

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

АРХІТЕКТУРНИЙ ВІСНИК

КНУБА

Київ

2016

УДК 711.11; 711.12

Архітектурний вісник КНУБА: НАУК.-вироб.збірник/Відповід.ред. Куліков П.М. – К.: Кнуба, 2016. – Вип. 10 – 456 с.

Фахова реєстрація у ДАК України: наказ № 793 від 04.07.2014

Українською, російською, англійською мовами.

У збірнику висвітлюються результати наукових досліджень та вивчення актуальних проблем у галузі архітектури та містобудування, теорії та історії архітектури, реконструкції існуючої забудови та інших аспектів комплексного впровадження принципів формування подальшого розвитку архітектури.

Для фахівців у галузі будівництва, архітектури та містобудування, працівників науково-дослідних організацій, студентів, викладачів, аспірантів та докторантів.

ISBN 978-617-7185-03-0

Відповідальний редактор – доктор економічних наук, професор Куліков П.М.
Заст. відповідального редактора – доктор архітектури, професор Слєпцов О.С.
Відповідальний секретар – кандидат архітектури, доцент Ніканоров С.О.

Редакційна колегія: кандидат архітектури, професор Безродний П.П.; доктор архітектури, професор Дьомін М.М.; доктор технічних наук, професор Ключниченко Є.Є.; доктор архітектури, професор Ковальський Л.М.; доктор архітектури, професор Панченко Т.Ф.; доктор технічних наук, професор Плоский В.О.; доктор технічних наук, професор Сергейчук О.В.; доктор архітектури, професор Соченко В.І; доктор архітектури, професор Тімохін В.О.; доктор архітектури, професор Товбич В.В.; доктор архітектури, професор Уреньов В.П.; доктор архітектури, професор Штолько В.Г.

Рекомендовано до видання вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури протокол № 50 від 09. 12. 2016 р.

© Київський національний університет
будівництва та архітектури

© Кафедра Основ архітектури
та архітектурного проектування

ISBN 978-617-7185-03-0

Вітаємо з ювілеєм!

Мандруючий по життю, непідвладний часу

Люди, які живуть поза часом і поза віком. Так можна однією фразою сказати про віце-президента Української академії архітектури, президента Спілки урбаністів України, іноземного члена Російської академії архітектури и строительных наук, Лауреата Державної премії України в галузі архітектури, Премії Ради Міністрів СРСР, Почётного зарубіжного члена Російської академії художеств, заслуженого архітектора України, професора Міжнародної академії архітектури (Софія), народного архітектора України, доктора архітектури, професора Миколу Мефодійовича Дьоміна.

Микола Мефодійович – вчитель багатьох поколінь архітекторів і урбаністів, і, як це не дивно, його учні старішають, втрачають життєлюбність, стають більш приземленими і нарікають на складнощі життя, а він залишається таким, як завжди – привітним, усміхненим оптимістом, незмінно елегантним, з молодими іронічними очима. Іноді здається, що він живе набагато довше людського віку, настільки влучними і об'єктивними бувають його оцінки щодо явищ і подій, які сталися колись дуже давно і дуже далеко від нас.

Творчий, науковий і життєвий шлях Миколи Мефодійовича Дьоміна надзвичайно плідний і різноманітний. В 1956 році закінчив Київський інженерно-будівельний інститут, в 1957-1975 роках – науковий співробітник Київського науково-дослідного інституту містобудування, начальник управління генплану «Київпроект» (1975-1986 р.). З 1986 року працює в КІБІ. Одночасно очолював Київський державний науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування (1988-2002), автор кількох Генеральних планів Києва і значної кількості інших проектів, тактовний і толерантний наставник колег, аспірантів, докторантів та студентів. Основний напрям його наукової діяльності – методологічні основи районного планування та управління розвитком містобудівельних систем.

Люди, які мають учнів в різних куточках Землі, і ці учні вважають його рідною людиною. І це знов-таки про Миколу Мефодійовича, який вміє до кожного співрозмовника знайти потрібний шлях. Його вважають близьким, доступним для дружнього спілкування, скрізь – і в Україні, і в близькому, і в далекому зарубіжжі. Дивно, але навіть китайські аспіранти, лише кілька разів побачившись, сприймають Миколу Мефодійовича як свого наставника “лао ши”, називаючи його на китайський лад – Дьо Мін, що китайською означає “світлий, сяючий”.

Люди, які можуть легко переходити з теми на тему і при цьому говорити змістовно. З Дьоміним цікаво говорити про будь-що: сам себе він вважає урбаністом, але це виглядає надто скромно: так само по суті він може говорити про будь-які архітектурні стилі, про поезію Ахматової і Бродського і структуру їх віршів, про якісь історичні факти і навіть – дуже глибоко і професійно – про філософію конфуціанства і архітектуру Сходу. В його квартирі на полицях живе безліч книг, які наочно свідчать про розмаїття інтересів власника: репринтне видання Фундукля, творчість Хундертвассера, дореволюційні архітектурні журнали, монографії з храмовбудування і видання з урбаністики, художня література, а поряд - підбірка класичних і духовних музичних творів.

Люди, які сприймають світ не як хаотичний набір явищ в випадковому поєднанні, а як цілісну систему. Микола Мефодійович – системний аналітик за способом життя і мислення, і це пояснює, чому всі його дослідження і дослідження його аспірантів і докторантів мають таку чітку логічну побудову.

Архітектурний стиль для нього – це не просто зафіксований набір фасадів, планів, щипців і еркерів, а насамперед певна система, в яку вкладаються окремі елементи одного ієрархічного рівня, і це дозволяє об’єктивно описати і оцінити певну “формулу стилю”.

Люди, які намагаються творити добро і розповсюджувати позитив, які радо допомагають тим, хто прагне чомусь навчитись. Микола Мефодійович ніколи не відмовляє нікому в консультації, не звертаючи уваги, хто до нього звертається – колега-професор чи “зелений” студент - першокурсник.

Архітектурний факультет та Кафедра Основ архітектури щиро вітає Миколу Мефодійовича з ювілеєм і бажає йому і надалі бути прикладом життєлюбності, оптимізму, плідного творчого життя і вдячних учнів!

Вітаємо з ювілеєм!

Валентин Григорович Штолько - Президент Української академії архітектури, Народний архітектор України (1998), лауреат Державної премії України імені Т.Шевченка у галузі архітектури (1984), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1983), лауреат Премії ім. Островського (1986), іноземний член Російської академії архітектури і будівельних наук (1995), професор, почесний член і професор Міжнародної академії архітектури (МААМ, 1997).

Життєвий шлях Штолька Валентина Григоровича – харизматичної, творчої, фанатично захопленої справою свого життя особистості розпочався 14 листопада

1931 року у с. Вікнина, що на Кіровоградщині. Там пройшло його дитинство. Надалі навчався на архітектурному факультеті Київського державного художнього інституту і у 1956 році став дипломованим архітектором-художником. Пізніше було чесно пройдено дорогу виробничої діяльності від майстра до начальника БМУ з будівництва Держуніверситету та інституту надпровідників, лабораторії ядерної фізики. Проходження виробничої практики на будівництві надало широких можливостей і додало професіоналізму у розв'язанні проблем наукового та проектного спрямування. З 1988 року - доктор архітектури, головний архітектор, заступник директора ВАТ КиївЗНДІЕП, містобудівник, живописець, публіцист. Валентин Штолько – один із провідних архітекторів України: розробив і впровадив понад сотню проектів готельних, житлових, спортивних, глядацьких, культових та інших типів будинків і споруд, захистив 12 винаходів у галузі інноваційних великопрогонових систем покриттів.

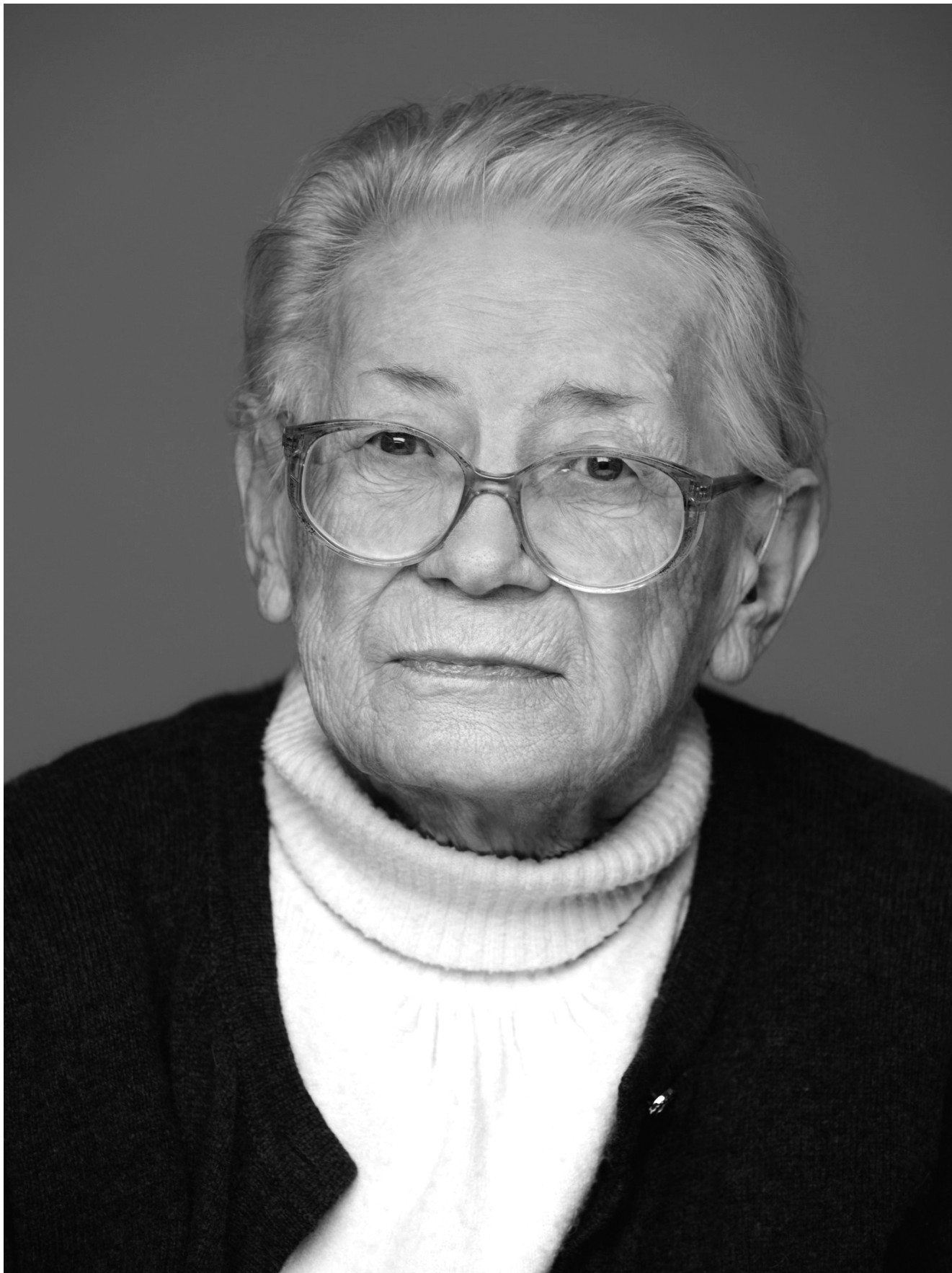
Окрім сказаного, слід зазначити, що Штолько В.Г. містобудівник, публіцист і педагог. Його нагороджено орденом «За заслуги» I ступеню (2004); Золотою Медаллю Академії мистецтв України (2006); «Золотою каріатидою» САУ (2012); найвищою нагородою САУ «Золота валюта» (2012).

Основні праці: Житній ринок на 1350 місць у Києві (1980), готель «Тарасова гора» у Каневі (1962), готель «Турист» на 400 місць в Черкасах (1968), готель на 500 місць в Чернігові (1984), готель «Спортивний» в Києві (1986), павільйон «Україна» на Міжнародному фестивалі молоді та студентів у Москві (1982), житловий район «Прибережний» у Білій Церкві (1989), житловий район в Києві.

Автор книг: «Покриття з тканин і плівок», 1966, «Архитектура сооружений с всячими покрытиями», 1979, «Конструктивные решения зданий и сооружений», 1995, «Архитектурные конструкции гражданских зданий», 1996.

Нині В.Г. Штолько є Президентом Української академії архітектури. Він був одним із ініціаторів і активістів її створення.

Архітектурний факультет та Кафедра Основ архітектури і архітектурного проектування, професором якої є Валентин Григорович, щиро вітає ювіляра і зичить йому успіхів і творчості на довгі роки!

Клара Георгиевна Демура

Этим летом, 14 июля 2016 года ушла из жизни доцент кафедры Основ архитектуры и архитектурного проектирования Клара Георгиевна Демура.

Родилась 20 февраля 1927 года в г. Дербент (Дагестан) в семье хирургической медсестры и госслужащего. Родители часто меняли место жительства, и так сложилось, что в военные годы Клара Георгиевна попала в Киев. В 1944 году, когда Кларе Георгиевне было 17, она стала студенткой Строительного института (будущие КИСИ и КНУСА), где её наставниками была целая плеяда известных архитекторов. После окончания института осталась работать в институте на должности старшего лаборанта. В ее трудовой книжке лишь одно место работы, которому, в итоге, посвятила почти 70 своей жизни – Строительный институт – КИСИ – КНУСА: старший лаборант, ассистент, преподаватель, старший преподаватель, доцент.

Трудолюбие, талант и настойчивость позволили ей досконально изучить архитектурную классику, филигранно овладеть техникой черчения, рисунка карандашом и акварелью. Основным принципом преподавания был: «делай как я!», не раз брала кисть в руки и уверенно показывала студентам приемы отмывки.

Клара Георгиевна стала первоисточником будущей профессии для многих поколений архитекторов. За годы своей работы, воспитала около 3000 студентов, среди которых немало известных и состоявшихся архитекторов. Также подготовила новые поколения преподавателей, которые продолжают дело Мастера.

Будущим поколениям архитекторов оставила богатое творческое наследие в виде отмывок классических ордеров, рисунков, акварелей, а также вышивок и схем к вышивкам в авторском исполнении.

Она была прекрасной мамой и для дочери, и для студентов. Добрая, требовательная, ценила аккуратность и собранность, любила шутить. В памяти многих Клара Георгиевна на всегда останется высокопрофессиональным Архитектором и Педагогом

УДК 85.01

*Профессор, доктор архитектуры Слепцов О.С.,
аспирантка Кумейко М.К.*

*кафедра Основ архитектуры и архитектурного проектирования
Киевского национального университета строительства та архитектуры*

ПРЕЗЕНТАЦИЯ КНИГИ «КЛАРА ДЕДУРА: АРХИТЕКТОР – ПЕДАГОГ»

Аннотация. Статья представляет собой анонс книги о педагоге кафедры Основ архитектуры и архитектурного проектирования К. Г. Демуре, ярком представителе киевской архитектурной школы.

Ключевые слова: педагог, Киевский национальный университет строительства и архитектуры, архитектурный факультет, архитектурная школа.

Увидела бумага, что вся она покрыта чернотой
чернил, и стала жаловаться на это;
а те доказывают ей, что из-за слов, которые
нанесены на ней, ее и сохраняют.
Леонардо да Винчи, из книги «Басни».

Книга продолжает серию «Научные исследования кафедры Основ архитектуры и архитектурного проектирования». Издание выходит к 90-летию со дня рождения К.Г. Демур. и это лишь незначительная часть благодарности учеников и коллег Педагогу, Большому Мастеру карандаша и кисти, привившего любовь и преданность к профессии большому количеству будущих архитекторов.

В 15 разделах книги отображены биографические вехи становления и почти 70-летний опыт работы архитектора и педагога кафедры Клары Георгиевны Демур. Весь её жизненный путь, начиная с юности, – это пример бесконечной преданности Архитектуре. Она была сильным человеком, как и все ее поколение прожила жизнь в трудностях и испытаниях.

В тяжелые годы войны Клара Георгиевна осталась без отца и вместе с матерью приехали в Киев, где они поселились в общей квартире в пятиэтажном доме на «Евбазе» (Еврейский базар, ныне район площади Победы). 1 сентября 1944 г. Клара Георгиевна стала студенткой Строительного института. Она училась с известными в будущем архитекторами и преподавателями: А.Туровским, Н. Щукиной, В. Дахно, В. Голдовским, В. Городским, Д. Кузнецовым, А. Сидорковым, Ю. Химичем, М. Василевской, Б. Кучером, с будущими зав. кафедрой В. Михайленко, В. Ежовым, В. Савченко и многими другими. Со всеми у Клары Георгиевны всегда были очень близкие и дружеские отношения. В этот период преподавали и Николай Павлович Северов, и Иосиф Юльевич

Каракис, и Николай Александрович Гусев. Ее наставниками были известные архитекторы, чьи работы по сей день являются примером высокого профессионализма и гордостью отечественной архитектуры: Владимир Игнатьевич Заболотный, Александр Матвеевич Вербицкий (в то время заведующий кафедрой), Яков Аронович Штейнберг, Петр Григорьевич Юрченко, Владислав Павлович Фадеичев, Василий Моисеевич Онащенко, Александр Алексеевич Сидоренко, Павел Миронович Черныш (декан факультета 1947-1951 гг. и 1957-1964 гг.). Дипломным проектом Клары Георгиевны – «Павильон растениеводства» – руководил архитектор Шлаконев Г.В. Он руководил проектной организацией и вел работу по этой теме на производстве.

После окончания института Клару Георгиевну направили в проектную организацию, но там архитекторы были не нужны и Павел Миронович Черныш (декан факультета) взял Клару Георгиевну на кафедру старшим лаборантом. Кларе Георгиевне довелось работать с известными преподавателями, заведующими кафедрами и деканами. Среди них: Ю.М. Петров, А.Я. Хорхот, П.М. Черныш, И.П. Наседкин, В.В. Чепелик, Ю.И. Химич, Г.И. Лаврик, Э.А. Бильский, Я.А. Штейнберг, Я.А. Свешников, Н.А. Гусев, Н.П. Тищенко, А.А. Горбенко, П.И. Приходько, Ю.Ф. Ларкин, В.И. Хмелев, С.Н. Дивишек, А.П. Бажан, В.И. Ежов, В.В. Савченко, В.П. Фадеичев, В.З. Ткаленко, Р.Ш. Урманов, А.Я. Косенко, Г.И. Корнильева.

У всех у них она постоянно училась, как подбирать материалы для занятий и находить подход к студентам, как преподавать, излагать материал подробно, понятно, доходчиво и интересно. Клара Георгиевна много читала специальной литературы, подбирала материалы в библиотеке, покупала различные журналы на архитектурную тематику. Кстати, это были также и немецкие, польские, румынские, венгерские, болгарские издания. Она стремилась быть в курсе всех архитектурных событий; сама много разрабатывала проектов частных жилых домов и интерьеров; часто посещала тематические выставки; изучала связь архитектуры с другими науками и сферами культуры.

Книга иллюстрирована фотографиями из личного архива К.Г. Демуры и кафедры Основ архитектуры и архитектурного проектирования.

За свою жизнь Кларе Георгиевне довелось работать на кафедре Основ архитектуры и архитектурного проектирования под руководством именитых архитекторов. Про каждого заведующего кафедрой Клара Георгиевна поделилась воспоминанием.

Клара Георгиевна Демура отмыла 5 классических ордеров по Виньоле и передала этот ценный подарок Олегу Семеновичу Слепцову. Выполненные рукой мастера, они будут долго служить примером для будущих поколений архитекторов. Образец твердости руки и чистоты отмывки занимает почетное место на стенах кафедры.

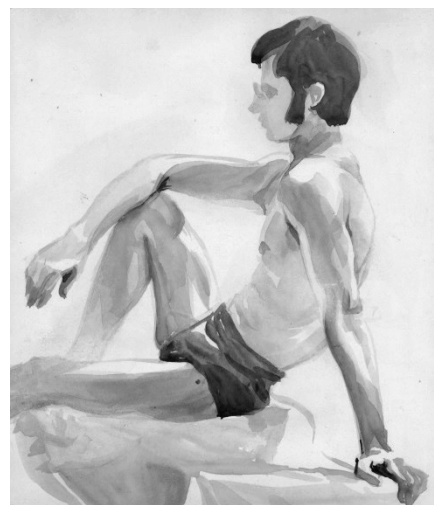

К.Г. Демура с отмытками 5 классических ордеров по Виньоле

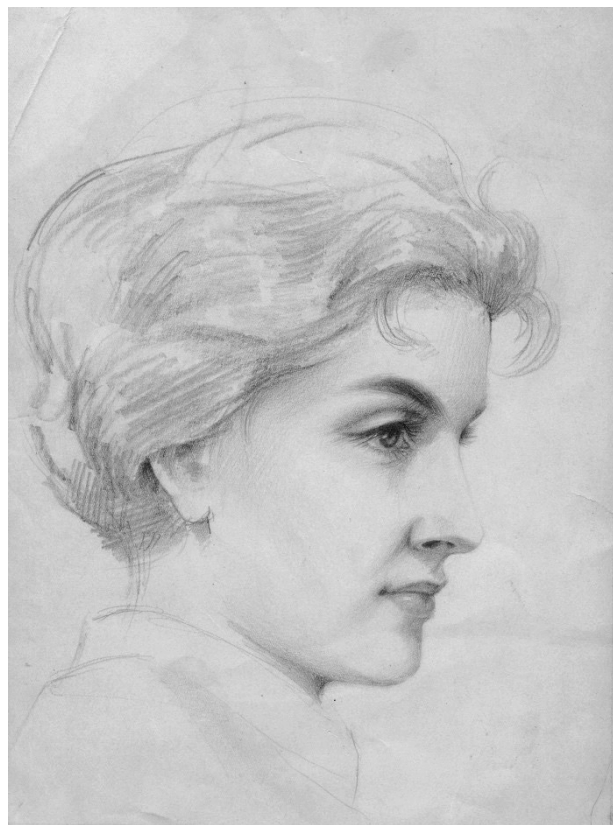

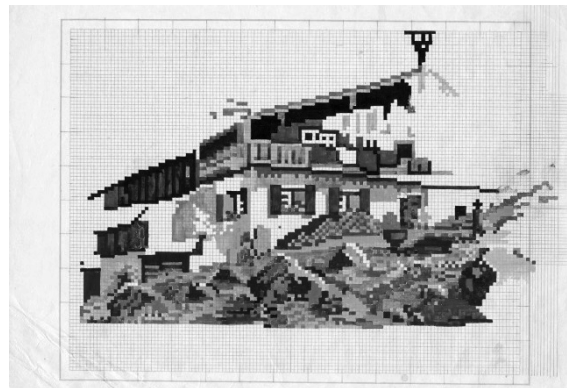
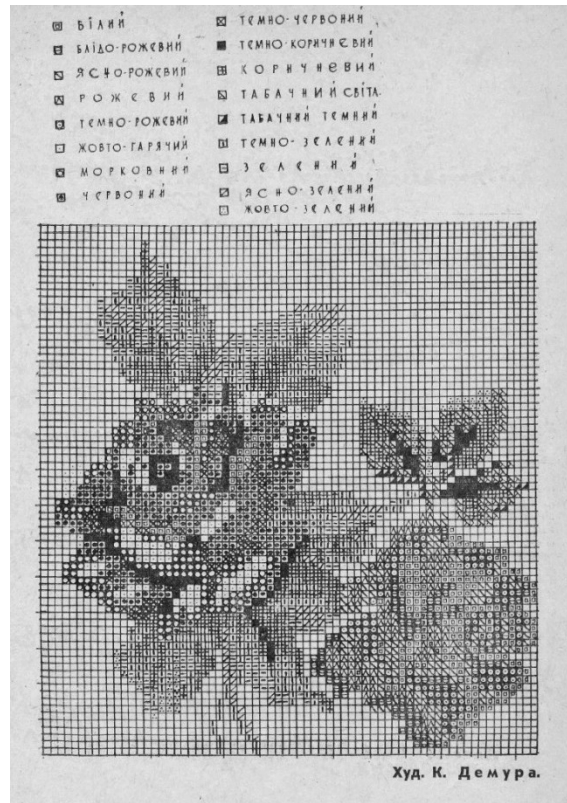
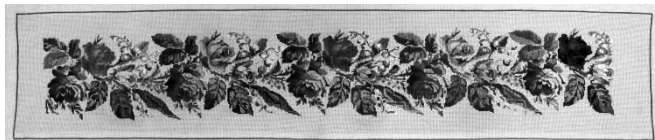
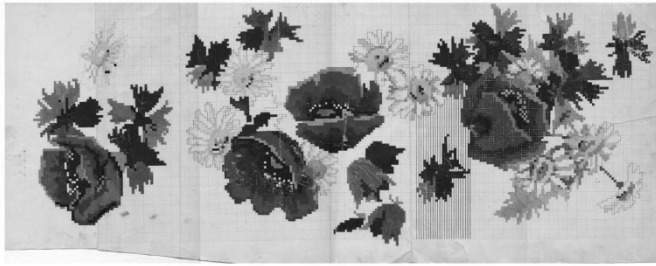
К.Г. Демура. Коринфский ордер

Будущим поколениям архитекторов представлено творческое наследие рисунков, акварелей, а также вышивок и схем к вышивкам в авторском исполнении. Профессиональные комментарии о графическом наследии К.Г. Демуры дала кандидат искусствоведения Ненашева Елена Юрьевна. Техника рисунков, разнится широким диапазоном: перо, чернила, карандаш, уголь и излюбленная акварель. Вышивки также представлены в разных техниках: и крестиком, и гладью. Профессиональный отзыв о вышивках составила доктор искусствоведения, член-корреспондент Академии искусств Украины и Национального союза мастеров народных искусств Украины, Заслуженный деятель искусств Украины, лауреат Национальной премии Украины имени Тараса Шевченка Татьяна Валериевна Кара-Васильева.

К.Г. Демура. Акварель

К.Г. Демура. Вышивки и схемы к вышивкам

А.В. Кащенко, З.В. Моисеенко, В.И. Соченко, В.Б. Жежерин, П.П. Безродный, Л.Г. Бачинская, И.А. Подгорный, А.В. Щербаков, Т.Н. Ладан, С.А. Никаноров, О.В. Пивоваренко оставили на страницах книги свои впечатления о плодотворном совместном сотрудничестве с Кларой Георгиевной. Каждый вспомнил момент первого знакомства, совместные истории, отметил личные и профессиональные качества.

Для будущих поколений Клара Георгиевна оставила свои слова – напутствие: рисовать каждый день! С натуры, потому что когда рисуешь с натуры – развивается представление о том, что это может быть, из чего это может состоять, из каких материалов. Рисование очень развивает воображение. А воображение необходимо!

По мнению Клары Георгиевны, качества, которыми должен обладать студент-архитектор, – это умение чертить, умение рисовать, умение быть выдумщиком. Но для этого он должен знать и рисунок, и фотографию. Должна быть богатая перспектива знания.

Анотація: Стаття являє собою анонс книги про педагога кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування К.Г. Демуру, яка є яскравим представником київської архітектурної школи.

Ключові слова: педагог, Київський національний університет будівництва і архітектури, архітектурний факультет, архітектурна школа.

Annotation. The article is an announcement of a book about the teacher of the chair of architecture and architectural design basics K. G. Demura, the bright representative of the Kiev school of architecture.

Keywords: teacher, , Kyiv National University of Construction and Architecture, faculty of Architecture, school of architecture.

УДК 72.01, 72.03, 72.04

*Докт. арх., проф. Слєпцов О.С.,
Канд. арх., доц. Ладан Т.М.,
Канд. арх., доц. Ніканоров С.О.,
Доц. Пивоваренко О.В.,*

*Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ЩОДЕННИК ОБМІРНО-ПРОЕКТНОЇ ПРАКТИКИ. ДУБНО – ЛІТО 2016

Анотація. Розглядаються особливості проведення учбової практики (обмірно-проектна) на кафедрі Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА – організація, робочий процес, відпочинок, відчуття «духу міста».

Ключові слова: м. Дубно, обмірно-проектна практика, реконструкція, реставрація.

В рамках продовження співпраці кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування (ОАіАП) Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА) з Державним історико-культурним заповідником у м. Дубно (ДІКЗ Дубно), у кінці червня – на початку липня 2016 року (під час проведення обмірно-проектної практики) колективом викладачів та студентів першого курсу¹ була проведена творча учбова робота – обміри та пропозиції по благоустрою та реконструкції ландшафтного середовища Дубенського замку. Разом з керівництвом Заповідника² були обговорені потреби у додаткових культурних заходах замку та врахована ідея щодо використання всіх елементів благоустрою людьми з особливими потребами.

Обміри території та представлені на розгляд громадськості м. Дубна фор-проекти малих архітектурних форм (місця для відпочинку – альтанки, навіси,

¹ Склад учасників експедиції від кафедри ОАіАП КНУБА:

викладачі кафедри – керівник, завідувач кафедри, докт. архіт., професор Олег Семенович Слєпцов; доцент, канд. архіт. – Тетяна Миколаївна Ладан; доцент, канд. архіт. – Сергій Олександрович Ніканоров; доцент – Ольга Володимирівна Пивоваренко;

студенти групи 14-А – Юлія Дідусенко, Крістіна Левчук, Дмитро Ягодін, Анастасія Шевченко, Анастасія Бондаренко, Яна Бас, Вікторія Булах, Єлізавета Кочерга, Олеся Фещенко; студенти групи 14-Б – Марія Дорофєєва, Катерина Зетта, Владислава Мартинова, Леся Дорощук, Ганна Суродіна, Анастасія Пшенична, Юлія Корнієнко, Владіслав Фіца, Валерія Вапельник.

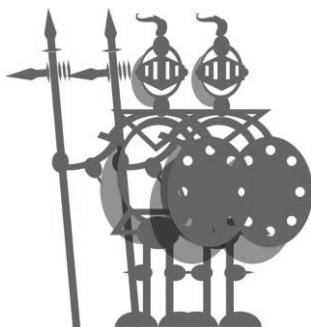
² Замовник: ДІКЗ Дубно – директор Леонід Святославович Кічатий.

сходи та пандуси, ліхтарі та ін.) стали зв'язані між собою загальною стилістикою, функціональними зв'язками та єдиною композицією.

В 2016 році викладачі кафедри ОАіАП вирішили вдосконалити програму практики для першого курсу та одночасно з обмірами передбачили і надання конкретних проектних пропозицій з проектування малих архітектурних форм на території Дубенського замку.

Оцінка та захист отриманих результатів були проведені публічно, перед комісією, відразу по завершенню учбової практики в присутності: викладачів кафедри³, адміністрації замку та наукових співробітників досліджуваних об'єктів⁴, керівників та директорів державних установ інших міст Рівненської області⁵, представника Міжнародного урядового агентства – Корпусу Миру США⁶, тощо.

У 2016 році остаточно визначилися основні партнери проекту «ЗАМОК». 8 липня 2016 року автори – викладачі кафедри ОАіАП здійснили підсумковий звіт-презентацію (доповідач – Тетяна Ладан) проектних пропозицій з реконструкції та реставрації ДКЗ у м. Дубно та визначили подальші перспективи та стратегії співпраці – основні планувальні зони для наукових досліджень та теми дипломних проектів для розробки у майбутньому (Рис.1). Також був зроблений підсумковий звіт по роботі з реконструкції інших міст Рівненської області – міста Кременця та окреслені подальші перспективи співпраці в цьому напрямку.

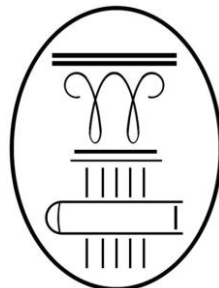

³ доцент, кандидат архітектури – Тетяна Ладан; доцент, кандидат архітектури – Сергій Ніканоров, доцент – Ольга Пивоваренко;

⁴ директор ДКЗ Дубно – Леонід Кічатий, заступник директора по науковій роботі – Надія Любецька, екскурсовод 1-ї категорії – Тетяна Гаврилюк, науковий співробітник відділу охорони пам'яток – Наталія Іванова;

⁵ заступник голови Кременецької районної адміністрації – В'ячеслав Онишкевич, голова Кременецької районної ради – Володимир Стефанський, директор Кременецького краєзнавчого музею – Андрій Левчук;

⁶ волонтер – Джефрі Глен Дерон.

Автори та партнери проекту «ЗАМОК».

Автори проекту (з ліва направо):

Доктор архітектури, професор – Олег Семенович Слещов
Кандидат архітектури, професор – Ольга Анатоліївна Пламеницька
Кандидат архітектури, доцент – Тетяна Миколаївна Ладан,
Кандидат архітектури, доцент – Сергій Олександрович Ніканоров,
Доцент – Ольга Володимирівна Пивоваренко

Партнери проекту (логотипи з права наліво):

Державний історико-культурний заповідник у м. Дубно,
Українська академія архітектури,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування,
Науково-проектне архітектурне бюро «ЛІЦЕНЗіАРХ»

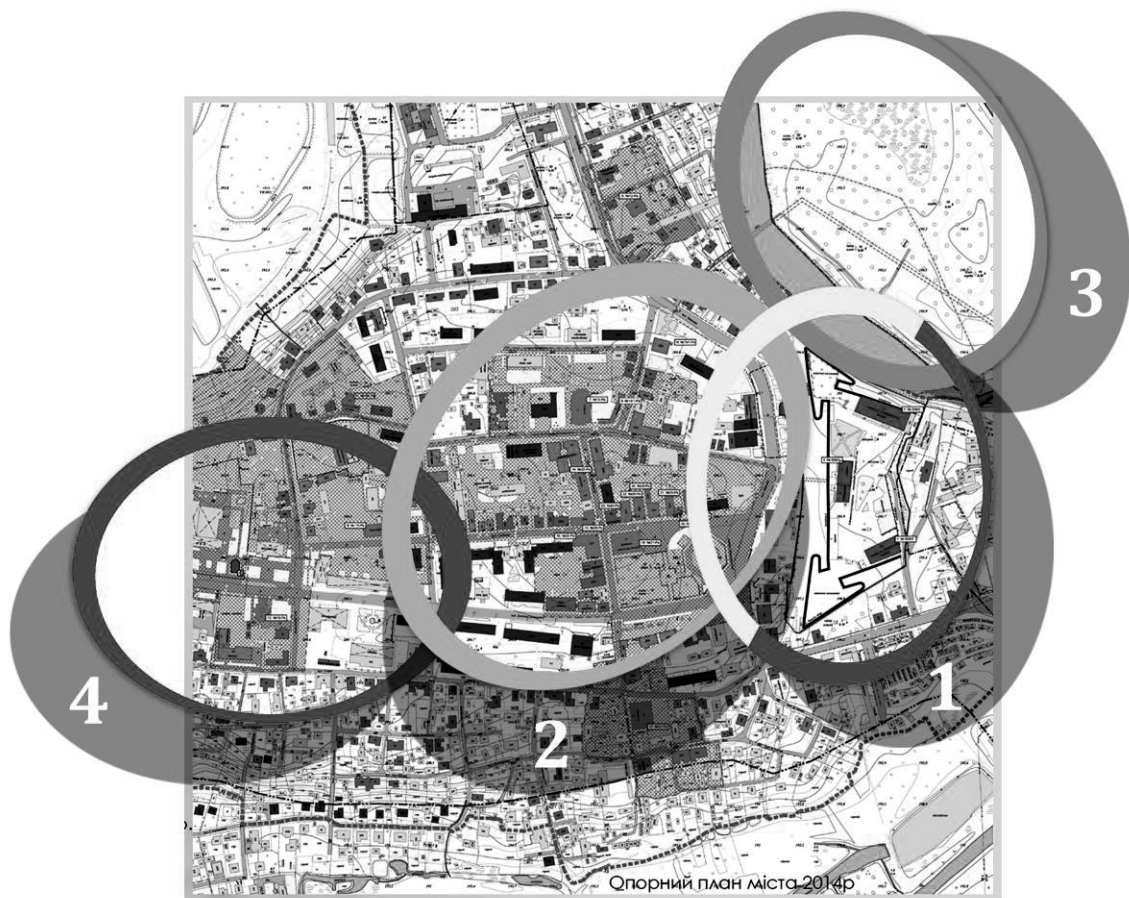

Рис.1. Основні планувальні зони:

1. «Дубенський замок»;
2. «Ринкова площа, міська ратуша, готель та забудова центру»;
3. «Острів»;
4. «Луцька брама»;
5. «Форт-застава «Дубно»»

Умовні позначення:

Зона 1: проектні пропозиції за результатами обмірної, проектної, обмірно-проектної практик, 2015, 2016;

Зони 1, 2, 3: дипломні проекти, 2012-2016;

Зони 1, 4, 5: дипломні проекти на перспективу.

Сергій Олександрович Ніканоров під час презентації дипломних проєктів з регенерації історичного середовища в Державному історико-культурному заповіднику в м. Дубно

Після презентації робіт з обмірно-проектної практики у Тронній залі Надбрамного корпусу Дубенського замку

З ліва направо: Джефрі Глен Дерон, Онишкевич Вячеслав Олександрович, Пивоваренко Ольга Володимирівна,

Булах Вікторія, Стефанський Володимир Ананійович, Шевченко Анастасія, Бондаренко Анастасія,

Дорошук Леся, Пшенична Анастасія, Суродіна Ганна, Ягодін Дмитро, Дідусенко Юлія, Кочерга Єлизавета,

Левчук Крістіна, Зетга Катерина, Фіца Владислав, Мартинова Владислава, Вапельник Валерія,

Корнієнко Юлія, Дорофєєва Марія, Фещенко Олеся, Ладан Тетяна Миколаївна,

Кічатай Леонід Святославович, Любецька Надія Олександрівна, Гаврилюк Тетяна Сергіївна,

Іванова Наталія Миколаївна

**Розпорядок дня на період літньої практики в м. Дубно
з 29.06.2016 по 08.07.2016**

29.06.2016 (середа)

13.00 – приїзд у м. Дубно, Рівненської області; розміщення в гуртожитку медичного коледжу

13.30 – обід

14.30 – 15.30 – оглядова екскурсія по Дубенському замку

15.30 – 18.45 – обговорення завдань практики з адміністрацією Дубенського замку; розподіл завдань між студентами, розбивка на бригади, узгодження умов завдань)

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

30.06.2016 (четвер)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 13.15 – робота над кроками, організаційні питання щодо забезпечення матеріалами для обмірів: рулетки, відвіси, мотузки

13.30 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час (робота студентів в замку за завданнями – за бажанням)

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

01.07.2016 (п'ятниця)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 13.15 – обміри по крокам; малювання ескізів рішень проектних пропозицій за завданням практики

13.30 – обід

14.00 – 15.00 – участь у відкритті виставки копій предметів Трипілля у Надбрамному корпусі Дубенського замку, привітання з нагоди свята – День архітектури

15.00 – 18.45 – вільний час (обміри по крокам; малювання ескізів рішень проектних пропозицій за завданням практики – за бажанням)

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

**На екскурсії по форту-заставі «Дубно»
(Тараканівський форт)
Екскурсовод Юрій Пшеничний**

02.07.2016 (субота)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 13.15 – екскурсія до форт-застави «Дубно» – Тараканівського форту
(екскурсовод: Юрій Пшеничний, історик, археолог)

13.30 – обід

14.00 – 18.45 – виконання обмірів по крокам, корегування розмірів

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

03.07.2015 (неділя)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 13.15 – виконання обмірів по крокам, малюнок

13.30 – обід

14.00 – 17.00 – виконання обмірів по крокам, малюнок

17.00 – 18.00 – проміжний огляд результатів роботи студентів завідувачем кафедри та керівниками практики

18.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час (коригування кроків та обмірів – за бажанням)

22.00 – відбій

04.07.2016 (понеділок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 13.15 – малюнок, кресленик обмірів

13.30 – обід

14.30-15.30 – проміжний огляд результатів роботи студентів

15.30 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

На екскурсії по форту-заставі «Дубно» (Тараканівський форт)

05.07.2016 (вівторок)

6.30-7.30 – підйом

8.00 – сніданок, отримання сухого пайку на обід

8.30 – 18.00 – екскурсія до міста Кременця (красознавчий музей, художня виставка Олега Шупляка, культові будівлі, гора Бона) та Почаєва (джерело св. Анни, Свято-Успенська Почаївська лавра)

18.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

06.07.2016 (серeda)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.30 – 13.15 – виконання проектних пропозицій (кресленика) за завданням практики, коригування обмірів по крокам, малюнок

13.30 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час (робота над завданням практики – за бажанням)

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

07.07.2016 (четвер)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 13.15 – виконання проектних пропозицій (кресленика) за завданням практики, коригування обмірів по крокам, малюнок, підготовка презентації захисту керівниками практики; вирішення організаційних питань щодо презентації результатів практики, обговорення сценарію заходу презентації, підготовка приміщення до презентації

13.30 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час (доопрацювання проектних пропозицій (кресленика) за завданням практики та малюнку та підготовка матеріалів практики для презентації (кроки, обмір, рисунок) – за бажанням), відвідування 3D кінотеатру у Дубенському замку

19.00 – вечеря

19.30 – 21.00 – розвішування експозиції матеріалів практики у Тронній залі Дубенському замку

21.00 – 22.00 – підготовка виступів до захисту, презентації роботи та репетиція доповідей

22.00 – відбій

На горі Боні у м. Кременці

З ліва направо стоять: Ладан Тетяна Миколаївна, Дорошук Леся, Пшенична Анастасія, Левчук Крістіна, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Зетта Катерина, Суродіна Ганна, Ягодін Дмитро, Шевченко Анастасія, Дідусенко Юлія, Бас Яна, Кічатий Леонід Святославович, Бондаренко Анастасія, Кочерга Єлізавета, Корнієнко Юлія, Фіца Владислав, Вапельник Валерія, Фещенко Олеся, Левчук Андрій Володимирович, Дорофєєва Марія, Мартинова Владіслава. Сидить: Булах Вікторія

08.07.2016 (п'ятниця)

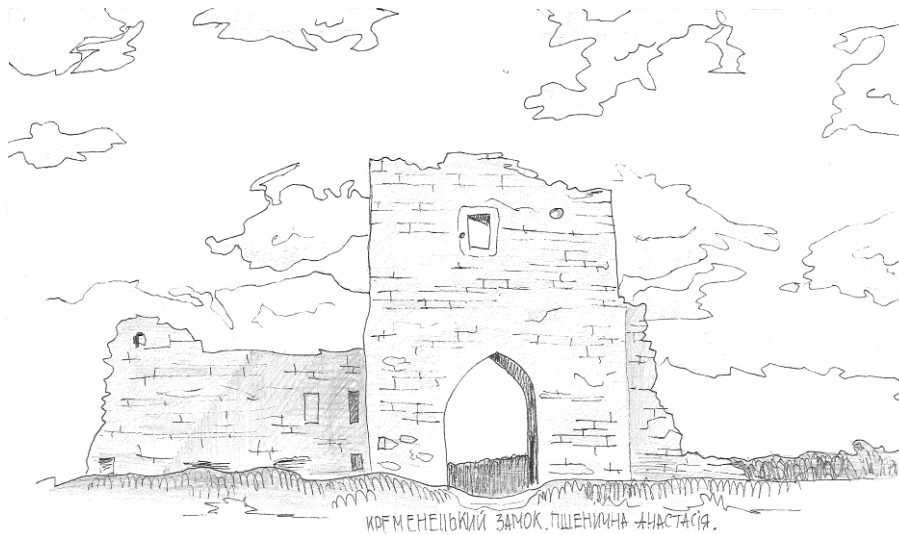
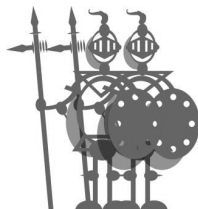
7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 10.00 – збір речей та здача кімнат гуртожитку коменданту

10.00 – 13.00 – в присутності запрошених гостей, працівників заповідника, презентація роботи студентів та викладачів кафедри під час практики в м. Дубно, виступ директора Державного історико-культурного заповідника Леоніда Святославовича Кічатого, представника Корпусу Миру США – волонтера Джефрі Глен Дерона, доцента КНУБА – Тетяни Миколаївни Ладан, доцента КНУБА – Сергія Олександровича Ніканорова, вручення грамот учасникам та організаторам практики.

13.30 – обід, виселення з гуртожитка та від'їзд до Києва

Руїни замку на горі Боні
Рисунок Пшеничної Анастасії

На екскурсії у Свято-Успенській Почаївській лаврі

З ліва направо: Булах Вікторія, Фещенко Олеся, Пшенична Анастасія, Корнієнко Юлія, Валпельник Валерія, Ягодін Дмитро, Левчук Крістіна, Кічаний Леонід, Святославович, Пивоваренко Ольга Володимирівна,

Ладан Тетяна Миколаївна, Дідусенко Юлія, Дорофеева Марія, Зетга Катерина, Фіца Владіслав,
Кочерга Єлізавета, Мартинова Владіслава

Співпраця
Вступне слово

Директор Державного історико-культурного заповідника у м. Дубно – Леонід Кічатий:

«Вітаю! Наші студенти, викладачі, представники громадськості, я хочу подякувати Вам всім за те, що Ми маємо можливість у Державному історико-культурному заповіднику м. Дубна презентувати дипломні роботи, праці по проведенню обмірно-проектної практики.

Безумовно, що, завдячуючи Вашим наставникам: доценту – Ользі Пивоваренко, доцентам, кандидатам архітектури, – Сергію Ніканорову та Тетяні Ладан, Ми разом проводимо відповідні роботи, які націлені на те, щоби зберегти, примножити, збагатити культурну спадщину, середовище, в якому будуть жити всі сьогоднішні і майбутні покоління.

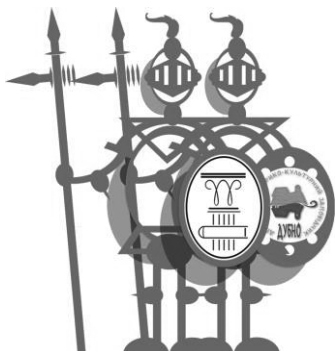
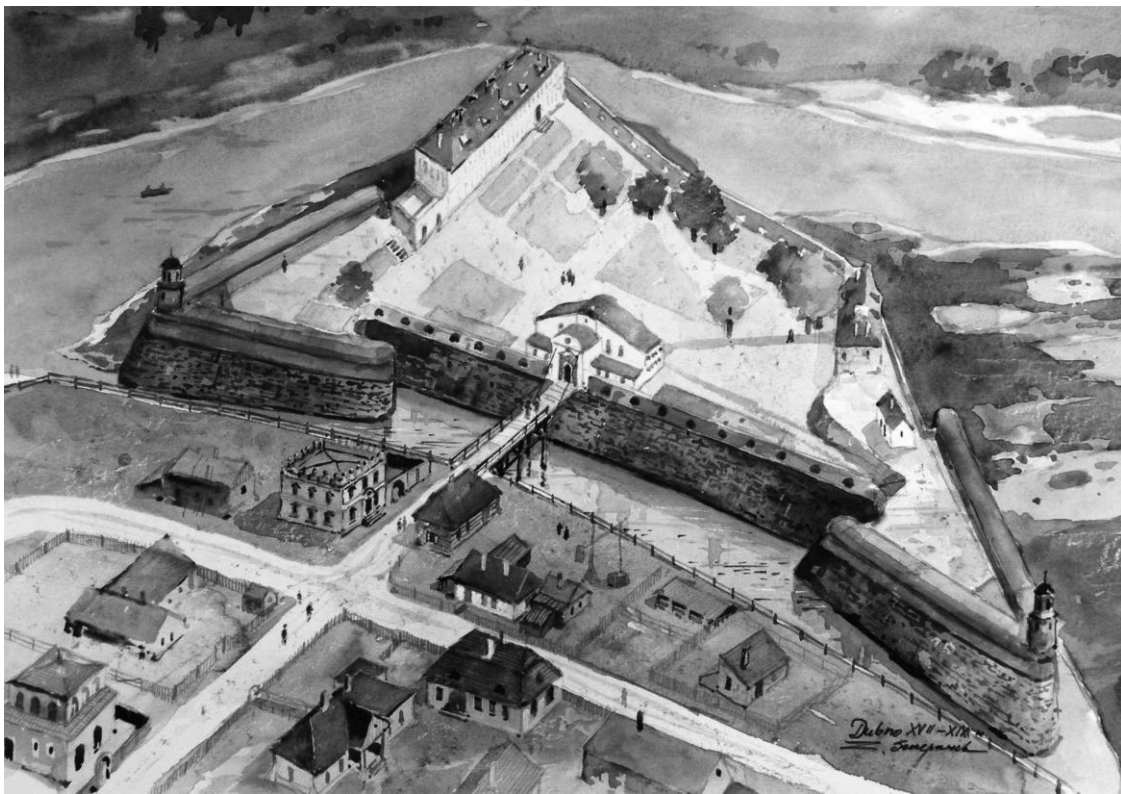
Безумовно, я радий, що сьогодні до нас завітали, на наше дійство, наш колега-джентльмен, який є волонтером Корпусу Миру США – Джефрі Глен Дерон, директор Кременецького краєзнавчого музею – Андрій Левчук, представник Луцької громадськості – пан Олександров, голова Кременецької районної ради – Володимир Стефанський, заступник голови Кременецької районної адміністрації – В'ячеслав Онишкевич...

Хочу наголосити, що я дуже вдячний що Київський національний університет будівництва і архітектури співпрацює з Державним історико-культурним заповідником. Акцентую увагу на тому, що потребуємо Вашої допомоги, оскільки без стратегії, без концепції, без бачення неможливо нічого робити. Сліпа людина може ходити по дорозі, але в тому випадку, коли буде знати дорогу, яка вона, або мати при собі поводиря. І сьогодні такими поводирями виступають ті організації, які допомагають більше показати та розкрити ареали середовища – його регенерацію, реставрацію... певних елементів, які стосуються тих історико-культурних пам'яток, які знаходяться на території Дубенщини.

Безумовно, що багато дипломних проектів становлять певну інтригу, тому що, по факту є дуже багато вже забудов, і знести те, на що особа вже отримала право власності буде дуже важко. Але загальна концепція має бути. Ми завжди пишаємося тим, що Ми є українці, і це дуже добре, Ми повинні знати історію, до якої архітектурної історичної спадщини прив'язані об'єкти, чому, і хто їх будував, і навіщо. І коли ми вивчаємо історію архітектури, то розуміємо, що архітектори, які на практиці застосовували свої вміння в європейських країнах – рідше українці. Натомість на наших українських

територіях (м. Дубно, м. Кременець) працювали архітектори Австрії, Німеччини... Чому так? Це пов'язано з тим, що стилі, які були у європейських країнах 16-18 століть, стали прив'язані до тих країн, в яких вони мали свій початок і ті архітектори їх розповсюджували. У 12-14 століттях – готичний стиль стає притаманним замкам Європи, які до сьогоднішнього часу збережені. Якщо говорити про стилі бароко, ренесанс – ці стилі застосовувалися на нашій території. І про це говорити можна багато...

Я вдячний, що сьогодні вже декілька років поспіль Ми тримаємо зв'язок з викладачами КНУБА. Хочеться окремо подякувати Олегу Семеновичу Слепцову, Ользі Анатоліївні Пламеницькій, які з 2013 року дали настанову на виконання наших майбутніх спільних робіт і проектів. Мені приємно, що ви всі здорові... Ще раз хочу подякувати викладачам!»

Дубенський замок. Малюнок-реконструкція.

Художник – Збігнев Щепанек

Результати співпраці

Після приїзду, поселення, ознайомлення з містом та Дубенським замком, в ході екскурсій та візуального обстеження фасадів, інтер'єрів та ландшафтного середовища, викладачі та студенти КНУБА розпочали роботу з обмірно-проектної практики.

Звіт по обмірно-проектній практиці 2016

В цьому році студенти першого курсу були розподілені на шість бригад, з яких чотири виконували обміри та пропозиції по реконструкції території Дубенського замку¹, а дві інші бригади² – виконали обміри фрагментів фасадів та інтер'єрів та надали пропозиції щодо реконструкції вхідної групи до Надбрамного корпусу та пропозиції щодо дизайн-реставрації Тронної зали. Пропонуємо до Вашої уваги фрагменти аудіо запису захисту студентських робіт 8.07.2016 р. та графічні матеріали практики.

¹ Теми:

1. «Місце скульптури князя Острозького та вказівника по пам'яткам замку»;
2. «Альтанка. Міні-зоопарк»;
3. «Місток та штучне водоймище».
4. «Головний вхід до павільйону проведення урочистих подій»;
5. «Типовий модуль огорожі павільйону проведення урочистих подій, водоспад, місце відпочинку»;
6. «Альтанка біля павільйону проведення урочистих подій»;
7. «Головний вхід до палацу Острозьких»;
8. «Облаштування території під майданчик для відпочинку навпроти палацу Острозьких»;
9. «Благоустрій території навпроти палацу Острозьких під майданчик для виставок».
10. «Малі архітектурні форми на території розарію»;
11. «Місце для відпочинку на території розарію»;
12. «Альтанка на території розарію».

² Теми:

13. «Організація вхідних груп до Надбрамного корпусу та паркової зони»;
14. «Вхідна група Надбрамного корпусу»;
15. «Реконструкція сходів до Надбрамного корпусу»;
16. «Сходи до тронної зали Надбрамного корпусу»;
17. «Інтер'єр вестибюлю біля тронної зали Надбрамного корпусу»
18. «Інтер'єр тронної зали Надбрамного корпусу».

БРИГАДА № 1

(кількість студентів: 3)

Склад бригади, студенти 14-А групи:

Юлія Дідусенко, Дмитро Ягодін, Крістіна Левчук

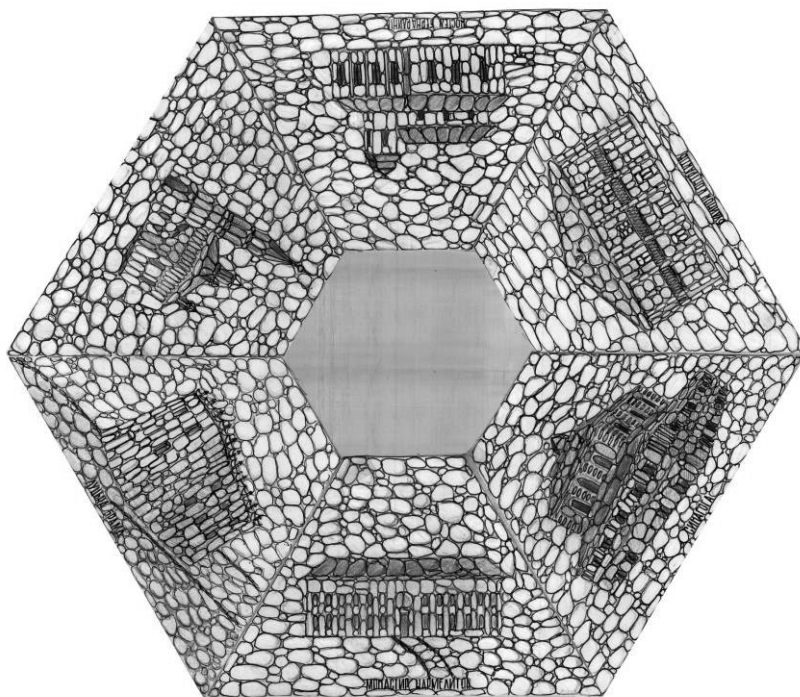
Тема завдання №1: «Місце скульптури князя Острозького та вказівника по пам'ятка замку» (Юлія Дідусенко).

Тема завдання №2: «Альтанка. Міні-зоопарк» (Крістіна Левчук)

Тема завдання №3: «Місток та штучне водоймище» (Дмитро Ягодін)

Результати роботи:

Проведені візуальні обстеження ландшафту при вході до Дубенського замку; виконані обміри території, креслення з проектними пропозиціями та малюнки.

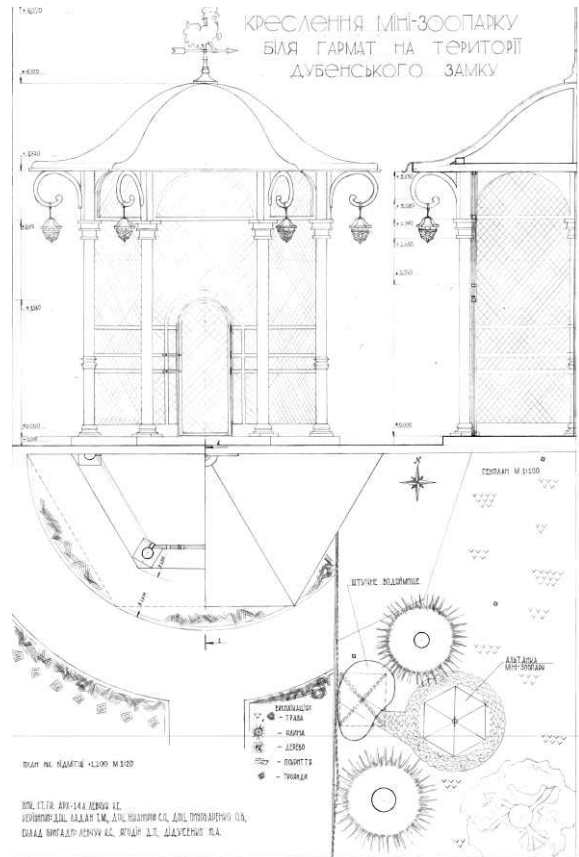
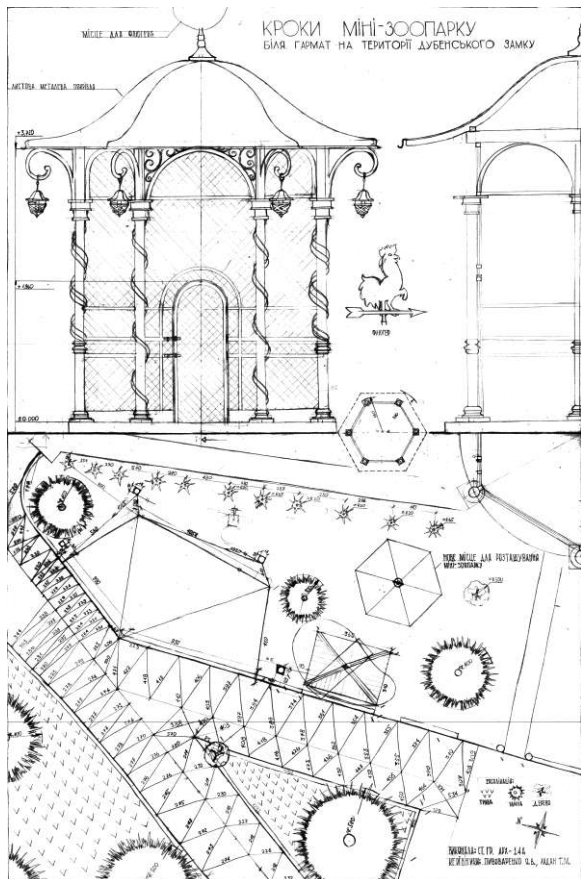
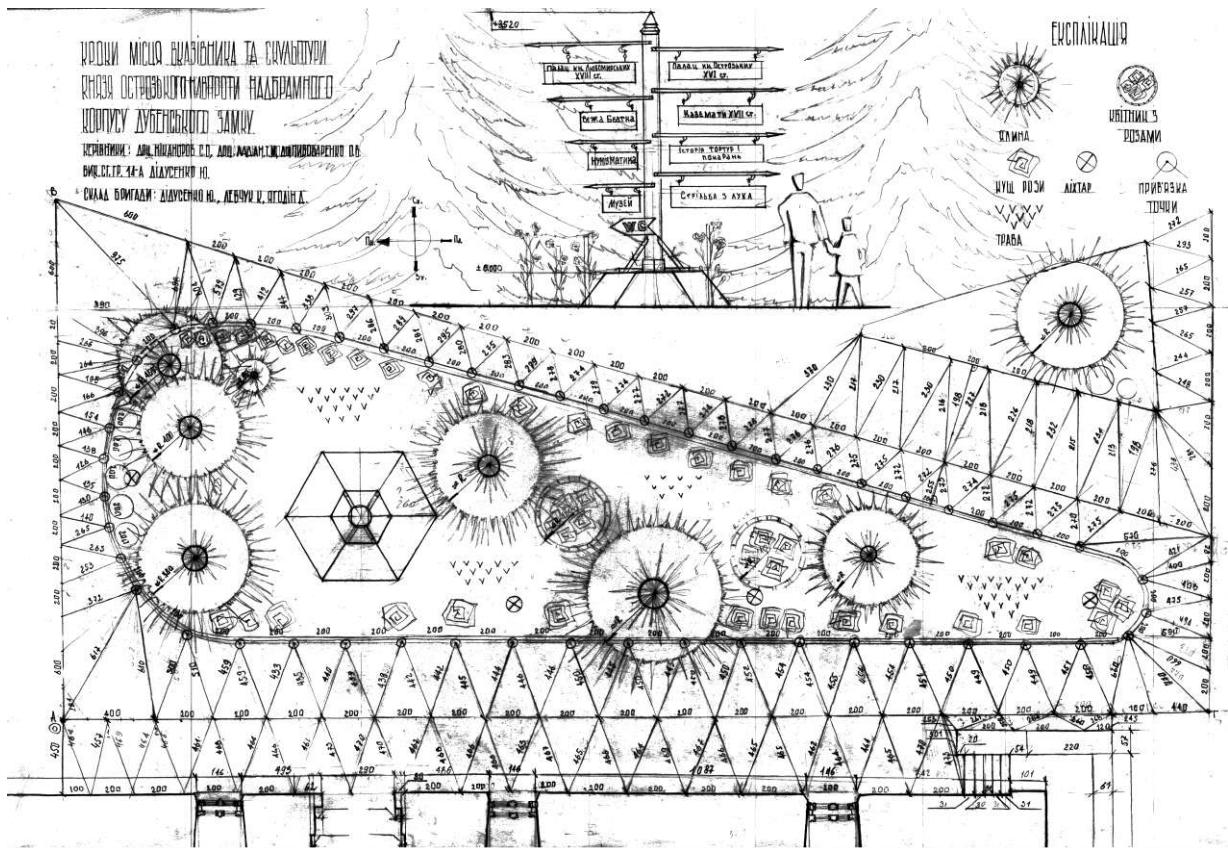

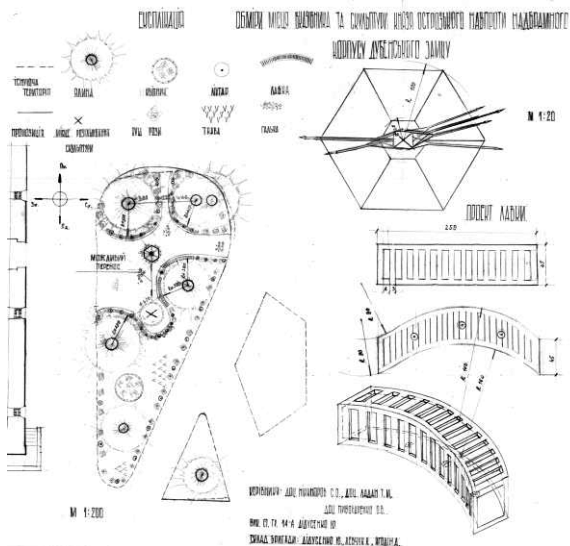
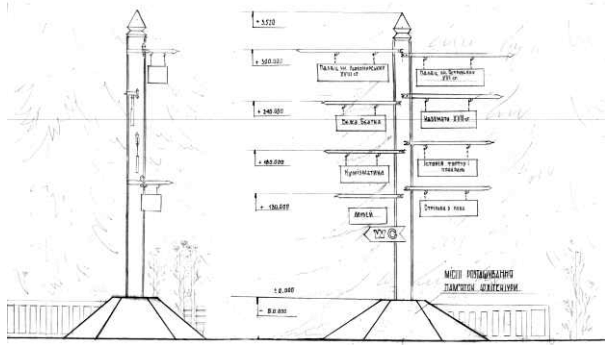
*Визначні пам'ятки в м. Дубно на п'єдесталі вказівника
по пам'яткам замку*

Рисунок Дідусенко Юлії

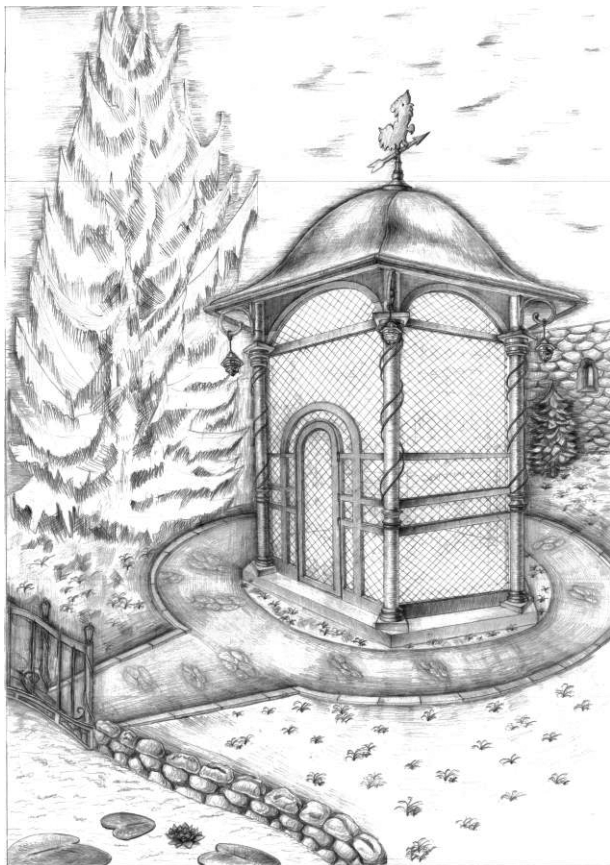
«...визначається місце розташування скульптури князя Острозького та вказівного знаку, для того, щоб люди могли їх вільно роздивитися. Старі дерева підказали як розташувати доріжки – природна вільна форма) та лавки, які наче обійняли ялинки... Вказівний знак був поставлений на п'єдестал – викладений мозаїкою із природного каміння, на якому показані головні пам'ятки м. Дубна...»

**Юлія Дідусенко,
студентка 14-А групи**

Проект: Місце вивчення та спільнотні практики павільйону коштику дубенського замку

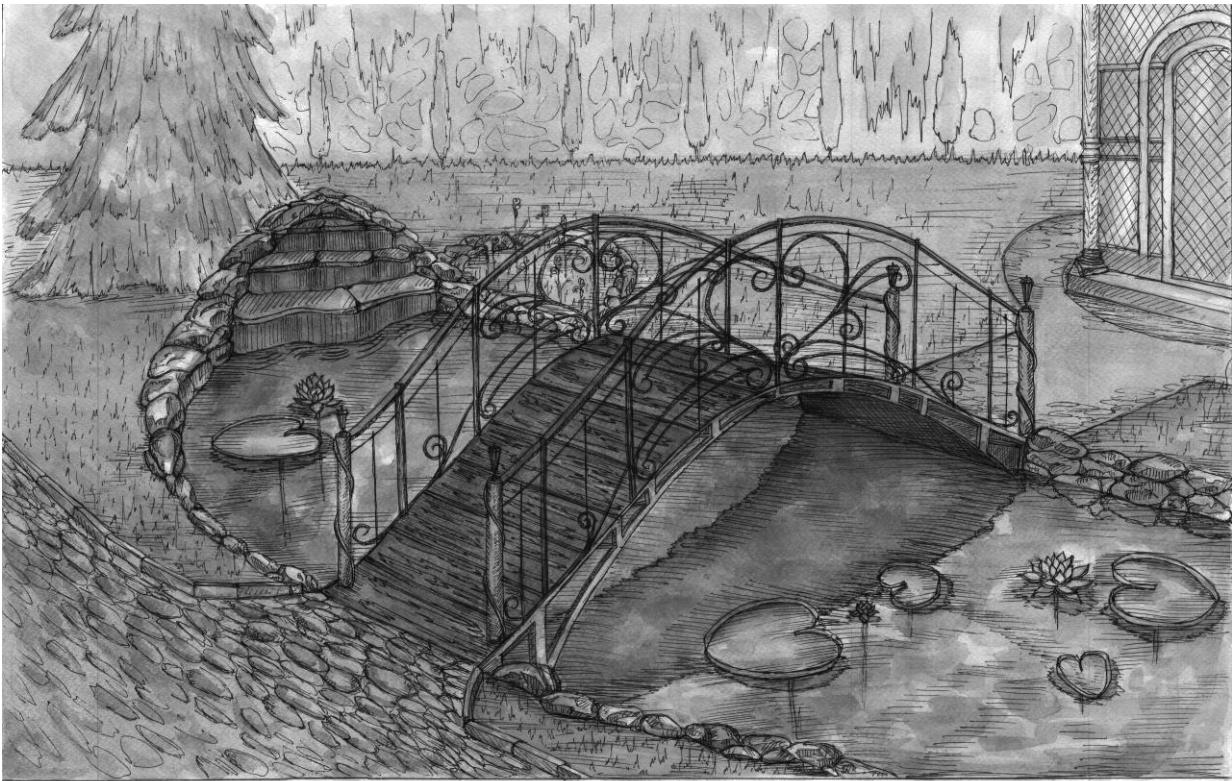

МІНІ-ЗООПАРК БІЛЯ ГАРМАТ НА ТЕРИТОРІЇ ДУБЕНСЬКОГО ЗАМКУ

ФІЛ. С. С. Г. 14-А 14-А 14-А

«... вольєр для птахів та тварин був прямокутної форми, але я його вирішила зробити шестигранним та двох'ярусним, щоб птахам було більше простору. Покрівля павільйону з металевих листів, завершується флюгером у вигляді півня. Дах тримається на 6 колонах – ліхтарних стовпах, які на висоті 120 см об'єднуються парапетом та обвиваються стилізованими металевими гірляндами, що надає враження рослинного плетіння. Вольєр має арочні двері та огорожений металевою сіткою...»

**Крістіна Левчук,
студентка 14-А групи**

«... в моє завдання входило зведення обмірів генплану всієї бригади та утворення штучного водоймища із містком, які доповнюють композицію вольєру та гармонійно вписується у навколишнє середовище. Люди проходять через міст, дивляться на золотих рибок, а потім підходять до вольєра із тваринами та птахами. Міст має каркас із металу та дерев'яне покриття та перила...»

**Дмитро Ягодін,
студент 14-А групи**

БРИГАДА № 2

(кількість студентів: 3)

Склад бригади, студенти 14-Б групи:

Марія Дорофієва, Катерина Зетта, Владіслава Мартинова

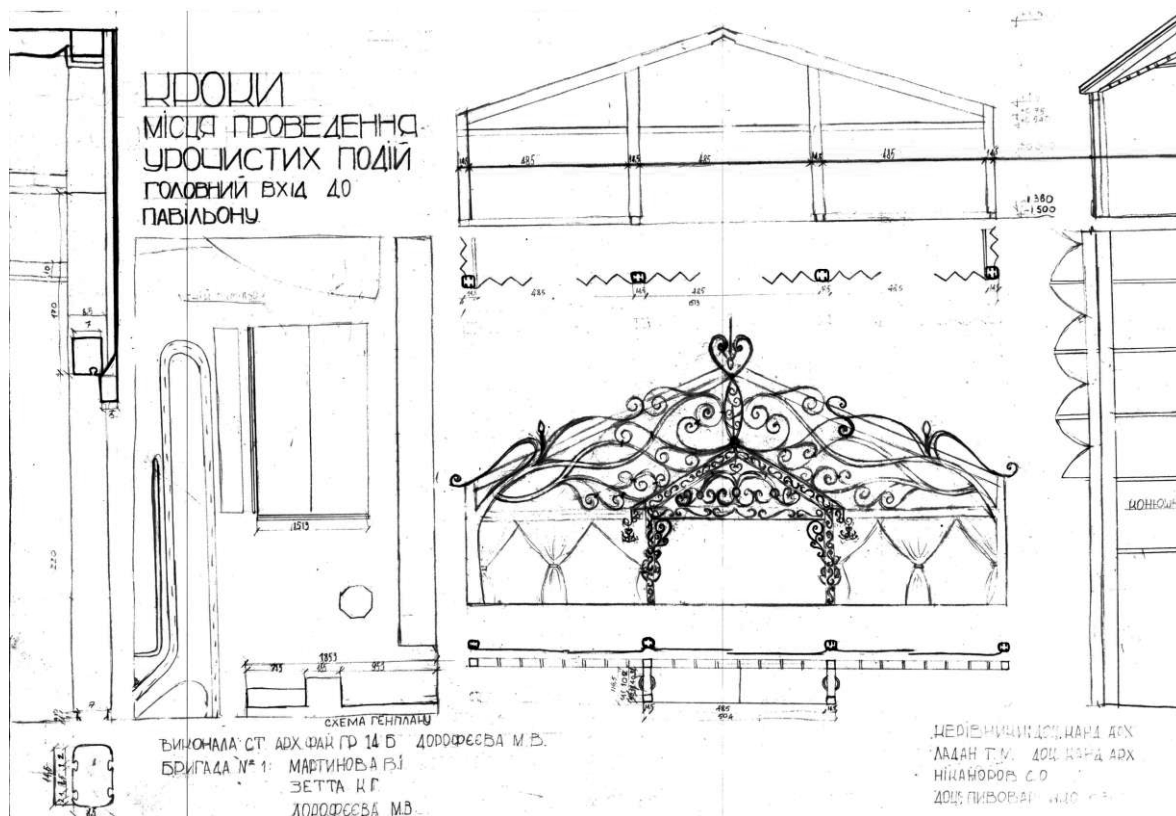
Тема завдання №4: «Головний вхід до павільйону проведення урочистих подій» (Марія Дорофієва).

Тема завдання №5: «Типовий модуль огорожі павільйону проведення урочистих подій, водоспад, місце відпочинку» (Катерина Зетта)

Тема завдання №6: «Альтанка біля павільйону проведення урочистих подій» (Владіслава Мартинова)

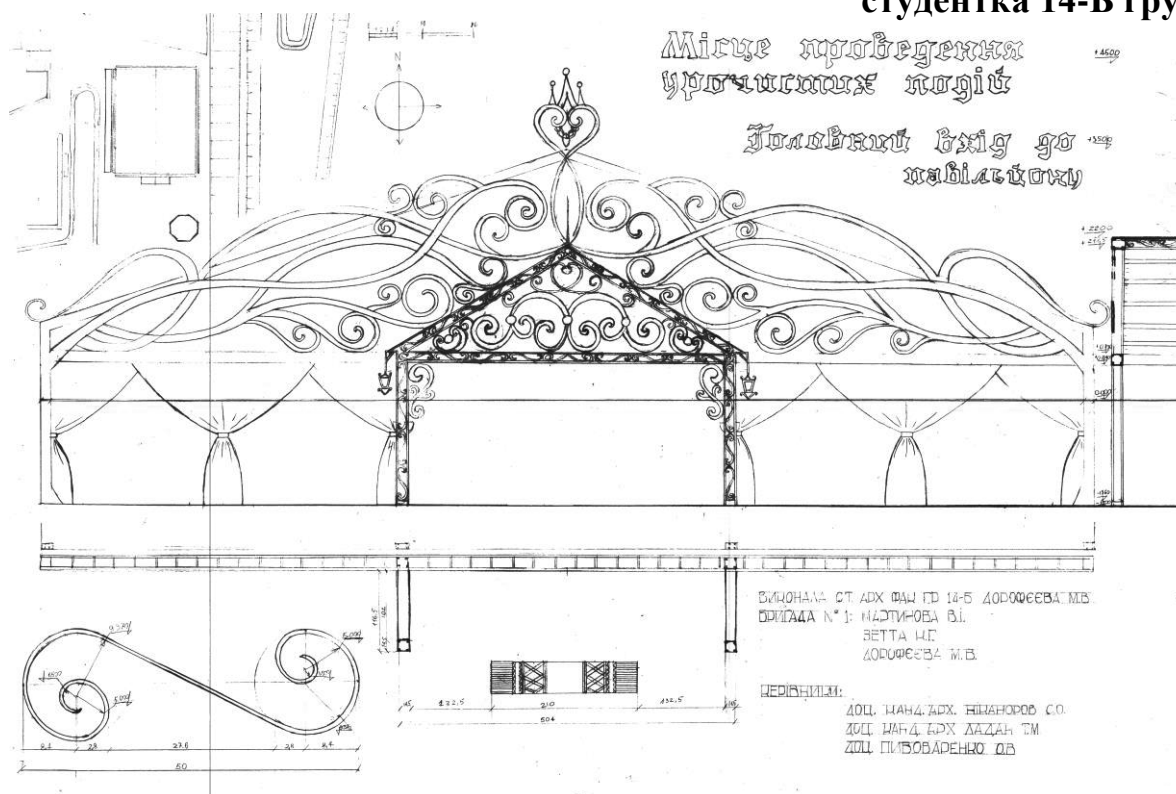
Результати роботи:

Проведені візуальні обстеження ландшафту по праву сторону від входу до Дубенського замку; виконані обміри території, креслення з проектними пропозиціями та малюнки.

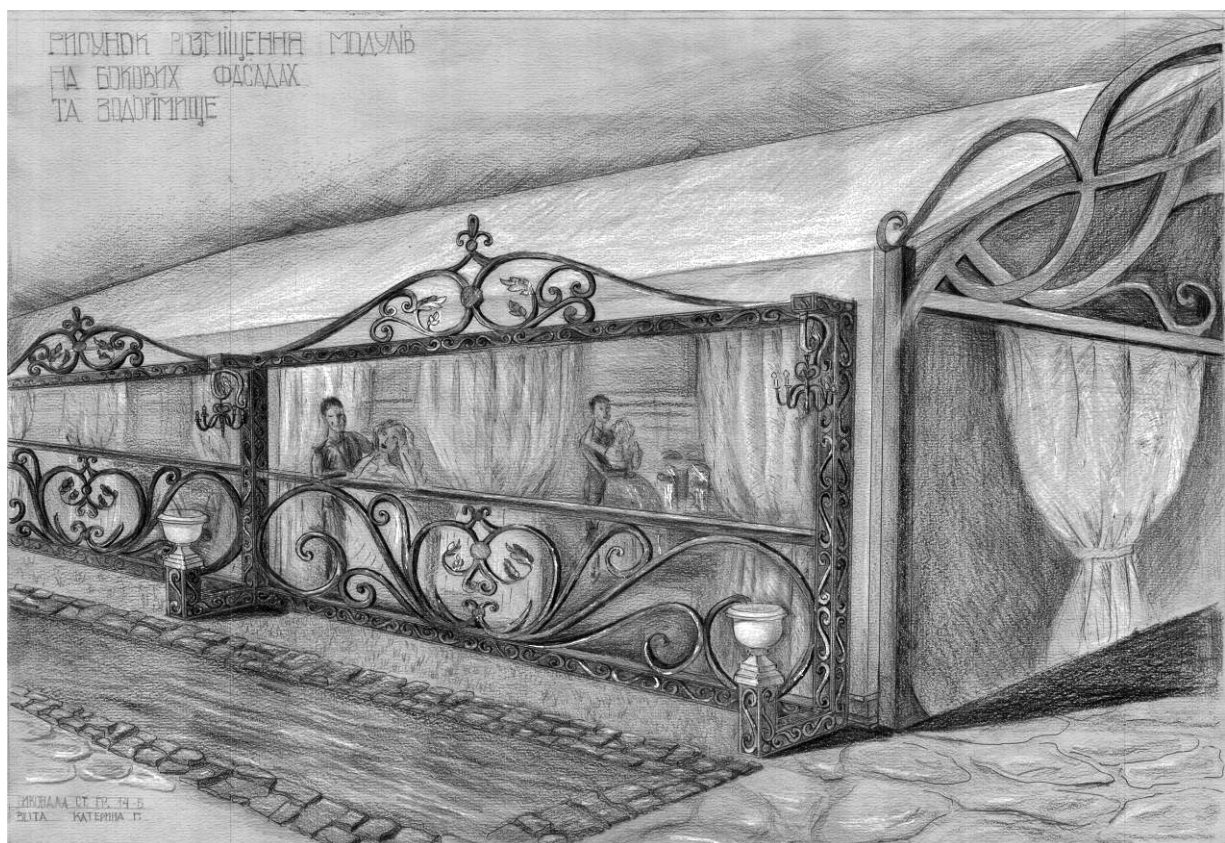
«... з метою покращення зовнішнього вигляду павільйону для проведення урочистих подій було запропоновано ковану зварну каркасну приставну конструкцію (декоративний портал) при головному вході у павільйон, яка виконується із сталі та частково фарбується під срібло. ...»

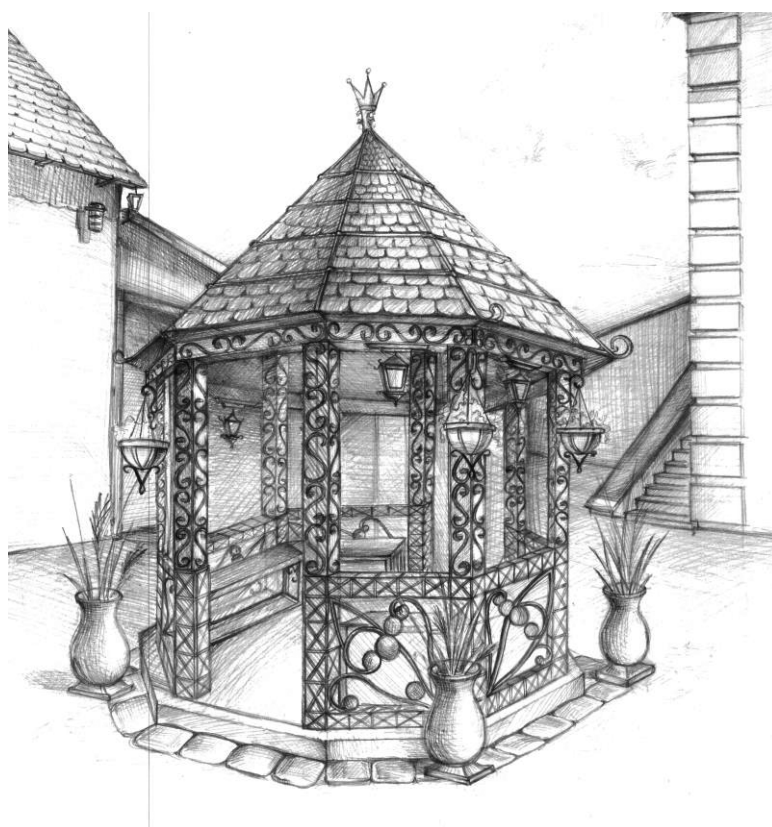
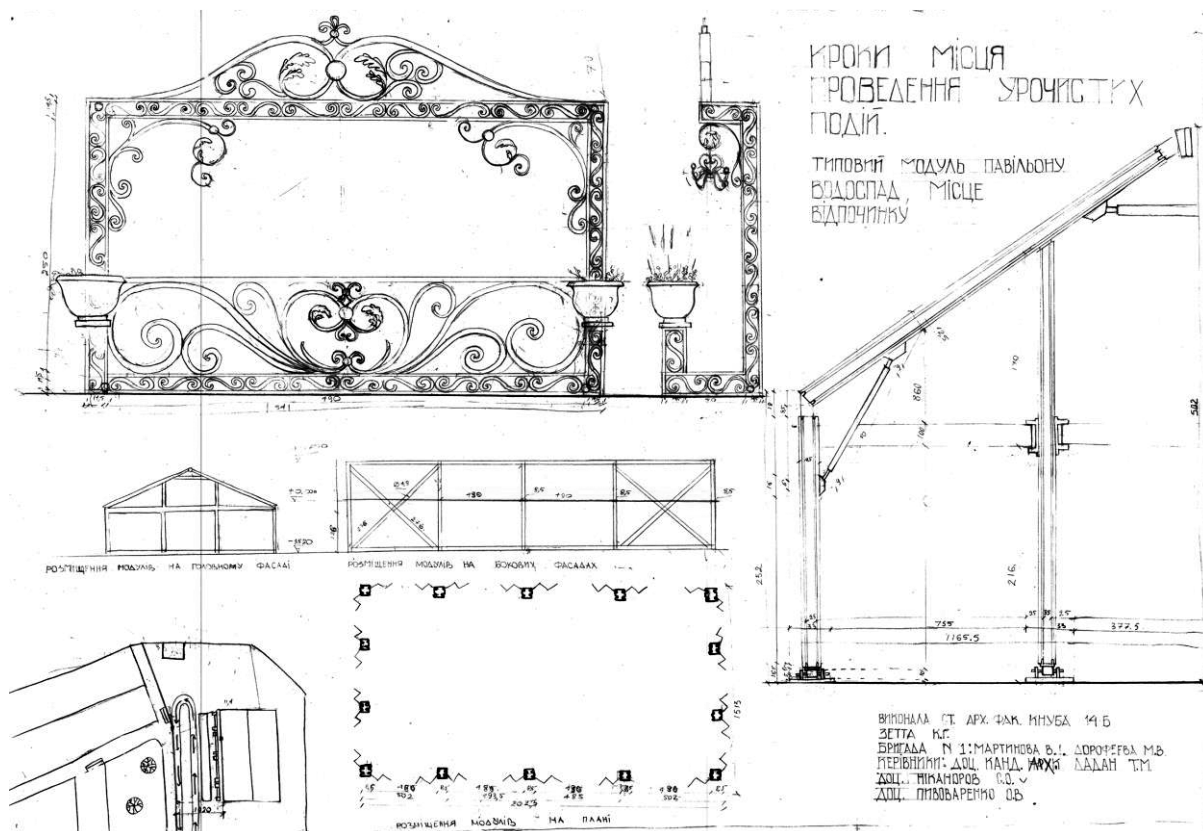
**Марія Дорофєєва,
студентка 14-Б групи**

«... Портал прикрашений декоративними фронтонами, кронштейнами, вазонами з квітами. Ідея декоративного оздоблення великого фронтону – це два дерева, які переплітаються своїми гілками та символізують весілля, наречену та нареченого...»

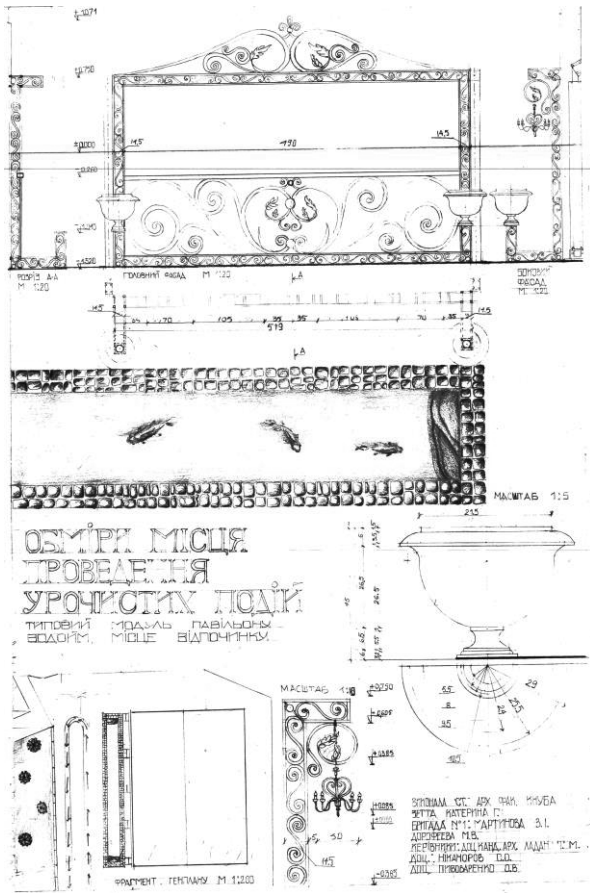

«... з метою утворення затишного простору, між павільйоном урочистих подій та Надбрамним корпусом було визначено розташувати восьмикутну альтанку із просторових металевих конструкцій, дахом з гнучкої черепиці. По периметру альтанки на кронштейнах висять вазони із квітами та стоять вази для тимчасових квіткових композицій.

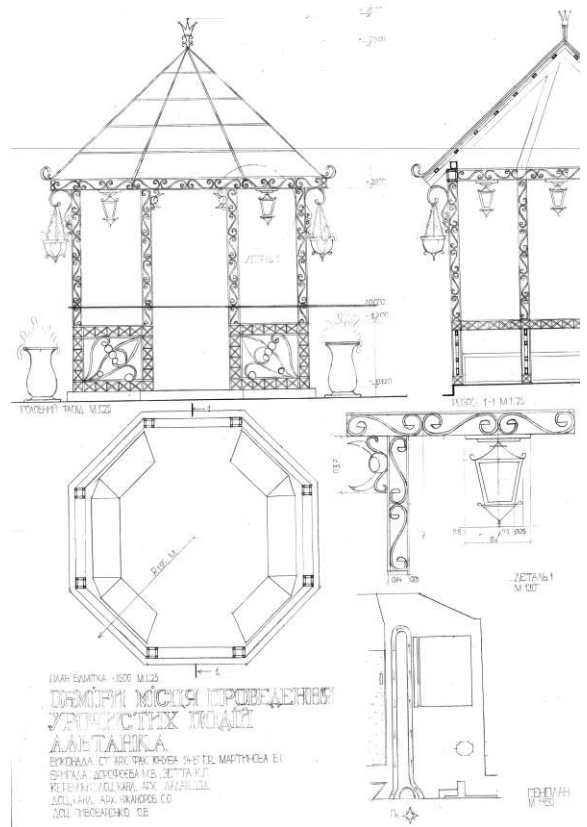
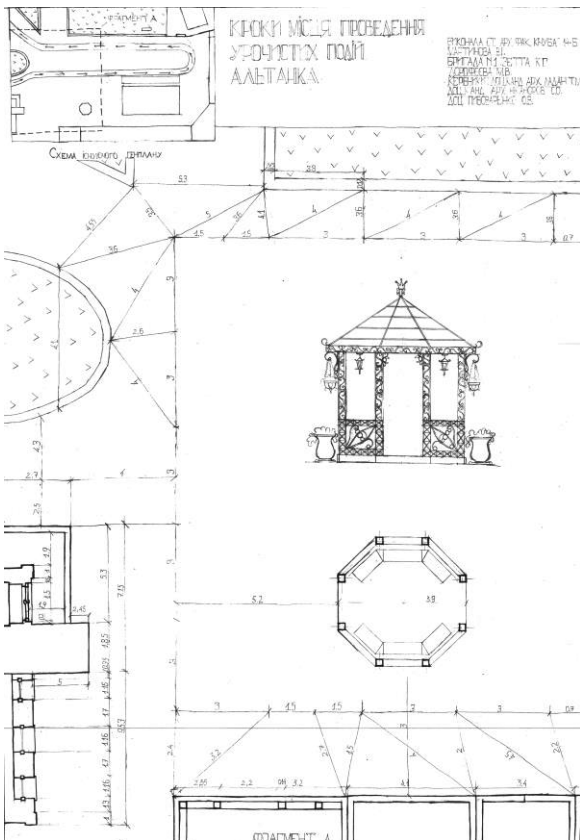
Альтанка призначена для, усамітнення, затишного відпочинку та фотосесій відвідувачів замку ...»

**Владіслава Мартинова,
студентка 14-Б групи**

«... після обмірів території та фрагментів фасадів існуючого павільйону для урочистих подій були запроєктовані: металеві декоративні модулі, які будуть примикати до бокових та заднього фасадів, водоймище – щоб доповнити композицію. Модуль складається з ажурних опор на яких лежить ажурна балка. Використовується металічний профіль. З внутрішньої сторони – ажурні перила, із зовнішньої – світильники, стилізовані під свічки та вазони із живими квітами ...»

**Катерина Зетта,
студентка 14-Б групи**

БРИГАДА № 3

(кількість студентів: 3)

Склад бригади, студенти 14-А групи:

Анастасія Шевченко, Анастасія Бондаренко, Яна Бас

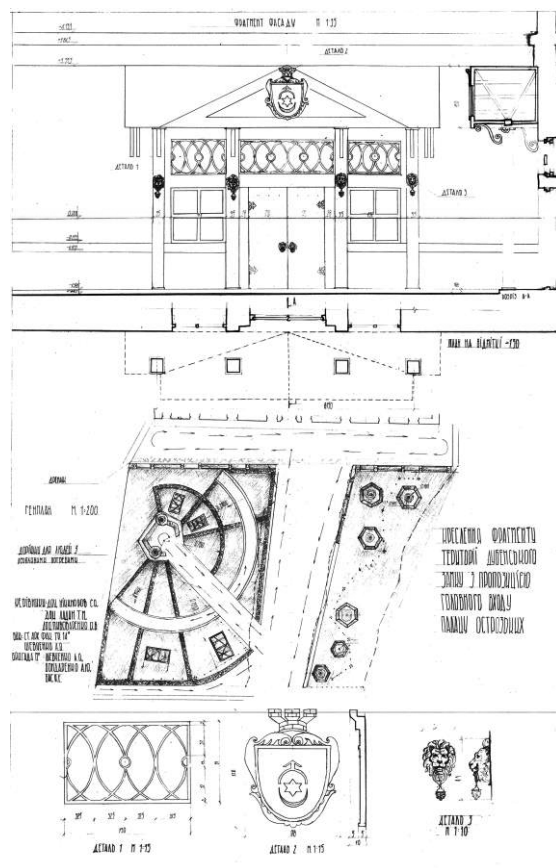
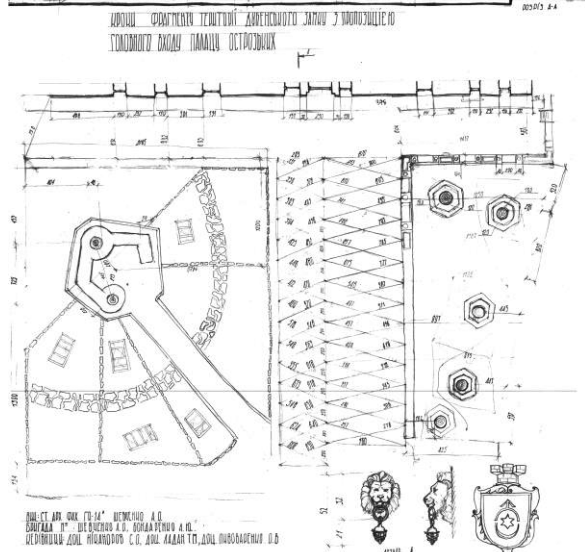
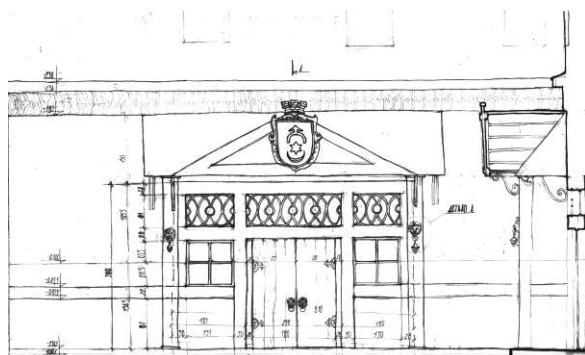
**Тема завдання №7: «Головний вхід до палацу Острозьких»
(Анастасія Шевченко).**

**Тема завдання №8: «Облаштування території під майданчик для
відпочинку навпроти палацу Острозьких» (Анастасія Бондаренко)**

**Тема завдання №9: «Благоустрій території навпроти палацу
Острозьких під майданчик для виставок» (Яна Бас)**

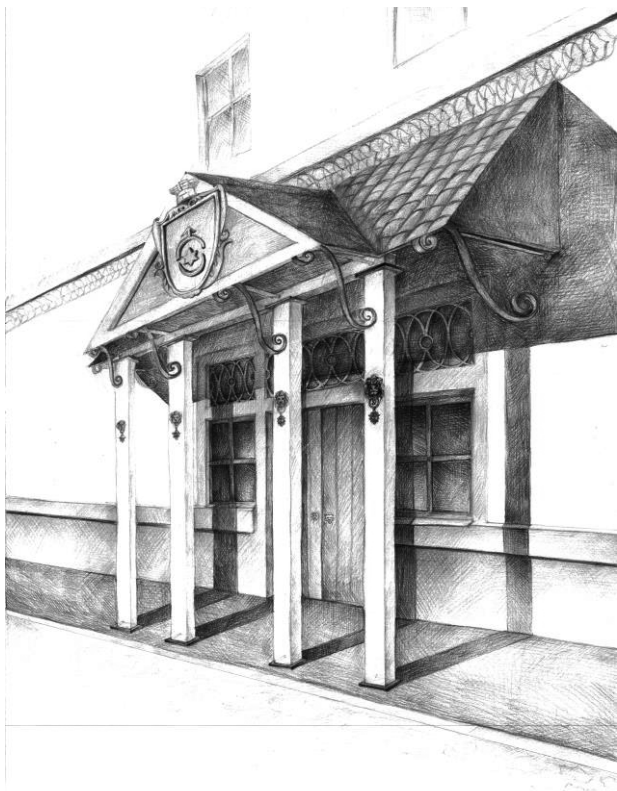
Результати роботи:

Проведені візуальні обстеження ландшафту біля палацу Острозьких
Дубенського замку; виконані обміри території та фрагменту фасаду палацу
Острозьких, креслення з проектними пропозиціями та малюнки.

Дубенський замок. Палац Любомирських
Рисунок Пшеничної Анастасії

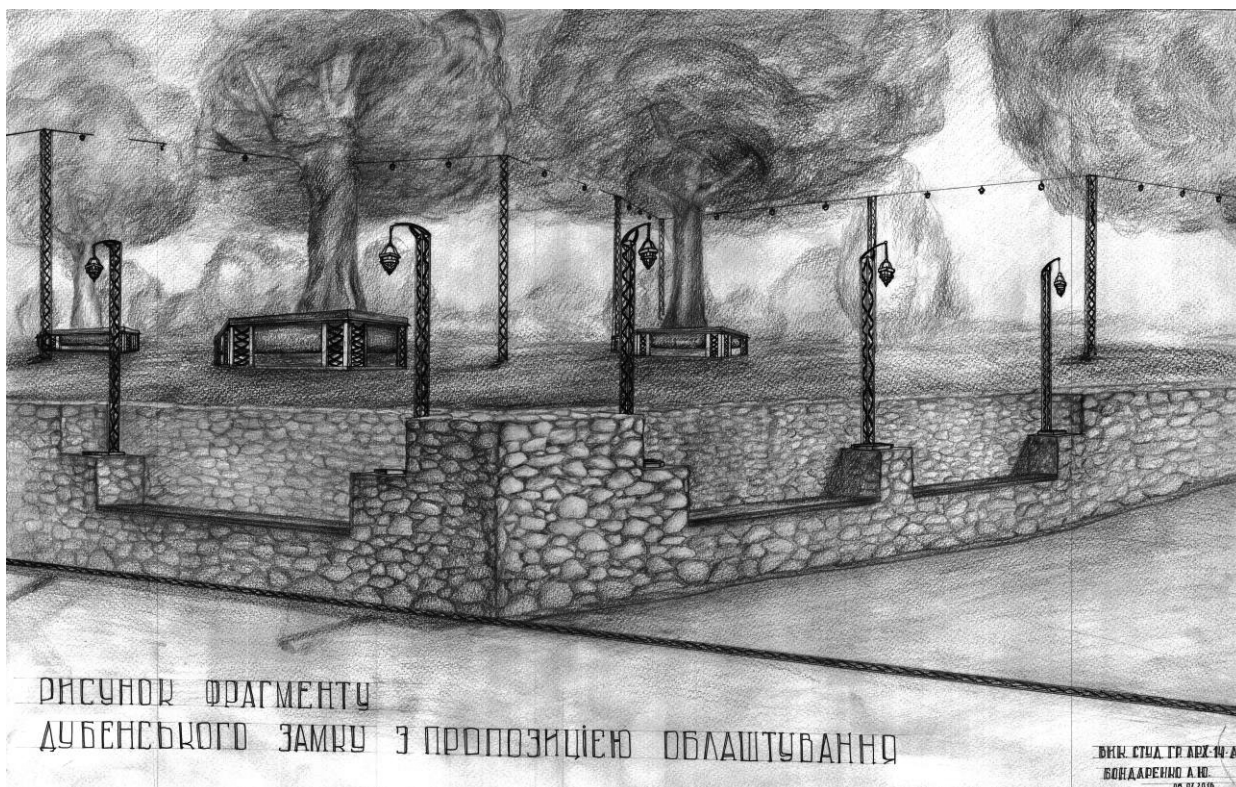
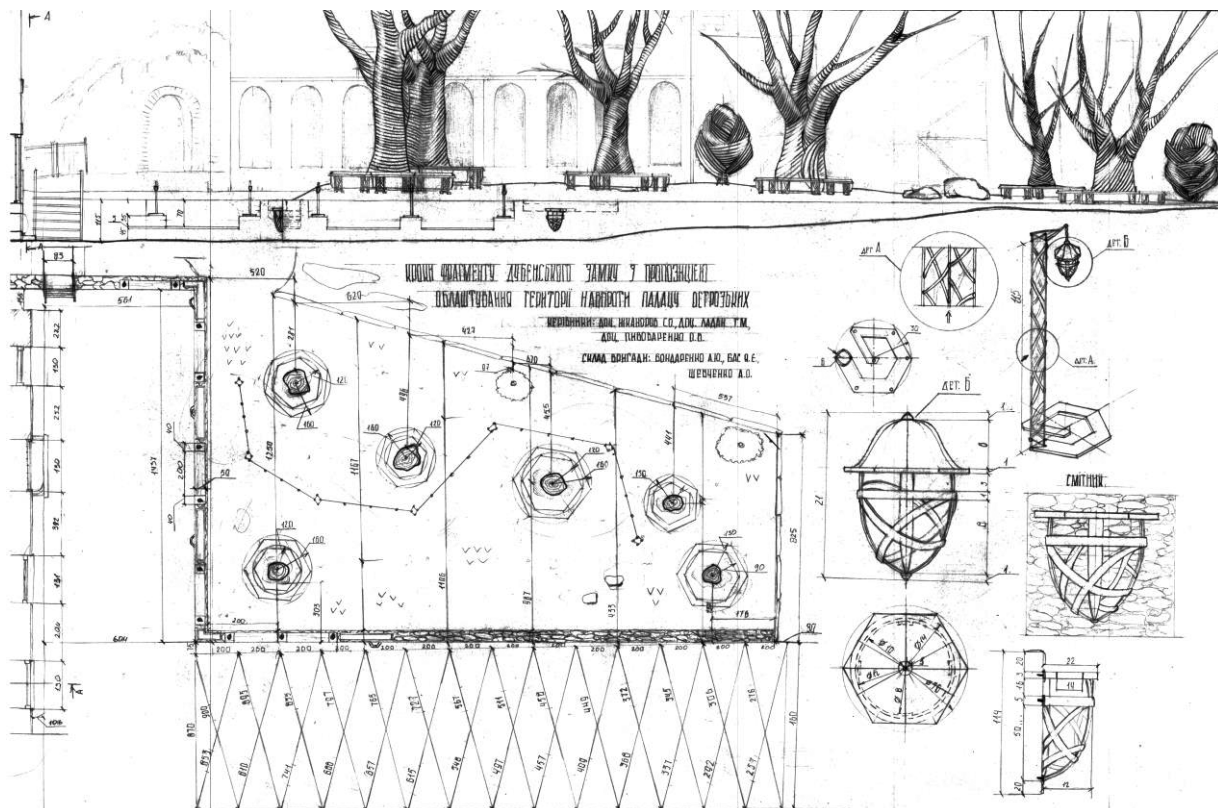
«... були надані пропозиції щодо вирішення виразної вхідної групи у палац Острозьких. Вхідна група винесена на чотирьох стовпах, її прикрашають металеві кронштейни та декоративні елементи із зображенням лева, який тримає кільце з ліхтарем у формі жолудя (по типу дизайну дверних ручок, стилізованих під лева, які є на дверях палацу). На тимпані фронтона розташований герб сім'ї Острозьких ...»

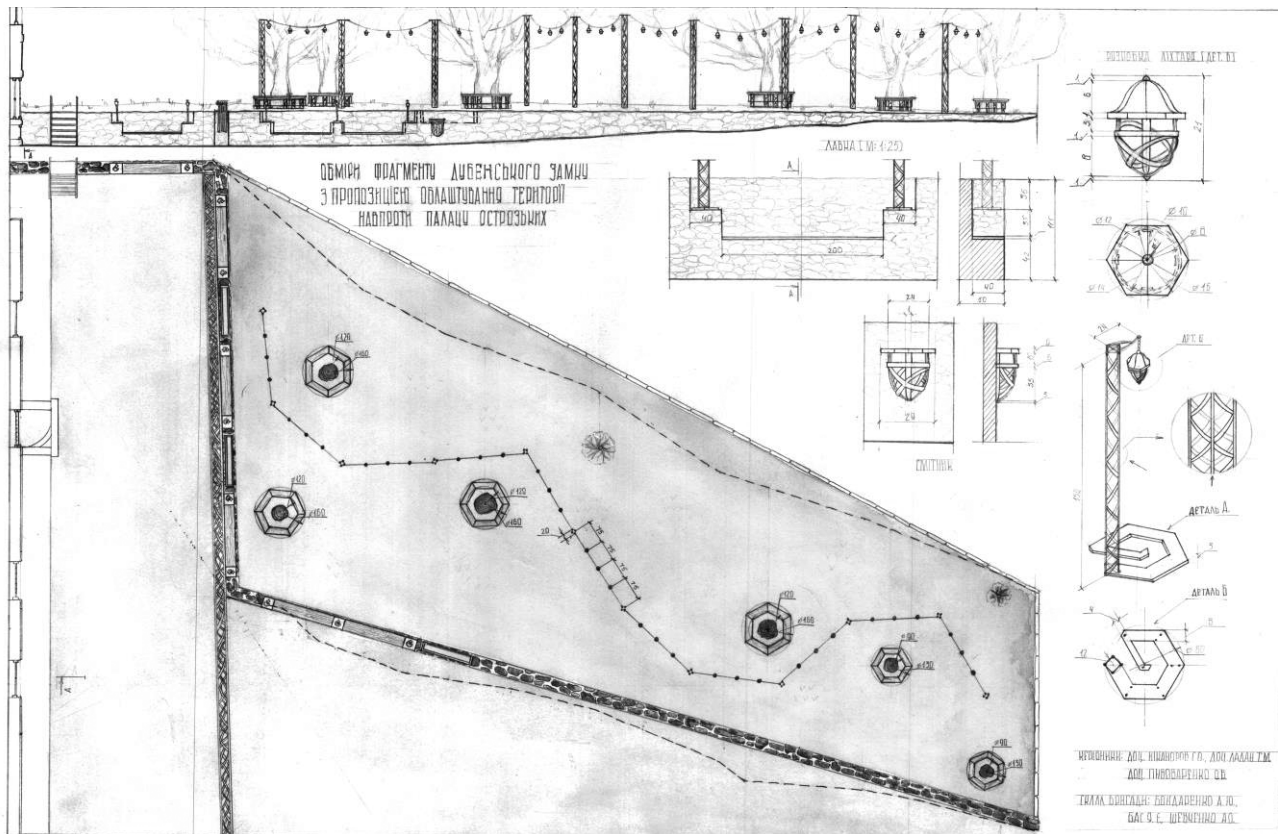
**Анастасія Шевченко,
студентка 14-А групи**

РИСУНОК ФРОНТОНУ ПАСАДУ ДЕТРОВОГО ПАЛАЦУ НА
ТЕРИТОРІЇ ДУБЕНСЬКОГО ЗАМКУ З ВАРШАВИ, ПРОПОЗИЦІЯ

© АНСТАСІЯ ШЕВЧЕНКО, 2021
КЕРІВНИК: ДОКТОР ГИРЬ, ДОЦЕНТКА ОЛГАНДРАСІВНА

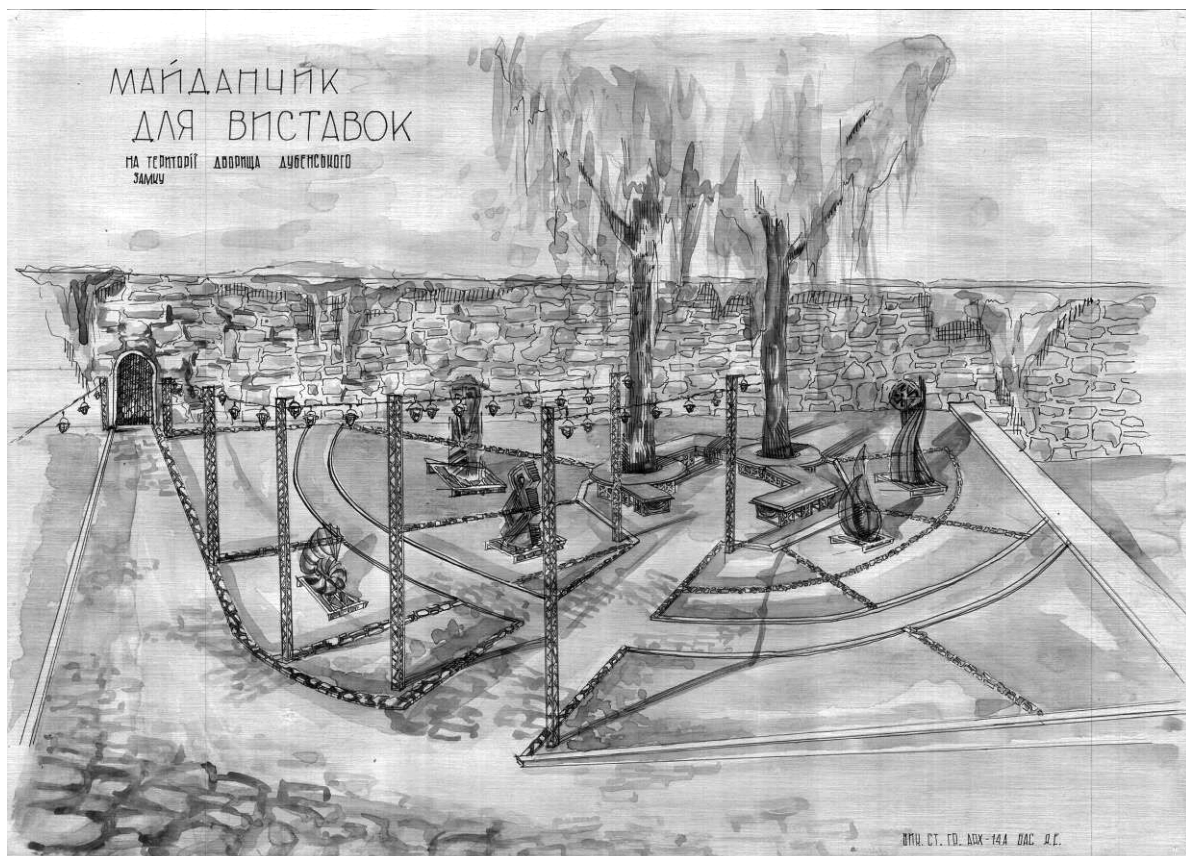
ВІСНИК ІНЖЕНЕРНО-АРХІТЕКТУРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

«... на території парку навпроти палацу Острозьких пропонується влаштування зони відпочинку. Територія має неправильні обриси та рельєф, тому пропонується її вирівняти за допомогою підпорних стінок та влаштувати в них лавочки для відпочинку, а по спеціальних сходинок розташувати ліхтарі. Навколо дерев пропонується встановлення шестикутних модульних лавок, подібних як на роботі Бас Яни – з клеєної дошки, які встановлюються у металевий каркас. Для освітлення даної території пропонується встановлення ліхтарів у вигляді стилізованих жолудів не лише біля лавочок, а і встановлення світлової гірлянди на ажурних стовпах по зигзагоподібній лінії між деревами...»

**Анастасія Бондаренко,
студентка 14-А групи**

«... частину клумби пропонується розробити під майданчик для тимчасових виставок. Майданчик був поділений на зони за допомогою доріжок, по яким можна буде пройтися та продивитися на експозицію. Спеціальні підставки, крізь які росте трава та які не псують газон, визначають місце розташування скульптур та інших декоративних композицій. Лавочки навколо дерев та між ними пропонуються із клеєної деревини та напівстовбурів дерев, які встановлюються у металевий каркас. Гірлянди ліхтарів стилізованих під жолуді, як у Анастасії Бондаренко, які тримаються на ажурних стовпах, освітлюють територію...»

**Яна Бас,
студентка 14-А групи**

Бригада № 4

(кількість студентів: 3)

Склад бригади: студенти 14-А групи

Булах Вікторія, Фещенко Олеся, Кочерга Єлизавета

Тема завдання №10: «Малі архітектурні форми на території розарію»

Тема завдання №11: «Місце відпочинку на території розарію»

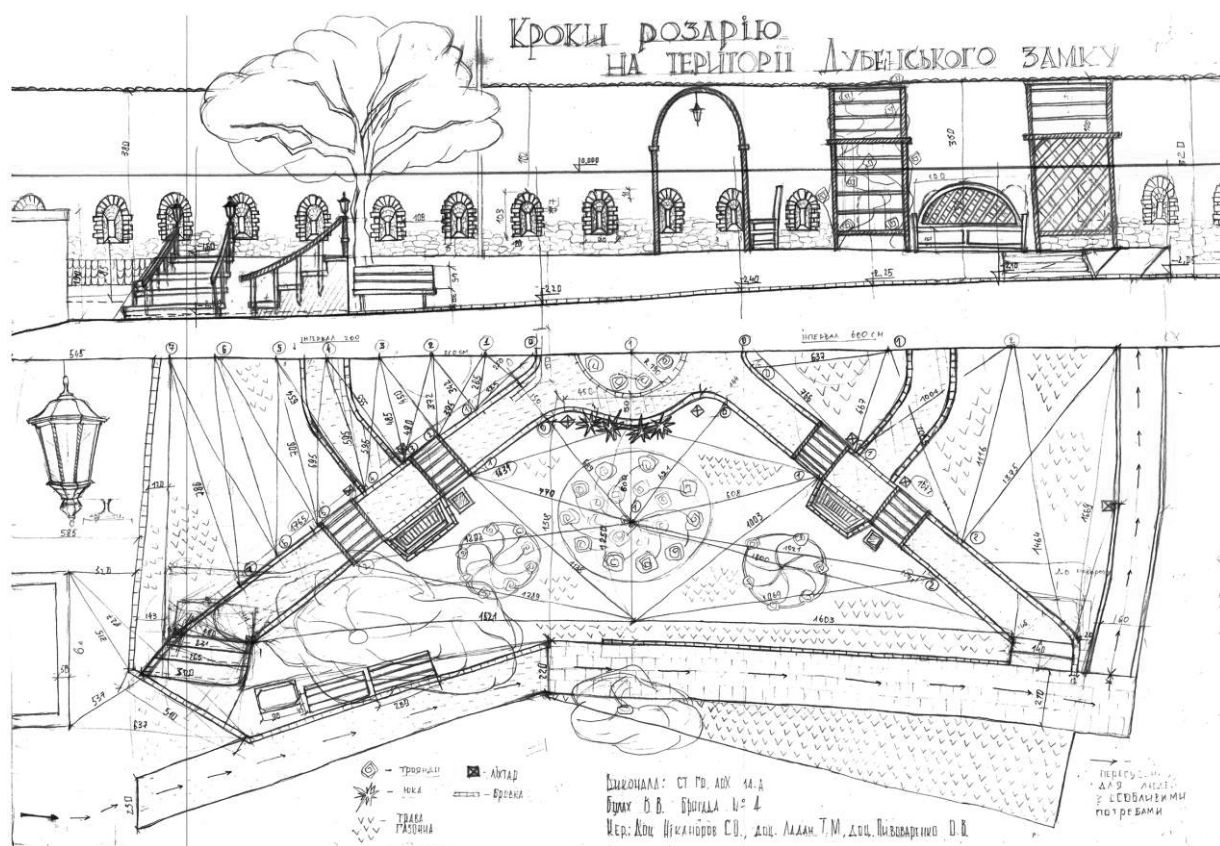
Тема завдання №12: «Альтанка на території розарію»

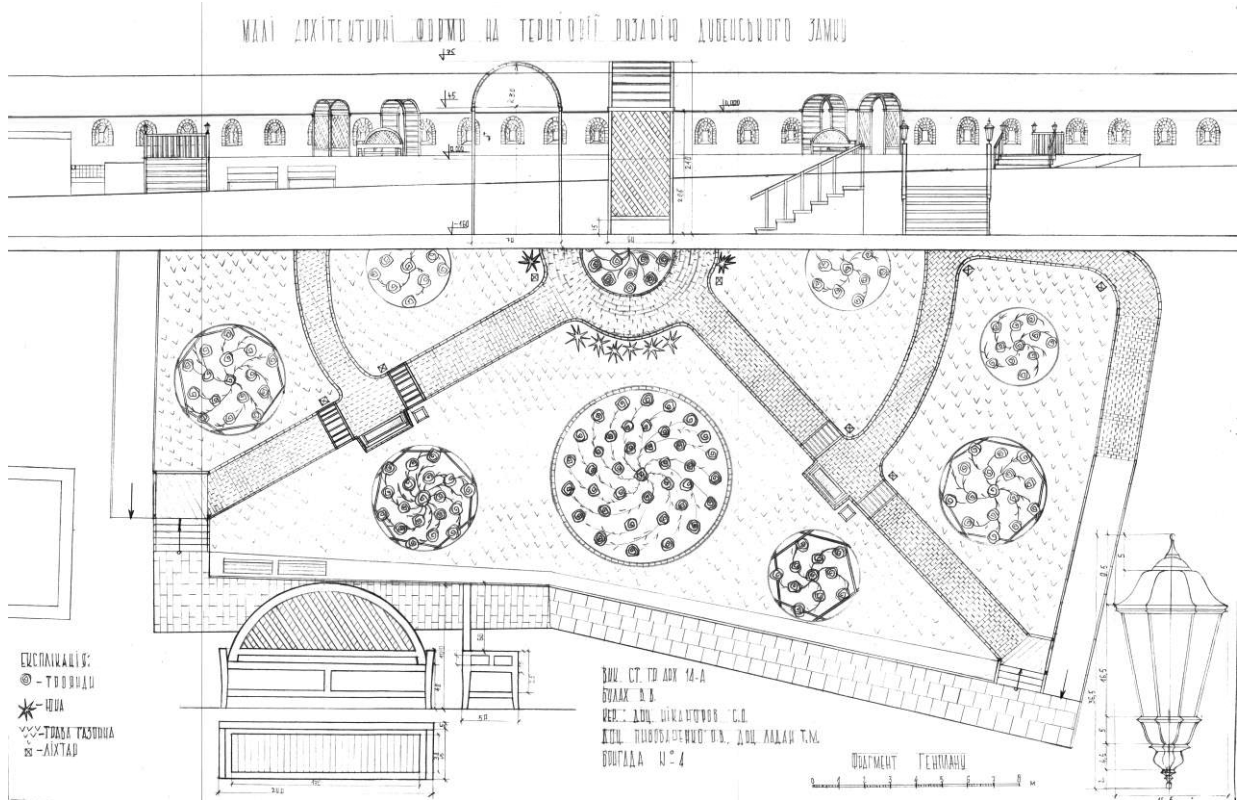
Результати роботи:

Проведені візуальні обстеження ландшафту біля палацу Любомирських Дубенського замку; виконані обміри території, креслення з проектними пропозиціями та малюнки.

«... запропонована концепція утворення малих архітектурних форм – каркасних аркових конструкцій, пандусів з обох боків для людей з особливими потребами та облаштування зручних входів на територію розарію. Були використані дерев'яні матеріали. Для зручності відвідувачів було вирішено встановити невеличкі дерев'яні площадки біля сходів...»

**Вікторія Булах,
студентка 14-А групи**

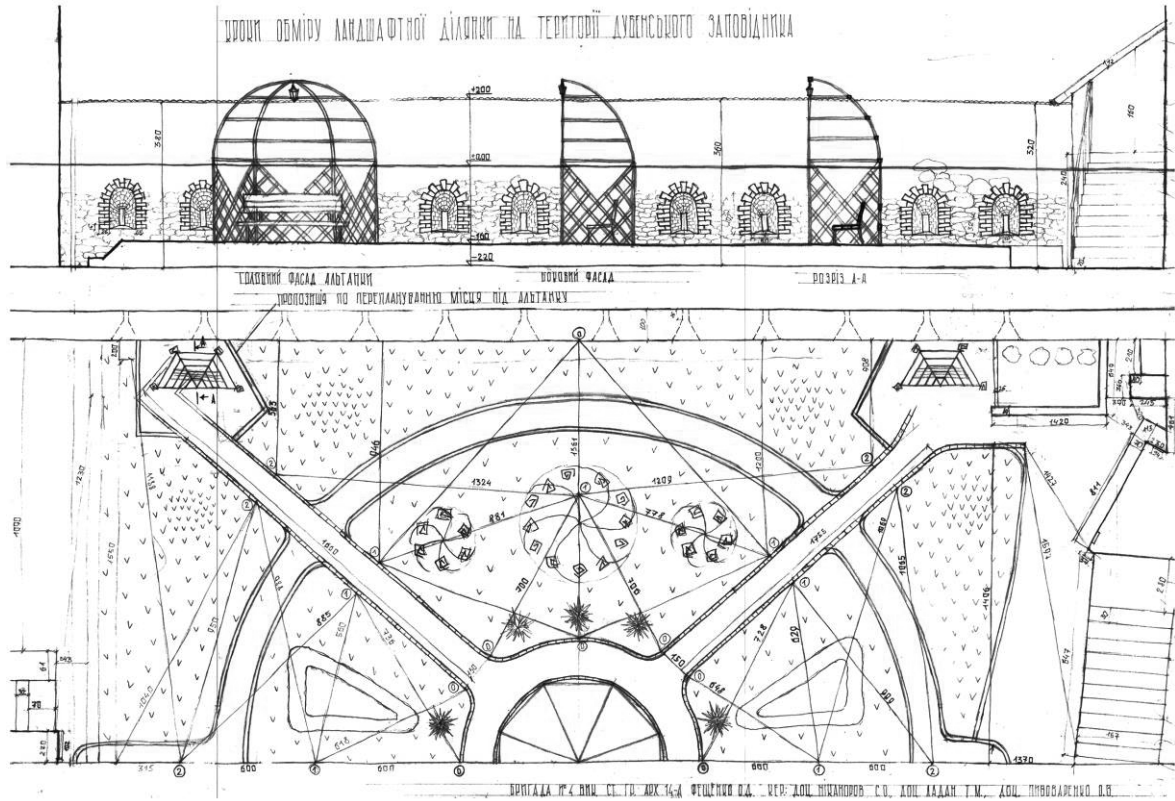

«... Пандуси будуть повільно переходити у запроєктовану додаткову радіальну доріжку. Біля аркових конструкцій по яким будуть витися троянди будуть встановлені дерев'яні лавки. Так буде утворюватися затишок на даній території і відвідувачі зможуть зробити фотосесію...»

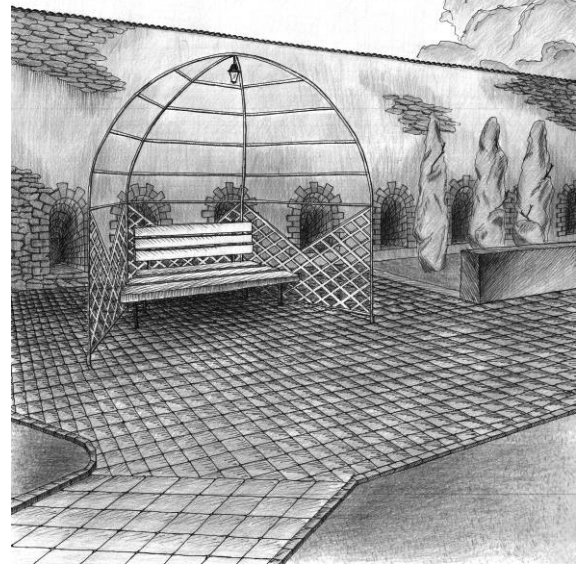
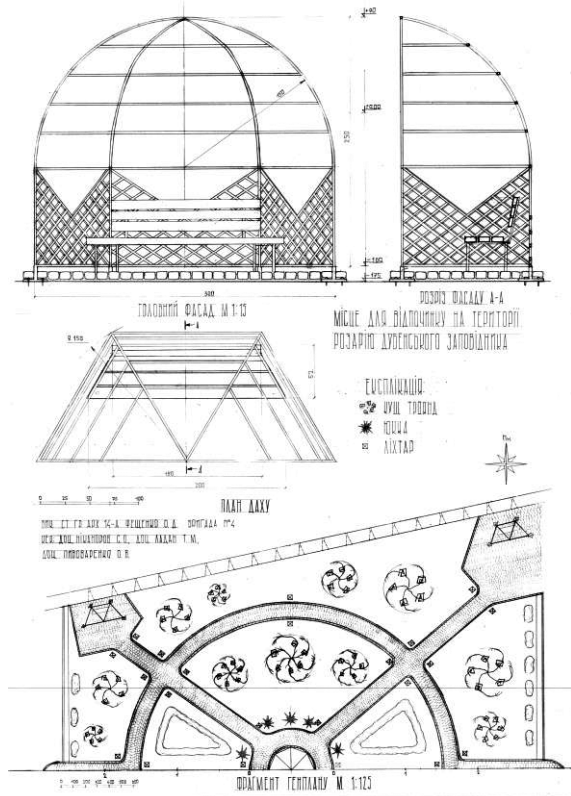
МАЛІ АРХІТЕКТУРНІ ФОРМИ НА ТЕРИТОРІЇ ПИЗАРИЇ

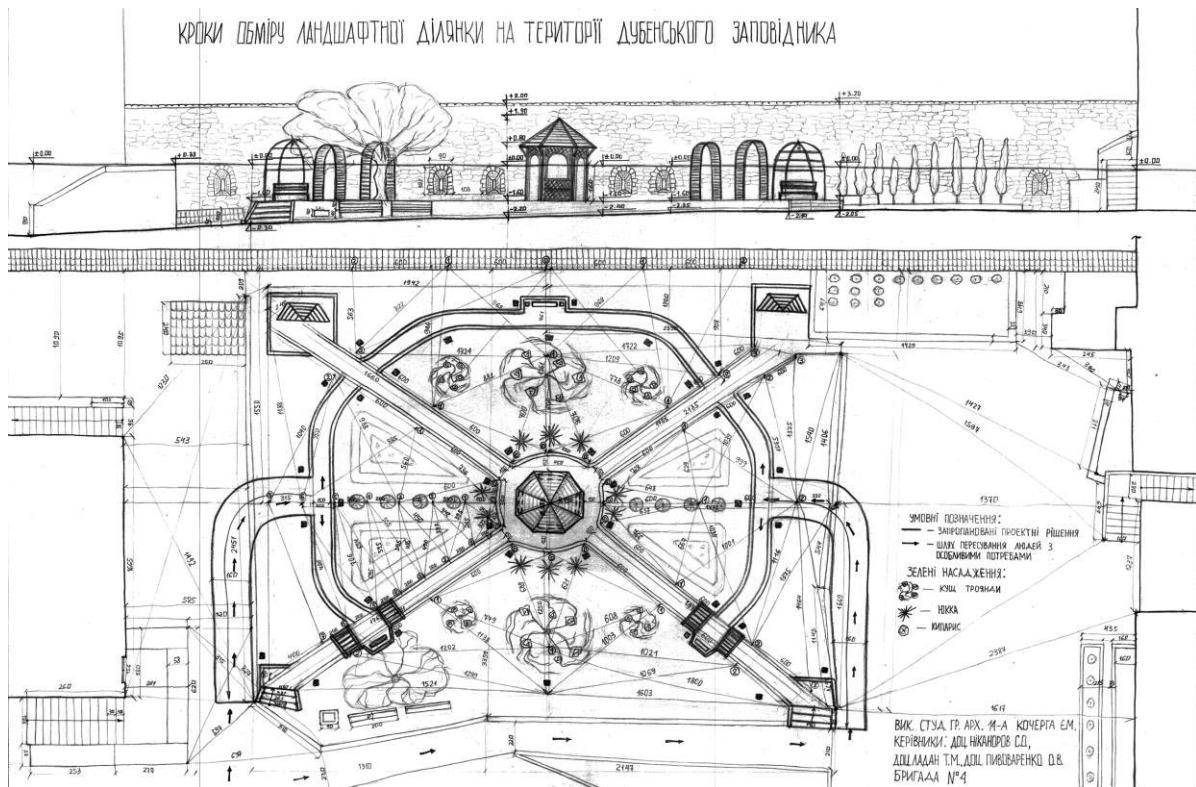
ЗМІ: СТ. 19 ДИ. 14-А ВУЛАН В.В. ВУЛГАДА 41-4
 ВЕР. С. ДИЧ. ШИКАЧЕНКО С.В. ДИЧ. ПИВОРОСЧЕНКО О.В.
 ДИЧ. ЛАДАН Т.М.

«... були облаштовані місця для відпочинку на території розарію у кутових зонах – альтанки відкритого типу, каркасної конструкції з металу, пофарбованого у білий колір. З них буде відкриватися чудова панорама парку-розарію. Колова доріжка з'єднає чотири існуючі стежки, що покращить пересування відвідувачів та умови їх відпочинку...»

**Олеся Фещенко,
студентка 14-А групи**

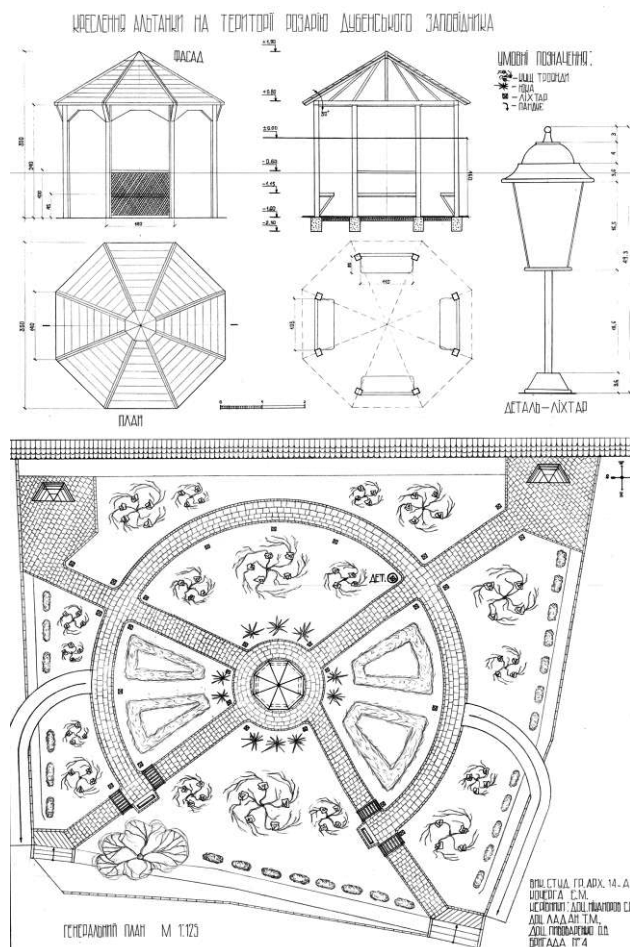

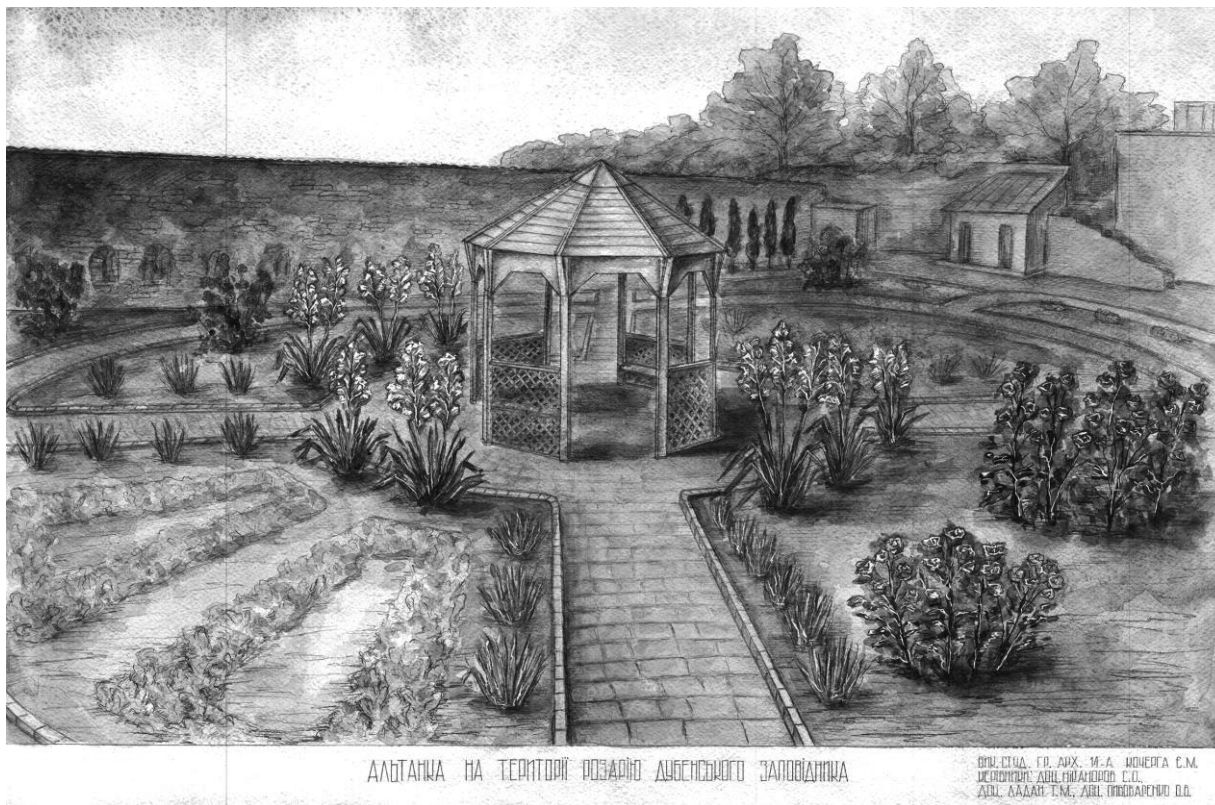

«... була розроблена концепція благоустрою території розарію між палацом Любомирських та Надбрамним корпусом – замість клумби у центральній частині пропонується встановити восьмигранну альтанку з легкої дерев'яної конструкції, пофарбованої у білий колір, що утворює легкість та підкреслює красу сонячної території розарію. Альтанка має чотири лавочки та чотири входи на гранях.

Пропонується додаткова колова стежка, яка зв'язує радіальні існуючі доріжки ...»

**Єлизавета Кочерга,
студентка 14-А групи**

Бригада № 5

(кількість студентів: 3)

Склад бригади: студенти 14-Б групи

Дорощук Леся, Суродіна Ганна, Пшенична Анастасія

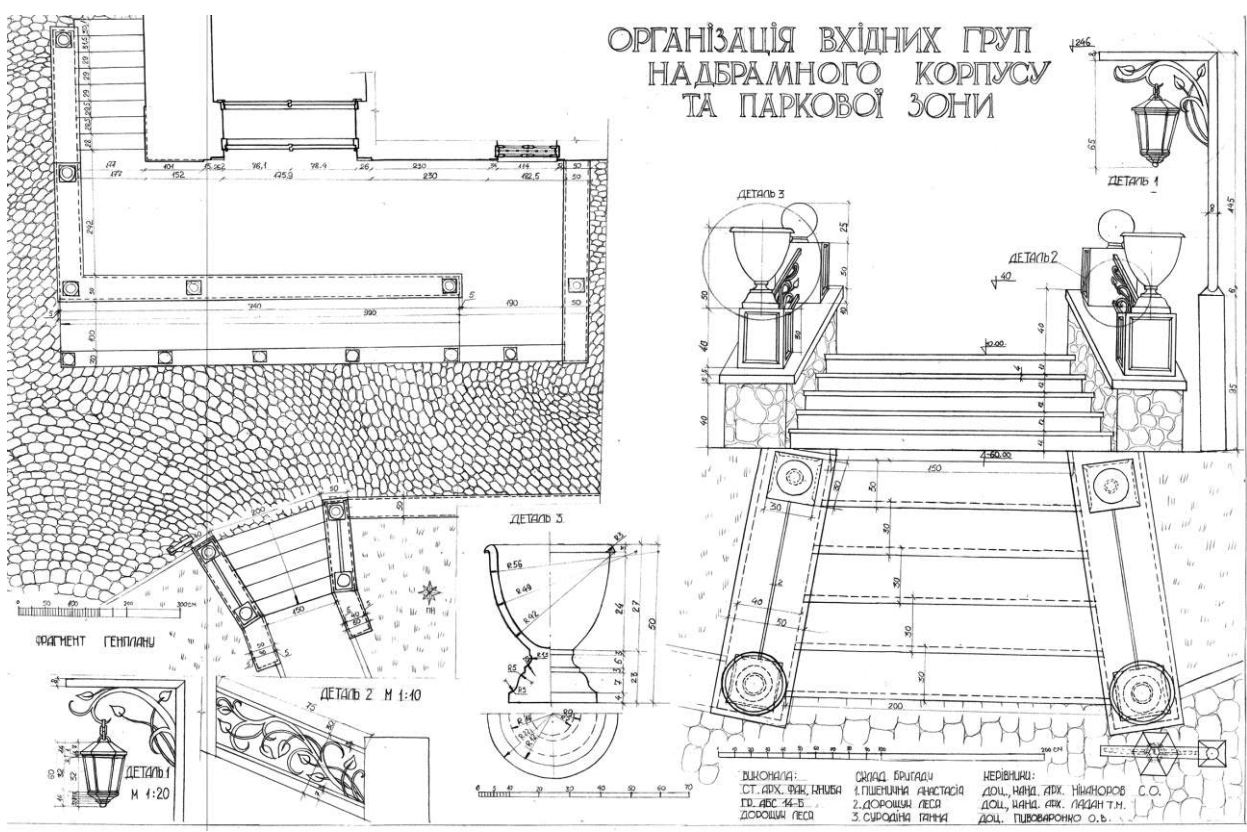
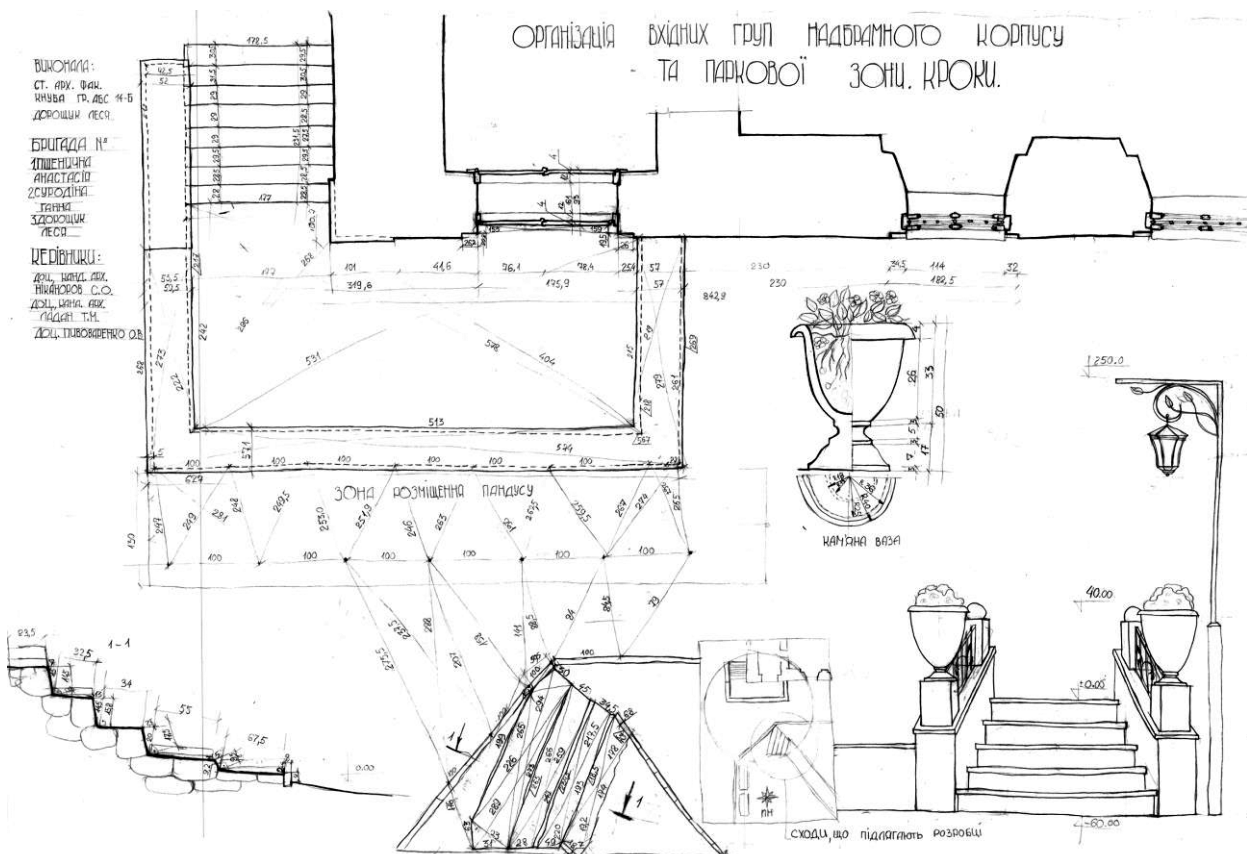
Тема завдання №13: «Організація вхідних груп до Надбрамного корпусу та паркової зони»

Тема завдання №14: «Вхідна група до Надбрамного корпусу»

Тема завдання №15: «Реконструкція сходів до Надбрамного корпусу»

Результати роботи:

Проведені візуальні обстеження ландшафту та вхідної групи Надбрамного корпусу Дубенського замку; виконані обміри території та фрагментів фасадів, креслення з проектними пропозиціями та малюнки.

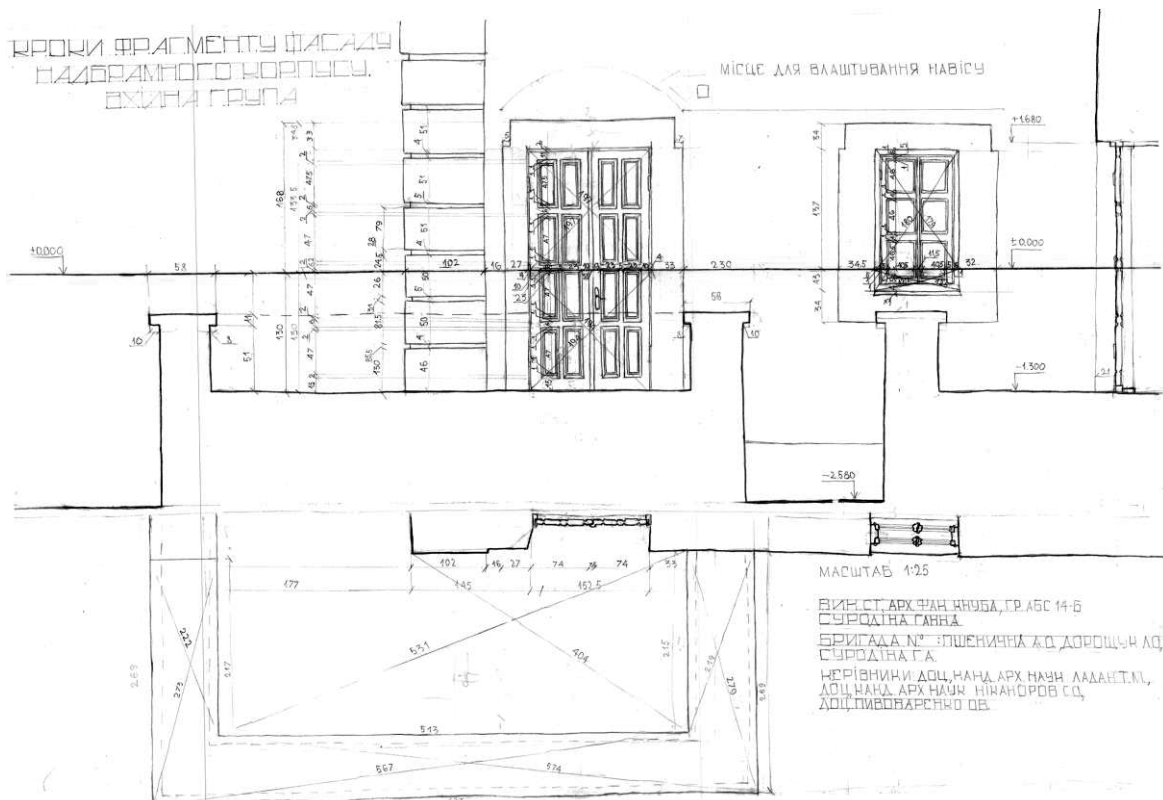

ПЕРСПЕКТИВНЕ ЗОБРАЖЕННЯ СХОДИВ ДО ПИЛІВНОЇ ЗОНИ

ВИБОРКОВИЙ СІТ. П. 14-Б. ДОРОШУК ЛЕСЯ

«... були надані пропозиції щодо влаштування сходів до розарію. Сходи для зручності пропонується розгорнути перпендикулярно до вхідної алеї. На сходах розміщені перила з кованою решіткою, вази на п'єдесталах – із білого бетону, маленькі кулеподібні ліхтарики. Біля сходів стоїть і великий ліхтар...»

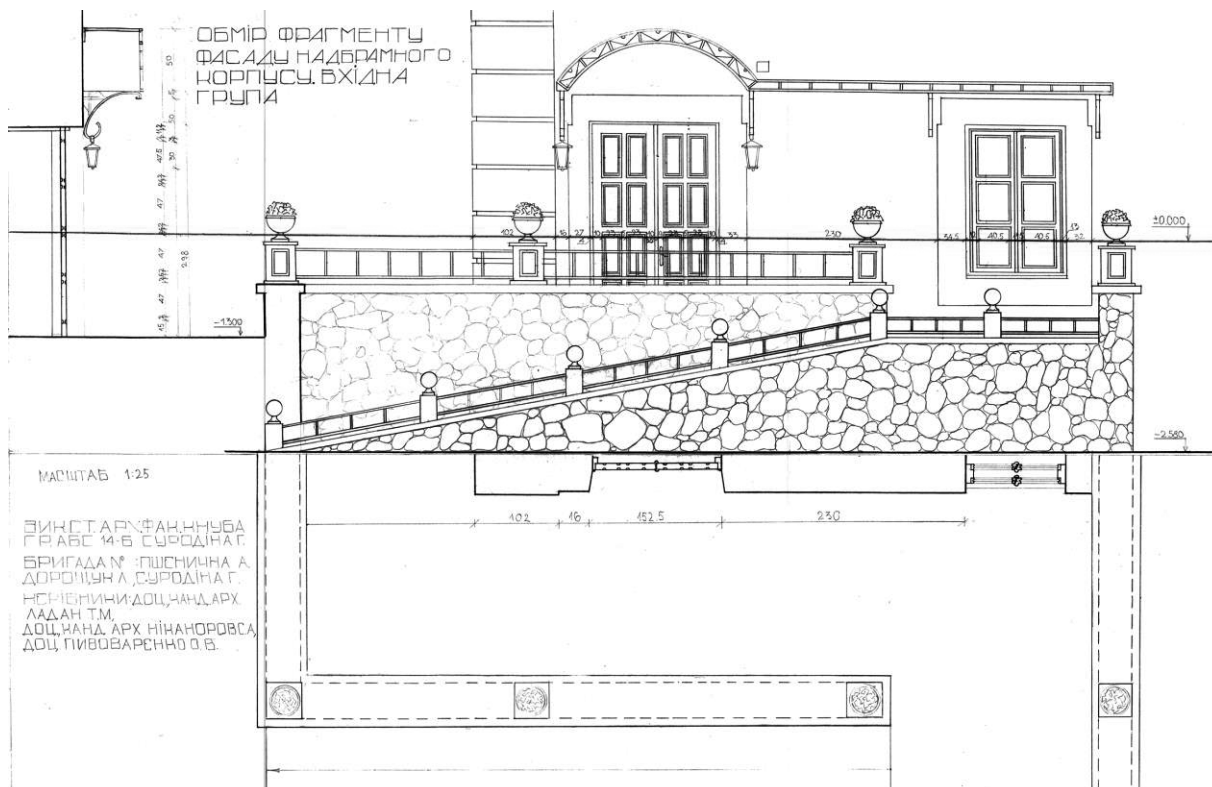
Леся Дорошук, студентка 14-Б групи

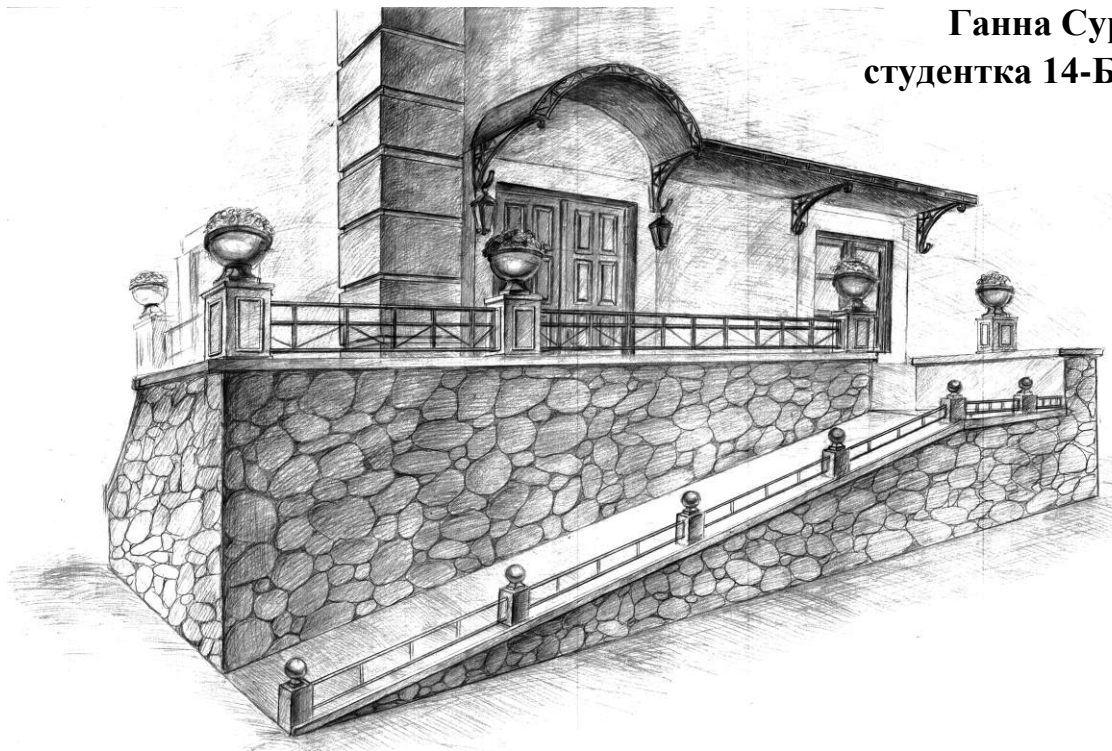
ПРОЕКТИВНИЙ ФРАГМЕНТ ФАСАДУ НАДБРОУВАННОГО КОРПУСУ. ВХІДНА ГРУПА

МІСЦЕ ДЛЯ ВЛАШТУВАННЯ НАВИСУ

МАСШТАБ 1:25
 ВІСН. СТ. АРХ. ФАК. КНУБА, СР. АБС. 14-Б
 СЕРІАЛНА ГАННА
 БРИГАДА № 1 ПОВІНИЧКА ДО ДОРОШУК ЛЕСЯ
 СЕРІАЛНА ГАННА
 ПЕРІВНИКИ ДОЦ. НАУК. АРХ. НАУК. ЛАДАНТ. Л.,
 ДОЦ. НАУК. АРХ. НАУК. ПІРАНОРОВ С.О.,
 ДОЦ. ПИВОВАРСЬКО О.В.

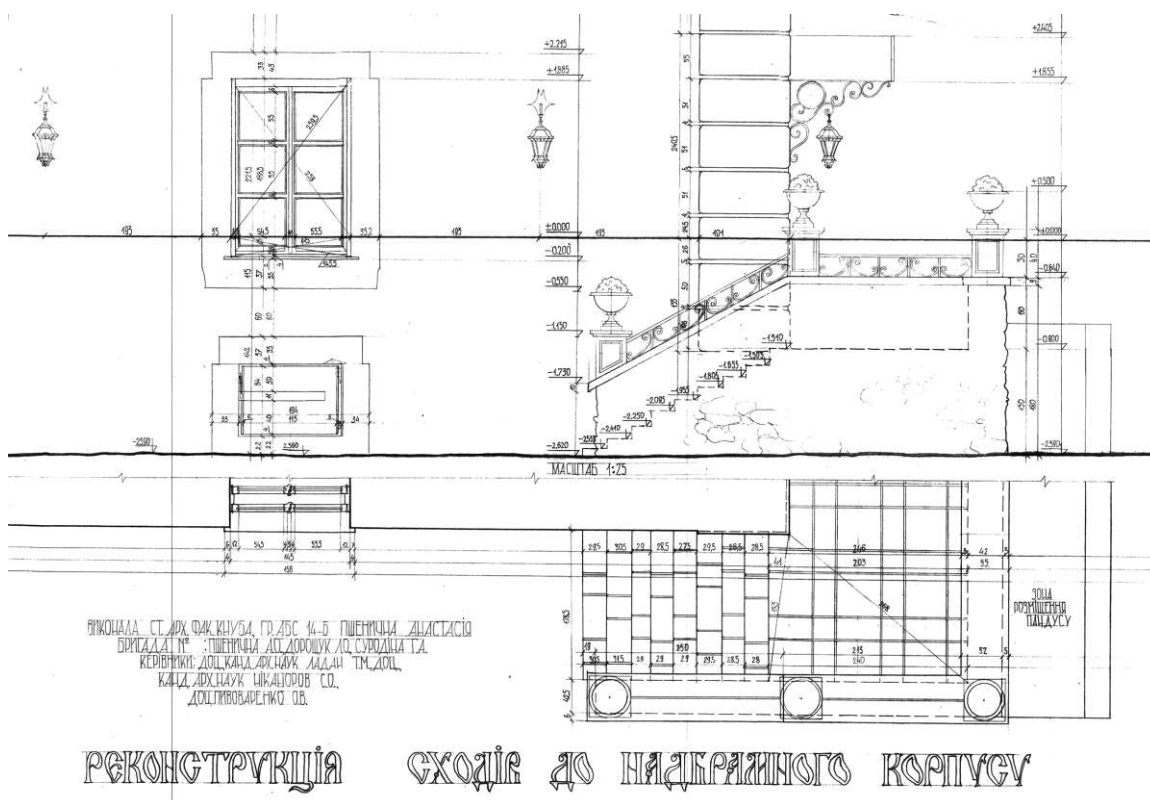
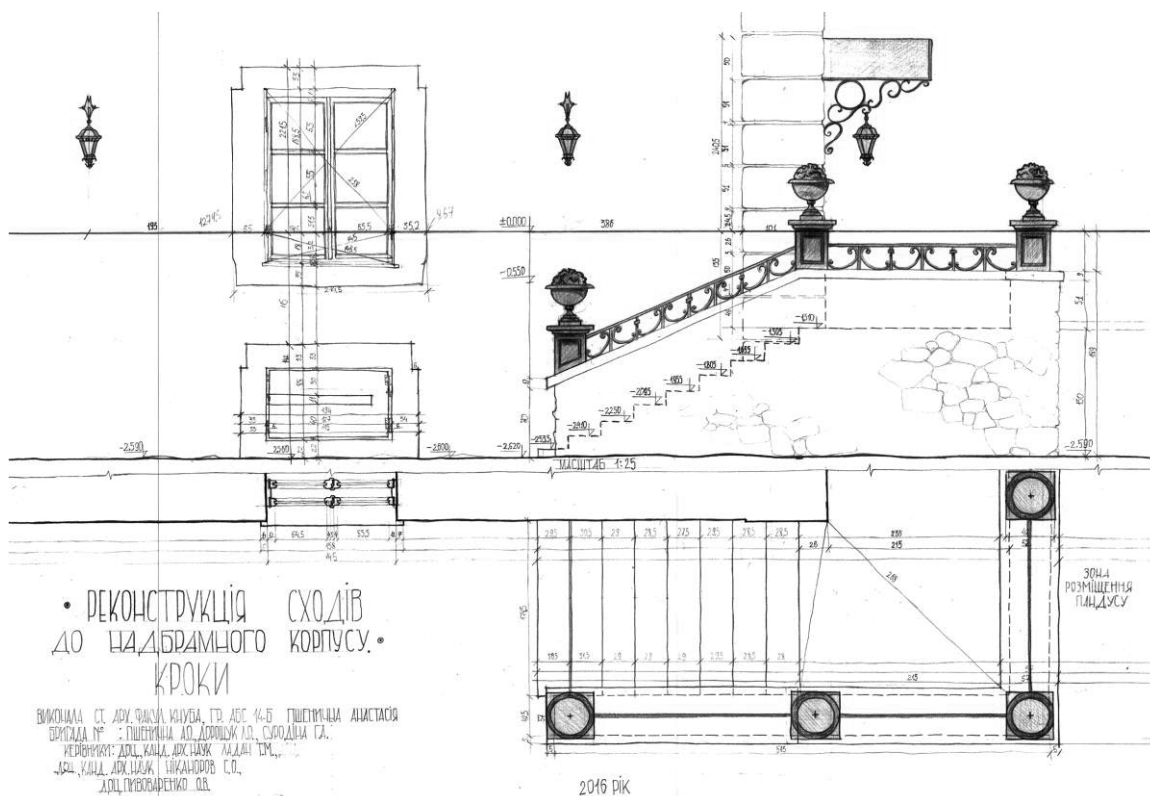

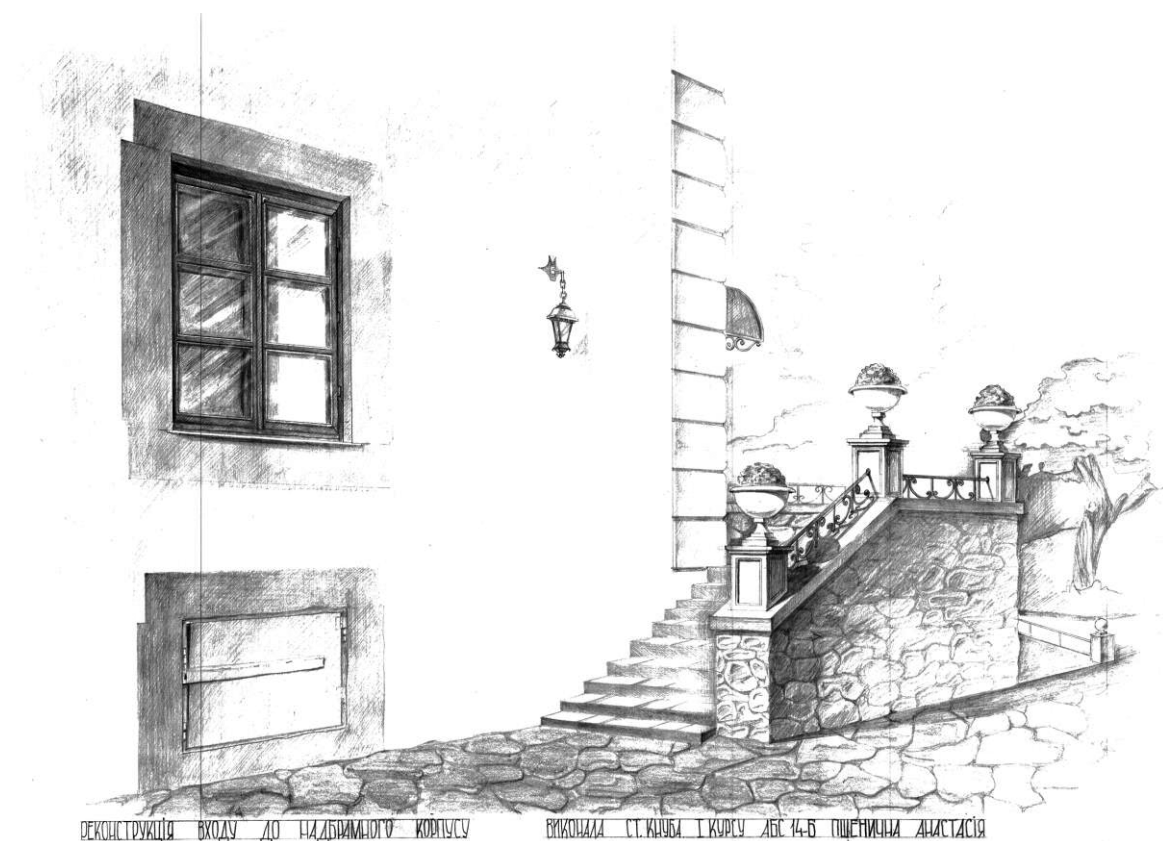
«... на кроках Ви бачите обмір існуючої ситуації, а на кресленику – пропозиції щодо її поліпшення – влаштування пандусу для можливості використання його людьми з особливими потребами, відповідне розширення площадки перед входом та організація навісу над входом, який тримається на кованих кронштейнах, ковани перила, вази на п’єдесталах ...»

**Ганна Суродіна,
студентка 14-Б групи**

ПЕРСПЕКТИВНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ВХОДУ ДО НАДБРАМНОГО КОРПУСУ. ВИН. СУРОДІНА Г. АБС 14-Б

«... Пропонуються ковані ліхтарі, під старину, які будуть освітлювати територію, ковані перила, бетонні вази на п'єдесталах для висаджування в них квітів. Передбачається сходи оздобити керамогранітною плиткою. ...»

**Анастасія Пшенична,
студентка 14-Б групи**

Бригада № 6

(кількість студентів: 3)

Склад бригади: студенти 14-Б групи

Корнієнко Юлія, Фіца Владислав, Вапельник Валерія

Тема завдання №16: «Сходи до Тронної зали Надбрамного корпусу»

Тема завдання №17: «Інтер'єр вестибюлю біля Тронної зали Надбрамного корпусу»

Тема завдання №18: «Інтер'єр Тронної зали Надбрамного корпусу»

Результати роботи:

Проведені візуальні обстеження інтер'єрів приміщень Надбрамного корпусу Дубенського замку (сходи, вестибюль, тронна зала); виконані обміри інтер'єрів, креслення з проектними пропозиціями та малюнки.

«... пропонується встановлення між віконними отворами бра, влаштування додаткових поручнів та обличкування сходів мармуром, для пишності та вишуканості інтер'єру – в ході обмірів вияснилося, що існуючі сходи доволі пошкоджені та становлять небезпеку при пересуванні ...»

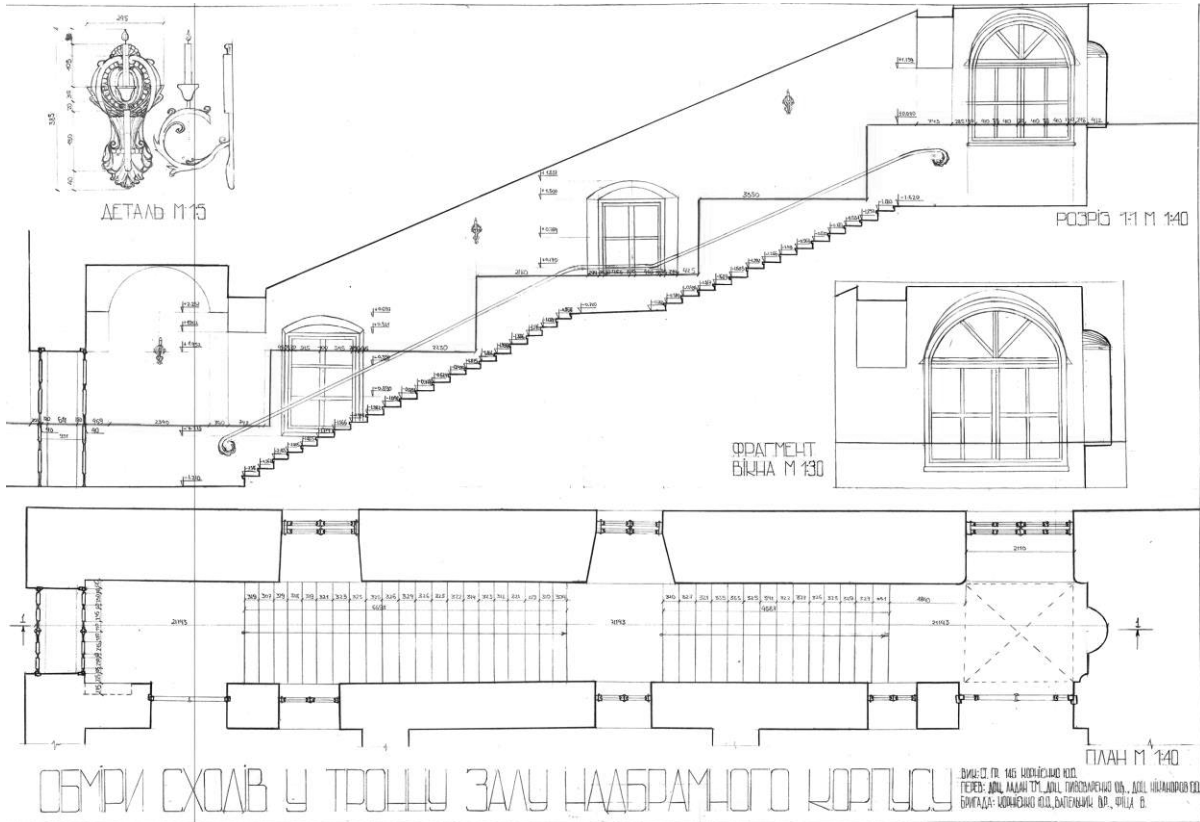
**Юлія Корнієнко,
студентка 14-Б групи**

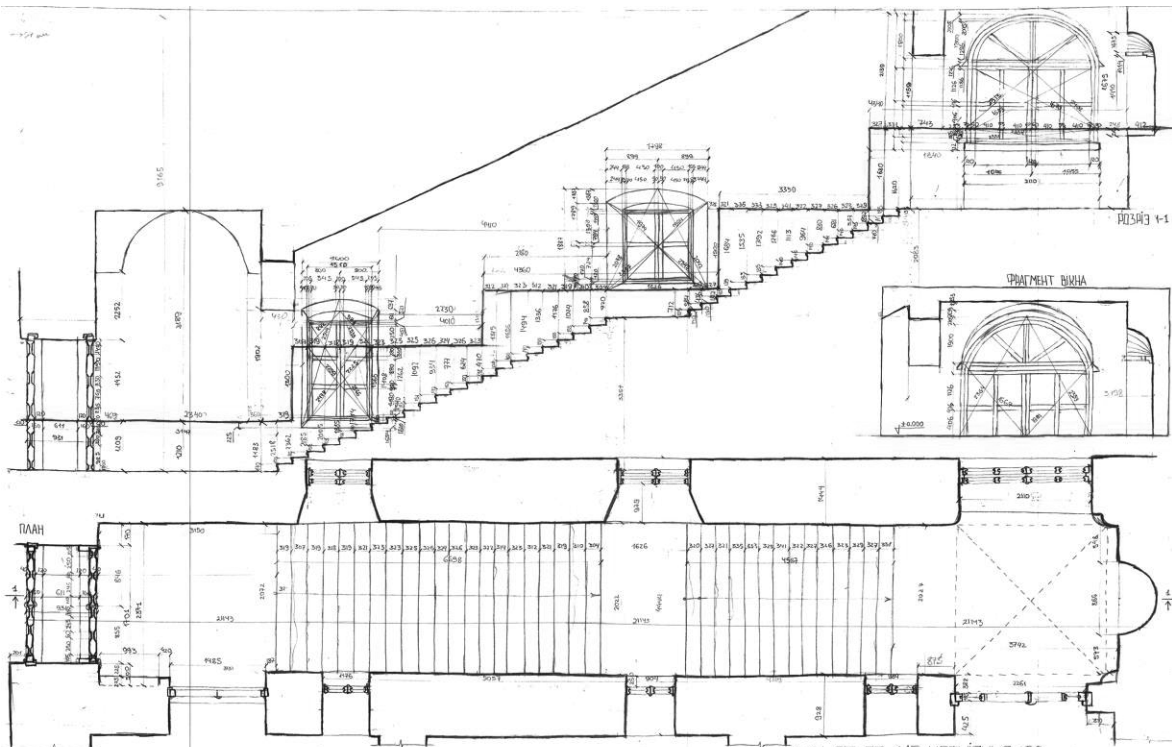
ВІСНИК КНУБА
АРХІТЕКТУРНИЙ ВІСНИК

РИСУНОК СХОДІВ У ТРОННУ ЗАЛУ

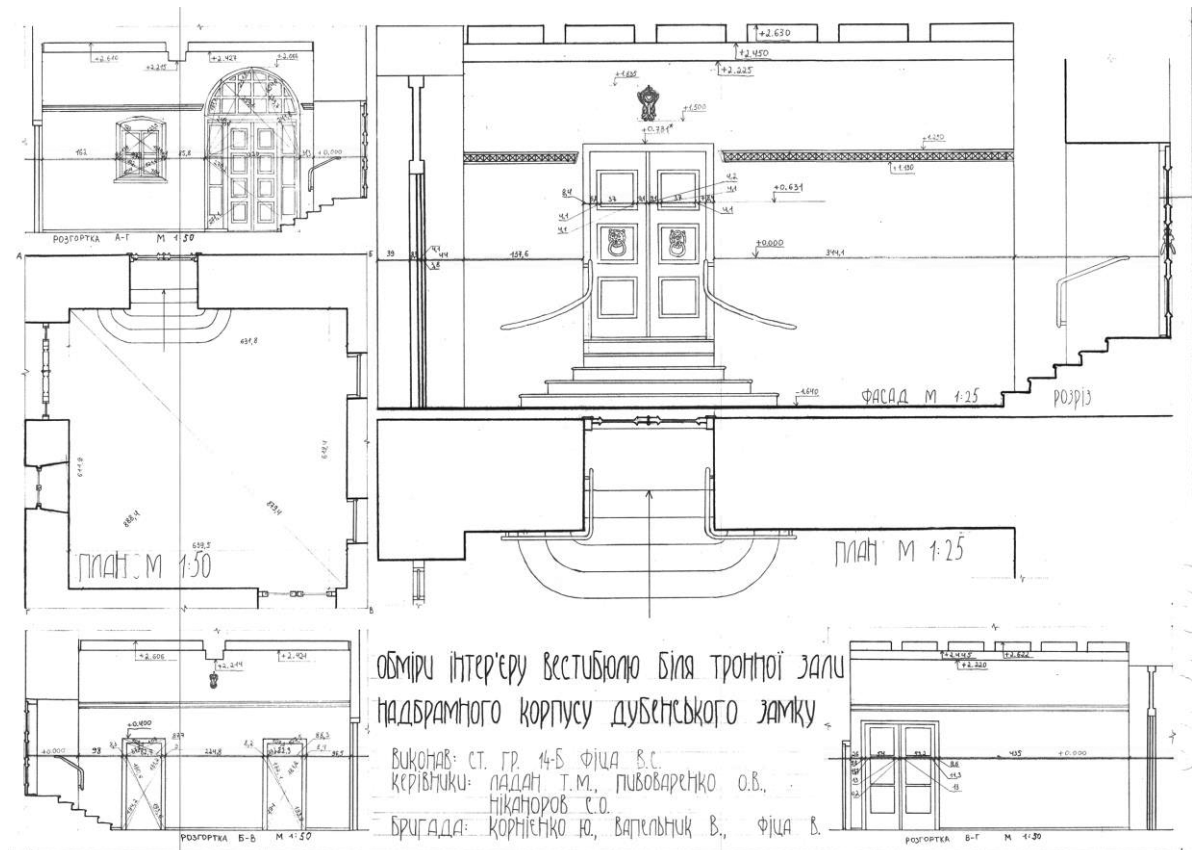
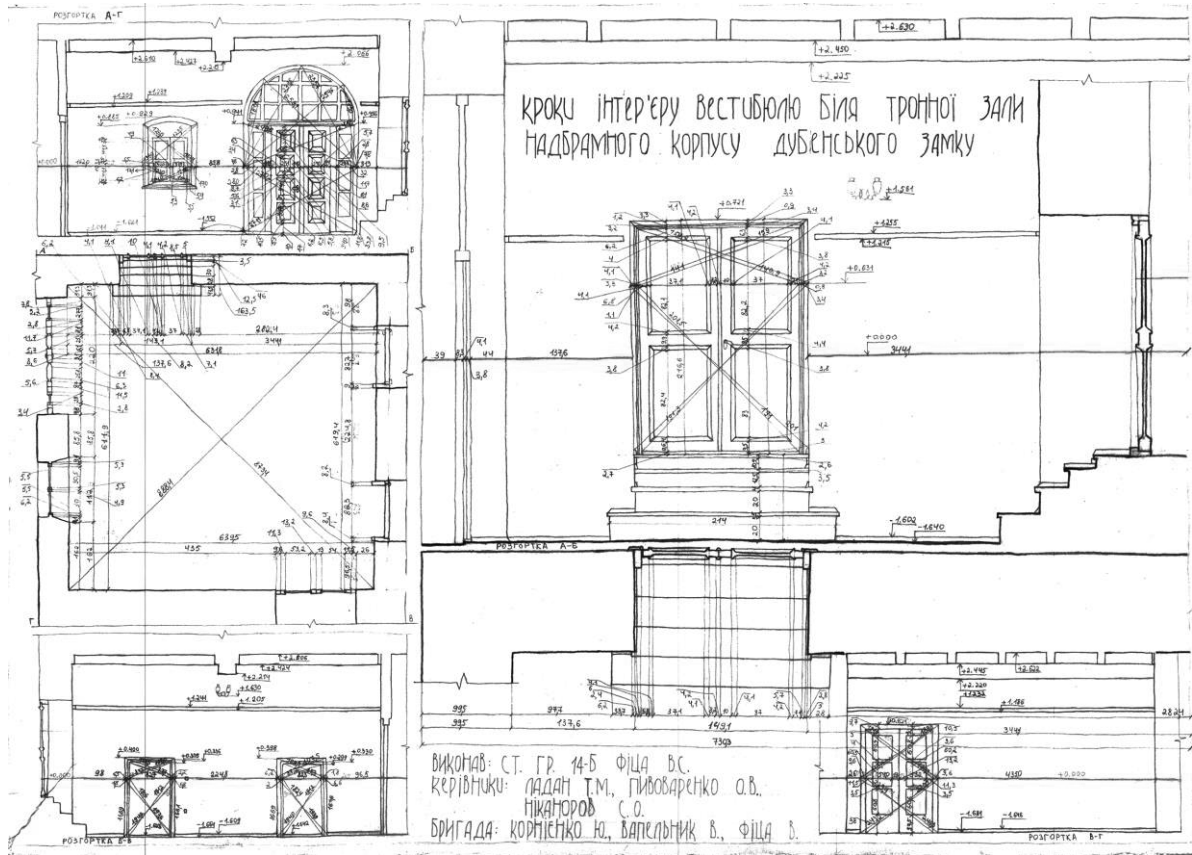
РЕФЕР-АДЛ. АЛАН ТИМ
АДЛ. ПАВЛОВИЧ О.А.
АДЛ. НАВАНДРАТІС Е.О.

ВІСІМІ СХОДІВ У ТРОЦЬУ ЗАЛУ НАДБРАМНОГО КОРПУСУ

КРОКИ СХОДІВ У ТРОЦЬУ ЗАЛУ

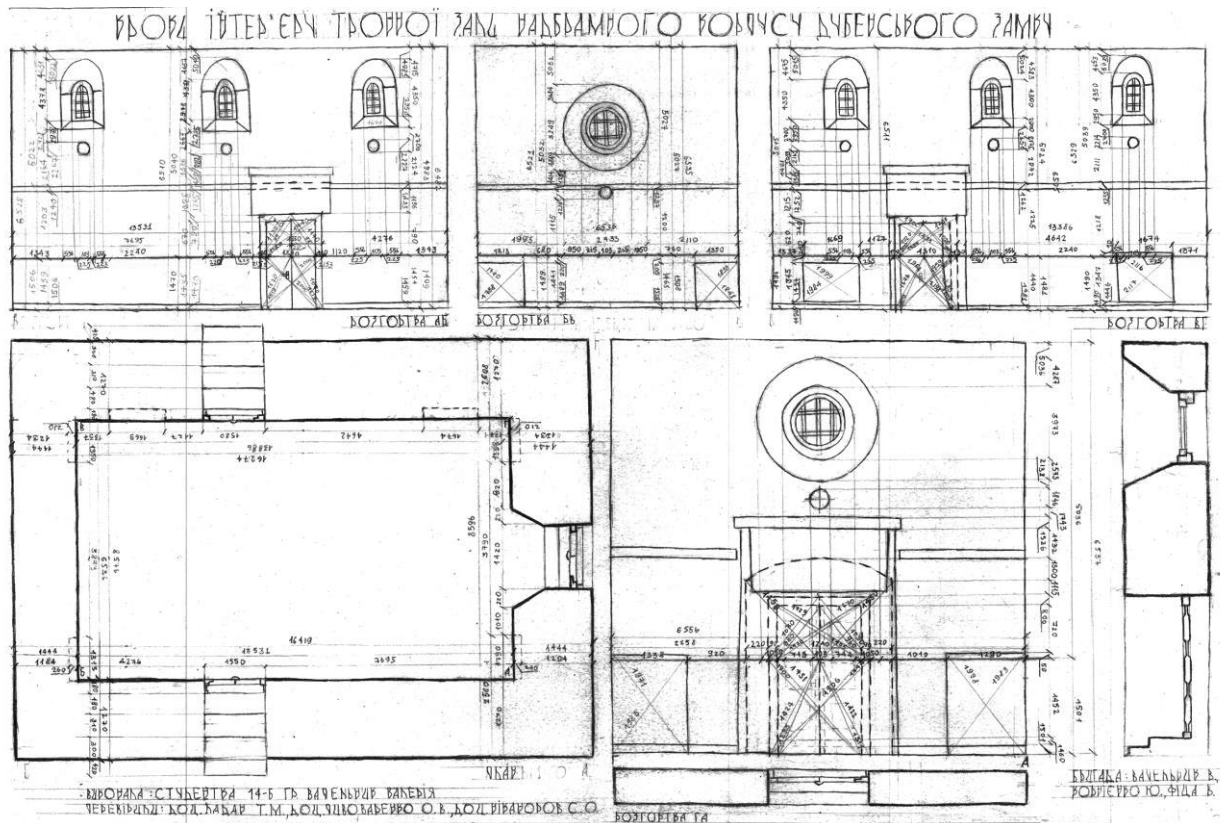

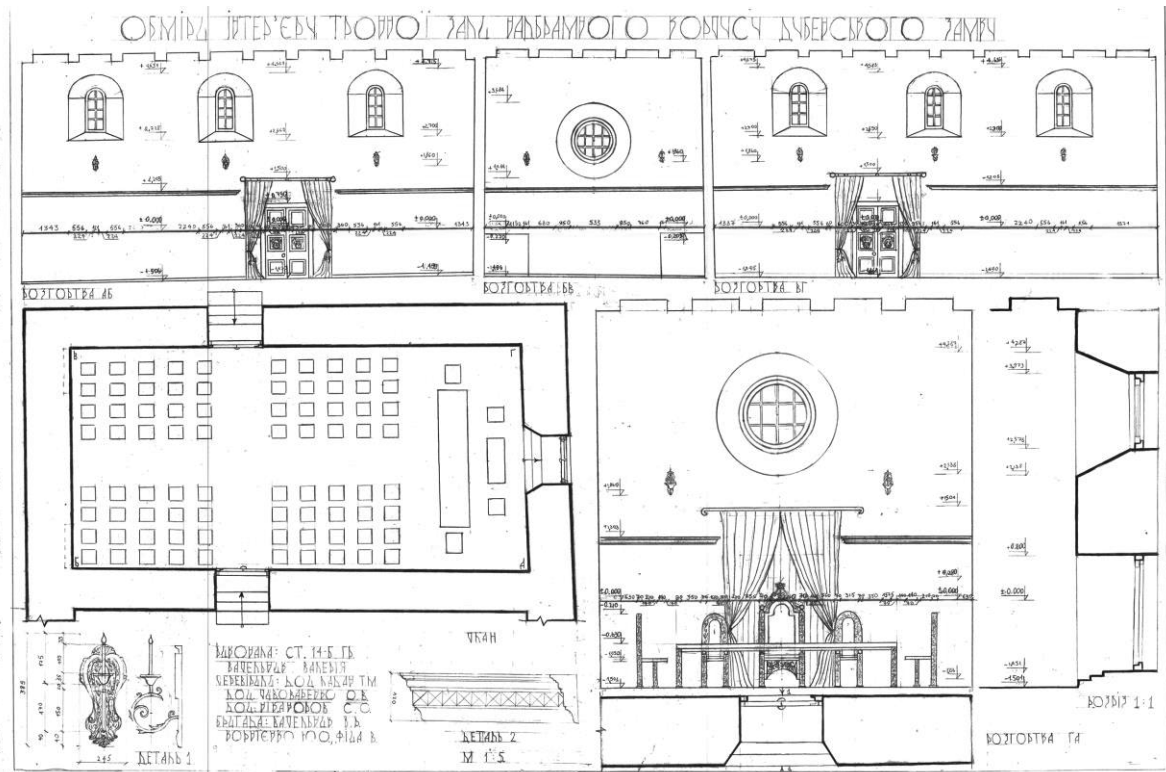
«... Були надані пропозиції щодо зручного вирішення сходів до Тронної зали – замість чотирьох сходинок різної висоти пропонується зробити п'ять сходинок одної висоти – по 15 см та площадку шириною 60 см, яка виявилася зовсім відсутньої, ковані перила, бра та декоративний гіпсовий карниз ...»

**Владислав Фіца,
студентка 14-Б групи**

Рисунок інтер'єру вестибюлю біля тронної зали надбрамного корпусу дубенського замку
Виконав: СТ. ГР. 14-Б
ФІЦА В.С.

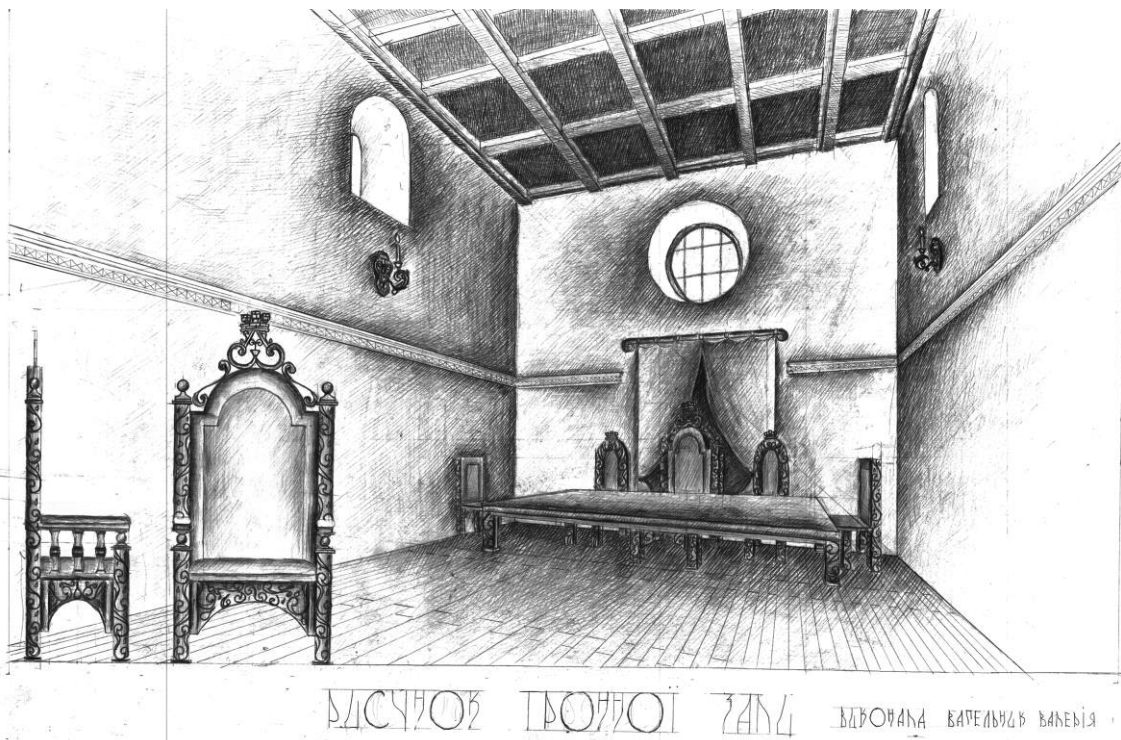

ПРОГРАМА: СТУДЕНТКА 14-Б ГР. ВЛАДИСЛАВ ФІЦА
ЧЕРТЕЖИ: ДОД. РАДА Г.М., ДОД. ЦИКОБАЄВО О.В., ДОД. ВІЙНЮКОВ С.О.

«... У Тронній залі – місці для проведення урочистих подій пропонується розмістити урочистий трон, стіл та стільці з різбленням по дереву. По периметру зали рекомендується протягнути декоративний гіпсовий карниз та ковані бра з ліхтарями у формі свічок, такі як на сходах та у вестибюлі – за єдиним стилем. Світло утворює середньовічну таємничість та старовинну урочисту атмосферу ...»

Валерія Вапельник, студентка 14-Б групи

За проханням директора ДКІЗ у м. Дубно та представників кременецької міської ради була зроблені доповіді викладачів кафедри про дипломні проекти, які розроблялися на кафедрі ОАіАП КНУБА для м. Кременця та м. Дубна. Леонід Кічатий відзначив, що у 1974 році матір'ю Ольги Анатоліївни Пламеницької – Євгенією Михайлівною Пламеницькою були здійснені останні розкопки на горі Боні у місті Кременці, які є дуже цінним матеріалом.

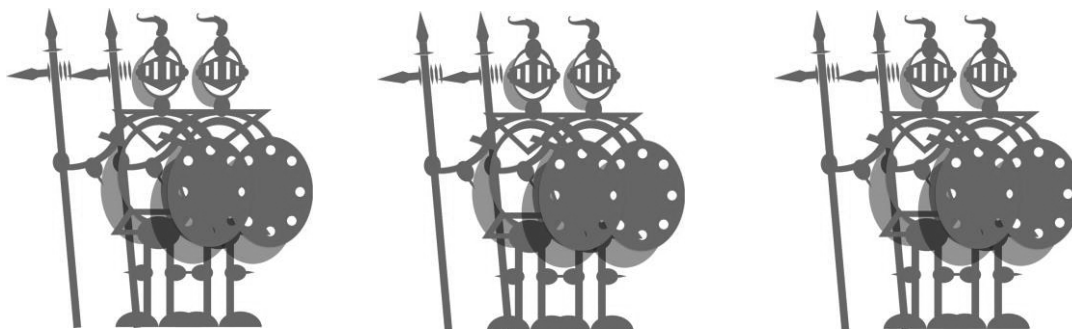
«На експозиції представлений дипломний проект, який був розроблений під у 2016 році керівництвом завідувача кафедри, доктора архітектури, професора – Слепцова Олега Семеновича та кандидата архітектури, доцента – Ніканорова Сергія Олександровича, виконаний студенткою Коваль Анастасією. Магістерська дипломна робота на тему: «Особливості формування громадського простору в умовах реконструкції історичного кварталу у м. Кременець» передбачала попередні дослідження (фотофіксація, схема існуючого зонування, тощо), і далі на основі цих досліджень були вже надані власні пропозиції. Був запропонований принцип максимального збереження історичної забудов. Була додана велика платформа з благоустроєм та можливістю організації підземних паркінгів, запропонована реконструкція існуючих фасадів з врахуванням стилістики оточуючої архітектури, що Ви можете побачити на перспективі та розгортках...

Дипломні проекти, розроблені у 2014 р. також мають на увазі дбайливе ставлення до історичного середовища. Теми дипломних проектів: «Регенерація історичного середовища Державного історико-культурного заповідника в м. Дубно: замковий комплекс з пристосуванням під музейно-туристичний центр» (студентка Матасова Марія) та «Регенерація історичного середовища Державного історико-культурного заповідника в м. Дубно: формування ансамблю ринкової площі з відтворенням міської ратуші» (студентка Лебідь Олександра), керівники – доктор архітектури, професор – Слепцов Олег Семенович та кандидат архітектури, професор – Пламеницька Ольга Анатоліївна. Представлена реконструкція центральної площі із врахуванням вимог до заповідної території та розкриття панорами замку за рахунок знесення будівель, які заважають його огляду. На перспективі представлений благоустрій водної акваторії біля річки Ікви, біля замку, з можливістю утворення територій для відпочинку людей біля води – організована велика паркова зона. На перспективах можна також побачити інтер'єри критого внутрішнього двору ринкової площі з використанням сучасних конструктивних систем та матеріалів...»

**Сергій Олександрович Ніканоров,
Кандидат архітектури, доцент кафедри ОАіАП КНУБА**

«... в продовженні теми, щодо благоустрою водної акваторії навколо замку, у 2016 році був розроблений дипломний проєктна тему: «Культурний розважально-просвітницький центр в м. Дубно в умовах реконструкції заповідника «ЗАМОК» (студентка Гриценко Іванна)», керівники: доктор архітектури, професор – Слепцов Олег Семенович та кандидат архітектури, доцент – Ладан Тетяна Миколаївна, який передбачив розвиток зони острівка і передбачив утворення: зон для просвіти та навчання, місць для виставок, кафе, невеликих ресторанчиків, великої пішохідної території з розвитком розважальної функції – канатних доріжок з перешкодами, переходів по верхньому ярусу, велосипедних доріжок, тротуарів, щоб можна було кататися на роликах, тощо. Передбачаються також пункти прокату спорядження та зупинки екологічного транспорту на території острівка. Був зроблений акцент на використанні природних матеріалів – дерево, метал, багато зелені. Ідея, яка дозволяє будівлям «розчинитися» у зелені, а з плоских дахів будівель – спостерігати за історичною частиною міста. Доволі фантастичною, а можливо і реальною виступає ідея обводнення рву навколо замку, як було колись в давні часи, щоб можна було вільно пересуватися на човнах навколо замку та острівку...»

**Тетяна Миколаївна Ладан,
Кандидат архітектури, доцент кафедри ОАіАП КНУБА**

Літня практика очима студентів і викладачів

«Мы ехали с широко открытыми глазами и маленькой тревогой в сердце, потому что не знали, что ждёт нас по прибытию...»

Мы стоим на территории Дубенского замка, наслаждаясь солнечным днём и ждём, когда нам раздадут задания, вдыхая воздух, который совершенно не похож на городской, дающий ощущение свободы. В первый день всё было настолько ново, что я даже не знала, как реагировать. Мне оставалось только отпустить ситуацию и принимать все события с большим энтузиазмом. Не хочется подробно описывать то, как всё было здорово (пусть самые сокровенные воспоминания и эмоции останутся в душе у каждого из ребят), хотелось бы только рассказать о самом важном.

С первого же дня мы стали полностью отдаваться делу. Странно то, что никого не тревожила масштабная работа впереди. Никто не спешил выполнить её поскорее.

Атмосфера способствовала появлению идей: большие чашки кофе, ночной ветер из открытых окон, приятная музыка и вечные смешные шутки моих ребят друзей и коллег по совместительству (наша работа была на высоком уровне, потому я не считаю слово «коллега» слишком громким) – всё то, о чём может мечтать студент, у которого огромные планы на свою профессию. Каждый из нас осознал, что значит выражение «сроки поджимают». Именно это ждёт нас в дальнейшем и теперь у нас имеется опыт».

**Левчук Крістіна,
студентка 14-А групи**

Студенти та викладачі після захисту робіт.

**З ліва направо: Фещенко Олеся, Пивоваренко Ольга Володимирівна,
Булах Вікторія, Кочерга Єлизавета, Ладан Тетяна Миколаївна**

«Коли я їхала до міста Дубно, я навіть не уявляла чого очікувати, адже це була моя перша практика, мало того це був ще й наш перший проект, що підсилював зацікавленість. І хоча вона тривала 10 днів, для мене вона дуже швидко проминула.

Завдяки цій поїздки я побачила легендарний Дубенський замок, про який я неодноразово чула, та ніяк все не вдавалося його відвідати. На його території було приємно працювати, хоча й доводилось робити обміри під пекельним сонцем, та незважаючи на це я кожен раз йшла туди із задоволенням і кожного разу мені не хотілося його покидати. Обсяг роботи виявився великим, тому часу на відпочинок зовсім не вистачало. І хоча ми цілими днями працювали, нам було дуже цікаво та пізнавально вносити свої пропозиції та намагатися якомога зручніше облаштувати територію заповідника, що певним чином наближувало та готувало нас до роботи за фахом. Особливо я дуже вдячна викладачам, які підтримували та постійно консультували нас, навіть пізно ввечері.

Також я вдячна людям, що організували для нас такі захоплюючі екскурсії, які залишили після себе багато вражень. Особливо Тараканівський форт, який створює загадкову атмосферу. Потрапляючи туди, ти наче попадаєш в таємниче, загублене місце, вкрите навкруги зеленню, наче сама природа намагається сховати його від всіх. Неймовірні враження я отримала і від руїн на горі Боні, звідки відкривається чудовий краєвид на місто Кременець, від якого захоплює подих. Місто як на долоні. Можна роздивитись усе: і Єзуїтський костюл у бароковому стилі, і дім-близнюк...

Окремо хочу відмітити виставку видатного українського художника Олега Шупляка, і хоча нам виділили дуже мало часу на неї, я була зачарована майстерністю та грою картин митця, які мають подвійний зміст.

Ну і звичайно, неймовірний та величний Почаїв, яким я просто не можу не захоплюватися.

Отже, незважаючи на те, що нам потрібно було виконати величезний обсяг роботи, практика виявилася вражаючою, захоплюючою, пізнавальною та незабутньою».

**Фещенко Олеся,
студентка 14-А групи**

«О том, что моя кафедра, возможно, будет проходить практику в другом городе, я узнала случайно – по слухам, которыми всегда полнится общежитие. Только особо не поверила сарафанному радио, поэтому вскоре забыла. Но слухи оказались правдой и вот нам говорят, что часть группы поедет в Дубно. Честно говоря, к своему стыду, об этом городе я раньше не слышала, но возможности попутешествовать я несказанно обрадовалась, тем более до этого я в Ровенской области ни разу не была.

Первый день начался, наверное, не очень удачно – посреди дороги сломалась маршрутка, и мы пару часов прождали другую в чистом поле, но лично меня это ничуть не смутило и не расстроило, всё для меня было гармоничной частью приключения. Практически сразу по приезду, после поселения, обеда и небольшой обзорной экскурсии по Дубенскому замку, нам выдали задания, и мы принялись за работу. Работали мы немало, и, на мой взгляд, весьма плодотворно. Было много бессонных ночей и крепкого кофе, в голове мешались дни, путались часы, забывалось был ли только что ужин или обед, а может, только завтрак... Но при этом были шутки, которые будем вспоминать, наверное, до конца учёбы или даже дольше; было веселье, экскурсии, купания в речке – недолгие, потому как времени в сутках нам явно не хватало, но от этого не менее захватывающие и интересные.

Должна сказать, что ожидала от этой поездки меньшего, но всё превзошло мои ожидания: и проживание было комфортным (что особенно оценят те, которые познали уже все горести и радости «общажного» быта), и еда была сытной и вкусной, и город был очень красивым и колоритным, и компания была шумной и весёлой.

Сам Дубенский замок большой, старинный, каменный, будто частичка Средневековой эпохи посреди двадцать первого века. Сразу чувствуешь себя какой-нибудь принцессой или, на худой конец, знатной панночкой. И, как самых настоящих вельмож и господ, нас развлекали экскурсиями и 3D-кинотеатрами, да и сами мы ходили на пикники и купания.

Побывали мы и в Таракановском форте, подземные казематы которого немного напомнили мне своей темнотой и опасностью глубокие шахты моего родного города. Повезли нас и Кременец, где мы посетили краеведческий музей и гору Бона с развалинами замка, откуда открывалась чудесная панорама города. Ездили мы и на источник Святой Праведной Анны, где могли окунуться; и в Свято-Успенскую Почаевскую Лавру, где могли залезть в пещеру Иова Почаевского. Удалось нам выделить пару свободных часов для

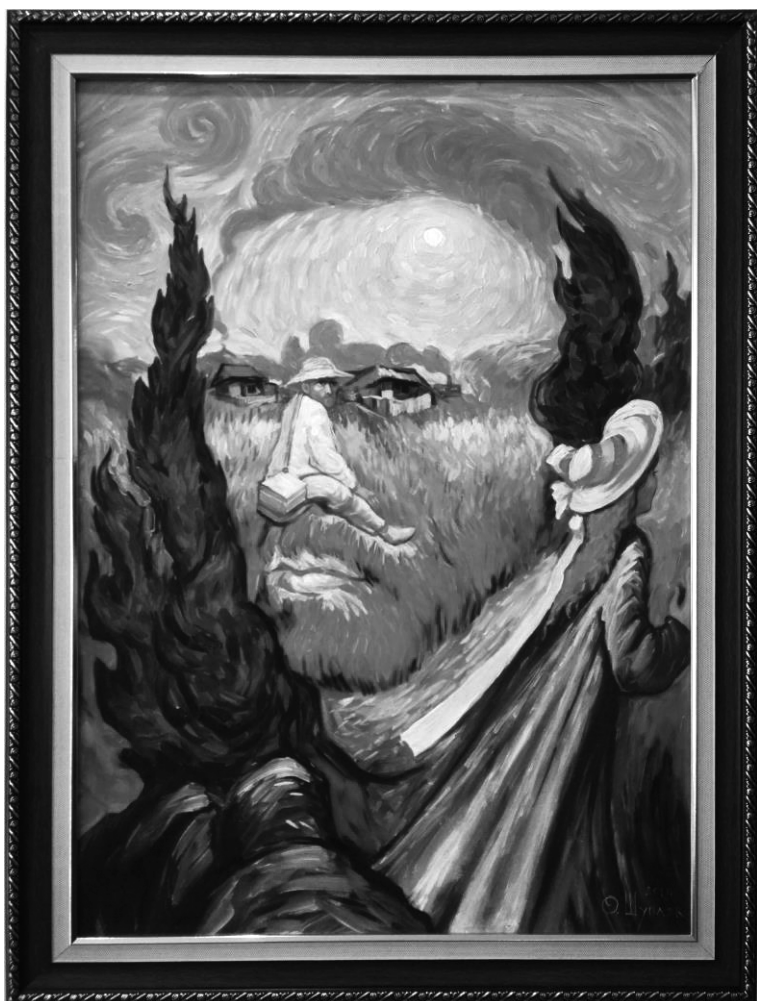
пикника на небольшом острове сразу за Дубенским замком, где, кстати, есть канатная дорога. Там мы пожарили зефир на костре (или почти костре) и сами покормили комаров.

Вырвались мы и на плаванье в самую чистую реку, которую мне только доводилось видеть, Икву с не очень быстрым, но довольно-таки сильным течением. Вот так мы и выкраивали время для развлечений, но всё больше работали и днём и ночью, ни покладая рук.

Отличная компания и насыщенные событиями дни не давали заскучать, наоборот, всё закончилось как-то неожиданно быстро. Казалось, что вот я поела, нужно бежать в замок делать кроки или в общежитие заканчивать чертёж и рисунок, а на самом деле нужно уже хватать чемодан и садиться в маршрутку, чтобы ехать обратно.

В общем, время я провела весело и плодотворно: узнала много нового, увидела немало интересного, ещё крепче сдружилась со своей группой и очень сильно захотела однажды повторить эту поездку».

**Шевченко Анастасія,
студентка 14-А групи**

**Двовзори.
Художник – Олег Шупляк**

«Наш автобус стремительно ехал вперед, оставляя километры дороги позади, все больше и больше отдаляя нас от столицы. Группа из 18 студентов-архитекторов покидала Киев и направлялась навстречу к чему-то новому и неизведанному. Наш путь лежал напрямик в прекрасный город Дубно, где мы должны были проходить обмерно-проектную практику.

Еще будучи в Киеве, я мало представляла себе, что именно нас ожидает... Поэтому, единственное, что мне оставалось в дороге – это наслаждаться поездкой и тем незабываемым ощущением эйфории, которое несет в себе путешествие в новый, еще незнакомый для тебя город ...

10 дней спустя.

Все вещи уже собраны и загружены в багажник, и вот, наш автобус медленно тронулся с места. За окном мелькали пейзажи городка, в который каждый из нас влюбился без памяти на всю свою оставшуюся жизнь. Теперь же наша группа окончательно и бесповоротно покидала Дубно, оставляя позади то, что стало для всех и каждого невероятно родным и близким за какие-то несчастные десять дней.

Мы прожили десять дней яркой, незабываемой, насыщенной разнообразными событиями и глубокими впечатлениями студенческой практики.

Но время летит быстро, и особенно быстро оно летит, когда ты увлеченно выполняешь работу, которая тебе действительно по душе, для которой ты был создан и ради которой поступал на архитектурный факультет.

Можно долго описывать словами все пережитое, оставляя на листе бумаги свои эмоции и впечатления, которые отпечатались в памяти ... Можно взять в руку кисть или карандаш и набросать самые яркие моменты своей жизни ... Можно перелистывать бесчисленные фотографии, которые затаили в себе дух происходящих моментов ...

Но главное, что теперь можно с гордостью сказать – "Я – студент-архитектор, проходивший практику в Дубенском замке, и это событие навсегда станет частью моей жизни...»

***Кочерга Єлизавета,
студентка 14-А групи***

«Когда нам сказали, что мы поедem на практику в другой город я была очень рада. Я представляла, что там будет весело, интересно и мы все будем как одна большая семья, которая приехала путешествовать с необычной целью.

Наша поездка была действительно необычной, для меня она была как радуга, в ней были все цвета разные и яркие.

Город, в котором мы были создавал состояние спокойствия и гармонии. Каждый день практики был особенный. Мы очень много работали, но работа приносила нам много удовольствия.

Наше задание было немного нестандартным. Это были не просто обмеры, но и уже свое предложение. Что не могло не вызвать у нас восторг и интерес.

Мы работали днем и иногда ночью, потому что нам это, действительно, нравилось. Мы пели песни, играли в разные игры, читали стихи и просто гуляли по городу.

Эта практика для меня разрушила можно сказать «рамки» между тем, что существует работа и отдельно твоя жизнь. Это стало для меня как одно целое. И, конечно, за это хотелось бы поблагодарить наших преподавателей, потому что, когда смотришь на людей, которые полностью отдаются любимому делу, это не может не вдохновлять. Спасибо Вам за то, что были готовы нам помочь в любое время суток.

И я просто не могу не поблагодарить преподавателей, которые у нас вели проектирование на протяжении года. Благодаря Вам, мы стали более ответственные, пунктуальнее. За то, что с Вами всегда было весело и интересно. И, конечно, же за поддержку.

Безусловно, практика была неповторимым завершением нашего учебного года. Я уверена, что это бесценный опыт для нас, который мы запоем на всю жизнь».

**Дідусенко Юлія,
студентка 14-А групи**

**Як це, відчутти «дух місця»...
Знають наші студенти на
екскурсії по Тараканівському
форту – Ганна Суродіна, Юлія
Дідусенко, Крістіна Левчук...**

«Коли я приїхала у Дубно, спочатку я не побачила усієї прихованої краси міста. Після того коли ми поселились у медичний гуртожиток і вперше пішли до замку, з першого погляду вулиці здалися різнокольоровими, із-за зовнішньої реклами! Але весь рекламний жах я відчула у той час як ми робили замальовки. На площі було багато старовинних будинків з гарною архітектурою і у мене був великий вибір для замальовок, але неможливо було розгледіти усіх архітектурних елементів, усі будинки були обклеєні рекламою, навіть там, де це здавалось неможливим! Як же було б гарно якщо б відмовились від різнокольорових написів.

Особливо мені сподобався Дубенський замок, у якому ми працювали декілька днів та встигли вивчити кожен його куточок. Звичайно погано що багато чого не зберіглося після війни та пограбувань, але якщо прикласти зусилля, то можна перетворити усе це у старовинний замок-містечко.

Мені дуже сподобалось працювати на природі над обмірами та реставрацією, я з задоволенням малювала малюнок зі своєю пропозицією щодо реконструкції входу (сходів) до надбрамного корпусу. Надіюсь що наші ідеї будуть братися за основу і замок отримає друге життя!»

**Пшенична Анастасія,
студентка 14-Б групи**

Пшенична Анастасія та Суродіна Ганна в процесі роботи над обмірами Надбрамного корпусу у Дубенському замку

**Владислав Фіца на сходах
Надбрамного корпусу – позує для
масштабу**

«Коли я тільки дізнався, що ми їдемо в Дубно, я спочатку не знав де це. Потім я зайшов в інтернет і побачив, що це історичне місто з великою кількістю пам'яток. Я хотів провести практику не в Києві і дуже зрадів, що проведу її в Дубно. Першого ж дня, коли ми приїхали в місто, отримали завдання. Нам поставили важчі завдання, ніж того вимагає практика, проте це була та робота, яка дала нам відчуття, що таке архітектура.

Завданням нашої бригади був інтер'єр. Спочатку я подумав, що це найгірше, що могло бути, проте під кінець роботи я б нікому не віддав свого рідного вестибюлю. Потрібно було виміряти реальні розміри об'єкту та запропонувати свої ідеї, як його змінити. Це було дуже цікаво, але й в той самий час потрібно пройти крізь велику кількість дискусій, щоб прийняти рішення.

Було дуже приємно, як нас прийняли. Нам організовували екскурсії, поїздки в інші міста. Я відкрив для себе новий казковий регіон України. Дуже вдячний тим людям, які організували нам цю практику.

І звісно вдячний нашим викладачам. Це був наш останній спільний проект і хотілося зробити його на рівні.

Зараз в Києві, коли я пишу цей текст, вже не відчувається тієї атмосфери практики, насиченої екскурсіями та декількома майже безсонними ночами, проте це точно був той час, до якого я неодноразово буду повертатися за приємними спогадами!»

**Фіца Владислав,
студент 14-Б групи**

«Дубно - прекрасный город! Так много воспоминаний и столько рассветов подряд я ещё не встречала никогда. Поразил сам город! Уютный маленький, красивый и особенный. Так же люди добрые, но очень медлительные. Рано закрываются магазины, а для нас лежащих спать в 5 утра это было немного неудобно. Видно, что они кидают все на самотёк, а вот и правильно! Надо наслаждаться жизнью и жить каждым днём в полную. И все-таки, нас в Дубно услышали все, особенно в магазине Дубно, а также в кафе ЗІРКА. Дома в очень уютных цветах покрашены, невысокие, много архитектурного наследия, нуждающемуся в реконструкции. Много зелени что очень важно.

Очень жаль, что хватало времени обойти каждую улочку, потрогать каждый дом, а всего лишь смогли насладиться городом издалека, увидеть главные достопримечательности, охватить их взглядом. Надеюсь мы сюда ещё вернёмся!»

**Зетта Катерина,
студентка 14-Б групи**

**Двовзори.
Художник – Олег Шупляк**

«Практика в Дубно залишила чимало спогадів. Тиждень був дуже насиченим і емоційним. За цей невеликий проміжок часу ми зуміли виконати всю поставлені роботу, хоч і при цьому хвилювались.

Перше, що згадується, це те, як ми працювали довгими вечорами, аби встигнути все зробити вчасно. Тоді це здавалось занадто важким, так як це був перший досвід і думалось що , щось точно не вийде так як планувалось. Ми хотіли ,щоб все було бездоганно, надіюсь так і вийшло. Я рада, що поїхала, так як побачила чимало нового для себе. Ми були на декількох екскурсіях, які були досить цікавими, але найбільше мені сподобались не самі розповіді про місця, які ми відвідали, а те які вигляди перед нами відкривались. Коли ми піднялись на гору Бону, в місті Кременець, то звідти відкривалась дуже гарна панорама на все місто, було видно абсолютно всі будинки , а ще дивовижну природу».

**Мартинова Владислава,
студентка 14-Б групи**

**Двовзори.
Художник – Олег Шупляк**

«Поїздка в Дубно відкрила для мене багато чого цікавого. Ніколи б не подумала, що у невеликих містах України зібрано стільки всього старовинного та пов'язаного з історією.

Дуже привітні люди прийняли нас, розповіли про місто та провели екскурсію по Державному заповіднику, а також розповіли нам (студентам) про наше завдання. Найбільше всього зацікавило те, що це була не тільки обмірна практика, але ще й проектна. Це дало змогу показати свої ідеї на папері і відчувати себе архітектором-початківцем. Моїм завданням було зробити обміри, накреслити в масштабі, показавши свої ідеї, інтер'єру Тронної зали Надбрамного корпусу. На початку я думала, що не справлюся з цим, ніби нема ідей і натхнення, але якось все вийшло і було дуже цікаво намагатися відтворити створену картинку в голові.

Наші трудові будні розбавили екскурсії, вони допомогли відволіктися від постійних креслень вдень і вночі. Нас возили на закинтий Тараканівський форт, вразило як солдати могли взагалі жити в таких умовах; в Кременець, найцікавішою там була замкова гора Бона, з якої відкривалися прекрасні види на місто; на джерело Св. Анни; в Почаїв, розміри та краса храму вражають одразу. За час перебування у м. Дубно всі стали більш дружніми і відкритими, з'явилося більше тем для розмов та ігор. Дякую всім організаторам цієї поїздки за таку цікаву та повчальну практику».

**Вапельник Валерія,
студентка 14-Б групи**

Місто Дубно
Рисунок Булах Вікторії

«Коли я дізналася, що ми їдемо на обмірну практику в Дубно, я була дуже рада, оскільки люблю довгі подорожі з друзями. В перший же день ми поділились на бригади та отримали своє завдання. Завданням нашої бригади було обміряти та викреслити в масштабі сходи до Тронної зали, прохідну залу та, власне, сам Тронний зал Надбрамного корпусу Дубенського замку, додаючи свої пропозиції.

Хвилювання було присутнє у нас всіх, оскільки ми хотіли виконати цей проект бездоганно. Перші дні більшу частину дня ми проводили в Дубенському замку, а вже після виконання обмірів, ми працювали в наших кімнатах медичного гуртожитку.

Одним з яскравих спогадів було моє день народження. 30 червня, ввечері, після нашої роботи в замку, мої одногрупники повели мене в кафе "Зірка", де ми провели чудово час, за що я їм дуже вдячна. Також, нас возили на декілька екскурсій. Особисто мене вразила не сама історія тих місць, а власне, краєвиди. Зараз, згадуючи практику, згадується та Дубенська атмосфера, яка була присутня в ті дні. Я б із задоволенням повернулася в Дубно!»

**Корнієнко Юлія,
Студентка 14-Б групи**

**Після вручення подяк від адміністрації Дубенського замку.
На передньому плані – Дорофєєва Марія, Мартинова Владіслава,
Зетта Катерина**

«Друга поїздка здавалося мала бути більш спокійнішою. Наче вже знали куди їдемо (принаймні центральну частину міста Дубно вивчили) та на ніякі несподівані випробування долі вже ніяк не сподівалися. Здавалося всі фантастичні історії вже з нами відбулися у першу поїздку у 2015 році, детективу вже нема місця, а казковий настрої за рік «з'їла» робота. Але доля, природа та жага до пригод не дали нудьгувати і в цей раз та повернули події своєрідним зигзагом.

Почалося все за три дні до поїздки – в неділю. Якесь спритна «комаха» на дачі вкусила мене за ліву ногу... Понеділок-вівторок пройшов спокійно, але на вечір вівторка нога спухла так, що тяжко було ступити, але нічого не подієш – їхати треба, тому вирішила звернутися до лікаря вже у Дубно, по приїзду – у середу. Цей «міцний укус» став для мене певною розвагою на весь період перебування у Дубно. Звісно гіпсу, не було, але події стали розгортатися для нас (керівників практики) із точністю до навпаки («Діамантова нога»... «Діамантова рука»), але все по-порядку. Оскільки ми їхали зі студентами на архітектурну практику, а не на медичну (хоча і проживали знов у медичному коледжі), то спочатку про головне – обмірно-проектну практику: «робота», «відпочинок», а потім вже про різні «відволікаючі маневри».

1. Робота.

Стислі строки практики вимагали мобілізації та миттєвих рішень як для викладачів, так і для студентів. Працювали у режимі мозкового штурму. Чекаючи на обіцяні адміністрацією Дубенського замку для нас цікаві екскурсії, всі намагалися швидше визначитися із завданнями та по максимуму виконувати щоденно відповідний об'єм робіт. Всі працювали злагоджено та дружньо. Враховуючи те, що для студентів 1-го курсу це була перша творча проектна робота, викладачі допомагали по всім робочим питанням у будь-який час. Теми по бригадах доповнювали одна одну. В ході роботи був окреслений комплексний проект обмірів території замку та фор-проекти малих архітектурних форм, які були пов'язані функціонально-планувальним архітектурно-театральним сценарієм, стилістикою та єдиною композицією. Головною ідеєю композиції та графіку руху (проти часової стрілки – від сучасності в минуле) стало здійснення мети – популяризація культурних заходів, які проходять в палацах Дубенського замку, адже студенти та викладачі КНУБА під час практики завжди приймають участь у освітніх програмах замку та м. Дубна та визначають таким чином їх нагальні потреби. Так було і в цьому році. Визначилися – територія замку – найкраще місце для проведення урочистих подій та відпочинку, тому спробували реорганізувати його територію, відповідно до вибраної функції, щоб можна було відчувати атмосферу замку та з цікавістю провести весь день на його території – з ранку до вечора.

Тому, якщо уявити, що розроблені проекти реалізуються, то ми б побачили поки що доволі фантастичну картину. Мандруючи маршрутом, який утворили на території замку

студенти та викладачі у 2015 та 2016 роках, справді можна потрапити у фантастично-казкову детективну лицарську романтичну історію, тому жанри подальшого опису подій переплелися...

Фантастика. Детектив. Казка.

При виході у воріт Вас би зустріли лицарі. У Надбрамному корпусі, при вході на територію замку, відвідавши церкву, виставки та 3D-кінотеатр, можна б було побачити скульптуру князя Острозького – одного з колишніх власників замку та вказівник по пам'яткам замку, мозаїчний п'єдестал якого познайомив би Вас із основними пам'ятками м. Дубна (студент – Юлія Дідусенко). Повертаючи направо, під охороною лицарів, потрапляємо до входу у павільйон урочистих подій (студент – Марія Дорофєєва). Вразі необхідності можна усамітнитися та відпочити поряд у альтанці (студент – Владислава Мартинова). Розроблений типовий модуль огорожі павільйону дає можливість утворити портали для споглядання за водоспадом та місцями для відпочинку (студент – Катерина Зетта). Далі Вас зустріне оновлений портал головного входу до палацу Острозьких (студент – Анастасія Шевченко) біля якого – облаштований майданчик для відпочинку (студент – Анастасія Бондаренко). Мандруючи територією далі, Ви потрапите на благоустроєну територію під майданчик для виставок (студент – Яна Бас). Проходячи повз гарматного майданчику (Викладачі – О.С. Слепцов, О.В. Пивоваренко, студент 3-го курсу – Олег Брюхань, 2016) Ви зможете перейти по містку із золотими рибками (студент – Дмитро Ягодін) до альтанки – міні-зоопарку та поспілкуватися із тваринами та птахами (студент – Крістіна Левчук). Далі, відвідавши художні та історичні виставки у палаці Любомирських та після обіду у оновленій Бенкетній залі (проект дизайн-реставрації, 2015-2016, викладачі – О.С. Слепцов, Т.М. Ладан, С.О. Ніканоров, О.В. Пивоваренко), Ви зможете відпочити біля фонтану (студент – Іванна Гриценко, 2015) зручно потрапити до вхідної зони парку – сходи та пандуси (студент – Леся Дорощук) допоможуть всім, в тому числі і людям з особливими потребами, потрапити до мальовничої частини паркової зони – території розарію, де Вас привітно зустрінуть дивовижні аромати квітів, що плетуться, які тримаються на перголах (студент – Вікторія Булах). У розарії Ви зможете відпочити у альтанці (студент – Єлизавета Кочерга) та зручних затишних місцях для відпочинку (студент – Олеся Феценко). Реконструкція вхідної групи до Надбрамного корпусу передбачила влаштування відсутніх до цього часу перил та ліхтарів у класичних парадних формах (студент – Анастасія Пиєнична). По зовнішніх сходах та зручних пандусах (студент – Ганна Суродіна) після тамбуру Ви потрапите до оновлених парадних сходів (студент – Юлія Корнієнко) та до вестибюлю (студент – Владислав Фіца), який веде до самої Тронної зали – із справжнім парадним Троном та відповідним класичним дизайном інтер'єру (студент – Валерія Вапельник).

По ходу руху вулицею Данила Галицького помітили таку зміну архітектурної картини – чоловіча перукарня «Ажур» змінила дизайн вхідної групи (вивіска-реклама). У 2015 році вивіска-фото чоловіка із модною зачіскою повісили прямо під замковим камінням –

тому утворилося враження, що це поварський ковпак. Відразу фантазія намалювала таку картину – зайшов у перукарню – отримав пончик та кофе-чай... Оце так! Приємно було б відчутти такий сервіс... Але, настав 2016 рік – вівіска змінилася на щось таке собі звичайне, невиразне... Подумалося..., чому люди не помічають таких цікавих знакових речей. Ось воно – образне мислення архітектора: побачити те, що інші не можуть собі і уявити... Дивні ми люди... творчі, що тут сказати – фантазери...

2. Відпочинок.

Фантастика.

У цей рік зовсім не було часу на пасивний та активний відпочинок, просто графік роботи був дуже щільний.

Детектив.

Пончики та кофе-чай у перукарнях стали мріями... Всі інші дивні архітектурно-дизайнерські особливості міста, виявлені у спогадах 2015 року, так і залишилися на місці. Подумалося... як повільно все змінюється...

Казка.

Казку на цей рік розчинила в собі серйозна робоча атмосфера, але тематика вибраних завдань (все для урочистих подій) утворювала піднесений романтичний настрій.

3. Розваги.

Розвагами стали цікаві екскурсії.

Форт застава «Дубно» – «Тараканівський форт» на цей рік був вже не так щільно вкритий хащами отруйних гігантських рослин – борщівників. Екскурсія від Юрія Пшеничного була, як завжди, дуже цікавою та змістовно насиченою.

Були на екскурсії у мальовничому місті Кременець – українській Швейцарії. Потрапили до краєзнавчого музею, оглянули культові будівлі, відвідали гору Бону. Гору в цей раз обійшли тропою, що понад брівкою крутої прірви. Дівчата на скелі влаштували швидку фотосесію.

Оглядаючи місто, випадково забігли на виставку західноукраїнського художника-ілюзійоніста, архітектора за освітою, Олега Шупляка, яка стала справжнім відкриттям. «Двовзори» – образні картини – оптичні ілюзії вразили несподівано та надихнули на подальшу творчу роботу.

В цей рік нарешті потрапили до джерела св. Анни. Взявшись за руки, вчотирьох, разом із своїми студентками, три рази занурилася у Святу цілющу воду джерела. Настрій у всіх був дуже чудовий, піднесений.

Свято-Успенська Почаївська лавра також відкрила нам свої двері. Погода видалася прекрасною.

Щиро дякуємо за це організаторам практики, а саме – Слепцову Олегу Семеновичу та Кічатову Леоніду Святославовичу, які намагалися ці дні зробити для нас дуже цікавими..

Детектив.

Єдина спроба годинку позасмагати біля річки Ікви у м. Дубно завершилася укусом місцевої спритної комахи, тому на цьому сонячні ванни вирішили закінчити. Далі вже не експериментували, да і часу не було зовсім. Укуса київської комахи доволі вистачило на весь період практики. Дивний збіг обставин – «Діамантова нога».

В цьому році зрозуміли, що динамічні темпи столиці ніяк не підходять до помірною темпу м. Дубна. Тут бігати та поспішати не треба, оскільки можна враз підковзнутися на гранітній слизькій брівці після дощу, яка з часом перестала бути горизонтальною і тому стала підступною. Поспішили, пробіглися і... у нашому колективі з'явилася і «Діамантова рука» – профілактичний гіпс для скорішої реабілітації руки Ольги Володимирівни після забою. Знов місцева лікарня прийшла у допомогу і знов була у лікуванні «на висоті».

Так, поступово, з року в рік, у звичайних життєвих ситуаціях Ми – викладачі і студенти, у повній мірі – і візуально, і фізично, по-новому, відкривали місто, і, таким чином, виявляли та розуміли його слабкі та міцні грані у всіх сферах діяльності. Адже нічого випадкового не буває.

Казка.

По приїзду до Києва, «діамантові» ноги та руки прийшли у норму та пов'язані з ними пригоди забулися, а протягом вересня та жовтня, результати двох років співпраці та перспективи співпраці викладачів та студентів кафедри ОАіАП із громадськістю м. Дубна, засобами масової інформації та адміністрацією Дубенського замку були графічно оформлені у вигляді проекту «ЗАМОК» (Зональний Ансамбль Міста – Охоронний Комплекс) та були подані на конкурс проектів для розвитку українських міст – «Лейпцизька премія інтегрованого міського розвитку в Україні», який був проголошений в рамках інтенсивної співпраці у сфері розвитку міст – Федерального міністерства навколишнього середовища, охорони природи, будівництва та ядерної безпеки Німеччини (BMUB) та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України – Мінрегіонбуду. Про результати конкурсу та сам проект «ЗАМОК» можна буде ознайомитися у наступному номері збірника – «Архітектурний вісник КНУБА».

«Чому ця інформація з'явилася у розділі «Казка»?», – питаєте Ви. Саме тому, що ідеї проекту, самі проекти, концепція-дизайн плакату проекту «ЗАМОК», атмосфера, в якій всі знаходилися були на диво казковими... І в цю казку хочеться повертатися знов і знов...».

Ладан Тетяна Миколаївна,
Доцент

«Бажання робити навчання цікавим і різноманітним, сповненим несподіванок і сюрпризів – ставить перед собою кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування. Минулого 2015 навчального року такою несподіванкою стала літня обмірна (для 1-го курсу) та виробнича (для 5-го курсу) проектна практика. Вона проходила в прекрасному місці Рівненської області – місті Дубно. Результати праці практики були описані в збірнику Архітектурного вісника КНУБА №6, де викладачі і студенти поділилися своїми враженнями, своєю плідною роботою, представили ряд фотографій про проведений час. Той факт, що практика принесла багато позитивних вражень – це не описати словами: це і колосальний досвід для студентів, для їх майбутньої практичної діяльності, також це частка великої роботи для реставраторів та «реконструкторів». На момент закінчення тогорічної практики всім хотілося повернутися знову в стіни чудового Дубенського замку. Мрія має здатність здійснюватися: цього року колектив викладачів разом зі студентами першого курсу знову відправилися до замку, таким чином, започаткувавши традицію.

Але науково-педагогічна робота колективу кафедри на чолі із завідувачем проф. Слєпцовим О.С. не стоїть на місці, вона йде далі вперед. Минулого року практика для першого курсу полягала лише в обмірах фасаду палацу князів Острозьких, бенкетної зали та прилеглої території біля фонтану. На основі цих обмірів студентами п'ятого курсу були зроблені пропозиції по реставрації та реконструкції бенкетної зали і власне фонтану. В цьому році кафедрою було прийняте рішення ускладнити завдання для першого курсу і назвати практику обмірно-проектною, що являє собою обміри об'єкту та розробку пропозицій на основі обмірів щодо реконструкції чи реставрації даного об'єкту.

Отже, на прохання адміністрації було отримане завдання благоустрою території замку та архітектурних об'єктів у його складі. Студенти з великим бажанням виконували поставлене завдання, сумлінно працювали весь час, запропонували дуже цікаві рішення, що не могло не порадувати.

Для всіх нас стояла дуже важлива задача збереження образу і стилістики замкової території і в той же час внести свіжий подих сучасності. За час практики студенти змогли виконати ряд складних креслень, достойно представити на презентації і захистити свою роботу, що отримало найвищу оцінку зі сторони адміністрації та представників преси.

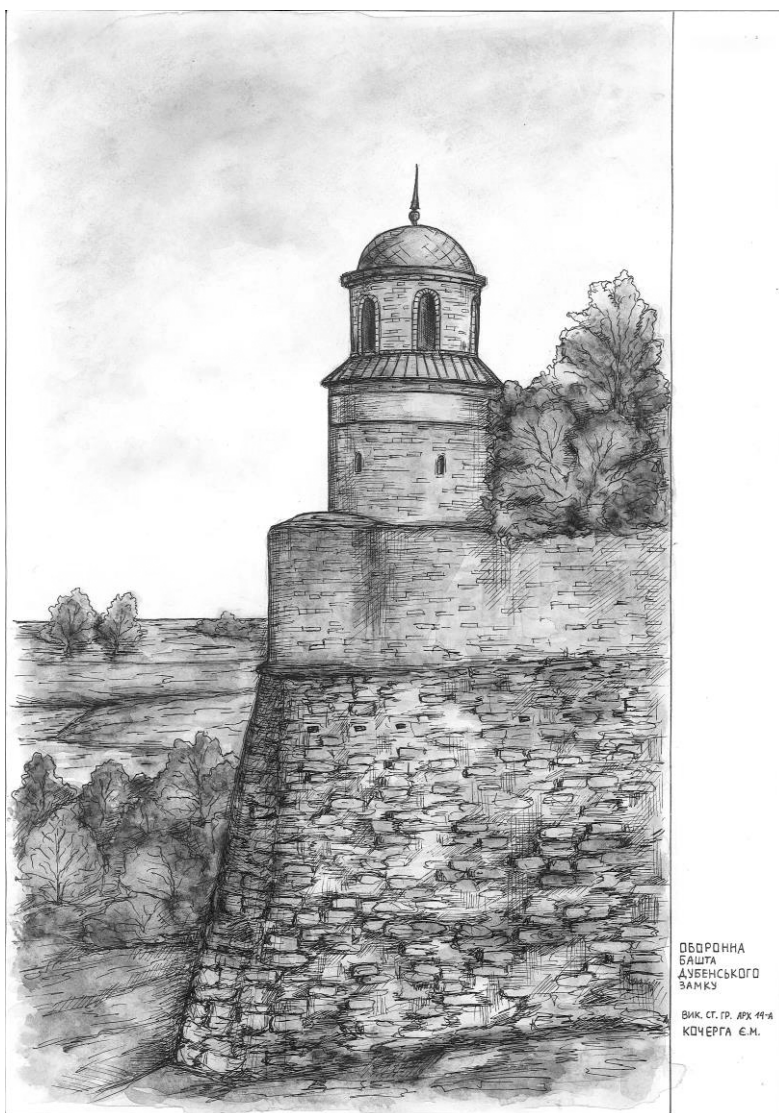
Поряд з робочими буднями наша делегація також мала час на відвідання прекрасних пам'яток архітектури: Тараканівського форту, чудового міста Кременець, джерела св. Анни, яке славиться своїми цілющими властивостями, Свято-Успенської Почаївської Лаври.

Це більше, ніж просто екскурсія, це чарівність Західної України, з її дивною природою, якимсь особливим умиротворенням. Атмосфера святих місць обіймає своїми руками і здається, ніби ти підіймаєшся над землею в повітря.

Вода джерела містить іони кремнію і срібла, можливо тому вона має такі чудесні цілющі властивості. Температура води близько 5 градусів цілий рік. Почаївська Лавра – друга по відвідуванню в Україні і одна з п'яти монастирів зі статусом лаври в православному світі, вражає своїми красотами, прекрасною ансамблевістю та величністю. Вона містить багато мощів святих та слід стопи Божої матері з джерелом цілющої води. Такі місця залишаються в серці назавжди, туди хочеться повертатися знову і знову.

В цьому році виникло відчуття, начебто ми повернулися в рідне місце. Все таке миле і приємне, все знайоме: кожен камінчик, цеглинка, люди навколо. Хочеться подякувати за можливість проводити літню обмірно-проектну практику директору заповідника Кічатову Леоніду Святославовичу, всьому колективу Дубенського замку за їх чуйність і допомогу у виконанні робочого процесу».

Пивоваренко Ольга Володимирівна,
доцент

ОБОРОННА
БАШТА
ДУБЕНСЬКОГО
ЗАМКУ
Вик. ст. гр. арх 19-14
КОЧЕРГА Є.М.

**Північна башта
Дубенського замку**
Рисунок Кочерги
Єлизавети

Заключне слово

«...Ми в атмосфері дружній працюємо. Ми розуміємо що цей період, який був Вам відведений дуже малий, і це колосальна робота. Ми розуміємо, що Ви працювали по ночах і вранці – кому як Господь давав. Ми розуміємо, що Ви зробили роботу не першого курсу, Ви зробили фактично роботу другого, а то і третього курсу, тому що планку, яку Ми Вам поставили була дуже висока, але Ви повноцінно всі справилися... І Ми Вам дуже вдячні...

Все гарне дуже швидко закінчується. Ми тиждень попрацювали і ось година часу і треба вже збиратися в дорогу... Сьогодні я побачив гарні Ваші пропозиції, які однозначно будуть застосовані у нас, у замку.

Сьогодні у нас присутній волонтер Корпусу Миру США, від штату Вашингтон – Джефрі Глен Дерон, який проходить не тільки стажування та навчає англійській мові, а і розробляє з нами спільний вагомий проект, щоб Дубенський історико-культурний заповідник, а саме Дубенський замок, став найдоступнішим об'єктом в Україні для людей з обмеженими можливостями – для колясочників, для сліпих, для глухих, тощо. Тому ті Ваші ідеї, які пропонуються по під'їздах, в'їздах, підйомниках – вони будуть мати своє місце.

Ви всі молодці. Елементарні речі – елементарний смак. Це дуже добре. І наші працівники будуть брати до уваги ті проекти, які ви на сьогодні запропонували. І свічечки у бра, і та Тронна зала,... на яку вже Ви приїдете і подивитесь, будучи вже професорами – Ви її вже не впізнаєте – є велика праця.

Ви зауважили вірно, що реклама затуляє все. Ми їздимо по світу... центр має бути центром, має мати стиль, смак... наприклад Копенгаген у Данії – все місто – історичний ареал. Кольоровість, збереження характерних елементів мусить бути... Є багато негативів в тому, що ми самі так відносимося до об'єктів, і нема тої законодавчої бази, щоб підправити тих людей, які порушують...

Цікавим є диплом по реконструкції центру у м. Кременці. Аналітика по архітектурі міста 18-19 століть поєднувалася з Європейською архітектурою (Німеччина, Бельгія)... Звичайно треба щось знести, треба щось відновити, і це буде обговорюватися із владою і інвесторами. Сьогодні це цікаво. Ідея щодо платформи дуже гарно придумана – все просте – геніальне...

І щодо сучасного становища Дубенського замку... Ще дуже багато нам спільно зробити, щоб, зайшовши на територію, всі сказали по-молодіжному: «Ух ти!». Тоб-то – клас! І концепція освітлення, безумовно, замок потрібно, щоб приваблював не тільки вдень, а і вночі, коли молоді пари, старші люди і індивідуальні подорожуючі, могли просто тут знайти себе... посидіти,

відпочити, адже завжди замки ставилися на тій території, де була сама висока точка аури.

Тому сьогодні від імені адміністрації я Вам хочу подякувати за ту роботу, яку ви провели. Я надіюся, що ви в подальших своїх курсових та дипломних проектах згадаєте Дубенські об'єкти, а Ми будемо робити все для того, щоби Ваші всі ідеї були застосовані на практиці.

Хочу окремо зупинитися на збірнику «Архітектурний вісник КНУБА», де можна почитати про попередні роки нашої співпраці з кафедрою Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА. Проект фонтану, про який Ми сьогодні згадували. Я дуже пишаюся з того, що Ваш навчальний заклад може це показати, розповісти на рівні з Києвом, розповісти про Дубно, про Кременець. Це цікаво для професіоналів, які працюють в галузі реконструкції та реставрації архітектурних об'єктів і для проектування.

І на останнє, я хотів би вручити Подяки всім Вам, тим, хто приїхав до нас, адже треба також вирішитися на це... гордий тим, що Державний історико-культурний заповідник зміг прийняти Вас – викладачів та студентів, адже таких практик зараз не багато. Можливо ми були жорсткими, але як тато – розсвариться та потім обійме – однозначно. Я надіюся, що ви не схудли за цей період, що Ви приїдете, і Вас батьки впізнають...

Я сподіваюся, що всі наші екскурсії – і в Кременець, на гору Бону, в Почаїв та на джерело Св. Анни будуть для Вас незабутніми, будуть для Вас гарною згадкою. Адже наші українські місця треба сьогодні нам популяризувати. Надіюся, що ви «полайкаєте» від себе та поставите оцінку, яку ми заслуговуємо. Я не потребую п'ятірки, але і четвірки буде достатньо, оскільки нам є куди рухатися далі... Дякую всім!»

**Леонід Святославович Кічатий,
Директор ДІКЗ у м. Дубно**

Аннотация. Рассматриваются особенности проведения учебной практики (обмерно-проектная) на кафедре Основ архитектуры и архитектурного проектирования КНУСА – организация, рабочий процесс, отдых, чувство «духа города».

Ключевые слова: г. Дубно, обмерно-проектная практика, реконструкция, реставрация.

Annotation: The article discusses the features of the educational practice (measurement-project) at the Architecture Foundation and Architectural Design Department KNUCA – organization, working process, recreation, a sense of «the spirit of the city».

Keywords: Dubno, measurement-project practice, reconstruction, restoration.

*Докт. арх., проф. Слепцов О.С.,
Ген. дир. Національного заповідника
«Софія Київська» Куковальська Н.М.
Канд. арх., доц. Ніканоров С.О.,
Канд. арх., доц. Горіна А.О.,
Асист. Адаменко М.В.*

*Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ВРАЖЕННЯ ВІД ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ ОБМІРИ ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ ТА ОБМІРНО-ПРОЕКТНОЇ ПРАКТИКИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАПОВІДНИКУ «СОФІЯ КИЇВСЬКА»

Анотація: У статті описані враження від проведення завдань з архітектурного проектування зі студентами першого курсу під керівництвом завідувача кафедри «Основ архітектури і АП», професора Слепцова О.С. на території заповідника «Софія Київська» у 2016 році.

Ключові слова: Софія Київська, собор, дзвіниця, практика, обміри, кроки.

Актуальність теми. Важко уявити будь яке місто без знакових об'єктів, що створюють його архітектурний образ. Так для Верхнього Києва – це неповторний Софійський ансамбль на старокиївській височині. Софія Київська одна з найголовніших християнських святинь Східної Європи, найпрекрасніших пам'яток української архітектури та монументального живопису. Весь комплекс споруд: Софійський собор та монастирський ансамбль XVIII століття занесений до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

В збереженні цієї пам'ятки активно працювали директори заповідника. Сьогоднішній директор Національного заповідника «Софія Київська» Неля Михайлівна Куковальська не перший рік сприяє навчанню студентів архітектурного факультету КНУБА Саме цього 2015/2016 навчального року студенти кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування вперше мали можливість виконувати обміри пам'ятки архітектури в рамках курсового проекту. Такі зміни в навчальній програмі були прийняті керівництвом кафедри для надання студентам можливості спробувати свої сили в проектуванні, на основі реальних об'єктів, вже в перший рік навчання. Для проектних робіт керівництво заповідника обрало конкретні завдання, які потребують нагального вирішення.

Рис. 1. Відкриття виставки студентських робіт першого курсу архітектурного факультету кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування у виставковій залі Хлібні національного заповідника «Софія Київська».

Мета статті полягає в описі етапів проведення обмірів фасадів на території заповідника для студентів першого курсу та проведення літньої практики, в основі якої було виконання першого проектного завдання: проектні рішення вхідної групи Хлібні.

Виклад основного матеріалу. Софія Київська – одне з обов'язкових місць, які необхідно відвідати побувавши в Києві. Щодня сюди стікаються туристи з різних точок планети. Спостерігаючи таку картину, розумієш, що ці люди так само відвідували Париж, Венецію чи Єгипет і фотографувались на фоні знакових об'єктів цих країн. Тепер вони тут, фотографуються на території Софійського собору, це викликає гордість за свою країну, за те що змогли зберегти скарби нації.

Ансамбль споруд формувався на протязі дев'яти сторіч та складається з пам'яток архітектури різних періодів. Софійський собор є однією з небагатьох споруд, що вціліли з часів правління Ярослава Мудрого та Володимира Великого. На території величного комплексу можна побачити наступні пам'ятки

архітектури: Дзвіниця собору, собор Софія Київська, Митрополичий будинок, трапезна, бурса, братський корпус, консисторія, келії, брама Заборовського та ін.

Далі коротко зупинимось на основних пам'ятках архітектури, що входять до складу комплексу.

Найвищою спорудою на території заповідника є дзвіниця (рис. 1), яка була збудована XVII-XVIII сторіччі у стилі бароко. У 1744-48 роках вона істотно була перебудована за проектом Іоганна Шеделя. У другій половині XIX сторіччя був виконаний четвертий останній ярус. Завдяки розміщенню дзвіниці трохи нетрадиційно, а саме: орієнтуючись на південний схід від собору, було створено зоровий зв'язок із дзвіницею Михайлівського собору. Вона має розміри в плані 20x14 метрів та висоту 76 метрів. Через нижній ярус влаштовано наскрізний проїзд, товщина стін 1.5-2 метри, які виконують роль опори для вищих ярусів. Перекриття спроектовано у вигляді циліндричних склепінь, а наступні яруси не мають перекриттів взагалі. На другому ярусі розміщено славетний величезний дзвін «Мазепа», який є найзнаменитішим дзвоном на Україні та рясно прикрашений композицією з орнаментом (рис.1.).

На самий верх ми можемо потрапити через невеликі сходи та насолоджуватись прекрасним та захоплюючим краєвидом на Михайлівський собор, пам'ятник Богдану Хмельницькому, Андріївську церкву та насамперед собор Святої Софії. На рисунку 1 можна побачити сучасні зображення дзвіниці.

Основною спорудою комплексу є Софійський собор – головний храм нашої держави зведений у 1037 році. Загальна ширина храму 54,6 м, довжина 41,7 м, висота до найвищої точки центральної бані 28,6 м. Собор має вигляд п'ятинефного хрестово-купольного храму, який має тринадцять куполів, оточений з трьох боків двома рядами відкритих галерей, і завершений на сході апсидами. Великий центральний купол споруджено на барабані, прорізаному дванадцятьма вікнами.

Завдяки плідній праці архітекторів, істориків, майстрів-реставраторів, архітектура собору збереглась і дійшла до наших днів. Сьогодні собор має прямокутний план, по центру якого розміщено центральна нава, що вдвічі більша за бокові, і перехрещується з трансептом. Над просторовим хрестом, утвореним перехрещенням нави та трансепту, височить центральний купол діаметром 7,7 метрів, прикрашений неймовірними мозаїками та фресками.

Замальовки Собору Святої Софії

Замальовки процесу обмірів фасаду

Рис. 2. Замальовки споруд заповідника «Софія Київська».

Центр храму з трьох сторін оточують хори, на які можна піднятися двома гвинтовими сходами, розташованих в кутових баштах. Стіни Софії виконані в техніці «opus mixtum», з рядів плінфи та природного каменю. Собор має декілька фрагментів відреставрованого давнього мурування, що можна побачити на різних фасадах. В ході численних реставраційних робіт та перебудов Софія Київська була виконана в стилі українського бароко.

Далі ми розповімо нарешті про власні враження від практичних занять на території святого місця – величної пам'ятки архітектури, що оберігається ЮНЕСКО. В збереженні цієї пам'ятки активно працювали директори заповідника. Сьогоднішній директор Національного заповідника «Софія Київська» Неля Михайлівна Куковальська не один рік сприяє навчанню студентів архітектурного факультету КНУБА. Саме цього 2015/2016 навчального року студенти кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування вперше мали можливість виконувати обміри пам'ятки архітектури в рамках курсового проекту. Такі зміни в навчальній програмі були прийняті керівництвом кафедри для надання студентам можливості спробувати свої сили в проектуванні, на основі реальних об'єктів. Для проектних робіт керівництво заповідника обрало конкретні завдання, які потребували нагального вирішення.

На нашій кафедрі традиційно останнім проектом у навчальному році є: кроки та обміри будівель що мають цікаві (з архітектурної точки зору) вирішення пластики фасадів та інтер'єрів. Зазвичай, студенти досліджували об'єкти на вулицях, що розташовуються неподалік від КНУБА. А цього року, завдяки співпраці завідувача нашої кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування, доктора архітектури, професора Слєпцова Олега Семеновича та генерального директора Національного заповідника «Софія Київська» Куковальської Нелі Михайлівни, були виконані студентські проекти та організована Олегом виставка у хлібні заповідника.

Актуальним в проведенні курсового проекту з обмірів пам'ятки архітектури є:

- дослідження пам'ятки архітектури та її окремих деталей, фіксація існуючого стану споруди та відображення її в детальних кресленнях;
- художнє відображення об'єкту в його історичному середовищі;
- дослідження історії створення споруди та її архітектурні особливості;

Починаючи з цього року для студентів першого курсу запроваджується обмірно-проектна практика, під час якої студенти працюють над реальними завданнями з проектування та реконструкції об'єктів архітектури.

Актуальність обмірно-проектної практики полягає в:

- вивчення історії архітектури України;
- отримання навичок передпроектного вивчення та аналізу архітектурного об'єкту;
- надання реальних проектних пропозицій щодо проектування, реконструкції та реставрації архітектурних об'єктів;
- отримання практики подачі своїх архітектурних рішень їх презентації та захисту перед комісією;

Чимале враження у студентів і особисто в мене справила контрастна зміна оточення та місця проведення занять. Адже з аудиторії студенти виїхали в історичний центр міста, точніше в саме серце столиці. Так, в миротворчій атмосфері Софійського собору, студенти щодня працювали над своїм завданням. Спостерігаючи за ними зі сторони, було таке враження, що вони на відпочинку: гарна погода, неформальна одежа і творче завдання, що ще потрібно для відпочинку.

Якось проходячи через центральний корпус почувла таку репліку: «...а давай заїдемо в архітектурний корпус подивимось на студентів, там купа архітекторів вони певно всі кольорові». І дійсно, вони всі різні, всі творчі особистості. Для відвідувачів заповідника студенти стали частиною експозиції; за їх роботою спостерігали, в них дізнавалися про історію заповідника та окремих споруд.

Погода сприяла проведенню цього нелегкого, порівняно з попередніми, завдання і була майже усі дні сонячною. Перше, що студенти побачили,

підійшовши до заповідника – це дзвіниця, що височить над усім комплексом і добре вирізняється з оточуючої забудови. Дзвіниця є прохідною, її можна справедливо вважати «воротами» у заповідник. Увійшовши на його територію, студенти зразу ж побачили Софію та отримали своє перше завдання: «кроки», суть якого полягає у виконанні обмірів фрагменту фасаду «від руки» з нанесенням усіх розмірів на основні елементи стін та їх деталі. В рамках курсового проекту студенти повинні були ознайомитись з архітектурною пам'яткою, зібрати історичні факти про неї, виконати кроки, креслення та малюнки архітектурного об'єкту в його історичному середовищі.

Завдання складалося з креслеників на двох аркушах А2 (кроки та обміри) і рисунку свого об'єкту. Спочатку викладачами групу студентів було поділено на бригади (по п'ять чоловік у кожній). Потім бригадам був видано по окремому фрагменту фасаду Софії для виконання «кроків». У кожній бригаді назначався керуючий обмірами, який зводив усі розміри і викреслював розгортку фасаду. Після кроків студенти виконували креслення ортогональних проекцій та розрізу в масштабі на форматі А2. Основною вимогою було підібрати підходящий масштаб креслень та композиційно розмістити їх на форматі. Останньою частиною завдання був малюнок архітектурного об'єкту в історичному середовищі. Кожен міг на власний розсуд обирали свій ракурс.

Перед початком обмірів першокурсники були ознайомлені з технікою безпеки і, так би мовити, благословили на роботу. Серед основних вимог було зручне взуття, розкладний стілець та пляшка води. Новобранці швидко переконалися в доцільності таких рекомендацій.

У перші дні студенти виконували поставлене завдання, а наступного дня було проведено, за сприянням директора національного заповідника Куковальської Нелі Михайлівни, екскурсію по собору Святої Софії. Найбільше враження було від того, як добре збереглась ця пам'ятка архітектури в інтер'єрі, адже вона була збудована багато століть тому. Серед студентів був відмічений цікавий факт, щодо інтер'єрного фрескового живопису веж собору.

БРИГАДА №1

Склад бригади: Булах Вікторія, Вовчок Діана, Кочерга Єлізавета, Фещенко Олеся, Шиндановіна Наталія (студенти 14-А групи).

Тема завдання №1: «Обміри східного фасаду будинку митрополита».

Результати роботи: проведено візуальні обстеження східного фасаду митрополичого будинку; виконані обміри фасаду та основних архітектурних деталей, креслення та малюнки.

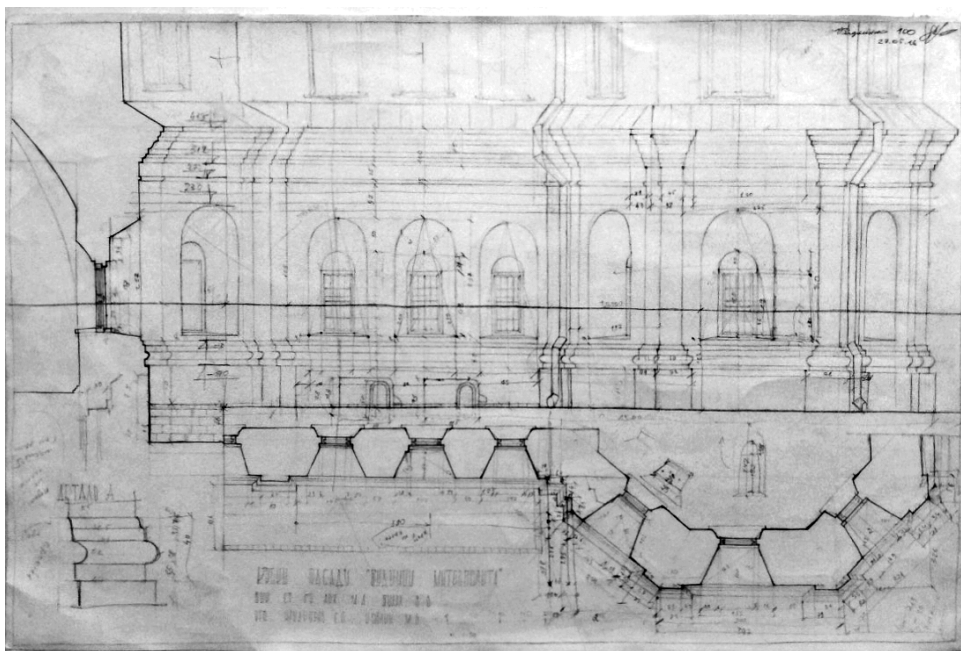

Рис.3. Креслення фрагменту східного фасаду будинку митрополита (вик. ст. Булах В.В.).

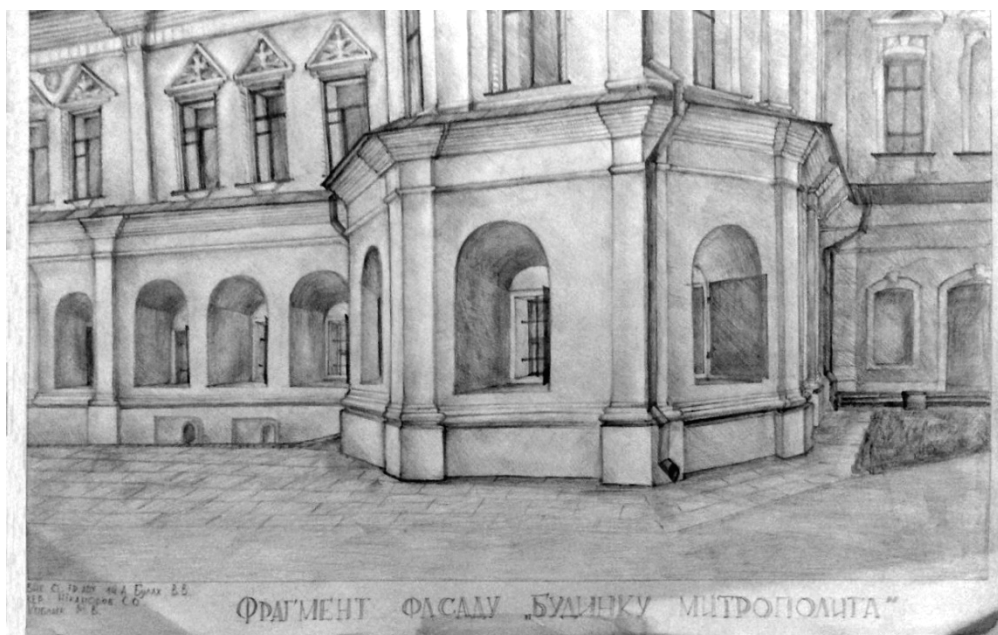

Рис.4. Рисунок фрагменту східного фасаду будинку митрополита (вик. ст. Булах В.В.).

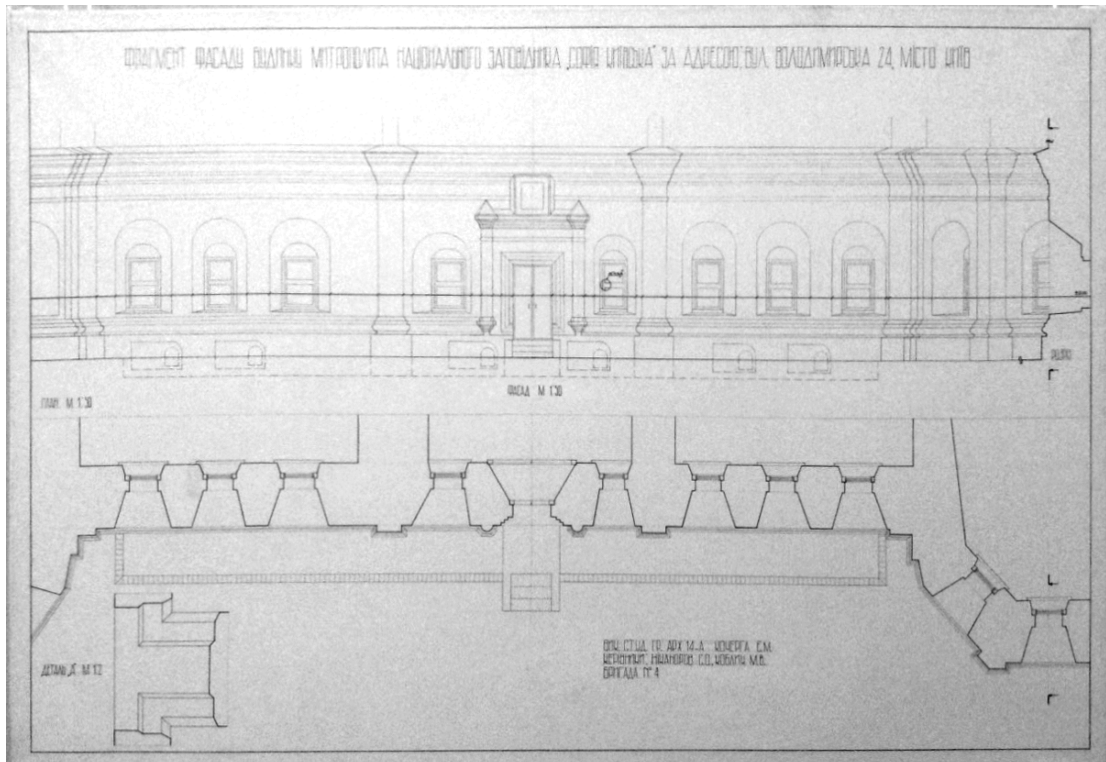

Рис.5. Креслення фрагменту східного фасаду будинку митрополита (вик. ст. Кочерга Є.М.).

Рис.6. Рисунок фрагменту східного фасаду будинку митрополита (вик. ст. Кочерга Є.М.).

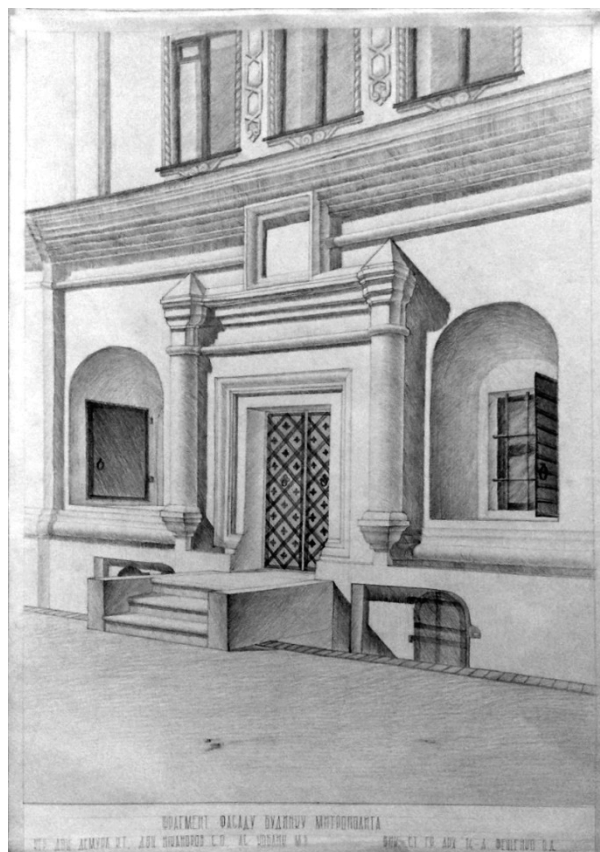
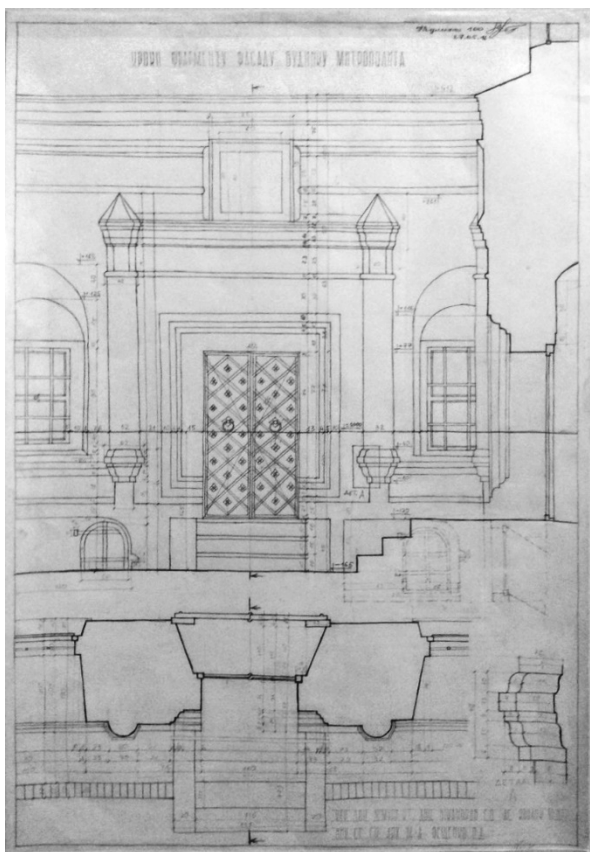

Рис.7. Креслення та рисунок фрагменту входу до будинку митрополита.

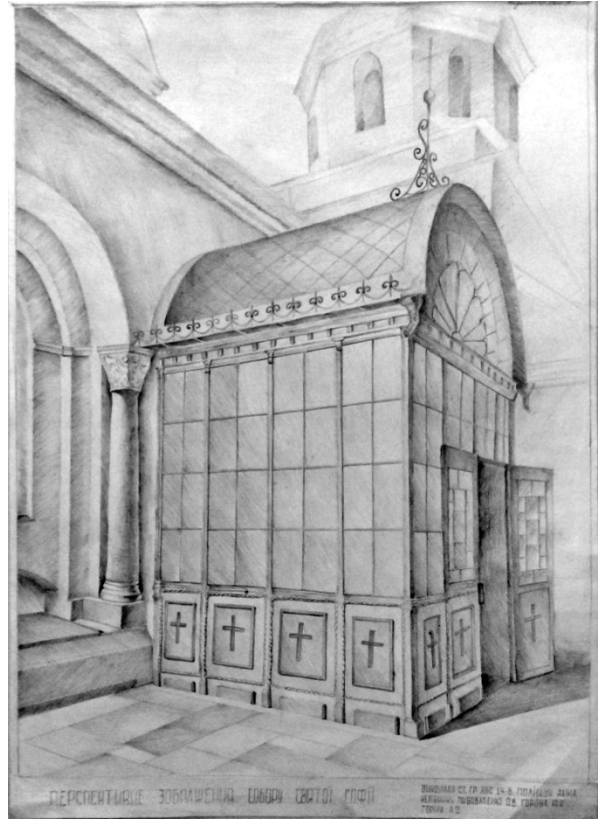
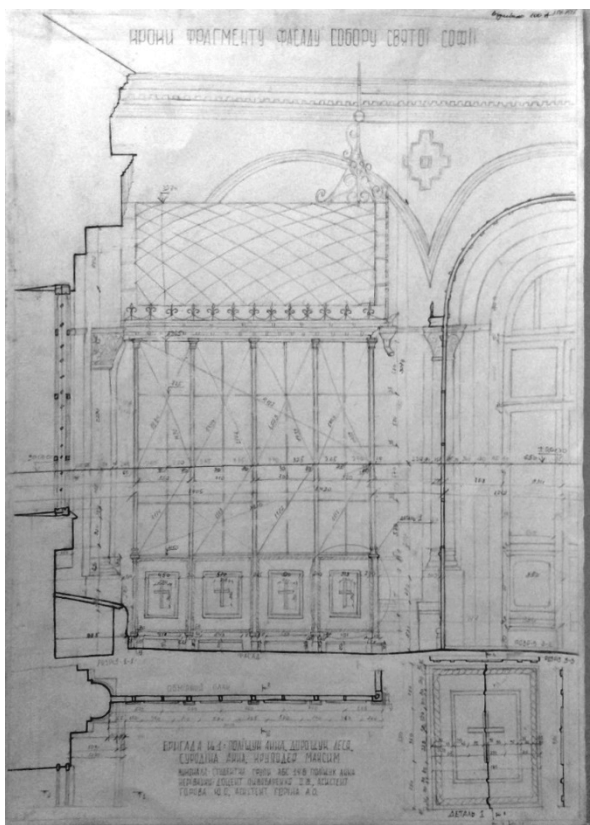

Рис.8. Креслення та рисунок фрагменту входу до Софійського собору.

БРИГАДА №2

Склад бригади:

Кабиш Каріна, Манжула Анна, Спiрiдонова Свiтлана, Фадеев Богдан (студенти 14-А групи).

Тема завдання №2: «Обміри фрагменту західного фасаду, вхідної групи Софійського собору».

Результати роботи: проведено візуальні обстеження західного фасаду та головного входу до Софійського собору; виконані обміри фасаду та основних архітектурних деталей, креслення та малюнки.

БРИГАДА №3

Склад бригади:

Зетта Катерина, Какабадзе Аслан, Дорофєєва Марія, Пшенична Анастасія (студенти 14-Б групи).

Тема завдання №3: «Обміри фрагменту північного фасаду Софійського собору».

Результати роботи: проведено візуальні обстеження північного фасаду Софійського собору; виконані обміри фасаду та основних архітектурних деталей, креслення та малюнки.

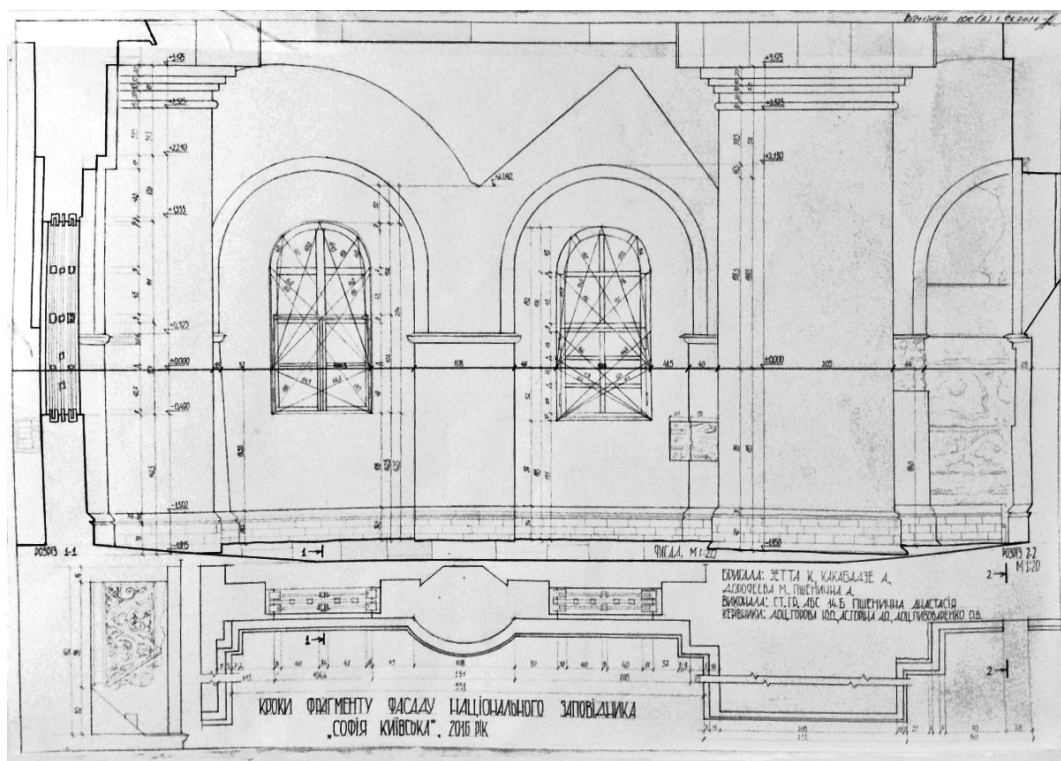

Рис.9. Креслення фрагменту західного фасаду Софійського собору (вик. ст. Пшенична А.О).

Рис.10. Рисунок фрагменту західного фасаду Софійського собору (вик. ст. Пшенична А.О).

БРИГАДА №4

Склад бригади: Шевченко Анастасія, Бондаренко Анастасія, Нгуєн Майя, Бас Яна, Ягодін Дмитро (студенти 14-А групи).

Тема завдання №4: «Обміри фрагменту східного фасаду Софійського собору».

Результати роботи: проведено візуальні обстеження східного фасаду Софійського собору; виконані обміри фасаду та основних архітектурних деталей, креслення та малюнки.

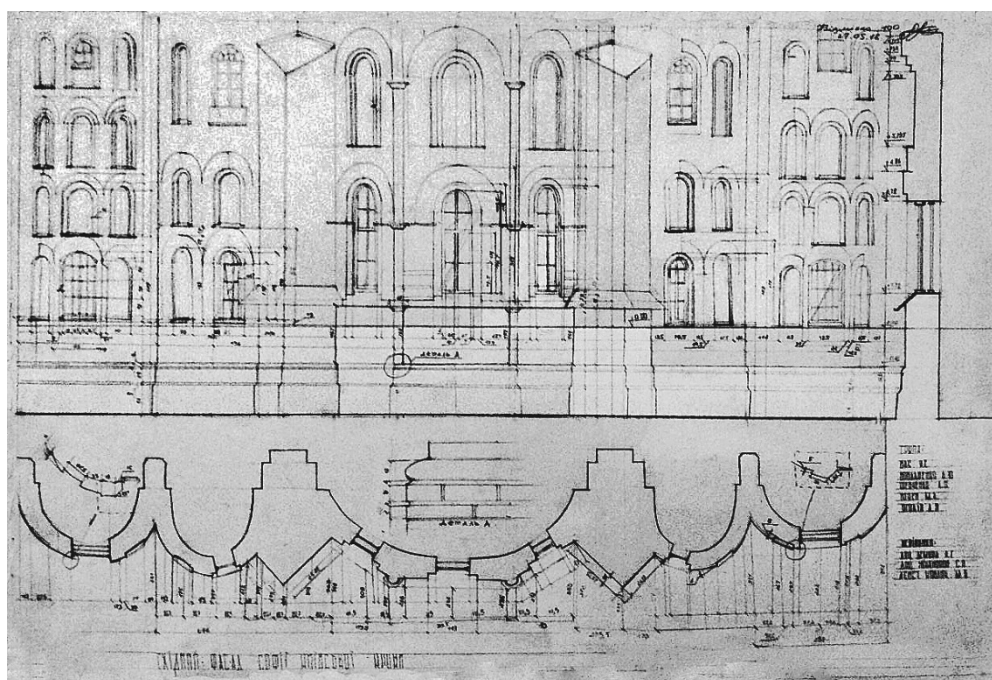

Рис.11. Кроки фрагменту східного фасаду Софійського собору (вик. ст. Бас Я.Е.).

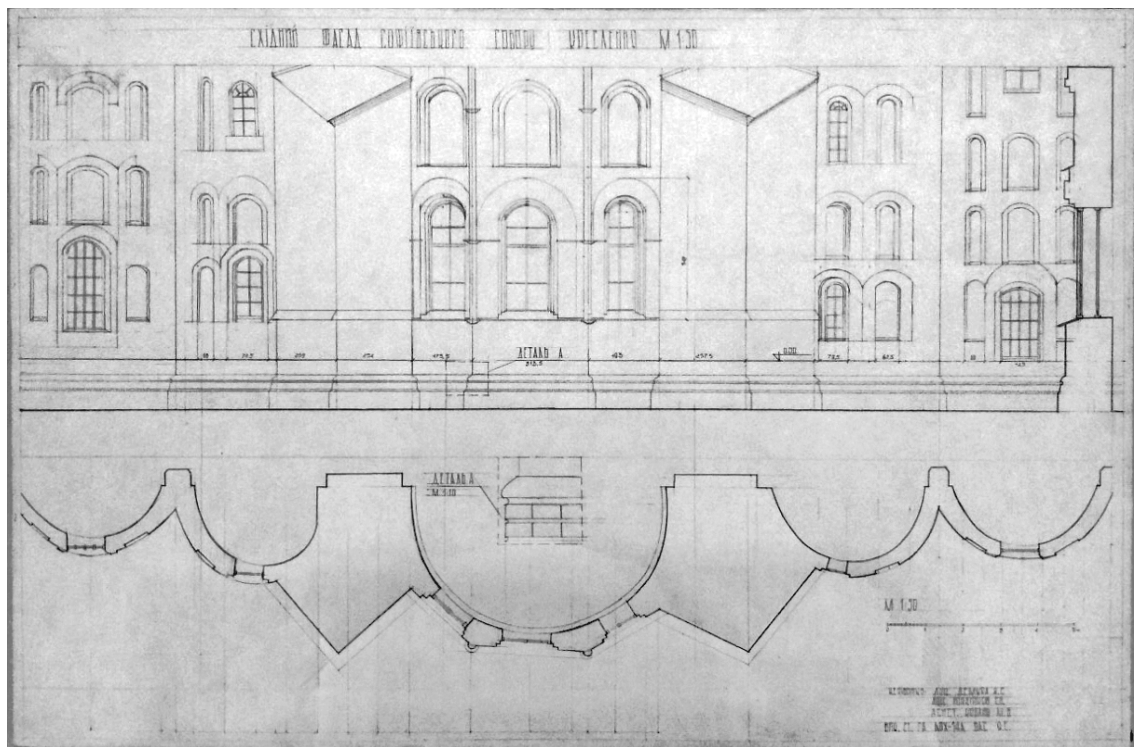

Рис.12. Креслення фрагменту східного фасаду Софійського собору (вик. ст. Бас Я.Е.).

Рис.13. Рисунок фрагменту східного фасаду Софійського собору (вик. ст. Бас Я.Е.).

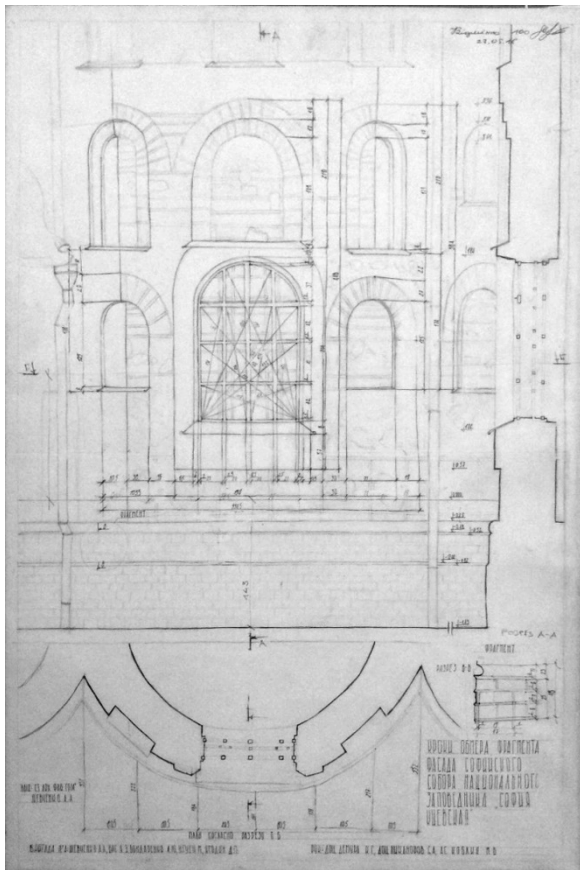

Рис.14. Креслення та рисунок фрагменту східного фасаду Софійського собору (вик. ст. Шевченко АО.).

Рис.15. Презентація та захист студентських робіт.

Наступним кроком в навчальній програмі студентів першого курсу була літня практика. Вона також проходила на території заповідника Софія Київська. Цього разу до їхнього завдання крім обмірів входила ще й проектна частина. Це були перші їх проекти. Завдання студентам підготувала директор заповідника Неля Михайлівна Куковальська.

Під керівництвом викладачів кафедри студенти повинні були розробити свої проектні рішення вхідної групи до будівлі Хлібні, підхід та реорганізацію території за адміністративною будівлею. Однією з головних вимог було пониження рівня землі та позбавлення приямків вздовж будівель. Організація вільного руху для маломобільних груп населення.

Студенти були розподілені на бригади. Частина бригад працювала над рішеннями для вхідної групи в будівлю Хлібні. Було виконано обміри всього фасаду будівлі та прилеглої території. На основі отриманих даних була прийнята загальна концепція реорганізації головного входу, кожна з бригад розробляла свою частину проекту. Серед студентів, що працювали над цим завданням, був студент, який виконав свою частину роботи на комп'ютері створивши об'ємну модель головного входу.

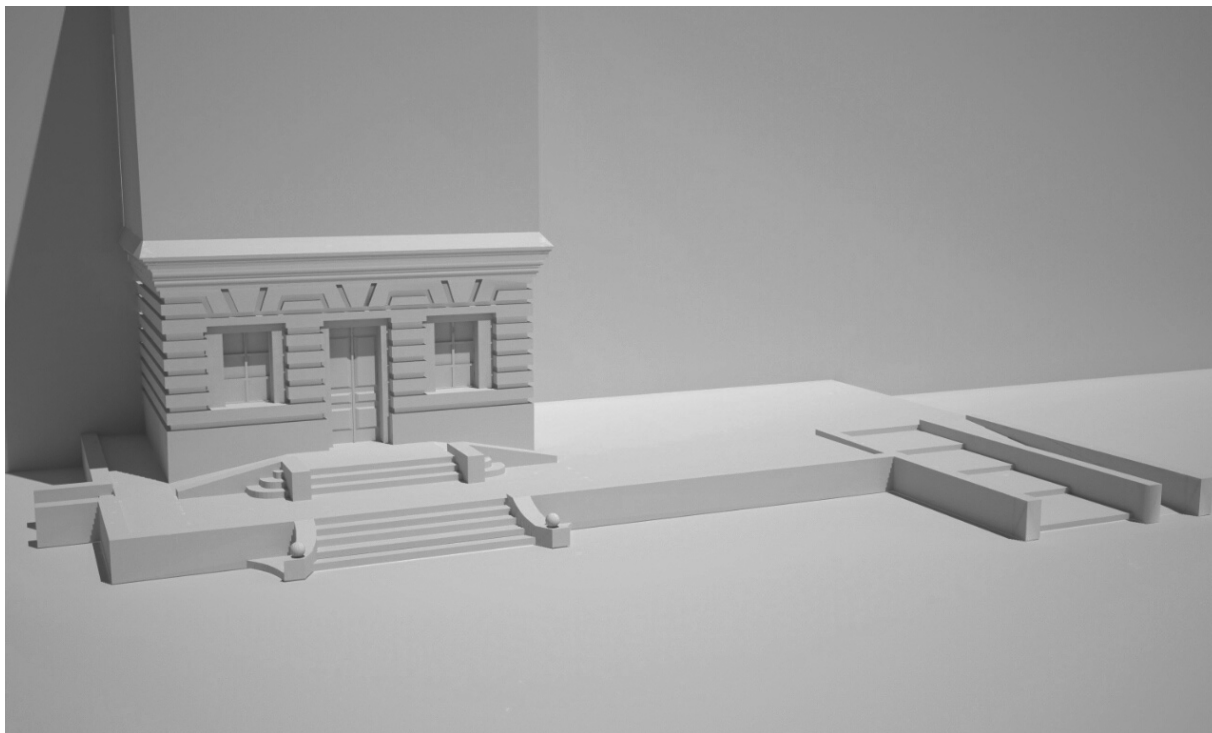

Рис.16. Модель вхідної групи до будівлі Хлібні Софійського собору
(вик. ст. Круподер М.В.)

Рис.17. Проектне рішення вхідної групи Хлібні Софійського собору
(вик. ст. Спиридонова С.В.)

Інша частина студентів була задіяна в розробці концептуального проекту реорганізації території за адміністративною будівлею. Було виконано обміри фасаду, прилеглої територію та визначено основні перепади висот. На основі отриманих даних були розраховані пандуси та сходи для виходу на необхідний рівень, визначено їх розташування залежно від основних точок сприйняття. Розширено прямки в результаті чого створені зони відпочинку для персоналу та відвідувачів заповідника.

Рис.18. Проектне рішення території Софійського собору
(вик. ст. Опара Флорентіна).

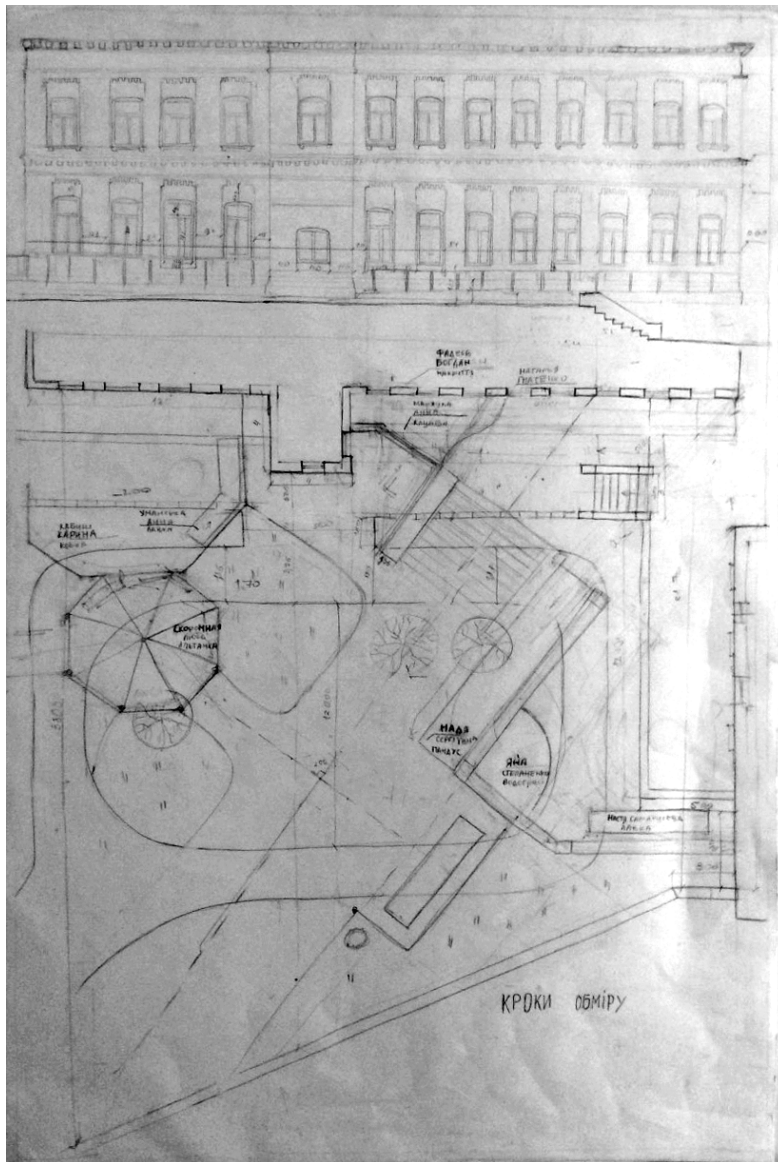

Рис.18. Проектне рішення території Софійського собору (вик. ст. Опара Флорентіна).

Завершальним етапом курсового проекту є оцінка і захист результатів дослідження перед комісією. Захист проходить в залі адміністративної будівлі на території заповідника. Кожна бригада доповідала про свій об'єкт досліджень, давала коротку історичну довідку та основні висновки з дослідження. Студенти доповідали не тільки своїм викладачам та завідувачу кафедри а й детектору Нелі Михайлівні Куковальській. Вона вчинила їм справжній екзамен на знання історії та особливостей кожного об'єкту на території її володіння.

У висновку можна сказати, що останній проект у весняному семестрі було виконано з неабияким студентським ентузіазмом. І це відбулось завдяки заохоченню студентів до такої складної роботи шляхом проведення вкінці обмірів виставки проектів. Тобто студент вже не міг просто вручити викладачам свій «шедевр» і отримати за нього оцінку, а повинен був перед неабиякою публікою доповісти про етапи своєї роботи та продемонструвати плід своєї творчості. Таке публічне завершення своєї роботи для деяких виявилось особливо важкими завданням, важчим за побудову та відмивку перспективи пам'ятника архітектури.

Виставка студентських проектів «Обмір фрагменту фасаду» проходила в урочистій обстановці: відкривали її наш завідуючий кафедрою професор Слепцов О.С. та директор заповідника Куковальська Н.М. З урочистими підбадьорюючими словами вони звернулись до студентів, як до майбутніх архітекторів, які вже побували на своєму першому «об'єкті». Всі учасники бригад прийшли в парадному одязі, і кожен в руках тримав свій вклад в колективний проект – частину свого обміру фасаду. В мене особисто, як у викладача виникла гордість за свою групу студентів, адже за цей рік вони справді змінились: з недосвідчених новобранців-студентів архітекторів стали гарними виконавцями першого складного навчального завдання, яке було проведено не в аудиторії, а на об'єкті!

**ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ
АРХІТЕКТУРИ**

*Канд. арх., проф. Безродний П.П.
кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ТАЄМНИЧІСТЬ КОНКУРСНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Обережно входьте через двері Радості
(японське повчання)

Анотація. В даній статті розкриваються особливості творчого підходу до вирішення конкурсного завдання, а також пропонується, як ескіз, методика розробки конкурсної теми.

Ключові слова. Конкурс, бривка схилів, цікавість, новизна, організованість, тема, відзнака.

Пропоновану читачам статтю хотілось написати цікаво, захоплююче так, щоб почавши її читати вже ніхто відірватись від неї не зміг. Але для цього потрібен певний хист, уміння, красномовність – та де ж їх взяти? Отже виходить так, що коли немає хисту, потрібно шукати якийсь обхідний, околишній шлях, аби не лізти вперто навпростець, манівцями надіючись – а раптом щось таки вийде. Першим приходить на думку потаємний хід – передмова. Вона допоможе осягти мету цієї розповіді: розкрити ідеї, пошуки та результати роботи викладачів, зокрема кафедри «Основ архітектури та архітектурного проектування».

Даремно думати, що спільна, колективна, навчальна, наукова, педагогічна робота викладачів визначається тільки учбовим навантаженням, що охоплює лекційні заняття, практичні вправи з архітектурного проектування, контроль та керівництво самостійними роботами студентів, розробку та складання методичних посібників, оцінювання знань і таке інше. Все це, як кажуть тільки те, що на видноті. А крім цього, робота викладачів охоплює вимоги самовдосконалення, творчого розвитку, пошуку шляхів до довірливого спілкування з студентами, відчуття нового, цікавого в нашому сьогоденні.

Дехто може сказати, що не варто так виділяти, вип'ячувати особливості навчальної роботи викладачів. Адже навчання, як процес певного розвитку, супроводжує будь-яку роботу і кожен майстер або митець завжди спочатку навчає свого помічника з метою надання йому знань, умінь, навичок та інше і тут завжди з'являється важлива умова справжнього засвоєння знань та умінь – цікавість. Вона буває взаємною, корисною, а іноді тільки примарною, коли людина не відчуває бажання навчатись, працювати. Хтось сказав, мабуть з

досвіду, що скрипаль та скрипка – ще не музика; потрібен смичок. От і в роботі, навчанні – цікавість це смичок! Багато відомих вчених, творців нового на запитання – «як вам це вдалося здійснити?» відповідали – «просто, мені було цікаво, я не міг зупинитись».

Не можу не навести вражаючий випадок, пов'язаний з цікавістю. Видатний інженер, вчений, проектувальник і будівельник мостів, академік Євген Оскарович Патон раптово зацікавився, хоча йому було 59 років, новою на той час технологією електрозварювання, освоїв її і здійснив низку відкриттів та винаходів.

Отже можна стверджувати, що особливістю роботи викладачів є не стільки передача для засвоєння відомих знань та умінь, а головне – пробудження цікавості до ще не розкритих таємниць науки і професії, зокрема. Таке пробудження відбувається тоді, коли у студентів з'являється цікавість, бажання вчитись, коли на зустріч ідеї викладача пропонується доповнення, розширення, або навіть нові ідеї. Правда, таке зустрічається не так часто, як хотілось би. Проте буває, і тоді такий приємний випадок або подія надовго залишається в пам'яті, стає майже легендарною, всім відомою і причетною всім.

Одну таку надзвичайну подію, що відбулась 13 червня 1999 р. – захист комплексної дипломної роботи студентів описав в своїй книжці «Полвека глазами архитектора» (Київ, НИИТИАГ, КНУСА, 2001 г.) видатний майстер архітектури, професор, народний архітектор України, доктор архітектури незабутній завідувач кафедри Валентин Іванович Єжов. Ця робота виконувалась як конкурсне змагання серед студентів. Комплексна дипломна робота виконувалась за темою: «Архітектурно-художня концепція формування брівки Придніпровських схилів та благоустрою паркової зони в м. Києві від мосту ім. Є.О. Патона до Рибальського півострова», виконавці – 14 студентів, 9 викладачів-керівників, під загальним керівництвом проф. С.Бабушкіна і проф. В.Єжова.

Немає потреби переказувати зміст розповіді проф. В.І.Єжова, це можна прочитати у згаданій тут книжці, але хочеться дещо доповнити про доволі рідкісну, за бажанням навчатися, студентську групу. Цей студентський колектив являв собою наче одне ціле – всі уважно слухають пояснення, увесь час щось занотовують, питання задають по суті, не бояться критичних зауважень і сміло відстоюють знайдене рішення.

Необхідно зауважити роль старости групи – Олександра Свістунова. Він як справжній режисер і артист увесь час володіє аудиторією, завжди в спонуканнях до дій, комусь щось порадить, іншого непомітно пожурить, увесь час на контролі і в курсі справи. Чисельно академгрупа не велика – 19 студентів, проте 5 осіб отримали дипломи «з відзнакою».

Отже про визначну подію написано вже багато, ще більше можна прочитати у цікавій і повчальній книжці проф. В.І. Єжова. Мені ж здається доцільним дещо розповісти про пригоди в цій групі, що передували дипломному проектуванню. Тоді в 1998 р. під час навчання студентів даної групи на 5 курсі (10 семестр) до нас, викладачів архітектурного проектування – проф. Безродний П.П., доц. Бачинська Л.Г., доц. Куцевич В.В., надійшов лист, очевидно з деканату, з проханням від Міжнародного освітнього фонду Ярослава Мудрого оголосити конкурс на розробку проекту офісу та його інтер'єрів, вказаного фонду. При проектуванні враховувати особливості виділеної ділянки, яка знаходиться на вулиці Петрівській (в районі вулиць Кудрявської та Вознесенської). Конкурсним завданням передбачалось збереження існуючої будівлі та деяких споруд на цій ділянці, збереження характеру існуючої забудови і таке інше. Кращі проекти отримають нагороди, вдячність фонду...

Як і завжди, наша бойова, згуртована група оптимістів і раціоналістів вчепилася «в такий випадок, такий щасливий збіг обставин, така цікава місцина, і вхід на вул.. Петрівську під місточком, взагалі там так класно...» На наступному занятті проведемо екскурсію, розвідку, обміряємо все, зробимо фото фіксацію і т. д. і т.п. 15 студентів погодились розробляти конкурсний проект.

Але в групі ще є 4 студенти які не хочуть, або не можуть взяти участь в цьому конкурсі. Це іноземці: Мохаддам Хессарі Мехді (Іран), Джаддарі Наджарі (Іран), Матта Хенрі (Ліван) та українка Анна Левицька. Переконавання тут марні,

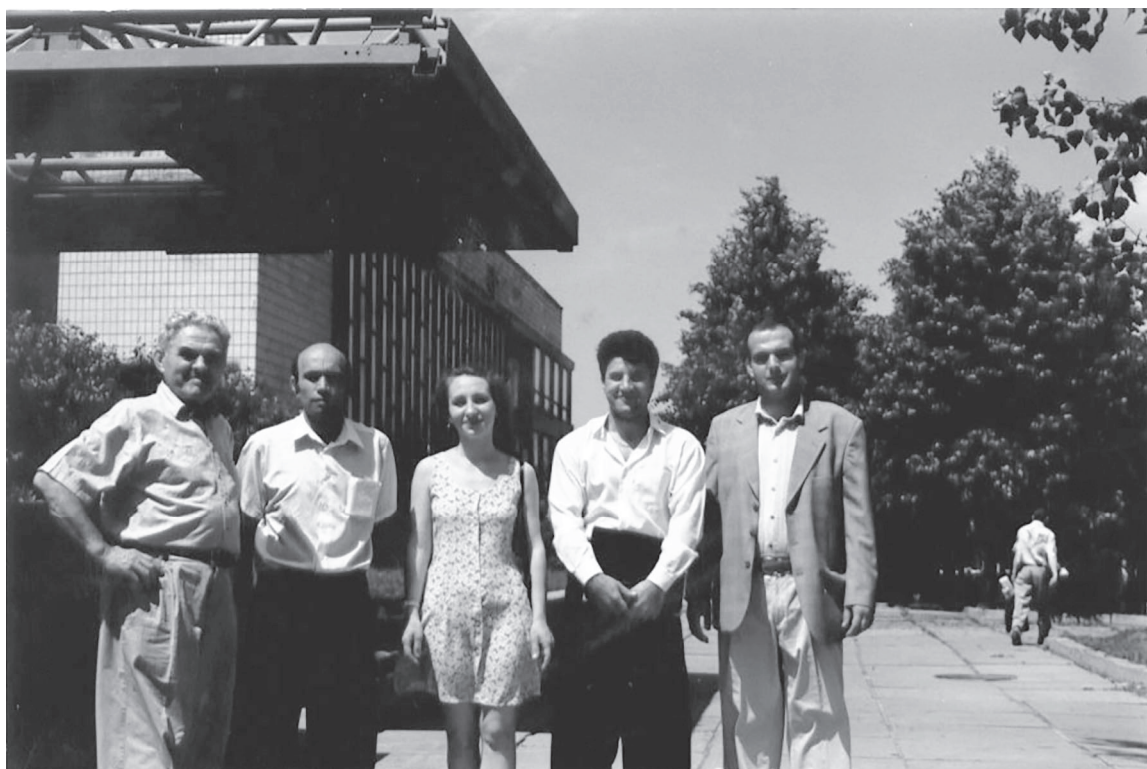

Фото 1. Учасники конкурсу

потрібно шукати якусь посильну, цікаву тему, щось новеньке мечеть, або ресторан, стадіон... «бажання» різні.

А далі, як завжди, раптово щось трапляється. Так і цього разу. Проходячи з головного корпусу КНУБА до архітектурного факультета випадково побачив якісь гарно зроблені та красиво оздоблені проспекти чи оголошення, що кучкою лежать на низенькому столику. Беру, читаю і відчуваю, що це те, що потрібно – конкурс «Проект – Київ майбутнього», є умови конкурсу, бланк-заявка на участь, порядок проведення, теми майбутніх проектів, навіть призовий фонд конкурсу...

Тут потрібно зупинитись і дещо пояснити. Досить часто в оголошеннях різних конкурсів за загальними фразами приховується конкретика, особливо це стосується визнання переможців, винагород та ін. Можна стверджувати, що відсутність в умовах проведення конкурсу конкретних термінів, конкретних положень, та, особливо, наявність звучних фраз типу «20 кращих проектів отримають значні винагороди» повинні викликати сумнів у їх справедливості.

Після цього, хай не осудить мене читач, потрібно сказати наступне. Останнім часом дуже поширились оголошення різноманітних конкурсів, зокрема і в галузі архітектурного проектування – міжнародних, місцевих і т.п. Тому хочу коротко, як спробу методичної поради, описати процес виконання студентами цього конкурсного завдання. Зауважу, що це не рецепт, а скоріше, як кажуть, «подорожня карта» роботи відомої читачу академгрупи.

Надалі нами було з'ясовано, що недавно під девізом «новому тисячоліттю – оновлений Київ» Молодіжний клуб Громадського фонду Святого Андрія Первозванного оголосив конкурс «Проект – Київ майбутнього» та запропонував 5 тем для розробки. Ми з'ясували, що для майбутніх архітекторів підходить тема: «Створення центрів культурного дозвілля», що термін виконання до 20 березня 1998 р. а сьогодні вже 26 лютого, часу зовсім мало. Тому потрібна чітка організованість, жорсткий план – графік роботи.

Але спочатку потрібно знайти в Києві підходяще місце розташування центра, необхідно визначити умови його життєздатності – доступність, наявність молоді, цікава історичність, вільна від забудови земельна ділянка та інше.

Думаю, що немає особливого значення хто з групи запропонував проаналізувати територію біля станції метро «Політехнічний інститут» - там завжди багато молоді, студентів, дітей, там поряд школа, коледж, музична школа, недалеко Зоопарк. Доступність забезпечує метро, швидкісний трамвай, тролейбус; є невеличка ділянка для будівництва і т.ін. Значить, потрібне детальне вивчення цієї місцини. Розподіляємо обов'язки та час виконання: нехай розвідкою історичного минулого займеться керівник групи А. Левицька; підрахунками руху пішоходів – М. Хенрі, автотранспорту – Д.Наджарі, ескізним проектуванням центра – М.Х. Мехді, фото фіксацією та іншим – всі, без винятку. В ході вивчення завдання виникло питання «центр» - це обов'язково будівля, чи

може щось інше? А чому не майданчик, простір, навіть – зона, вулиця пішохідна, як Андріївський узвіз? Таким чином в обговореннях виник «центр культурного дозвілля – Пішохідна зона Шулявка».

Як консультант роботи хочу відмітити нестримне бажання всіх студентів досягти успіху у виконанні намічених завдань. Виявляється, що подібний підхід до конкурсного проектування їм більше зрозумілий, відповідальний. Створюється враження, що студенти розробляють не пошуковий, конкурсний, а реальний проект, який зразу ж буде здійснюватись, що немає ніякого сумніву в правильності обраного методу вирішення конкурсного завдання. Вражаючим було те, що навіть знайомі і друзі – студенти КПІ з Ірану допомагали нашим студентам в підрахунках пішоходів, транспортних засобів, фотографуванні місцевості з вікон і балконів учбових корпусів КПІ та студентської поліклініки.

Нарешті, відповідно до умов конкурсу 20 березня 1998 р. ми передали до організаторів змагання визначений умовами конкурсу обсяг матеріалів: 6 аркушів формату А1 з ескізами будівель і споруд, з графіками та діаграмами підрахунків з фотографічною фіксацією позитивних та негативних особливостей зони проектування. Також була передана пояснювальна записка обсягом 27 аркушів А4.

В ході дослідження місцевості було з'ясовано, що пішохідна зона має протяжність 350 м, вона з'єднує станцію метро «Політехнічний інститут» з зупинкою швидкісного трамваю, забезпечує доступ до учбових та науково-дослідних корпусів КПІ, до студентської поліклініки, Митного комітету, податкової інспекції Радянського району, середньої школи та коледжу, музичної школи, ряду житлових будинків.

Разом з цим вздовж вулиці розміщується 48 торговельних кіосків, 4 пункти громадського харчування, 6 пересувних лотків, стихійний «тротуарний» ринок сільгосппродуктів та інший безлад, порушуючий містобудівні і санітарні норми і навіть – людську гідність.

Конкурсна пропозиція студентів-архітекторів рекомендує переобладнати проїжджу частину вулиці – розширити один тротуар і звузити інший, модернізувати освітлення, ввести в дію існуючий, але поки що бездіяльний бювет артезіанської води, звести каплицю на честь знесеної церкви Св. Марії Магдалини, побудувати торговельно-виставковий павільйон, спорудити будівлю студентського клубу і музею історії місцевості «Шулявка» та встановити пункт санітарно-гігієнічного призначення. В зв'язку зі складною інфраструктурою деякі будівлі пропонується розміщувати на піднятій землею платформі з перехідними місточками. Провести благоустрій і озеленення території.

27 травня 1998 р. нам надійшов прес-реліз (до засобів масової інформації) в якому повідомлялось, що за рішенням журі першу премію присуджено роботі

студентів КНТУБА «Пішохідна зона «Шулявка», та 1000 грн. винагороди. Як на той час це була значна сума, що компенсувала наші зусилля.

Згідно умов конкурсу надані журі авторські матеріали не повертаються, тому на сьогоднішній день збереглися тільки «Почесна відзнака» та деякі ескізні малюнки, а також хвалебні статті з газет «Сьогодні», «Хрещатик», «Будівельна газета».

Премію нам вручали в Київському театрі опери і балету ім. Т.Г. Шевченка, отримала її А. Левицька з розкішним букетом квітів і овацією присутніх. Перемогу ми святкували потім, десь у кафе на вул. І. Франка, були з нами викладачі, і тільки що (1997 р.) обраний декан О.В. Кащенко, і багато студентів. Поздоровляли з перемогою і ті студенти які розробляли конкурсне завдання від фонду Ярослава Мудрого, що з'явилося за таким «щасливим збігом обставин», а як виявилось було «кульгавим каченям».

Під час роботи над тим конкурсом група переформатувалась – проекти виконували по 2-3 особи, розробили десь 5-6 проектів, які після оцінки кафедрою були передані замовнику. Результату чекали довго, цікавились, телефонували, навіть були «ходоками», як у відомій картині В.А. Серова. Та все марно і по нинішній час, десь загубилось...

Був ще один «замовний конкурс від офісу «Метал-Холдінг» на розробку проекту «Автотерміналу та торгово-розважального центра» по вул. Саперно-Слобідській (з грошовою винагородою робіт). Після розробки і оцінки кафедрою робіт, вони були передані замовнику. І тут студентам довелось «повоювати» за погоджену винагороду, залучати до цих дій впливових осіб, і, нарешті отримати позитивний результат.

Після цього один здібний і хваткий студент С.С. вибачаючись сказав: «дозвольте мені, хоч ви і професор, дати Вам невеличку пораду: погоджуючись на виконання будь-якої роботи вимагайте завжди 50 % авансу і тоді буде хоч невелике задоволення». Думаю, що в сучасних умовах з ним важко не погодитись.

А читачеві всього написаного раджу ще раз прочитати епіграф, що розміщений під заголовком статті.

Аннотація. В этой статье раскрываются особенности творческого подхода к решению конкурсной задачи, а также предлагается, как эскиз, методика разработки конкурсной темы.

Ключевые слова: Конкурс, бровка склонов, интерес, новизна, организованность, тема, награда.

Abstract. This article reveals the features of a creative approach to solving the problems in a competition, as well is offered as a sketch, method of development of competitive topic.

Key words: competition, brow slopes, interest, novelty, organization, topic, reward.

Фото 2. Почесна відзнака

*канд. арх., доцент Кудряшова І. В.
кафедра Основ архитектуры
Харьковского национального университета
строительства и архитектуры
аспирант та ассистент Мартыненко А.С.
кафедра Основ архитектуры
Харьковского национального университета
строительства и архитектуры*

СПОСОБЫ ТРАНСЛЯЦИИ НАРОДНОГО ЗОДЧЕСТВА В АРХИТЕКТУРЕ МОДЕРНИЗМА. ЛЕ КОРБЮЗЬЕ

Аннотация:

Данное исследование основано на анализе статей и книг об истории модернизма, научных трудов теоретиков и ведущих архитекторов этой эпохи. Опираясь на материалы о творчестве Ле Корбюзье, его книги, научные работы, автором были обозначены ключевые события на пути становления творческого кредо архитектора и причины интереса к народному зодчеству. В данной статье были выделены основные способы трансляции народного зодчества на примере проектов Ле Корбюзье. В частности, архитектор использовал такие эстетические признаки традиционного Средиземноморского дома как белизна стен, отсутствие декора и лапидарность форм. Близкими народному жилищу качествами экономичности и функциональности, соразмерности масштабу человека Ле Корбюзье наделял свои проекты типового жилья. Автор приходит к выводу, что наследие одной из центральных фигур модернизма Ле Корбюзье содержит доказательства о случаях заимствования опыта народного зодчего. Выбор транслируемых аспектов народной архитектуры легендарным мастером, обусловлен центральными идеями эпохи модернизма.

Ключевые слова: способы трансляции; профессиональная архитектура; модернизм; народная архитектура; традиционный Средиземноморский дом.

История исследования непрофессионального зодчества уходит корнями в науку этнографию, которая появилась на территории Европы в 18 веке. За последние десятилетия изучение такой архитектуры сформировало самостоятельный дискурс. Эта область архитектурной теории изучает опыт эмпирического строительства без вмешательства профессионального архитектора. К такой архитектуре относят: примитивную архитектуру, архитектуру аборигенов, туземцев; традиционную архитектуру (фольк, популярную, сельскую, этническую), неформальную архитектуру («анонимную

архитектуру» или «архитектуру без архитектора», «архитектуру без родословной»). Народное зодчество является важной частью архитектурного наследия, которое выражает богатство культурного разнообразия в мире; хранит ключевые знания о сути архитектурной формы, первой типологии зданий, строительном производстве; раскрывает взаимосвязь объемно-пространственной организации и функциональных процессов. Также при возведении зданий народные зодчие учитывали климатические и географические условия. Мудрость поколений непрофессиональных строителей способна стать достойным примером для современных архитекторов и помочь обеспечить устойчивость в культурном и экономическом контекстах за короткий срок [1]. Опыт и знания народного зодчества сыграли немаловажную роль в истории архитектуры. Считается, что устойчивый интерес профессиональных архитекторов к творчеству непрофессиональных зодчих возник в 19 веке. Образцы экзотических культур и европейского наследия послужили прототипами для архитекторов эпохи Романтизма и Эkleктики. Национальные традиции также оказали влияние на архитектуру эпохи Модерна.

Целью данного исследования является зафиксировать и проанализировать случаи, в которых один из наиболее значимых теоретиков и практиков периода модернизма Ле Корбюзье транслировал эмпирический опыт народного зодчества, проследить взаимосвязь центральных идей и концепций эпохи с транслируемыми качествами и приемами непрофессионального строительства

На территории европейских стран архитектурный модернизм появился в начале 1900-х годов. Такие направления как европейский функционализм 20-х - 30-х годов, конструктивизм и рационализм в 20-х годах в СССР, движение «баухауз» в Германии, архитектурный ар-деко - стиль, интернациональный стиль, брутализм, органическая архитектура принято считать частью эпохи архитектурного модернизма. В своем творчестве архитекторы эпохи модернизма декларировали разрыв с академической культурой прошлого и отказ от переосмысления исторического наследия. Отрицая чуждый декоративный подход эkleктики и модерна, новое поколение зодчих боролось за утверждение новой эстетики в архитектуре, вело поиск новых конструктивных и планировочных решений, соответствующих современности. Основными принципами зрелого архитектурного модернизма являются: использование самых современных строительных материалов и конструкций, рациональный подход к решению внутренних пространств (функциональный подход). Известно, что народное зодчество привлекало архитекторов модернизма своей простотой, экономичностью композиционно-пространственных решений, лапидарностью форм, отсутствием чрезмерного украшения зданий, целесообразностью использования строительных материалов и трудовых ресурсов, «естественностью».

Известный под именем Ле Корбюзье, Шарль-Эдуар Жаннере-Гри - реформатор архитектуры, пионер модернизма и функционализма. Он отличался сознательной позицией художника, в обязанности которого входит «дать ответ на запросы своего времени». Он выделил «Пять отправных точек архитектуры», которые стали ориентиром в творчестве молодых архитекторов «нового движения». Предпосылками в формировании творческого кредо Ле Корбюзье послужили несколько событий. В начале своей карьеры Ле Корбюзье столкнулся с новаторами в архитектуре своего времени: братьями Огюстом и Гюставом Перре, которые пропагандировали использование в строительстве открытого железобетона; Петером Беренсом, отстаивающим принципы функционализма и использование современных материалов – стекла и стали. Под влиянием старших коллег молодой архитектор окончательно разочаровался в стиле ар-нуво и сецессиона и вступил в ряды передовых зодчих своего времени. Следующим немаловажным событием в биографии Ле Корбюзье были две образовательные поездки, которые стали его «университетами» и во многом сформировали взгляды на искусство и архитектуру. Во время путешествий Ле Корбюзье впервые познакомился с древними памятниками архитектуры, фольклором и традиционными строениями Средиземноморья. По итогам второй поездки 1911 года Ле Корбюзье издал книгу «Путешествие на Восток» (1966) проиллюстрировав ее множеством собственных зарисовок традиционной архитектуры. Благодаря этим путешествиям Ле Корбюзье открыл для себя архитектуру как «связную систему мышления» и «магическую игру света в формах и объемах» [3]. Эмма Думметт в своей диссертации [4] утверждает, что именно архитектура традиционного Средиземноморского дома, впечатлившая Ле Корбюзье, легла в основу принципов эстетики модернизма.

Основным признаком Средиземноморского традиционного жилища являются белые стены. Экстерьер, а часто и интерьер здания покрывают белой штукатуркой. Способность белого цвета отражать солнечный свет, помогает сохранить прохладу внутри здания. Средиземноморский тип дома лишен прикладного орнамента, имеет лаконичную форму и ясную композицию. Часто кровля зданий плоская, а некоторые дома имеют внутренний двор. Эти основные признаки жилищ Средиземноморья Ле Корбюзье изобразил в своих путевых набросках. В книге «Путешествие на Восток» Ле Корбюзье говорил о том, что белизна традиционных зданий в Тырново (рис. 4) покорила его врожденной чистотой и простотой. Ле Корбюзье увидел в белом цвете возможность выразить порядок и рациональность, те сущностные характеристики, которыми он наделял архитектуру современной эпохи. Белый цвет олицетворял для Ле Корбюзье интеллектуальную ясность и строгость, которые он оценивал как необходимые качества для решения задач 20-го века с возможностью использования потенциала новых технологий.

Первой постройкой Ле Корбюзье в качестве самостоятельного архитектора была вилла Жаннере-Перре или Белый дом (1912) в городе Ла Шо-де-Фон Швейцария, которую он запроектировал для своих родителей. По мнению критиков, здание содержит в себе влияния различных художественных течений (Петера Беренса с его "классической ясностью", Йозефа Хоффманна и "Вагнер школы", проектов Фрэнка Ллойда Райта), тенденции неоклассицизма, влияние современной немецкой архитектуры начала 20 века, а также впечатления от народной архитектуры Балкан и греко-римской традиции.

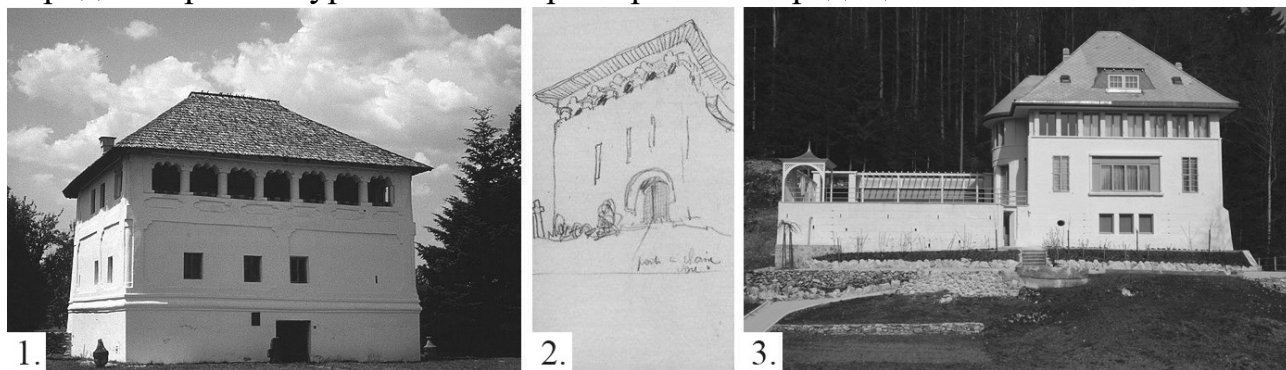

Рис. 1. Румынский традиционный дом-башня (кула), жудецы Горж, историческая область Олтэния, Румыния, 18 в.

Рис. 2. Рисунок кулы Ле Корбюзье (1911 г.) из книги «Путешествие на Восток»

Рис. 3. Вилла Жаннере-Перре, г. Ла Шо-де-Фон Швейцария, 1912 г., Ле Корбюзье.

Невооруженным взглядом видно сходство виллы Жаннере-Перре Ле Корбюзье (рис.3) с его зарисовкой Румынского дома из книги «Путешествие на Восток» (рис. 2). Этот традиционный дом-башня под названием кула (рис.1) был построен в 18 веке, в то время, когда территория Олтении принадлежала Османской империи. Такое здание могло обеспечить безопасность и защиту его жильцам и владельцам прилегающих земель. Здание виллы Жаннере-Перре, как и румынский дом, представляет собой простой белый кубический объем, с трехчастным делением по вертикали. Дома перекрыты идентичной четырехскатной кровлей. Поверхность стен преобладает над суммой оконных и дверных проемов на всех фасадах кроме юго-западного фасада виллы. В обоих зданиях количество проемов в стене увеличивается от первого цокольного этажа к третьему мансардному. Опираясь на короткие полуколонны, крыша строений парит над объемом. Разница лишь в том, что в доме-башне пространство между полуколоннами остается открытым, а в случае виллы архитектор остеклил его. Пространство под крышей, как и в вилле, так и в традиционном доме кула, предназначено для наслаждения окружающим пейзажем. Предположительно, в последующих объектах Ле Корбюзье преобразовал данный прием в эксплуатируемую кровлю, сохраняя функцию созерцания. Нужно отметить, что

в постройке Белого дома Ле Корбюзье устроил большие окна в нескольких комнатах. Есть вероятность того, что данный прием архитектор заимствовал из народной архитектуры; «комнаты в домах так малы, что окно занимает всю стену», пишет Ле Корбюзье в книге «Путешествие на Восток [5]. Таким образом, в постройке «Белого дома» Ле Корбюзье сформировал некоторые приемы, которые стали характерными для архитектуры периода пуризма. Белизна стен является неотъемлемой частью фирменного стиля Ле Корбюзье. Предположительно, выработанные в вилле Жаннере-Перре элементы, такие как горизонталь окон и окно на всю стену, которое позволяет созерцать сад, послужили основой для формирования одного из пяти постулатов архитектуры модернизма – ленточного окна.

Рис. 4. Рисунок интерьера дома в Тырново Ле Корбюзье (1911 г.) из книги «Путешествие на Восток»

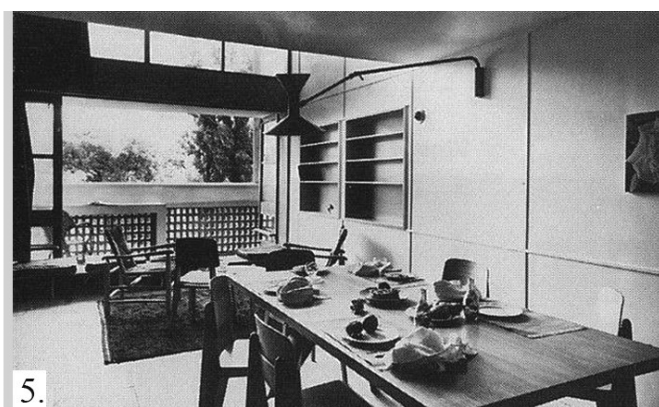
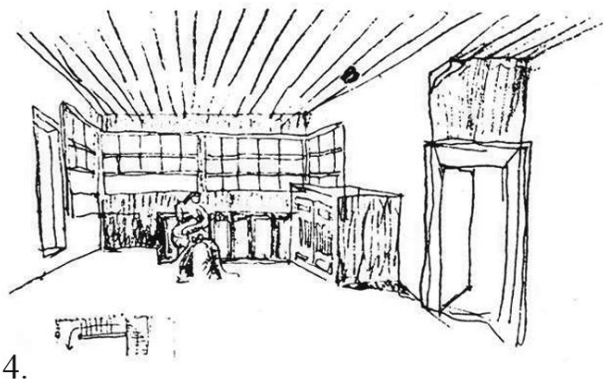

Рис. 5. Ле Корбюзье, интерьер в Жилой единице (Unité d'habitation), Марсель, Франция, 1945-1952 гг.

Близким к описанному выше объекту по силуэту, пропорциям и некоторым деталям является Дом Ситроен 1920 года. Однако проект уже выполнен в выверенной модернистической манере, под лозунгом «машина для жилья». В этом объекте Ле Корбюзье применил все пять признаков современной архитектуры [6].

Ле Корбюзье также стремился решить профессиональные задачи, возникшие в условиях жизни современного города. Сложившаяся ситуация стремительного процесса урбанизации и изменения в социальном составе города стали результатом глобального развития отраслей промышленности в начале 20-го века. Проблема расселения являлась одной из центральных проблем этого времени. По мнению Ле Корбюзье, архитектура современного жилища была тесно связана с установлением социального равновесия, требовала реформ и новаторских решений. Так Ле Корбюзье и Вальтер Гропиус в последние годы перед первой мировой войной продемонстрировали «первые проектные предложения, направленные на широкое внедрение в строительство массовых

ТИПОВ ЖИЛИЩА, ПРИНЦИПОВ ТИПИЗАЦИИ, СТАНДАРТИЗАЦИИ И ЗАВОДСКОГО ИЗГОТОВЛЕНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ЗДАНИЙ» [7].

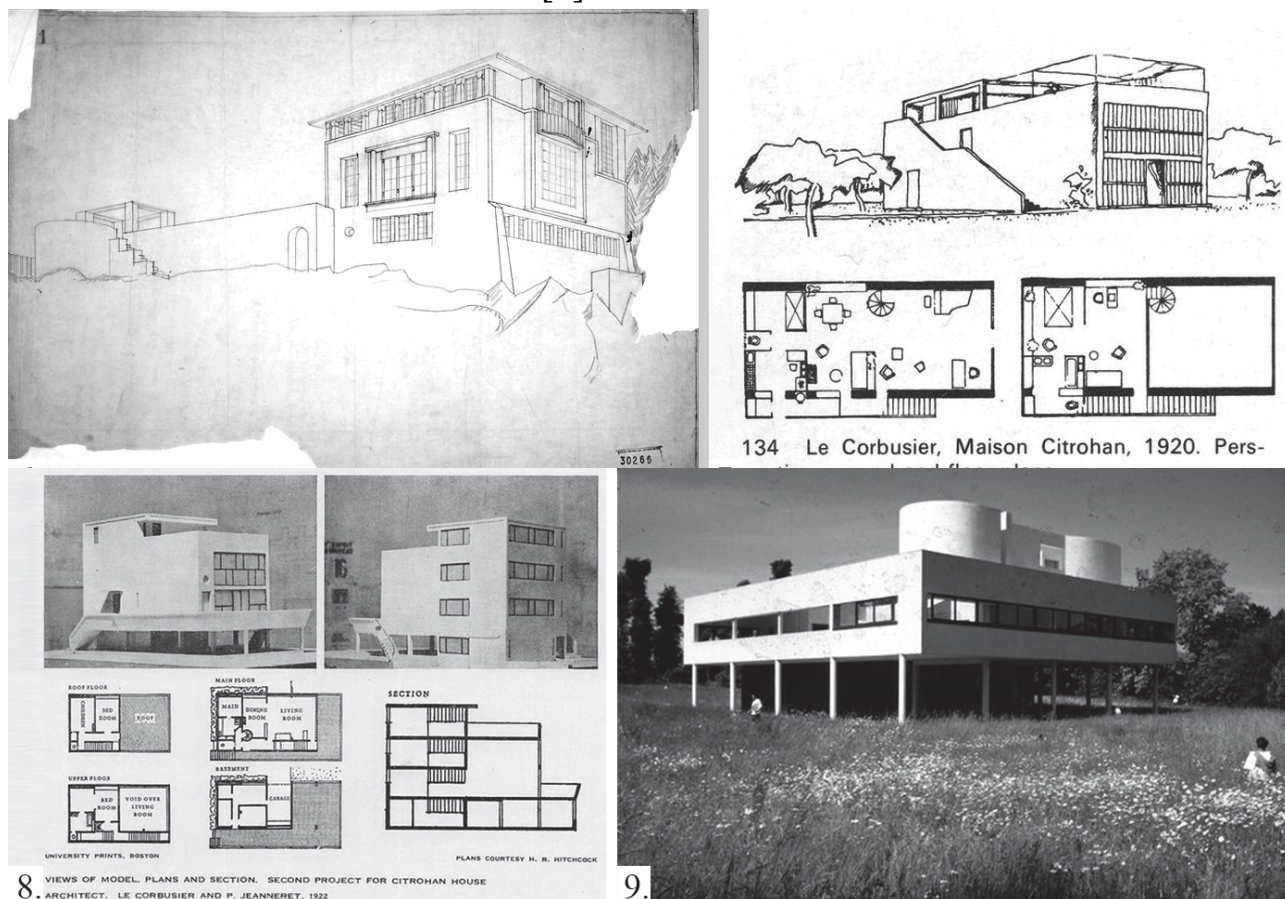

Рис. 6. Эскиз виллы Жаннере-Перре, г. Ла Шо-де-Фон, Швейцария, 1912 г., Ле Корбюзье.

Рис. 7. Первый проект Дома Citroen 1920 г., Ле Корбюзье.

Рис. 8. Второй проект Дома Citroen 1922 г., Ле Корбюзье.

Рис. 9. Вилла Савой, предместье Пуасси, Франция, 1929-30 гг., Ле Корбюзье.

Франческо Пассанти - исследователь творческой деятельности Ле Корбюзье провел параллель между народными зданиями и массовым, типовым производством, над разработкой которого довелось работать архитектору. Для Ле Корбюзье фольклор - это результат работы поколений народных зодчих путем совершенствования и приведения зданий «в соответствие с определенными условиями жизни». Такой подход обеспечивал зданиям долговечность [8]. По мнению архитектора, народное творчество отвечает требованиям «ста тысяч индивидов». Пройдя путь отбора, непрофессиональное зодчество является носителем стандарта [9], без установления которого не может обойтись серийное изготовление в современной архитектуре. Ле Корбюзье считал бесполезным занятием «искусственно воскрешать отживший ныне свой век фольклор». Напротив, он был убежден в необходимости создания современного фольклора, который должен «являться результатом сложения

нового, единого характера человеческих эмоций» [10]. Архитектор видел, что, подчиняясь определенному закону, «хижина дикаря», «палатка кочевника» обладают «всеми достоинствами типового сооружения» [11]. В вопросах стандартизации Ле Корбюзье выделял качество экономии, как «основное условие красоты». «С определенной точки зрения народное искусство всплывает над самыми высокими цивилизациями. Оно остается нормой, своего рода мериллом, а его эталоном является породистый человек — дикарь, если хочешь» [12]. Изучая архитектуру древности и народов Средиземноморья в поездках на Восток, Ле Корбюзье отметил применение в народных сооружениях человеческого масштаба, который впоследствии решил внести в абстрактное геометрическое построение. Человек с поднятой рукой определил высоту жилых помещений 2,10 - 2,20 м, принятую «...во всех гармоничных произведениях как народных зодчих, так и профессиональных архитекторов» [13].

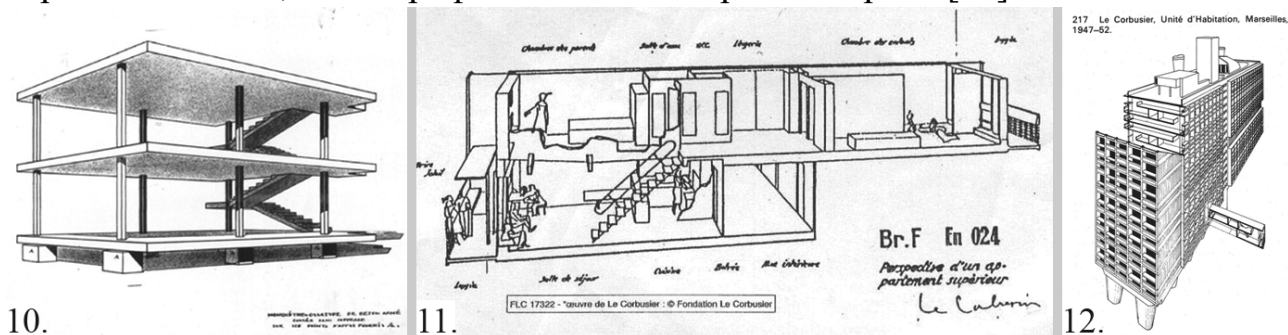

Рис. 10. Проект «Дом-ино» (Dom-ino), 1914 г., Ле Корбюзье.

Рис. 11, 12. Жилая единица (Unité d'Habitation), Марсель, Франция, 1945-1952 гг., Ле Корбюзье.

Спустя три года после поездки на Восток в 1914 году Ле Корбюзье создал новаторский проект Дом-Ино. Это жилой дом свободной планировки, выполненный со стандартным каркасом для серийного производства. Проект представляет собой некую современную жилую единицу. «Здесь угаданы возможности железобетона и строительство из типовых элементов, найден человеческий масштаб» [14]. Вышедшая в 1948 году книга «Модуль» содержит «ссылки на произведения прошлого, данные обмеров архитектурных памятников». Ле Корбюзье описал её как «набор гармонических пропорций, соразмерных масштабам человека, универсально применимых к архитектуре и механике». «Модуль - рабочий инструмент, целый диапазон числовых размеров, которыми можно пользоваться для проектирования... изделий массового промышленного производства, а также для обеспечения единства крупных архитектурных сооружений». Наиболее крупным объектом, при проектировании которого в 1946—1950 гг. Ле Корбюзье применил мерную систему Модуль, была «Марсельская жилая единица». «Сетка колонн, ширина помещений, элементы встроенного оборудования, даже сложная композиция объемов на плоской крыше марсельского дома рассчитаны по Модулю. Но

более всего пропорции Модулора ощущаются в композиции фасада, непосредственно воспринимаемой глазом» [15].

Спустя четыре десятилетия после первой поездки на Восток Ле Корбюзье сохранил привязанность к скромным жилым пространствам подобным народным хижинам. Доказательством этому служит дача «сарай Ле Корбюзье» (Cabanon Le Corbusier)», которую архитектор построил для себя и своей жены в 1952 году на побережье в Рокбрюн-Кап-Мартен. Размеры здания в плане составляют 3,66 м на 3,66 м, а использованные материалы предельно скромны. Жилище построено из бруса и обшито вагонкой, интерьер - практически весь из фанеры. В хижине размещаются кровать, шкаф, рабочий стол, раковина-умывальник из нержавеющей стали, унитаз. Высота дома составляет 2,26 метра, что соответствует мерной системе Модулор. Архитектор пять лет жил и трудился в этом скромном жилище, доказав тем самым, что маленькие квартиры, которые он строил, пригодны для жизни и в них можно разместить все самое необходимое.

13

14

Рис. 13, 14. Дача «Сарай Ле Корбюзье» (Cabanon Le Corbusier), Рокбрюн-Кап-Мартен, Франция. 1951.

Ле Корбюзье неоднократно проектировал в странах с жарким климатом (Индия, Алжир, Ирак, Чили, Бразилия, Аргентина). Так, например, в северной Африке вблизи города Тунис архитектор создал виллу Бейзао (Baizeau) (1928-29). Здание выполнено в модернистском стиле, в котором архитектор работал во Франции уже на протяжении десятилетия. Проект резиденции Пейриссак (Peugissac) с сельскохозяйственной территорией в Шершеле в Алжире (1942) сильно отличается от предыдущего. Проектируя снова в природных условиях Северной Африки, Ле Корбюзье обратился к местной народной архитектуре, о чем он упоминал в книге «Oeuvre Complète»(1945). Архитектор писал, что разработал конструкции виллы таким образом, что бы житель Алжира смог построить здание из местного камня, путем возведения знакомых ему элементов: колонны, стены, свода. Ле Корбюзье создал здание из базовых форм Средиземноморского дома, тем самым интерпретировал давнюю строительную

традицію. Зодчий виконав проект резиденції в той момент, коли в спеціалізованих ремісниках Алжира був великий дефіцит, а доставити будівельні матеріали було практично неможливо. По цих причинах Ле Корбюзьє розраховував на місцеві природні та трудові ресурси, а також будівельні технології. Він створив на папері «східний сад» за високою стіною застосувавши арабські системи зрошення. Схоча, що архітектор зміг пристосувати споруду до місцевого клімату, і чудово впорався з умовами ділянки. Ле Корбюзьє вдалося задовольнити смаки суспільства, яке в умовах окупації було предано фольклору і прагнуло скопіювати старі будівлі. В резиденції Пейрссак архітектор продемонстрував чутливість до культурного та природного контексту. Але інші численні проекти на території екзотичних країн не містять переваг досвіду місцевої народної архітектури.

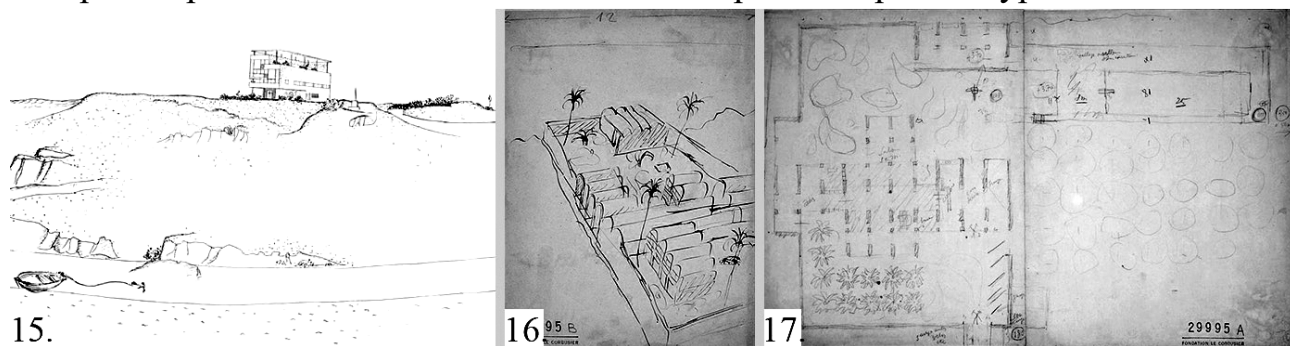

Рис. 15. Ескіз вилли Бейзао, Туніс, 1928-29 гг., Ле Корбюзьє.

Рис. 16, 17. Ескіз резиденції Пейрссак, Шершель, Алжир, 1942 г., Ле Корбюзьє.

Ле Корбюзьє був одним з провідних архітекторів епохи модернізму, який у своєму творчестві звертався до народного зодчества. Зустріч з непрофесійним будівництвом у 1911 році під час поїздки на Схід справила на нього незабутнє враження. Об'єктом інтересу та дослідження вченого були естетичні та функціональні якості Середземноморського будинку. Білі стіни, відсутність декору, лаконічність форм та цілісність організації народного житла вражали Ле Корбюзьє. У близькості стін архітектор бачив можливість виразити основні ознаки раціональних ідей модернізму - порядок, функціональність, чистоту композиційного мислення. У розробці масового типового житла, а також принципів стандартизації та норм Ле Корбюзьє опирався на досвід непрофесійних архітекторів. Майстер бачив у народному будинку свого роду типову споруду, розрізняв наявність певних стандартів, які були сформовані в результаті відбору поколіннями невідомих будівельників. Характерне для традиційних будівель якостю економічності він вважав основною умовою у питаннях стандартизації. На думку Ле Корбюзьє, будівлі народного зодчества, як і багато інших історичних пам'яток архітектури, мають

гармоничностью. Секрет этого качества лежит в соразмерности народных строений масштабу человека. Поэтому в мерную систему Модульор Ле Корбюзье заложил кратность размерным параметрам человеческого тела. На примере резиденции Пейриссак Ле Корбюзье продемонстрировал умение проектировать в сложных экономических, климатических условиях, проявил чувствительность к культурному и природному контексту. Архитектор запроектировал здание, разумно используя местные материалы, технологии и традиции. Стоит отметить, что при выборе транслируемых аспектов народной архитектуры Ле Корбюзье руководствовался основными идеями эпохи модернизма.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК

1. Oliver, Paul, ed., *Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World*, vol. 1 / Oliver, Paul, ed. - Cambridge: Cambridge University Press, - 1997.
2. Ле Корбюзье. *О жилище // Мастера архитектуры об архитектуре / под общ. ред. А. В. Иконникова.* - М., 1971. – с. 235.
3. Ле Корбюзье. *Путешествие на Восток / пер. с франц. М. В. Предтеченского.* – М.: Стройиздат, – 1991, – 3 с.
4. Dummett, Emma. *Vernacular architecture, nature and the sacred Le Corbusier and the influence of the 'journey to the east'. Journeys of Discovery Issue 4, University of Edinburgh, [Date Unknown]*
5. Ле Корбюзье. *Путешествие на Восток.* – с. 37.
6. Савицкий Ю.Ю., Былинкина Н.П., Хан-Магомедов С.О. и др. *Архитектура капиталистических стран XX века. Том 11.// Всеобщая история архитектуры в 12 томах./ Савицкий Ю.Ю., Былинкина Н.П., Хан-Магомедов С.О., Яралов Ю.С., Гуляницкий Н.Ф./ под общ. ред. А.В. Иконникова.* – М.: Стройиздат, – 1973 г.
7. Швидковский Д.О., Хан-Магомедов С.О. *Архитектура капиталистических стран // Всеобщая история искусств - Том 6 - книга 1 -Искусство 20 века / под общ. ред. Б.В.Веймарна и Ю.Д.Колпинского – М.: Государственное издательство «Искусство», - 1965 г.*
8. Ле Корбюзье. *Архитектура XX века. / Ле Корбюзье / пер. с франц. В. Н. Зайцева, В. В. Фрязинова/ ред. С. Д. Комаров— Второе издание. — М : Издательство „Прогресс“, - 1977. — 303 с., ил., - с. 54-55.*
9. Ле Корбюзье. *О жилище // Мастера архитектуры об архитектуре.* – с. 235.
10. Ле Корбюзье. *Архитектура XX века.* - с. 54-55.
11. Ле Корбюзье. *Архитектура XX века.* - с. 204.
12. Ле Корбюзье . *Путешествие на Восток.* - с. 10.
13. Ле Корбюзье. *Модульор-1. / Ле Корбюзье / пер. с франц. Ж.С. Розенбаума. – М: Стройиздат, - 1976 г.*

14. Ле Корбюзье. *Архитектура XX века.* - с. 204

15. Хазанов Д. Модуль Ле Корбюзье, его значение и перспективы практического применения / Д. Хазанов [Электронный ресурс] // Портал «totalarch». - Режим доступа: <http://theory.totalarch.com/node/471>.

16. Lejeune, Jean F., ed., *Modern Architecture And The Mediterranean. Vernacular Dialogues and Contested Identities* / Lejeune, Jean F., Sabatino, Michelangelo ed. - Taylor & Francis e-Library. – 2009.

Annotation:

The research is based on an analysis of articles and books of the history of modernism, scientific works of theoreticians and the leading architects of this era. The author of the article relied on materials about the work of Le Corbusier, his books, scientific papers to outline the key events towards the formation of the creative credo of the architect and his reasons of interest in the vernacular architecture. This article highlights the main transmission methods of unprofessional architecture on the example of Le Corbusier's projects. In particular, the architect used such aesthetic features of a traditional Mediterranean house like white walls, lack of decor and lapidary forms. Le Corbusier's projects of typical housing have a quality of efficiency, functionality, and proportionality of human scale that are inherent in vernacular dwelling. The author concludes that the legacy of one of the central figures of modernism of Le Corbusier contains evidence of cases of borrowing the experience of the vernacular architect. The legendary master used the transmission methods of folk architecture, which were corresponded to the central ideas of the modernism.

Keywords: methods of transmission; professional architecture; modernism; vernacular architecture; traditional Mediterranean house.

Каменський Владислав Іванович*к.а., доц. кафедри містобудування та урбаністики
Харківський національний університет будівництва та архітектури***РОЗВИТОК ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТА МІСТОБУДІВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ МІСТ ВІЗАНТІЇ (V-XIV СТ. ДО Н.Е.)**

Анотація. В статті аналізується розвиток планувальної структури та містобудівної композиції міст Візантії. На основі проведеного аналізу робиться висновок про античну основу містобудівних рішень та безперервність розвитку планувальної структури в межах античної цивілізації. Водночас, в статті робиться висновок про відображення соціальної структури теократичного візантійського суспільства в плануванні та композиції міст. Поділ міста на державну та муніципальну території відображає особливості цього суспільства і визначає планувальні та композиційні рішення. Автор наголошує на необхідності залучення міждисциплінарних досліджень в галузі містобудування.

Ключові слова: планувальна структура міста, містобудівна композиція, Візантійська цивілізація, археоастрономія.

Вступ. Актуальність обраної теми обумовлена тим значним попитом на використання історичного досвіду який характерний для наших часів в усіх сферах народного господарства. Загальновідомо, що криза індустріального суспільства призвела до часткової деградації архітектурного середовища вітчизняних міст. Відповідно, занепад міст підігрів негативне ставлення суспільства до модерної архітектури та містобудівних рішень. Натомість, приклади застосування історичних зразків до яких прихильний замовник та споживач архітектурного середовища, далеко не завжди, як виявляється, відповідають сучасним вимогам та запитам.

Тобто, необхідно ретельне вивчення багатого вікового досвіду містобудівної галузі. І серед цього величезного спадку цікавим буде дослідити розвиток міст Візантії – країни яка принесла християнську культуру на наші терени, і безперечно вплинула на розвиток наших міст.

Міста є водночас продуктом та творцем соціокультурного (цивілізаційного) розвитку. Планувальна структура (надалі ПС) є найбільш чутливим містобудівним індикатором цивілізаційних запитів і проблем соціуму. Водночас, важливим компонентом архітектурного середовища міст є містобудівна композиції (надалі МК), де відображаються художньо-естетичні ідеали городян. Відповідно, дослідження процесу взаємодії ПС та МК є надважливим питанням в теорії містобудування, бо саме в цій взаємодії

відображається переплетення утилітарних та художніх аспектів міського середовища. Дослідження ПС візантійських міст дозволило б не тільки зрозуміти витоки нашого містобудування, але і істотно розширити можливості проектної роботи та наукового прогнозування в містобудівній галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Заявлена в роботі тема в тому чи іншому вигляді привертала до себе увагу багатьох науковців. Так, в роботах В. Вадімова, З. Яргиної, Я. Косицького, Н. Благовидової, В. Владимірова, А. Гутнова, М. Габреля, К. Лінча (K. Lynch), Г. Лаврика, С. Моголь-Надь (S. Mogul-Nagy), В.Тимохіна, Ю. Шкодовського, Г. Й.Фільварова, І. Фоміна та інших розроблялася тема планувальної структури міста як утилітарного та естетичного явища в поєднанні з розробкою питання містобудівної композиції. Головними факторами формування автори вважали функцію міста, природні умови та соціокультурні аспекти. В роботах також спостерігалось домінування естетичної, середовищної, транспортної та екологічної проблематики.

Водночас, робіт які б прояснили проблеми МК та ПС у зв'язку з розвитком цивілізаційного процесу не вистачає. В цьому контексті виявлення особливостей взаємодії цих головних містобудівних компонентів міського середовища Візантійської цивілізації становить неабиякий інтерес. Метою моїх досліджень є виявлення кореляції між цивілізаційним та урбаністичним процесами, що дозволить зрозуміти більш глибоко сутність сучасних проблеми міст.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження взаємодії ПС та МК в процесі розвитку міст візантійської цивілізації. Це дозволить більш глибоко зрозуміти витоки деяких проблеми урбанізації.

Виклад основного матеріалу. Географічне розташування Візантії або Східної римської імперії, чії території знаходилися і в Європі і в Азії, а інколи і в Африці, робило цю цивілізацію «мостом» між Сходом та Заходом, тобто на її теренах відбувалася постійна взаємодія різних культур. В умовах Візантії зберігалася елліністична культура та римські державні інститути. До складу Імперії входили Балканський півострів, острови Егейського моря, Мала Азія, Сирія, Палестина, Єгипет, частина Аравії, території Північного Причорномор'я (Херсонес та інш.).

Містобудування в Візантії головним чином була зосереджено в існуючих містах (Приєна, Антіохія, Херсонес та інш.) В цих містах були зведені базиліки (культові), хрещальні, мавзолеї та палаци. [1,85] М. Бердяєв наголошував на тому, що в організації візантійського суспільства панував принцип цезарепапізму Тобто, Візантія була християнською імперією, де влада світська та церковна були поєднані, тому не дивно, що в містах головними спорудами стали будівлі християнського культу та палаци. О. Шуазі ще додає до цього переліку громадські бані, театри та цирк. Амфітеатри не дозволявся християнською цивілізацією, тому цей вид громадських споруд був відсутнім

[2,68] «Середній клас» імперії - чиновники, молодші офіцери, ділові люди та інші мешкали в багатоповерхових будинках. Багаті аристократи жили в маєтках, що склалися з залів, дворів, галерей, місць відправлення культу та інш. [3,221] Міста були оточені мурами з баштами та ровами з водою [2,267] Коли минув процес занепаду античного полісу і всієї рабовласницької системи у IX-X ст. відбулося відновлення візантійських міст, але це вже були міста феодальної держави. [4,106]. Водночас, планування міст втратило античну регулярність, розповсюдилися криволінійні в плані вулички, форуми були забудовані, а єдиним видом громадської будівля стали християнські однотипні хрестовокупольні церкви. Місто втратило єдність, кожний елемент став завершеним та замкнутим на собі світом. [5,142]

Еліністичні міста були позбавлені укріплень, через це в часи лихоліть частина території міст укріплюється та отримує назву «castron». В VII - XII ст. «castron» та «polis» чітко розрізняються. Перший – це державна фортеця, що знаходиться під контролем Імперії. В подальшому назву castron отримувало будь – яке новозбудоване укріплення, наприклад у венеціанців, хорватів та сербів [4,240]

Офіційне «відкриття» нової столиці римської імперії Константинополю, відбувалося 11 травня 330р. Основою планувальної структури міста стала головна вулиця Меси (середня) прокладена по водорозділу півострова до старовинного акрополю [5.135]. Для швидкого створення відповідного архітектурного оздоблення нової столиці із Дельф було привезено відомому Платейську Тригону, обеліск з Єгипту, колону імператора Клавдія II, а також цілі портики з грецьких міст [1,85] Тобто імператор одразу подбав про міські доміанти та оздоблення форумів.

В першій половині IV ст. Константинополь займав тільки стрілку півострова і був оточений мурами. В 413р. місто отримало нові стіни які обмежили зростання території міста на материк (Рис. 1). Поступово міські райони зайняли протилежний бік затоки Золотий рігу та проливу Босфор. З європейської сторони Константинополь мав дві брами – Адріанопольську (поблизу Влахернського палацу) та Золоту (поряд з Семибаштовим замком) [1,85] Центр міста був сформований на стрільці півострова. В єдиній системі координат були зведені св.. Софії, величезний імператорській палац та іподром. [Бунин, 86] Перед собором постала кінна статуя Юстиніана. Структура міста склалася к VI ст. [5,138]

Центр поєднаний з брамами на північному заході парадними колонними вулицями з колонадами прикрашеними форумами в колоніальному римському дусі. Складний характер місцевості не дозволив спланувати ці вулиці рівними в плані [1,86] (Рис. 1)

Автор вважає що центральна вісь собору (і відповідно всього комплексу) спрямована на точку сходу Сонця в день свята Хрещення Господня (азимут 117°)

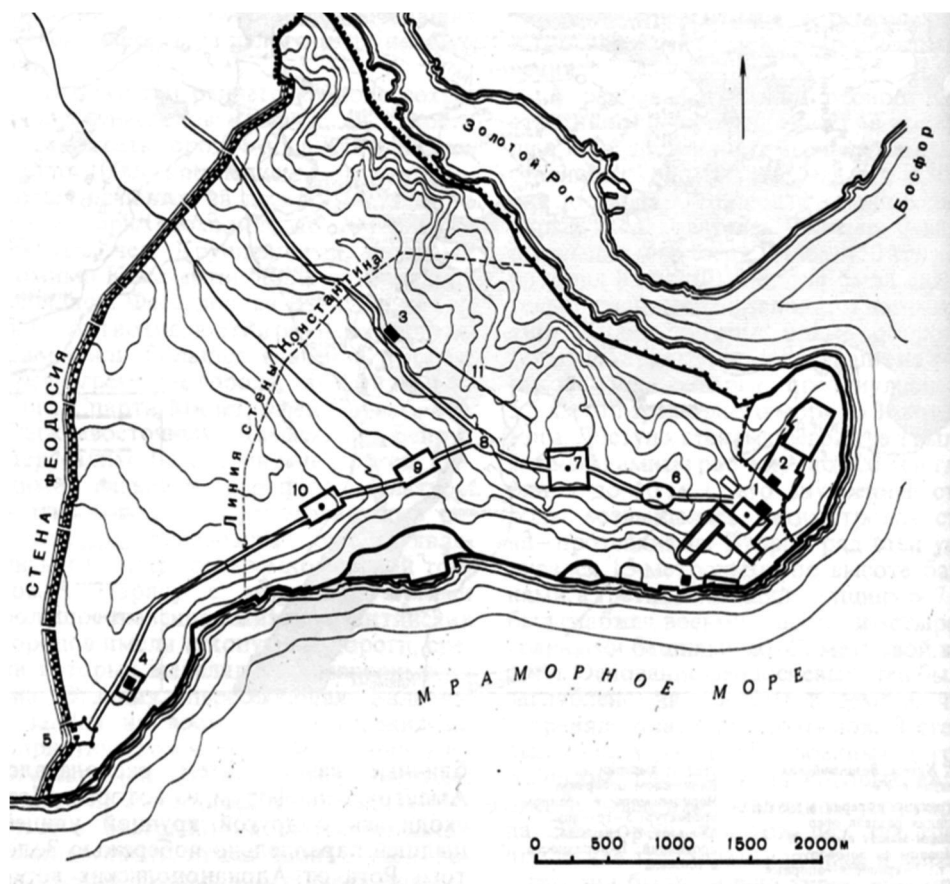

Рис. 1. Константинополь. План міста XIV

Наступний період розквіту міста розпочався у Середньо візантійський період (IX-X ст.), коли минув процес занепаду античного полісу і всієї рабовласницької системи [5,141] В місті розповсюдилися монастирі, та колонії іноземних купців. Доцентрові тенденції змінилися відцентровими і вже Комніни переїзять на околицю міста у Влахернський палац. [5,143] В останній свій період (1261-1453 рр.) у місті спостерігається активне будівництво приватних церков та інших споруд невеликого масштабу. [5,144]

Давньоримське місто Антіохія, як доречи і багато інших міст регіону, пережило містобудівний бум у візантійські часи як новий центр торгівлі (через неї проходили караванні шляхи в Китай, Іран та Індію) і в IV V ст. значно розширило свою територію. Основний напрямок задала вулиця Колон (Рис. 2), яка залишилася від давньоримського періоду та досягала довжини 4 км. [5,138] В центрі міста, на території форуму, вулицю Колон перерізала інша колонада. Ця колонна вулиця вела до острова, де розташувався «castron» з храмом, палацом та іпподромом. Вулиці останнього були сплановані як в римському таборі (схід-захід, північ-південь). Головний храм міста в римські часи був розташований на

його найвищій точці, з якої добре було видно центр [6,1] Планування ж візантійського часу передбачало панівне положення палацу (Рис. 2).

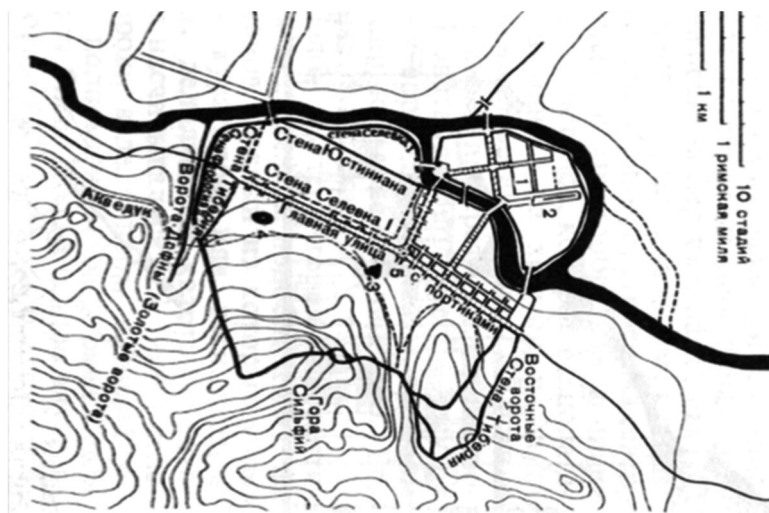

Рис. 2. Антіохія. План міста в V ст.

Засновувалися і нові міста, архітектурне середовище яких наново відтворювало римські зразки. ПС цих міст тяжіло до давньоримської містобудівної спадщини. Так, нове місто Юстиніана Прима мало своєю центральною віссю вулицю обнесу аркадами (аналог вулиці колонн – В.К.) з протяжністю біля 480 м, на якій було розташовано форум. Під кутом до головної вулиці форум перерізала інша головна вулиця яка вела до цитаделі з палацом та собором (Рис. 3). В центрі круглого форуму встановили кінну статую Юстиніана. Т. Саваренська зазначає, що це місто (як і інші візантійські міста) відрізнялося від античних прототипів великою кількістю християнських храмів та наявністю цитаделі. [5,140] На думку автора, ПС та МК міста були визначені єдиною орієнтацією головних культових споруд та палацу, а також і головної вулиці (північ-південь) на певні азимути (Рис. 3).

В візантійський період продовжується будівництво укріплень міст які мали давньогрецьке походження. Так, в Херсонесі створюються нові та відновлюються старі укріплення, а також відбувається забудова колишнього форуму базиліками. [1,59] Натурні обстеження проведені автором, також виявили, що розвиток Херсонесу в складі Візантії позначився забудовою міста християнськими базиліками, крещальнями та каплицями. Так, на головних перехрестях та на території Агори та Акрополю виникають значні базиліки, в кварталах (26 x 26 м) будуються каплиці та продовжують будувати терми, а на території некрополів та біля мурів – мавзолеї та поминальні храми.

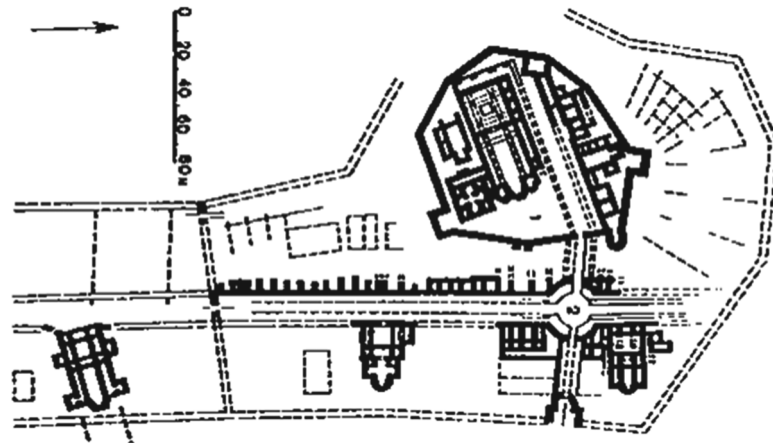

Рис. 3. Юстиніана Пріма. План міста VI ст.

Характер суспільного життя міста перестає бути античним з його зібраннями та т.п. Зникають римські форуми, забудовується територія театру, на якій зводять хрестово-купольну церкву (що теж показово). Тобто, життя міста поступово набувало рис життя християнської громади. Водночас, орієнтація церков християн лежить в координатах вулиць поганського давньогрецького міста (Рис. 4), звернутих на захід Сонця в День зимового сонцестояння. Відсутність в місті палаців можливо свідчить про значну автономію віддаленого міста та вагомість влади місцевої еліти в VII – VIII ст. [3,229]

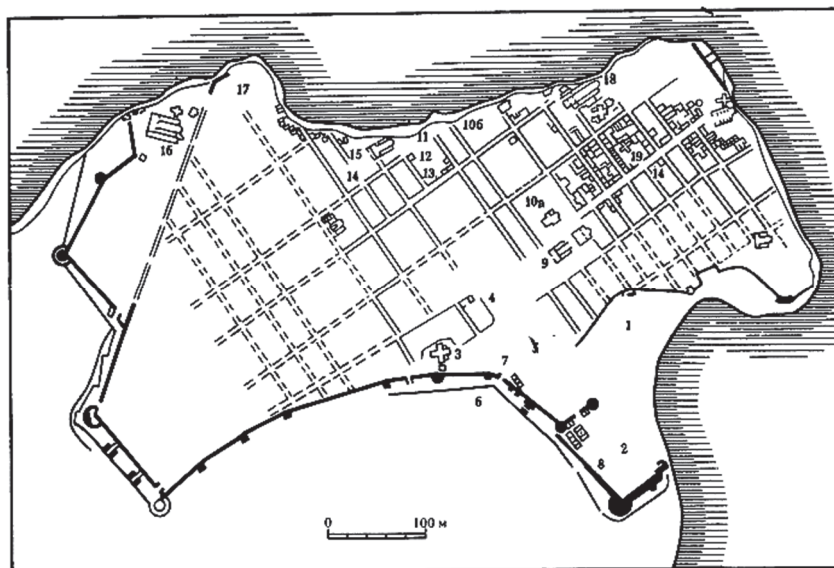

Рис. 4. Херсонес. План міста в V ст.

Цікава трансформація відбулася з планувальною структурою Фессалонік. Місто в візантійський період стало столицею «фемі» - військово-адміністративної одиниці Імперії та другим найбільш важливим центром імперії. Місто зберегло дві головні вулиці античної доби, але у зв'язку з переміщенням столичного центру з заходу (Рим) на схід (Константинополь) були споруджені нові Золоті ворота, і прорубано нову криволінійну ділянку проспекту. Старий

центр, до якого вела вулиця від старих Золотих воріт зайняли собор Софії, церкви та іподром. Новий репрезентативний центр міста на перехресті вулиць сформував палац та церкви.

Висновки. В результаті проведеного аналізу встановлено, що характер суспільного устрою Візантійської імперії наклав свій відбиток на формування ПС та МК візантійських міст. Розділення міста на муніципальну та державну території яскраво про це свідчить. Також, поєднання головної культової та адміністративної споруди на окремо виділеній державній території свідчить про відображення теократичної форми правління та принципу цезарепапізму (що панував в управлінні країною) в містобудуванні. Доведено, що розвиток ПС та МК візантійських міст відбувався в тісній взаємодії та на основі розвитку античних традицій. Так, муніципальний центр – форум зберігався, як і колонна вулиця для тріумфальної ходи в Римські часи. При реконструкції існуючих міст і при будівництві нових, основою ПС було композиційне виділення двох територій – центру полісу та державної цитаделі. Тобто, вимоги МК домінували над утилітарною метою ПС. Водночас, при значних розмірах міста (Константинополь, Фессалоніки), або в умовах реконструкції міст утилітарні вимоги формування ПС переважали.

Також на основі проведеного аналізу робиться висновок про сталу традицію підпорядкування містобудівних рішень сакралізованим астрономічним азимутам та безперервність розвитку цієї традиції в межах античної та східнохристиянської цивілізацій. Відповідно, автор наголошує на необхідності організації міждисциплінарних досліджень в галузі історії містобудування та залучення фахівців суміжних спеціальностей, і зокрема, фахівців з археоастрономії.

Література.

1. Бунин А.В., Ильин Л.А., Поляков Н.Х., Шквариков В.А. Градостроительство. — М.: Акад. арх. СССР, 1940. 326 с.
2. Шуази О. История архитектуры: в 2 т. / Издательство всесоюзной академии архитектуры, - М., 1937. – т. 1. – 631 с.
3. Орлова Т.В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навч. посіб. / Т.В. Орлова. – К. : Знання, 2012. – 446 с.
4. Каждан А.П., Литаврин Г.Г. Очерки истории Византии и южных славян. Пособие для учителей / А.П. Каждан, Г.Г. Литаврин. М.: Гос. учебно-педагог. изд. Министерства просвещения РСФСР, - 1938. – 325 с.
5. Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства. Рабовладельческий и феодальный периоды: Учебник для вузов / Т. Ф. Саваренская. — Москва : Стройиздат, 1984. — 376 с.,

6. Antiochia ad Cragum Archaeological Research Project // Archeological Institute of America. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.archaeological.org/fieldwork/afob/2971>

Аннотация. В статье анализируется развитие планировочной структуры и градостроительной композиции городов Византии. На основе проведенного анализа делается вывод об античной основе градостроительных решений и непрерывности развития планировочной структуры в пределах античной цивилизации. В то же время, в статье делается вывод об отражении социальной структуры теократического византийского общества в планировке и композиции городов. Разделение города на государственную и муниципальную территории отражает особенности этого общества и определяет планировочные и композиционные решения. Автор подчеркивает необходимость привлечения междисциплинарных исследований в области градостроительства.

Ключевые слова: планировочная структура города, градостроительная композиция, Византийская цивилизация, археоастрономия.

Abstract. The article analyzes development of the planning structure and composition of a city planning of the Byzantium cities since their emergence to flowering in a Middle Ages. Based on the analysis concludes about a antique subsoil for making of a planning structure and the composition of a city planning within the development of a Byzantine urbanisation. However, the social structure of Byzantium fully reflected in the architectural environment of cities. Separation of the city for state and municipal territories is a original feature of the Byzantine cities and it was he who dictates the terms of interaction between planning and composition. The author emphasizes the need to involve interdisciplinary research in the field of urban planning.

Keywords: planning structure of the city, composition of a city planning, the Byzantium civilization, archeoastronomy.

Дубинский В. П.

Доктор архитектуры, профессор Харьковского национального университета городского хозяйства им. А.Н.Бекетова

Весна А.В.

Аспирант каф. АЗиСДАС Харьковского национального университета городского хозяйства им. А.Н.Бекетова

ГЛОБАЛЬНЫЕ КОНЦЕПЦИИ И ТЕОРИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ГОРОДА

Аннотация. В статье проанализировано понятие "глобализации", определены факторы, определяющие это понятие, приведены основные глобальные концепции в развитии человечества, а также проанализировано понятие "глобальный город".

Ключевые слова: *архитектура, устойчивое развитие, глобализация, глобальные концепции, глобальный город.*

Цель: составление представления и систематизация таких понятий, как "глобализация", "глобальные концепции", "глобальный город".

Степень разработанности проблемы.

Интерес для данного исследования вызывают труды С.В.Пирогова [4], М.В. Пучкова, В.Л.Глазычева [5], И. Середюка [6], и некоторых других, чьи интересы в той или иной степени связаны с раскрытием проблемы влияния процессов глобализации на процесс развития современной архитектуры.

Постановка проблемы.

Глобализация (от лат. globus - шар, фр. global - всеобщий) - объективный процесс формирования, организации, функционирования и развития принципиально новой всемирной, глобальной системы на основе углубляющейся взаимосвязи и взаимозависимости во всех сферах международного сообщества.

Среди факторов, определяющих глобализацию можно выделить несколько основных. К ним относятся:

- производственно-технический, предполагающий резкое возрастание масштабов производства, международные формы его осуществления, качественно новый уровень средств транспорта и связи, обеспечивающий быстрое распространение товаров и услуг, ресурсов и идей с приложением их в наиболее благоприятных условиях;

- научно-технологический, определяемый экономическими выгодами использования передового научно-технического, технологического и квалификационного уровня ведущих в соответствующих областях зарубежных стран, для ускоренного внедрения новых решений при относительно меньших затратах;

- экономический, включающий небывалую концентрацию и централизацию капитала, что способствует формированию единого рыночного пространства;

- информационный - радикальное изменение средств делового общения, обмена экономической, финансовой информацией, создающее возможности оперативного, своевременного и эффективного решения производственных, научно-технических, коммерческих задач не хуже, чем внутри отдельных стран;

- социальный, проявляющийся в ослаблении роли привычек и традиций, социальных связей и обычаев, преодолении национальной ограниченности, что повышает мобильность людей в территориальном, духовном и психологическом отношениях, способствует международной миграции;

- политический, выражающийся в ослаблении жесткости государственных границ, облегчении свободы передвижения граждан, товаров и услуг, капиталов, а также в развитии специализированных международных организаций;

- экологический, обуславливающий объединение усилий мирового сообщества, консолидацию ресурсов, координацию действий в различных сферах. [1]

Результаты исследования.

Теории глобализации.

Термин глобализация стал общепринятым в бизнесе и политике в 1990-е годы, его популярность была подхлестнута стремительным взлетом экономик стран Юго-Восточной Азии и падением Берлинской стены, то есть уверенностью, что с крахом коммунизма мир быстро станет единым («глобализуется»). «Глобальная парадигма», как ее называет изобретший понятие глокализация Р. Робертсон, изменила социальную теорию, побудив ее перейти от нации к миру как главному объекту анализа. Глобализация, конечно же, и просто модное слово, из-за частоты употребления теряющее смысл. Происходит смешение научного и повседневного использования термина в идеологии, политике, бизнесе, рекламе. Наблюдая коммодификацию термина, часть ученых переключилась на термин транснационализм, часть — продолжает работать с прежним.

Основные теоретики глобализации.

- Роланд Робертсон ввел термин глокализация, призванный: 1) подчеркнуть разнообразие проявлений глобализации; 2) преодолеть нивелирование локального своеобразия социальной жизни; он настаивает на различении «настоящей» глобализации и репрезентаций глобализаций, внедряемых в сознание людей с помощью массмедиа. Они представляют собой две стороны одного процесса.

- Энтони Гидденс мыслит глобализацию как окончательный захват Западом остального мира; считает, что термин должен стать ключевым в социальных науках.

- АрджунАппадурай понимает под глобализацией циркуляцию: 1) различающихся людей и мигрирующих групп («этноскейпы»); 2) технологий («техноскейпы»); 3) денег («финанскейпы»); 4) электронных коммуникаций и создаваемых ими образов («медиаскейпы»); 5) идеологий («идеоскейпы»). Подчеркивает, что возникающие «на местах» культуры уже никак не привязаны к определенному месту и времени, насыщены образами, созданными где-то далеко. Отсюда противоречие между собственной жизнью и возможной жизнью, которое чувствует индивид.

- Зигмунт Бауман рассматривает социальные последствия глобализации. Глобализация есть поляризация и стратификация жителей планеты на глобальных богачей и локальных бедняков, для которых нет свободы выбора, а есть обреченность и бесперспективность. Богачи уже не нуждаются в бедняках. Между теми, кто выиграл, и теми, кто проиграл, нет взаимной зависимости. Разрываются связи солидарности.

- Ульрик Бек также сосредоточивается на противоречиях глобализации, подчеркивая, что два «хронических бедняка» — общество и работающие люди — должны финансировать то, чем пользуются богачи (образование, инфраструктура, охрана природы). Идеология «глобализма» (неолиберализма) проявляется в том, что люди не действуют, но осуществляют законы мирового рынка, которые вынуждают сократить социальное государство и демократию.

И.Т. Фролов дал следующее определение глобальных проблем:

«Глобальные проблемы – это проблемы, которые затрагивают интересы всего человечества, выступают как объективный фактор, обуславливающий развитие, как всего мира, так и отдельных регионов и стран, создают угрозу для будущего человечества, если не будут решены, требуют для своего решения международного сотрудничества, усилий всего человечества». В соответствии с этими критериями к числу глобальных проблем относятся следующие проблемы:

- 1) проблема войны и мира, предотвращения ядерной войны;
- 2) экологическая проблема;

- 3) энергетическая;
- 4) сырьевая;
- 5) продовольственная;
- 6) демографическая;
- 7) проблема мирного освоения космоса и мирового океана;
- 8) преодоление экономического отставания;
- 9) проблема человеческого здоровья;
- 10) проблема НТР. [2]

Римский клуб.

"Римский Клуб" – международная общественная организация, объединяющая около семидесяти предпринимателей, управляющих, политических деятелей, высокопоставленных служащих, доверенных экспертов, деятелей культуры, ученых из стран Западной Европы, Северной и Южной Америки, Японии. Свою деятельность Клуб начал в 1968 году со встречи в Академии Деи Линчеи в Риме – отсюда и название клуба. Президент Клуба – вице-президент компании "Оливетти", член административного совета компании "Фиат" Аурелио Печчеи. У Клуба нет штата и формального бюджета. Координирует его деятельность исполнительный комитет в составе 8 человек.

Основные цели, которые поставили перед собой деятели "Римского Клуба":

дать обществу методику, с помощью которой можно было бы научно анализировать "затруднения человечества", связанные с физической ограниченностью ресурсов Земли, бурным ростом производства и потребления – этими "принципиальными пределами роста";

донести до человечества тревогу представителей Клуба относительно критической ситуации, которая сложилась в мире по ряду аспектов;

"подсказать" обществу, какие меры оно должно предпринять, чтобы "разумно вести дела" и достичь "глобального равновесия".

В начале 70-х годов по предложению Клуба Дж.Форрестер (США) применил разработанную им методику моделирования на ЭВМ к "мировой проблематике". Результаты исследования были опубликованы в книге "Мировая динамика" (1971). Ее вывод: дальнейшее развитие человечества на физически ограниченной планете Земля приведет к экологической катастрофе в 20-х годах следующего столетия.

После обсуждения "модели Форрестера" исполнительный комитет поручил ученикам Форрестера продолжить исследование. Модель была значительно усовершенствована. По уточненным данным начало "экологического коллапса", "вселенского мора" было отсрочено на 40 лет. Эта работа, выполненная в Массачусетском технологическом институте (США) под руководством Д.Медоуза, нашла отражение в книге "Пределы роста" (1972).

Модели "Форрестера-Медуза" был придан статус первого отчета "Римского Клуба".

Наиболее систематической критике модель "Форрестера-Медуза" подверглась исследовательской группой Сассекского университета (Англия). Как отметил руководитель группы Х.Фримен в статье "Мальтус с компьютером", "исследование Массачусетского технологического института граничит с фетишизацией ЭВМ". Именно в этом английские ученые увидели необоснованность и опасность подобных рекомендаций.

Солидаризуясь с англичанами, американский ученый Р.Макдональд подчеркивает, что модели развития человечества, выданные ЭВМ, дают только видимость точного знания и ложную достоверность результатов моделирования, что ЭВМ приводит к подмене знания математикой, а понимания – вычислением. Нельзя не отметить справедливость этих замечаний, принимая во внимание невозможность "кремниевого разума" учитывать спонтанность, свойственную для развития как биологических, так и социальных систем. Тем не менее, актуальность этих работ, сама постановка проблемы и поиск путей ее решения были налицо. Как сказал в одном из интервью А.Печчеи, работа Массачусетского технологического института выявила первостепенной важности меры, необходимые, с точки зрения "Римского Клуба", для предотвращения грозящей человечеству катастрофы: это была констатация "материальных границ мира". И дальнейшие исследования должны были иметь практическую направленность и ответить на вопрос, "как жить и сосуществовать в пределах этих границ".

В 1974 году была завершена работа над вторым отчетом Клуба (проект "Стратегия выживания"), опубликованном на английском языке под названием "Человечество у поворотного пункта" и на французском – "Стратегия на завтра". Работу над этим отчетом возглавляли члены "Римского Клуба" М.Месарович (США) и Э.Пестель (ФРГ). Над созданием модели "Месаровича-Пестеля" работала большая группа исследователей в течение двух лет. Как и подготовку первого отчета, этот проект финансировала фирма "Фольксваген".

Модель "Месаровича-Пестеля".

Проект базировался по существу на тех же предположениях о невозможности дальнейшего роста человечества в целом. Переход к "разумному ведению дел" представлялся авторам проекта в замедлении роста в развитых странах и его увеличении в странах Третьего мира. Но, как отметил французский комментатор отчета Ж.-П.Годар, в этом прогнозе в еще большей мере "под изысканной формой находим традиционный язык империализма: примите нашу политику или смотрите... Вы говорите, что пушки, колониальные экспедиции уже не в моде? Не совсем так..." Завершает свой анализ Годар следующими словами: "...в "Стратегии на завтра" мы

обнаруживаем политику "теоретического определения" стратегии империалистических стран и группировок: экспортировать капитал, укреплять концентрацию, чтобы распространить и продлить капиталистическую эксплуатацию". Задача "Римского Клуба", как об этом свидетельствует предисловие к французскому изданию, ограничивается только тем, чтобы "управлять кризисом".

Проекты Форрестера-Медоуза.

Первый доклад "Римскому Клубу" – "Пределы роста", составленный группой ученых под руководством американского кибернетика проф. Д.Л.Медоуза и его супруги, опирался на идеи учителя Медоуза – профессора прикладной информатики и кибернетики Дж.Форрестера (Массачусетский технологический институт). В книге "Мировая динамика" (1971) Форрестер предсказывал неизбежность всемирных катастроф, которые наступят по его расчетам в начале XXI века. Эти катастрофы явятся результатом заражения окружающей среды, истощения природных ресурсов, последствий демографического взрыва в развивающихся странах. По сравнению с таким будущим, утверждал автор проекта, качество жизни современного периода гораздо выше и, возможно, конец XX века будет признан впоследствии "золотым".

Чтобы предотвратить надвигающиеся события, Форрестер предлагает сконструированную им модель "глобального равновесия", по которой необходимо затормозить прирост населения земли и установить его численность к концу XX века на уровне 4,5 млрд. человек. В его модели явно видны идеи, почерпнутые из "Опытов о народонаселении" Т.Р.Мальтуса, согласно которым продукты питания "растут" в арифметической прогрессии, а "рты" – в геометрической. Что неизбежно порождает "борьбу за существование" (понятие, позаимствованное у Мальтуса, привнесено в XIX веке Ч.Дарвиным в учение об естественном отборе в природе) со всеми ее следствиями: голодом, войнами и пр.

"Пределы роста" Медоузы начинают с изучения экспоненциального роста населения (т.е. геометрически прогрессирующего). Авторы считают, что человечество растет по экспоненте. В 1970 г. население мира составляло 3,6 млрд. человек, и при росте 2,1% в год оно должно удвоиться за 33 года, что, собственно, сегодня мы и наблюдаем (население мира превышает 5 млрд. человек). По данным американского геолога Б.Скиннера население мира в 1982 году росло со скоростью 1,7% в год, что приводит к удвоению через 41 год. И если в 1982 году численность людей составляла 4,55 млрд., то к 2000 году нас ожидается 6 млрд.!

Быстрый рост населения приведет к нехватке ресурсов (как пищевых, так и сырьевых). При современных темпах роста индустрии, невозобновляемые природные ресурсы истощатся через 50-100 лет. Дается анализ запасов черных и цветных металлов, нефти, угля, сроки истощения этих запасов и делаются соответствующие выводы. В целом эти данные подтверждаются Б.Скинером ("Хватит ли человечеству земных ресурсов?", 1969-1989 гг.). Короче говоря, модель ресурсов мира – это модель "уменьшающегося пирога", обоснованная, кстати сказать, еще до Медоузов – Уолтером Р. Хайббардом: "Но запасы необходимого сырья, которые можно добыть из недр известными методами с приемлемыми затратами, ограничены, в то время как темпы их эксплуатации и использования, очевидно, нет".

В качестве средств для предотвращения будущих катастроф они предлагают идею "нулевого прироста": не должно быть роста ни экономики, ни населения.

Группа экспертов ООН во главе с известным экономистом В.Леонтьевым критически подошла к анализу и выводам авторов "Пределов роста". В проекте "Будущее мировой экономики" Леонтьев подчеркивает, что "рост населения – не экспоненциальный процесс и не экспоненциальный взрыв". Он утверждает, что в развитых регионах мира темпы прироста будут падать уже в оставшиеся четверть века и что стабильный уровень численности будет достигнут после 2025 года. Сегодня мы можем подтвердить примерами эти выкладки (снижение прироста в странах Европы, в России). В странах Третьего мира стабилизация произойдет к 2075 году в результате не голода, а демографических изменений, связанных с относительно высоким уровнем экономики.

То, чего не хватало в первых моделях "Римского Клуба" было компенсировано в 80-х годах с появлением синергетики, связанной с именем бельгийского физика И.Пригожина.

"Человечество у поворотного пункта". Проект М.Месаровича и Э.Пестеля.

Второй доклад "Римскому Клубу" был написан в 1974 г. коллективом авторов под руководством американского кибернетика проф. М.Месаровича и директора института теоретической механики в ФРГ Э.Пестеля. Авторами проекта была предложена идея "органического дифференцированного роста". Модель всемирного мирового хозяйства по Месаровичу и Пестелю состоит из 10 географических регионов. Выделяются Северная Америка, Западная Европа, Япония, другие развитые капстраны, социалистические и развивающиеся страны. Кроме того, вся система включает разные уровни иерархии. Каждый уровень, состоящий из того или иного государства (или блока) находится в соподчиненности от других уровней. Выделяются среды или сферы обитания

человека (климатические условия, воды, земля, экологические процессы); техно-сфера (химические и физические процессы); демографическая, экономическая, общественная сферы; индивидуальная (психологический и биологический мир человека). Включение этих сфер на разных уровнях в иерархическую систему должно позволить, по мнению авторов, прогнозировать их состояние.

Г.Кан и "Грядущие 200 лет".

Гудзоновский институт во главе с известным футурологом Г.Каном разработал долгосрочный прогноз: "Грядущие 200. Сценарий для Америки и для мира" (1976), дата которого была связана с празднованием двухсотлетия США. В отличие от защитников "нулевого прироста", представители Гудзоновского института, наоборот, считали, что человеческое общество будет развиваться достаточно интенсивно: "на нашей планете достаточно пространства и ресурсов для того, чтобы на ней могли жить от 15 до 30 млрд. человек". Для безбедной жизни такого количества людей следует развивать науки и совершенствовать технологии. Все это возможно в так называемом "постиндустриальном обществе". Сферы "постиндустриального общества" Кана, выделяемые им, выглядят следующим образом: первичная – сельское хозяйство, лесничество, рыболовство, горнодобывающая промышленность; вторичная – обрабатывающая промышленность, строительство; третичная – услуги, транспорт, финансы, управление (менеджмент), образование. Четвертичная сфера, прогнозируемая Каном, предполагает ритуалы, эстетику, создание новых традиций, обычаев, развитие искусств (ради искусства), туризм, игры, праздный образ жизни. То есть, этакий "культурологический рай", утопизм.

В целом, концепцию Кана можно охарактеризовать, как "крайний технологический оптимизм". В отличие от предшественников он доказывает ошибочность подсчетов минеральных ресурсов, обосновывает решение продовольственной и энергетической проблем (в частности – по его мнению в 90-х годах возможно будет использовать систему ядерного синтеза ТОКАМАК, основанную на советском изобретении). Большие надежды возлагаются на производство синтетической пищи, основанное на утилизации органических отходов разных отраслей промышленности.

Проекты Э.Ласло о целях человечества.

В 1977 году под руководством американского социолога Э.Ласло был разработан очередной доклад – "Глобальные цели и всемирная солидарность. Проект для "Римского Клуба" о качествах человека." В нем утверждается примат "человеческого фактора": коренные проблемы века "надо искать не вне человека,

а в нем самом". Ласло полагает, что развитие соответствующих психологических качеств людей может привести к коренной перестройке материальных условий существования цивилизации. [3]

Глобальный город.

Понятие "глобального города" - это центры национальной и мировой жизни; места концентрации и интеграции производства, финансов и управления. Сущностью этого феномена является территориальная концентрация глобального контроля над социальными процессами и жизнью целых регионов. Это достигается не путём концентрации какого-либо вида ресурсов, а путём интеграции, взаимоперехода ресурсов всех видов, появление особого системного качества – способности к глобальному контролю. Это качество возникает не только в результате концентрации экономического, демографического и политического потенциала, но, главным образом, в результате процесса одновременной реализации следующих функций: 1. Концентрация финансов и контроль над финансовыми потоками. 2. Организация мировой экономической жизни, главным образом через создание новых организационно-управленческих технологий. 3. Создание новых видов услуг: консультативных, информационных, маркетинговых, финансовых услуг особого рода (напр. торговля долгами), имиджмейкерство (в т.ч. PR). 4. Сосредоточение всех видов инноваций, новых технологий и организационно-управленческих систем. Основной "товар" глобального города – посреднические услуги всех видов и в глобальном масштабе. [4]

Черты образа жизни "глобального города".

1. Большой разрыв шкалы высокой и низкой зарплаты. Следствие: наличие фешенебельных районов в центре и трущоб на окраине; процесс субурбанизации – рост пригородной зоны; упадок промышленного сектора и рост сектора услуг; упадок традиционных организационно–производственных структур (производственных коллективов) и рост новых форм занятости (занятость на дому, дилерство и т.п.)

2. Увеличение доли и роли инновационных фирм, занятых поисками новых форм и способов производства капитала. Эта инновационная деятельность нередко проходит по границе с девиантными формами поведения (например, фирмы по производству сексуальных услуг).

3. Увеличение роли обслуживающих фирм и обслуживающего персонала, для представителей которых характерен специфический образ жизни и стереотипы сознания.

4. Стремление к инновациям порождает неформальную экономику. Функциями неформальной экономики являются: 1. Предоставление сервиса нетрадиционного типа (например, ночного обслуживания); 2. Торговля

специфическим ассортиментом, отсутствующим в легальной торговле;
 3. Приближение услуг к непосредственному потребителю ("доставка на дом").
 4. Предоставление конфиденциальных услуг лицам, не желающим афишировать свои потребности, возможности, специфику профессии.

Неформальная экономика функционирует в новых, нетрадиционных социально-экономических формах: "черный нал" в коммерческих сделках, производство вне рамок юридического лица, совмещение видов деятельности по безналоговой оплате, доходы от коррупции, натуральный обмен услугами и товарами ("бартер"), самообеспечение продуктами питания (натуральная экономика), самострой.

Тенденции урбанизации и экономического развития показали, что постиндустриального общества не появилось. В то же время наметились негативные тенденции: ужесточение контроля за работниками со стороны руководства частных фирм, поляризация доходов и др. [4]

По мнению Пучкова, глобальный город чаще всего приобретает следующие морфологические пространственные черты, вне зависимости от своей локализации:

становится основным объектом миграционного притяжения жителей соседних городов и территорий, что приводит к росту количества жилья, его стандартизации и потере его национальной идентичности;

в центре города возникает сверхкапитализация территории, что вызывает неадекватно завышенный уровень цен и слишком высокий темп жизни;

в городском пространстве создается высотный центр, сосредотачивающий деловую активность (совпадающий или не совпадающий с территориальным центром);

уровень локальных перемещений горожан порождает автомобильные пробки, несмотря на то, что как минимум 20 % территории занимает транспортная инфраструктура;

основой экономики города становятся сложные услуги: консалтинг, финансы, мультимедиа;

город транслирует свой «образ» на города-спутники. [5]

По мнению профессора И. Середюка, регламентированное геометризующими СНиПами, градостроительство оказалось бессильным перед лицом усложняющихся пространственных задач. В нём не развились, как в архитектуре, категориальные художественно-эстетические качества, стимулирующие его творческие способности. [6]

Градостроительство, как оказалось, не приспособлено адекватно реагировать на время, качественно преодолевать осложнения, нагрянувшие в двадцать первом столетии на общество как историческая закономерность. Как

стилевой, формообразующий генератор, архитектура в XXI столетии теряет позиции перед лицом макропространственных образований, формирование которых инициирует градостроительство. Приобретя глобальные масштабы, тема из-за слабости её теоретического каркаса становится открытой для свободного проникновения таких изоциренных форм коррупционного рынка как распил, откат и занос. Традиционные микрорайоны приняли с девяностых годов экстремальную форму вследствие уплотнения их претенциозными высотными жилыми комплексами, нанизываемыми на старые, уже перегруженные транспортные системы. Чрезмерно уплотненное оперативное пространство делает микрорайоны не чувствительными к творческим новациям.

Исходя из высказываний авторитетных теоретиков и практиков современной архитектуры, следует, что архитекторы должны найти в себе силы и смелость, чтобы критически оценить, предвидеть последствия, возможный эффект своей деятельности в нестандартных условиях, создаваемых глобализацией. Становится все более понятным, что вопрос об освоении новых коммуникационных пространств с разными культурными значениями, языками и этикой приобретает всё большую остроту. В этих пространствах глобализация и играет интегрирующую функцию. [7]. Становится поэтому понятным, почему архитектура, хотя и на вторых ролях, с глобализмом взаимодействует.

В качестве примера, свидетельствующего о творческих путях архитектуры, Рем Колхас приводит, в частности, развитие идеи проекта штаб-квартиры ООН в Нью-Йорке, автором которой является Уоллес Гаррисон, использовавший для этого выдающегося объекта исходную концепцию Ле Корбюзье.

Глобализация в этом случае побуждает и приводит к дальнейшему международному развитию и сотрудничеству не только разные архитектуры но и разные культуры. Происходит взаимное обогащение Европы и Америки.

«Без слияния разных континентов, каждый из которых обладал страстью на свой лад, творческое скрещивание, гибридное возникновение качественного сооружения было бы невозможным. Результатом деятельности в этом направлении и была качественная вспышка – резиденция ООН».

Подобное влияние – использование интеллектуальных потенциалов двух культур – отразилось и в проектах Мисван дер Роэ, Поля Рудольфа, Альдо Росси, Рихарда Мейера и др.

Из примера «архитектура-градостроительство» становится более ясной энергетическая особенность глобализма, его возможные методологические функции в устройстве мира XXI столетия. Во взаимодействии с другими формами деятельности (градостроительством), глобализм или использует их в

качестве потенциала для собственной активизации, или в случае, если они возникли вне временной зависимости от него, относится к ним фаворизирующе (архитектура). И дело, конечно, не ограничивается лишь рассматриваемым тандемом. Мир стоит на пороге нового градостроительного порядка, новой организации пространства. [8]

Выводы.

В начале 21-го века явление, которое принято называть «глобализацией», вступило в период кризиса. Если предыдущие десятилетия развития мировой экономики ещё соответствовали этому названию, то первое десятилетие нового века скорее должно быть описано как кризис глобализации. Этот кризис, как и сама глобализация – многоуровневое явление, он имеет как экономические, так и социокультурные и геокультурные аспекты. В экономике на кризис глобализации указывает, в частности, динамика развития целых индустрий и отраслей и судьба целых товарных категорий – включая те, которые, казалось бы, должны были свидетельствовать о бесконечном прогрессе глобализации: бытовая электроника, «гаджеты» и то, что стало привычным называть «интернет-экономикой».

Причины кризиса изначально присутствовали в глобализации. Первая группа причин: копирование одной геокультурной экономической модели – имеющей собственное специфическое происхождение, свою особую систему ценностей и экономических императивов – в других регионах мира, где успех, достижения и жизнедеятельность социумов основываются на других ценностях и императивах.

В этом смысле глобализация была одной из возможных форм международной конкуренции – между «мировым экономическим авангардом» и «мировой периферией», – а кризис глобализации, в силу её изначальных противоречий, предоставляет «мировой периферии» целый ряд возможностей и конкурентных преимуществ. Одной из начальных предпосылок этих преимуществ и возможностей является то, что хотя глобализация как форма конкуренции фактически предполагает слом (уничтожение, «глубокое реформирование») наличных экономических укладов и природохозяйственных практик (теоретически, их унификацию на основе единого образца), этот слом глобализация в итоге осуществить не сумела.

Второй группой причин кризиса глобализации является несоответствие заявляемых целей – включая политические цели, например, распространение свободы и демократии или политэкономические цели товарного изобилия и потребительского удовлетворения – её сущностным экономическим основаниям. «Идеальная» глобализация предполагала распространение свободной рыночной экономики, в её наиболее радикальных формах, на все регионы мира.

Индивидуальное потребление, которое в этой специфической модели экономики является главной движущей силой и ценностным императивом, должно было стать в центре новой глобальной экономики.

Не последнюю роль в кризисе глобализации сыграло представление о мировой экономике и мира в целом как о корпорации и желание, бессознательное или высказанное, реформировать мир в сторону его «корпоратизации». Частично этому способствовали экономические теории о международном разделении труда и международной специализации, в которых преимущества низких издержек при производстве различных товаров в разных регионах мира становились основой и причиной международного обмена и торговли.

Невозможно дать однозначную оценку процессу глобализации современной архитектуры. В "эпоху перемен" когда скорость изменения внешних условий намного выше реагирования городских систем глобализация обеспечивает стремительность генерационных знаний заменяя обширностью процесса накопления позитивного архитектурно-строительного опыта накопленную поколениями память предшественников. Творческий поиск десятков тысяч мастеров не может не привести к позитивным результатам. Даже утерю самобытности нельзя рассматривать как трагедию наций, новый опыт породит новую самобытность. Главная проблема, которой сейчас следует уделять максимум внимания - архитектура потеряла человека. Эпоха гуманизма в архитектуре возрожденная мастерами Ренессанса утонула в гигантских мегасооружениях превратив человека и личность в человеческий фактор. Архитектуре следует вспомнить о человеке и сделать идею гуманизма главной глобальной концепцией нового витка своего развития.

Литература.

1. Проскурнина А.В., Гордеева Г.Н. Проблемы и перспективы глобализации. http://pskgu.ru/projects/pgu/storage/wt/wt121/wt121_19.pdf, [Уткин А.И. Глобализация, процесс и сомнение. – М., 2002. -С. 16.
2. Общественный прогресс и глобальные проблемы современности. <http://fan-5.ru/best/best-196249.php>.
3. Римский Клуб": история создания, цели и задачи. <http://www.val--s.narod.ru/rc-istorya.htm>.
4. Пирогов С.В. «Социальная психология». Текст лекций. http://fsf.tsu.ru/tutorials/soc_psych/.
5. Пучков М. В. Глобализация и идентичность в архитектуресовременных городов. <http://www.km.ru/referats/334697-globalizatsiya-i-identichnost-v-arkhitecture-sovremennykh-gorodov>.
6. <http://www.forma.spb.ru/archiblog/2011/08/30/globalnoe-gradostroitelstvo/>
7. Rem Koolhaas–Bruce Mau, S,M,L, XL.O.M.A. Benedikt Taschen Verlag Gmbh, Koln, 1997.
8. <http://www.forma.spb.ru/archiblog/2011/08/30/globalnoe-gradostroitelstvo/>

Дубинський В.П. Весна А.В. ГЛОБАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ МІСТА ТА ТЕОРІЯ ГЛОБАЛЬНОГО МІСТА.

У статті проаналізовано поняття "глобалізації", визначено фактори, що визначають це поняття, наведені основні глобальні концепції в розвитку людства, а також проаналізовано поняття "глобальний місто".

Ключові слова: *архітектура, сталий розвиток, глобалізація, глобальні концепції, глобальне місто.*

Dubynskiy V.P. Vesna A.V. THE GLOBAL CONCEPTIONS AND THE THEORY OF THE GLOBAL CITY.

The article analyzes the concept of "globalization", the factors that determine this concept are the key global concept of human development, as well as analyzed the concept of "global city".

Keywords: *architecture , sustainable development , globalization , global concept , a global city.*

УДК 72.01

кандидат архитектуры, доц. Данилов Сергей Михайлович
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ МАТРИЦА АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ ГОРОДА КАК ОТКРЫТОЙ РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ СИСТЕМЫ

Аннотация. Рассмотрены аспекты повышения объективности представлений архитекторов о проблеме города устойчивого развития. Предложена морфологическая матрица анализа проблем города устойчивого развития как инструмент повышения объективности когнитивных карт представлений о проблемах города.

Ключевые слова: *архитектура, устойчивое развитие, когнитивная карта, морфологический анализ.*

Цель: разработать механизм анализа проблем города устойчивого развития.

Постановка проблемы.

Со времен знаменитой перестройки Афин, инициированной Периклом, вопрос выработки стратегий адаптации городов к меняющимся условиям их жизнедеятельности в большей, либо меньшей степени, решался успешно. Массовое строительство Рима при Цезаре и Траяне [1], знаменитая Османизация Парижа в период Второй империи [2], Сталинская реконструкция Москвы [3], «Соцгородок Новый Харьков», все эти кардинальные вмешательства в пространство городской среды преследовали свои цели и задачи, заставляли решать огромное количество сопутствующих проблем, но были связаны с основной проблемой – ростом населения и несоответствия городской среды складывающимся условиям ее функционирования.

К началу нового тысячелетия условия жизнедеятельности мегаполисов в очередной раз изменились. Причем эти изменения настолько существенно затрагивают все сферы их функционирования, что следует утверждать о необходимости создания нового подхода к реорганизации городских территорий. Основой необходимости реорганизации городской среды стал факт несоответствия плотности населения мегаполисов жизнеобеспечивающим ресурсам территорий – энергетическим, сырьевым, биологическим, водным и т.д.

Осознавая масштаб проблемы мировая архитектурная общественность отреагировала на вызов целым каскадом гипотез и теорий о характере необходимых изменений городов. В процессе многолетней работы над данной

проблемой в общественном архитектурном сознании выкристаллизовалось представление о теории «Умного города устойчивого развития» как о наиболее актуальном направлении исследований.

Изучение концептов умных городов, предлагаемых к рассмотрению ведущими архитектурными школами мира, убедительно демонстрирует определенную размытость представлений о проблеме среди современных архитекторов. И это не удивительно. Столь многогранной и глобальной задачи по изменению городской среды перед специалистами мира еще не ставилось. Причем актуальность этой задачи лежит в сфере выживания города в условиях роста мировых кризисов. Здесь цена ошибки не многомиллиардные возможные убытки, а само существование города. Рассматривая процесс глобализации современных городов через призму концепции цивилизации устойчивого развития [4] можно сделать однозначный вывод, что мегаполисы становятся все более уязвимыми перед теми вызовами, которые уже оказывают на них негативное влияние. Экономический кризис 2008 года стал убедительной иллюстрацией данного тезиса.

Результаты исследования.

Исследуя опыт архитекторов прошлых лет, связанный с реконструкцией и созданием поселений нового типа, мы выявили важную проблему, связанную с разрывом представлений о том, какой должен быть город и реалий его дальнейшего функционирования. Причем здесь следует особо отметить тот факт, что когда архитектор пытается решить задачу по принципу здесь-и-сейчас, опираясь на конкретные количественные и качественные требования, то задача, как правило, решается вполне успешно.

Пьенца, арх. Бернардо Росселлино; Пальманова, арх. Винченцо Скамоцци; Соцгородок Харьков, арх. Алёшин П.А.; генплан города Тель-Авив (План Геддеса), арх. Сэр Патрик Геддес; Одесса, арх. Франц Павлович де Воллан – все это яркие примеры того, что при решении конкретных градостроительных задач, опираясь на накопленный в веках опыт талантливые архитекторы способны создать действенный проект способный стать основой эффективно функционирующего города.

Пример Харькова убедительно демонстрирует, как конкретная задача (здесь-и-сейчас) по созданию мощного завода привела архитекторов к выводу, что искать резервы для нового жилищного строительства на территории самого Харькова не следует, так как «задача реконструкции старого города на принципах новой застройки бесконечно сложнее нового строительства, не стесняемого существующими ценностями, с которыми приходится считаться» [5]. В результате на основе социальных представлений того времени с нуля был спроектирован соцгородок, призванный воплотить собой город будущего,

идеальную модель существования пролетариата, где все бытовые задачи, вплоть до приготовления еды, должны были решаться централизованно. Дальнейшие 85 лет существования поселка ХТЗ продемонстрировали состоятельность многих проектных решений архитекторов.

Однако чаще попытки создания города идеальной социальной модели приводят к ошибкам различной степени тяжести.

Как упоминалось ранее основное количество ошибок, совершаемых при проектировании «городов будущего» связано с расхождением представлений проектировщика о предмете с реальным состоянием проблемы. Наглядным примером, демонстрирующим такое расхождение реальных и представлений может быть Астана, в 1999 г. город был удостоен премии Юнеско «Город мира», а в 2003 столицу отметило знаменитое мировое рейтинговое агентство Moody's Investors Service. Автором генплана застройки Астаны стал известный японский архитектор Кисе Курокава (Kisho Kurokawa), автор проектов музея Ван Гога в Амстердаме, международного аэропорта в Куала-Лумпуре и национального этнологического музея в Осаке.

Японский архитектор, начертавший эскиз генерального плана застройки левобережной Астаны, предполагал, что численность населения столицы достигнет полумиллионной отметки лишь к 2010 году. Уже в 2005 г. в Астане, по официальным данным, проживало 537 тысяч человек. И это только официально зарегистрированных. К 2015 г население города составило 871 230 человек. Ошибка в прогнозе повлекла за собой массу градостроительных проблем.

- В результате долгих дискуссий было принято решение: согласиться с тем, что к 2030 году население Астаны составит 800 тысяч, а к 2010 году - 500 тысяч человек, - заявил Аманжол Чиканаев - заведующий научно-исследовательским отделом перспективного прогнозирования градостроительства и развития Астаны столичного департамента архитектуры. - Но уже к 2002 году население столицы возросло на 200 тысяч. Естественно, появилась необходимость корректировки генерального плана в части развития электро- и теплосетей, комплексной застройки, объектов социального и культурного назначения.

Японский архитектор не учел возрастания темпов социально-культурного развития страны, а, следовательно, роста процесса урбанизации. Так, еще в 2002 году показатели рождаемости в Астане были совершенно низкими. Сегодня же, когда в надежде на карьерный рост и материальное благополучие в столицу хлынули толпы активных молодых людей, город встал перед проблемой нехватки детских садов, школ и т.д.

Массовая миграция "новых целинников" и родившийся вследствие этого высокий спрос на квартиры спровоцировали галопирующий рост цен на

вторичном и первичном рынках жилья. Возникла проблема со сносом: цена на ветхую "саманку" стала идентичной цене на квартиру в элитном доме [6].

В принципе Курокава мог учесть данную проблему. Проводимая им экстраполяция данных по росту мировых мегаполисов, ставшая основой ошибочных прогнозов развития города проигнорировала опыт Бразилиа. В данном случае можно наблюдать насколько схожие процессы происходят в этих двух столицах.

Город Бразилиа был детально спланирован как чисто административный центр, рассчитанный всего на 500 тыс. чел. По замыслу он должен был стать центром государственного управления и избежать типичных для страны социально-экономических проблем. В результате проведенного конкурса был принят проект архитектора Лусио Коста. Всемирную известность обрел план города. Тогда он выглядел суперсовременно. Город с высоты птичьего полета должен был выглядеть как натянутый лук со стрелой, самолет или птица ибис.

Новая столица оправдала возложенные на нее надежды и уверенно исполняет свои функции политико-административного центра и форпоста освоения новых земель. Но с ростом и развитием города, особенно в условиях развивающейся страны, где все процессы стихийны и трудно поддаются планированию, возникло множество проблем. С течением времени функции города увеличились, существенно изменились структура хозяйства и планировка, возникли проблемы совсем непредвиденного характера. Такие, например, как экологическая, рост окраин и заселение их маргинальным населением, увеличение доли промышленности и т. д.

В результате сочетания сложных комбинаций миграционных потоков для столицы характерны относительная перенаселенность, нехватка рабочих мест и обострение социально-экономических проблем. Ведь ее специализация изначально была нацелена на преимущественное развитие третичной и четвертичной сфер экономики при почти полном отсутствии промышленных предприятий и преобладании мелких хозяйств в аграрном секторе. Все это не дает возможности получить работу значительной части переселенцев.

В новой столице возникли зоны неупорядоченной застройки, снабжение этих районов водой и электроэнергией дезорганизовано, плохо работает общественный транспорт, ухудшается состояние окружающей среды. Центр города не занят трущобами, но его окраины уже заселяются маргинальным населением. В старых городах трущобы встречаются и в центре, Бразилиа же — совсем молодая столица, и этот процесс пока захватил только ее пригороды [7].

Примеров градостроительных ошибок кроме Астаны и Бразилиа не сегодняшний день насчитывается множество. Абсолютное большинство этих ошибок произошло не по причине недостаточной компетенции специалистов (это величины мирового масштаба, чья квалификация не вызывает ни малейших

сомнений), скорее всего следует утверждать, что в работе с объектами сложность которых превышает некий поддающийся вычислению порог, когнитивная карта проблемы перестает соответствовать действительности и выявление этой зоны часто происходит уже в процессе эксплуатации объекта.

Фактически в вышеприведенных выкладках мы имеем случай с так называемыми «когнитивными искажениями» и чем сложнее рассматриваемая проблема, тем больше искажений в восприятии мастера. Понятие когнитивного искажения было введено Амосом Тверски и Даниэлем Канеманом в 1972 году [8] на основе их исследований числовой грамотности людей. Тверски, Канеман и их коллеги продемонстрировали несколько воспроизводимых паттернов поведения, в которых принятие решений людьми отличалось от теории рационального выбора. Тверски и Канеман объяснили эти расхождения в суждениях и принятии решений в категориях эвристики. Эвристика проста в процедурах вычисления, но иногда приводит к «серьёзным и систематическим ошибкам» (Тверски и Канеман, 1974, с. 1125) [9].

Существуют различные подходы к классификации когнитивных искажений. Существуют как когнитивные искажения, характерные для социальных групп (как, например, психологический феномен поляризации групп), так и проявляющиеся на индивидуальном уровне.

Некоторые когнитивные искажения влияют на принятие решений там, где важное значение имеет желательность вариантов решения (например, заблуждение о невозвратных издержках). Другие, такие как иллюзорная корреляция, влияют на решение о характере причинно-следственных связей. Особый класс когнитивных искажений связан со свойствами памяти [10], включая такие как кажущееся постоянство (неправильное воспоминание чьих-либо прошлых позиций и поведения как напоминающих теперешние позиции и поведение).

Ниже приведён список наиболее часто исследуемых когнитивных искажений.

Название	Описание
Фундаментальная ошибка атрибуции	Также известно, как «искажение переноса». Склонность людей объяснять поведение других людей их личностными качествами, недооценивая ситуационные факторы, и в то же время переоценивать роль и силу ситуационных влияний на собственное поведение, недооценивая личностный аспект. Работа Джонса и Харриса (1967) [11] является классическим исследованием этого феномена.

Склонность к подтверждению	Склонность людей искать или интерпретировать информацию таким образом, чтобы подтвердить свои предубеждения, а также дискредитировать информацию, которая не поддерживает их взгляды. [12]
Отклонение в сторону позитивного исхода	Тенденция переоценивать при предсказании вероятность хороших вещей. Также может проявляться при оценке неоднозначной информации в сторону полезности.
Предвзятость подтверждения	Тенденция оценки логической силы аргумента в зависимости от веры в истинность или ложность заключения.
Фрейминг	Использование слишком узкого подхода в описании ситуации или вопроса.
Ретроспективное искажение	Известно также как «эффект я-всё-это-знал». Фильтрация памяти о прошлых событиях сквозь теперешнее знание. При этом события выглядят более предсказуемыми, чем они были в действительности.

Если рассматривать те ошибки при проектировании Бразилиа (некритичные, но существенные) которые допустили Лусио Коста и Нимейер с точки зрения когнитивных искажений, то становится очевидным, что основой этих ошибок стало настойчивое стремление архитекторов создать идеальный город, лишенный недостатков прочих поселений. Фантазия и сила желания с одной стороны помогли сделать выдающийся проект, а с другой не дали в полной мере достичь намеченной цели.

Возникает закономерный вопрос: каким образом минимизировать разрыв между когнитивными картами восприятия проблемы и реальной ситуацией. Ответ лежит в плоскости мультидисциплинарных исследований. При совмещении нескольких когнитивных карт проблемы существующих в восприятии специалистов различных областей знания можно выявить объективные и субъективные кластеры, анализ которых и поможет максимально приблизиться к реальной оценке проблемы.

Следовательно, необходим некий универсальный инструмент наложения и сличения множества когнитивных карт, привязанный к широкому континууму решаемых проблем и доступный для понимания как на специализированном, так и на интуитивном уровне.

Выявив очередную задачу исследования возник вопрос определения его границ. Здесь мы столкнулись с очередным затруднением которое заключалось в том, что попытка получить определение «город устойчивого развития» фактически охватывает всю человеческую цивилизацию. Попытка же создания индивидуальной когнитивной карты представлений о цивилизации устойчивого развития крайне затруднительна ввиду сложности оперирования данными такого порядка.

Создаваемый инструмент должен позволять оперировать данными на уровне всеобщего, общего и частного при этом осуществляя многоуровневые связи между различными, используемыми в анализе парадигмами. Таким образом была выявлена проблема необходимости совмещения в едином информационном пространстве различных, часто несоосных представлений о предмете, при отсутствии оформленных знаний о нем. Для решения этой проблемы был выбран метод морфологического анализа, в частности метод многомерных морфологических матриц. В исследовании разрабатываемый метод был назван «морфологическая матрица анализа проблем города как открытой развивающейся системы».

Основой построения матрицы стали принципы функционирования города в аспекте воздействия на них глобальных кризисов. Традиционно матрица оформлена в виде таблицы (морфологического ящика). По горизонтали располагаются принципы функционирования города: социум, техносфера и экосфера [13].

Социум - население региона со всем комплексом потребностей, отношений и мировоззрений, интегрированный в техносферу, обеспечивающую его выживание и развитие.

Техносфера - интегрированный в экосферу набор материальных артефактов и идей обеспечивающих выживание и развитие населения региона.

Экосфера - в данном случае комплекс круговорота материи и энергии между живой и неживой природой, угнетаемой техносферой в процессе обеспечения потребностей социума.

Рассматривая город как триединство социума - потребителя благ и носителя комплекса мировоззрений, техносферы - созданного им искусственно окружения и экосферы - среды в которую город погружен и от которой зависим, можно сделать основной вывод - стабилизация экотехноантропоморфных связей системы города может стать основой для его устойчивого развития.

Естественно, что каждый из этих принципов обладает собственной сложной иерархической структурой, именно поэтому и был выбран метод многомерных матриц в качестве отправного при создании «Морфологической матрицы анализа проблем города».

Сложность задачи состоит в необходимости объединить в едином аналитическом аппарате данные из философии, социологии, психологии, юриспруденции и прочих наук изучающих тонкий мир идей и реакций человека и конкретные технические данные описывающие текущее состояние материальной составляющей города и окружающей среды. Модель, описывающая и фиксирующая связи всех элементов города позволяет выявлять возможности тонких корректировок системы для возврата ее в устойчивое состояние.

Внедрив в предлагаемый аппарат представление о элементах, обязательных для сохранения становится возможным избежать негативных для жизнедеятельности системы последствий от выявляемых возможных корректировок.

Введя в предлагаемый аппарат представления о ресурсах - людском, экономическом и сырьевом потенциалах города как о операторах воздействия на городскую систему становится возможным, благодаря установленным устойчивым связям элементов системы выявить ресурсозатраты необходимые для возвращения ее в устойчивое состояние, оптимизировать их с точки зрения возможностей города и выявить возможные последствия для города от их применения.

Подобные исследования могут быть проведены только с учетом динамических процессов функционирования и развития системы региона. Для того, чтобы исследовать динамику процессов, проистекающих в системе необходимо ввести фактор времени.

При этом необходимо рассматривать два типа времени: четко задаваемый прошедший промежуток времени и настоящее время, задаваемое до границы "горизонта прогнозов", за которой любые прогнозы утрачивают значение из-за неточности получаемых данных.

Таким образом при оперировании двумя комплектами данных, связанных с временным показателем, появляется возможность оценить текущее состояние системы и ее элементов, а также и сделать прогнозы тех проблем которые могут появиться в будущем.

Выводы.

Применение морфологической матрицы анализа проблем города как открытой развивающейся системы позволяет получить следующие преимущества:

1. Оценить регион как открытую, сложную, динамическую систему, все элементы которой находятся во взаимосвязи и взаимовлиянии. Это позволит проводить мониторинг динамических процессов, происходящих в регионе.

Целеполагание в данном случае состоит в оптимизации процессов функционирования связей между элементами системы.

2. Выявление кризисов и оценка их последствий. Использование статистических данных и алгоритмов расчетов динамики процессов внутри системы региона позволит определить сроки необходимых изменений для избежания возможных фатальных последствий от выявленных кризисов, оценить уровень ресурсозатрат, а также последствия от этих корректировок и компетенции необходимые для более детального их расчета.

3. Выявление внутрисистемных скрытых связей, воздействующих на систему. Параметрические модели потенциально способны выявить группы связей в системе, которые оказывают на нее мощное, но не явное воздействие. Зная эти связи и научившись их мягко, безшоково корректировать можно добиться улучшения общих параметров региона с минимальными ресурсными затратами.

4. Возможность выработки алгоритмов оптимизации долгосрочных прогнозов по функционированию региона.

5. Отработка мультидисциплинарных связей между специалистами различных областей знаний, позволяющих повышать объективность исследования региона.

6. Матрица является гибким, легко адаптируемым под необходимые области исследования инструментом, обладающим мощной накопительной базой данных, находящихся в параметрической связи. Установленные и корректируемые параметрические связи позволяют имитировать жизнедеятельность системы и, до определенного предела прогнозировать ее отклик на происходящие и привносимые изменения.

Список литературы.

1. Алексеев Ю.В. История архитектуры градостроительства и дизайна: Курс лекций: Учебное пособие для вузов //Казачинский В.П., Алексеев Ю.В., Бондарь В.В./ М.: АСВ - 2004 г. - 448 с.
2. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства. Градостроительство рабовладельческого строя и феодализма. Том первый - Москва: Стройиздат, 1979 - с.496
3. Хайт, В. Л. Об архитектуре, ее истории и проблемах: сб. науч. ст. / В.Л. Хайт; НИИТАГ РААСН. - М.: Едиториал УРСС, 2003. - 455 с.
4. Урсул А. Стратегия устойчивого развития цивилизации // Стратегические приоритеты. — 2014. — № 1. — С. 31–41.
5. Алёшин В. Э. Проектирование и строительство соцгорода «Новый Харьков». // Архитектор Павел Алёшин. Страницы жизни и творчества. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://alyoshin.ru/Files/gradostr/htz.html>.
6. Банцикин А. Ошибка Курокавы. Японский архитектор не предугадал стремительного роста населения Астаны // ЦентрАзия №206 (15864) от 3 ноября 2005 [Электронный ресурс] <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1130996760>
7. Баранчиков Е.В. Бразилиа // «География» №15/2003 [Электронный ресурс] <http://geo.1september.ru/article.php?ID=200301502>
8. Kahneman Daniel. Representativeness Revisited: Attribute Substitution in Intuitive Judgment // Heuristics and Biases: The Psychology of Intuitive Judgment / Thomas Gilovich, Dale Griffin, Daniel Kahneman. — Cambridge: Cambridge University Press, 2002. — P. 51–52.
9. Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgement under uncertainty: Heuristics and biases
10. Schacter, D.L. (1999). «The Seven Sins of Memory: Insights From Psychology and Cognitive Neuroscience». American Psychologist
11. Jones, E. E., & Harris, V. A (1967). «The attribution of attitudes». Journal of Experimental Social Psychology
12. Jermias, J. (2001). «Cognitive dissonance and resistance to change: The influence of commitment confirmation and feedback on judgement usefulness of accounting systems». Accounting, Organizations and Society
13. Алексеев С.М., Сосунова И.А., Борискин Д.А. Экология, экономика, социум: состояние, тенденции, перспективы. – М.: НИИ–Природа, РЭФИА, 2002. – 302 с.

Анотація. Розглянуто аспекти підвищення об'єктивності уявлень архітекторів про проблему міста сталого розвитку. Запропоновано морфологічна матриця аналізу проблем міста сталого розвитку як інструмент підвищення об'єктивності когнітивних карт уявлень про проблеми міста.

Annotation. Aspects increase objectivity architects of the problems of sustainable development of the city. A morphological analysis of the matrix of the city sustainable development issues as a tool to enhance the objectivity of the cognitive maps of ideas about the problems of the city.

*аспірант І.П. Кедровська,
науковий керівник – д.т.н., проф. Самойлович В.В.*

*Кафедра теорії архітектури
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КОМПОЗИЦІЇ

Анотація

В статті розкривається сутність і значення терміну «композиція» шляхом дослідження загальних питань композиції та інтерпретації професіоналів зв'язаних сфер до даного терміну, а також розглядається формулювання найбільш підходящого визначення даного поняття на сьогоднішній день.

Ключові слова: композиція, цілісність, єдність.

Починаючи з первісних часів, протягом століть, композиційні форми складались одночасно з розвитком зображувальної творчості. Вже давні печерні малюнки первісних мисливців привертають увагу винятковою майстерністю. Художники давнього світу помічали, що в природі існують певні, доволі міцні закономірності, наприклад: періодичність в зміні пор року, симетричність в побудові рослин тощо. З них беруть свій початок такі композиційні закономірності як симетрія і ритм. Наслідуючи окремі споконвічні одиниці побудови органічної та неорганічної природи та послідовно їх розвиваючи, людина від інтуїції приходить до узагальнень, визначає закони побудови і робить композицію основою художньої творчості, засобом вираження свого ставлення до дійсності.

Історія розвитку композиційної творчості починається з грецької цивілізації та ордерної системи. В подальшому ордер стає універсальною мовою художньої виразності в римському зодчестві.

Ставлення до ордера як до системи одиниць, що допускає нескінченну кількість комбінацій, розширяло композиційні можливості його використання. Ніколи раніше людство не досягало такої висоти інтелектуального розвитку як в Греції. З великим успіхом тут набрали розвитку мистецтва та науки: архітектура, скульптура, живопис, музика, математика, філософія. Те що було винайдено греками в області архітектури лягло в основу розвитку цього мистецтва всіх культурних народів та стало загальнолюдським досягненням. [1]

До епохи Відродження ми не мали будь-яких теоретичних праць, присвячених безпосередньо питанням композиції. Однак, творіння художників Давньої Греції переконують нас в тому, що вони засвоювали закономірності мистецтва не тільки інтуїтивно, але і в результаті пізнання оточуючої дійсності,

вивчення анатомії, філософії, що в свою чергу сприяло осмисленню та ствердженню певних закономірностей в мистецтві.

Антична естетика починається як одна з граней філософствування про природу, виявляє стихійно-матеріалістичний погляд на прекрасне як на об'єктивний початок, як гармонію сфер.

Грецький філософ Геракліт вивів фундаментальну думку про те, що краса являється гармонією протилежностей. Ця думка виражає не суб'єктивну оцінку краси, а впевненість в тому, що краса має об'єктивну в структурі і природі і життя взагалі. Думка про те, що пропорції Всесвіту можуть бути протилежними красі, випадковим поєднанням нічим не зв'язаних поміж собою частин чи елементів, здавалася Геракліту абсурдною. Аристотель стверджував, що красу народжує співрозмірність частин між собою та в цілому. «Краса полягає у величині та порядку». [1]

Ордер став універсальною мовою художньої виразності уже в римському зодчестві. В цій якості ордер виступає в трактатах Вітрувія, саме з його твору походить сам термін (від латинського «ordo» - порядок, устрій).

В художньому періоді Високого Відродження було досягнуто великих успіхів в композиції, бо мистецтво розвивалося в тісному взаємозв'язку з теорією, з спробами наукового обґрунтування правди та закономірностей у різних видах мистецтва. «Три книги про живопис» Альберті – чудовий досвід теоретичного дослідження досягнень науки та практики мистецтв того часу. В своєму творі А. Б. Альберті дав визначення композиції: «Під композицією я розумію ту розумну основу малювання, завдяки якій частини складаються в живописний твір», і там же: «Краса – це строга співрозмірна гармонія всіх частин, об'єднаних тим, чому вони належать, така, що ні додати, ні відняти, ні змінити нічого не можна, не зробивши гірше» [2]

До числа найбільш ранніх методологічних робіт, які стосуються питань композиції, належить книга американського художника А. Доу «Композиція», що вийшла в 1898 році. Під композицією Доу розуміє розміщення мас, різних форм та тонів на аркуші паперу, на полотні. [3]

Методи розвитку композиційного мислення, пізнання та виховання почуття співрозмірності та гармонії вперше були розроблені та впроваджені в навчання архітектурній практиці майже одночасно у двох видатних школах «ВХУТЕМАС» та «БАУХАУЗ». Навколо цих шкіл об'єднались найкрупніші художники та архітектори того часу. Ідеї та практичні роботи цих видатних людей мали та продовжують мати вплив на розвиток всіх сторін сучасного мистецтва та архітектури.

В таких нестійких науках, як теоретичне мистецтвознавство, заведено розпочинати з термінів. Мистецтвознавчі поняття допіру живуть в тумані смакових оцінок та декларацій, рецептів педагогічної практики, у боротьбі

естетичних систем, у полоні словесної трясовини. Головним джерелом термінологічної плутанини в галузі теорії мистецтва служить, по-перше, слововикористання в художній практиці. Слова стають тут відносно зрозумілими в контексті лише даної художньої школи. По-друге, джерелом плутанини служить гра понять в абстрактних естетичних системах. Але для правильного розуміння контексту, що допускає певну свободу у використанні слів, необхідно розчленити поняття, побачити сутність та склад предмета. А для цього треба встановити однозначні поняття, і там, де це можливо, скористатися термінами суміжних наук.

Як відомо, термін – це слово (або словосполучення) у спеціальному значенні, що використовується в тій чи іншій галузі знання. Термін однозначний (або, як говорять лінгвісти, моносемічний) та позбавлений експресивної виразності, характерної для багатьох слів звичайної мови, він стилістично нейтральний.

Неодноразово зустрічаються приклади того, як, з плином часу, змінювалось та переосмислювалось значення термінів. Поряд з подібним «рухом» семантики термінів, залежно від історичного періоду, треба мати на увазі і їх різницю в зв'язку з використанням в тому чи іншому виді мистецтва.

Треба взяти до уваги й ті обставини, що багато дослідників теорії композиції раз у раз доповнюють існуючу термінологічну номенклатуру, вкладаючи своє розуміння того чи іншого терміну.

Інша особливість композиційних термінів, що також свідчить про їх своєрідність, полягає в тому, що вони далеко не однозначні. Багато термінів, поряд з основним, вже достатньо ємким змістом, мають додаткові (коннотативні) значення. У термінологічних словниках енциклопедичного типу відомості про семантику термінів надані найбільш повно, але й тут вони, за необхідністю, короткі і не завжди точні. Інформація ж, що розкидана по сторінках наукової літератури, мало відома.

Слово «композиція» - приклад термінологічної нестійкості. Заглиблюючись в історію використання цього слова ми знаходимо досить різноманітні трактовки цього поняття. Звертаючись до загальних питань композиції, ми знаходимо численні визначення і теоретичні трактування сутності поняття композиції. У працях архітекторів, художників, мистецтвознавців ставлення до слова дуже неоднозначне. Навіть в тлумачних словниках визначення сутності композиції трактується по-різному. Так в словнику Даля композиція визначається як: «Компонування, твір в музиці та інших художествах». [4] У словнику іноземних слів визначення композиції трактується як: «Композиція (лат. Compositio - твір, складання; примирення) 1) структура музичного твору; 2) в літературі і мистецтві конкретна побудова, внутрішня структура твору (див. Архітектоніка); піднабір, угруповання і послідовність образотворчих прийомів, які організують ідейно-художнє ціле.

»[5] Б. Михайлівський, історик архітектури, вважає композицію набором композиційних прийомів Античності і Відродження, власне кажучи, - ордером! [6] Я. Черніхов, радянський архітектор, художник, графік, живописець, теоретик архітектури, термін «композиція» позначає як «твір відмінний від раніше відомого». [7] А. Іконніков, історик і теоретик архітектури, визначає композицію як систему засобів, якими досягається цілісність. [8] Відомий художник А. Кібрик трактує композицію як: «Закономірно влаштований організм, всі частини якого знаходяться в нерозривному зв'язку і взаємозалежності». [9] А. Мардер, доцент архітектури, пише: «За своїм змістом і етимологією термін «композиція» «компонування» «конструкція» означає одне й те саме: об'єднання окремих частин і елементів в єдину систему.» [10]

В архітектурі, скульптурі, живописі, а також в декоративних мистецтвах під композицією розуміють цілісність твору, його пластична єдність, обумовленість форми змістом.

Яким би різним не було розуміння цього терміна, в ньому можна углядіти щось спільне, так як він включає в себе уявлення про сторони, частинах при з'єднанні яких утворюється певна єдність. У цьому розглянутому значенні композиція лежить в основі цілого ряду реальному житті. У цьому сенсі про композиції можна говорити не тільки в мистецтві, а й у природі ... [11]

Звернення до загальних питань теорії композиції, вивчення становлення поняття «композиція» в історичних періодах Античності, Відродження, Нового часу - дає принципово нову можливість розуміти композицію як **закономірну організацію художньої форми, обумовленої її змістом**. Абстрактний характер цього визначення повинен бути підтверджений характерними і об'єктивно притаманними всім видам композицій для всіх видів мистецтв (зі своїми особливостями) властивостями, що впливають з цього поняття, що передбачає подальше дослідження.

Список літератури:

1. Античные мыслители об искусстве: сборник высказываний древнегреческих философов и писателей об искусстве. – М.: «Искусство», 1938-XXXVI, -340 с.
2. Альберти Леон – Батиста. Десять книг о зодчестве в 2 т. – М.:1935
3. А. Доу. Композиция. 1989.
4. В. И. Даль. Толковый словарь живого великорусского языка, т. 2 – М.: «Русский язык», 2000.
5. Словарь иностранных слов. – М.: «Русский язык», 1988, - 624 с.
6. И. Б. Михалковский. Архитектурные формы Античности. – М.: «Академия архитектуры», 1949, -247 с.

7. Я. Т. Чернихов. Искусство начертания. – М.: «Архитектурные фантазии», 1933.
8. А. В. Иконников. Функция, форма, образ в архитектуре. – М.: 1986
9. Н. Н. Ростовцев и др.. Рисунок, живопись, композиция. – М.: «Просвещение», 1989, -199 с.
10. А. П. Мардер. Теоретичні основи естетики архітектури. Конспект лекцій. – Київ, 2002, - 87 с.
11. М. Алпатов. Композиция в живописи. – М.: «Искусство», 1940, -127 с.

Аннотация

В данной статье рассматривается суть и значение термина «композиция» путем исследования общин вопросов композиции и интерпретации профессионалов имеющих отношение к данному термину, а также формирование наиболее подходящего определения данного понятия на сегодняшний день.

Ключевые слова: композиция, целостность, единство.

Summary

The article tries to reveal the sense and nature of the term "composition" by examining the historical attitudes and interpretations of professionals related to the field of this term. Also, determining the most appropriate form of this word nowadays.

Keywords: composition, continuity, accord.

СТИЛЬОВІ РИСИ АРХІТЕКТУРИ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ

Анотація. Зазначено унікальність та світову роль єгипетського зодчества, осмислено його генезу, створено огляд його історичного розвитку, визначено стильові риси та характерні форми давньоєгипетської архітектури.

Ключові слова: архітектура стародавнього Єгипту, стильові риси та характерні форми архітектури.

Вступ. Оновлення наукової картини теорії і історії архітектури є завжди **актуальним:** невинний потік історико-археологічних розвідок та культурологічних досліджень створюють підґрунтя для постійного уточнення розуміння наріжних питань архітектурознавства, зокрема, щодо сутності феномену архітектури, питань стилеформування в архітектурі. До теми архітектури стародавнього Єгипту протягом останніх десятиріч вітчизняні дослідники власне не звертались. Останнім україномовним виданням, де висвітлювалась єгипетська архітектура та мали місце авторські формулювання її стильових рис є навчальний посібник професора В.І. Тимофієнко, а доступні вітчизняним архітектурознавцям тематичні видання російською, англійською, європейськими мовами є досить популярними, не завжди професійними. Відтак, **наукова новизна** цієї публікації полягає в спроба авторських інтерпретацій феномену та артефактів архітектури стародавнього Єгипту, осучасненні, уточненні і узагальненні стильових ознак архітектури давнього Єгипту, визначенні її ролі в контексті світової архітектури. **Методика** даного дослідження базується на засадах феноменологічного та іконологічного наукових методів.

Основна частина. Стародавня єгипетська архітектура – *перший сформований стиль в історії людства*, мав послідовні стадії розвитку, характерні форми (типологію, матеріали, конструкції, композиційні принципи), що відображали стиль життя, соціальні взаємини, естетичні пріоритети рабовласницької деспотії, освічених, працьовитих та набожних стародавніх єгиптян. Найдовша у часі державність і тисячолітня неперервність єдиного стилю – унікальні. В подальшому на такий культурний і архітектурний досвід зважали при виникненні тираній та смаку до екзотики і елліністичні греки, і римляни періоду імперії. Без єгипетських взірців очевидно не відбувся б саме таким європейський ампір. Без досвіду єгипетського погребального фаюмського портрету іншим був би іконописний стиль християн...

Держава об'єднана довгою річкою з сумирним характером циклічних розливів: Ніл - запорука достатку плодючого узбережжя, але і підстава для розломів державності на нижній і верхній Єгипет, головна дорога для торгових і релігійних прочанських сплавлянь, визначальна точка прибережного світобачення «з оази в пустелю» з витворенням відповідного релігійного умонастрою. Певна виокремленість (пустелею і морем) від решти світу створили в Єгипті передумови абсолютній оригінальності культури, релігії, архітектури. Віра в безсмертя душі, посмертний суд і рай-ад-чистилище змушували єгиптян бути сумлінними і відповідальними, єдність світської і Божої влади цементували державу і ієрархізували суспільство. З певного часу *певність в ідеалістичності Божого ладу виробила прагнення ідеальності і в архітектурі та мистецтві*. Образотворчому мистецтву стала не потрібна перспектива (яка є лише спотворенням реальності у фізіології людського смертного ока), малярство єгиптян не знало і світло-тіні, не мало волюнтаризму і безвідповідальності вільного творчого натхнення. Натомість мистецький канон, диктат прямого кута, лічені і уніфіковані деталі, симетрія і пропорційність створили на віки повчальний досвід порядку і гармонії в архітектурі.

Погребальну архітектуру можна вважати чи не головним життєвим зусиллям і провідною думкою жителів Давнього Єгипту, а відтак і їх зодчества. Велич пустелі, співставима з безмежністю небуття і локальність Нільської оази, співставима з короткочасністю життя – природне оточення налаштовувало давніх єгиптян на серйозність замірів дбати про величне і над-часове. Турбота бережливості (зберегти душу = зберегти оболнку тіла, заховати цього замуміфікованого "метелика" в кокон саркофагу, погребальної камери, насипної могили, заховати в підпілля дому-мастаби) робила єгиптян раціональними і нелінивими. Соціальне розшарування в містах мертвих (некрополях) було реалістичним відображенням в архітектурі стилю життя – від простих насипів до багатокімнатної дворової композиції з молільнями, коморами, світлицями з скульптурно присутнім господарем. Презентативність "будинків для вічності" правителів вилилась в зростання розмірів їх мастаб, а на рівні посиленої централізації влади фараона – до ярусного нагромадження мастаб по вертикалі (6 ярусна піраміда Джосера) та абсолютної домінантності розмірів пірамід IV династії, що є найпереконливішим в історії людства прецедентом пам'ятникомоподібної меморіальної архітектури.

Становлення сакральної архітектури в Єгипті йшло невідривно від погребальної: при мастабі завжди передбачалось поминальне молельне приміщення, а його розростання залежно від соціального статусу призвело до формування на рівні пірамідальних погребінь фараонів до окремих храмових блоків – нижнього ("муміфікаційного") та верхнього (поминального, "палацово-презентативного") храмів. Від періоду середнього і Нового царств володарі

Єгипту стали споруджувати величні храмові поминальні комплекси вже без прив'язки до власне поховання. Така архітектура, на нашу думку, і створила *перехід від об'ємної композиції (меморіальна, погребальна, скульптурна архітектура) до глибинної об'ємно-просторової композиції та процесуальної анфіладної архітектури єгипетського стилю*. Також вважаємо, що до такої суттєвої трансформації призвела *географічна зміна центру держави*: в добу Стародавнього царства Нижній Єгипет з плоским пустельним рельєфом передбачав створення виразної архітектурної форми як величного об'єму, а від часів Середнього та Нового царств, коли центр держави змістився до Верхнього Єгипту, наявні скельні рельєфи (будучи самі об'ємними домінантами) передбачали глибинну, ярусну, багаточасну архітектуру, можливість створювати не вертикальні, а горизонтальні вісьові композиції.

Анфіладні, “класичні” єгипетські храми є симптоматичним архітектурним вираженням давньоєгипетської цивілізаційної організації, її ціннісних пріоритетів та естетичних вподобань, зокрема, раціональності та прагнення до впорядкованості як суспільних відносин, так і архітектурного твору. Стабільність, величність і масштабність, симетрія, послідовність, глибинне розгортання простору, скульптурність архітектури, її ієрархічність втілюються в сталу структуру храмів Нового царства: алея сфінксів – пілони – перистильний двір – гіпостильний зал – святилище. Саме тему “шляху” (життєвого у безсмертя) та ієрархічність соціальних сходів вважаємо відображеними в терасному та анфіладному поступі мас і просторів храмів такого типу. Розповідальність (навіть енциклопедичність), ілюстративність архітектури храму, з її покроковим зтисканням простору, зменшенням освітлення (в кожному наступному складовому елементі храму) є архітектурним “шляхом” сакралізації простору. Священна процесія проходила через двори та зали, поміж рослинних та скульптурних колон, що для давніх єгиптян уподібнювали храм оазі райських садів, де у вічному порядку та гармонії перебувають як боги-царі (скульптура) так і найменші члени соціальної громади (фрескові зображення). Важливими є і заявлені в анфіладних храмах Єгипту прогресивні архітектурні елементи: фронтальна фасадна композиція пілонів з порталом, перистильні двори (неодмінимі згодом в культурі всього середземномор'я), гіпостильні зали з перепадом висоти нав (згодом названі “базилікальним розрізом”, і, відтак, невідмінимі в архітектурі Греції, Риму, християнського світу та інших середньовічних культур).

Єгипетський ордер є найранішим прикладом архітектонічно осмисленої каркасної конструкції, її систематизації та канонізації. Характеризує єгипетський ордер його одночасна тектонічність (конструктивна логічність) та скульптурність (зображальність) – опори-колони могли мати суто конструктивну форму, могли стилізовано імітувати рослини (папірусovidні, лотосovidні, пальмовидні колони з

розкритим або закритим “бутоном” капітелі), могли ставати рамкою скульптури (осіровидні та гаторальні колони). Використання пілястр у комплексі Джосера, згодом надзвичайна популярність ордеру в період Нового царства, спроби композитного узгодження оригінального ордерного стилю з елліністичним греко-римським – такими є історичні стадії розвитку. Ордер використовувався в дворових галереях (перестильні двори) і зальних приміщеннях (гіпостильні зали), мав яскраве оздоблення (написи, фарбування, рельєфи). Головна увага приділялась колоні (акцентована капітель, ентазис, рідко канелюри); антаблемент складала головна та другорядна балки, зрідка вінчані карнизами. Прольоти були не значними, колони – масивними.

В період еллінізму та римського і візантійського володарювання державний центр в Єгипті знову змістився в понизов'я Нілу і нова столиця *Олександрія* стала симптоматично середземноморським колоніально-інтернаціональним містом, що майже не мало культурних та архітектурних зв'язків власне з традиційним історичним Єгиптом. Найвідоміше бібліотечне зібрання, Музейон з вченими фізиками, астрономами та геометрами, у християнські часи – богословські (почасти єретичні) та монашеські осередки, мистецтво єгипетського поховального портрету трансформоване в своєрідну християнську іконописну науку, пересічення континентальних торгівельних потоків і відповідні багатства, вражаючі інженерні споруди (нілометр, маяк) довго створювали місту славу світового культурного осередку. Натомість у стародавніх єгипетських святинях у верхів'ях Нілу протягом доби еллінізму добудовувались еkleктичного стилю невеликі храми (приміром, староегипетський ордер у елліністичних портиках), що маніфестували вдаваний патріотизм влади та її претензію на історичну спадкоємність.

Стильові риси та характерні форми архітектури стародавнього Єгипту, на наш погляд, полягають у наступному:

- Меморіальність, церемоніальність та дидактичність (ідеологічність) монументальної архітектури, масштабність форм.
- Раціональність та одночасна ідеалістичність архітектурного мислення: домінування формальної композиції в погребальній та сакральній архітектурі, натомість в житловій – переважання функціональності.
- Естетизм, прагнення симетрії та композиційної узгодженості елементів архітектурної форми, ансамблевість архітектури.
- Геометризм (“панування” прямого кута в планах, об'ємах, конструктивних складових, членуваннях форм), часто слідування параметрів та величин пропорційному ряду.
- Дворова система розпланування, при цьому в сакральній архітектурі – анфіладність (послідовність, “покроковість” глибинних просторів) та коврове блокування складових плану в житловій.

- Переважання каменю як будівельного матеріалу, відтак розвиток стінової та каркасної (стояково-балкової) систем. Сформована самобутня ордерна система.
- Переважання на ранніх стадіях об'ємної, згодом глибинно-просторової та фронтальної композиції. Зміна пріоритетів від скульптурності до тектонічності, згодом до декоративності архітектури та ордеру.
- Будівництво погребальних мастаб та пірамід, анфіладних храмів (з пілонами, перестилями, гіпостілями) є характерними лише для архітектури стародавнього Єгипту.
- Розповідність (зображальність) архітектури та мистецтва: анфілади, фризи, рапорти. Характерними є портали, алеї сфінксів, обеліски, ордерні форми.
- Самобутність єгипетського мистецького канону; як реалізм, так і умовність образотворчого мистецтва.

Висновки. Єгипетська архітектура є надзвичайно цінним, самобутнім явищем історичного поступу світової архітектури. В ній віднайдені і закладені розпланувальні, конструктивні, композиційні теми, згодом інтерпретовані і розвинені в інших культурах (зокрема, це: ордер, портал, фронтальна та глибинно-просторова композиція, дворове розпланування, базилікальний розріз, тощо).

Бібліографія/ References

1. *Всеобщая история архитектуры: В 12 т. – Т.1. Архитектура древнего мира М., 1970. – 512 с.*
2. *Тимофієнко В.І. Нариси всесвітньої історії архітектури: т. 1. – К., 2000 р.*
3. *Всеобщая история искусств: В 6 т. – М., 1956. – Т.1.*
4. *Гартман К.О. История архитектуры: в 2 т. – М., 1936. - Т.1.*
5. *Шаузи О. История архитектуры: В 2 т. –Т. 1. – М., 1937. – 694 с.*

Аннотация. Отмечено уникальность и мировое значение египетского зодчества, осмысленно его генезис, создан обзор его исторического развития, определено стилевые черты и характерные формы древнеегипетской архитектуры.

Ключевые слова: древнеегипетское зодчество, стилевые черты и характерные формы архитектуры.

Abstract. It noted the uniqueness and global importance of the Egyptian architecture, meaningfully its genesis, create survey of its historical development, determined stylistic features and typical form of ancient Egyptian architecture.

Keywords: style architectural details, ancient Egyptian architectural style.

*проф., д. арх. В.І. Проскураков,
аспірант Юрійчук Р.Д.
Національний університет "Львівська політехніка",
кафедра дизайну архітектурного середовища*

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПЕРІОД ВСЕСВІТНЬО ВІДОМОГО АРХІТЕКТОРА ФРІДРІХА КІЗЛЕРА

Досліджена біографія дитинства Фрідріха Кізлера. Проаналізовано матеріали Державного архіву Чернівецької області. Визначене місце народження, проживання, навчання та родинні зв'язки.

Ключові слова: Фрідріх Кізлер, Юліус Кізлер, Роза Кізлер.

Summary

The research of childhood biography of Frederick Kizlera. Analyzed materials of the State Archives of Chernivtsi region. The place of birth, residence education and family ties.

Keywords : Frederick Kizler, Julius Kizler Mary Kizler

Постанова проблеми

Завдяки Львівській архітектурній школі-кафедри ДНСІ АРХ «Львівській Політехніці» і особисто стараннями професора Проскуракова В. І. Імя всесвітньо відомого архітектор Ф.Кізлера стало відомим в Україні. Але багато аспектів його життя і творчості є ще не до кінця висвітленим. Тому ще є потреба у дослідженні його періоду життя дитинства.

Аналіз наукових досліджень та публікацій

В публікаціях професора В. Проскуракова, доцента О. Проскуракова, здобувачів К. Личук, З. Климко, публіциста П. Космолійської та інших мали місце розвідки щодо професійної і бібліографічної творчості Ф. Кізлера в широкому спектрі від прикладного до футуристичного проектування, висвітлення впливу творчих ідей архітектора на розвиток архітектури в ХХ ст. та на початку ХХІ ст. та заходів по отриманню творчого доробку цього майстра архітектури. Однак деякі вектори дослідження його доробку, ідей концепцій і зокрема біографічних даних ще й досі маловідомі, як фахівцям так і широкому загалу.

Формування мети статті

Метою публікації є спроба доповнити автобіографічні знання про архітектора Ф. Кізлера новими відомостями, датами іконографічним матеріалом.

Виклад основного матеріалу

З усіх етапів життя і творчості Ф. Кізлера найменш дослідженим є його дитинство і юність, які він провів у м. Чернівці, де народився. Деякі дослідники взагалі вважають, що Кізлер народився у Відні. За даними досліджень проф. Віктора Проскуракова було відомо, що Фрідріх Кізлер народився 22 вересня 1890 року у місті Чернівці. Батько Юліус, мати Марія. Хоча авторські дані самого Кізлера відносно дати і місця свого народження різнились. В 40-х роках ХХ ст. він називав 1892 р., а на початку 50-х рр. 1896 р. Як місце народження в його автобіографіях вказувався Відень . Ці протиріччя вимагали ретельного дослідження чернівецького періоду Кізлера. Висвітлення цих сторінок біографії є вкрай важливим, адже, як відомо формування особистості людини відбувається саме на цьому етапі життя. Тому дослідження цього періоду життя Кізлера може допомогти зрозуміти, як вплинуло культурне середовище Чернівців на його світогляд та мислення, що сприяло виникненню численних ідей, які він привніс у світову архітектуру і дизайн. Для міста Чернівці та для всієї України такі дослідження мають велику користь, адже те, що в Україні народилася і жила людина, яка вплинула на світову архітектуру і дизайн, свідчить про те, що Україна, навіть у свої найскладніші часи, знаходилась у русі світової культури.

Дослідження чернівецького періоду біографії Фрідріха Кізлера базується на вивченні матеріалів головного архіву м. Чернівці. Оскільки в той час Фрідріх був ще дитиною, логічно було почати пошук з його батьків. Однак пошуки були ускладнені тим, що матеріали єврейської громади, до якої вони належали, були вивезені з міста. Окрім того, за даними телефонної книги, на той час у місті мешкали декілька родин на прізвище Кізлер (скоріше за все родичі). Тому було вирішено спробувати відшукати відомості про Фрідріха Кізлера через навчальний заклад, в якому він міг навчатися. Найкращим навчальним закладом тоді був Чернівецький православний ліцей (Oberrealshule), (Рис 1) в якому навчались діти різних віросповідувань. Вірогідність його навчання у цьому закладі підвищувалася ще й тим, що ця школа мала художній ухил і логічним для майбутнього архітектора було навчатися саме в ній. І дійсно – вивчаючи класні журнали ліцею (Рис 2), було з'ясовано, що Фрідріх Кізлер навчався в цій школі з 1901 по 1908 рік і у 1908-му успішно склав випускні іспити . Був навіть знайдений малюнок Кізлера (Рис 3), на якому він зобразив викладачів під час прийому іспитів. В шкільних журналах також вказувалась його домашня адреса - KarolinenGasse 5 (нині вул. Заньковецької 7) (рис 4), та місце роботи батька, доктора Юліуса Кізлера [JuliusKiesler] – магістрат м. Чернівці .

Таким чином, встановивши місце проживання, навчання та соціальне положення Ф. Кізлера, можна реконструювати ту атмосферу, що оточувала його у дитинстві. Батько Фрідріха др. Юліус Кізлер був досить впливовою людиною

– займав високу посаду в міському магістраті, приймав активну участь у житті єврейської громади та громадському житті міста.

Про це свідчить той факт, що при відкритті Єврейського дому серед виступаючих зазначений Ю. Кізлер.

Те, що Ф. Кізлер жив у такому місці (неподалік від Темпля та драмтеатру – одних з найкрасивіших споруд міста) (рис 5,6) робить цілком зрозумілим його захоплення архітектурою. В цьому сенсі можна сказати, що гіпотеза проф. Проскуракова стосовно впливу на Кізлера архітектури Ф. Фельнера і Г. Гельмера, а саме драмтеатру м. Чернівці має під собою реальне підґрунтя. Однак те, що Кізлер цікавився архітектурою ще не пояснює, звідки в нього з'явилася така кількість нових ідей, які потім використовували багато архітекторів і дизайнерів. Звичайно він був дуже обдарованою людиною з нестандартним мисленням, але ж талант без інформаційного середовища не зміг би проявитися. Безперечно, його спілкування з провідними митцями у Відні та Сполучених Штатах дало свої плоди. Однак не слід забувати, що у Відень Кізлер переїхав коли йому було вже 18 років. Тому можна стверджувати, що його світогляд був сформований саме у Чернівцях.

Рис.1. Школа. Де навчався Ф.Кізлер.Фото австрійського періоду.

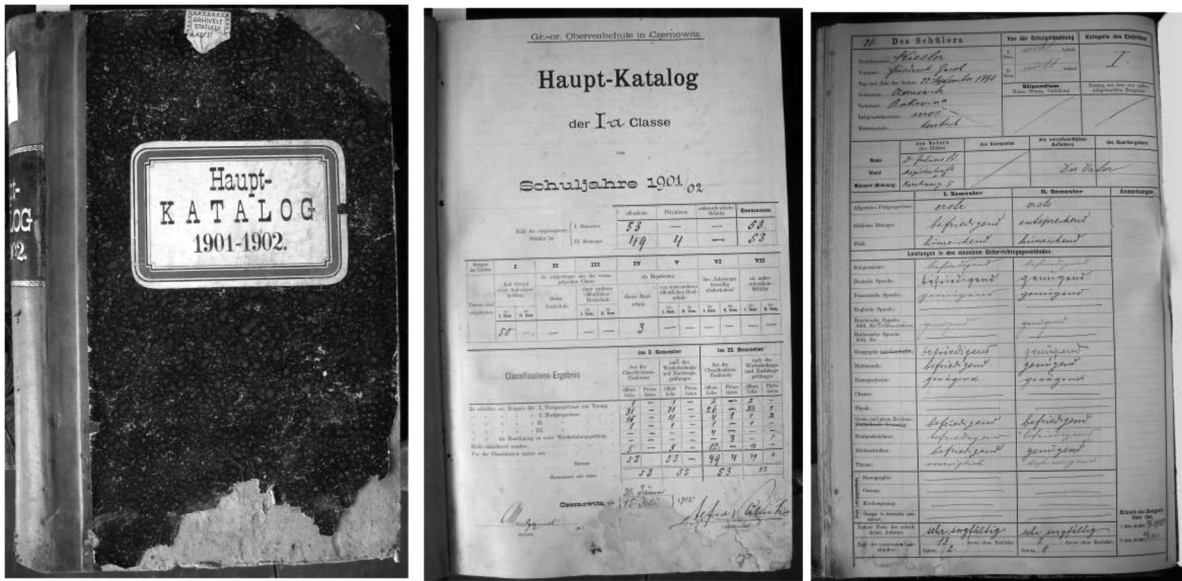

Рис.2. Класний журнал, що засвідчує навчання Ф.Кізлера у Чернівецькому православному лицейі (Oberrealshule), знайдений серед архівних матеріалів.

Рис.3. Малюнок Ф.Кізлера знайдений серед архівних матеріалів.

Рис.1. Будинок, де жив Ф. Кізлер. м. Чернівці. Сучасне фото.

Рис.5. Темпль (хоральна синагога). м. Чернівці. Фото австрійського періоду

Рис.6. Драмтеатр. м. Чернівці. Фото австрійського періоду.

Висновки

Факт народження Фрідріха Кізлера у м. Чернівці не підлягає ніяким сумнівам , встановлено, що в період з 1890 (з народження) по 1908 він жив у м. Чернівці, де отримав базову освіту. Визначені місце навчання і адреса, де мешкала його родина. Це дозволяє вважати місто Чернівці батьківщиною Фрідріха Кізлера .

Література:

1. Документи архівного фонду «Книги актів цивільного стану (метричні книги) нинішньої Чернівецької області» в книзі реєстрації актів про народження громадян м. Чернівці Чернівецької області за 1889-1894р Актовий запис № 417 від 22 .09. 1890р
2. Документи архівного фонду «Книги актів цивільного стану (метричні книги) нинішньої Чернівецької області» класний журнал православному ліцеї (Oberrealshule) від 1901-1902
3. Публікації В.І. Проскуракова та О.В. Проскуракова
4. Дисертація О.В. Проскуракова

ТЕМПОРАЛЬНА МОДЕЛЬ АРХІТЕКТУРИ ІТАЛІЙСЬКОГО ФУТУРИЗМУ

Розглядається категорія художнього часу в архітектурі італійського футуризму як складова процесів смисло- і формоутворення. Досліджується темпоральна модель, сформована ідеологами футуризму на початку ХХ століття та її формальна репрезентація в архітектурній композиції і засобах художньої виразності, характерних для даного напрямку.

Ключові слова: архітектура модернізму, італійський футуризм, темпоральна модель, художній час, часовий патерн.

Постановка проблеми. Кожен з напрямів архітектури модернізму старався виробити власну інтерпретацію категорії часу, опираючись на зміні парадигм трактування часу-простору, що мали місце на початку ХХ століття. Вивчення архітектури модернізму переважно зосереджуються на формальній стороні питання – аналізуються засоби художньої виразності, класифікуються прийоми й техніки, робиться акцент на соціально-політичних чи філософських передумовах розвитку авангарду, однак такі дослідження, зазвичай, оминають увагою категорію часу, трактовану як концептуальну основу напрямку.

Мета статті – охарактеризувати категорію художнього часу в архітектурі італійського футуризму, дослідити темпоральну модель, що стала базою для розвитку ідеології, творчих пошуків напрямку та проаналізувати взаємозв'язки між концепціями часу і їх рефлексією у художніх прийомах футуризму.

Стан дослідження питання. Важливими для проведення аналізу стали тексти маніфестів футуризму А. Сант'Еліа [1], Ф. Марінетті [2], У. Боччони [3,4] – першоджерела, в яких ідеологи стилю формулювали провідні засади своєї творчості – зокрема, оперуючи опозицією "старого" та "нового" як однією з найбільш важливих аксіологічних категорій. Історія становлення італійського футуризму висвітлюється на сторінках книг по архітектурі модернізму А. Колхана [5] і К. Фремптона [6]; проекти футуристів розглядались у вузькоспеціалізованих працях П. Асенсіо [7], М. Гибіної [8]. Дослідження власне темпорального аспекту в архітектурі опираються на роботи З.Гідіона [9], І.Духана [10], С.Лінди [11], однак дане питання потребує детальнішого розгляду для належного вивчення специфіки категорії художнього часу, його місця в категоріальному апараті теорії архітектури.

Обговорення проблеми. У маніфесті, проголошеному в 1909 році, Ф. Марінетті оприлюднив думки про звільнення мистецтва (і життя загалом) від історії як такої [5, с. 101-102]. Прихильники футуризму стверджували, що при орієнтації на досягнення минулого, поступ людства неможливий. Митці минулих століть були звинувачені в академізмі, закоренілості у традиціях, котрі заважали реалізувати як особистий потенціал, так і прогресивні ідеї цивілізації, оскільки кожне наступне покоління майстрів своєї справи зростало на зразках здобутків попереднього, замість того, щоб "творити власну історію"[2]. Автор маніфесту займав радикальну позицію щодо історичного минулого, хоча й усвідомлював той факт, що і його заклики з плином часу перетворяться в таке ж минуле, котре буде закономірно зневажене наступним поколінням: "Найстаршим із-поміж нас лише по тридцять, отож нам лишається щонайменше одне десятиліття, аби вивершити свою справу. Коли ж нам виповниться по сорок – інші, молодші й дужчі, просто викинуть нас, мов які непотрібні рукописи, у сміттєвий кошик. І ми цього жадаємо!"[2].

В основі такого радикалізму футуристичного руху лежав розрив між бажаним і реальним, коли цінність отримувало все, що перебувало у площині майбутнього та втрачало цю цінність, будучи вже реалізованим, перейшовши у ранг нехай і недалекої, але історії. Футуризм – чи не єдиний напрям, який по суті своїй не прагнув утвердитися і проіснувати довгий час. Так, відомий ідеолог руху А.Сант'Еліа висловлював думку, що архітектура футуризму стане явищем недовговічним: вірячи у безперестанний прогрес, він передбачав швидку заміну одних тенденцій іншими, котрі, в свою чергу заперечать попередні й шукатимуть власний ідеал у майбутньому [1]. Варто зазначити, що футуризм в Італії, названий сучасниками "художньо-політичним рухом", спочатку розвивався як течія в літературі й поезії (перше десятиліття ХХ ст.), і лиш через декілька років до них приєдналися живопис і скульптура (1910р. – У. Боччоні, К. Карра), музика (з 1911р. – Ф. Прателла)[8,с.12]. Як у музиці, так і в образотворчому мистецтві "футуризація" відбувалась за декларативною схемою, коли спочатку формулювались позиції, оприлюднені у маніфестах, а все опісля починались творчі пошуки відповідних засобів художньої виразності. На відміну від згаданого вище, принципи архітектури футуризму були сформовані ще до появи маніфесту Сант'Еліа 1914 р., так як виростали не на голосливих закликах відкидати всякі прояви історії у творчості, але опирались на конкретні приклади робіт О. Вагнера, А. Лооса й інших архітекторів, що займались пошуком форм, орієнтованих на вдосконалені інженерні конструкції та нові на той час матеріали [6, с.128].

У маніфесті футуристичної архітектури А. Сант'Еліа детально розглядалося питання відмови від традицій в архітектурному контексті. Автор вважав злочином "маскування естетики заліза і бетону за карнавальними декоративними

інкрустаціями"[7,с.31]. Використання елементів, запозичених із різних епох, архітектор розцінював як творче безсилля митців. Потреба будівництва футуристичного міста, підпорядкованого "механізованому ритму життя, вільного від анахронізмів"[1], поставала як найбільш актуальна у маніфесті. Наголошувалось на необхідності тотальної реорганізації: не тільки зовнішньої – стилістичної, але й смислової, функціональної, котра б охопила всі сфери архітектури та містобудування: "Ніхто не говорить про те, що треба знайти нове обрамлення вікон і дверей, замінити колони і пілястри каріатидами...не йде мова про те, чи залишати фасад з відкритою кладкою чи вкрити його штукатуркою...чи визначити формальні відмінності між сучасною і древньою спорудою" – писав Сант'Еліа – "Необхідно створити футуристичний дім від фундаменту до даху, збудувати його з використанням нових ресурсів науки й техніки..."[1]. Будівлі "міста майбутнього" були покликані знищити уявлення про традиційні пропорції, стилі, "чужу сучасній людині естетику" важкості й статичності; створити натомість власну систему об'ємів та профілів, котра б відповідала прогресивному баченню "міста як великої машини"[8,с.10]. До основних принципів футуристичної архітектури зараховувались масштабність, простора форм, чітка функціональна організація та відсутність декоративних елементів; однак також зазначалось, що така архітектура буде вартісною з позицій естетики завдяки експресії та динамізму і таким чином зможе передати "дух свого часу" – епохи кардинальних змін на всіх рінях.

Через масштабність і утопічність, проекти А.Сант'Еліа не були втілені в життя; реалізувались лише деякі задумки футуристів – виставкові павільйони Прамполіні та Деперо, частково – роботи А. Мандзоні [5, с.105]. Проте ідеї, покладені в основу "Маніфесту футуристичної архітектури", вплинули на подальші процеси розвитку проектної практики в Італії, зокрема в напрямках неокласицизму та раціоналізму. Однією з найбільш характерних рис футуризму було протиставлення: естетизм замінявся бруталізмом, декадентські настрої – енергійною спрямованістю в майбутнє. "Нове" категорично протиставлялось "старому" через заперечення останнього, хоча сучасному досліднику не складно помітити, що в царині базових концептів поступу практично не відбулось: дещо видозмінені й "очищені" ідеї модерну – з характерними рисами ірраціональності, гіперболізованої вітальності форм – стали основою для футуризму[6, с.129]. Плавні лінії трансформувались в спіралі, рослинний орнамент – у технічні елементи, принцип органічного синтезу – в "Футуристичну реконструкцію всесвіту", під гаслами якої підписались Ф. Деперо, Дж. Балла, Е. Прамполіні; провідною стала ідея "тотального твору мистецтва"[4].

Футуристи перші почали розглядати можливість передачі активності руху за допомогою "прозорості" предмета, накладання шарів, "проникнення планів"; загалом, відбулось переосмислення просторових і часових координат: як

зазначав У. Боччоні, потрібно "розколоти скульптуру на частини і помістити оточуючий світ всередину"[3]. Скульптури Боччоні "Унікальні форми неперервності в просторі"(рис 1), "Синтез людського динамізму"(рис.2) не мають нічого спільного з абстракціями і аморфністю, як це може видаватись на перший погляд.

Рис.1. У.Боччоні, скульптура "Унікальні форми неперервності в просторі"
Джерело:Вікіпедія

Рис.2. У.Боччоні, скульптура "Синтез людського динамізму"
Джерело:Вікіпедія

Традиційне мистецтво намагалось добитись фотографічної точності при зображенні предмету або ж продемонструвати певні особливості, гіперболізуючи ті чи інші якості. Кожен елемент був продуманим та виконував відповідну закладену змістову функцію. Зовсім іншими стратегіями керувалось мистецтво авангардне, в якому предметом зображення поставав, зазвичай, не сам об'єкт з його пропорціями, а деякий процес, котрий неможливо відобразити без руйнування первісної форми, і нерідко – неможливо виразити як сутність саму по собі. На даний феномен з позиції філософії звертав увагу в "Тривалості і одночасності" А. Бергсон: стверджувалось, що неможливо досягнути такі поняття як "тривання" чи "думка" у вигляді чистої абстракції (зафіксована думка завжди буде "про щось", тривалість неодмінно сприйматиметься як послідовність моментів, відрізок часу)[12, с.46].

Схожі "невловимі" аспекти людського буття і стали підґрунтям для творчих пошуків футуристів. Традиційне мистецтво передавало рух в живописі, скульптурі за допомогою пози, рельєфності м'язів, що демонструють напруження, завдяки зображенню волосся та одягу, що розвіваються. Футуристи ж довели, що з цією метою можна показати одну і ту ж частину тіла в русі як при покадровій зйомці – і зіставити всі кадри в єдину структуру методом

суперпозиції декількох шарів, тобто помістити просторові проекції тіла у певні "часові зрізи" та прослідкувати всю історію дії одночасно. Винайдений футуристами принцип поширився і на простір сучасного міста, котрий не міг залишатись у вигляді серії статичних панорам, що розгортаються перед спостерігачем у часі [8, с.12].

Середовищу притаманний постійний рух – іноді динаміка прихована, коли помітна активність не одних лиш пожвавлених магістралей, але за кожною стіною будівлі вирує життя. Заміна масивних огорожувальних конструкцій великими площами застакнення стала своєрідним актом включення внутрішнього простору з його динамікою до загальної урбаністичної "симфонії". Динамічні композиції у проектах А. Сант'Еліа (рис.3,4), їх багаторівневність, тектонічне підкреслення висотності – все це стало викликом для "двовимірного проектування" і довело можливість існування архітектури у рамках значно ширших координат[10, с.75].

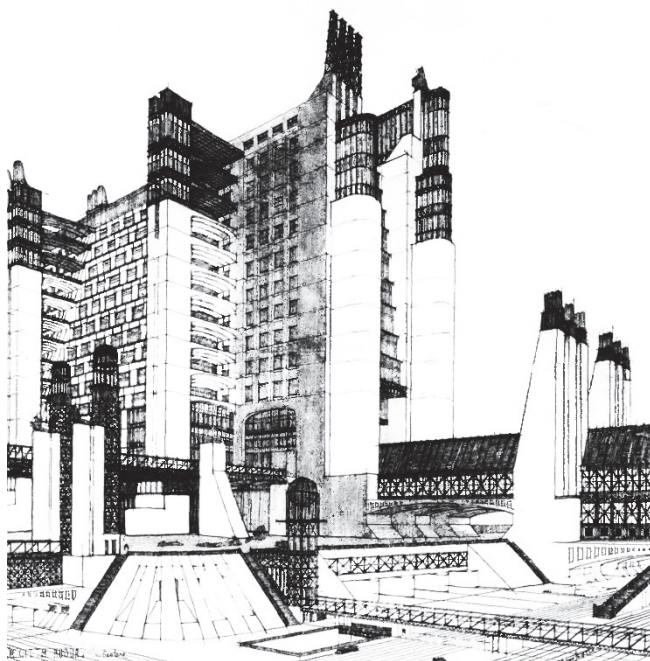

Рис.3. А.Сант'Еліа, ескіз з серії проектів "Нове місто"; Джерело: [7, с.71]

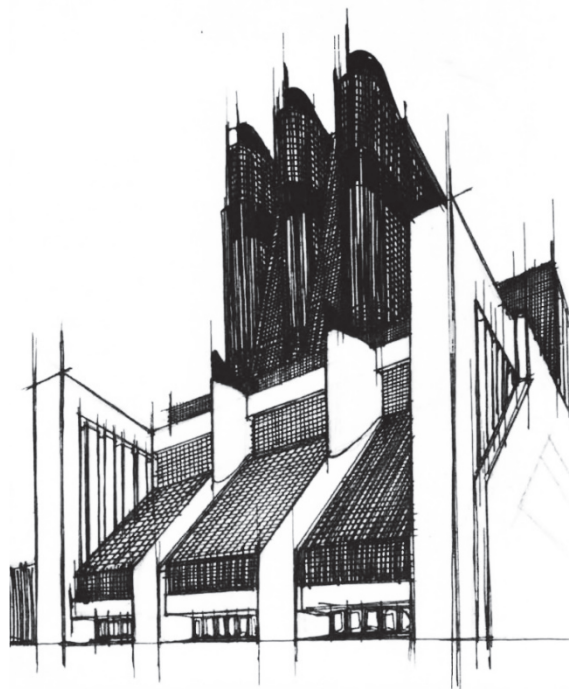

Рис.4. А.Сант'Еліа, ескіз промислового об'єкту; Джерело: [7, с.63]

Сили, що впливають на формування тенденцій у мистецькому житті були специфічно охарактеризовані у маніфестах – для футуристів вони приймали вигляд безперервної боротьби, домінування "сильніших" ідей, харизми творців, подекуди навіть жорстокості й несправедливості. На місце розміреності в мистецтві мала прийти динаміка[2]: пришвидшений технічний прогрес і естетика машини мали замінити гармонію природи, саме тому вітались непропорційність, різкість, експресія, тематика метрополій. Футуристи декларували, що "час і простір померли" і проголошували себе вільними від всіх умовностей [5, с.99] –

"нема ні часу, ні простору...в нашому світі панує тільки єдина швидкість". Як зазначав у своїй книзі "Простір, час, архітектура" З.Гідіон, творчість Боччоні та Сант'Еліа стала одною з перших "історій" у сучасному мистецтві[9, с. 260].

Таким чином, ідеологія футуризму базувалась на уявленнях про час у вигляді схеми з дискретних точок, де відбувається розподіл на "минуле-теперішнє-майбутнє". По суті, така модель найменше відійшла від трактування часу попередніми епохами, хоча декларована концепція на пряму опиралась саме на принциповому протиставленні "свого" – прогресивного і "колишнього" – застарілого світогляду[12, с.262]. Часовий патерн футуристів можна проілюструвати лінійною схемою з вектором, спрямованим вгору; крім того, події "форсуються", присутнє постійне переживання майбутнього як елементу, що вносить зміст у сьогоднішнє, а суть мистецтва бачиться в тому, щоб створювати у модусі теперішнього те, що належить завтрашньому дню, тобто випередити свій час і звичний його хід. Смісл і, відповідно, форма – утворювались завдяки посилянню на категорію майбутнього, що виступала єдино прийнятною як сфера зосередження всякого блага. Очищаючи принципи формотворення від прив'язок до ідеї минулого, футуризм кожного разу повертався до базових інтенцій та шукав для них нові формальні репрезентації. Однак недоліком такої схеми стає замкнутість у колі непродуктивної (хоч вельми "плодючої") активності, коли кожна новоутворена форма не може закріпитись у вигляді сталого знаку, так як закріплення знаку апелює якщо не до поняття історичної спадковості, то хоча б до формування принципів відповідностей форми-знаку [11, с.131] – і є процесом тривалим, а футуризм принципово відкидав всяке звернення до минулого, навіть найближчого: "...доми мають існувати менше, ніж ми самі. Кожне покоління повинно збудувати своє місто"[1].

Висновки. Італійський футуризм не зумів стати настільки новаторським, наскільки себе проголошував; тим не менше, апробував низку художніх прийомів. Заперечення вартості минулого перекреслювало цінність історичної спадковості, природного зв'язку між модусами часу, жоден з яких не повинен бути виключений з процесу об'єктивації навколишнього світу без спотворення картини реальності, однак така постановка питання підтверджує присутність категорії часу в основі художніх інтенцій.

Футуризм орієнтувався на прогресивну темпоральну модель та відображав її у динаміці форм, утопічному проектуванні, прийомах багаторівневості та "візуальної агресії", активних кольорів, ритму для передачі ідеї "мистецтва-боротьби" і постійного руху вперед.

Література

1. Sant'Elia A. Manifesto of Futurist Architecture [Electronic Source] A. Sant'Elia// URL address: <http://www.unknown.nu/futurism/architecture.html>

2. Маринетти Ф. Первый манифест футуризма [Электронный ресурс] Режим доступа:<http://libelli.ru/works/marineti.htm>
3. Boccioni U. Technical Manifesto of Futurist Sculpture [Electronic Source] U.Boccioni // URL address: <http://www.unknown.nu/futurism/techsculpt.html>
4. Boccioni U. Technical Manifesto of Futurist Painting [Electronic Source] URL address: <http://www.unknown.nu/futurism/techpaint.html>
5. Colquhoun A. Modern Architecture / A. Colquhoun. – USA, Oxford University Press, 2002. – 282 p.
6. Фремpton К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития Пер. с англ. Е. А. Дубченко; Под ред. В. Л. Хайта. / К. Фремpton. — М.: Стройиздат, 1990.— 535 с.:ил.
7. Antonio Sant'Elia/ Edited by P.Asensio . — Barcelona: LOFT Publication Domenech, 2003. — 79p.
8. Гыбина М.М. Градостроительные концепции итальянского футуризма: автореф. дис...к.арх.н.:05.23.20/М.М. Гыбина; Московский архитектурный институт. – М.:2013. – 26 с.
9. Гидион З. Пространство, время, архитектура / З. Гидион. Изд. 3-е. – М.: Стройиздат, 1984. – 455с.
10. Духан И.Н. Становление концепции времени в искусстве и проектной культуре XX века: дис. д-ра фил.н.:09.00.13 / И.Н.Духан; Московский государственный университет им. Ломоносова. – М.: 2012. – 336 с.
11. Лінда С.М. Історизм у розвитку архітектури: дис.д-ра арх.:18.00.01 / С.М. Лінда; Національний університет "Львівська політехніка". – Л.: 2013. – 292с.
12. Бергсон, А. Длительность и одновременность. 2-е изд. / А. Бергсон. – М.: "Добросвет", "Издательство "КДУ", 2013. – 160 с.

Аннотация

В статье рассматриваются категории художественного времени в архитектуре итальянского футуризма как элемент процессов смысло-и формообразования. Исследуется темпоральная модель, сформированная идеологами футуризма в начале XX века и ее формальная репрезентация в архитектурной композиции и средствах художественной выразительности, характерной для данного стиля.

Ключевые слова: архитектура модернизма, временной паттерн, итальянский футуризм, темпоральная модель, художественное время.

Abstract

In the article category of artistic chronotope in Italian futuristic architecture is considered to be a part of morphogenetic and sense generation processes. Temporal model, formed by futurism ideologists in the beginning of XX century is investigated, as well as its formal representation in architectural compositions and means of artistic expression, innate to that style.

Key words: artistic chronotope, Italian futurism, modernists architecture, temporal model, time pattern.

АРХІТЕКТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МИХАЙЛІВСЬКОГО ЗОЛОТОВЕРХОГО МОНАСТИРЯ

Анотація

Описано дослідження головної святині східного православ'я – Михайлівського Золотоверхого монастиря.

Ключові слова: дослідження, Михайлівський Золотоверхий монастир, архітектура.

Актуальність дослідження пов'язана з браком спеціалізованих реставраційних видань і кризовим станом реставраційної галузі в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному огляді проведених архітектурно-археологічних досліджень як бази для подальшого відтворення видатних споруд Михайлівського Золотоверхого монастиря [1,2].

Михайлівський Золотоверхий собор, закладений князем Святополком Ізяславичем в “отчому” Дмитрівському монастирі, був присвячений небесному воїну, покровителю Києва Архістратигу Михаїлу. Собор освятили в 1113 році. Його інтер'єр не поступався за своєю красою константинопольським храмам: 3500 квадратних метрів стін займали мозаїки і фрески. Для мозаїк була використана смальта близько 180 відтінків. Найвідомішими з них є мозаїки “Євхаристія”, “Дмитрій Солунський” та “Святий Стефан” [3,4].

З XIV ст. назва головного собору – Михайлівський Золотоверхий – стала назвою всього монастиря. На початку XVII ст. на території монастиря була збудована трапезна з церквою Іоанна Богослова, трьохярусна дзвіниця та два соборні приділи. Ансамбль Михайлівського Золотоверхого монастиря став другим за значенням після Софії Київської ансамблем Верхнього міста. Дві дзвіниці – Софійського і Михайлівського монастирів – утворили історичну вісь Київської Русі, унікальну сакральну вісь, по якій, за давньою християнською легендою, має пройти Господь під час другого пришестя.

Монастир, який вистояв протягом віків, був варварськи знищений в роки панування “войовничого атеїзму” в 1934-1937 роках. Збереглася лише частина мозаїк і фресок та горельєф Архістратига Михаїла з фронтона собору. Деякі мозаїки (“Євхаристія”, “Апостол Фадей”, “Святий Стефан”, а також мозаїчні фрагменти) зараз знаходяться в Національному заповіднику “Софія Київська”, а мозаїки “Святий Дмитрій Солунський”, “Невідомий апостол”, фреска “Святий Миколай”, шиферна плита XII ст. та орнаментальні фрагменти експонуються в Державній Третьяковській галереї в Москві та Державному Ермітажі і Державному Російському музеї в Санкт-Петербурзі.

Відтворення Михайлівського монастиря в формах українського бароко розпочалося згідно з розпорядженням Президента України Л.Д. Кучми № 20/96-рп від 27.01.96 року та розпорядженням Голови Київської міської державної адміністрації О.О. Омельченка [2].

Складному процесу відродження з небуття унікальної святині передували археологічні дослідження. Наявність цегляних підмурків значних споруд була виявлена:

у 1758 році – з південно-східної сторони огорожі монастиря;

у 1785 році – в архіерейському саду Михайлівського монастиря, з північно-східної сторони Золотоверхого собору;

у 1837-1838 роках – зі східної сторони Михайлівського монастиря (підмурки домонгольського періоду).

Територія, на якій знаходився ансамбль Михайлівського Золотоверхого монастиря, належить до історичного центра Києва і обмежена на північному заході Михайлівською площею, на півдні-південному заході – вулицею Трьохсвятительською, з інших боків – Володимирською гіркою. Археологічні розкопки на території монастиря проводились в кілька етапів, починаючи з 30-х-40-х років ХХ століття і до 1998 року. В 30-х-40-х роках ХХ століття проводились розкопки навколо собору і фрагментарні дослідження в нартексі. В 1992-1995 роках розкопки охопили близько 55 % території монастиря. В результаті було відкрито значні ділянки стін північної частини собору, “хрещальні”, а також зроблено шурфування фундаментів і досліджено центральну частину собору. Археологічні дослідження, що проведені при розкопках фундаментів собору у 1996-1997 роках, свідчать про наявність поселень на території монастиря в епоху докам'яного будівництва, що підтверджується існуванням культурного шару нижче подошви фундаментів ХІІ ст. на глибину приблизно 2 м [2]. До нашого часу із комплексу споруд Михайлівського монастиря збереглися: залишки фундаментів Михайлівського Золотоверхого собору та дзвіниці, трапезної церкви, два корпуси братських келій, співацький корпус, фундаменти однієї частини і фрагмент огорожі монастиря, господарські льохи. Їх розташування приведені на генеральному плані ансамблю. В 1996-1998 роках вдалося розкрити в плані практично всю площу Михайлівського Золотоверхого собору на глибину від 1,5-2 до 5 м. Також вдалося встановити об'ємно-просторову композицію первісного храму і різночасові періоди його розбудови і перебудови, виявити рівень залягання культурного шару, конструкцію підмурків і залишків мурування стін, відкрити понад триста поховань різних часів. В результаті проведених розкопок знайдено скарби і цінні археологічні знахідки. Восени 1998 року на північ від Михайлівського собору виявлено залишки мурованої споруди ХІІ століття [2].

Археологічні розкопки, проведені на території монастиря впродовж 1992-1995 та 1996-1998 років, дозволяють виділити в хронології будівництва Михайлівського Золотоверхого собору, який формувався впродовж дев'яти віків, такі основні періоди [2]:

1) створення первісного давньоруського ядра собору за часів князя Святополка Ізяславича в 1108-1113 роках. На основі наукових реконструкцій зовнішнього вигляду собору на первісному етапі, здійснених Ю. Асєєвим, М. Каргером, П. Раппопортом, В. Безякіним, Г. Івакіним, А. Реутовим, це був однобанний трьохапсидний шестистовпний храм з розмірами в плані 28,8 x 18,8 м;

2) прибудова до загального об'єму собору з півдня невеликого храму з розмірами в плані 10,8x8,6 м із заходу та півночі двох притворів. Цей однобанний чотирьохстовпний трьохапсидний храм, який помилково отримав в науковій літературі назву "хрещальня", був розібраний при розширенні бічних частин Михайлівського Золотоверхого собору у XVIII столітті. Майже не збереглися і стародавні притвори князівської доби;

3) наступний, третій період у формуванні об'ємно-просторової композиції собору датований XVII-XVIII століттями, тобто періодом панування стилю українського бароко. Такий значний відрізок в часі між другим і третім періодами будівництва пояснюється політичними і економічними складнощами, які переживала Україна і зокрема Київ, починаючи з татаро-монгольської навали і до часів польського панування.

Третій період пов'язаний з перебудовами давньоруських частин Михайлівського собору: було розібрано північний притвор, перебудовано західний притвор, добудовано північний і південний приділи, замінено підлогу, змінено загальну об'ємно-просторову композицію собору і збільшено кількість бань до семи, надано зовнішньому та внутрішньому оздобленню собору з приділами Св. Варвари та Св. Катерини барокового характеру.

Наявність слабких ґрунтів в основі собору зумовила необхідність підсилення мурування храму системою аркбутанів (по чотири з південного і північного боків та шість із західного).

В самому монастирі збудували також кілька барокових споруд, передусім муровану триярусну дзвіницю, муровану трапезну з церквою Іоанна Богослова і Економічну браму;

4) четвертий період формування композиції Михайлівського Золотоверхого собору пов'язаний з будівельними роботами XIX століття. В 1888 році собор відремонтовано і застосовано для опалення калориферну систему обігріву, канали якої проходили під бічними приділами Св. Варвари та Св. Катерини. Також здійснили добудову ряду допоміжних приміщень і замінили підлогу собору.

5) Найбільш значні будівельні роботи кінця XIX — початку XX століть проходили на так званому “гостиному дворі”, коли було споруджено в п’ять черг, з 1857 по 1907 рік, комплекс готелю Михайлівського монастиря, який став другим за розмірами готелем у місті після лаврського. Крім цього, в 1898-1902 роках побудовано новий корпус Варваринського відділення братських келій.

Свого найбільшого розквіту ансамбль Михайлівського Золотоверхого монастиря досяг в часи панування українського бароко у XVIII столітті. Саме тоді він став другим за значенням, після Софії Київської, ансамблем Верхнього міста, а дві дзвіниці – Софійського і Михайлівського монастирів – замкнули унікальну сакральну вісь.

При проведенні архітектурних досліджень та обмірів залишків собору передбачалася поетапна передача ділянок фундаментів для консервації та видачі рекомендацій проектувальникам. Планом проведення археологічних робіт 1996 року передбачалося проведення досліджень, пов’язаних із з’ясуванням первісної конструкції підмурків та вирішенням інших конструктивних питань, що визначалося необхідністю проектних розробок для відтворення пам’ятки.

Під час розкопок господарських льохів в березні 1997 року було виявлено, що цегляне мурування стін і склепінь знаходиться в незадовільному технічному стані, місцями сире, помітні місця протікання поверхневих вод, що тривало протягом довгого часу, є місця мурування з ознаками втрати несучої здатності. Цегла місцями крихка, мурування в пів-цегли не витримує тиск ґрунту. Таке мурування не є несучою стіною, воно призначене лише для облицювання ґрунтових стін та склепінь.

Приміщення льохів були розкопані не повністю через загрозу аварійних зрушень ділянок стін та склепінь.

При обстеженні у лютому 1997 року на фасаді Варваринського корпусу келій встановлена наявність тріщин деформаційного характеру.

Під час візуального обстеження фасадів Михайлівського корпусу братських келій у лютому 1997 року стан корпусу оцінено як задовільний, зафіксовано наявність тріщин у карнизі, арочних перемичках другого поверху, наскісні тріщини в цокольній частині кута, зорієнтованого у монастирський двір.

За даними огляду фасадів у лютому 1997 року встановлено наявність численних вертикальних і наскісних тріщин, що проходять по карнизах і перемичках. Зароблені тріщини відкривались знову, що свідчило про те, що деформації не стабілізувались і мали осадочний характер.

Висновки

1) Аналіз історії будівництва та експлуатації споруд, що збереглися на території монастиря і розташовані навколо залишків фундаменті собору, свідчить про те, що вони зазнали значних пошкоджень, перебудов, які

виконувались без врахування їх конструктивних особливостей і умов експлуатації, передбачених проектом [2].

2) Будівлі мали значну кількість тріщин осадочного характеру на фасадах, причому як тих, що були замуrowані в процесі поточних ремонтів, так і таких, що розкрились в подальшому. Появу і розкриття тріщин можливо було пояснити як нерівномірністю деформацій просадочних ґрунтів при їх локальному зволоженні з несправних водонесучих комунікацій, так і змінами конструктивного характеру будівлях (надбудова, добудова, перепланування з розбиранням стін і влаштуванням додаткових прорізів), та зміною навантажень на основи і фундаменти внаслідок перебудов і змін функціонального призначення споруд. Закономірностей у зміні просадочних властивостей в плані собору не було виявлено, але за межами забудованої частини зафіксували ділянки із більш високим рівнем позначок відносної просадочності. Про наявність впливу нерівномірних деформацій свідчив той факт, що всі споруди, які збереглися на території Михайлівського монастиря, мали тріщини осадочного характеру [2].

3) На території Михайлівського собору мали місце залишки фундаментів споруд, які ще не досліджені археологами. Частина з них представляла історичну цінність, що було враховано при проведенні земляних робіт і прокладанні комунікацій при відтворенні Михайлівського Золотоверхого собору [2].

Література

1. Алтухов А.С. Разработка проектов реставрации памятников архитектуры / А.С. Алтухов, В.И. Балдин // Методика реставрации памятников архитектуры: Пособие для архитекторов-реставраторов.– М.,1961. – С.85-100.

2. Ескізний проект відтворення комплексу Михайлівського Золотоверхого монастиря у м. Києві. Том 4. Матеріали натурних досліджень. Книга 2. Звіт про науково-дослідну роботу вивчення умов будівельного майданчика Михайлівського монастиря у м. Києві. Розробка рекомендацій по відтворенню фундаментів і несучих конструкцій. Київ, 1997. – 138 с.

3. Закревский Н.Н. Описание Киева: вновь обработанное и значит.умнож.изд.с прил.рис. и черт. (в 2-х ч. / Н.Н.Закревский. – М.: Тип. Грачева и Ко, 1868. – 980 с.

4. Захарченко М.М. Киев теперь и прежде / М.М.Захарченко. – К.: Изд. С.В.Кульженко, 1888. – 290 с.

Аннотация:

Описаны исследования главной святыни восточного православия – Михайловского Златоверхого монастыря.

Ключевые слова: исследования, Михайловский Златоверхий монастырь, архитектура.

Annotation

Were described the investigations of the main sanctuary of Eastern Orthodox – the St. Michael's Gold-domed Monastery.

Key words: investigations, St. Michael's Gold-domed Monastery, architecture.

Дубинский Владимир Петрович

Доктор архитектуры, профессор ХНУГХ им. А.Н.Бекетова

Белоусько Артем Юрьевич

Аспирант каф. АЗиСДАС ХНУГХ им. А.Н.Бекетова

ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗА АРХИТЕКТУРНОЙ СРЕДЫ ПОД ВЛИЯНИЕМ ПОТРЕБНОСТЕЙ ЗАКАЗЧИКА

Аннотация. Рассмотрены некоторые аспекты воздействия социальных и экономических потребностей заказчика на формирование архитектурной среды от архаики до нашего времени.

Анотація. Розглянуто деякі аспекти впливу соціальних та економічних потреб замовника на формування архітектурного середовища від архаїки до нашого часу.

Abstract. Some aspects of the impact of social and economic needs of the customer on the formation of the architectural environment from antiquity to the present day.

Цель: выявить роль потребностей заказчика в формировании образных составляющих архитектурной среды.

Ключевые слова: архитектура, заказчик, образ, проектирование.

Постановка проблемы.

Возникновение выдающегося архитектурного сооружения — это не только вопрос гениальности архитектора, в его создании непременно весомо и активно участвует заказчик. Часто, в истории архитектуры их образы настолько тесно переплетены, что вспоминая одного, тотчас вспоминают второго. Знаменитые пары Шехтель - Рябушинский, Эйфель-Париж, Имхотеп - Джосер, Растрелли – Елизавета I, Браманте - Ватикан- убедительно демонстрируют тот факт, что если не может быть проекта без архитектора, так и архитектуры не может быть без заказчика.

Огромные, дорогие проекты осуществление которых иногда растягивалось на столетия нуждались и нуждаются в постоянном и стабильном финансировании. Поэтому столь важно и интересно понимать некоторые механизмы, которые движут людьми при строительстве объектов на первый взгляд неоправданно потребляющих колоссальные силы и ресурсы. В данном исследовании не столько интересна роль архитектора (спрос всегда рождает

предложение), сколько роль заказчика и движущих его мотивов в формировании образа архитектурного сооружения.

Степень разработанности проблемы.

В исследовании предлагаемой в данной статье проблемы анализировались работы Д.Ч. Садаева [1], Н.И. Брунова [2], Джеймса Лес-Миллса [4], В.И. Кузицина [6], Хопкинс Кийт [9], А. Дживелегова [10] и некоторых других. Проведенный в настоящей статье анализ основных тенденций развития архитектуры в аспекте влияния на нее потребностей заказчика, перекликается с вышеперечисленными разработками.

Результаты исследования.

Исследуя роль социально-экономического фактора в формировании образа архитектурного произведения представляется целесообразным рассмотреть следующие аспекты проблемы: образ заказчика; образ потребителя; ресурсы, затрачиваемые на создание объекта; цель; функция и тип социальных отношений при которых происходило строительство объекта. Рассмотрение взаимовлияния этих аспектов позволяет добиться более полного понимания некоторых процессов, управляющих формообразованием современной архитектуры. В процессе работы над данной темой было исследовано 86 всемирно признанных памятников архитектуры, созданных в период с III тысячелетия до н.э. до наших дней. Основой выбора служили высокая затратность и масштабность сооружений. Ниже приводятся несколько примеров архитектурных шедевров и аспектов их рассмотрения, взятых из разных эпох и общественных формаций.

№	Объект	Аспект	Описание
1	Дур-Шаррукин	Заказчик	Саргон II
		Потребитель	Саргон II, царский двор
		Цель	Демонстрация силы и долговечности власти ассирийских царей.
		Функция	Дворец, резиденция, административный центр
		Строй	Рабовладельческая деспотия. 707 год до н. э.
		Затраты	Только при земляных работах было перемещено более 1,5 млн. м ³ глины.

В VII вв. до н. э. была основана древняя столица Дур-Шаррукин с грандиозным дворцовым комплексом, резиденция царя Саргона II. Город строился около 6 лет (713—707 гг. до н. э.), после смерти царя Саргона II он был заброшен, вероятно, именно поэтому он сохранился от полного разрушения.

Построенный по единому замыслу, город имел в плане форму, близкую к квадрату, со сторонами 1780 X 1685 м. и был окружен гигантской, мощной крепостной стеной, высота и толщина которой равнялись 23 м, усиленной

контрфорсами. Крепостные стены на высоте 1,1 м были сложены из камня, выше - кладка из сырцового кирпича. В город вели семь ворот, на стенах были построены 167 башен, следов рва не было обнаружено. Мощные улицы города достигали до 12 м в ширину.

В северной части города, на глинобитной террасе площадью 10 га, возвышалась доминирующая над городом цитадель, где находились храмы, грандиозный царский дворец Саргона II и дома его особо приближенных. Только для создания основания для дворца площадью 100 000 кв. м. было насыпано (затем утрамбовано) приблизительно 1,5 млн. куб. м глины. Платформа цитадели, поднимавшиеся на высоту 14 м, была сложена из кирпича-сырца и облицована в нижней части огромными блоками тщательно отесанного камня (каждая каменная глыба весом до 14 т, некоторые блоки имеют в длину до 3 м). Кладка платформы пронизана системой сточных и вентиляционных каналов. К платформе вели широкие пандусы, по которым могли проехать колесницы. Стены построек в цитадели были сложены из необожженного кирпича, некоторые достигают в толщину 3 м.

На стенах внутренних помещений были обнаружены остатки росписей и облицовки разноцветными поливными изразцами по низу. Проемы внутренних помещений также оформляли лентой из цветных глазурованных плиток. Во дворце найдено более 6000 м² остатков барельефов, украшавших его стены [1].

Особенностью царской власти Ассирии было военно-аристократическое правление. Царь не обожествлялся, поэтому в формальной организации царской резиденции было крайне важно подчеркнуть особенности царя как военного и политического лидера региона.

№	Объект	Аспект	Описание
2	Акрополь	Заказчик	Перикл, Афинское государство.
		Потребитель	Афинский народ
		Цель	Закрепление доминирующего положения Афин в греческом союзе. Место хранения союзной казны и ценностей города.
		Функция	Культовое сооружение
		Строй	Рабовладельческая демократия. 447 год до н. э.
		Затраты	Более 2000 талантов золотом

После побед в Греко-Персидских войнах ионийские города во главе с Афинами организовали в 478 до н.э. морской союз. Между 470 до н.э.39 и 468 до н.э. казна была перенесена с Делоса на акрополь в Афины (Фукидид. История. I. 98-100). Для того, чтобы удержать главенствующую роль Афин в союзе греческих государств городом предпринимались титанические усилия как во внешней политике, так и в мерах по идеологическому укреплению своих позиций. Одной из наиболее зримых и существенных мер стала реконструкция и застройка Акрополя.

По декрету от 449 до н.э. часть средств из резервного фонда в 5 тыс. талантов (Это была колоссальная сумма 1 талант золота весит 24,47 кг.) Афинского морского союза пошли на восстановление и строительство новых храмов в Афинах и в Аттике: храм Гефеста и Афины, Парфенон с хрисозлефантинной статуей Афины. Этот храм Афины Парфенос был очень дорогим сооружением: в год только на его постройку расходовалось до 32 талантов. Кроме того, Парфенон был построен целиком из мрамора и за довольно короткое время [2]. О уровне затрат на строительные работы в Акрополе во времена Перикла свидетельствует тот факт, что статуя Афины Парфенос созданная Фидием для Парфенона была выполнена из золота и слоновой кости. На изготовление 12 метрового колосса было потрачено 40 – 50 талантов золота - около 1 тысячи кг. При восходе солнца Афина поражала блеском золота, красотой слоновой кости, цветом вставленных в глаза сапфиров [3].

Благодаря приложенным усилиям Афины надолго закрепили за собой статус лидера эллинских государств обеспечив, тем самым стабильное процветание полиса.

№	Объект	Аспект	Описание
3	Собор Святого Петра в Риме	Заказчик	папа Юлий II
		Потребитель	Ватикан
		Функция	Создание церемониального центра Римско-католической церкви как символа единства католического мира
		Типология	Собор
		Строй	Феодализм. 1506 г.
		Затраты	Затраты на строительство выявились столь большими, что для их покрытия папа Лев X передал право на распространение индульгенций Альбрехту Брандербургскому за высокую плату. Но на немецких землях злоупотребление индульгенциями произвело реформацию, протест Лютера и последующий развал Европы.

Собор Святого Петра — католический собор, центральное и наиболее крупное сооружение Ватикана, крупнейшая историческая христианская церковь в мире. Над его созданием трудилось несколько поколений великих мастеров: Браманте, Рафаэль, Микеланджело, Бернини. Вместимость около 60 000 человек+400 тыс. человек на площади. Папа Юлий II, приказал построить на месте древней базилики огромный новый собор, который должен был затмить как языческие храмы, так и существовавшие христианские церкви, способствуя тем самым укреплению папского государства и распространению влияния католицизма.

Почти все крупные архитекторы Италии по очереди участвовали в проектировании и строительстве собора св. Петра. В 1506 г. был утверждён проект архитектора Донато Браманте, в соответствии с которым начали возводить центрическое сооружение в форме греческого креста (с равными сторонами). После смерти Браманте строительство возглавил Рафаэль Санти, вернувшийся к традиционной форме латинского креста (с удлинённой четвёртой стороной), затем Бальдассаре Перуцци, остановившийся на центрическом сооружении, и Антонио да Сангалло, избравший базиликальную форму. Наконец, в 1546 г. руководство работами было поручено Микеланджело. Он вернулся к идее центральнокупольного сооружения, но его проект предусматривал создание многоколонного входного портика с восточной стороны (в древнейших базиликах Рима, как и в античных храмах, вход находился с восточной, а не с западной стороны). Все несущие конструкции Микеланджело сделал более массивными и выделил главное пространство. Он возвёл барабан центрального купола, но сам купол достраивал уже после его смерти (1564 г.) Джакомо делла Порта, придавший ему более вытянутые очертания. [4]

Ватикану был необходим символ единства и силы христианского мира и Собор Святого Петра в Риме до нашего времени великолепно справляется с возложенной на него функцией.

№	Объект	Аспект	Описание
4	Бурдж-Халифа	Заказчик	Emaar Properties — инвестиционная компания, ОАЭ.
		Потребитель	Экономическая элита планеты
		Цель	Туризм, привлечение международного капитала
		Функция	Отель, квартиры, офисы и торговые центры
		Строй	Капитализм
		Затраты	1,5 млрд долл.

«Дубайская башня» проектировалась как «город в городе» — с собственными газонами, бульварами и парками. Общая стоимость сооружения — около 1,5 млрд долл. Проект небоскрёба был разработан американским архитектурным бюро Skidmore, Owings and Merrill.

«Бурдж-Халифа» изначально планировался как самое высокое здание в мире. «Бурдж-Халифа» — ключевой элемент нового делового центра в Дубае. Внутри комплекса размещены отель, квартиры, офисы и торговые центры. Здание имеет 3 отдельных входа: вход в отель, вход в апартаменты и вход в офисные помещения. Отель Armani и офисы фирмы занимают этажи с 1 по 39 (за исключением 17 и 18 этажей, это технические этажи). Дизайн отеля разработал Джорджо Армани. 900 квартир занимают этажи с 44 по 72 и с 77 по

108. Сотый этаж полностью принадлежит индийскому миллиардеру Б. Р. Шетти, на сотом этаже расположены 3 квартиры, каждая площадью примерно 500 м². Офисные помещения занимают этажи с 111 по 121, с 125 по 135 и с 139 по 154. На 43 и 76 этажах расположены тренажёрные залы, бассейны, смотровые площадки с джакузи. Самая высокая смотровая площадка в мире находится на 148 этаже на высоте 555 метров, вторая площадка находится на 124 этаже на высоте 452 метров. На 122 этаже находится ресторан Атмосфера («Atmosphere») на 80 мест — ресторан, расположенный на самой большой высоте в мире. [5]

Приведено всего четыре из 86 архитектурных произведений – дворец, храмовый комплекс, собор и самое высокое здание на планете. Очевидно, что их не объединяет ничего, кроме колоссальных затрат на их возведение. Поэтому так важно выявить и систематизировать мотивы заставляющие людей рисковать благополучием своего города, а иногда и страны для возведения столь огромных архитектурных объектов. Утверждая, что гигантские стройки прошлого могли нести в себе угрозу для благополучия страны можно привести следующие примеры:

Персеполис. Тяжелый налоговый гнет и угон многих тысяч ремесленников для строительства дворцов в Сузах и Персеполе для царя Дария I стало причиной восстания против персидского господства в октябре 486 г. до н.э. в Египте. [6]

Храм святого Петра в Риме. Затраты на строительство выявились столь большими, что для их покрытия папа Лев X передал право на распространение индульгенций Альбрехту Брандербургскому за высокую плату. Но на немецких землях злоупотребление индульгенциями произвело реформацию, протест Лютера и последующий развал Европы. [7]

Олимпийский комплекс для летней Олимпиады-2004 в Афинах. Афинская Олимпиада 2004 года обошлась почти в 11 миллиардов долларов, при этом изначальный бюджет был перерасходован вдвое. Эта цифра не включает стоимость основных инфраструктурных объектов, которые пытались завершить досрочно, платя при этом завышенную цену. За несколько месяцев до открытия Игр строительство велось круглосуточно, ночью — при свете прожекторов. Сегодня более половины афинских олимпийских объектов почти или совсем не используются. Многие аналитики считают, что олимпийские игры стали одной из причин начавшегося тяжелого экономического кризиса Греции [8].

В поиске смыслов, скрывающихся за колоссальными тратами на архитектуру были рассмотрены множество аспектов потенциально способных эти траты оправдать. И здесь стала очевидной необходимость обратиться к личности заказчика, мотивам и целям, которые он преследовал. В результате проведенной работы были определены объекты, заказчики и их цели (предположительные). Такими объектами стали:

№	Год	Объект	Заказчик	Назначение
1	XVI—XI вв. до н. э.	Карнакский храмовый комплекс	Фараоны XVIII—XX династий	Культовое сооружение
2	707 г. до н. э.	Дур-Шаррукин	Император Саргон II	Царская резиденция, административный центр
3	560 до н. э.	Персеполис	Император Дарий I	Царская резиденция, административный центр
4	447 г. до н. э.	Акрополь	Перикл, афинский народ	Культовое сооружение, хранилище казны
5	72 г. н.э.	Колизей	императоры династии Флавиев	Развлекательное сооружение
6	126 г. н. э.	Пантеон	Консул Марк Агриппа	Культовое сооружение
7	2 в н.э	Амфитеатр в Сабрате	Римская империя	Развлекательное сооружение
8	I—III в. н. э.	Баальбек	Император Антонин Пий (предположительно)	Культовое сооружение
9	324 г.	Собор Святой Софии (Константинополь)	Император Константин	Культовое сооружение
.....				
31	750 г.	Боробудур	Династия Сайлендра	Культовое сооружение
32	1063 г.	Собор Святого Марка	Дож Доменико Контарини	Культовое сооружение
33	1093 г.	Даремский собор Христа, Девы Марии и св. Катберта	Епископ Вильгельм де Сен-Кале	Культовое сооружение
34	1163 г.	Собор парижской Богоматери	папа Александр III (предположительно)	Культовое сооружение
35	1179 г.	Сиенский собор	Пожертвования	Культовое сооружение
36	1194 г.	Шартрский собор	Пожертвования	Культовое сооружение
37	1213 до н. э.	Абу-Симбел	Фараон Рамзес II	Культовое сооружение
38	1230 г.	Альгамбра	Династия Насридов	Царская резиденция
39	1296 г.	Санта-Мария-дель-Фьоре	Пожертвования	Культовое сооружение
40	1386 г.	Дуомо	Герцог Джан Галеаццо Висконти	Культовое сооружение
41	1417 г.	Регистан (Самарканд)	Эмир Улугбек	Учебное заведение
42	1420 г.	Запретный город	Император Хуньу династии Мин	Царская резиденция
43	1555 г.	Храм Василия Блаженного	Царь Иван Грозный	Культовое сооружение
44	1658 г.	Во-ле-Виконт	Министр финансов Франции Николя Фуке	Дворец
45	1661 г.	Версаль	Король Людовик XIV	Царская резиденция, административный центр
46	1675 г.	Собор Святого Павла	Король Карл II	Культовое сооружение
47	1693 г.	Бельведер	Принц Евгений Савойский	Дворец
48	1709 г.	Цвингер	курфюрст Август Сильный	Дворец
49	1714 г.	Петергоф	Царь Петр I	Дворец
50	1720 г.	Эстерхаза	Князь Миклош Эстерхази	Дворец
51	1754 г.	Зимний Дворец	Императрица Елизавета I	Царская резиденция, административный центр
52	1792 г.	Лувр	Король Людовик XIV	Царская резиденция, административный центр

53	1851 г.	Хрустальный дворец	Частный капитал	Выставочный зал
54	1882 г.	Саграда Фамилия	Община Барселоны	Потребность в новом храме, украшение и выделение роли города среди других городов
55	1894 г.	Рейхстаг	кайзер Вильгельм I	здание государственного собрания
.....				
73	1931 г.	Эмпайр-стейт-билдинг	Финансисты Джон Раскоб и Пьер Дюпон	Офисное здание
74	1973 г.	Сиднейский оперный театр	Пожертвования	Театр
75	1977 г.	Центр Помпиду	Государственное финансирование	музей
76	1996 г.	Город искусств и наук в Валенсии	Государственное финансирование	музей
77	1997 г.	Музей Гуггенхайма в Бильбао	Коммерсант Соломон Роберт Гуггенхайм	Музей
78	2001 г.	Еврейский музей в Берлине	Пожертвования	Музей
79	2001 г.	Башня Мэри-Экс, 30	Швейцарское перестраховочное общество	Офисный центр
80	2002 г.	Парк музыки в Риме	Город Рим	Концертный комплекс
81	2002 г.	Библиотека Александрина	Международное финансирование	Библиотека
82	2010 г.	Бурдж-Халифа	Emaar Properties — инвестиционная компания, ОАЭ.	Отель, квартиры, офисы и торговые центры
83	2012 г.	Абрадж аль-Бейт	Король Абдулазиз	Отель
84	2012 г.	Меркурий Сити Тауэр	Миллиардер Игорь Касаев	Офисы, апартаменты
85	2013 г.	Всемирный торговый центр, Нью-Йорк	Портовое управление Нью-Йорка и Нью-Джерси	Офисный центр
86	2014 г.	Шанхайская башня	Консорциум китайских государственных компаний	Отель, квартиры, офисы и торговые центры

Уже на первичном уровне анализа полученных данных становятся очевидными несколько исторических периодов объединяющих мотивации заказчиков в своеобразные группы:

1 период: Архаический IV тысячелетие до н.э. – V в. до н.э. Основным заказчиком архитектуры является царская власть. Тип царской власти определяет формообразование архитектурных комплексов. Основные типы архитектурных объектов – дворец, храм, усыпальница. Наблюдается широкий «разброс» тем оформления архитектурных ансамблей. Границами такого разброса можно считать Древний Египет и Ассирию.

Особенностью царской власти в Древнем Египте было обожествление фараона и введение его фигуры в пантеон богов. Для выявления особенностей влияния заказчика на искусство и архитектуру Египта были проанализированы архитектурные комплексы Луксора, остров Филы, Абу-Симбела, Фив. На основе

архитектурно-археологических реставраций определены пропорциональные и физические параметры архитектурных сооружений. Для подтверждения данных полученных в результате проведенного анализа исследованы научные труды, посвященные истории социологии египетского царства.

Выявлены следующие закономерности: изображения фараонов и богов, значительно превышают человеческий рост из доступных к анализу памятников максимальное превышение роста человека 20 раз - колоссы Рамзеса II в Абу-Симбел, Статуя Рамзеса II в центральном коридоре храма Абу-Симбел – 1/4,5, Луксор, статуя Рамзеса II – 1/7 и др. Соотношение высоты фигуры царя к фасаду 1/1 – 1/2. Среднее соотношение царя и придворных – 3/1– 1,5/1. Среднее соотношение царя к фигуре божества 1/1. Таким образом становится очевидным, что фигура царя-бога является основой формирования образов дворца и храма в Древнем Египте.

В Ассирии царь не обожествлялся. Он был посредником между богами и людьми, от него зависело благосостояние страны, но основной темой оформления храмов и дворцов служило утверждение роли царя как военного лидера. Тогда как в Египте культовая архитектура оттесняет на задний план гражданскую, в Ассирии первое место занимает дворец, поглощая в качестве частей в своей ограде храмы. Архитектура Египта есть архитектура теократии, господствующей и над личностью монарха; архитектура Ассирии есть архитектура монархии, господствующей над религией.

Для выявления особенностей влияния заказчика на искусство и архитектуру Ассирии взяты образцы таких крупнейших архитектурных памятников: Дур-Шаррукин, Ниневия, Ашшур, Арбела. По описаниям археологических экспедиций определены физические размеры анализируемых артефактов. На основе архитектурно-археологических реставраций определены пропорциональные и физические параметры архитектурных сооружений.

Выявлены следующие закономерности: изображения царей и богов, незначительно превышают человеческий рост из доступных к анализу памятников максимальное превышение роста человека в 2 раза (статуя царя Ашурназирпала II). Соотношение высоты фигуры царя к фасаду 1/4 – 1/12. Среднее соотношение царя и придворных – 1,2/1– 1,5/1. Среднее соотношение царя к фигуре божества 1/1.

2 период. Античный. V в. до н.э. – III в. н.э. Это преимущественно период рабовладельческих демократий. Особенность данного периода заключается в том, что появились и активно развиваются новые типы общественных зданий: театры, форумы, рынки, акведуки, термы и т.д. Появление нового типа личности – гражданин (в данном случае - житель города обладающий правом голоса) создало новый прецедент – община как заказчик и потребитель строительства. С

этого момента архитектура становится косвенным свидетельством уровня развития демократии в обществе. Причем даже такие исключения как архитектура Рима периода правления императоров подтверждают данный тезис.

Примером может служить история Колизея которая восходит к 68 году, когда измена преторианской гвардии и осуждение сената вынудили Нерона после четырнадцати лет деспотического управления государством покончить с собой на загородной вилле неподалеку от Рима. Смерть Нерона привела к восемнадцатимесячной гражданской войне, закончившейся в 69 году. Победу в ней одержал Тит Флавий Веспасиан.

Став императором, Веспасиан решил реконструировать центр Рима и упрочить собственный культ, искоренив память о своем предшественнике Нероне. Оставалась нерешенной непростая проблема: что делать с дворцом Нерона, который вместе с прилегающим парком занимал в центре Рима площадь в 120 гектаров. Веспасиан решил разместить в нем имперские учреждения, а озеро возле дома засыпать и построить амфитеатр, предназначенный для развлечений народа. Это было хорошо взвешенное решение: так как граждане Рима являлись весомым аргументом в политической борьбе патрицианских родов [9].

Весьма интересным, в исследовании искусства данного периода представляется рассмотрение изменения соотношения размеров скульптур римских граждан и императоров. Здесь наблюдается изменения пропорций гражданин-император от 1*1,1 в ранние периоды становления царской власти до, например, 12-ти метровой скульптуры колосса Константина Великого которую можно считать символом окончательной победы абсолютизма над демократией древнего мира.

3 период. Феодалное средневековье V – XV вв. В средневековой Европе заказы на архитектуру свелись, в основном, к строительству храмов, монастырей и замков. Общественных зданий и сооружений фактически не строилось только к XIII веку в Европе начинают появляться ратуши и университеты. Заказчиками строительства, в основном, являются высшее дворянское и церковное сословия. Только в отдельных городских автономиях таких как итальянские города Венеция, Неаполь, Генуя, Флоренция, Пиза, в Германии Любек, Гамбург, Бремен, Нюрнберг, Аугсбург, Франкфурт-на-Майне, во Франции - Орлеан, Бурж, Лоррис, Лион, Нант, Шартр, в Англии — Линкольн, Ипсвич, Оксфорд, Кембридж, Глостер и ряде других община выступала в роли заказчика. В основном вольные города до XIII в. заказывали строительство храмов.

Еще одним типом общественных зародившиеся в рассматриваемый временной период стали больницы. С появлением христианства начинается правильная забота о больных и неимущих. К древнейшим больницам в Европе

принадлежит госпиталь Н ôte l-Dieu в Париже, о котором упоминается еще в 829 г., больница св. Варфоломея в Лондоне (основанная в 1102 году) и больница San-Spirito в Риме, основанная Папою Иннокентием III в 1204 году. В средние века были устраиваемы отдельные дома для прокаженных, посвященные св. Георгию; дома эти были специально предназначены для изолирования и лечения прокаженных; в позднейшие времена, с уничтожением эпидемии проказы, дома эти частью были предназначены для богаделен и частью для больниц.

4 период. Новое время, просвещенные монархии, начало капитализма. Развитие социальных отношений в обществе стало толчком к появлению новых типов заказов на строительство. Активно строятся образовательные учреждения, в крупных торговых городах таких как: Антверпен, Лион, Тулуза, затем в Лондоне и Гамбурге появляются биржи. Появляются здания театров. До этого, на протяжении долгого времени спектакли играли во дворцах. Лишь в 20-х годах XVI века начали появляться специальные театральные здания, при этом изначально принципы постройки заимствовались у Витрувия: как в Древнем Риме, зрительный зал строился в виде амфитеатра [10].

Большое развитие в этот период получают парки и дворцы. Во многих странах появляются здания судов и парламентов [11]. Однако подавляющее количество заказов на строительство — это дворцы и храмы. И основными заказчиками, либо спонсорами проектов остаются высшее дворянское сословие и церковь.

5 период. Новейшее время. Капитализм, индустриализация. Этот период ознаменовался бурным развитием всех ныне существующих типологий общественных зданий и сооружений. Основными заказчиками строительства становятся частный капитал, правительства и городские общины. Строительство дворцов, относительно прочих построек, сократилось до незначительных величин и рассматривается как уникальное событие. Например, небоскреб «Антилия» — 27-этажное здание, общей высотой 173 м (для сравнения, высота здания МИДа РФ в Москве составляет 172 метра вместе со шпилем). Это жилое здание возведено в Мумбаи для индийского бизнесмена Мукеша Амбани и имеет площадь около 37 000 м², что делает его самым большим частным жилым домом в мире. [12].

Также известен дворец Istana Nurul Iman дворец султана Брунея Хассанала Болкиаха. Расположен в центре столицы Брунея – городе Бандар Сери Бегаван. Дворец построен в 1984 году (автор проекта филиппинский архитектор Леандро Локсин). По разным данным, на постройку дворца было потрачено от 500 миллионов до 1,4 миллиарда долларов.

Истана Нурул Иман выполняет функции как жилой, так и рабочей резиденции султана. Здесь размещены апартаменты самого султана, тронный зал, правительственные офисы, а также мечеть, способная вместить до 1,5 тысяч человек.

Истана Нурул Иман внесен в Книгу рекордов Гиннеса как крупнейшая в мире жилая резиденция главы государства. Общее количество помещений во дворце – 1788 (в том числе ванных комнат – 257, лифтов – 18, плавательных бассейнов – 5). Подземный гараж рассчитан на 153 автомобиля. В гараже султана, площадь которого составляет около 1 квадратного километра, собраны самые дорогие модели в мире. [13]

Также данный период охарактеризовался активным развитием промышленной архитектуры.

6 период. Наше время, постиндустриальный период. Период наиболее сложный для исследования. Во-первых, он еще не завершен и поэтому невозможно, при его анализе, опираться на авторитетные мнения экспертов. Во-вторых, многогранность процессов, происходящих в строительстве и архитектуре не позволяют получить однозначное мнение о происходящих в ней изменениях. Именно это явление и стало причиной попытки проанализировать один из аспектов современной архитектуры – роль заказчика в формообразовании архитектурного объекта.

Рассматривая историю архитектуры в свете влияния на нее заказчика можно выделить один аспект, который лейтмотивом проходит через все времена от первых дворцов до развития демократических государств. Этим лейтмотивом является легализация власти. Всего исследовано более 30 царских резиденций и можно с уверенностью утверждать, что данная гипотеза верна. Легче всего этот аспект отслеживается на примере древнейшей архитектуры: колоссы Рамсеса II в Абу-Симбеле, барельефы из дворца Саргона II в Дур-Шаррукин, изображения Кира Великого убивающего львов в Персеполисе, колосс Константина Великого из базилики Максенция-Константина и т.д. Здесь зрителю навязывается идея царя-бога, высшего над людьми существа, права которого на власть вне человеческих возможностей.

После развала Римской империи и становления христианства в темные века права на власть утверждались силой и здесь заказчик всеми доступными мерами старался продемонстрировать эту силу в образе своей резиденции. Знаменитые замки-королевские резиденции Блуа, Консьержери, Шамбор, Венсенский замок, Кронбург, Эдинбургский замок и множество других своими размерами и неприступностью должны были демонстрировать мощь их владельцев.

После того, как большинство абсолютных монархий Европы утвердилось, пришло время демонстрации власти не только в силе, но и богатстве. В этот период активного строительства дворцов. С точки зрения демонстрации роли заказчика в формировании архитектурного образа наиболее показательным примером может служить Версаль. Дворец сооружался под руководством Людовика XIV с 1661 года и стал своеобразным памятником эпохи «короля-солнца», художественно-архитектурным выражением идеи абсолютизма. Ведущие архитекторы — Луи Лево и Жюль Ардуэн-Мансар, создатель парка — Андре Ленотр. Ансамбль Версаля, крупнейший в Европе, отличается уникальной целостностью замысла и гармонией архитектурных форм и преобразованного ландшафта. С конца XVII века Версаль служил образцом для парадных загородных резиденций европейских монархов и аристократии, однако прямых подражаний ему не имеется.

До нашего времени сохранились все счета, связанные со строительством дворца. Сумма, учитывающая все расходы, составляет 25 725 836 ливров (1 ливр соответствовал 409 г серебра), что в общем счёте составляло 10 521 866, 924 кг. серебра. Пересчёт на современную стоимость практически невозможен. Исходя из цены на серебро построение дворца поглотило 2,6 миллиарда евро. Ставя расходы на построение дворца в соотношение с государственным бюджетом Франции в XVII веке, получается современная сумма в 259,56 миллиардов евро. Почти половина этой суммы израсходована на создание внутренней отделки. Эти расходы распределились на 50 лет, в течение которых шло строительство Версальского дворца, завершённого в 1710 году.

В формировании архитектурного заказа ситуация радикально изменилась с победой демократических форм правления. Теперь власть перестала нуждаться в подтверждении своей легитимности. Открытые выборы сделали ненужными внедряемые ранее в архитектуру и искусство элементы идеологии «божественного права на власть». Заказы стали формироваться на других основах. Здесь следует выделить несколько базовых основ гигантских заказов, формируемых сегодня в мире.

1. Коммерческие проекты:

а) транспортные терминалы: аэропорт Хатсфилда – Джексона, Атланта, США; аэропорт О’Хара, Чикаго. США; аэропорт Хитроу, Лондон; морские порты Шанхая, Сингапура, Гонконга и т.д.;

б) офисные центры: Бурдж-Халифа, Шанхайская башня, Всемирный торговый центр 1, Уиллис-Тауэр, Шанхайский всемирный финансовый центр, Тайбэй 101 и т.д.;

в) объекты торговли: Глобальный Центр Нового Века; New South China Mall; West Edmonton Mall и т.д.;

- г) гостиницы многие другие объекты различного назначения.
2. Объекты, заказ на которые формирует государство.
3. Объекты, финансируемые мировым сообществом.
4. Объекты, финансируемые общинами.

Также следует отметить ту роль, которую стала играть архитектура как объект туризма и привлечения инвесторов. Сегодня стало крайне сложно выявить образ заказчика, его цели и идеологию. Все очень запутанно и не очевидно. Поэтому так важно уточнить представления о тех силах, которые собственно и являются основным «движателем» развития современной архитектуры.

Выводы:

История убедительно демонстрирует, что заказчик (неважно сообщество или отдельная личность) и идеология времени становятся фактически базовым фактором формирования образа крупных архитектурных сооружений. Здесь даже не важен вопрос технического прогресса. Качество жизни римского патриция I-III вв. однозначно превосходило качество жизни современного олигарха, а, следовательно, не погоня за ним становилась движителем прогресса в архитектуре. Радикальный перелом в сознании общества и архитекторов произошел в период побед демократий над абсолютизмом. Сегодня есть убежденность, что современное общество ждет новое изменение, связанное с глобальными кризисами и переходом мировых экономик на постиндустриальную, деглобализационную идеологию.

Рассматривая прогнозы Дубинского В.П. [13] о возможных направлениях развития архитектуры в ближайшие 30 лет, как наиболее вероятные, необходимо понять ту новую роль, которую станет играть заказчик в изменившихся условиях. Здесь трудно делать определенные прогнозы, но у человечества уже существует историческая модель отношений социум-заказчик-архитектура. Такой моделью могут служить города государства античного мира и независимые торговые города эпохи Возрождения. Это высокий пример отношения сограждан к своему городу, к его красоте и значимости, любовь к месту где родился и живешь заставляла жителей этих городов прилагать порой титанические усилия по их украшению и возвеличиванию. Пример этих городов сегодня может стать идеалом для подражания.

Список использованной литературы.

1. Садаев Д.Ч. История древней Ассирии. –М.: Наука,1979. – 247 с., ил.
2. Брунов Н.И. Памятники Афинского Акрополя Парфенон и Эрехтейон. М., 1973
3. Ксенофонов А.Б. Талант, денежная единица // "Энциклопедия" на

портале "Вокруг света" / [Электронный ресурс]
<http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/>

4. Lees-Milne, James (1967). «Saint Peter's — the story of Saint Peter's Basilica in Rome». London: Hamish Hamilton

5. Douglas Stanglin. Dubai opens world's tallest building // USA TODAY / 2010-01-04 [Электронный ресурс] -
<http://content.usatoday.com/communities/ondeadline/post/2010/01/dubai-opens-world-tallest-building/1#.VksmszuxmIU>

6. История Древнего Востока. Под ред. Кузищина В.И. 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Высшая школа, 2003. - 462 с.

7. Der Kardinal: Albrecht von Brandenburg, Renaissancefürst und Mäzen. – 2 Bände / Hrsg. von Th. Schauerte, A. Tacke, K. Schneider. — Stuttgart: Schnell & Steiner, 2006.

8. Шарый А., Королев А. Афины, олимпийские развалины // Радио свобода. 21.08.2014 [Электронный ресурс]:
<http://www.svoboda.org/content/article/26541121.html>

9. Берд Мэри, Хопкинс Кийт. Колизей. М.;СПб.: Эксмо, Мидгард, 2007. 187 с

10. Дживелегов А., Бояджиев Г. Театр эпохи Возрождения // История западноевропейского театра. От возникновения до 1789 года. — М.: Искусство, 1941

11. Саидов А. Х. Национальные парламенты мира: энцикл. справ. / А. Х. Саидов; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права. – М. : Волтерс Клувер, 2005.

12. Mumbai Billionaire's Home Boasts 34 Floors, Ocean and Slum Views by Mark Magnier, Los Angeles Times, 24 October 2010

13. Дубинский В.П. Архитектурная прогностика как средство формирования инновационной экологической архитектуры: дис. док. арх.: 18.00.01

ОСОБЛИВОСТІ МІСТОБУДІВНОГО РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНОГО МІСТА ПОЧАЄВА

Анотація: у статті розкрито особливості історико-містобудівного розвитку міста Почаєва. Представлено етапи розвитку міста та комплексу Свято-Успенської Почаївської Лаври, виокремлено різночасові функціонально-планувальні елементи історичного ядра міста.

Ключові слова: *Почаївський монастир, історичне місто Почаїв, монаша обитель, бароковий сакральний комплекс, історико-містобудівний розвиток.*

Постановка проблеми

Місто Почаїв Кременецького району Тернопільської області розташоване на відстані 20 км на південний захід від районного центру Кременця у північній частині Тернопільської області.

Дослідженню історичних, суспільно-політичних, культурно-освітніх процесів, що відбувалися у Почаївському монастирі з часу його заснування присвячено низку досліджень, серед яких праці А. Хойнацького, С. Жука, П. Ричкова, А. Гудими, І. Дубилко, І. Огєнка, В. Рожка, Ю. Мартиніва, П. Михальчука, Г. Яворського, В. Собчука та ін.

Процеси формування історико-культурного обличчя, архітектурно-містобудівного комплексу монастиря (з 1833 р. – Лаври) у контексті історичних подій та різноманітних обставин, зокрема, політичного, економічного, культурного характеру, розглядались у дослідженнях Г. Логвина, П. Ричкова, В. Луца, Ю. Мартиніва, Г. Яворського, В. Собчука та ін.

На сьогодні відсутні ґрунтовні наукові дослідження, присвячені формуванню Почаєва, як населеного пункту, трансформації території середмістя у різні історичні періоди.

1. Історичні передумови виникнення міста Почаєва та монастирського комплексу.

Першу письмову згадку про Почаїв, як населений пункт містить королівська грамота на землеволодіння у Литовській метриці. У 1442 р. князь литовський Казимир IV Ягеллончик надав маєток Почаїв кременецькому війтові, а у 1451 – передав Васькові Стрільцю. Згодом Почаїв належав Бережецьким, на початку XV ст. – українському шляхетному роду Гойських (Гостських) [1, 2]. У

наступній згадці, яка датується 1527 роком, йдеться про проведення ярмарків у Почаєві. В описі 1545 р. підтверджується помітна роль Почаєва в житті Крем'янецьчини і згадуються тогочасні власники Гаврило та Єрофей Гойські [5, с. 10 – 11, 13].

У 1597 р. Ганна з Козинських (вдова луцького земського судді В. Гойського) заснувала у маєтку православний чоловічий Успенський монастир і виділила йому бл. 200 га землі та 6 сімей підданих, які по сусідству з Почаєвом (нині с. Старфій Почаїв) започаткували нове поселення. Це монастирське село, відоме згодом під назвами Монастирська Юридика, Фундушова Юридика, Почаївська Юридика, Юридика, становить найдавнішу складову нинішнього міста Почаїв (Схема 1).

1602 р. маєток Почаїв передали від Гойських польському шляхетському роду Фірлеїв, 1662 – Тарновським [4]; [6, с. 126 – 127]; [1, 2]. Офіційного статусу міста Почаїв набув у 1778 р. [5, с. 36], коли король Станіслав Август Понятовський надав графу Яну Амору Тарновському привілей на осадження в маєтку Почаїв містечка, яке отримало назву Новий Почаїв (Схема 1).

Цьому передував процес розбудови східної частини Почаївського монастиря і поширення забудови на південно-східну частину підніжжя гори, яка з часом еволюціонувала у містечко.

За третім поділом Речі Посполитої (1795) територія Почаєва відійшла до Російської імперії. 1842 р. за указом імператора Почаїв перейшов у відання палати державного майна. У результаті реформи 1861 р. містечко Новий Почаїв стало центром Почаївської волості [4]; [6, с. 126 – 127]; [1, 2].

2. Періоди розвитку історичного містобудівного комплексу Почаєва.

Взаємопов'язані етапи функціонування Почаєва – комплексу монастиря і населеного пункту – можна умовно поділити на три головні будівельні періоди, підпорядковані особливостям політичного, економічного, культурного життя держав, до складу яких він потрапляв у різні історичні періоди, а також релігійно-службових потреб конфесій і архітектурно-мистецьких тенденцій.

Перший період – від заснування – до початку XVIII ст. У давньоруських літописах згадки про Почаїв, як монашу обитель відсутні, найрозповсюдженішою версією заснування монастиря є період після нападів 1240 р., коли Києво-Печерські монахи обрали для себе пристанище у печерах (природних або рукотворних) поблизу старовинного Крем'янця. Першу інформацію про церковні споруди Почаєва (церкву Успіння Божої Матері) містить грамота Сигизмунда II від 1557 р. [5, с. 7, 10 – 11]. 1597 р., як згадувалось вище, заснований православний монастир, а також монастирське село Юридика поблизу Почаєва (тепер Старого Почаєва). Комплекс основних монастирських споруд сформувався після 1597 р. навколо мурованої Успенської церкви на південному схилі Почаївської гори. У XVII ст. попри несприятливі суспільно-

політичні обставини, турецькі напади Почаївський монастир продовжує розбудовуватись: споруджуються сакральні, житлові, господарські й цивільні будівлі. На початок XVIII ст. стає найбільшим монастирем Волині – і за суспільно-релігійним значенням, і за архітектурно-просторовими характеристиками, і переходить у підпорядкування греко-католицькій церкві, пізніше оо. Василян [5, с.14, 17].

Найбільш достовірним іконографічним джерелом, яке відтворює просторову структуру і композиційну організацію монастиря до василіанської доби, на думку дослідників, є мідьорит Никодима Зубрицького «Облога Почаївського монастиря 1675 р.» (1704 р.). Головною спорудою на ній є Успенська церква, орієнтована вздовж осі схід-захід паралельно до схилу гори. Вона неодноразово трансформувалась, що підтверджують показані на гравюрі другий і третій надбудовані яруси ще двох церков і укріплення південної стіни наві трьома контрфорсами. Очевидно, значний перепад рельєфу дозволяв організувати вхід у другий ярус споруди з монастирського подвір'я. Зі східної сторони біля церкви на гравюрі позначений вхід до печери, у якій, ймовірно, до початку будівництва на Почаївській горі мешкали монахи-пустельники.

Північніше на незначній відстані, вище по рельєфу розташовувалась значно більша за розмірами тридільна церква Св. Трійці, також зорієнтована вітарем на схід. Її розташування пояснюється не композиційними міркуваннями, а необхідністю включення до внутрішнього простору однієї з святинь монастиря – відбитку стопи Божої Матері. П. Ричков припускає, що близькими за бароковою стилістикою, об'ємно-просторовими характеристиками до також втраченої Троїцької церкви є Преображенська в Залужжі (1600 р.), Миколаївська в Бучачі (1610 р.), Михайлівська в Гощі (1639 р.), Успенська в Підгайцях (1653 р.). З північної сторони у периметральній забудові, між келіями розташовувалась невелика церква Перемоги Божої Матері (після 1675 р.), із західної сторони у пряслі оборонної стіни – триярусна оборонна дзвіниця.

Локаційний ареал монастирської території склався одночасно і залишився практично незмінним протягом XVII ст. На кінець XVII – початок XVIII ст. уся територія була поділена на власне монастирську та передмонастирську частини. Композиційно комплекс складався з трьох складових: найдавнішої головної периметральної замкненої частини нерегулярної форми з храмами, келіями, яка утворювала своєрідну цитадель; суміжної східної також периметральної замкненої частини з рядовою нерегулярною забудовою; та монастирського саду, який оточував монастир з південно-західної сторони [5, с. 29 – 31, 36]. Оборонний периметр монастирської цитаделі утворювали монастирські споруди, келії, церква Успіння, західний оборонний мур з вежами і оборонною дзвіницею і частково південний. Передмонастирська частина була оточена менш потужною вежо-стіною системою, ймовірно, дерев'яною.

Другий період – початок XVIII – 1830-ті рр. На початку XVIII ст. монастир переходить до оо. Василіан (дата та історичні обставини на сьогодні не з'ясовані). Поступова розбудови монастиря починається після закінчення Північної війни (1721 р.). Найперше відбулись зміни у перейменуванні церков. Головний храм Св. Трійці переосвячено в Успенський. Не з'ясованим на сьогодні є також стан архітектурних споруд того періоду. Описи пожеж у XVIII ст. можуть бути підтвердженням втрати дерев'яних новозбудованих споруд. За інвентарем 1736 р. [5, с. 29, 40, 43], який складався після кількох руйнівних воєнних дій, об'ємно-розпланувальну структуру Почаївського монастиря визначала менша кількість споруд, ніж зображено на гравюрі Н. Зубрицького. Проте основні монастирські споруди та оборонний мур були збережені, отже об'ємно-розпланувальна структура не зазнала значних змін.

Принципові зміни відбулись після 1761 р. На кошти Миколи Потоцького у 1782 р. (за Ю. Мартинівим) або у 1880 р. (за П. Ричковим) завершено будівництво нового Свято-Успенського собору (проект Готфріда Гофмана (1771); проект перебудови Петра Полейовського (1775)). Також споруджено помешкання для монахів (братський корпус). Із запланованого М. Потоцьким не був збудований мур навколо монастиря [2, с. 53 – 57]. Щодо періоду спорудження братських корпусів, збережених до сьогодні, у сучасній українській історіографії існує три гіпотези: одночасно з Успенським собором; до його спорудження і після [5, с. 48] (Схема 1).

Успенський собор розташований на місці колишньої Троїцької церкви, але головним фасадом орієнтований на південь. Для забезпечення доступу до головного входу над фундаментами попередніх двох церков і давніми печерами була споруджена південна тераса. Братський корпус збудований з північного боку собору і разом з ним утворює замкнене, прямокутне у плані подвір'я, за об'ємно-розпланувальною характеристикою – конвент. За стилістичною та композиційно-просторовою характеристиками на думку П. Ричкова відповідає австро-німецьким взірцям, специфічному типу паломницьких церков (Wallfahrtskirchen). Планувальна характеристика є свідченням намагання архітектурними засобами «примирити» західну і східну традиції. Використання такого прийому, як поворот бічних веж головного фасаду таким чином, що їх діагоналі паралельні поздовжній осі храму, є знаковим бароковим прийомом європейської архітектури XVIII ст. [5, с. 54, 64 – 70]. З архітектурно-містобудівної точки зору Успенський собор є композиційною домінантою, яка підпорядкувала собі всю навколишню забудову. Можна стверджувати, що Успенський собор є наяскравішим творінням європейського барокко другої половини XVIII ст. на території Правобережної України.

Третій період – 1831 – 1920 рр. Після входження Волині до складу царської Росії у 1833 р. Почаївський монастир був перетворений у православну

Свято-Успенську лавру, а його існуючий архітектурний ансамбль зазнав значних трансформацій, які відбувалися еволюційним шляхом. У період 1831 – 1920 рр. сформувалось нове ядро Почаївської лаври. Збудовано: Святі ворота, дзвіницю, архієрейський дім (нині іконно-книжкова крамничка), відкрито свічний завод, готель (нинішня діюча семінарія), паломницький дім, братську лікарню [3, с. 150 – 154].

3. Визначення барокових містобудівних прийомів у процесі еволюційного розвитку міста Почаєва.

Архітектурна стилістика, притаманна православному канону, втілювалась у нових спорудах і таким чином увесь архітектурно-містобудівний комплекс на кінець XIX – початок XX ст. своєрідно поєднав різночасові і різностильові споруди. Бароковий комплекс Успенської церкви з братським корпусом, які утворювали своєрідний конвент у структурі колишнього монастиря, не були змінені шляхом механічної перебудови.

Станом на 2016 р. з північної сторони, де у периметральній забудові, між келіями розташовувалась невелика церква Перемоги Божої Матері (споруджена після 1675 р., втрачена у другий будівельний період), розташовується новий Преображенський собор (2011 – 2014 рр.) значних розмірів, верхня висотна відмітка якого перевищує лаврську дзвіницю. За об'ємно-просторовою, композиційною і стильовою характеристиками храм є дисгармонійною домінантою усього комплексу. З чільного південного фасаду Лаври силует Успенського собору з братським корпусом нівелюється внаслідок появи на його фоні на близькій відстані куполів нової церкви.

Найдавніша частина сучасного міста Почаєва – перше монастирське поселення Юридика (1597 р.), яке знакують історичні криволінійні вулиці, зокрема, вулиця Юридика, що знаходиться з північно-західної сторони комплексу монастиря. За локаційним привілеєм 1778 р., ймовірно, з незаселеної на той час південної сторони монастирського комплексу, біля підніжжя Почаївської гори закладається містечко Новий Почаїв з розпланувальною структурою, характерною для європейської барокової традиції, найперше, у бароковому *trivium* та *rond-points*. Так, композиційним ядром Нового Почаєва була прямокутна у плані ринкова площа, закладена при перехресті трьох доріг (Радивилівської, Кременецької і Шевченка) (Схема 1.), що також підкреслює зацікавленість авторів проекту до комунікації, як основи містобудівного проектування, що знайшло свій розвиток у наступних історичних періодах, особливо, у модернізмі. За іконографічними джерелами у центрі ринкової площі стояла видовжена у плані одноповерхова ратуша.

Також у містобудівній структурі присутня багатоосьова розпланувальна версія, підпорядкована єдиній точці, як спеціальному пункту, відповідно до барокової ідеї політичної централізації, якою у даному випадку слугує комплекс

Почаївського монастиря – символ влади (релігійної). Підставою для цього твердження є збережені до сьогодні елементи розпланувальної структури та іконографічні джерела. У збережених фрагментах розпланувальної структури прочитуються й інші характерні барокові риси, які виявляються у тягlosti вулиць *ad libitum* в оточуючий місто ландшафт.

За попередніми дослідженнями припускаємо, що історичну площу знакують сквер імені Б. Хмельницького та сучасні вулиці Радивилівська-Кременецька з півночі, Шевченка – зі сходу, Лосятинська або Квіткова із заходу. З півдня, - можливо, це продовження вул. Спортивної або Ярослава Мудрого. Для наукової ідентифікації історичної розпланувальної структури необхідно провести ґрунтовне вивчення картографічних матеріалів, які на сьогодні не є доступними.

Висновок

Таким чином, місто, яке стало наступником монастирського села відносимо до релігійних. За визначенням європейських дослідників таке місто слугувало тлом осередку релігійного культу [7, с. 28], у нашому випадку – Почаївського монастиря. Релігійний осередок – одиничний об'єкт або комплекс – повинен розташовуватись у центрі міста або поблизу нього. Саме така структура Почаєва формувалась еволюційно з кінця XVI ст. і остаточно була сформована у другій половині XVIII ст. і являє собою унікальний для Правобережної України приклад барокового релігійного міста з комбінованим регулярним і нерегулярним укладом.

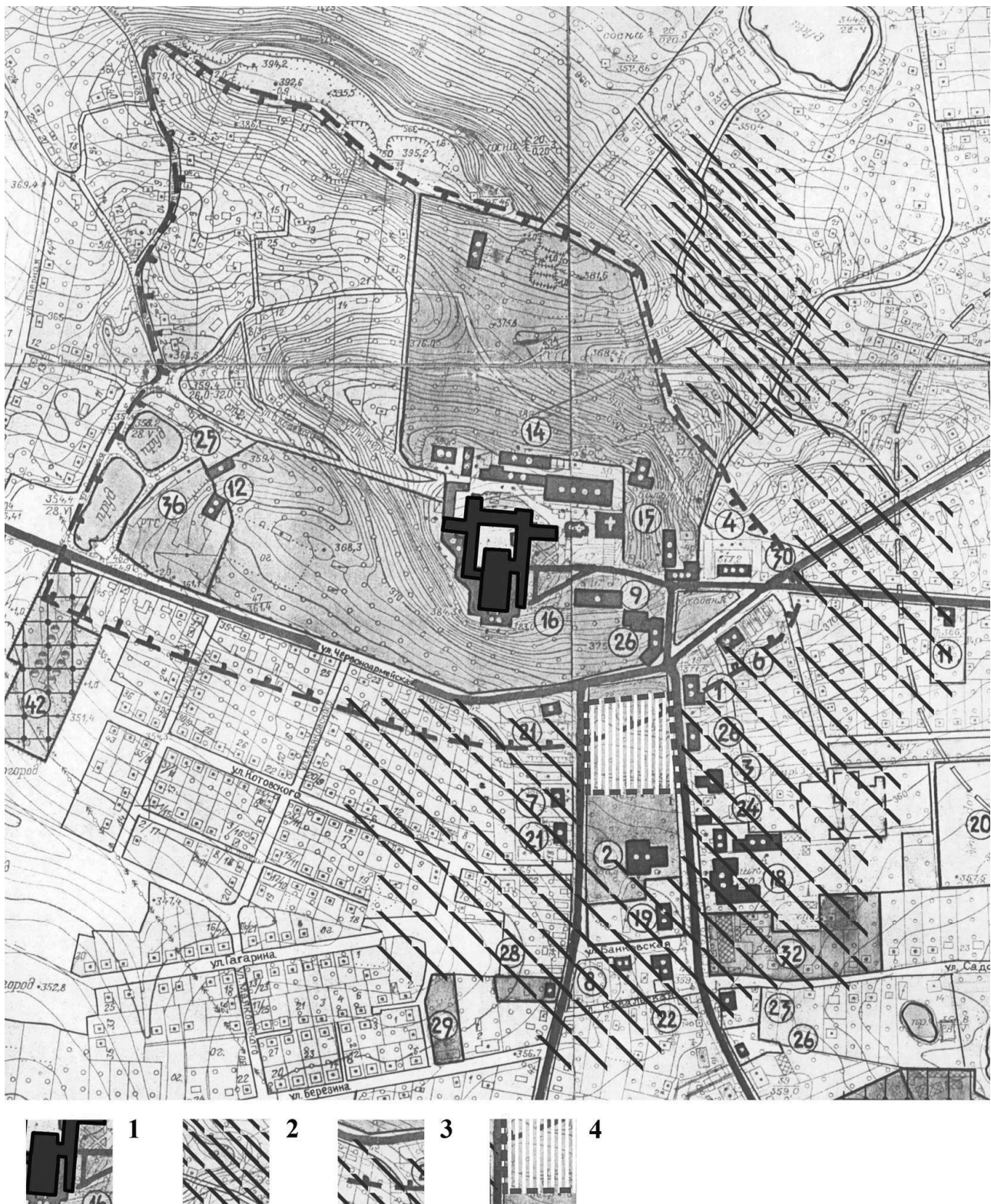

Схема 1. Гіпотетична схема розташування різночасових функціонально-планувальних елементів історичного міста Почаїв. Експлікація: 1 - Успенський собор (1782) з братським корпусом; 2 - територія історичного монастирського села Юридика (1597); 3 - територія історичного міста Новий Почаїв (1778); 4 - гіпотетичні межі історичної площі ринок.

Література:

1. Мартинів Ю. І. Діяльність Почаївської Лаври по збереженню пам'яток історико-культурної спадщини / Ю. І. Мартинів // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Історичні науки. - 2013. - Вип. 3.35. - С. 71-75.
2. Мартинів Ю. І. Почаївський монастир у XVII — початку XVIII століття / Ю. І. Мартинів // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Історичні науки. - 2013. - Вип. 3.34. - С. 53-57.
3. Мартинів. Ю. Формування архітектурного комплексу Почаївської Лаври В 1831-1920 рр. // Історія. Вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка - №1 (127). – Тернопіль, 2014. – С. 150 – 154.
4. Почаїв // Тернопільщина. Історія міст і сіл: у 3 т. – Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2014. – Т. 3. – 608 с.
5. Ричков П.А. Почаївська Свято – Успенська Лавра / Ричков П.А., Луц В.Д. – К.: Техніка, 2000. – 136 с.
6. Собчук В. Почаїв // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2008. – Т. 3. – С. 126 – 127.
7. Szpakowska E. Architektura miasta idealnego / pr. doktorska. – Krakow, 2011. – 271 s.

Abstract: The peculiarities of historical and urban development of town Pochaiv are presented in this article. Main stages concerning development of the town together with Pochaiv Lavra complex were shown in this research. Also there were found functional and planning elements of the historic core of the city, developed in different time periods.

Keywords: *Pochaiv Monastery, a historic town Pochaiv, monastic cloister, Baroque sacral complex, historical and urban development.*

Аннотация: в статье раскрыты особенности историко-градостроительного развития города Почаева. Представлены этапы развития города и комплекса Свято-Успенской Почаевской лавры, выделены разновременные функционально-планировочные элементы исторического ядра города.

Ключевые слова: *Почаевский монастырь, исторический город Почаев, монашеская обитель, барочный сакральный комплекс, историко-градостроительное развитие.*

*В.І.Соченко, доктор архітектури, професор
кафедри Основ архітектури та архітектурного
проектування КНУБА*

*Д.В.Соченко, бакалавр архітектури,
студент V курсу кафедри Інформаційних
технологій в архітектурі КНУБА*

АРХІТЕКТУРНІ АНСАМБЛІ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ХРАМОБУДІВНОЇ КУЛЬТУРИ

Особливості формування архітектурних ансамблів одна із «вічних» проблем світового зодчества. Історія їх створення входить своїм корінням в глибоку давнину. Піраміди Єгипту, акрополь Афін, форуми Риму, собор Св. Софії в ансамблі імператорського центру Константинополя, ансамблі площ Св. Марка у Венеції та Св. Петра в Римі, ансамблі соборів Св. Софії та Золотоверхий Св. Архістратига Михаїла в Києві, ансамбль Соборної площі зі Свято-Успенським собором Києво-Печерської Лаври та багато ін. були створені в різні часи світового цивілізаційного розвитку.¹ Але вони і понині справляють незабутнє враження та захоплення багаточисельних туристів та професійної громадськості, величністю та досконалістю своїх композиційно-художніх вирішень, які відображають особливості суспільного розвитку тих далеких часів.

Зазначимо, що поняття «ансамбль»* використовується в різних видах мистецтв: в музиці, співі, танцях, театральних виставах, літературі, архітектурі і містобудуванні, образотворчому мистецтві тощо. При цьому в кожному із них приймаючи свої специфічні риси.

В архітектурі та містобудуванні різних епох яскраво проявилися намагання зодчих вийти за межі архітектури окремої будівлі і охопити єдиним композиційно-художнім задумом складну просторово організовану сукупність різних будівель і споруд з їх природним оточенням та благоустроєм, формуючи згармонізоване середовище ансамблевої забудови площі, вулиці тощо³.

Ансамбль як феноменальна композиційно-образна система визначає взаємодію, єдність і гармонійність, поліфонізм різноманітних будівель та їх архітектурно-художніх форм, цілісно організованого простору. В архітектурі, як і в інших видах мистецтв, єдність різноманітних форм та елементів направлено

* Ансамбль (франц. "ensemble") – буквально «разом», сукупність, стрункий (гармонійний): 1) в музиці, співі, танцях декілька виконавців – дует, тріо, хор тощо; 2) в театрі – гармонічне сполучення всіх компонентів сценічного мистецтва, підпорядкованого єдиному задуму; 3) в архітектурі та містобудуванні – гармонійна єдність складної архітектурно-просторової композиції, в якій включені різні будівлі, міська інфраструктура, озеленення і благоустрій та природне оточення вцілому².

талановитими здчими на створення гармонійного композиційно-художнього цілого, що представляє собою, як стверджував Ле Корбюзьє «высочайшую степень интенсивности человеческого гения»⁴. На рівні ансамблю створюється «большая архитектура»⁵, формуються синтетичні образи великої сили емоційно-естетичного впливу. Мистецтво ансамблю – вищий прояв композиційно-художньої майстерності в архітектурі та містобудуванні. В різні часи питанням особливостей формування архітектури та створення ансамблів приділялась значна увага відомих майстрів та теоретиків зодчества.

Так, ще М.П.Вітрувій, звертаючи увагу на майстерність зодчих античності зауважував, що при створенні архітектури необхідно «принять во внимание условия местности, назначение здания» и «путем сокращений или добавления, достигь их уравновешенности», чтобы «...внешность здания не вызывала у смотрящих сомнений в его эвритмии»⁶.

Л.-Б.Альберті вважав, що в архітектурі «красота есть строгая соразмерная гармония всех частей, объединенных тем, чему они принадлежат, - такая, что ни прибавить ни убавить, ни изменить ничего нельзя, не сделав хуже»⁷. «Архитектурный ансамбль – відзначав І.В.Жолтовський – это сложная художественная система систем, целокупность образов решаемая с помощью целого ряда взаимосвязанных условий, композиционных закономерностей и принципов, специфических для ансамбля»⁸. З.Гідіон зазначав, що в архітектурному ансамблі «главное взаимоотношение объемов, определяющее полифоническую «оркестровку» ...тонкую игру в пространстве»⁹. Л.А.Ільїн стверджував, що ансамбль «в высшем смысле – это усиление архитектурных средств воздействия, превосходящих возможности отдельного архитектурного памятника»¹⁰.

Тож архітектурний ансамбль – композиційна згармонізована сукупність різних будівель і споруд, органічно поєднаних єдиним архітектурним задумом, в яких наявна загальна естетична цілісність. А містобудівний ансамбль – система гармонічно сформованого архітектурного середовища, до якого органічно входять ряд різних будівель і комплексів та окремих архітектурних ансамблів з інженерною інфраструктурою та з природним оточенням і елементами благоустрою та озеленення, які організовані в єдиний композиційно-художній задум містобудівних просторів – площі, вулиці тощо¹¹. Характерною особливістю містобудівних ансамблів можливе входження в них взаємопов'язаних між собою декількох архітектурних ансамблів. В різних типах ансамблів в синтетичній єдності також використовуються різні твори монументального мистецтва та дизайну (скульптура, живопис тощо).

Найчастіше визначні архітектурні та містобудівні ансамблі формуються протягом тривалого часу, іноді віками, в результаті послідовного історичного розвитку первісної ідеї в різні часи декількома поколіннями зодчих. При цьому

можуть спостерігатися стилістична змінюваність в часі його окремих частин та будівель при збереженні в цілому загальних архітектурно-композиційних рішень. Зміни можуть визначатися новими соціально-економічними потребами, природними умовами та архітектурно-художніми уподобаннями в контексті історичного розвитку. Їх цілісність досягала завдячуючи врахуванню особливостей історико-культурної спадкоємності та високому професіоналізму цілого ряду поколінь зодчих, які приймали участь у розбудові історично сформованих ансамблів. І згодом наставав час стабілізації та консервації досконало створеної ансамблевої забудови, яка вже може становити історичну, архітектурну, містобудівну, наукову та естетичну цінність як визначної пам'ятки архітектури і які потребують відповідних пам'яткоохоронних заходів по їх належному збереженню у складі заповідних або охоронних зон на державному, а найбільш визначні – на світовому рівні. Слід відзначити, що кожна епоха в історичному розвитку людства полишила по собі визначні храмові ансамблі, які відображають різні етапи світового цивілізаційного розвитку та залишаючи після себе визначні культурні здобутки. Так, шедевр світового зодчества - ансамбль Афіньського акрополя зі знаменитим Парфеноном, був створений в період найвищого розквіту еллінської архітектури стародавньої Греції при володарюванні Перикла (близько 495-492 рр. до н.е.). Керівництвом всіх робіт при формуванні ансамблевої забудови займався знаменитий скульптор Фідій. Над створенням ансамблю Акрополя працювали визначні зодчі Каллікрат, Іктін, Мнесікл, Архілок та інші.¹²

В біблійні часи Святої Землі Палестини в Єрусалимі за царя Соломона в 957-950 рр. до н.е. будується Перший старозавітний кам'яний храм Єдиному Богу.¹³ Згодом на цій Святій Землі в I ст. н.е. започатковується християнська віра та формується значне сакральне середовище пов'язане з Благою Вістю про скору появу Спасителя людства. З цим середовищем пов'язані Святі місця з храмами Благовіщення у Назареті та Різдва Христового у Віфліємі. В IV ст. в Єрусалимі створюється значний ансамблевий комплекс присвячений життю, стражданням, смерті і Воскресінню Ісуса Христа – храм Воскресіння Христового з храмом Гроба Господня¹⁴. Саме тут, згідно Святого Писання, був розіп'ятий та похований, а потім чудовим образом Воскрес Ісус Христос. Це найбільш шанований сакральний ансамбль Єрусалима – пам'ятка особливої релігійної значимості християнського світу, явище, яке займає унікальне історичне місце в цивілізаційному розвитку людства.

А в період найвищого розвитку Візантійської імперії в VI ст., часи правління імператора Юстиніана I (527-562 рр.), будується знаменитий собор Св. Софії (532-537 рр.), арх-ри: Анфімій із Тралл та Ісідор із Мілета – найбільш значний християнський храм в ансамблі імператорського центру Константинополя, який став визначною пам'яткою світового храмобудування.¹⁵

Загальновідома головна площа зі собором Св. Марка у Венеції, яка формувалася протягом декількох століть (з 1150 по 1810 рр.) і остаточно був створений дивний архітектурний ансамбль Венеції. В різні часи над його формуванням приймали участь талановиті зодчі – Н.Барат'єрі, Б.Буоно, Я.Сансовіно та В.Скамоцці.¹⁶

Головний храм Ватикану - ансамбль собора і площі Св. Петра в Римі, побудований на місці поховання першого римського єпископа апостола Петра. Він створювався з 1506 р., коли до його вирішення був залучений знаменитий зодчий Д.Браманте, а згодом, протягом понад 160 років над ним успішно працювали декілька поколінь видатних італійських митців – С.Рафаель, Б.Мікеланджело, Л.Берніні та ін. Знаменита площа зі собором Св. Петра була останньою грандіозною спорудою на території Риму в XVII ст.¹⁷

Визначна храмова забудова Верхнього міста стародавнього Києва (X–XII ст.ст.) – колишній церковно-палацовий ансамбль з церквою Богородиці Десятинної «міста Володимира», ансамбль собору Св. Софії «міста Ярослава» та ансамбль Золотоверхого собору Св. Архістратиґа Михаїла «міста Ізяслава-Святополка» були зведені в різні часи розвитку Київської Русі. Протягом багатьох століть формувалася і визначна Соборна площа зі Свято-Успенським собором Києво-Печерської Лаври. По цій проблематиці опубліковано цілий ряд ґрунтовних досліджень.¹⁸ І нині надзвичайно актуальним являється цілісне дослідження визначних храмових ансамблів історичного центру стольного града Києва в контексті історичного розвитку знаменитих ансамблів світового храмового зодчества. Адже храмова архітектура Київської Русі вписала в історію світового зодчества блискучі сторінки. Так про собор Св. Софії в Києві, сучасник його будівництва, видатний давньоруський церковний діяч часів Ярослава Мудрого, митрополит Іларіон, присвятив новозбудованому храму захоплюючі слова: «Церковь дивна и славна всем окружным странам, яко же она не обращается во всем полунощи земном от Востока до Запада».¹⁹

І в 1990 р. архітектурні ансамблі собору Св. Софії та Києво-Печерської Лаври визнані як видатні пам'ятки культури світового значення і включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Тож постає актуальна задача проведення широких досліджень та визначити місце і роль храмового зодчества Київської Русі в контексті історичного розвитку світового храмовбудування. Та при цьому підготувати рекомендації щодо належного збереження вітчизняної історико-архітектурної спадщини в цілому.

Враховуючи формат цього видання, більш детальний розгляд означених вище історичних храмових ансамблів буде наведено в наступних публікаціях цього збірника, що надасть можливості відслідкувати закономірності їх історичного розвитку та визначити пам'яткоохоронні особливості їх належного збереження як визначних пам'яток світової культурної спадщини для

прийдешніх поколінь.²⁰ Адже багато із них нині включені до Списку всесвітньої спадщини та охороняються під егідою ЮНЕСКО.

Висновки.

Архітектурно-містобудівні ансамблі – вищий рівень в розвитку світового зодчества. В різні епохи світового цивілізаційного розвитку були створені визначні храмові ансамблі, які знаменують різні періоди суспільного розвитку та його культурних надбань. Вивчення особливостей їх формування в історичному контексті надають можливості визначити закономірності їх розвитку, принципи та прийоми композиційної побудови для можливого використання цього досвіду в сучасній архітектурно-містобудівній практиці, так і будуть сприяти охороні та надійному збереженню вітчизняних храмових ансамблів як неминущих цінностей національної та світової культурної спадщини.

Література

1. Всемирная история архитектуры. В XII тт., Т.1. - с. 238; Т.2. - с. 173-226; Т.3. - с. 516-519; Т.5. - с. 113, 162-181, 225; Т.6. - с. 339-423.
2. Энциклопедический словарь, под ред. проф. И.Е.Андреевского. У 4 т., Т.1а, изд. Ф.А.Брокгаузъ, И.А.Ефронъ. – Семеновская типолитография И.А.Ефрона: С.-Петербург, 1980. – с. 46.
3. Бунин А.В. Круглова М.Г. Архитектура городских ансамблей. Ренессанс. – М.:Издат. Всесоюзной академии архитектуры, 1935. – с. 81; Див. також Егоров Ю.А. Ансамбль в градостроительстве СССР. Очерки. – М.:Изд. Академии наук СССР, 1961. – с. 11-25; Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства. В 2 т. – М.:Стройиздат, 1979; Кирилова А.Н., Иванова И.В., Павличенко В.И., Мастерство композиции: Пространство, пластика, ансамбль. – М.:Стройиздат, 1983. – с. 110-111; Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства. – М.:Стройиздат, 1984. – 256 с.; Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. – К.:Будивэльнык, 1991. – 184 с.; Тімохін В.О. Архітектура міського розвитку.– К.: КНУБА, 2008. – 629 с.; Панченко Т.Ф. Ландшафт Києва як об'єкт історичної культурної спадщини і сучасного зеленого будівництва //Арх. вісник КНУБА: Науково-вироб. зб. – К.: Вип. 6. – с. 263-273; Шебек Н.М. Просторова композиція історичного ядра Києва //Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Вип. 6. – 1998. – с. 84-88.
4. Ле Корбюзье. Архитектура XX века. – М.:Стройиздат, 1977. – с. 73.
5. Мастера советской архитектуры об архитектуре. Т.1. – М.:Стройиздат, 1975. - с. 290.

6. Витрувий. Десять книг об архитектуре. – М.:Изд-во Всесоюзной академии архитектуры, МС МХХХ VI, - с. 118-119.

7. Леон-Батиста Альберти. Десять книг о зодчестве. – М.: Изд-во Всесоюзной академии архитектуры, МС МХХХ VI. - с. 318-319.

8. Мастера советской архитектуры об архитектуре. Т.1. – М.:Стройиздат.- 1975. – с. 45.

9. Гидеон З. Пространство, время, архитектура. – М.:Стройиздат, 1973. – с. 24-25.

10. Мастера советской архитектуры об архитектуре. Т.1. – М.:Стройиздат, 1975. – с. 290.

11. Мардер А.П., Євреїнов Ю.М., Пламеницька О.А. та ін. Архітектура. Короткий словник-довідник. /За заг. ред. А.П.Мардера. – К.:Будівельник, 1995. – с. 18-19.

12. Соколов Г.И. Акрополь в Афинах. – М.:Просвещение. 1968. – 108 с.; Брунов Н.И. Памятники Афинского акрополя: Парфенон и Эрехтейон. – М.:Искусство. 1973. – с. 173.

13. Єрусалимський храм царя Соломона. – Режим доступу: wikipedia.org/wiki/Иерусалимский_храм.

14. Святе письмо Старого та Нового завіту. – К.:Uniteg Bible Socityts. С. 430-435; Див. також: Успенский Н.Д. Святые места в Иерусалиме на сегодня //ЖМП. 1961. - №5. – с. 19; Бидл М. Гробница Христа //Ариель. – 1999. - №32. – с. 24.

15. Асеев Ю.С. Шедевры світової архітектури. – К.:Радянська школа. – 1982. – с. 9-11.

16. Бринкман А.Э. Площадь и монумент. – М.:Изд-во Всесоюзной академии архитектуры. – 1935. – с. 58-63.

17. Rogàny frigyey. Róma. – Budapest. 1967. – с. 340-264.

18. Асеев Ю.С. Архитектура Древнего Киева. – К.:Будівельник. 1982. – с. 25-35; Соченко В.І. Церква Богородиці Десятинна в Києві. – К.:Мистецтво, 2014. – 224 с.; Кресальний М.Й. Софійський заповідник у Києві. – К.: Держ. вид. літ. з будів. і архіт. 1960. – 128 с. ; Логвин Г.Н. Собор Святої Софії в Києві. – К.:Мистецтво. 2001. – 352 с.; Нікітенко Н.М. Собор Святої Софії в Києві. – К.:Техніка, 2000. – 232 с.; Дегтярьов М.Г., Реутов А.Б. Михайлівський Золотоверхий монастир. – К.:Техніка, 1999. – 160 с.; Сіткарьова О.В. Успенський собор Києво-Печерської Лаври. – К.: Вид-во Свято-Усп. Києво-Печерської Лаври. 2000. – 232 с.; Слепцов О.С. Архитектура православного храма. – К.:А+С, 2012. – 552 с.

19. Повесть временных лет. – М.:Изд-во АН СССР, 1950. – с. 102.

20. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. – К.:Фенікс, 2008. – 178 с.; Див. також: Дьомін М.М. Проблеми дослідження архітектурної спадщини України //Архітектурна спадщина України. Вип. 1. – К.: 1994. – с. 5-10; Товбич В.П. Збереження та охорона архітектурної спадщини – справа кожного //В.В.Товбич, М.В.Сисойлов. Архітектура: мистецтво та наука. – Дніпропетровськ: Свідлер, 2007. – с. 350-494; Історико-містобудівні дослідження Києва /За ред. Вечерського В.В.; відп. за вип. Сердюк О.М.. – К.:Вид. «Фенікс», 2011. – 454 с.

Аннотація

В разные времена развития мирового зодчества были созданы выдающиеся архитектурные ансамбли, которые и ныне вызывают неизгладимое впечатление и восхищение как многочисленных туристов, так и профессиональной общественности. Изучение опыта формирования и закономерностей их исторического развития актуальная задача современных мастеров архитектуры и научных сотрудников. Приведены общие положения формирования и развития выдающихся храмовых ансамблей как феноменального явления мирового зодчества.

Ключевые слова: архитектурные храмовые ансамбли, памятники архитектуры, охрана и сохранение культурного наследия.

Annotation

In different times of architecture outstanding architectural ensembles, were created causing a lasting impression and admiration of both the numerous tourists and the professionals. Studying the experience of their formation and regularities of the historical development is actual task of modern masters of architecture and researchers. There are common principles of formation and development of outstanding temple ensembles as the phenomenon of world architecture.

Keywords: architectural temple complexes, architectural monuments, protection and preservation of cultural heritage.

Аспірант Кравченко Д.О.

Науковий керівник: проф., канд.арх. Скорик Л.П.

*Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури
(НАОМА)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ЗОН НА ТЕРИТОРІЮ ПРОСТОРУ ДИТЯЧИХ ОНКОЛОГІЧНИХ ЦЕНТРІВ.

Анотація. В статті розглядаються вплив при лікарняних зелених територій, які допомагають покращити та пришвидшити процес одужання пацієнтів, що перебувають в дитячій онкологічній лікарні.

Ключові слова: *сад, ландшафт, лікарня, онкологічні центри.*

Актуальність. В нашій сучасності, дитяча онкологія є однією з найгостріших проблем, і з кожним роком це питання лише загострюється.

Перше місце серед дитячої смертності, за світовою статистикою, займає онкологія. За твердженням директора відділення дитячої онкології Національного інституту раку, при вчасній діагностиці та відповідному лікуванні можна врятувати 7 з 10 онкохворих дітей. Але в нашій країні, ця статистика є набагато гіршою – після діагностики та лікування виживає лише кожна третя, а то й друга дитина [1]. Тому особливого значення набуває створення найоптимальніших умов для лікування хворих на онкологію дітей.

Постановка проблеми. Дослідити вплив садів та парків прилеглих до території лікарні на ефективність лікування та оздоровлення дітей з онкологічними захворюваннями.

Аналіз останніх досліджень. На даний час в Україні майже не проводяться наукові дослідження, що стосуються формуванню онкологічних дитячих закладів та прилеглої території.

В основному, існуючі роботи стосуються лише спільних планувальних та будівельних аспектів лікарень і не стосуються саме онкологічних дитячих закладів, наприклад: «Центральні районні лікарні» А.Я. Боярського, «Проектування лікарень» під редакцією А.Р. Сафонова.

Безпосередньо, дослідження впливу архітектури та прилеглої зеленої території на процес одужання пацієнтів в онкологічних центрах не проводилися.

Виклад основного матеріалу. З кожним роком сади та парки набувають все більшого значення в урбанізованому світі, і в даний час фігурують в розробці більшості нових проектів лікарень (за даними Американського товариства ландшафтних архітекторів). Було проведено опитування 100 директорів та архітекторів, 82 відсотки погодилися, що «розробка дизайну відкритого простору має бути одним з найбільш важливих аспектів при проектуванні лікарень».

Чи дійсно парки та сади сприяють процесу одужання пацієнта? Стереоскопічне уявлення, яку роль відіграє правильно спланований ландшафт при лікарні і що він означає для хворої дитини можна подивитися в відео про перебування трирічного хлопчика Айдана Швальба у відділенні трансплантації при дитячій лікарні Бостона (Рисунок 1-6) досліджував хвилясті доріжки, зелений газон, гілки дерев та їх вузлуваті корені в саду «Prouty Garden» на території лікарні.

"Він любить бути в саду для годування птахів і білок", пише бабуся Айдана.

Сад, який так полюбився юному пацієнту, через його яскраву зелень, тіністі місця, де можна сховатися від сонця, а особливо наполовину приховані скульптури тварин, які зачаровують відвідувачів різного віку є «одним з найуспішніших садів при лікарнях в США» - говорить Клер Купер Маркус, заслужений професор в галузі ландшафтної архітектури в університеті Каліфорнії, Берклі.

Як показують дослідження вчених у всьому світі з кожним роком усе більше уваги приділяється навколишньому середовищу лікарень. Одне з них було проведене психологом Ульріхом Роджером та опубліковане в 1984 році в журналі «Science» [6]. Ульріх Роджер був одним з перших, хто став проводити медичні дослідження, під строгим експериментальним контролем щодо аналізу впливу прилеглої до лікувального закладу території на процес одужання пацієнтів.

Ульріх і його команда проаналізували медичні записи лікарів, щодо пацієнтів, які перебували в лікарні після хірургічного втручання з видаленням жовчного міхура в приміській лікарні Пенсильванії. Тож, пацієнтів, ліжка яких були розміщені біля вікон з видами на парк, в середньому, процес одужання проходив швидше, було менше післяопераційних ускладнень і використовувалося значно менше знеболюваних препаратів, ніж у пацієнтів, що мали вид з вікна на інші споруди.

Рисунок 1-6.

Естер Стернберг, лікар і нейроімунолог Національного інституту психічного здоров'я називає цю роботу Ульріха Роджера новаторською.

Негативний вплив міського шуму і галасу на стан пацієнтів лікарень загострює хронічні захворювання, порушує сон, підсилює стресові фактори, що глибоко позначається на здоров'ї.

"У 1984 році ми всі сприйняли цю статтю як само собою зрозуміле, що лікарні були гучними, мали запах медикаментів, дезорієнтуючи лабіринтну систему планування," говорить Штернберг, який є автором книги «Зцілення простором: наука про простір та благополуччя» [4]. «Але нам не приходило в голову, що такий стрес може негативно вплинути на процес одужання...».

Згідно з дослідженнями, що були проведені щодо здорових людей, які періодично по три – п'ять хвилин споглядали на дерева, квіти або водоймища, було доведено (завдяки вимірювали фізіологічних змін кров'яного тиску, напруження м'язів, роботи серця і електричної активності мозку), що це суттєво зменшує гнів, тривогу та біль.

У 1993 році Ульріх і його колеги з лікарні Університету Упсала в Швеції взяли на огляд 160 пацієнтів у відділенні серцевої хірургії та розділили на шість груп . Кожна з них мала свої умови: змодельовані «види з вікна»: великі фотографії природи (відкритий простір, насадження з дерев або темні лісові фото); абстрактні картини; біла панель; глуха стіна. Найефективнішими виявилися зображення з лісу.

Клер Купер Маркус, професор Emerita на факультетах ландшафтної архітектури та архітектури в Університеті Каліфорнії в Берклі, говорить: «Давайте з'ясуємо, проведений час при взаємодії з природою в правильно спроектованому саду не виліковує рак або сильно обгорілі ноги. Але є докази того, що це може знизити рівень болю і стресу та збільшити вашу імунну систему таким чином, що дозволить тілу пацієнта віднайти гармонію, яка допоможе вам прискорити процес одужання» [2].

Безпека і комфорт є необхідними в садах при закладах охорони здоров'я. Естетичний дизайн і належне обслуговування можуть впливати позитивною силою, з якою екстремальні кліматичні умови, негоди, чи шкідливі бактерії чи комахи. Ретельний аналіз сонячного дня допоможе оптимально організувати розбивку території з періодичною змінністю тіні та сонця, що необхідне для пацієнтів з онкологічними захворюваннями. Накриті місця для відпочинку, особливо біля входу до саду лікарні дозволять вийти на ганок чи терасу і просто насолодитися ландшафтом, коли погода не сприяє прогулянкам. Сади повинні бути спроектовані таким чином, що, навіть коли вони не є фізично доступними, то обов'язково повинні бути видними з вікон палат, або впроваджені у внутрішній простір лікарні, як зелені атріуми, для споглядання зміни сезонів.

Відповідно до теорії Роджера Ульріха (Garden Design (1999)) сади біля лікувальних закладів повинні забезпечити: 1). участь природи (рослини, тварини, вода, свіже повітря); 2). наявність інтимних просторів при потребі усамітнитися; 3). можливості для спілкування; 4). умови для руху та фізичних вправ. Здається очевидним, що природа має домінувати в кожному куточку прилікарняної території, але часто на це не звертають уваги, від чого страждає процес одужання [3].

Доступ до природи сприяє швидшому процесу одужання, зниження стресу, депресії, міопії, болю, втоми, агресивності, імпульсивності, поліпшенню імунної функції, міцності кісток, загоєнню ран, здатності до концентрації, емоційної стійкості, співпереживання, зростанню життєвої енергії, релаксації, піднесення настрою...

За теорією біофілії, людському індивідууму притаманна вроджена емоційна прив'язаність до інших живих організмів – цим значною мірою пояснюється позитивний вплив природи на фізичне та емоційне оздоровлення людини.

Ще давньогрецька натурфілософія сприймала людину як невід'ємну складову частину навколишнього світу. Гармонійне поєднання людини і природи лежало в основі уявлень про здоров'я. Порушення цієї гармонії вважалося основною складовою більшості хвороб. Тому лікар був зобов'язаний ретельно вивчати умови навколишнього середовища хворого, щоб збагатити їх природними компонентами.

Висновки: Всі ми знаємо, що доволі часто, під час хвороби людину супроводжує психологічні проблеми та поганий настрій, а особливо це помітно в дитячій онкології. Для покращення лікувального процесу необхідно звертати увагу не лише на естетичну складову архітектури, а й ландшафт біля лікарень. На основі існуючих досліджень виділяються рекомендації по облаштування зелених зон:

- першочерговим є доступність даних територій для пацієнтів, вони повинні розміщуватися безпосередньо на території лікувального закладу;
- відкриті зони повинні чергуватися з затишними місцями де пацієнт може усамітнитися та насолодитися оточуючою природою;
- важливим є утворення тіньових зон, де пацієнт не перебуває під прямими сонячними променями, що є необхідним для дітей з онкологічними захворюваннями;
- широкі, звивисті доріжки дають змогу пацієнтам з обмеженими можливостями, доволі легко добиратися до парку, для відпочинку на природі;
- скульптури в саду повинні бути реалістичними, бо, як доведено, абстрактні скульптури не заспокоюють людей, які хворіють.

Література.

1. В Україні від раку помирає кожна друга дитина з онкологічним діагнозом. [Електронний ресурс] // УНІАН, Вікно. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.unian.ua/society/913378-v-ukrajini-vid-raku-pomirae-kojna-druga-ditina-z-onkologichnim-diagnozom.html>.

2. Franklin D. How Hospital Gardens Help Patients Heal [Електронний ресурс] / Deborah Franklin // Scientific American. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.scientificamerican.com/article/nature-that-nurtures/>.

3. Sachs N. What is a Healing Garden [Електронний ресурс] / Naomi Sachs // Therapeutic Landscapes Network. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.healinglandscapes.org/blog/category/healing-garden/&gws_rd=cr&ei=EnreV4rYI4m1sQH1gJjoCA.

4. Sternberg E. HEALING SPACES: THE SCIENCE OF PLACE AND WELL-BEING / Esther M. Sternberg. – London: the belknap press of harvard university press Cambridge, 2009. – 22 с.

5. Kellert, SR, & Wilson, EO (1993). *Биофилия*. Вашингтон, округ Колумбия: Island Press.

6. ULRICH R. View through a window may influence recovery from surgery / ROGER S. ULRICH. // SCIENCE. – 27. – С. 420–421.

Аннотация.

В статье рассматриваются влияние прибольничных зеленых территорий, которые способствуют улучшению и ускорению процесса выздоровления пациентов, которые находятся в детской онкологической больнице.

Ключевые слова: *сад, ландшафт, больница, онкологические центры.*

Annotation.

The article discusses the impact of green territories near the hospitals, which contribute to improving and speeding up the healing process of patients who are in the children's cancer hospital.

Keywords: *garden, landscape, hospital, cancer centers.*

*Доктор архітектури, професор **Слепцов О.С.**,
кандидат архітектури, доцент **Щербаков О.В.**,
кандидат архітектури, доцент **Меженна Н.Ю.**,
кандидат архітектури, доцент **Русевич Т.В.**,
кафедра Основ архітектури і архітектурного проектування, КНУБА*

КОНКУРСНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК МЕТОД НАВЧАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТОРІВ

Анотація: Стаття розповідає про участь та перемогу студентів та викладачів кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА у відкритому конкурсі, оголошеному Славутицькою міською радою на Ескізний проект пам'ятного знаку-символу у м. Славутич на честь реалізації Меморандуму про взаєморозуміння між урядом України і урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС.

Ключові слова: пам'ятний знак, знак-символ, місто Славутич, конкурс, кафедра Основ архітектури і АП, КНУБА.

Під час навчання на архітектурному факультеті студенти набувають навички в архітектурному проектуванні в процесі творчої роботи над курсовими проектами. Але методи навчання не обмежуються методичною роботою тільки над програмними завданнями, завдяки залученню студентів до конкурсного проектування відбувається взаємозв'язок навчальної і реальної проектної практики.

Прикладом такої роботи стала участь у травні 2016 року студентів п'ятого курсу архітектурного факультету КНУБА кафедри основ архітектури та архітектурного проектування у відкритому конкурсі, оголошеному Славутицькою міською радою на Ескізний проект пам'ятного знаку-символу у місті Славутич на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про взаєморозуміння між урядом України і урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС. Пам'ятний знак передбачається встановити на клумбі при в'їзді у місто (Рис.1).

Славутич - для свого часу нова модель міського будівництва, де тісно взаємодіяли і вирішувалися різні організаційно-діяльні, соціальні, технічні, художні проблеми. Місто, як відомо, виникло в результаті трагічної ситуації-

Рис. 2 Фрагменти міського середовища міста Славутич.

аварії на Чорнобильській АЕС, наслідки якої ще не відчувалися, коли було прийнято урядове рішення про його будівництво. «Ми не знали всієї правди», - відверто сказав тоді головний архітектор проекту Федір Боровик [1].

У будівництві міста брали участь архітектори і будівельники з восьми союзних республік: Литви, Латвії, Естонії, Грузії, Азербайджану, Вірменії, України та Росії, що додало забудові кожного містобудівного кварталу національного колориту. Як результат, зараз місто розділене на тринадцять кварталів: Бакинський, Белгородський, Вільнюський, Добринінський, Єреванський, Київський, Ленінградський, Московський, Ризький, Талліннський, Тбіліський, Чернігівський, Печерський, кожен з яких має свою особливу архітектуру і атмосферу. 26 березня 1988 року видано перший ордер на заселення квартир. На самому ж ділі перше заселення було вже в 1987 році. Територія забудови міста займає 7,5 км², з них 2,5 – житлова зона, решта – функціональні зони [2]. Духовну зону створює комплекс Свято-Іллінського храму, проект якого виконало Науково-проектне архітектурне бюро «Ліцензіарх» під керівництвом доктора архітектури, професора, завідуючого кафедри основ архітектури і архітектурного проектування Олега Слепцова (Рис.2).

Студенти працювали в творчих групах якими керували: завідувач кафедри, доктор архітектури, професор Олег Слепцов, доценти Олександр Щербаков, Наталія Меженна, Тетяна Русевич, Сергій С'юмка. На конкурс було представлено чотири варіанти проекту.

Варіант №1 - автори: студенти гр. АБС 54-а Альохіна Т.В., Матвієнко А.А., Сіньков Є.О. (Рис.3)

Форма пам'ятника виходить з концепції, яка полягає у тому, що місто нерозривно пов'язане із атомною енергетикою, тому образ має прямий символічний зв'язок з градирнею атомної станції. Первинна ідея, пов'язана з інтенсивним озелененням споруди, мала доводити перемогу природи над екологічною катастрофою, спричиненою людською необачністю. Проте, пізніше ідея трансформувалася в іншу. Якщо тримати атом під контролем науки та розуму, він приносить користь. Споруда має головний об'єм у вигляді двох видозмінених одно порожнинних гіперболоїдів, що розміщуються на залізобетонному цоколі, заввишки 2м. Перший гіперболоїд, в якому знаходиться атом, символізує науку, а другий, який «обіймає» всю конструкцію, символізує людство. Тому символ – це атом, заключений у ґрати науки, який працює для людей.

На залізобетонному цоколі діаметром 35м закріплені два гіперболоїда, ця інженерна конструкція здатна тримати навантаження від власної ваги. До

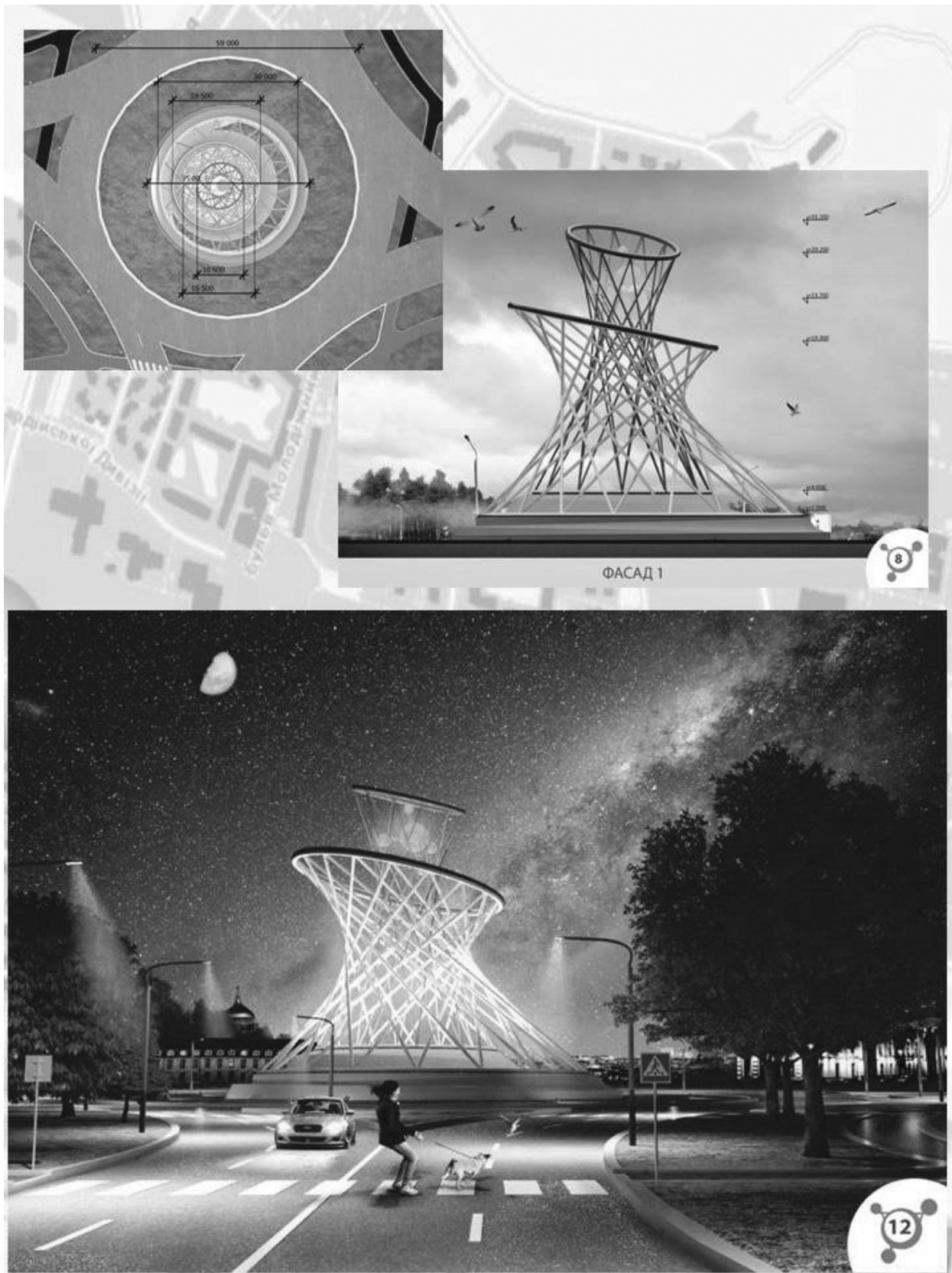

Рис.3 Конкурсний проект пам'ятного знаку-символу у м. Славутич. Автори: студенти КНУБА кафедри ОА і АП гр.54-а Альохіна Т.В. Матвієнко А.А. Сіньков Є.О.

того ж, сітчаста структура робить конструкцію стійкою до вітрового навантаження, і не накопичує сніговий покрив.

На висоті 29м знаходиться освітлювальний елемент. Він призначений для освітлення, власне, конструкції. Для додаткового освітлення передбачені 8 прожекторів, які розміщуються всередині більшого гіперболоїда і підсвічують конструкцію з середини.

Варіант №2 – автор: студентка гр. АБС 54-а Кожевнікова А.В. (Рис.4)

Символ міста – архангел, що дає допомогу у часи випробувань. І тому головна ідея в'їзного знаку – рух. Лише вперед, лише вгору, на могутніх крилах у світле майбутнє! Переважно населення Славутича складають колишні жителі Прип'яті, з них вісім тисяч у 1986 році були ще дітьми. Багато жителів Славутича є ліквідаторами і, як ніхто, знають ціну трагедії на ЧАЕС; вони дотепер працюють у межах зони відчуження, займаючись там моніторингом, науковою діяльністю й обслуговуванням законсервованої станції. Славутич – місто з найнижчим середнім віком населення в Україні. Більше третини жителів міста – діти. Монумент символізує ангела, що тільки но починає свій політ, робить найперший і найсильніший ривок крилами, що підійме його над землею, вперед, вгору! Кільця символізують стабільність та безпеку, яку створює саркофаг, який будується над реактором.

Габарити пам'ятного знаку: висота – 17м, діаметр основи – 18м. Основний об'єм знаку запроектований із залізобетону (кільця та тіло Архангела) та металевих конструкцій, вкритих металевими панелями. Конструкцією передбачено встановлення пам'ятнику на бетонний фундамент. За проектом передбачено освітлення у нічний час і озеленення території.

Варіант №3 – автори: студенти гр. АБС 54-а, 54-б Свириденко А.В. Оберемок О.Ю. (Рис.5)

Вісім частин монументу символізують угоду між країнами «Великої сімки» та нашою державою. Тільки об'єднавши зусилля, ми зможемо здолати негативні наслідки катастрофи. Аварія принесла багато жертв та шкоди нашому народу. Незважаючи на всі негаразди, ми повинні рухатися далі, радіти життю, вірити у наступний день, але також ми повинні шанувати пам'ять тих, хто рятував нашу країну від жахливих наслідків аварії, та розповідати нашим нащадкам, про героїв, які віддали своє життя. Монумент символізує відродження.

Габарити пам'ятного знаку: висота – 17м. діаметр основи – 13м. Конструкцією передбачено будівництво пам'ятного знаку з залізобетону,

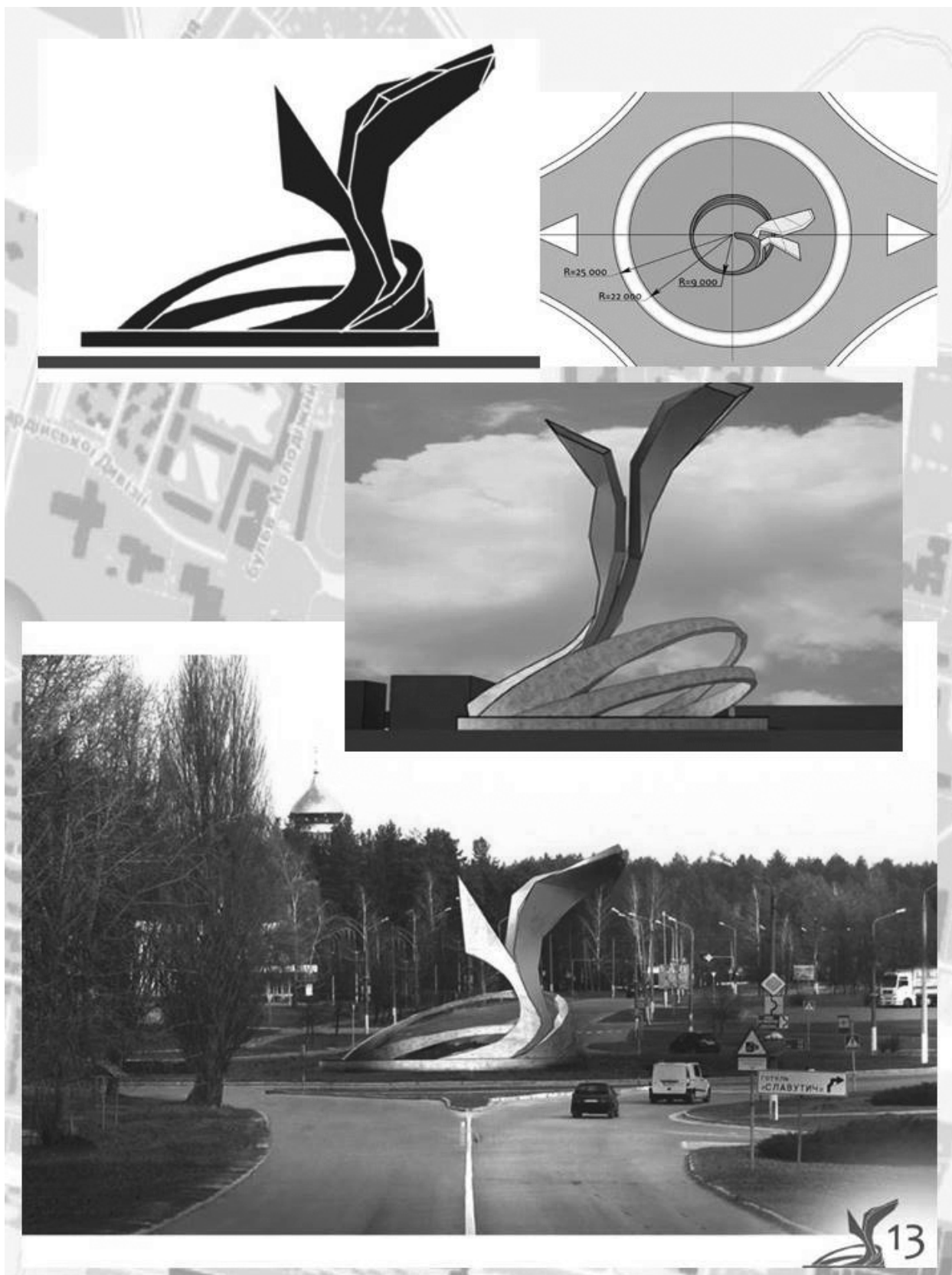

Рис.4 Конкурсний проект пам'ятного знаку-символу у м. Славутич. Автор: студентка КНУБА кафедри ОА і АП гр. 54-а Кожевнікова А.В.

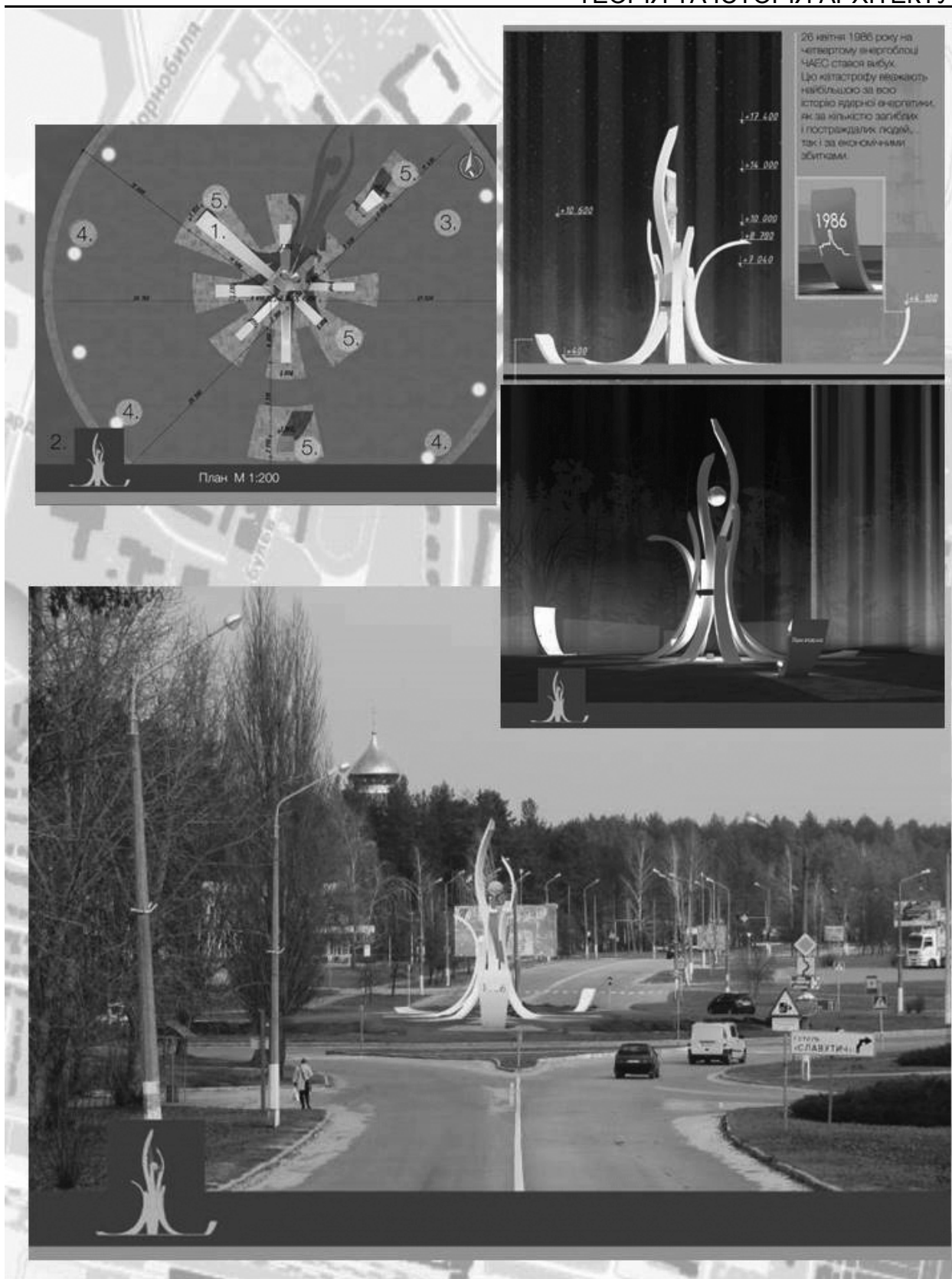

Рис.5 Конкурсний проект пам'ятного знаку-символу у м. Славутич. Автори: студенти КНУБА кафедри ОА і АП гр. 54-а, 54-б Свириденко А.В. Оберемок О.Ю.

покритого фарбою. А також куля, яка виконана з склопластику, відносно нового матеріалу, який добре витримує атмосферні опади та зміни температур, а також він недорогий. Пам'ятник встановлений на бетонний фундамент.

Також необхідно зазначити, що монумент має деякі інформативні написи, які вирізані у двох частинах, які виступають з-під землі. Для гарного сприйняття пам'ятного знаку в вечірній час, необхідно підсвітити скульптуру. Проектом передбачено озеленення території, а саме висадка декоративних кущів, та квітів за сезоном.

Варіант №4 – автори: студенти гр. АБС 54-а, 54-б Павлюк Ю.Ю. Степанькова Я.С. (Рис.6)

Концепцією ескізного проекту, його головною ідеєю є образ вогню, що втілює незламність і віру нашого народу, силу духу та перемогу. Своєю стрімкістю догори – форма символізує підпис, угоду України і урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС. Організований простір являє собою запрошення до міста, має бути візитною карткою міста, формує естетику простору.

Учасники конкурсу мали можливість доповісти і захистити свої проекти на засіданні журі з розгляду конкурсних робіт яке проходило у будівлі і міської адміністрації міста Славутича (Рис.7), а також поділилися своїми думками і спогадами про поїздку.

Альохіна Т.В, учасниця конкурсу.

Подорож до міста Славутич на оголошення результатів конкурсу стала приємним закінченням навчального року. Місто, в якому час, здається, застиг. Місто, що наче зійшло зі сторінок романів братів Стругацьких. Така собі маленька утопія тиші в оточенні соснових лісів. Привітні люди, акуратні будинки, розмірене життя. В цілому, Славутич здався мені схожим на музейний експонат, але цінний для досвіду та споглядання. Ми почули про багато нових проектів, що колись втіляться у місті, але доти воно здалося сплячим під полуденним сонячним промінням.

Робота над конкурсом дала надію, що нові проекти сколихнуть і пробудять цікавість до відродження Славутича і подібних міст. Хотілося б, звісно, щоб Чорнобильська АЕС не стала єдиним лейтмотивом для створення нового іміджу міста.

Рис.6 Конкурсний проект пам'ятного знаку-символу у м. Славутич. Автори: студентки КНУБА кафедри ОА і АП гр.54-а, 54-б Павлюк Ю.Ю. Степанькова Я.С

Рис. 7 Засідання журі з розгляду конкурсних робіт. Доповідь переможців конкурсу студенток КНУБА кафедри ОА і АП гр.54 а,б Свириденко А.В. Оберемок О.Ю.

Кожевнікова А.В., учасниця конкурсу.

Мабуть в Україні немає людини, котра не чула про Чорнобиль, станцію і теперішню ситуацію. Я, звісно, знала про трагедію і про те, що для людей, які працювали на станції, збудували нове місто Славутич, та бути в ньому, на жаль, не доводилося. І нарешті.... ми прибули до цього дивного міста, що нарекли старою назвою Дніпра, до Славутича. Чисте повітря, співи пташок, сосни та архітектура. Це щось незвичайне. Пропорції, відстані, композиція, метр, ритм.... Мені одразу пришили на згадку Ренесансні «Ідеальні міста» які планувалися та будувалися одночасно. Квартали, форма міста, самі будиночки – у всьому цьому відчувалася жадання архітекторів і проєктувальників допомогти людям, котрим довелося покинути свої домівки, створити для них найкращі з можливих умов, можливо, «нове життя».

До душі мені велика площа в центрі міста і парк біля Київського кварталу. Дуже сподобався поділ на квартали і особливі акценти, такі, наприклад, як мангал у дворі, яким можуть скористуватися всі охочі.

Повертаючись до дому, я була дуже рада, що маю змогу додати краплину історії цьому дивовижному місту, Славутичу.

Свириденко А.В. Оберемок О.Ю., учасниці конкурсу.

Коли ми дізналися про можливість взяти участь у конкурсі, присвяченому пам'яті Чорнобильської катастрофи, то одразу ж погодилися. Це честь для нас – долучитися до увічнення пам'яті трагічно загиблих людей.

Як усе живе бере силу з Землі та Сонця, так і запропонований пам'ятний знак, зростає з-під землі і захищає у своїх долонях наше світле майбутнє, підіймаючи його ближче до Сонця. Ми всі віримо, що наше майбутнє обов'язково буде чистим та наповненим яскравими фарбами життя. Основна концепція монумента – зародження нового життя.

На захист конкурсної роботи, ми були запрошені до міської адміністрації Славутича, де нас гостинно прийняли та після захисту показали визначні пам'ятки та просто «цікавинки» міста. Усі роботи, представлені на конкурсі, були гідними та мали глибокий зміст. І нам дуже приємно, що саме наш проєкт так високо оцінили.

Не залишилися байдужими і представники керівництва міста Славутича - міський голова Фомічев Юрій Кирилович і т.в.о. начальника управління інфраструктури та капітального будівництва

Мирзоян Галина Володимирівна: *«Студенти Київського національного університету представили на конкурс прекрасні роботи. Нашій комісії дуже важко було зробити вибір, бо у кожній із наданих пропозицій були свої «родзинки» та переваги. Ми побачили високий*

професійний рівень архітектурних вирішень, презентацій та доповідей! Це вже не студенти, а готові спеціалісти з високим рівнем креативу! Проекти яскраві, привертають увагу, розроблені з урахуванням всіх вимог та наших побажань. У роботах навіть є приблизний прорахунок вартості та перелік використаних матеріалів.

Ми з задоволенням продовжимо подальшу співпрацю з кафедрою основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА. Велика вдячність учасникам проекту: студентам та їх викладачам!!!»

Переможцями у відкритому конкурсі на Ескізний проект пам'ятного знаку-символу у місті Славутич на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про взаєморозуміння між урядом України і урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС стали група студентів: Свириденко А.В., Оберемок О.Ю.

Проект, автором якого є Кожевнікова А.В., обрано до створення пам'ятного знаку героям, котрі віддали своє життя за свободу, гідність, незалежність єдиної України. Всі студенти і викладачі були відзначені подяками.

Література.

1. <https://irbis-nbuv.gov.ua>
2. <https://uk.wikipedia.org>

ПОДЯКА

**Свириденко
Анастасії Вікторівні**

студентці Київського національного університету
будівництва і архітектури

Прийнявши славу відомості за активну участь у
архітектурному конкурсі
на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про
класифікаційні лінії Урядом України і Урядом країни
«Великої сімки» та Комісією Європейського
співтовариства щодо захрону Черніобильської АЕС
Хай доля дарує Вам тільки хороших настрій,
бадьорість духу та невичерпну енергію,
Добра Вам, міцного здоров'я, на довгі літа!

Уповноважений
Міський голова Ю.К. Фомічєв

м.Славутич

ПОДЯКА

**Оберемок
Олександрі Юрійвні**

студентці Київського національного університету
будівництва і архітектури

Прийнявши славу відомості за активну участь у
архітектурному конкурсі
на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про
класифікаційні лінії Урядом України і Урядом країни
«Великої сімки» та Комісією Європейського
співтовариства щодо захрону Черніобильської АЕС
Хай доля дарує Вам тільки хороших настрій,
бадьорість духу та невичерпну енергію,
Добра Вам, міцного здоров'я, на довгі літа!

Уповноважений
Міський голова Ю.К. Фомічєв

м.Славутич

ПОДЯКА

**Павлюк
Юлію Юрійвну**

студентці Київського національного університету
будівництва і архітектури

Прийнявши славу відомості за активну участь у
архітектурному конкурсі
на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про
класифікаційні лінії Урядом України і Урядом країни
«Великої сімки» та Комісією Європейського
співтовариства щодо захрону Черніобильської АЕС
Хай доля дарує Вам тільки хороших настрій,
бадьорість духу та невичерпну енергію,
Добра Вам, міцного здоров'я, на довгі літа!

Уповноважений
Міський голова Ю.К. Фомічєв

м.Славутич

ПОДЯКА

**Степаньковій
Яні Сергіївні**

студентці Київського національного університету
будівництва і архітектури

Прийнявши славу відомості за активну участь у
архітектурному конкурсі
на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про
класифікаційні лінії Урядом України і Урядом країни
«Великої сімки» та Комісією Європейського
співтовариства щодо захрону Черніобильської АЕС
Хай доля дарує Вам тільки хороших настрій,
бадьорість духу та невичерпну енергію,
Добра Вам, міцного здоров'я, на довгі літа!

Уповноважений
Міський голова Ю.К. Фомічєв

м.Славутич

СЛАВУТИЦЬКА МІСЬКА РАДА КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**ВІДДІЛ МІСТОВУДУВАННЯ, АРХІТЕКТУРИ
ТА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ
УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА**

Центральна пл., 7 м.Славутич Київська обл. 07100 тел.:(04579) 3-00-11*175 факс: 2-68-68; 2-96-95
веб-сайт: www.e-slavutich.gov.ua електронна пошта: vykonkom@slav.gov.ua

Від 12.09.2016 № 381

На _____ від _____

**Київський національний
університет будівництва та
архітектури**

**Про участь у архітектурно-
містобудівному конкурсі**

27.05.2016 в м.Славутич Київської області відбувся архітектурний конкурс на найкращий ескізний проект пам'ятного знаку – символу на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про взаєморозуміння між урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС.

В конкурсі взяли участь такі студенти Київського національного університету будівництва та архітектури:

Альохіна Т.В., Матвієнко А.А., Сіньков Є.О. (проект №1), Кожевнікова А.В. (проект №2), Павлюк Ю.Ю., Степанькова Я.С. (проект №3), Свириденко А.В., Оберемок О.Ю. (проект №4).

Підсумки журі: проект №1-75 балів; проект №2-100 балів; проект №3-80 балів; проект №4-115 балів.

Переможцем конкурсу на найкращий ескізний проект пам'ятного знаку – символу на честь реалізації МЕМОРАНДУМУ про взаєморозуміння між урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС визначено проект №4-115 балів.

Міський голова

Ю.К. Фомічев

Давиденко І.А.
3-00-11*17

Abstract: The article tells about participation and winning students and faculty basics of architecture and architectural design KNUCA open tenders Slavutych City Council to draft design memorial sign symbol m. Slavutich in honor of the Memorandum of Understanding between the Government of Ukraine and Government " Big Seven "and the Commission of the European Communities on the closure of Chernobyl.

Key words: memorial, sign, symbol, city of Slavutich, contest, Department of Architecture and foundations AP KNUCA

Аннотація: Стаття розповідає об участі і перемозі студентів і преподавателей кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА в відкритому конкурсі, оголошеному Славутицьким міським радою на Ескизний проект пам'ятного знака-символа в г.Славутич в честь реалізації Меморандума о взаєморозумінні між урядом України і урядами країн «великої сімки» і Комісією Європейського Союзу по закриттю Чорнобильської АЕС.

Ключевые слова: памятный знак, знак-символ, город Славутич, конкурс, кафедра Основ архитектуры и АП, КНУБА.

аспірант Погранична І.І.

Науковий керівник: д. арх., доцент Дибя Ю. Р.
кафедра Реставрації архітектурної та мистецької спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»

**ВТРАЧЕНІ ПАЛАЦОВІ КОМПЛЕКСИ АВТОРСТВА ЯКУБА
КУБИЦЬКОГО НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
LOSTRALACE COMPLEXES, THAT WERE BUILT BY
JAKUB KUBICKY IN UKRAINE**

***Анотація:** Палацові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст., споруджені за проектами польського архітектора Якуба Кубицького, є унікальними зразками Європейської архітектури на території України. У даній статті звернено увагу на втрачені об'єкти палацової архітектури у с. Бережце Тернопільської області, с. Ладиги та у с. Семиреньки Хмельницької області, які були знищені під час Першої світової війни; розкрито їх архітектурно-планувальні та об'ємно-просторові особливості та мистецьку цінність даних об'єктів. Сьогодні, необхідно вивчати втрачені архітектурні об'єкти, а також, виконувати науково-обґрунтовані реконструкції частково або повністю зруйнованих об'єктів.*

Ключові слова: пам'ятки, палацові комплекси, збереження, архітектурні особливості, функціональне використання

Постановки проблеми

Велику історичну і культурну цінність мають резиденції шляхетських родів Волині – шедеври світового зодчества, які зробили значний внесок в розвиток культури України. Через Світові війни деякі об'єкти були знищені. Сьогодні, необхідно розробляти науково-обґрунтовані рекомендації щодо збереження та реконструкції історичної забудови класицистичних палацових комплексів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Палацовим ансамблям на території Волині кін. XVIII – поч. XIX ст. присвятили свої дослідження багато науковців, як українських, так і польських. Зокрема, Роман Афтаназі [4], найбільший дослідник палацово-паркових ансамблів України, в своїй 10 томній праці "Історія резиденцій на кордонах Речі Посполитої" в п'ятому томі, присвяченому Волині, описав замки, палаци і двори в 153 місцевостях і показав архітектурну цінність класицистичних ансамблів кін. XVIII – поч. XIX ст. Також описи архітектури палацових комплексів можна

знайти у працях В. Тимофієнка [3], П. Ричкова, В. Вечерського [1]. Окремо слід виділити дисертаційне дослідження О. Михайлишин, присвячене архітектурі палацово-паркових ансамблів Волинікін. XVIII – поч. XIX ст.

Мета дослідження

Метою статті є виявити архітектурно-планувальні, стилістичні та функціональні особливості палацових комплексів, відомих за історіографічними та іконографічними матеріалами, кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького. Розкрити характерні особливості та виконати архітектурний опис втрачених палацових комплексів у с. Бережце, Ладиги та Семиреньки.

Виклад основного матеріалу

Кін. XVIII – поч. XIX ст. – унікальний період садибного будівництва на території України, зокрема на Волині. Палацово-паркові ансамблі будувалися в стилі зрілого класицизму європейськими майстрами.

У даній статті запропонований опис втрачених палацово-паркових ансамблів, авторства Якуба Кубицького – польського архітектора, якого часто запрошували для будівництва садиб у мальовничих місцевостях Волині.

Рис. 1. Вид на палац у с. Бережце. Рис. 2. Палацовий комплекс у с. Ладиги. Aftanazy R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczy Pospolitej – с.42, 221

Палацово-парковий ансамбль у с. Бережце, Кременецького району Тернопільської області. Об'єкт розташований на березі р. Іква, серед мальовничих краєвидів Волині. [9]

Поселення відоме з 1545 року і за свою історію встигло побувати власністю шляхтичів Бережецьких, князів Збараських, вельможних родин Лосятинських, Гойських, Тарновських. У XVIII ст. воно отримало магдебурзьке право. Утім, не встигнувши розвинутись у справжнє місто, Великі Бережці почали занепадати. До сер. XIX ст. місцевість називалася Підбережці, родове гніздо князів Подберезьких.

В 1815 р., покинувши військову службу, в Бережцях оселився полковник Мартин Тарновський і заклав в селі свою резиденцію (проект приписують варшавському архітектору Якубу Кубицькому). Жодної фотографії палацу не

збереглося, лише старі літографії і малюнки. Репрезентативні та житлові приміщення господарів розташовувались на першому поверсі, кімнати для гостей – на другому. У вітальня була куполоподібна стела, прикрашена чудовим ліпленням. В будівлі розташовувалось чимало цінних старовинних меблів. Про хоббі господаря – полювання – нагадували різноманітні мисливські речі. В маєтку була родинна портретна галерея, бібліотека, зберігались старовинні лицарські обладунки, карти. Навколо палацу був чималий парк

В 1915 р. палац, який опинився на лінії фронту, був повністю знищений. Після війни та ж доля спіткала й парк – в міжвоєнний час лишалося від нього лише кілька дерев та цікава кінна статуя, яку видно на малюнку Пейєра. До наших часів збереглася лише палацова каплиця. [3, с. 18]

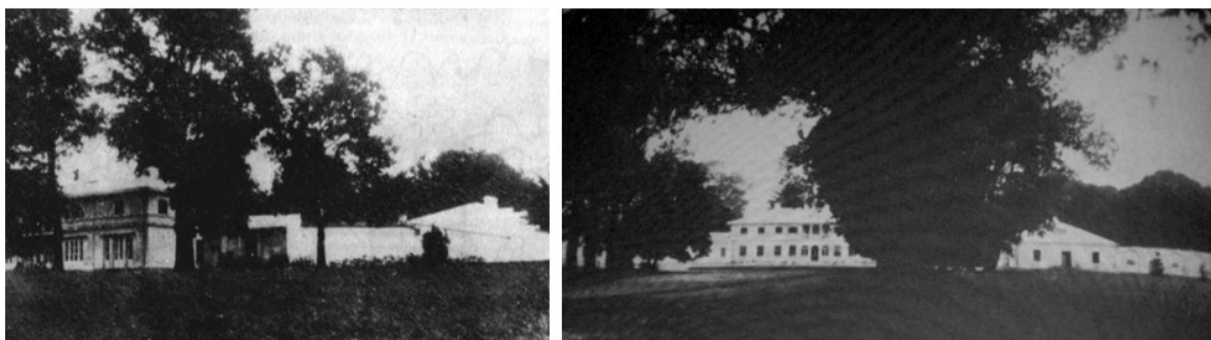

Рис. 3. Палацовий комплекс у с. Ладиги.

Aftanazy R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczy Pospolitej – с.220,222

Ще один палацово-парковий комплекс, авторства Я. Кубицького – **магнатська резиденція у с. Ладиги**. Об'єкт розташований в чверть милі від р. Случ [10] на межі Староконстянтинівського і Звягельського повітів, які входили в склад маєтків кн. Острозьких. Від Острозьких маєток перейшов до Залавських, а через Теофілу Заславську, яка 1683 року вийшла заміж за Йозифа Кароля Любомирського перейшла в його родину. Наступним поміщиком Ладиг був кн. Станіслав Любомирський. Після нього маєток перейшов до його брата кн. Теодора Любомирського, який передав його сину кн. Касперу. Після смерті маєток дістався його дочці Юзефі, яка продала маєток Олександрові Вінницькому. [4, с. 219]

Олександр Вінницький почав будівництво палацу у стилі класицизму, який він не добудував. О. Вінницький зміг спорудити палац і праву офіцину. В інтер'єрі закінчив вітальню. Закінчив будівництво палацу в 1830-ті рр. Йозеф Каласанті Шашкевич. Для будівництва палацу був запрошений відомий польський архітектор – Якуб Кубицький.

Ансамбль складався з двох офіцин, головного корпусу палацу, які були з'єднані в єдине ціле галереєю. Палац був прямокутний у плані, мурований, двоповерховий, накритий чотирихилим дахом. Головний вхід палацу виглядав відносно скромно, без портику чи ризаліту, зазначений лише на півциркульними

ошкеленими дверима і двома вікнами, які освітлювали присінок. Крім дверей і вікон на центральній напівкруглій частині всі інші вікна були прямокутними, на другому поверсі наближені до квадрату.

Парковий фасад не змінювався. В його центрі був розміщений портик на чотирьох тосканського ордеру колонах, які підпирали балкони з балюстрадами. На головній осі партеру знаходились ошкелені двері з двома прямокутними вікнами по боках. А на другому поверсі двері і також два вікна з обох сторін; всі прямокутного типу. Фасад був отинькований, прикрашений лише карнизами і скромною ліпниною навколо вікон. [4, с. 219]

Всередині палац, скоріш за все, мав чітку двохтрактову композиційну схему. Частина кімнат, що прилягали до головного фасаду, були скромними, натомість в іншій частині палацу кімнати були репрезентативними і багато оздоблені.

Головним акцентом палацу була "Жовта" (золота) вітальня, яку прикрашала куполоподібна стеля, вкрита ліпниною у вигляді квіткових гірлянд. Стіни зали були вкриті ясно золотим мармуром, а колони були зведені з темно-золотого, тоді як камін, карниз і капітелі колон були виконані з білого мармуру.

По правій стороні від "Жовтої" зали розташовувалась "Зелена" зала. По периметру прикрашалась фризом з тригліфами і метопами. Стеля декорувалась розетою і бронзовою люстрою в стилі ампір. Використовувалась як бібліотека.

По лівій стороні від вітальні розташовувалась зала "Небесна". Вона теж носила таку назву через кольористику інтер'єру. Кімнату прикрашали чотири колони, розташовані в один ряд, виконані з білого мармуру. Стіни вінчав фриз так само пишно декорований як і в "Жовтій" залі. Стелю прикрашала розета і велика кришталева люстра. [4, с. 220]

Сходова клітка була розміщена на право від сіней. На другому поверсі над сіньми знаходилась ще одна вітальня, яка використовувалась повсякденно і для прийому близьких друзів. Крім того на другому поверсі розташовувались 9 кімнат зі звичайними паркетними підлогами і кахельними пічками.

Садиба не була розкішно омобльована. До найцінніших речей можна віднести лише крісла і два округлих столика з бронзовими ніжками, два малі і два великі комоди з мармуровими плитками.

По обидва боки палацу знаходились дві ідентичні офіцини; муровані, одноповерхові, 7-осеві. У плані мають вигляд широкого прямокутника. Накриті гладким чотирихилим дахом. На фасаді обидві будівлі мали вхід з портиком на двох дорійського ордеру колонах. Ліва офіцина була сполучена з палацом напівциркульною галереєю. Права офіцина стояла окремо. За нею розташовувалась комора і дровітня,

Між палацом і офіцинами розташовувався розлогий партер, до якого вела широка алея висаджена надвіслянськими тополями. На її початку біля мурованих воріт знаходився прибрамний корпус з колонним портиком. Парк навколо

палацу займав площу близько 25 га. Розплануванням парку займався відомий садовий архітектор Д. Мікклер. Парк тягнувся по обох сторонах центральної алеї палацу з офіцинами і поступово спадав до р. Вербородинки, яка протікала за палацом. Навколо парку були широкі прогулянкові алеї. Резиденцію оточував рів і ряд тополь.

В часи Першої Світової війни із садиби було розграбовано та вивезено всі цінні речі. До сьогодення палац не зберігся.

Палацовий комплекс у с. Семиреньки. Припускають, що на поч. XVI ст. с. Семиреньки входило до складу обширних володінь, які належали кн. Острозьким. УХVІІІст. поміщиком Семиреньок був Павло-Роман Чернецький. Наступним власником став Петро Чечель – останній гайсинський староста. Свій спадок Петро Чечель розділив між двома синами, народженими від Теклі Потоцької. Для старшого сина Ксавера, одруженого з ФеліцієюХоєцькою, він залишив Семиреньки, в той час як молодший Ян отримав Самчики. [4, с. 451]

Останнім власником Семиреньок був нащадок Чечелів Ян Пшеслінський, який був закатований під час Першої світової війни.

Садиба Чечеля була збудована на поч. XIX ст. в стилі зрілого класицизму.

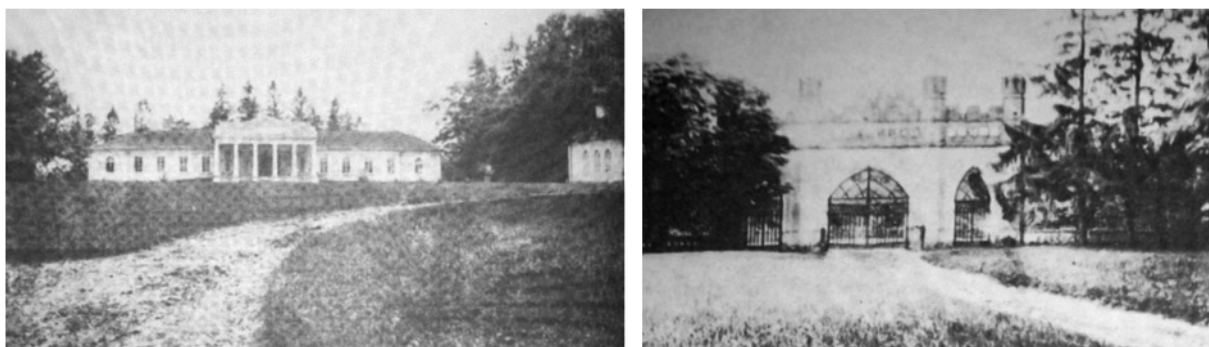

Рис. 4. Палацовий комплекс у с. Семиреньки.

Aftanazy R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczy Pospolitej – с.452

У плані палац мав форму витягнутого прямокутника. 15-ти осьовий головний фасад був акцентований 6-ти колонним портиком з великим трикутним фронтоном, який утворював критий під'їзд. По кутах палацу, за допомогою пілястрів виділялись додаткові композиційні осі, які були оздоблені пристінними колонами, що обрамлювали напівциркульні вікна. Інший портик, який також опирався на 6 колон, прикрашав парковий фасад. Фасад завершувався аттиковою стінкою з термальним вікном. Всі вікна мали прямокутну форму і широке гладке обрамлення. Фасад замикав профільований карниз. Палац накривав високий гладкий чотирискатний дах.

На підставі іконографічного матеріалу можна стверджувати, що стіни кімнат були пофарбовані, підлоги були виконані з дубового паркету, покриті килимами, стелі були прикрашені ліпними розетками, оздоблені люстрами різних розмірів з бронзи або кристалю, двері були темні лаковані. Інтер'єри палацу прикрашали

вишукані меблі з різних епох. Одна з кімнат була облаштована як зброярня, в якій зберігалась колекція польської і турецької зброї. Приміщення було наповнене гусарськими обладунками з кін XVI ст. Стіни кімнат були прикрашені портретами родини та видатних людей, а також гобеленами XVI ст. [4, с. 456]

Великий двір перед палацом був оточений старими деревами; перед палацом розташовувався партер з газонами. По правій стороні знаходилась мурована каплиця, а навпроти неї була в'їзна брама у формі високої стіни з трьома отворами, ширший був призначений для кінних екіпажів, а два вузких і нижчих для пішого проходу. Браму замикали зубці з чотирма неоготичними вежами. Велику частину комплексу займав парк, розташований з тильної сторони будинку.

Палацовий комплекс був розграбований та знищений в 1917 р. під час більшовицької революції.

Висновок

Невеликі резиденції на Волині розплановувались відповідно до класичних канонів, наслідуючи за принциповою композиційною схемою величні палацові ансамблі. Початок XIX ст. знаменується у палацово-парковому будівництві поступовим відходом від строгої ієрархії в процесі формування композиційної структури. В цілому ж можна констатувати, що магнатські резиденції – садиби шляхетських родів Волині займають провідне місце в культурному розвитку краю.

В цілому наука володіє недостатньою інформацією про внутрішній вигляд палаців. Внутрішня структура палаців була симетричною відносно головної композиційної осі, амфіладного планування. Літературні джерела говорять про їх незвичайні багатства, пишноту оздоблення, які були направлені на широку репрезентацію і увічнення величі магнатського роду. Для того в палацах-резиденціях знаходились галереї портретів предків, польських королів і найвизначніших представників магнастерів, сенаторів і міністрів.

Використана література

1. Вечерський В.В. Довідник державного реєстру національного культурного надбання. / В. В. Вечерський, О. М. Годованюк, Є. В. Тиманович та ін.; за ред. А.П. Мардера та В. В. Вечерський. – Київ: Техніка, 2000. – 664 с; 2. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся / О. Цинкаловський, 1984. – т. 1 – С. 345. 3. Тимофієнко В.І. / Володимир Іванович Тимофієнко. Українська садибна архітектура II-ої пол. 18 – першої третини 19 ст. / Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування. – Київ, 1993. – 39 с.; 4. Aftanazy R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczy Pospolitej. – Wrocław, 1994. – Т. V. – S. 408; 5. Леонт'єв Д. Архітектура України. Від античності до нашого часу. Велика ілюстрована енциклопедія / Дмитро Леонт'єв. – Харків: Ранок, 2010. – 224 с.; 6. Гуренко І. І. Архітектура магнатських резиденцій південної Волині кін. XVIII – поч. XIX ст. (на прикладі палаців Я. Кубицького) //

І. І. Гуренко. – Магістерська дипломна робота [Рукопис]. – Нац. ун-т “Львівська політехніка”, кафедра РАМС. – Львів, 2014.; 7. <http://ukraine.kingdom.kiev.ua>; 8. <http://ukrssh.com.ua>; 9. <http://turystam.in.ua>; 10. <https://maps.google.ua/>; 11. <https://yandex.ua/>

Summary: The palace complexes, that were designed by Polish architect Jakub Kubicky in the XVIII–XIX century, are unique examples of European architecture in Ukraine. This article draw nattention to the lost objects palaces’ architecture in the Berezhitse village in Ternopil region, Ladyhy and Semyrenky villages in Khmelnytsky region, that were destroyed during World War II. Nowadays, it is necessary to lost architectural objects, as well as carryout scientific and reasonable reconstruction of partiallyor completely destroyed objects.

Key words: monuments, palace complexes, preservation, architectural features, functional using.

Аннотация: Дворцовые комплексы кон. XVIII - нач. XIX в., построенные по проектам польського архитектора Якуба Кубицкого, являются уникальными образцами Европейской архитектуры на территории Украины. В данной статье обращено внимание на утраченные объекты дворцовой архитектуры в с. Бережцах Тернопольской области, с. Ладыги и в с. Семиреньки Хмельницької області, которые были уничтожены во время Первой мировой войны. Сегодня, не обходимо изучать утраченные архитектурные объекты, а также выполнять научно-обоснованные реконструкции частино или полностью разрушенных объектов.

Ключевые слова: достопримечательности, дворцовые комплексы, архитектурные особенности, функциональное использование.

ШУМОЗАХИСНІ ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ

Розглядаються вимоги до шумозахисних зелених насаджень, їх ефективність у складі комплексної оцінки стану навколишнього міського середовища, інженерного благоустрою міських територій.

Ключові слова: шумозахисні заходи, їх ефективність, шумозахисні зелені насадження.

Декоративні зелені насадження, створені на вулицях міста, що становлять собою лінійні посадки дерев на розділовій і прибудинковій смузі, малоефективні в захисті від шуму, тому що дерева висаджуються на відстані 5...6 м друг від друга й мають високі штамби, а чагарники зустрічаються вкрай рідко¹.

Розглядаючи фізичну можливість зелених насаджень щодо зниження шуму, необхідно відзначити, що дерева й чагарники поверхнею крони відбивають, а обсягом крони (листя, дрібні й кістякові галузі) поглинають частина звукової енергії, що впливає на них (Рис.1).

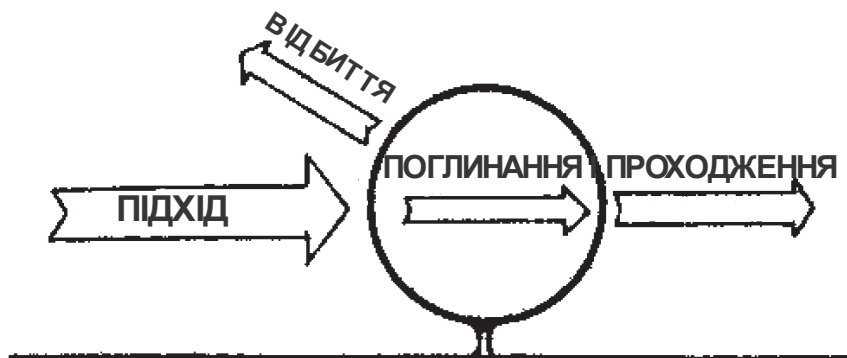

Рис.1. Схема фізичної можливості зниження шуму зеленими насадженнями.

Шумозахисні якості зелених насаджень помітно проявляються тільки тоді, коли вони сформовані у вигляді спеціальних багаторядних посадок. При зменшенні ажурності крон дерев і при збільшенні щільності листя підвищується ефект їхнього шумозахисту.

¹ Доцільно застосовувати шумозахисні смуги зелених насаджень при проектуванні швидкісних доріг і магістральних вулиць безперервного руху. У цьому випадку всю ширину розриву між проїзною частиною й лінією забудови розглядають як зону захисного озеленення, виділяючи три підзони: фронтальну, місцевого руху й прибудинкову. При цьому для фронтальної зони, що сприймає перший звуковий удар, застосовують димогазостійкі дерева і чагарники, тобто проектують багатоярусний фронт зелених насаджень, здатний зберігати свої властивості при тривалому впливі вихлопних газів.

Ефективність шумозахисту зелених систем (на відміну від газозахисту) обумовлена в основному шириною смуг і в значно меншому ступені іншими факторами (конструкція, кількість дерев і рядів, висота, дендрологічний склад тощо).

Виходячи із цього до шумозахисних насаджень висувають наступні вимоги:

1. Насадження повинні мати щільне змикання крон, для чого відстань нормативних посадок зменшується на 30- 50% (Рис.2).

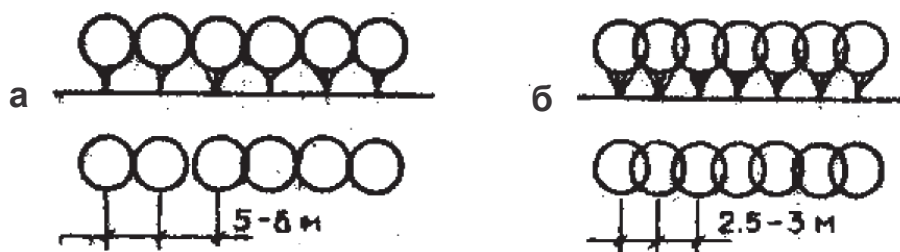

Рис. 2. Рядові посадки дерев на вулиці:
а - звичайна; б – шумозахисна.

2. Застосовувані дерева й чагарники повинні бути густокронними, швидкоростущими й мати низький штаб.

Перелік рослин, рекомендований для шумозахисту:

- *листяні породи дерев*: - липа дрібнолиста, серцелиста, крупнолиста, береза бородавчаста, в'яз гладкий звичайний (берест), в'яз листуватий (берест), дуб черешчатий, північний або бореальний, клен гостролистий, ясенolistий, татарський, тополі біла, пірамідальна (італійська), пірамідальна (китайська), бальзамічна, каштан кінський, акація біла, горобина звичайна, верба біла (плакуча, білолоз);

- *хвойні породи дерев*: ялина звичайна європейська, колюча (блакитна), модрина сибірська;

- *підлісок, куці (чагарник)*: бузок звичайний, магнолія падуболиста, ялівець звичайний, козацький, туя західна («древо життя»), кизильник горизонтальний, розчепірений, сніжногідник, жимолость козолиста, глід одноматочковий, спірея верболиста, Ван-Гутта (таволга), гледичія триколючкова;

- *бордюр, квітники, газон*: ялівець звичайний, козацький, бірючина звичайна (живопліт), шипшина звичайна Коза, квіти, газон партерний.

Під час розміщенні вертикального озеленення (витких рослин) перед шумозахисним екраном у літню пору долі має місце додаткове зменшення шуму на 1...5 дБА. Найбільш ефективним у цьому відношенні виявився дикий виноград.

3. Відстань від насаджень до краю доріг загального користування I-V має відповідати вимогам табл. 13 ДСТУ 3587-97, у населених пунктах - 4м до стовбура дерева й 0,5 м крони.

Структура насаджень повинна бути складною, тобто багаторядною з введенням чагарників під полог насадження або на його узлісся² (Рис.3).

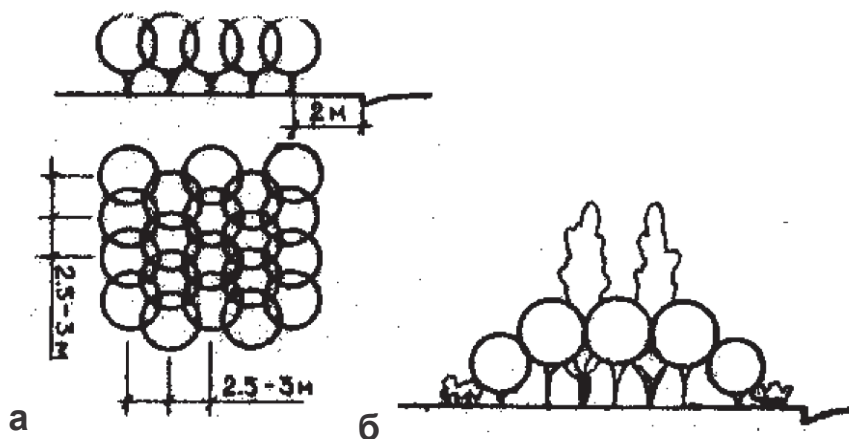

Рис.3.Схеми шумозахисних насаджень:

а - лінійна "шахова" посадка дерев без введення чагарників; б - складна багаторядна посадка дерев з лінійними посадками чагарників на узліссях.

Рекомендуються такі форма й склад (конструкція) шумозахисних екрануючих зелених насаджень:

К.1. Одна смуга газошумозахисних насаджень винна мати ширину не менше 10 м.

К.2. Багаторядна смуга винна мати переріз 3-кутної форми з більш пологим боком до джерела шуму й послідовними насадженнями:

- низький чагарник; - високий чагарник; - підлісок із додаткових деревні порід – основні породи (для даних ґрунтово-кліматичних умов застосовуються основні породи з найбільшою ефективністю й газостійкістю з кількістю не менше 50 % у смузі); - підлісок із додаткових деревних порід; - високий чагарник;
- щільні насадження з боку джерела шуму (мілколисті рослини крупномірних і швидкоростучих порід з щільною та низкою кроною, щільний підкороновий чагарник); - деревно-тіньова посадка (передування основних і додаткових тіньових порід у межах ряду, а також їх рядів).

К.3. Система багаторядних смуг насаджень винна мати ширину 20...45 м із проміжком 4...5 м між окремими смугами (розділена смуга зелених насаджень може бути на 5...10 дБА ефективніша, ніж суцільна) (Рис. 4).

² Комунікаційні вводи (пішохідні проходи, транспортні проїзди) із транспортних магістралей на територію житлової зони, а також розриви для провітрювання в шумозахисних смугах озеленення проектують під кутом до джерел шуму.

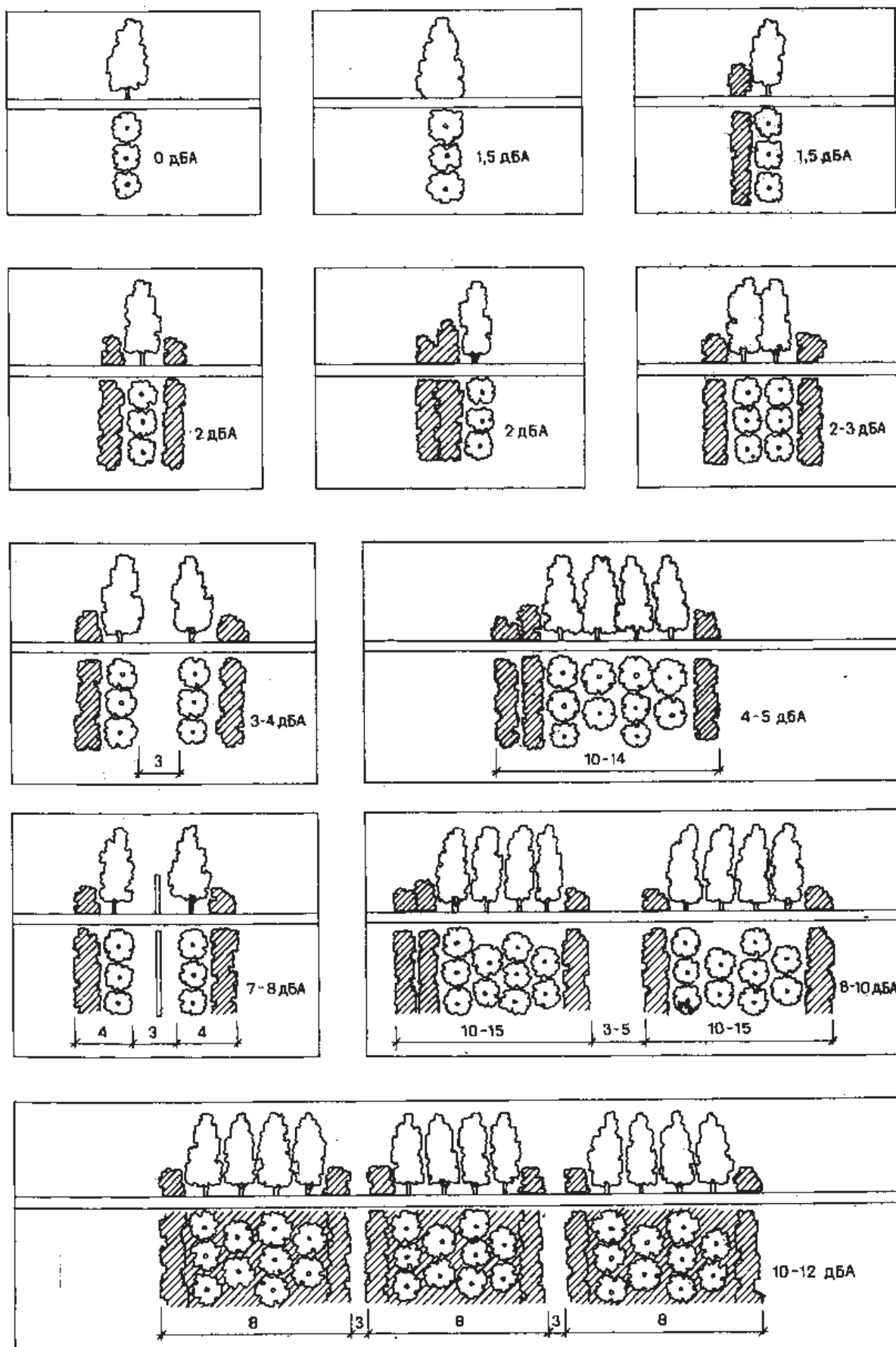

Рис.4. Ефективність зниження рівнів звука смугами зелених насаджень різних конструкцій (розміри в метрах).

4. Шумозахисні екрануючі деревно-чагарникові смуги слід передбачати як з боку джерела шуму, так і з боку об'єкта, що підлягає захисту (4.21 ДБН Б.2.4-1-94).

5. У складі багатосмугових шумозахисних насаджень другу й подальші за нею смуги, за відповідних природно-кліматичних умовах рекомендується створювати із хвойних порід, які ефективні у захисті від шуму протягом усього року.³

Розрахунок ефективності зниження шуму однією смугою шумозахисних зелених насаджень провадиться на підставі розрахункової схеми (Рис.5) по формулі, запропонованій Ф.Майстером і В.Рурбергом:

$$L_{ef} = k_3 \cdot 10 \cdot \lg \frac{r_n}{r_1} \quad (1)$$

де, k_3 - коефіцієнт фізичної можливості насаджень знижувати шум. (для смуг шахової посадки про підлісок і чагарник приймається - 1,5; для лісопарків середньої щільності із чагарником - 1,3).

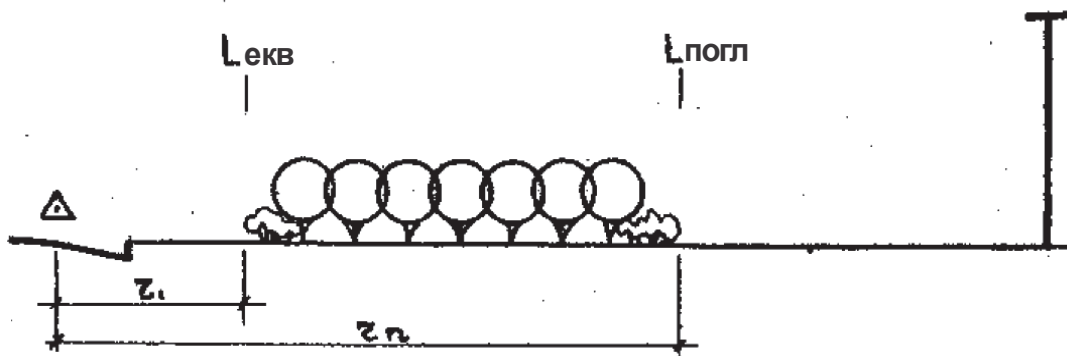

Рис.5. Розрахункова схема для визначення ефективності зниження шуму односмуговими шумозахисними насадженнями.

Тоді рівень шуму за шумозахисною смугою

$$L_{полг} = L_1 - k_3 \cdot 10 \cdot \lg \frac{r_n}{r_1} \quad (2)$$

де, L_1 - рівень шуму на початку шумозахисної смуги зелених насаджень.

Ефективність багатосмугових шумозахисних насаджень розраховується на підставі розрахункової схеми (Рис.6) по формулі Ф. Майстера і В. Рурберга:

³ У цілому ефективність шумозахисту у хвойних порід нижча, ніж у листяних порід. Крім того, хвойні рослини чутливі до загазованості. Для їх застосування необхідний додатковий розрахунок послідовного зниження хімічного забруднення повітря суцільними екранами та буферними листяними смугами.

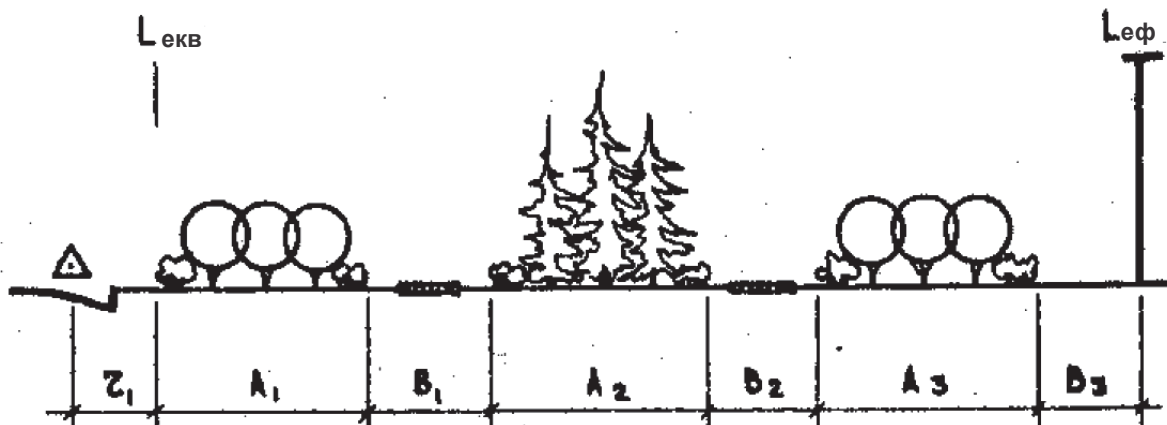

Рис.6. Розрахункова схема для визначення ефективності зниження шуму багатосмуговими шумозахисними насадженнями

$$L_{эф} = 10 \cdot \lg \left(\frac{r_1 + \sum_1^i B_i + \sum_1^i A_i}{r_1} \right) + 1,5Z + \beta \sum_1^i B_i \quad (3)$$

де Z - кількість смуг шумозахисного насадження; β - коефіцієнт питомого поглинання звукової енергії.

Ефективність на підставі досліджень, проведених Ф. Майстером і В. Рурбергом для різного спектра частот, наводяться у табл. 1.

Таблиця 1.

Питоме поглинання звуку зеленими насадженнями

Категорія зелених насаджень	Питоме поглинання звуку, на 1 м погонної довжини при частоті ,Гц					Середня величина зниження рівня шуму, дБА
	200-400	400-800	800-1600	1600-3200	3200-6400	
Сосна(крона)	0,08-0,11	0,13-0,15	0,14-0,15	0,16	0,19-0,20	0,15
Молодий сосновий ліс	0,10-0,11	0,10	0,10-0,15	0,10	0,14-0,20	0,15
Піхта(крона)	0,10-0,12	0,14-0,17	0,18	0,14-0,17	0,23-0,30	0,18
Густолистяний ліс	0,05	0,05-0,07	0,08-0,10	0,11-0,15	0,17-0,20	0,12-0,17
Щільна «жива огорожа»	0,13-0,15	0,17-0,25	0,18-0,35	0,20-0,40	0,30-1,5	0,25-0,35

Дані табл.1 свідчать про діючу ефективність поглинання зеленими насадженнями височастотних звуків - шкідливе для людини.

Найбільший ефект зниження звуку досягається для діапазону високих частот. Зниження рівня транспортних і інших низькочастотних шумів зеленими насадженнями невелике. Погонна ефективність смуги з рядовою посадкою - 0,44 дБА/м. При застосуванні більш складних конструкцій зеленої смуги шумозахист може бути підвищено до 0,5 дБА/м і більше.

Рекомендується поєднувати щільні деревно-чагарникові хвойно-листяні смуги висотою більше 5 м з суцільними шумозахисними екранами висотою більше 1 м. При цьому ефективність зеленої смуги значно підвищується за рахунок додаткових акустичних ефектів (ліквідація підкранового акустичного каналу, багатократне відбиття і поглинання звукових хвиль). Результати систематизації натурних і розрахункових оцінок ефективності смуг зелених насаджень залежно від їх ширини з 16-ти методичних і науково-технічних джерел зведені до графіку (Рис. 7).

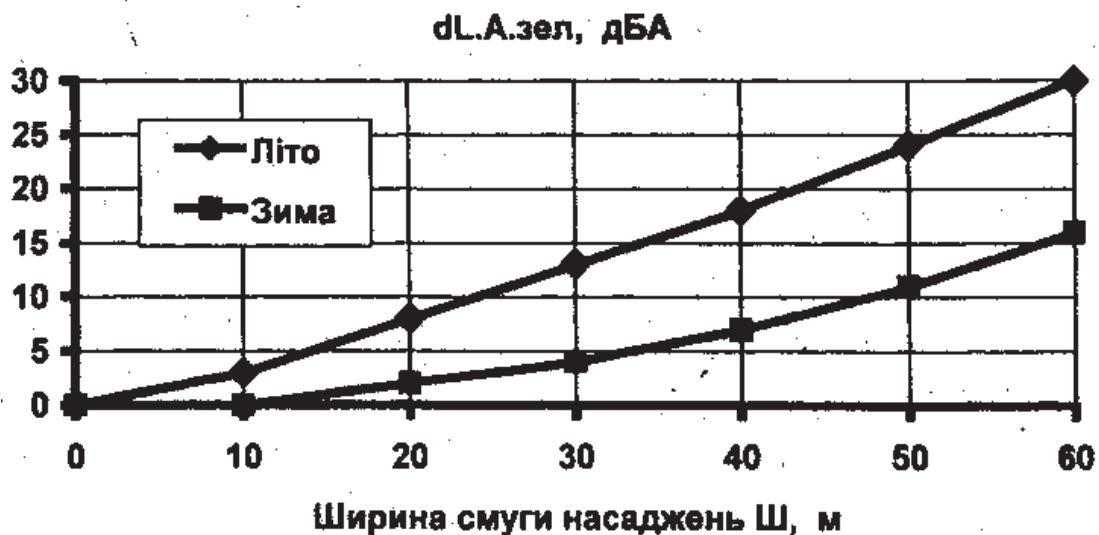

Рис. 7. Залежність зниження рівня шуму dL.А.зел від ширини зеленої смуги в вегетативний та безлистяний періоди

Зелені смуги достатньо ефективні щодо зниження рівня автотранспортних шумів як додаткові елементи в складі комплексного суцільного і зеленого екранів (суцільний екран та зелена смуга).

У цьому випадку рекомендується приймати погонну шумозахисну ефективність зеленої смуги:

$d.A_{пог} = 0,5$ дБА/м - при ширині смуги 10-60м влітку;

$d.A_{пог} = 0,3$ дБА/м при ширині смуги 20-60м взимку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДБН 360-92** Містобудування. Планування та забудова міських і сільських поселень. - К.: Укрархбудінформ, 2002. – 92 с.
2. Демин Н.М. Проблемы гуманизации городской среды. / Ежегодное издание Международной академии архитектуры. - К., 2004, с. 24-27.
3. Інженерний благоустрій міських територій. Містобудівні методи оцінки якості міського середовища: Навчальний посібник. - К.: КНУБА, 2014. - 216 с.
4. Горохов В.А., Луниц Л.Б., Расторгуев О.С. Инженерное благоустройство городских территорий: Учеб. пособие для вузов/ Под общ. ред. Д.С. Самойлова. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Стройиздат, 1985. - 389 с, ил

АННОТАЦИЯ

Рассматриваются требования к шумозащитным зеленым насаждениям, их эффективность в составе комплексной оценки состояния окружающей городской среды, инженерного благоустройства городских территорий.

Ключевые слова: шумозащитные мероприятия, их эффективность, шумозащитные зеленые насаждения.

ANNOTATION

Discusses the requirements for samozahvata green spaces, their effectiveness in the complex assessment of the surrounding urban environment, the engineering accomplishment of urban territories.

Студент: Огиенко И.Р.

Руководитель: доц. Никаноров С.А.

*Кафедра Основ архитектуры и архитектурного проектирования
Киевский национальный университет строительства и архитектуры*

ПРИМЕНЕНИЕ ЦВЕТА В АРХИТЕКТУРЕ

Аннотация:

Цвет в нашей жизни является самым простым и действующим способом изменить восприятие пространства, позволяет корректировать состояние человека и влиять на его сознание. Цветовое решение архитектурной среды обладает огромным воздействием на психологию восприятия и на функционирование процессов жизнедеятельности людей.

Ключевые слова: колористика, гамма, свойство формы, восприятие цвета.

Актуальность проблемы состоит в том, что формирования системы цветовых отношений приобретает все большую распространенность в архитектуре, это связано с появлением большого количества сооружений уникальных по функциональному назначению с использованием современных новых технологий, применением новых конструкций и строительных материалов, имеющих новые смысловые и философские нагрузки. Цвет стал частью архитектуры и игнорировать его влияние невозможно. Колористика городского пространства становится разнообразной по форме, масштабам освоения, имеет технологически различное назначение. Тот факт, что цвет может менять восприятие архитектуры в целом становится ключевым в формировании актуальности.

На сегодняшний день невозможно не отметить важность цвета в архитектуре и в нашей жизни. Архитектурно-художественная и градостроительная деятельность нуждается во всестороннем использовании цвета.

В табл. 1 рассмотрены примеры, наилучшего сочетания различных цветов в архитектуре, такая подборка наилучшим способом раскрывает тектонический характер сооружения. Эти цвета не всегда были актуальны, так несколько столетий назад в эпоху барокко в России считался доминирующим белый цвет, он лучше всего подчеркивал торжественность сооружений императорской эпохи.

Сочетания цветов в архитектуре

Основной цвет	Гармонирующие цвета
Красный	<i>Зеленый, синий, золотисто-желтый, синевато-зеленый.</i>
Розовый	<i>Бордо, коричневый, серый.</i>
Оранжевый	<i>Небесно-голубой, зеленый, фиолетовый, лиловый, коричневый, белый.</i>
Умбра жженая	<i>Бежевый, синий с зеленоватым оттенком, серый, золотистый.</i>
Желтый средний	<i>Зеленый, коричневый, золотистый</i>
Березовый	<i>Красный, коричневый, синий, оранжевый, светло-фиолетовый.</i>
Насыщенный синий	<i>Красный, серый, золотистый, желтый, бордо.</i>
Сиреневый	<i>Золотистый, серый, оранжевый, желтый, светло-зеленый, травяной, цвет морской волны.</i>
Светло фиолетовый	<i>Серый, каштановый, светло-фиолетовый, зеленый.</i>
Бордо	<i>Зеленый, сине-зеленый, серый розовый, синий.</i>
Серый	<i>Черный, зеленый, красный синий, розовый, желтый, голубой.</i>

Размышления о цвете, а также стремление им манипулировать уходят корнями в глубокую древность. Архитекторы прошлого широко использовали световую адаптацию и переадаптацию зрения. Так, египетские зодчие Нового Царства рассчитывали на эффекты восприятия, обусловленные переадаптацией зрения. В античной культуре развивается понимание гармонии цветосочетаний. Возникает полихромия в живописи, архитектуре, одежде, утвари, украшениях. В Европе сохранились ярко окрашенные полихромные византийские мозаики первого тысячелетия христианской эры. В греческой архитектуре солнечный свет использовался как средство выражения тектоники храма.[1]

С первого взгляда нельзя определить весь масштаб существующей мировой архитектуры, тяжело увидеть замысел автора, ключевым фактором в сооружении может стать цвет, а точнее сочетание цветов. Они входят в структуру мышления, являются компонентами объемно-пространственного

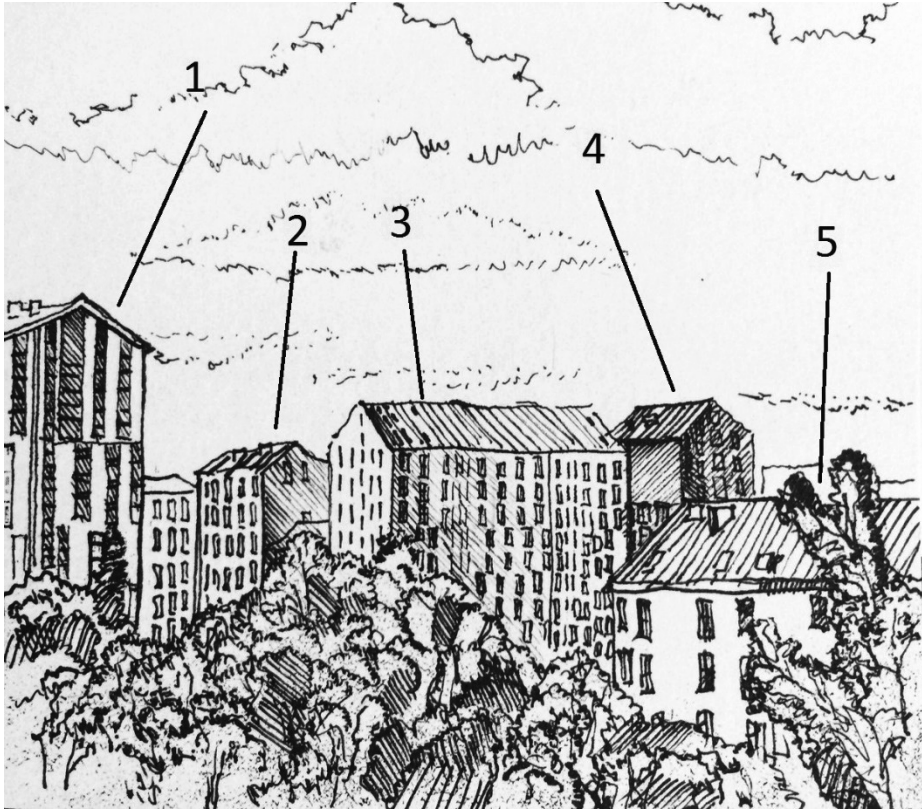
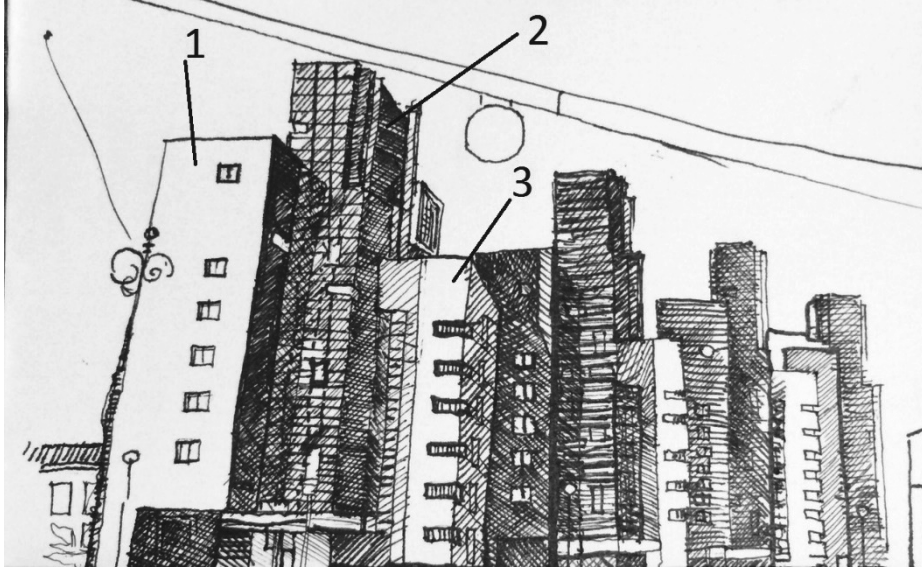
окружения, частью материальной и духовной культуры. Сам по себе цвет неинформативен, в сочетании двух и более мы можем увидеть грамотность подбора и информацию, об объекте. Комплекс цветовых сочетаний вызывает реальную необходимость организации изучения различных сторон феномена цвета, требует осознания цветовой проблематики, выходящей за рамки многих отраслей знания и сфер деятельности. Восприятие цвета зависит не только от действующего на глаз светового потока, но и от свойств глаза. Таким образом стоит учитывать, как колористика будет играть в атмосфере, окружающей среды которая в свою очередь зависит от времени дня. В цветовом образе накапливается нечто вроде суммы свойств различных предметов, что позволяет цвету являться единым для всего человечества и простым языком, на котором сам того не подозревая, говорит и думает каждый из нас.

О выборе подходящей гаммы цветов для сооружения следует задуматься в первую очередь, ведь интуитивно восприятие цвета определяет практическое значение архитектурного объекта. Выбор цвета определяется: назначением здания, сооружения или помещения, выполняемой функцией, габаритами здания, климатом, природным окружением, назначением сооружения в общей композиции комплекса или помещений, характером архитектурных форм, тектонической структурой здания. [2]

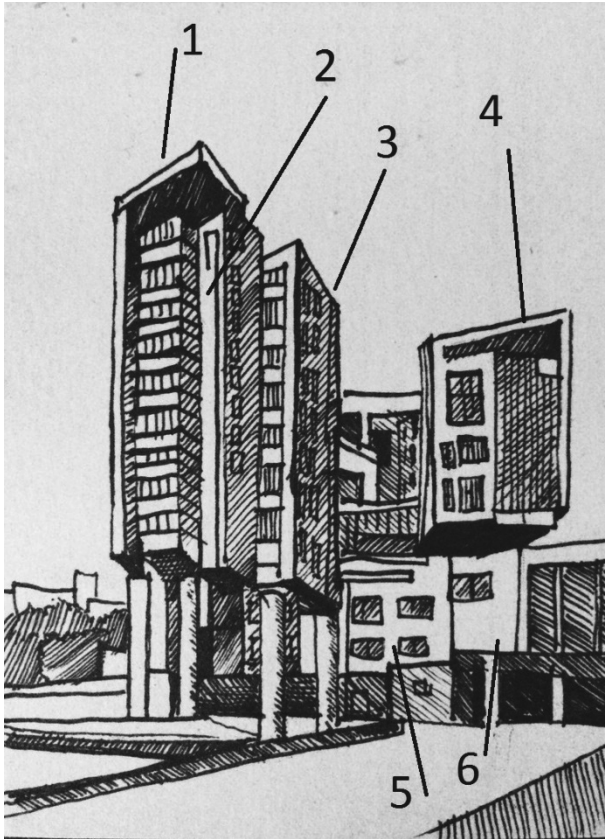
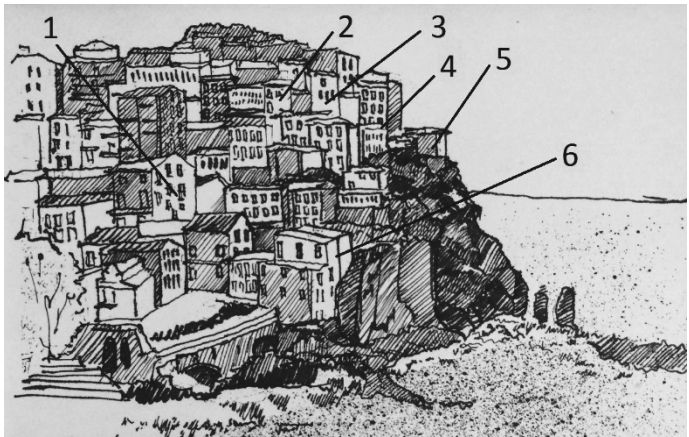
Визуальные характеристики архитектурных форм предполагают разнообразное использование цветов. Навыки манипуляции цветовых гамм приходят из школы живописи. Таким образом, архитектор, используя цвет, обязан подчиняться законам, знание которых обязательно. При использовании природных материалов берётся в учет их органический цвет. Каждый проект имеет свой характер, и архитектор обязан подчеркивать его цветом. Монолитные формы требуют монохромное или полихромное решение, а формы средней расчлененности – наиболее активную цветовую гамму. Формы значительно более мелкие, как бы растворяющиеся в пространстве, снова предполагают низкую активность. Это подтверждает основное правило – цвет свойство формы. Пространство архитектурной среды должно подстраиваться под характер группы людей, которые там будут жить. Учитывая культуру региона и в целом страны надо понимать, что некоторые сочетания будут не уместны. Например, желтый цвет в Китае применяется редко.

На базе знаний, приобретенных в процессе исследования, мы наводим таблицу 2 (приемы цветового решения жилых и общественных зданий), где изображено практическое применение цвета.

Таблиця 2: Приєми цветового рішення житлових і громадських будівель.

№	Названия и общий вид объектов	Используемая цветовая гамма
1	 <p data-bbox="210 1256 746 1294">Украина, Киев. Жилой комплекс.</p>	<p data-bbox="1166 394 1342 432">1. Голубой</p> <p data-bbox="1166 495 1342 533">2. Розовый</p> <p data-bbox="1166 595 1342 633">3. Желтый</p> <p data-bbox="1166 696 1342 734">4. Красный</p> <p data-bbox="1166 797 1398 835">5. Оранжевый</p>
2	 <p data-bbox="210 1973 770 2011">Россия, Петрозаводск. Жилой дом.</p>	<p data-bbox="1166 1368 1390 1406">1. Оранжевый</p> <p data-bbox="1166 1469 1310 1507">2. Серый</p> <p data-bbox="1166 1570 1342 1608">3. Желтый</p>

Продовження Таблиці 2

<p>3</p>	 <p>Россия, Москва. Центр детской гематологии, онкологии и иммунологии</p>	<p>1. Красный</p> <p>2. Голубой</p> <p>3. Розовый</p> <p>4. Сиреневый</p> <p>5. Белый</p> <p>6. Бежевый</p>
<p>4</p>	 <p>Италия, Чинкве-Терре. Жилые дома</p>	<p>1. Розовый</p> <p>2. Красный</p> <p>3. Зеленый</p> <p>4. Голубой</p> <p>5. Желтый</p> <p>6. Салатовый</p>

Относится к колористке нельзя как к игре, она требует знаний законов и их подчинения. Опираясь на ее каноны, архитекторы и дизайнеры создают пространство. Мастера учат: для того, чтобы создать красоту, нужно не только знать правила цвета, но и учиться видеть все его многообразие в окружающем мире.[3]

Выводы: архитектура акцентирует внимание на основные проблемы организации и регулирования колористической среды. Одна из задач архитектора состоит в гармонизации и упорядоченности цвета в архитектуре. Принципы формирования цветового архитектурного пространства в культурном развитии города, представляют собой необходимые основополагающие, без которых архитектурно-градостроительная деятельность не может существовать.

Литература:

1. Потокина Т.М. Цветовое структурирование социального пространства. – Автореф. дисс. ... канд. философ. наук. – Волгоград, 2010.
2. Филин В. А. Видеоэкология. Что для глаза хорошо, а что – плохо. – М.: Видеоэкология. 2006. – 512 с
3. http://www.rusnauka.com/1_NIO_2013/Stroitelstvo/1_124470.doc.htm
4. http://www.zdanija.ru/TermsC1/p2_articleid/4403
5. <http://poisk-ru.ru/s13172t1.html>

Анотація

Колір к нашому житті є найпростішим і найдієвішим способом змінити сприйняття простору, дозволяє корегувати стан людини і впливати на її свідомість. Кольорове вирішення середовища існування, що ми створюємо для себе, володіє величезним впливом на психіку та здоров'я, на функціонування процесів життєдіяльності людей.

Ключевые слова: Колористика в архітектурі, кольорова гама, властивість форми, сприйняття кольору.

Annotation

The color in our lives is the easiest way to change the current perception of space, allows you to adjust the human condition and affect his mind. Color solution living environment that we create for ourselves, has great influence on the psyche and health, the functioning of living processes.

Keywords: Coloring, palette, property of the form, color perception.

*аспірант О.М.Чобітько, старший науковий спробітник
Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника,
Науковий керівник: проф., д. арх Івашко Ю. В.
кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ІСТОРІЯ І ДОСЛІДЖЕННЯ ДЗВІНИЦІ НА БЛИЖНІХ ПЕЧЕРАХ (КОВНІРОВСЬКОЇ)

Анотація

В статті описується історія, архітектура, будівельні матеріали та конструкції дзвіниці на Ближніх печерах. Визначене значення пам'ятки в спадщині українського козацького бароко.

Ключові слова: бароко, Україна, дзвіниця на Ближніх печерах.

Актуальність дослідження пам'яток бароко на території Києво-Печерської Лаври пояснюється необхідністю їх дослідження і збереження, адже економічна криза негативно позначилася на стані реставраційної галузі. Внаслідок складної гідрогеології Печерського пагорба пам'ятки, розташовані на території Лаври, потребують особливої уваги.

Унікальність ансамблю Верхньої і Нижньої Лаври пояснюється тим, що він об'єднує багато одностильових об'єктів високого архітектурно-мистецького рівня, а саме пам'яток доби козацького бароко в Україні.

Метою публікації є висвітлення в комплексному вигляді і донесення до широкого загалу маловідомої інформації про видатну пам'ятку доби пізнього бароко – дзвіниці на Ближніх печерах (т.зв. Ковніровської). Незважаючи на широку відомість пам'ятки, в більшості видань не наведено детально історію дзвіниці та спеціалізовану інформацію про її матеріали та конструкції.

Дзвіниця на Ближніх печерах, збудована Степаном Ковніром на етапі пізнього бароко, є пам'яткою національного значення. Вона розташована в північно-східній частині території Нижньої Лаври, на схилах Ближньопечерного саду, і являє собою композиційний центр та, разом із Хрестовоздвиженською церквою, виконує роль домінанти в межах території Ближніх печер. З північного та південного боків до дзвіниці примикає галерея до Ближніх печер. Територія навколо дзвіниці є складовою частиною території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника

Історія ділянки сягає князівських часів. Ця місцевість є найдавнішою територією монастиря, де християнські монахи заснували одну з систем штучних підземних ходів ще у X ст. Пізніше тут з'явилися надземні будови. Спочатку це

були невеликі дерев'яні будівлі, які неодноразово руйнувалися протягом століть. Останні дерев'яні споруди – каплиці, звонниця тощо були розібрані як аварійні ще у XVII ст.

Перша дзвіниця на Ближніх печерах з'явилася між 1638 та 1651 роками і являла собою невелику двохярусну дерев'яну споруду, завершену чотирикутним наметом. В нижньому ярусі був вихід з критої галереї для проходу прочан на територію печер. Спорудження кам'яної дзвіниці на Ближніх печерах відноситься до часів найбільш інтенсивного будівництва на території монастиря – 3-ї чверті XVIII століть: її зведено протягом 1759-1762 років.

Будівництво кам'яної монументальної дзвіниці на Ближніх печерах в надзвичайно незручному місці – на дніпровому схилі безпосередньо понад печерами – могло здійснитися, мабуть, лише після досить значних інженерних робіт з укріплення лаврських схилів під керівництвом інженера Дебоскета в 1749-1751 рр. Місце побудови дзвіниці було обрано з урахуванням розташування в узгір'ї підземних ходів – у 60 метрах на південний захід від Хрестовоздвиженської церкви. Ще з середини 1750-х років адміністрація Києво-Печерської Лаври почала листування з Москвою з приводу виготовлення “на Ближнюю пещеру” дзвонів, які відливав “з свого матеріалу (...) московский цеховой альдерман Константин Михайлов сын Слизов”. Будівництво було розпочато 1759 р., будівельний матеріал – цегла та вапно – доставлялися з лаврських заводів, розташованих під Києвом, а у випадку їхньої нестачі – купувалися на державних “казенних заводах”. Алебастр для ліпних прикрас привозився із Свенська, а залізо – з Брянська. За документами на травень 1760 р. дзвіниця характеризувалася як „новоначавшаяся строитись”.

Участь Росії в семирічній війні (1756-1763 рр.) вимагала значних коштів і відповідно гальмувала будівництво дзвіниці. Мабуть, лише в жовтні 1762 року, коли було отримано бляху “на покрытие состоенной приближней пещере колокольне”, будівлю було начорно закінчено. Окремі ж роботи затяглися ще на довгі десятиліття: так, золочення глави та “изделка на осми блятах на туж колокольню святителей и преподобних” виконувалися лише в 1786 р. У цих роботах брали участь 7 іконописців.

Певні прорахунки у будівництві, мабуть, мали місце: так, в 1771 році впав і розбився один із дзвонів, а 1774 року впав інший, після чого було подано рапорт доглядача Ближніх печер митрополиту про необхідність його укріплення.

Дзвіниця в стилі бароко цегляна – потинькована двохярусна квадратна в плані (10,5 x 10,5 м), увінчана триярусним верхом. Крізь нижній ярус, перекритий склепіннями, проходить галерея на Ближні печери.

Верхній ярус дзвіниці декоровано напівколоннами коринфського ордера, розміщеними з боків арочних отворів. В нішах ліхтариків вміщено живописні зображення святих.

Протягом існування дзвіниці на ній було проведено цілий ряд ремонтно-реставраційних робіт. В березні 1792 р. доглядач печер докладав про необхідність фарбування даху дзвіниці „к чему – мастера нанять”. Слід відзначити, що система дерев’яних конструкцій вимагала постійного нагляду та ремонту. Так, весною 1817 р. дубові колоди, що прогнили, було замінено майстром Т.Коротичем.

Збереглися дані про ремонт покрівлі в наступні роки. У вересні 1852 р. “кровельных и красильных дел мастер киевский мещанин Лазарь Сеницин покрасил лаврскою масляною краскою зеленою медянкою на Ближнепещерной колокольни Большой купол покрытый листовым железом и на карнизах вокруг оной колокольни железные приполки (...)”.

Влітку 1853 р. “внизу при фундаменте на место выпавших и сопревших кирпичей” було покладено нові, стіни дзвіниці перетерті, оштукатурені й побілені. Весною 1872 р. за розпорядженням митрополита Арсенія куполи Хрестовоздвиженської церкви та дзвіниці було пофарбовано – “вместо выгоревшей покраски на масле (...) краской голубого цвета для однообразия с храмом и колокольнею дальних пещер с наложением золотых звезд на этих куполах”. Фарбування куполів виконували київський міщанин Г.Дудкевич та послушник Києво-Печерської лаври Г.Степанов. Втім, вже 1877 р., як повідомляється в “Различной описи церквей на Ближних пещерах”, дах та купол дзвіниці знову мали зелений колір.

Влітку 1882 р. проводився найзначніший з усіх відомих дореволюційних ремонтів дзвіниці – “капитальный”, як позначено в описі. Для його проведення митрополитом було створено спеціальний “будівельний комітет”, до складу якого разом із представниками вищого духовенства зокрема входив і лаврський архітектор, інженер-капітан Серeda, яким було складено кошторис ремонтних робіт. За вимогою митрополита роботи мали проводитися “тщательно и точно как оные производились при недавнем обновлении лаврской колокольни и Великой церкви”.

28 жовтня 1883 р в доповіді про закінчення ремонтних робіт будівельним комітетом повідомлялося про проведені роботи, серед яких був ремонт дерев’яних конструкцій даху і бані із заміною гнилих крокв та лат, заміна проржавілих листів бляхи на нові, влаштування нових водостічних жолобів та труб, фарбування даху, оновлення іконопису на куполі та главі, перетертя та тинькування стін, відновлення по складним шаблонам алебастрових прикрас, перестилання підлоги на другому ярусі тощо.

Вочевидь, під час ремонту 1883 р. не відновлювалася позолота на бані, оскільки 1894 р. в огляді відзначалося, що “позолота (...) совершенно почернела и имеет неприятный вид”. Також знову було відзначено, що прогнилі дерев’яні конструкції купола перебувають в аварійному стані. Тоді ж лаврський архітектор

Є.Єрмаков висунув пропозицію повної реконструкції завершення дзвіниці – добудови ще одного цегляного ярусу, мотивуючи це тим, що “громоздкий купол” дзвіниці за роки існування вже неодноразово ремонтувався і став “непригодным к дальнейшей подобной починке” і що нове завершення споруди “будет благовидне (...) для церковного здания, стоящего в таком низком месте”. Втім, весною 1896 р. київським єпархіальним архітектором В.Ніколаєвим проводився ремонт куполу без викривлення його первісних форм.

Але питання певної зміни форм дзвіниці певний час продовжувало розглядатися. 4 липня 1904 р. було направлено запит до церковно-археологічного товариства “не встретятся ли с археологической точки зрения препятствия к производству предположенной... каменной надстройки”. Відповідь товариства не збереглася, але, виходячи з того, що до його складу входили й видатні вчені та мистецтвознавці того часу, вони не могли не бачити в дзвіниці на Дальніх печерах цінної архітектурної та історичної пам’ятки й відповідь мала бути негативною.

У вересні 1911 р. на дзвіниці на Дальніх печерах було знову позолочено малі глави бані. В наступний період споруда не зазнавала значних змін і до нашого часу зберігає свій первісний вигляд.

У 1979-1981 рр. дзвіниця була відреставрована (архітектор Т.Ломакін, інженер М.Бордзиловська, мистецтвознавець М.Дегтярьов, керівник – архітектор В.Корнєєва).

Конструкція будівлі – це монолітне цегляне мурування. На жаль, інформація про стан і мурування фундаментів відсутня. Стіни I-го і II-го ярусів змуровані з жовтої і червоної цегли на вапняному розчині, отиньковані та побілені. Система мурування хрестова. Перемички над прорізами в стінах II-го ярусу аркові, в перемичках спостерігаються волосяні тріщини. Перекриття цегляні, склепіння I-го ярусу, що продовжують галерею, а також склепіння приміщень в західній і східній частині дзвіниці знаходяться в задовільному стані. Дерев’яні конструкції переkritтя між I-м і II-му ярусами виконані з дерева – дубові балки з настилом із дубових дощок. Дзвіниця завершується напівсферичною банею, на вершині якої розміщено глухий ліхтарик. Система кружал бані і декоративних маківок виготовлені з дерева. В процесі реставраційних робіт 1979-1980 років елементи конструкцій, що втратили свою конструктивну міцність, були замінені новими, виконаними за зразком і перерізам первісних. Старе мідне покриття замінене новим покриттям з листової міді, після чого покрівля бані була пофарбована окисом хрому, а покриття маківок – позолочене сусальним золотом.

Висновки

Дзвіниця на Ближніх печерах є невід'ємною і важливою частиною архітектурного ансамблю Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника.

Пам'ятка зберегла свою форму та матеріально-технічну структуру, відповідає критерію автентичності, відповідає таким основним критеріям:

- справила значний вплив на розвиток культури, мистецтва України;
- безпосередньо пов'язана з історичними подіями, віруваннями, життям і діяльністю видатних людей;
- є витвором зниклого мистецького стилю бароко;
- є етапним твором видатного лаврського будівничого С.Ковніра;

Дзвіниця на Ближніх печерах в розпланувально-просторовому і стильовому рішенні є унікальним зразком монастирської архітектури доби бароко;

Враховуючи автентичність загального об'єму пам'ятки, її планувальної структури, наявність об'єктів мистецтва, предметом охорони пам'ятки є її розпланувально-просторова композиція, архітектурна форма, конструкції, матеріально-технічна структура, живопис.

Література

1. Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А.В. – К. : «УРЕ» ім. М.П. Бажана, 1992. – 1024 с.
2. Тимофієнко В.І. Зодчі України кінцяXVIII- початку XX столть: Біографічний довідник. – К.:НДІТІАМ, 1999. – 477 с.
3. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн / Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К. : КНУБА, 2000. – 378 с.
4. Ясевич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX веков / В.Е. Ясевич. – К. : Будівельник, 1988. – 184 с.
5. Інтернет ресурс <http://an-3.livejournal.com/271678.html>
6. Інтернет ресурс <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
7. Інтернет ресурс <http://www.panoramio.com/user/3808393/tags/Полтава>

Анотація

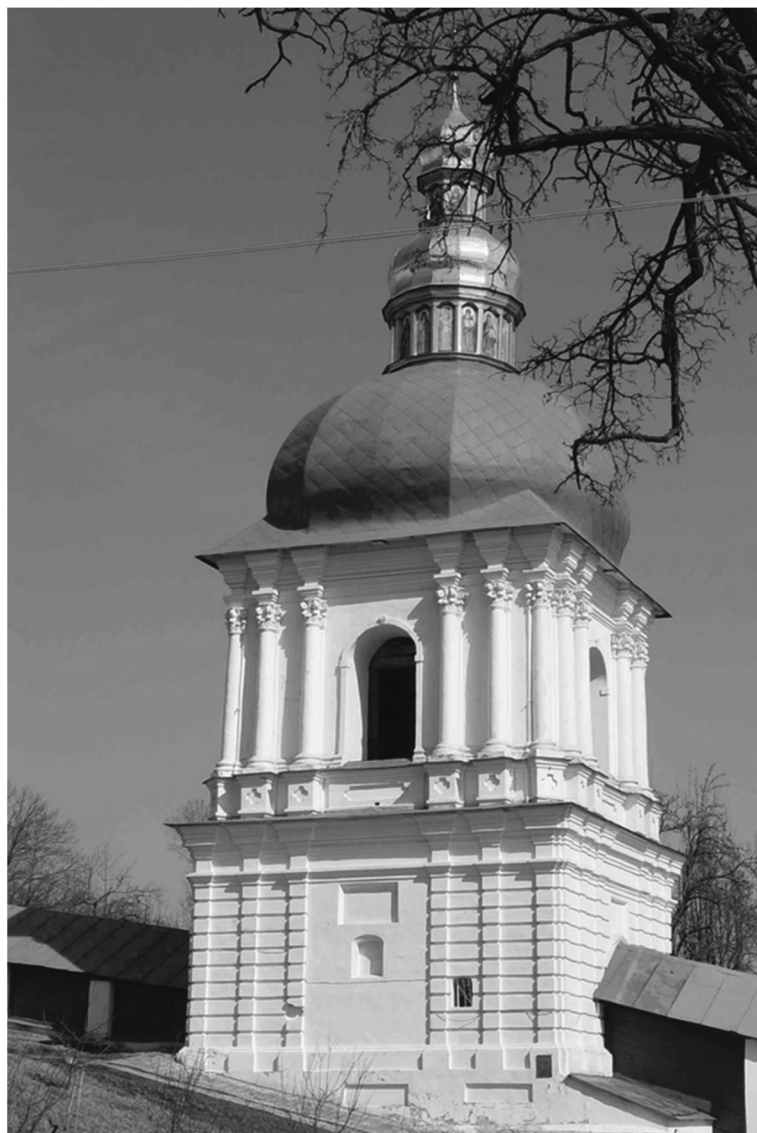
В статті описується історія, архітектура, строительные материалы и конструкции колокольни на Дальних пещерах. Определено значение памятника в наследии украинского казацкого барокко.

Ключевые слова: барокко, Украина, колокольня на Дальних пещерах.

Annotation

In the article was described the history, the architecture, building materials and constructions of the Bell tower at the Far Caves. Was determined the significance of the monument in a heritage of Ukrainian kossak's Baroque style.

Key words: Baroque style, Ukraine, the Bell tower at the Far Caves.

Західний фасад

*Кандидат архітектури, професор Л.Г.Бачинська
Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

СУЧАСНА ЛЮДИНА ТА ЇЇ ПОТРЕБИ - ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ- АРХІТЕКТОРА

Анотація: розглянуті зміни у структурі та змісті навчального плану підготовки архітекторів у КНУБА за останні 25 років, наведені приклади динаміки об'ємів і змісту дисциплін за останні 8 років. Запропоновано перебудувати зміст навчального плану з врахуванням появи нових наукових знань про людину, процесів змінення сучасної людини, її потреб та вимог до організації простору і форми архітектурних об'єктів.

Ключові слова: навчальний план, підготовка архітекторів, сучасна людина та її потреби.

Діяльність архітектора як фахівця завжди спрямована на врахування особливостей життєдіяльності людини, її потреб та відповідно вимог до організації простору навколо неї. Оскільки архітектор виконує замовлення конкретної людини, населення, соціуму або держави [1-3], він мусить досконало знати потреби свого замовника, вивчити його як суб'єкта, для якого він виконує свою працю. Але стара програма навчання архітекторів розглядає людину достатньо обмежено - з її фізичними параметрами, місцем у просторі під час виконання певних функцій, вивчає зміни в її соціально-демографічній структурі, специфіку умов візуального сприйняття, комфорт біофізіологічного комплексу, впливи інтелекту на формування оточення, тобто лише з матеріального боку. Викладання основної дисципліни - Теорії архітектури і архітектурного проектування - відбувається, головним чином, за типологічною ознакою.

За 30 останніх років навчальний план підготовки архітекторів придбав стійку, на перший погляд, досконалу структуру, що враховує різноманітні аспекти всебічного навчання, необхідного для майбутнього архітектора. Навчальні плани за радянських часів [4] були обмежені за кількістю дисциплін (до 33-х разом зі спеціалізаціями), малу єдину суцільну структуру без розподілу за окремими блоками, спеціалізації були представлені трьома дисциплінами і єдиною практичною роботою відповідно до спеціалізацій). В них був доволі репрезентативний блок гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, які за радянські часи мали марксистсько-ленінську орієнтацію. Вже у 1989 році був ророзроблений навчальний план, де відбувся розподіл дисциплін по блоках (див.

рис. 1), на самостійну роботу студента виділялася 1/3 загального обсягу часу. Решта позицій збереглася з початку 1980-х років.

Під час звільнення від радянської ідеології набули більшої прагматичності гуманітарні та соціально-економічні дисципліни як комплекс потрібних архітектору знань загальнометодологічного характеру, спрямованих на пізнання української культурно-економічної специфіки, але ще тривалий час програми з них «спускалися згори» і контролювалися міністерством. У навчальному плані також були подані потрібні архітектору природничонаукові дисципліни, які слугують основою для опанування знань наступного найважливішого у вихованні фахівця блоку професійної і практичної підготовки. Зміни у структурі і змісті навчального плану за зазначений період наведені на рис. 1. Загалом зрозуміло, що протягом цього часу відбувалася робота по вдосконаленню структури плану, з'ясуванню потреб виділення серед аудиторних видів занять індивідуальної роботи під контролем викладача, що обумовлювала появу навичок до самостійної роботи, та визначення часу для самостійного опанування дисципліни.

За останні десятиліття (часи Незалежної України) зміни торкалися очищення змісту гуманітарних дисциплін від марксистсько-ленінської ідеології; розподілу навчання на два рівні (бакалаврат та магістратуру), скорочення об'ємів фундаментальних й інженерних дисциплін; розвитку суто архітектурно-теоретичної підготовки за рахунок типологічного напрямку, а історичної частини за умов створення нових розділів (історії мистецтв, історії української архітектури). З теорії архітектури утворилися дрібні розділи з надто малим обсягом до 0,5 кредити (спочатку до 18 год., а тепер до 15 год. і передбачали усього 3-4 лекції), які звичайно не можуть претендувати на окремі самостійні предмети; з навчального плану почали зникати традиційні курсові роботи (з металевих і залізобетонних конструкцій, економіки архітектури та будівництва, будівельної фізики, транспорту та ін.); доживають свій час комплексні архітектурно-конструктивні проекти; вже повністю знищений ланцюжок архітектурно-інженерного проектування, в якому на основі комплексного архітектурно-конструктивного проекту розробляли проект з технології будівництва, а той був підґрунтям для розрахунку кошторисів (в економіці будівництва) та проекту організації будівництва. Вплив змін у навчальному плані підготовки архітектора наведений на прикладі основних дисциплін кафедри архітектурних конструкцій (рис. 2-4). Усі дії з перетворенням навчальних планів відбувалися за наказами МОНУ та внутрішньовузівськими документами, що тлумачили розпорядження згори відповідно до конкретних умов [7-8].

2016,
6 років

2000,
6 років

1989,
6 років

1981,
5 років, 6 місяців

Рівень підготовки бакалавра

Рівень підготовки спеціаліста

Гуманітарні і соціально-економічні	Гуманітарні і соціально-економічні
Фундаментальної підготовки або природничо-наукової	Фундаментальної підготовки або природничо-наукової
Професійної та практичної підготовки	Архітектурно-проектні
Архітектурно-проектні	Інженерно-технічні
Інженерно-технічні	За вибором студентів

Гуманітарні і соціально-економічні	Гуманітарні і соціально-економічні
Фундаментальної підготовки або природничо-наукової	Фундаментальної підготовки або природничо-наукової
Професійної та практичної підготовки	Архітектурно-проектні
Архітектурно-проектні	Інженерно-технічні
Інженерно-технічні	За вибором ВНЗ
За вибором ВНЗ	За вибором студентів

Суспільно-політичні	Суспільно-політичні
Загально-освітні	Загально-освітні
Теорія архітектури і містобудування	Теорія архітектури і містобудування
Історія мистецтв, архітектури і містобудування	Історія мистецтв, архітектури і містобудування
Архітектурне проектування	Архітектурне проектування
Образотворче мистецтво та архітектурна графіка	Образотворче мистецтво та архітектурна графіка
Основи конструювання будівель і споруд	Основи конструювання будівель і споруд
Дисципліни спеціалізації	Дисципліни спеціалізації

Єдиний навчальний план, - в якому немає розподілу на окремі блоки навчальних дисциплін - який включає дисципліни гуманітарні, архітектурно-проектні, теоретичні, історичні, інженерно-технічні, а також дисципліни спеціалізації	Єдиний навчальний план, - в якому немає розподілу на окремі блоки навчальних дисциплін - який включає дисципліни гуманітарні, архітектурно-проектні, теоретичні, історичні, інженерно-технічні, а також дисципліни спеціалізації
--	--

Рівень підготовки спеціаліста та магістра

Загальні нормативні	Гуманітарні
Професійно-практичні	Професійно-практичні
За вибором студента	За вибором студента
Спеціалізації	Обов'язкові
	За вибором студента

Загальні нормативні	Гуманітарні
Професійно-практичні	Професійно-практичні
За вибором студента	За вибором студента
Спеціалізації	Обов'язкові
	За вибором студента

Рис. 1. Зміни структури навчального плану у 1981-2016 роках

За аналізом навчальних планів 1981-2016 років встановлено, що з початку включаючи 2012 р. (див. рис. 2-4), у підрахунок часу на навчання окремого студента *не було передбачено часу на виконання курсових робіт і курсових проектів*. Коли у 2013 р. з'являється обов'язкова вимога виділяти на 1 курсову 1 кредит часу (36 год.), то цей час треба знайти за рахунок *інших дисциплін* (частіше за все треба було їх *зменшити або знищити*). Крім того, кількість годин на курсову була встановлена досить жорстко і не передбачала інший обсяг (30 год. або 24-26 год.). З 2015 р. без зміни загальної кількості кредитів на окрему дисципліну, щотижневе і щосеместрове навантаження об'єм кредиту зменшився до 30 год. (відповідно і на курсову роботу треба було виділяти вже тільки 30 год.). Загальна кількість годин на вивчення дисципліни зменшилася [5, 6].

На сьогодні останній крок руйнування старого підходу до навчального плану відбувся, коли у поточному навчальному році потрібно було виділити 25% навчального плану на вибіркові дисципліни. А в наслідок цього необхідно було: а) скоротити на $\frac{1}{4}$ кожену дисципліну; б) перевести частину нормативних дисциплін у вибіркові; в) зберігаючи дисципліни, знищити курсові роботи, кожна з яких «важить» 1 кредит (30 год. навчального часу). Див. рис. 2-3. В зв'язку з катастрофічним скороченням часу на вивчення предметів, постало питання про неможливість подвійної системи контролю знань у вигляді курсової роботи та іспиту, кожній кафедрі необхідно обрати щось одне. Особлива ситуація зазначеного процесу склалася зі спецкурсами кафедри архітектурних конструкцій. Зменшення навантаження, бажання залишити і курсову, і екзамен призвели до того, що на вивчення дисципліни залишається усього 3 заняття зі студентами. Чи можна за таких умов проводити іспит з дисципліни? (Див. рис. 5). За такою ж схемою зруйновані програми навчання по інших предметах навчального плану.

В минулому році з'явився блок дисциплін за вибором студента, зосереджених в осінньому семестрі 5 курсу, але зник невід'ємний атрибут обов'язкового для підготовки архітекторів архітектурного проектування, яке становить до 30% навчального плану, - проектні дні. Загальною тенденцією стало скорочення навантаження на навчання задля інтеграції у європейську систему освіти, в якій можна побачити відсутність гуманітарного блоку, теоретично-типологічної частини, скороченість і спрощеність архітектурного проектування, до котрого прив'язані інженерні дисципліни і де поступово зменшується одиниця виміру тривалості вивчення дисципліни (кредит) та поволі зникає національний характер освіти, що замінюється на її уніфікацію. Діючий на сьогодні навчальний план більш-менш змінився в певних межах: чверть часу, починаючи з 2 курсу, передбачається для вибірових дисциплін, обмежена посеместрова кількість навчальних дисциплін (не більше 8), екзаменів

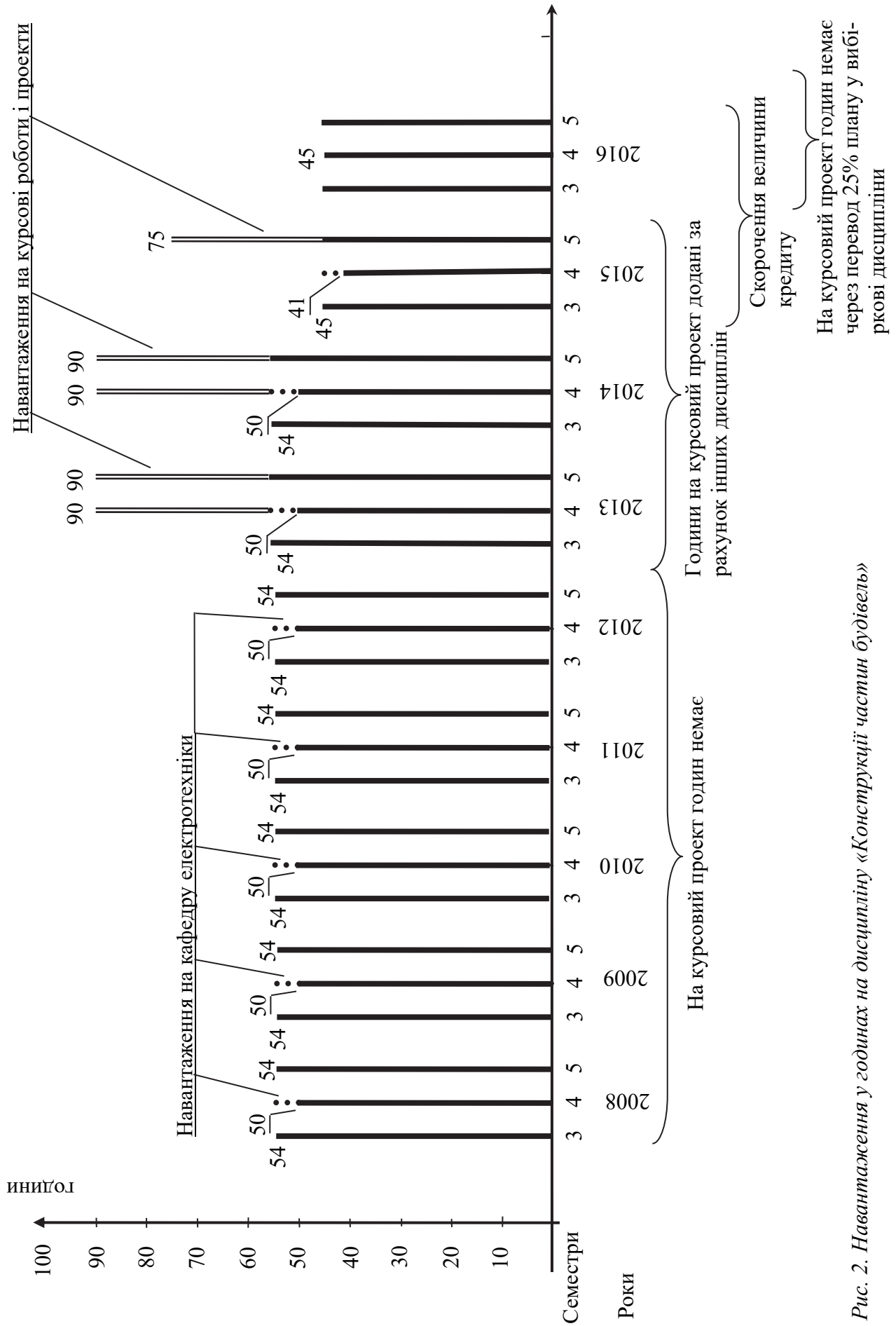

Рис. 2. Навантаження у годинах на дисципліну «Конструкції частин будівель»

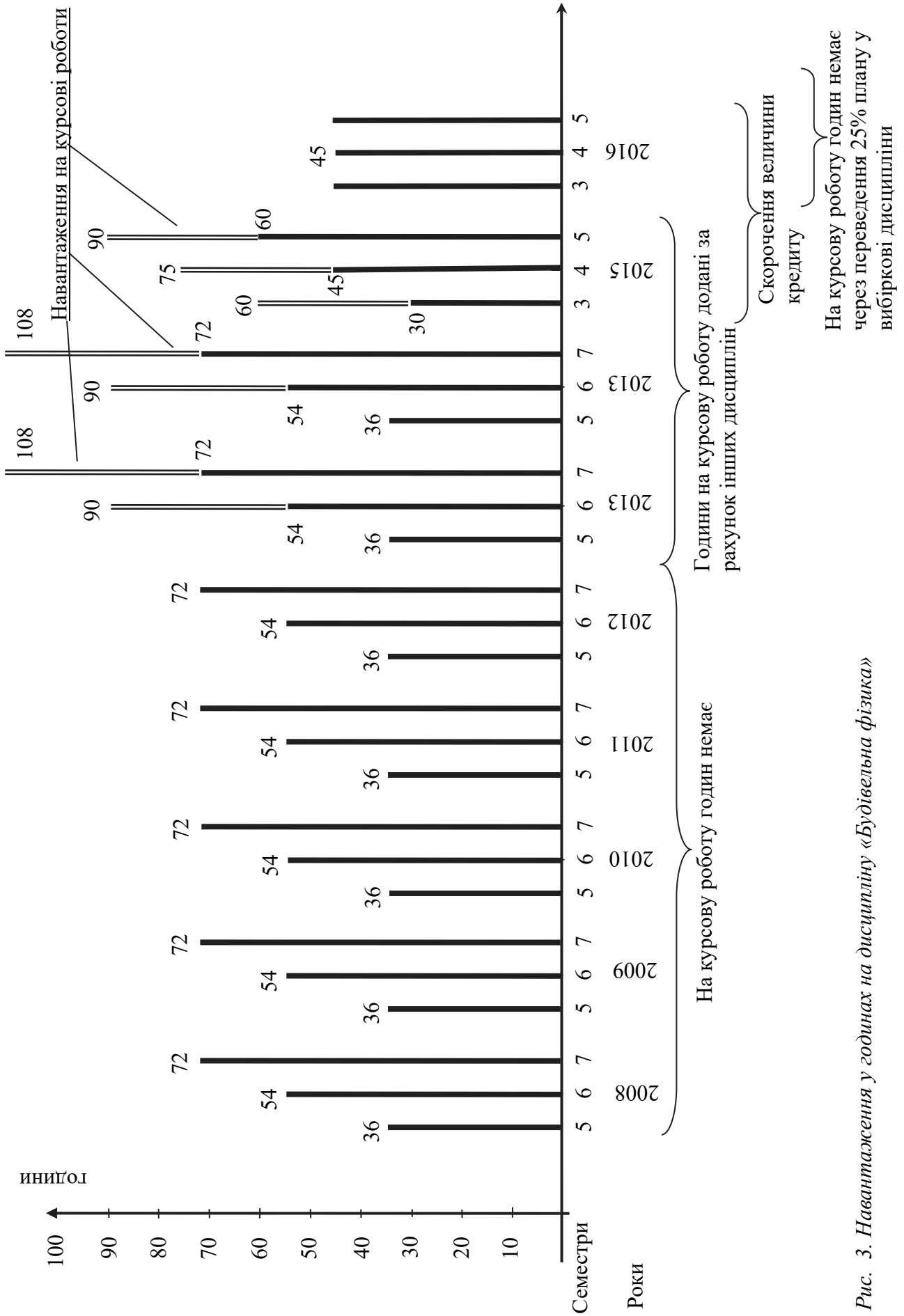
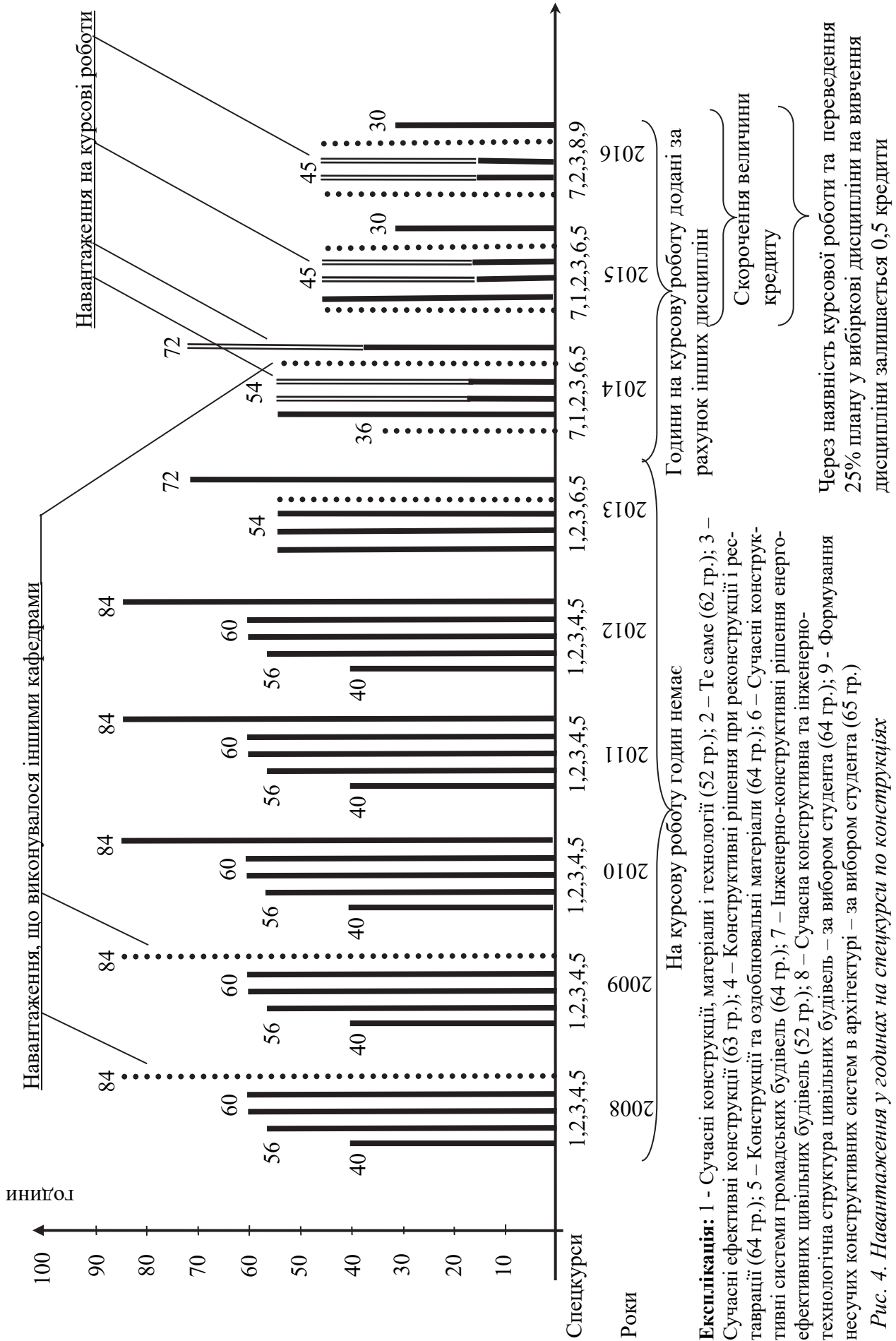

Рис. 3. Навантаження у годинах на дисципліну «Будівельна фізика»

(до 4-х), заліків (до 5-ти) і курсових робіт. Через це у навчальному плані виникли укрупнені дисципліни, які проковтнули дрібні, перетворивши їх на окремі розділи. Вибірковість на рівні спеціалізації сприяла розчленуванню окремої групи на дрібніші по 10-15 студентів, що об'єднані обраним ними спецкурсом. Потокові лекції по виборних дисциплінах забезпечуються за рахунок різних комбінацій груп, а на практичних заняттях, скоріше за все, одночасно будуть присутніми представники різних груп, оскільки число бажаючих вивчити саме цю дисципліну від «усіх» до «одного». Але велика кількість малих груп сприяє зростанню штатів й відповідно фонду зарплати та неймовірній кількості шаблонів на виготовлення додатків до дипломів для випускників, тому неохоче підтримується адміністрацією.

Отакі маємо зміни у навчальному плані та організації навчального процесу для студентів архітекторів. **Загальний підсумок:** навчання архітекторів відбувається за стандартною схемою (уява про структуру навчального плану, про методи навчання, технізацію навчальних заходів тощо), в якій кардинальних структурних змін не передбачено; усі пропозиції щодо коригування навчального плану, котрі дозволяються вищими інстанціями, торкаються лише поодиноких питань, є жорсткими і формальними вимогами, оскільки не враховують особливостей певних напрямків освіти і розповсюджуються на всі спеціальності без винятку.

Специфіка навчання архітектора міститься в тому, що він, як і решта населення, є «продуктом» своєї епохи, він є учасником формування суспільної свідомості, яка сприймає на себе впливи особливостей соціально-економічного розвитку держави (рис. 5), разом із соціумом він сприймає рух культурного життя і спадщину науково-технічного прогресу. Архітектор створює оточення, що мусить відбивати суспільні й індивідуальні погляди одночасно, в архітектурі віддзеркалюється його громадянська позиція і творчий потенціал. Разом з тим, він «обслуговує» замовника з огляду на його конкретні потреби і вимоги до формування простору навколо неї, що будуть реалізовані в архітектурному об'єкті і забезпечать певні його функціонування та архітектурний образ. Архітектор здійснює свою працю, створюючи разом з інженерами проект і наглядає за процесом будівництва до його кінця (рис. 6).

Автор майбутнього проекту, працюючи разом із замовником, має спиратися на сучасні знання про людину, специфіку її потреб, її психологію, претензії людини до архітектурного простору й архітектурного об'єкту, розуміння загальних суспільно-економічних процесів і особливості їхнього впливу на сучасну архітектуру. Відбиття вимог сучасної людини можна побачити на взірцях архітектурних об'єктів світової практики.

Рис. 5. Схема впливу економічних відносин та системи правління у державі на містобудування та архітектуру

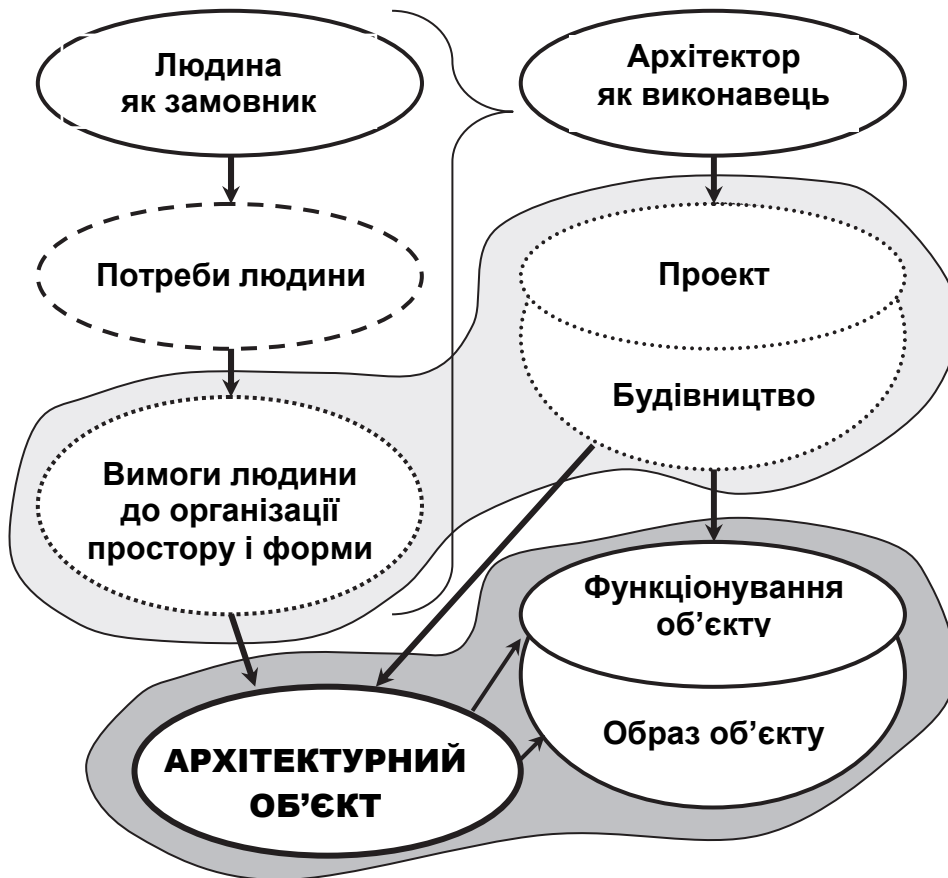

Рис. 6. Схема впливу сучасної людини та її потреб на містобудування та архітектуру

Сучасний споживач архітектурного простору змінився, реалізуючи себе в інших сферах зайнятості, використовуючи зовсім інші знаряддя праці і значно розширивши власні комунікації, він не шкодує часу на отримання декількох освіт в різних навчальних закладах і країнах, створюючи за допомогою певного, встановленого ним, потрібного йому обсягу знань, саме свій професійний імідж. Інформація великого обсягу, яку він накопичує, життя в напружених умовах інформаційного суспільства і дефіцит часу потребують концентрації його уваги, можливостей вільного вибору та отримання розмаїття функцій за короткий час, а також більшої продуктивності діяльності (рис. 7). З огляду на це від архітектурного простору сучасна людина вимагає поліфункціональності, адаптивності до змінення функцій, інформативності просторової організації, трансформативності і гнучкості використання, у формотворенні складності архітектурного образу, можливості трансформації і застосування медіа засобів, інформативності і багато-багато чого іншого.

Сучасний архітектор, відповідаючи на суспільні запити, мусить отримати нові наукові знання, чому не відповідають наші навчальні плани, які формально коригуються, зберігаючи стару структуру (рис. 8). Найяскравіший результат можна одержати під час ознайомлення з дослідженнями сучасної науки про людину, її світосприйняття, її цілі, фізику її тіла й інформаційного поля, характер взаємодії енергії людини й оточення і багато чим іншим. Вже є дослідження з впливу геометрії простору на людину, поведінки людини на архітектуру, архітектури на якість зору людини та ін. Корисними для архітектора будуть такі науки як філософська антропологія, філософія кольору, психоекологія та психономія, інформаційна екологія та біоритмологія і т.п. і т.д. От саме з широких сучасних знань про людину та її потреби необхідно починати будувати комплекс знань для студента-архітектора, формувати навчальний план принаймні на найближчі 20 років.

Література

1. Бачинська Л.Г. Архітектура житла: проблеми теорії та практики структуроутворення. – К.: Грамота, 2004. – 408 с.: іл. – С. 45-58.
2. Бачинська Л.Г. Потребление архитектуры – что это такое?/ Вісн. Донбаської держ. акад. буд-ва і архітек.: Зб. наук. пр. – Вип. 6(37). – Макіївка: ДонДАБА, 2002. – С.34-36.
3. Бачинська Л.Г. Роль споживача в створенні архітектури житла/ Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. зб. – Вип. 9. – К.: КНУБА, 2001. – С. 173-179.
4. Учебные планы подготовки специалистов архитекторов за 1981 и 1987 годы. – К.: КИСИ. – 1981, 1987.

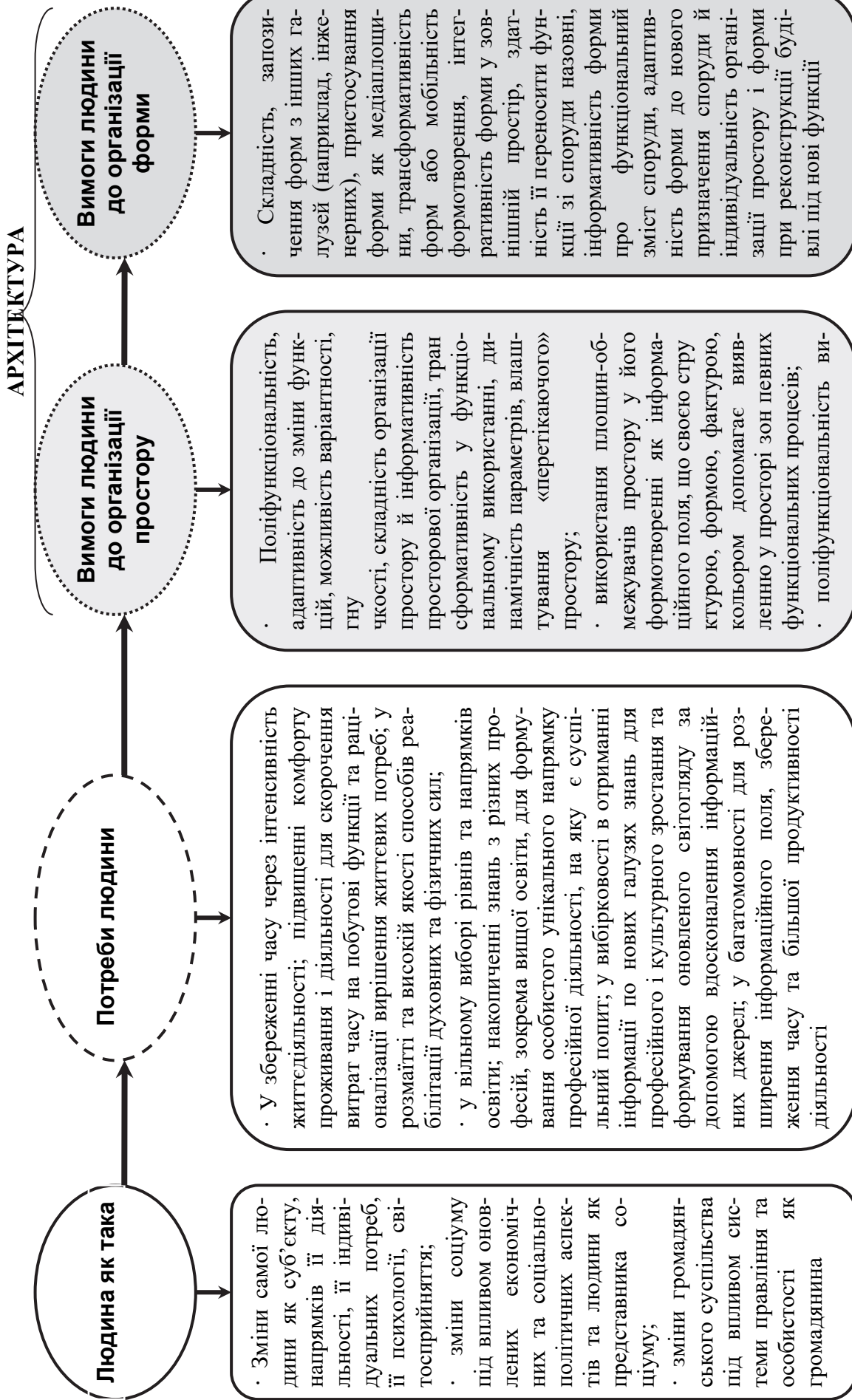

Рис. 7. Схема формування вимог сучасної людини до архітектурного об'єкту

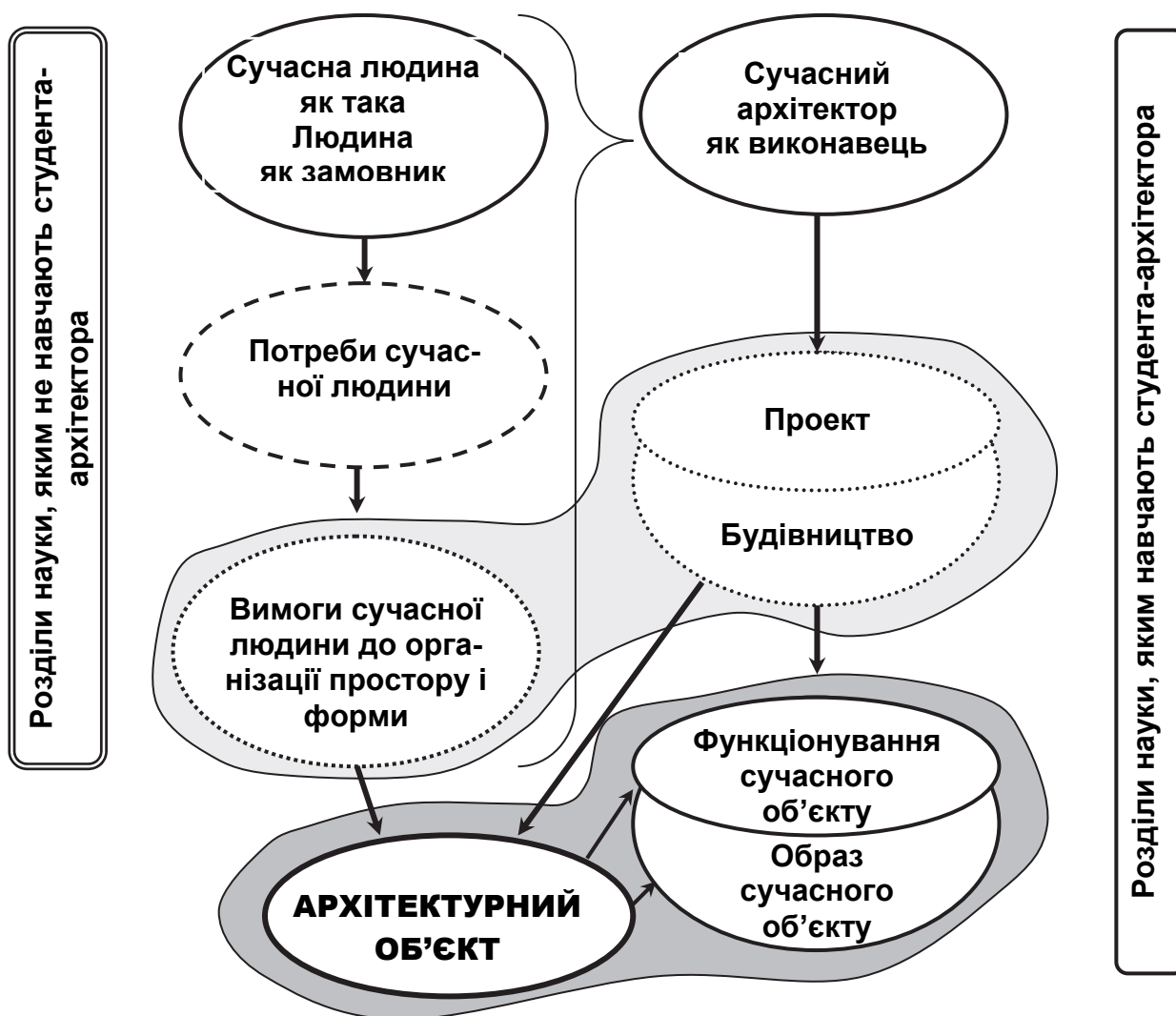

Рис. 8. Схема впливу змін сучасної людини та її потреб на підготовку фахівця-архітектора

5. Навчальні плани підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів архітектури. – К.: КДТУБА-КНУБА. – 2006, 2015.
6. Робочі навчальні плани за 2008-2016 роки. – К.: КНУБА. 2008-2016.
7. Накази, розпорядження та методичні вказівки МОНУ по вимогах до складання навчальних планів.
8. Накази КНУБА щодо складання навчальних планів.

Анотація. Рассмотрены изменения в структуре и содержании учебного плана подготовки архитекторов в КНУБА за последние 25 лет, приведены примеры динамики объемов и содержания дисциплин за последние 8 лет. Предложено перестроить содержание учебного плана с учетом появления новых научных знаний о человеке, процессов изменения современного человека, его потребностей и требований к организации пространства и формы архитектурных объектов.

Ключевые слова: учебный план, обучение архитекторов, современный человек и его потребности.

Annotation. Considered changes in the structure and content of the curriculum for the architects in KNUBA over the past 25 years, are examples of the dynamics of volume and the content of disciplines over the past 8 years. Asked to rebuild the contents of the curriculum in the light of new scientific knowledge about the person, change processes of modern man, his needs and space requirements and forms of architectural objects.

Keywords: curriculum, training of architects, modern man and his needs.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ ТА ЇХ СПОРУД В УКРАЇНІ, БІЛОРУСІ ТА РОСІЇ

Анотація: у статті розглядається стан храмових споруд та діяльність церкви, як організації на території трьох країн, об'єднаних спільним історичним минулим – України, Білорусі, Росії.

Ключові слова: храм, стан, церква, діяльність, напрям.

Релігія та храми вже давно стали невід'ємною частиною міського простору і життя людини. Після руйнівного ХХ сторіччя на території колишнього СРСР сакральні споруди і церква, як організація почали активно відроджуватися. Три країни – Україна, Білорусь і Росія, де домінує православ'я, пов'язані спільним минулим. Колись на їх території існувала єдина церква і православне населення дотримувалося єдиних законів. Потім, зі зміною влади на всій цій території розповсюдився войовничий атеїзм, який винищував все, що натякало на релігію. Після цього православна церква відродилася вже в трьох різних країнах – Україні, Білорусі, Росії, в кожній з яких церква обрала свій шлях розвитку.

Методом дослідження діяльності церкви був обраний аналіз новин на сайті кожної досліджуваної церкви і збір матеріалів по храмам кожної країни.

Церква це – громадська організація, яка має право на свою діяльність. Логічним виглядають такі її дії: молитви, літургії, всенощні, панахиди, закладання, будівництво, реставрація, освячення храмів, видавницька діяльність, мандри ікон і мощів, науково-педагогічна діяльність її навчальних закладів – конференції, семінари, читання, міжрегіональне співробітництво, конференції по обміну історичними та науковими дослідженнями, створення керуючої ієрархії, призначення керівників, відзначення релігійних свят. Але окрім притаманної церкві діяльності, вона обирає додаткові напрямки своєї діяльності. У трьох церквах спрямування інтересів сильно відрізняється.

В Україні після розпаду СРСР виникла незалежна церква – Українська православна церква Київського патріархату. Усі інші конфесії християнства або нечисленні і не відіграють важливої ролі в соціально-релігійній ситуації, або мають центри за кордоном України і поширюють чужорідні для країни ідеї. Спершу на УПЦ КП було багато гонінь. Працювала пропаганда Російської церкви, що Київський патріархат це – розкольники, і тому люди мало йшли до храмів. Потім до влади прийшли колишні бандити, які замість розбудови і

розвитку, руйнували організації і розпродавали майно. Протистояти такій владі та добитися справедливості стало неможливим. Ситуація, коли фактично руйнувалася держава, змусила людей, як до останньої надії, звернутися до Бога. Стали затребуваними релігійні обряди, кількість парафіян у церквах збільшилася.

УПЦ КП вибрала для себе шлях підтримки народу у найважчих випробовуваннях (рис. 1). Коли народ піднявся проти несправедливих дій влади, церква підтримала протестуючих на центральній площі України – Майдані Незалежності. Коли Росія розпочала війну, УПЦ КП підтримала боротьбу українського народу проти агресора. У церквах Київського патріархату моляться за воїнів і полонених, відспівують загиблих, збирають допомогу на фронт, допомагають мирному населенню, постраждалому від війни, нагороджують волонтерів і військових. Багато священників пішли на фронт капеланами, щоб підтримати дух військових. Усі питання, які підіймає церква, стосуються розбудови України або проблем у зоні військового конфлікту – соціальних чи військових.

Стан храмової архітектури в Україні: більшість історичних храмів передана громадам церков, споруди доглянуті, хоча їх реставрація і утримання коштують дорого. Багато будують нові храми. Як і в сусідніх державах, після розпаду СРСР на території країни залишилися поруйновані сакральні споруди. Але їх починають реставрувати, у якому б стані вони не знаходилися. Відроджують сакральні місця, де залишилися фундаменти церковних споруд. При намаганні знайти в інтернеті згадки про поруйновані українські храми, їх не було виявлено взагалі. Наприклад, за декілька років відновили підтоплену церкву, не дивлячись на складність реставрації споруди, нижня частина якої потонула у воді. До фундаментів підсипали землю і тепер споруда розташована на острівці (рис. 1).

В Білорусі церква вибрала для себе інший шлях. Після СРСР люди не пішли масово в храми, не відновили віру предків, бо не мали поштовху для цього. В країні відносно спокійна обстановка, яка не сприяла зверненню до Бога. Тому половина населення Білорусі залишилася атеїстами.

Білоруська церква не є самостійною, вона – складова Російської православної церкви, і тому в її діяльності можна прослідкувати вплив Росії. Але все одно вона спрямовує громадську діяльність в своєрідне русло (рис. 1). Церква підтримує бідних, старих та хворих, проводить акції по захисту сімейних цінностей та здоров'я нації, залучає молодь до духовних цінностей, розвиває релігійну музику та мистецтво, сприяє вивченню історії краю, підтримує освіту. Релігія в житті суспільства Білорусі відіграє роль традицій. І головне завдання Білоруська церква вбачає у збереженні, розвитку та втіленні найкращого з них у життя людей.

Стан храмової архітектури: в основному церкви відремонтовані і відреставровані, без облуплених частин. Не всі храми відповідають прямому призначенню, деякі з них слугують концертними залами, музеями. Будують і нові споруди, але небагато. Є поруйновані сакральні об'єкти. В більшості це католицькі костели, які не ремонтують, тому що немає відповідної кількості віруючих у селах і не можливо утворити парафію. Ці споруди за СРСР використовували не за призначенням, наприклад, під спиртовий завод. Коли підприємства повиводили, і так поруйновані церкви стали занепадати ще більше. Але ці храми не покинуті напризволяще, навколо них підстрижений газон і розчищена від хащ ділянка. Їх сприймають, як національну історію і пам'ятку, тому при можливості вишукують гроші на реставрацію (рис. 1).

В Росії церква вибрала особливий шлях, який кардинально відрізняється від Білорусі та України (рис. 1). Як і двох країнах, Російська православна церква допомагає старим, хворим, бездомним, ув'язненим, постраждалим від катастроф, проводить заходи по захисту сімейних цінностей та здоров'я нації, залучає молодь до вивчення релігії, підтримує розвиток релігійного мистецтва та вивчення історії рідного краю.

Особливий шлях РПЦ в тому, що вона проникає у всі сфери життя. РПЦ інтегрує богословські дисципліни у світські навчальні заклади від шкіл до університетів і видає багато підручників. Величезну увагу церква приділяє впливу ЗМІ і соціальних мереж на свідомість людей. Цю особливість сучасного світу РПЦ використовує для навернення до своєї віри і пропагування своїх ідей. Російська церква намагається підкорити всі сфери життя людини, тому її представники і патріарх приймають активну участь у громадських заходах і святах, які не мають жодного відношення до релігії. Через свої методи РПЦ намагається підкорити і Україну, якій приділяє значну увагу серед своєї діяльності. Ще однією особливістю Російської православної церкви є активна участь у внутрішній і зовнішній політиці держави. Патріарх підтримує контакти з державними посадовцями, впливаючи на внутрішні справи країни. Також активно зустрічається з послами, вітає з важливими датами президентів інших країн, приймає участь у важливих не релігійних святах та подіях в іноземних державах. Церква намагається об'єднати якомога більше земель під своїм керівництвом, розповсюджуючи російське православ'я навіть там, де є місцеві православні церкви. В церковній політиці простежується просування думок величності Росії та її особливої ролі на духовній мапі світу. Патріарх підтримує тісні зв'язки з представниками інших релігій – мусульманами, іудеями, керівники РПЦ беруть участь у з'їздах і конференціях інших конфесій християнства. Також Російська церква активно навертає до своєї віри військових і підтримує формування не армійських добровольчих воєнізованих підрозділів, типу козацтва та інших, яких держава використовує у злочинних цілях.

Таке враження, що державу в Росії поступово підмінила церква. В РПЦ відбуваються сильні об'єднувчі та централізаційні процеси. Російська церква намагається супроводжувати людину від народження і до смерті, дає моральну основу життя, допомагає у скруті, вчить, дає роботу найрозумнішим в широкій мережі своїх закладів. Вона утримує державу від розпаду, зміцнює її і виводить на новий рівень розвитку. РПЦ контролює чиновників держапарату та зовнішню політику Росії. Окрім неї немає іншої сили, здатної взяти на себе весь тягар державних проблем.

При цьому стан російських православних храмів далекий від ідеалу (рис. 1). У не столичних містах важко знайти історичні споруди в гарному стані. Навіть якщо історична споруда відреставрована, вона має недоглянутий вигляд, облуплені стіни. Багато будуть нові храми, новобудови мають набагато кращий вид. Негативною ознакою діяльності РПЦ є безліч покинутих сакральних споруд, від одиничних до комплексів з дивовижною архітектурою різних стилів, дерев'яних та кам'яних (рис. 2). На відміну від Білорусі вони дійсно покинуті людьми і церквою, бо проростають деревами і поступово руйнуються під впливом клімату. Навколо зовсім не видно присутності людей. Є затоплені кам'яні споруди, верхівки яких виглядають з під води. Можливо, поганий стан храмів обумовлений тим, що російська церква багато засобів витрачає на політику та контроль процесів в державі, якими повинні займатися владні органи.

Таким чином, Українська, Білоруська і Російська православні церкви вибрали для себе зовсім різні шляхи відродження і розвитку. Українська церква підтримала народ у прагненні до справедливості, у боротьбі і захисті своєї землі, внаслідок чого кількість її парафіян почала збільшуватися. Історичні споруди, навіть ті, які були поруйновані, відроджуються і знаходяться в найкращому стані серед трьох держав, причому в їх відродженні велику роль відіграє саме ініціатива людей. Білоруська церква у державі сприймається більше, як історична традиція. Але попри не дуже активний запит населення на її послуги, намагається втілити у життя народу гуманістичні ідеї. Серед її історичних споруд деякі залишаються поруйнованими, але вони не покинуті ні церквою, ні людьми. Їх сприймають, як цінні пам'ятки і при можливості фінансування реставрують. Російська церква обрала для себе керівну роль в державі і фактично підмінила державні органи влади. Керівники церкви вважають, що РПЦ виконує в світі дуже важливу роль духовного об'єднувчого центру. Церква працює над тим, щоб активно залучати віруючих до своїх лав навіть попри їх бажання. Взагалі адепти релігії вважають храми особливими місцями, де присутній святий дух, де можуть відбуватися дива, де знищується все погане. Але в результаті зосередженості РПЦ на глобальних проблемах величезна кількість її сакральних споруд залишилася покинутими і не потрібними ні населенню, ні церкві.

Література:

1. Українська Православна Церква Київський Патріархат. Офіційний веб-сайт «Церква.info»: новини [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.cerkva.info/uk/news.html> (дата звернення 28.11.2016) – Назва з екрана.
2. Официальный портал Белорусской Православной Церкви: новости [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.church.by/ru/news> (дата звернення 28.11.2016) – Назва з екрана.
3. Русская Православная церковь. Официальный сайт Московского патриархата: новости [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/news/> (дата звернення 28.11.2016) – Назва з екрана.

Аннотация: в статье рассматривается состояние храмовых сооружений и деятельность церкви, как организации на территории трех стран, объединенных общим историческим прошлым – Украины, Беларуси, России.

Ключевые слова: храм, состояние, церковь, деятельность, направление.

Summary: The state of the temple structures and activities of the church, as an organization in the territory of the three countries, united by a common historic past - Ukraine, Belarus, Russia is considered in the article.

Keywords: temple, state, church, activities, direction.

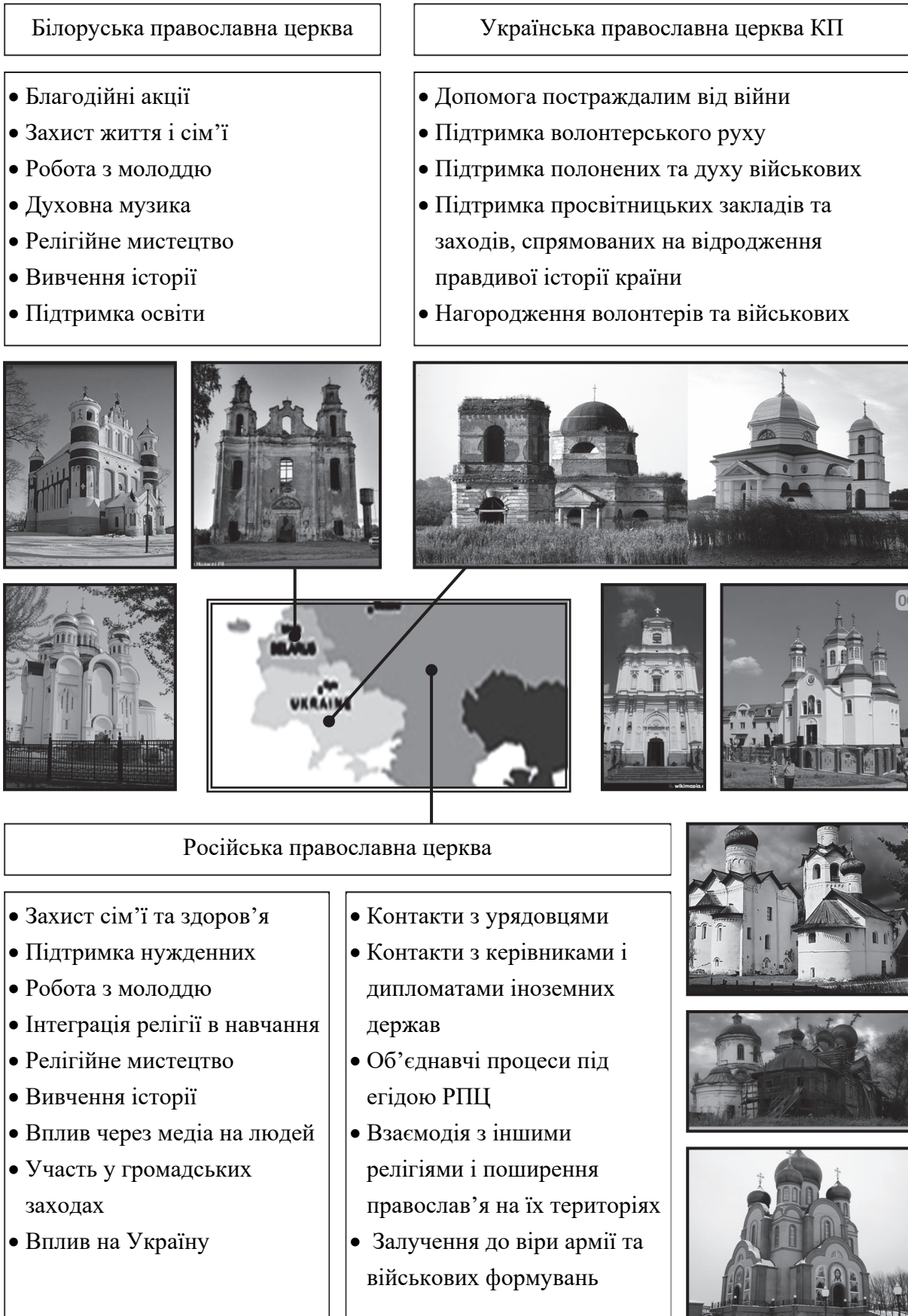

Рис 1. Три шляхи православ'я: основні напрямки діяльності та стан історичних і нових храмових споруд у Білоруській, Українській та Російській церквах.

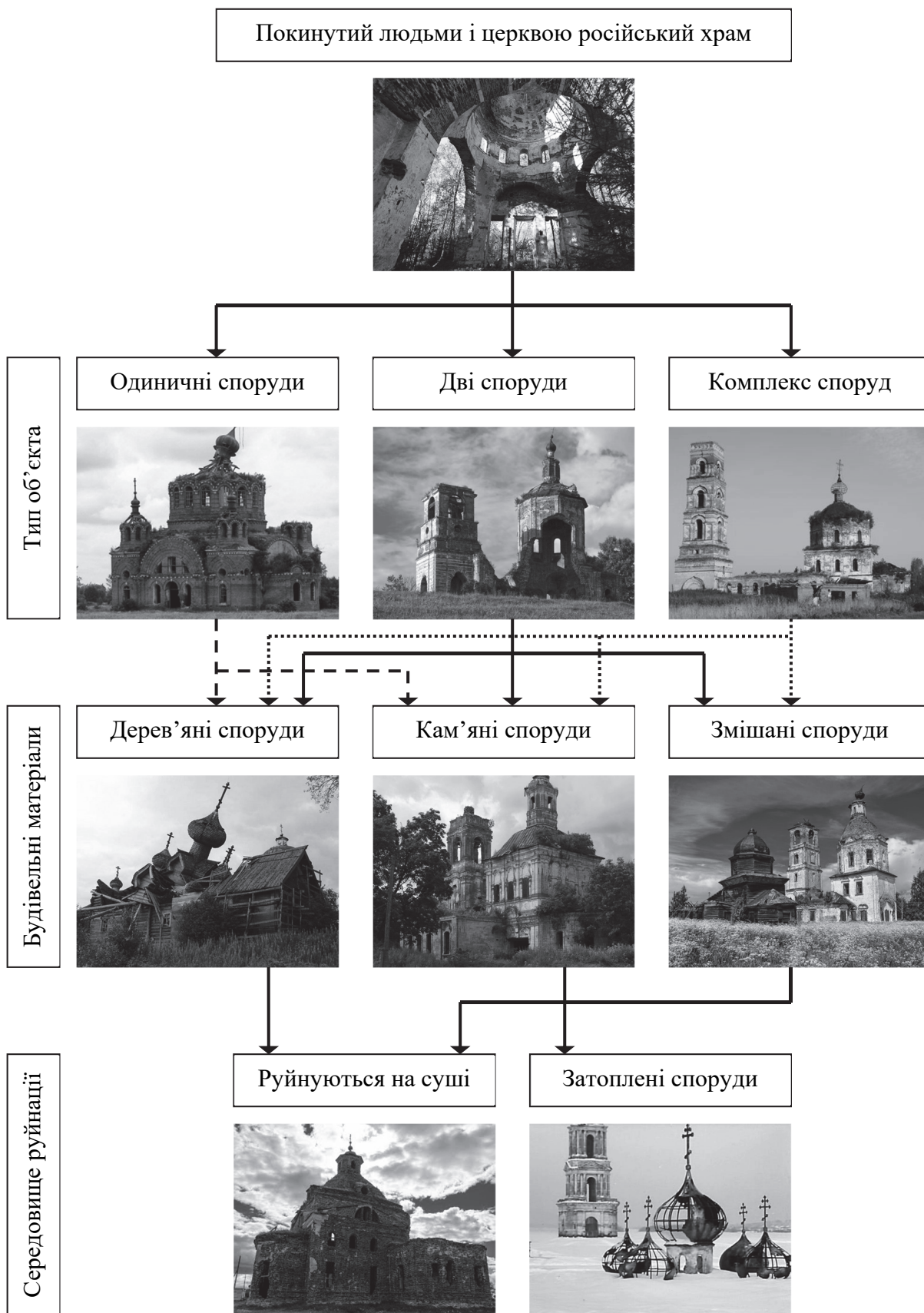

Рис 2. Класифікація храмів, що руйнуються на території Росії.

АРХІТЕКТУРНО-УРБАНІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МІСЦЬ ПІДВИЩЕНОЇ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ у м. ЛЬВОВІ

Висвітлено існуючий досвід щодо методики виявлення характеристик міського середовища, які негативно впливають на кримінологічну безпеку. Виділено окремі території м. Львова з високою концентрацією злочинів. Складено критерії їх оцінки відповідно до структури міського середовища. Досліджено існуючі просторові конфлікти і архітектурно-планувальні характеристики даних територій. Проаналізовано архітектурно-просторові аспекти, що негативно впливають на криміногенність середовища.

Ключові слова: кримінологічна безпека, середовище, архітектура, планування, території.

Постановка проблеми. Феномену вуличної злочинності у розвинених закордонних країнах приділяється значна увага спеціалізованими державними інституціями та багатьма ученими з різних галузей науки. Особливу увагу займають питання виникнення та розподілу злочинів на території міста, виявлення причин та умов, які цьому сприяють. Як показало попереднє дослідження автора, розподіл злочинів у м. Львові не є однорідним, вони концентруються на окремих територіях за трьома ознаками: точково, лінійно, групами. Даний феномен притаманний для усіх видів забудови (окрім садибної) у периферійній, серединній та центральній зонах міста [1].

Починаючи з 80-их рр. ХХ ст., багато закордонних урбаністів та кримінологів, все більше звертають увагу не тільки на соціально-економічні чи демографічні причини девіантної поведінки у міському середовищі, але і на так звані «теорії злочину» (чи «теорії можливості»), що пов'язані з архітектурно-просторовою організацією окремих місць. У роботах Я. Колхауна та Р. Кларка засвідчено той факт, що більшість девіантних вчинків порушником відбувається через низку причин: легкий доступ до приватної чи напівприватної території, відсутність контролю збоку мешканців, наявність «нічийних просторів», погане освітлення, невпорядковане озеленення, а також відсутність належного соціального контролю [5, 6]. Таким чином, можуть існувати певні архітектурно-просторові характеристики, що негативно впливають на рівень злочинності в окремих ділянках міської території.

На основі зазначених зазначеного вище було створено теорію із запобігання злочинності через дизайн середовища – CP TED (crime prevention through environmental design) [6]. Аналізуючи її принципи, методи і засоби, можна виділити основні характеристики криміногенних територій, виявити існуючі проблеми реальних міських територій, враховуючи їх індивідуальні особливості та негативні зовнішні й внутрішні чинники.

Окремі території м. Львова мають високу концентрацію злочинів, проте виявлення їх зв'язку з архітектурно-просторовою організацією окремих частин міста науковцями і спеціалістами архітектури не проводилися. Слід наголосити, що дане питання є важливим для грамотної реконструкції існуючих територій чи новому будівництві з метою недопущення помилок, які можуть негативно впливати на рівень злочинності, а відтак і якість життя міських мешканців. Тому **актуальність** дослідження полягає у аналізі архітектурно-просторових характеристик місць підвищеної кримінологічної небезпеки м. Львова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика виявлення і вирішення проблем територій підвищеної кримінологічної небезпеки засобами середовищного дизайну розкрита у методичних моделях – «SARA model» і SECAD, що описані у роботах Б. Хілла (B. Hill), Р. Пайніча (R. Paynich), Р. Сантоса (R. Santos), Д. Захм (D. Zahm) та ін. Загальні положення щодо архітектурно-просторової організації кримінологічно безпечного середовища описані у роботах Я. Колкухоун (I. Colquhoun), С. Геасон (S. Geason) і П. Вілсон (P. Wilson), Р. Атлас (R. Atlas), Т. Кроу (T. Crowe). Контрольні питання та критерії оцінки безпечності фрагментів міської території, що ґрунтуються на даних положеннях складенні науковцями Р. Атлас (R. Atlas), Г. Савілле (G. Saville), В. Віджаякумар (V. Vijaykumar), Т. Кроу (T. Crowe).

Метою статті є аналіз архітектурно-просторових характеристик місць підвищеної кримінологічної небезпеки м. Львова.

Виклад основного матеріалу. Дослідження архітектурно-просторових характеристик окремих місць підвищеної кримінологічної небезпеки у міському просторі складається з низки етапів. На основі аналізу закордонних джерел можна виділити дві методичні моделі вирішення проблеми високого рівня злочинності у міському просторі, що мають відношення до даної теми.

Перша – «SARA model», що розроблена консорціумом охорони громадського порядку, міжнародної асоціації начальників поліції (абривіатура з англ. IACP), Національною асоціацією шерифів, Виконавчим поліцейсько-науковим форумом (Police Executive Research Forum). Її основні положення наступні: сканування (визначення місць з низьким рівнем безпеки); аналіз (визначення причин підвищеної злочинності); пропозиції (розробка і впровадження стратегій для вирішення проблем злочинності); оцінка (оцінка ефективності

заходів) [10]. Для даного дослідження важливими були тільки 2 етапи: сканування і аналіз.

Друга методика – CECAD, що представляє циклічну методику із визначення і боротьби зі злочинністю, має такі етапи: збір інформації, оцінювання, опрацювання, аналіз, поширення і обмін результатами (collection, evaluation, collation, analysis, dissemination, акронім з англ. – CECAD) [7]. Схематично це зображено на рис. 1.

Рис. 1. Цикл процесу аналізу злочинності
(за Ratcliffe, J. (2002p.))

Дані методи ґрунтуються на первинних (Primary Data) і вторинних (Secondary Data) емпіричних даних. До вторинних відносяться ті, що були зібрані попередньо, тобто інформація з електронних баз щодо скоєння окремих злочинів у міському просторі. Використання вторинних даних є типовим для процесу аналізу злочинності, оскільки вони постійно збираються і зберігаються департаментом поліції. Проте вони не завжди є достатніми. Для вичерпного аналізу злочинності дослідники використовують первинні емпіричні дані, зокрема: соціологічні опитування (інтерв'ювання, анкетування), натурні обстеження тощо. Інформація може бути систематизована в таблиці чи у формі звіту. Закордонні науковці наголошують на тому, що точність і відповідність даних залежить від уважного і комплексного підходу до їх збору [8]. Вторинні дані були отримані від Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головного управління поліції у Львівській області. У попередньому дослідженні автором була складена карта розподілу деяких злочинів (нанесення фізичних ушкоджень, викрадення автомобілів, хуліганство, розбій) по м. Львову [1]. На основі графоаналітичного аналізу було виділено 35 місць підвищеної небезпеки з найбільшою концентрацією злочинів (рис. 2). Всі вони були ретельно дослідженні, а 15 з них детально проаналізовані (кола з подвійним контуром на рис. 2). Вони включають території історичної забудови і території типової забудови II половини ХХ ст. Використані у дослідженні методи включали: натурні обстеження, фотофіксація, опитування жителів щодо окремих фрагментів простору чи об'єктів, що можуть становити загрозу для особистої безпеки.

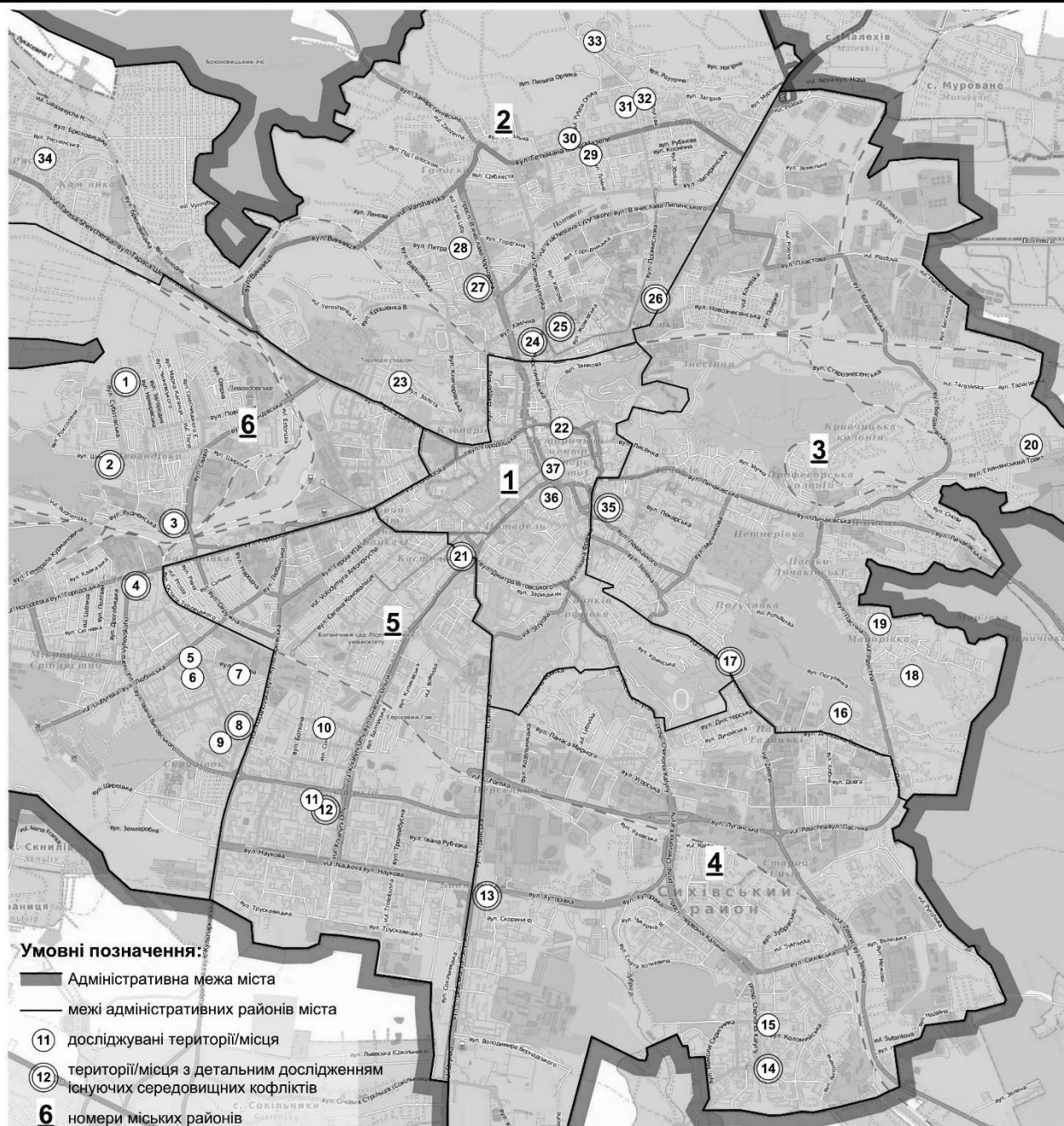

Рис. 2. Розміщення місць підвищеної концентрації злочинів, що підлягали дослідженню
 Примітка. Адміністративні райони: 1. Галицький; 2. Шевченківський; 3. Личаківський; 4. Сихівський; 5. Франківський; 6. Залізничний.

Проте якісний аналіз причин і проблем місць підвищеного рівня злочинності неможливий без виділення критеріїв оцінки архітектурно-просторових характеристик, визначення негативних факторів криміногенних територій. Закордонні вчені пропонують дослідити відповідність просторових характеристик щодо бажаної поведінки людей за CPTED (запобігання злочинності через середовищний дизайн, від англ. crime prevention through environmental design). На сьогоднішній день це найбільш комплексна і популярна теорія, що в основному ґрунтується на архітектурно-планувальних засобах і методах створення кримінологічно безпечного середовища.

Основними завданнями CPTED є:

- забезпечити пропонуване використання території належно організованими просторами;

- створити умови для ефективного використання функціональних зон та їх контролю збоку мешканців;

- створювати неоднорідні та компактні міські простори, що позитивно впливають на відчуття приналежності до них збоку мешканців міста та здійснення ними соціального контролю. Тому деякі просторові аспекти, зокрема: різноманітність, доступність, безпечність, співмасштабність повинні бути враховані на стадії проектування чи реконструкції;

- забезпечити присутність та активне використання громадських і напівгромадських просторів збоку звичайних відвідувачів, перехожих, мешканців, які є важливим фактором протидії вандалізму, насильницьким злочинам, грабежам та іншим девіантним і кримінальним явищам;

- забезпечити соціальний контроль і оглядовість над міськими територіями, уникати ізольованих місць, тощо.

Головні принципи CPTED висвітлені у роботах закордонних урбаністів, архітекторів, а також рекомендаціях від міських муніципалітетів чи правоохоронних інституцій багатьох країн, зокрема: США, Австралії, Великої Британії, Нідерландів та ін. Коротко вони були описані в статті автора, де був показаний їх зв'язок з історичними архітектурно-планувальними методами і засобами захисту від загроз насильницького характеру та контролю території. До головних принципів CPTED відносять: соціальний контроль і оглядовість (створення можливості та стимулювання для контролю над територію мешканцями міста, покращення оглядовості); територіальність (розмежування приватного, напівприватного і приватного просторів, підсилення відчуття приналежності до території збоку жителів); контроль доступу (розміщення чіткої кількості входів/виходів та стимулювання контролю за ними); зовнішній вигляд (використання вандалостійких матеріалів, підтримка належного зовнішнього стану) [2; 6].

CPTED є теоретичною базою для існуючих рекомендацій щодо оцінки криміногенності міського середовища. До них належить так званий 3'D підхід. Він включає оцінку простору за трьома критеріями: призначення (від англ. designation), визначення (definition) і дизайн середовища (design). Вони відповідно ґрунтуються на таких постулатах: весь людський простір має певну визначену мету; дані простори мають соціальні, культурні та фізичні характеристики, що встановлюють бажану чи допустиму поведінку; всі людські простори організовані для підтримки і контролю бажаної поведінки [10]. Методика використання даного підходу передбачає використання контрольних питань, що відносяться до вказаних критеріїв. Вони показані у таблиці 1.

Питання щодо визначення криміногенних факторів міського простору

Призначення	Визначення	Дизайн середовища
Для якої мети він був початково призначений? Як простір відповідає теперішньому чи передбаченому використанню? Чи існують конфлікти?	Наскільки простір є визначений? Чи зрозуміло кому він належить? Де його границі? Чи існують соціальні або культурні характеристики, що впливають на те як він використовується? Чи існують символічні чи інформаційні знаки? чи існує конфлікти або невизначеність між завданням і характеристиками?	Чи відповідає дизайн середовища потрібним функціям? Наскільки добре дизайн середовища підтримує бажану чи допустиму поведінку? Чи дизайн середовища конфліктує чи перешкоджає ефективному використанню простору чи належному функціонуванню призначеній людській активності?

Даний метод дозволяє зрозуміти основні конфлікти, проте він не пов'язаний безпосередньо з структурою чи об'єктами архітектурного простору та факторами, що на нього впливають. Для цього закордонними спеціалістами і муніципалітетами використовуються певні критерії оцінювання міського середовища, які можна об'єднати у такі категорії: оглядовість; освітлення; приховані або ізольовані маршрути; деградовані місця; ізольованість територій; змішане використання території; генератори «вуличної» активності; межі користування, підтримка та управління середовищем; знаки та інформаційні стенди; загальні архітектурно-планувальні характеристики.

Вартою уваги є наукова робота В. Віджаякумар. З метою дослідження питання запобігання злочинності серед молоді нею було складено власну систему оцінювання криміногенності міського середовища. Вона ґрунтується на так званих «морфологічних рівнях», що є складовими компонентами простору і фізичного середовища міської забудови. Науковцем на основі аналізу головних концепцій запобігання злочинності було сформовано концептуальний каркас – аналітичні питання відповідно до даних «морфологічних рівнів». Він включає: *рельєф місцевості* – топографічні особливості, нерівності ландшафту; *мережа громадських просторів* – парки і озелененні території, віддаленість від міського центру, використання території (змішане, публічне чи приватне), доступність до оточуючих районів, розташування громадських просторів (школи, парки, місця підвищеної активності жителів, тощо), оглядовість, концентрація і компактність забудови; *ділянки* – розмір, визначення типу використання території, зв'язок між ділянкою і вулицею, щільність забудови; *будинки* – планувальні особливості, поверховість, різноманітність вікової структури, оточуюче озеленення,

входи/виходи, стоянки автомобілів; «компоненти» – фронтальні і внутрішні прибудинкові території; сходи і ліфти, фізичні бар'єри (огороження); «інтерфейс» – зв'язок зовнішнього (двір, вулиця) і внутрішнього (приміщення будинку) просторів; *управління та утримання території* [9].

Враховуючи закордонний досвід, автором було проведено детальний аналіз 15 місць з високим рівнем злочинності, що відрізняються розташуванням в містобудівній структурі і типом житлової забудови. Даний аналіз можна розділити на дві частини:

Перша складається з креслень і графічних матеріалів, основними з яких є: креслення існуючого стану (б/м); креслення аналізу конфліктів (б/м), складеного на основі попереднього; аналіз середовищних конфліктів з погляду спостерігача. Для унаочнення у даній статті показано аналіз тільки двох місць з різним типом забудови (рис. 4, 5).

Друга включає оцінку даних місць відповідно до сформованого автором концептуального каркасу виходячи з масштабу дослідження і розуміння структури міського середовища (рис. 3). Категорії, відповідно до яких були складені аналітичні критерії наступні: загальне планування, транспортно-пішохідна мережа, будівлі і споруди, благоустрій і озеленення, об'єкти обслуговування і громадські об'єкти. Результати дослідження подані у таблиці 2.

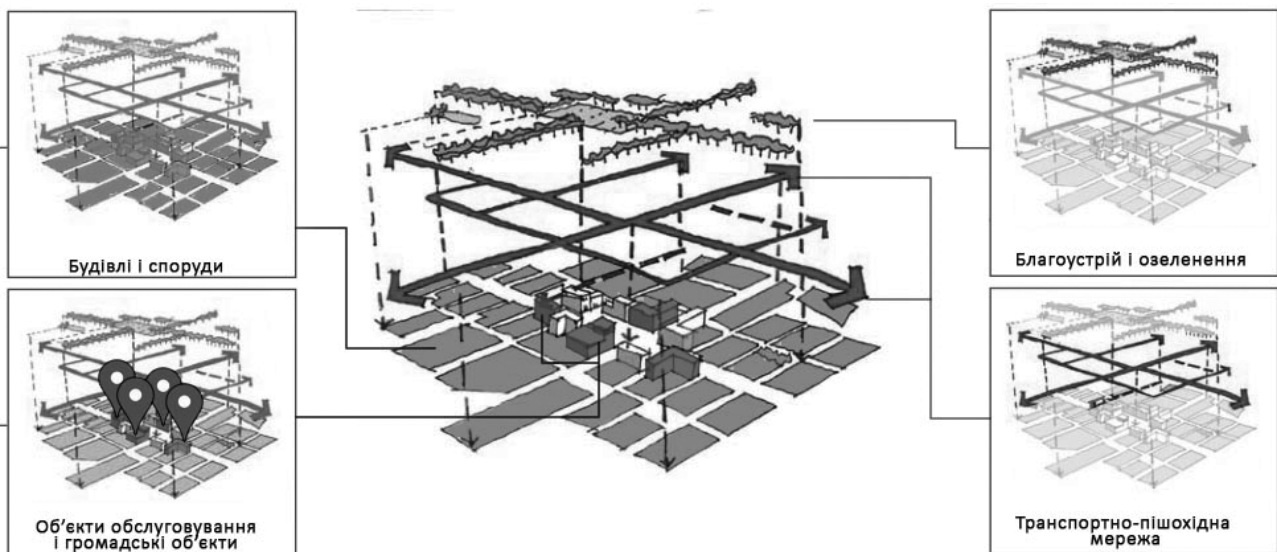
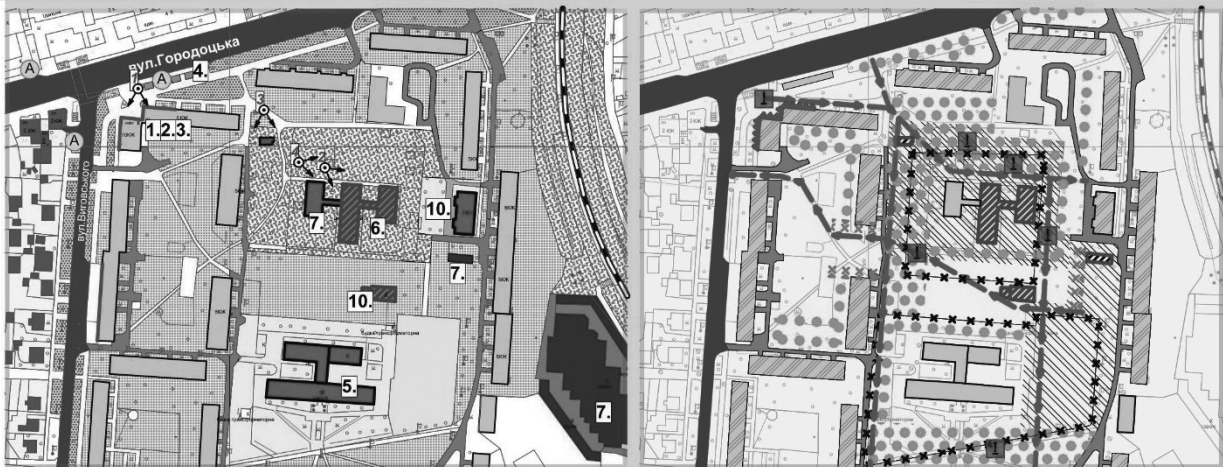

Рис. 3. Модель архітектурно-просторової структури фрагменту міської території

СХЕМА ІСНУЮЧОГО СТАНУ

СХЕМА АНАЛІЗУ КОНФЛІКТІВ У СЕРЕДОВИЩІ

Умовні позначення:

- головні дороги
- місцеві проїзди
- залізнична коля
- стежки
- квартирні житлові будинки
- житлові будинки з вбудованою гром. функцією
- закінуті будинки і споруди
- комунальні споруди
- громадські будинки
- тимчасові споруди
- громадські території
- озеленені території загального користування
- прибудинкові озеленені території

Експлікація:

1. магазин з продажу алкогольних напоїв
 2. кафе-бар
 3. мінімаркет
 4. МАФи з продажу продуктів харчування
 5. школа
 6. корпус садочку (не діючий)
 7. дитяча музична школа
 8. склад інвентарю
 9. приватні гаражі
 10. офісна будівля
- пустирі
 - спортивні майданчики
 - зупинки громадського транспорту
 - точки фотофіксації

Умовні позначення:

- об'єкти обслуговування та інші громадські об'єкти, що можуть мати негативний вплив на безпеність
- однотипна монотонна забудова
- межі території з слабким контролем
- місця підвищеної небезпеки
- відсутні межі території іншого функціонального призначення
- прохідні пішохідні маршрути
- озеленення, що заважає оглядовості
- р-нь благоустрою I*
- р-нь благоустрою II*
- р-нь благоустрою III*

Примітка:

- I* - децю занедбаний стан, деякі ознаки зношеності об'єктів середовища
- II* - відсутнє освітлення, облицзовальні матеріали в поганому стані, відсутність елементів благоустрою
- III* - повністю занедбаний стан, висока засміченість території, відсутнє функціональне використання

АНАЛІЗ КОНФЛІКТІВ В ОКРЕМИХ МІСЦЯХ

Рис. 4. Аналіз середовищних конфліктів території по вул. Городоцька–В. Виговського.

35

СИТУАЦІЙНА СХЕМА

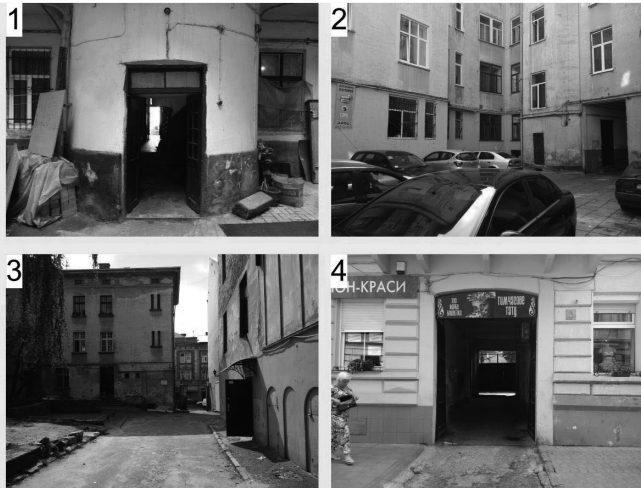
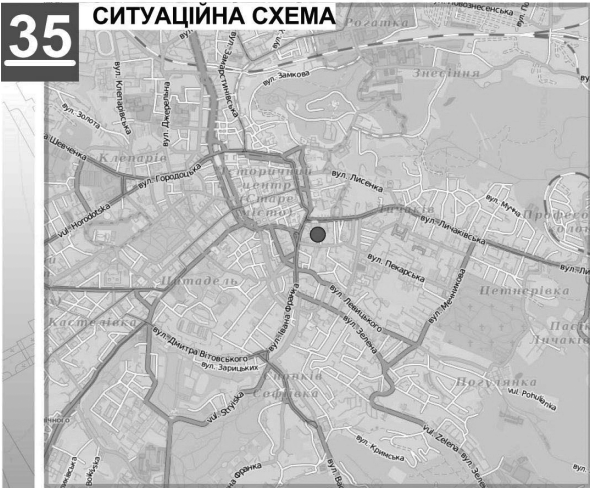
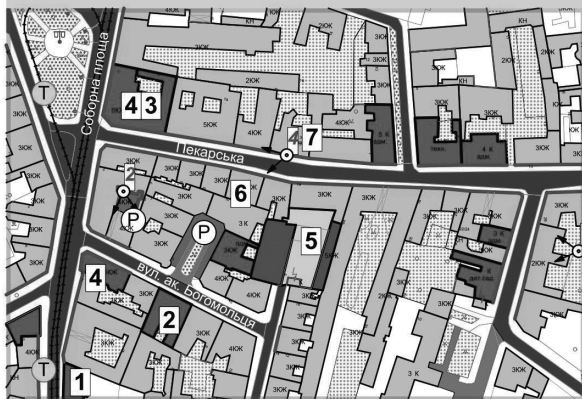

СХЕМА ІСНУЮЧОГО СТАНУ

Умовні позначення:

- головні дороги
- місцеві проїзди
- стежки
- квартирні житлові будинки
- житлові будинки з вбудованою громадською функцією
- комунальні споруди
- громадські будинки
- автомобільні стоянки
- озеленені території загального користування
- прибудинкові озеленені території
- зупинки громадського транспорту
- точки фотофіксації

Експлікація:

1. Відділення соціальної допомоги
2. Науково-дослідний центр
3. Адміністративний суд
4. Адмін будинок
5. Конуальне підприємство
6. Магазин алкогольних напоїв
7. Паб

СХЕМА АНАЛІЗУ КОНФЛІКТІВ У СЕРЕДОВИЩІ

Умовні позначення:

- дороги та проїзди
- будинки та споруди
- об'єкти обслуговування та інші громадські об'єкти, що можуть мати негативний вплив на безпечність
- місця підвищеної небезпеки
- відкритий доступ у напівприватну територію
- проїзди без соціального контролю
- межі території з слабким контролем
- прохідні пішохідні маршрути
- р-нь благоустрою I*
- р-нь благоустрою II*

Примітка:

I* - деяко занедбаний стан, деякі ознаки зношеності об'єктів середовища
 II* - відсутнє освітлення, облицювальні матеріали в поганому стані, відсутність елементів благоустрою

АНАЛІЗ КОНФЛІКТІВ В ОКРЕМИХ МІСЦЯХ

Рис. 5. Аналіз середовищних конфліктів території обмеженої вулицями Пекарська–Драгоманова–Ів. Франка.

Класи	Критерії оцінки досліджуваних територій	типова забудова													історична забудова					
		Номери досліджуваних територій													21	24	25	26		
		14	12	17	13	1	3	4	8	27	26	25	24							
	Простір пристосований для людей з обмеженими можливостями	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Елементи озеленення (смуги дерев, кущів, тощо) не заважає оглядовості	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	±	-	-	-	-	-	+	-	
	Відсутні озеленені території з низьким рівнем оглядовості	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	+	
	Відсутні елементи озеленення що створюють умови для засідки	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	±	-	-	-	-	-	+	+	
	Елементи озеленення не заважають орієнтуватися у просторі	-	±	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
	Об'єкти обслуговування і громадські об'єкти																			
	Відсутні об'єкти обслуговування, що можуть негативно впливати на безпеку (кафе, бари, магазини з продажу алкоголю), чи їх негативний вплив обмежений і контролюється	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	±	+	+
	Їх проектні характеристики і стан можуть позитивно впливати на здійснення соціального контролю	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	Наявна кількість діючих об'єктів створює комфортне і активне середовище	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
	Вони інтегровані у перші поверхи будинків	±	-	±	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
	З них можливо контролювати територію	±	±	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	±	-	+

Висвітлені у таблиці 2 категорії об'єднані у два класи: архітектурно-планувальний і адміністративно-архітектурний. Характеристики, що входять у перший залежать в основному від якості архітектурного проекту, існуючих умов та обмежень для певної території. Вони відносно незмінні у часі, формують її планувально-композиційну структуру. Ті, що у другому переважно є наслідком управлінських дій. Вони залежать від фінансових і матеріально-технічних ресурсів, правильної роботи спеціальних інституцій міської влади, ЖЕКів чи ОСББ. Також на дані характеристики простору можуть впливати діяльність самих мешканців, локальних громад та активістів. Таким чином, змінювати архітектурно-просторові характеристики даного класу з міркувань кримінологічної безпеки значно легше, і потребує менше соціальних, фінансових та організаційних ресурсів.

Нагадаємо, що у таблиці 2 досліджувані фрагменти міського простору розділені на території історичної забудови і території типової забудови II половини ХХ ст. Аналізуючи отримані результати бачимо, що перша група має в цілому кращі оцінки щодо безпечності по всіх морфологічних рівнях. Найгірші результати отриманні у графі «благоустрій і матеріали».

Запинимось на проблемах, пов'язаних з характеристиками архітектурно-планувального класу, негативний вплив яких має структурний характер. Суттєвим недоліком даних територій є надвисока щільність забудови, масштаб і геометричні характеристики якої несприятливі для формування повноцінних відпочинкових, спортивно-ігрових зон всередині двору, а також місць для господарської і творчої діяльності мешканців. Хоча окремі функції можуть бути винесені за межі кварталу, проте доступність до них певних груп населення (особи похилого віку чи з обмеженими можливостями, матері з малими дітьми) може складати проблему через велику кількість дорожніх переходів та інтенсивність автомобільного руху. Також планувальна структура міського центру не відповідає існуючому рівню автомобілізації. Зокрема, немає достатньо площі для стоянок приватного транспорту, тому власники залишають свої автомобілі на тротуарах і у житлових дворах, створюючи конфлікти між різними видами використання середовища. Дані фактори негативно впливають на рівень добросусідства, кількість соціальних контактів й активність мешканців у вирішенні спільних питань та контролю за прилеглою територією. Це призводить до зменшення відчуття колективної відповідальності за двір, що може вплинути на його занепад і підвищити віктимізацію.

Особливої уваги потребують окремі характеристики досліджуваних територій історичної забудови, що належать до адміністративно-архітектурного профілю. Негативним фактором, що впливає на кримінологічну безпеку є відсутність брам чи замків на входах у житлові двори. Їх наявність суттєво зменшує імовірність входу для випадкових людей чи потенційних порушників.

Проходи і двори часто погано освітлені, що за умови вільного доступу збоку вулиці може створювати негативні явища: вандалізм, посилення анонімності та відчуття страху збоку мешканців. Особливо дана проблема стосується будинкових проїздів, де рівень соціального контролю найнижчий. На нього негативно впливають певні архітектурні характеристики: відсутність вікон; розташування на границі громадського (вулиця) і напівгромадського (двір) просторів; велика глибина та маленька ширина проїзду, що погіршує бокову оглядовість при переході з одного простору в інший. Ряди дерев при тротуарах, що близько прилягають до лінії забудови погіршують візуальні зв'язки між вікнами будинків і вулицею.

Також існує проблема з об'єктами громадського обслуговування, що формуються всередині житлової групи і вхід до них проходить через дворову територію. Внаслідок цього кожен має право і можливість для безперешкодного туди доступу, порушуючи напівгромадський статус цієї території, яка має належати жителям прилеглих будинків. Це може призвести до зниження якості соціального контролю, посилення дезорганізації серед мешканців, виникнення конфліктів між ними і «чужинцями». Про відсутність належного контролю у досліджуваних місцях свідчить зношеність, руйнування поверхонь будинків і заощення, наявність слідів вандалізму, відсутність чистоти та порядку, що згідно «теорії розбитих вікон» може підсилювати девіантну поведінку серед жителів і випадкових перехожих. Варто виділити проблему непристосованості простору історичної частини під потреби людей з обмеженими можливостями. Це негативно впливає на зручність їхнього пересування і можливість користуватися двором, і як наслідок якість соціальних зв'язків з іншими мешканцями, формування дієвої громади.

Оскільки дані проблеми були виділені для територій з підвищеним рівнем злочинності, можна припустити, що їх вплив на кримінологічну безпеку – суттєвий. Проте вони можуть бути усунені чи їх негативний вплив зменшений за рахунок правильної господарської політики і фінансування.

Порівнюючи фрагменти історичної забудови з забудовою II половини ХХ ст. бачимо, що остання майже по усіх критеріях має нижчі оцінки щодо безпечності середовища. Винятком є функціональна організація території, яка згідно типових проектів забезпечена ділянками для господарської, спортивної діяльності та відпочинку. Проте в сучасних умовах міжбудинковий простір є у занедбаному стані, тому активність мешканців та інтенсивність його використання значно нижчі. Це негативно впливає на рівень соціального контролю. На незадіяних ділянках можуть збиратися особи з девіантною поведінкою, витісняючи легітимних користувачів. Повертаючись до позитивних аспектів територій типової забудови в порівнянні з історичною, можна виділити хорошу доступність до основних об'єктів соціально-побутового призначення

(шкіл, садочків), що закладена у їх планувальній структурі і розвинутій пішохідній мережі. Вони сприяють безпечному (щодо загрози від автомобільного руху) пересуванню між різними об'єктами середовища.

Доцільно також детальніше розглянути загальні негативні аспекти типової забудови. Вони описані у роботах науковців І. Гнеся, А. Крашеніннікова, О. Ньюмана та ін., до них належать [3; 4; 6]:

- гіпертрофораний відкритий простір між забудовою, межі прибудинкових територій відсутні чи розмиті, тому мешканцям важко визначити зону своєї відповідальності. Дані території не усвідомлюються ними як власні, тому вони погано контролюються та не мають належної підтримки;

- взаємне розташування багатоквартирних будинків створює великі ділянки без чіткого функціонального призначення, пішохідна мережа в деяких випадках віддалена від вікон будинків;

- система проїздів, пішохідних доріжок та композиційна структура негативно впливають на орієнтацію у просторі, наявні ізольовані маршрути без соціального контролю;

- монофункціональне використання території, не забезпечує належного рівня активності протягом дня, що згідно СРТЕД може негативно впливати на криміногенність. У робочий час дана житлова територія може ставати безлюдною, що створює сприятливу ситуація для скоєння окремих злочинів (квартирні крадіжки, вандалізм);

- монотонна забудова може пригнічувати психічний стан мешканців, низька художньо-естетична цінність може посилювати байдужість до середовища проживання;

- велика поверховість, висока щільність населення, відсутність місць для відпочинку і спілкування між мешканцями будинку негативно впливають на розвиток соціальних контактів і формування дієвої громади для вирішення спільних питань. Можливе посилення анонімності серед жителів.

Дослідженням існуючої ситуації вибраних територій багатоквартирної забудови II полов. XX ст. додатково виявлено характеристики, що негативно впливають на кримінологічну безпеку. Їх можна розділити на два класи, що були описані вище. До адміністративно-архітектурного слід віднести:

- відсутність огорож для територій шкіл і садочків, внаслідок чого виникають великі неконтрольовані ділянки;

- невпорядковане озеленення (ряди дерев, окремі групи зелених насаджень), що перешкоджають оглядовості, візуальним зв'язкам між вікнами будинків і прилеглою територією, заважають орієнтації у просторі;

- наявність закинутих об'єктів, пустирів без огорожі чи з можливістю вільного доступу. У них можуть збиратися люди з девіантною поведінкою, що

негативно впливає на безпеку розташованих поруч пішохідних доріжок і прибудинкових територій;

- наявність місць для сидіння і відпочинку на ділянках, що мають низькі візуальні зв'язки з оточуючим середовищем. У темну пору доби вони можуть використовуватися особами з девіантною поведінкою.

До характеристик архітектурно-планувального класу належать:

- відсутність чіткої планувальної структури на територіях багатоквартирної забудови з окремими вкрапленнями груп садибних ділянок складної конфігурації. На їхніх границях існують небезпечні чи неосвоєні ділянки. Транспортно-пішохідна мережа і загальна композиційна структура є нерозвиненою та ускладненою, що негативно впливає на орієнтацію у просторі;

- розташування господарської зони об'єктів обслуговування (заклади харчування, супермаркети, тощо) у дворовій території, що негативно впливає на комфортність та естетичні характеристики території;

- наявність комунальних (котельні, електричні підстанції) і тимчасових споруд (гаражі, МАФи), що перешкоджають оглядовості, створюють ізольовані ділянки без належного контролю з вулиці чи вікон житлових будинків. Для це дає можливість розвитку різного роду негативних соціальних явищ;

- архітектурні особливості будівель і споруд (виступи і ніші на рівні людського зросту), особливості штучного ландшафту (підпірні стінки, низькі бар'єри, тощо) на ізольованих ділянках чи у випадках відсутності хорошого контролю збоку оточуючого середовища створюють умови для збирання осіб з девіантною поведінкою.

Як бачимо, території квартирної історичної забудови та багатоквартирної забудови II полов. XX ст. з високою кількістю злочинів мають низку середовищних характеристик, що негативно впливають на кримінологічну безпеку. Зокрема, найбільше їх виділено для останнього типу, проте інтенсивність використання територій центральної частини робить їх особливо вразливими щодо загрози злочинності при виявлених недоліках. Останні були розділені на адміністративно-архітектурні та архітектурно-просторові, що може допомогти при виробленні стратегії підвищення кримінологічної безпеки, враховуючи наявні фінансові, матеріальні та адміністративні ресурси.

Висновок. Дана стаття ґрунтується на проведеному в минулому автором дослідження щодо розташування окремих злочинів на території м. Львова. Для виявлення архітектурно-просторових характеристик криміногенних територій ним було виділено 35 місць з їх високою концентрацією, 15 з них було обрано для детального аналізу. Вони представлені історичною квартирною забудовою і багатоповерховою забудовою II половини XX ст. Використані методи включали натурні обстеження, фотофікацію, опитування жителів.

На основі закордонного досвіду щодо виявлення і аналізу архітектурно-просторової організації фрагментів міських територій, було сформовано критерії оцінки вищевказаних місць. Дані критерії були розділені на групи відповідно до складеної автором структурної моделі фрагментів міського середовища, що включає: загальну планувальну організацію середовища; транспортно/пішохідну мережу; благоустрій і озеленення; будівлі і споруди; об'єкти обслуговування і громадські об'єкти.

Виявлені архітектурно-просторові характеристики для обох типів забудови розділені на 2 класи: архітектурно-планувальний і адміністративно-архітектурний. Характеристики, що входять у перший залежать в основному від якості архітектурного проекту, існуючих умов та обмежень для певної території. Ті, що у другому переважно є наслідком управлінських дій та роботи з утримання території.

Характеристиками досліджуваних територій історичної забудови, що належать до архітектурно-планувального класу є: надвисока щільність забудови; невідповідність функціональної організації основним потребам мешканців; негативний вплив геометричних характеристик простору на якість життя і соціальний контроль; відсутність відпочинкової, спортивно-ігрової зон; відсутність місць для стоянок автомобілів, що в окремих випадках здійснюється у дворі і на тротуарах; погана доступність до об'єктів відпочинку і спорту; планувальні особливості будівель і споруд, що створюють потенційні місця для засідки.

Характеристиками адміністративно-архітектурного профілю є: відсутність брам чи замків на входах у житлові двори, проходи і двори часто погано освітлені, відсутність умов для контролю у будинкових проїздах, існування громадських об'єктів у внутрішньоквартальній території, поганий стан і вигляд оздоблювальних матеріалів, наявні сліди вандалізму та зношеності; не пристосованість простору для людей з обмеженими можливостями; створення озелененням (смуги дерев, кущів, тощо) перешкод для оглядовості; погане освітлення вхідної зони і будинкових проїздів.

Порівнюючи фрагменти історичної забудови з забудовою II половини XX ст. бачимо, що остання майже по усіх критеріях має нижчі оцінки щодо безпечності середовища. Винятками є: функціональна організація території, яка згідно типових проектів забезпечена ділянками для господарської, спортивної діяльності та відпочинку; хороша доступність до основних об'єктів соціально-побутового призначення (шкіл, садочків), що закладена у їх планувальній структурі і розвинутій пішохідній мережі.

Характеристики даних територій, що входять до адміністративно-архітектурного класу є: відсутність огорож для територій шкіл і садочків, непорядковане озеленення (ряди дерев, окремі групи зелених насаджень),

існуючі закинуті об'єкти; неогороджені пустирі; низькі візуальні зв'язки місць для відпочинку з оточуючим середовищем.

До аспектів архітектурно-планувального класу належать: відсутність чіткої планувальної структури на територіях багатоквартирної забудови з окремими вкрапленнями груп садибних ділянок складної конфігурації; розташування господарської зони об'єктів обслуговування у дворовій території; наявність комунальних (котельні, електричні підстанції) і тимчасових споруд (гаражі, МАФи); негативний вплив особливостей архітектурної тектоніки будівель (виступи і ніші на рівні людського зросту) та штучного ландшафту (підпірні стінки, низькі бар'єри, тощо), що у випадках відсутності хорошого контролю з боку оточуючого середовища створюють умови для збирання осіб з девіантною поведінкою; планувальні особливості будівель і споруд, що створюють потенційні місця для засідки.

Як бачимо, окремі фрагменти історичної й типової забудови II половини ХХ ст. мають серйозні недоліки в архітектурно-просторовій організації. Головними проблемами історичної є низька комфортність проживання і задовільний стан благоустрою. Водночас території типової забудови мають суттєві недоліки в планувально-композиційній структурі, що негативно впливають на соціальний контроль, оглядовість, відчуття відповідальності за середовище проживання з боку мешканців.

Список використаних джерел

1. Главацький О.З. Архітектурно-планувальні детермінанти зон підвищеної криміногенності великого міста (на прикладі м. Львова) / О.З. Главацький // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2016. – № 60. – С. 46-62.

2. Главацький О.З. Історичний аналіз архітектурно-просторових принципів створення безпечного середовища та їх зв'язок з сучасними теоріями запобігання злочинності / О.З. Главацький // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА. – 2016. – №59. – С. 65-80.

3. Гнесь І.П. Этажность жилой застройки как детерминанта антисоциального поведения жителей микрорайона / И.П. Гнесь // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : збірка наукових праць вищих навчальних закладів художньо-будівельного профілю України і Росії. – Харків, 2008. – Випуск 1/2. – С. 296-299.

4. Гнесь І.П. Чи існує оптимальне рішення проблеми реконструкції типової житлової забудови 60-70 рр. / І.П. Гнесь // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2009. – №33. – С. 69-83.

5. Clarke V Opportunities, precipitators and criminal decisions: a reply to wortley's critique of situational crime prevention / R. Clarke, D. Cornish // Crime Prevention Studies. – 2003. – vol. 16. – 41-96 p.

6. Colquhoun I. Design Out Crime : Creating Safe and Sustainable Communities / I. Colquhoun. – L. : Routledge, 2003. – 344 p.
7. Hill B. Fundamentals of Crime Mapping / B. Hill, R. Paynich. – London : Jones and Bartlett publishers. – 2014. – 620 p.
8. Santos R. B. Crime Analysis With Crime Mapping / R. B. Santos.– CA: Sage Publications, 2008. – 357 p.
9. Vijaykumar V. Youth crime prevention and urban design [Electronic resource] / V. Vijaykumar. – 2009. – 150 p. – Available from : <https://ru.scribd.com/document/19967208/Youth-Crime-Prevention-and-Urban-Design-MA-dissertation-Oxford-Brookes-University>
10. Zahm D. Using Crime Prevention Through Environmental Design in Problem-Solving [Electronic resource] / D. Zahm // Problem-Oriented Guides for Police Problem-Solving Tools Series. – 2007. – Vol. 8. – 80 p. – Available from : www.popcenter.org/tools/pdfs/cpted.pdf.

Аннотация

В данной статье автором отражен существующий опыт по методике выявления характеристик городской среды, которые негативно влияют на криминологическую безопасность. Выделены отдельные территории г. Львова с высокой концентрацией преступлений. Составлены критерии их оценки в соответствии со структурой городской среды. Исследованы существующие пространственные конфликты и архитектурно-планировочные характеристики данных территорий. Определены архитектурно-пространственные аспекты, которые негативно влияют на криминогенность среды.

Ключевые слова: криминологическая безопасность, среда, архитектура, планирование, территории.

Annotation

In this article the author reflects the existing methodology of identification of the urban environment characteristics, which affect the criminological safety negatively. The particular areas with the high concentration of crime in Lviv are singled out. It is created the criteria of their evaluation according to the structure of the urban environment. The existing spatial conflicts as well as the architectural and planning characteristics of these areas are researched. The architectural and spatial aspects that negatively affect the crime in the urban environment are also defined.

Keywords: criminological security, environment, architecture, planning, territory.

МІСТОБУДУВАННЯ

*Кафедра градостроительства
Одесская государственная академия строительства и архитектуры*

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РЕНОВАЦИИ ПОРТОВЫХ ТЕРРИТОРИЙ В БОЛЬШИХ ГОРОДАХ

Аннотация. В статье проанализированы мировые тенденции реновации портовых территорий и их влияние на устойчивое развитие крупных городов.

Ключевые слова – реновация, портовые территории, устойчивое развитие, деиндустриализация, инновация.

Реновация прибрежных портовых территории требует понимания глобальных процессов, понимания своеобразия взаимодействия порта и города. Активизация качественного преобразования прибрежной линии в центральной части города происходит при возникновении проблем коммуникации между функцией порта и широкой городской средой. Развитие и гармонизация прибрежных территорий повсеместно проявляется в развитых странах, где сформировано активное демократическое общество, ориентированное на потребности человека в качественной среде обитания. Реновация портовых территорий отражает различные силы и тенденции, включает в себя общественные отношения и экологическую уязвимость, влияние эволюции транспорта и изменения городской среды.

Такое глобальное явление, как реновация портовых территорий в больших городах, начавшееся в 60-е годы прошлого века в Северной Америке, затем подхваченное в 1970-е в Европе, а в 1980-е в Австралии и Японии, существует в основном как практика развитых стран. В большинстве случаев это явление касается коммерческих портовых городов, чем их военно-морских собратьев. В первую очередь это объясняется новыми течениями в экономической науке, активностью общества, бизнес-элит и властей этих городов. Переориентация военно-морских портов происходит медленнее, так как требует изменения в стратегиях обороны не только отдельного государства, но и в наднациональных и международных соглашениях или союзах. В настоящее время это явление укореняется и в портовых городах развивающихся стран, принимающих идеи устойчивого развития, где интересы развития общества стоят выше интересов корпораций, представляющих в основном сырьевой бизнес.

Реновация портовых территорий в европейских городах, по сути, является восстановлением status quo доиндустриального времени, когда порт являлся центром торговли и коммуникации жителей города. Развитие морской техники и транспорта, прокладка железной дороги, строительство доков, складов и фабрик в порту закрыло доступ горожан к воде. Ситуация стала меняться в 1960-

е годы, когда произошла глобальная трансформация морской техники и перегрузочных технологий, морские суда стали крупнее, для них потребовались более глубокие воды у причалов и более обширные земельные и водные участки. Порты вынуждены мигрировать на некоторое расстояние в сторону более глубокой воды и возводить новые насыпные участки для новых технологических потребностей.

Что дает реновация портовых территорий?

- Реновация и редевелопмент портовых территорий положительно сказывается на экологии, повышает туристической привлекательность прибрежной территории и вовлекает в деловой оборот население города.
- Последующий эффект повышения частного интереса и интереса инвесторов к возрождаемым территориям изменяет экономику города, вызывает рост сферы услуг, появление объектов малого и среднего бизнеса
- Повышение качества и продуктивности обработки грузов т.к. порты перебазируются на новые территории с более современным оборудованием, на более глубокие воды, что позволяет принимать крупные суда.

В Северной Америке перестройка береговой линии происходит как часть процесса обновления городов. Многие прибрежные города ведут перепланировку вне зависимости от портовой деятельности, освобождая прибрежные и приречные участки от промышленных объектов.

Для портов на реках и лиманах, продвижение морской технологии, как правило, означает смещение вниз по течению.

В Роттердаме, после развития Европорта и последующего освоения прибрежной зоны ниже по течению обеспечивает классическую иллюстрацию этого принципа. Развитие порта и расширение промышленного производства вне города смягчило общественное отношение к порту.

Вызовы, возникающие при постановке задачи по переносу порта, являются значительными, поскольку включают в себя глобальные корректировки и для города и для порта. Обновление городов включают в себя не только изменение физической инфраструктуры, но и сообщества. Влияние инфраструктурной активизации на общество идет параллельно с ее воздействием на окружающую среду. Сегодня почти каждый город с любой формой соседства с водной средой, по крайней мере, в развитых странах, делает что-то по обустройству своей прибрежной территории. Этот процесс включает в себя не только приморские портовые города, но и все виды других городов: на озерах, реках, каналах и искусственных водоемах. [1]

Если рассматривать опыт по перепланировке в портовых городах, то истоки инициатив происходят от общественных сил, задействованных в городском планировании, а не из-за изменения морских технологий.

В некоторых портовых городах местные власти имели какое-то влияние на развитие этих портовых объектов, функциональное разделение стало реальностью (Benacchio и др., 2001, Hoyle, 1989). Портовые города столкнулись

с появлением больших депрессивных территорий. Ответ на этот спад, казалось, было так называемое развитие набережной. Складские помещения и фабрики были преобразованы в многоквартирные дома и чердаки, чтобы привлечь более зажиточных жителей. Это было частью городской политики, которая называется облагораживанием.

Согласование противоречивых целей и задач взаимосвязи между функцией порта и городской среды при реновации портовых территорий не является, конечно же, новым вопросом. С древних времён портовые города постоянно адаптировали свой морской фасад в целях повышения их позиций в торговле, а набережная портового города была традиционно коммерческими парадными воротами. В средневековой Венеции, как и в Нью-Йорке или Барселоне сегодня, привлекательность и конкурентоспособность порта была подкреплена ярким морским фасадом.

В 1990-х сфера перепланировки прибрежной территории стала важной для новых индустриальных стран. В Азии показателен пример Сингапура (Ли Куан Ю). [2]

Реновация портовых территорий, как явление, становится все более распространенным в географическом плане, она привлекла к себе внимание многочисленных научных дисциплин, в том числе политики и стратегического планирования (Fainstein, 1994), наук об окружающей среде (Georgison, 1995), архитектуры, экологии и инженерии (Hudson, 1996). [3-5]

Модель эволюции «город-порт» показывает хронологический подход их взаимоотношений и, в завершающей стадии, мы наблюдаем, что происходит возобновление сотрудничества между портом и городом, береговая линия оживляется, порт перемещается от центра на более удобные участки (Hoyle, 2000). Эти простые представления процессов и фаз перепланировки береговой линии отражают закономерности градостроительных перемен в бесчисленных городах по всему миру.

Анализ показывает, что для портов и промышленных объектов отдавались лучшие участки береговых территорий в центральной части города, с большим балансовым запасом для последующего роста в условиях интенсивной индустриализации. Данное расположение портово-промышленных территорий привело к ряду отрицательных последствий, а именно: сложная экологическая обстановка, транспортные вопросы, препятствия для развития городских территорий, дисгармоничное восприятие архитектурно-пространственного облика застройки, возникновение депрессивных зон в самом сердце города. В постиндустриальный период эти последствия усилились. [6]

Актуальность реновации портовых территорий и обновления городов для общества в странах с развивающейся экономики открывает целый ряд проблем и противоречий. Такая перепланировка расценивается как роскошь, не имеет отношения к необходимым потребностям бедных стран. Сегодня, в контексте модернизации, урбанизации и глобализации, прослеживаются четкие связи в

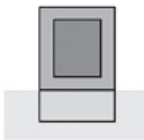

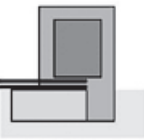

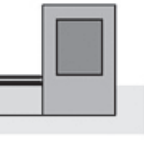
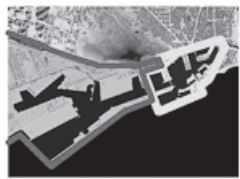
обновлении портовых городов и связанных с этим изменениях в других социально-экономических секторах: водоснабжении, жилье, занятости населения, туризме. При реновации портовых территорий инвестиционные издержки очень высоки, прогресс идет медленно и отдача от инвестиций бывает не сразу, но успешные проекты по всему миру показывают, что для устойчивого развития города другого пути нет.[7] Процесс трансформации идет полным ходом, по крайней мере, в некоторых частях развивающегося мира, и он заслуживает того, чтобы быть проанализирован и использован в Украине.

При рассмотрении примеров перепланировки прибрежных территорий, мы увидим множество тенденций, которые находятся в процессе изменения фасада портовых городов и других городов на воде, во многих странах по всему миру. Эти тенденции создают новые и более привлекательные общественные пространства 21-го века, реагируя на изменения в технологии морских перевозок и активизации центров приморских городов.

В течение многих столетий порт и город были связаны друг с другом пространственно и функционально. Порт был причиной существования портового города - доставка и обработка грузов происходила в пределах города. Города росли в результате увеличения судоходства и торговли. В большинстве случаев центр города был рядом с портом. Пространственная близость города и порт была связана уровнем техники и характером торговли. Погрузка, разгрузка, транспортировка были трудоемкими процессами и контролировать все этапы судовладельцы и купцы могли только лично. Даже местная обрабатывающая промышленность зависела от морских перевозок и транспорта. Однако с увеличением транспорта и изменений в технологии связь между городом и порт стала ухудшаться. Во второй половине девятнадцатого века часть портов должны были быть перестроены. Док-станции и железнодорожные соединения не могли быть сделаны в границах существующих портовых территорий. Возникли новые социальные и пространственные подразделения. Элита портового города, традиционно живущая рядом с портом, постепенно мигрировала на более благоприятные для проживания места. Слишком много трафика и шума рассматривались как ухудшение жизненного пространства. Их дома были использованы для решения административных задач. Только рабочий класс остался рядом с недавно разработанными и старыми портами, потому что на то время не существовал стабильный рынок труда, поэтому короткое расстояние между работой и жильем увеличивало шансы на суточный заработок. Рабочие места были временными и даже моряки искали работу в заведениях рядом с портами. Обученные работники в судостроительной промышленности в основном жили рядом с их работой. Эта ситуация в целом продолжалась до Второй мировой войны. После Второй мировой войны эта пространственная привязка работы и жизни подошла к концу. Стало легче путешествовать, работать, но изменились условия не только для рабочих. Произошли изменения материально-технического обеспечения и трафика. Большие портовые краны и

внедрение стандартизированного контейнера потребовали новых подходов в организации судоходства и портов. Портовый город не мог обеспечить эти объекты в пределах его границ. Спрос на большие глубины для больших судов потребовал строительство новых портовых территорий и вынос гаваней в сторону моря. Возникла необходимо связать эти территории с автострадами и строительство больших площадей для химической и нефтяной промышленности. Это привело к концу столетия разрыв старого функционального звена порт и город.

Характерным примером взаимодействия города и порта можно рассматривать реконструкцию старого порта в центре Барселоны.

ЭТАП	ПЕРИОД	СИМВОЛ	ХАРАКТЕРИСТИКИ	БАРСЕЛОНА
Примитивный порт / город	Древний/ Средневековье до 19-го века		Пространственная и функциональная связь между городом и портом	
Расширение порта / города	19-й - начало 20-го века		Промышленная мощь порта продолжает развиваться в сторону моря, с линейными причалами и навалочными грузами	
Современный промышленный порт / город	Середина 20-го века		Рост промышленного производства (в частности, переработка нефти), а также введение контейнеров и судов ро-ро требуют разделения и новых территорий	
Отступление от набережной	1960 - 1980		Изменения в морской технологии вызывают рост промышленных причалов портов на новых насыпных территориях в море	
Редевелопмент прибрежной территории	1970 - 1990		Современный порт потребляет большие участки земли и водного пространства; перемещается в сторону моря на глубокие воды; редевелопмент прибрежной территории исторического центра	
Реновация порт / город	1980 - 2000 +		Глобализация и интермодальность преобразовывают роль порта; возобновляется взаимосвязь города и порта; редевелопмент и реновация усиливают интеграцию порта и города	

Этапы взаимодействия города и порта на примере Барселоны (модификация модели Brian Hoyle 2008)

В начале 1980-х годов перед администрацией порта Барселоны стояла задача реконструировать старый порт Велл под современные требования

обработки грузов или перенести грузовые мощности порта западнее центра и открыть город к морю. Идея сделать доступной прибрежную территорию для жителей и туристов победила и впоследствии благотворно повлияла на экономическое развитие города. В 1985 году созданная портом рабочая группа инициировала создание специального органа управления, необходимого для продвижения и реализации идей по реновации портовой территории. Позиция городского совета, полностью совпадающая с планами порта, сгладила трудности реконструкции. Окончательное согласование и утверждение перепланировки правительством Каталонии было закончено к середине 1989 года.

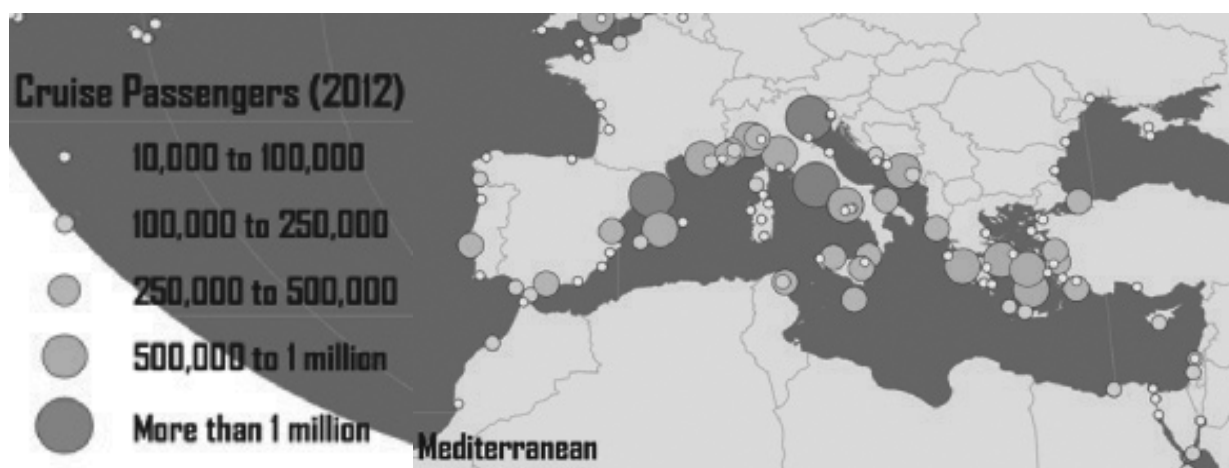

Порт Велл, г.Барселона, после реконструкции.

В результате интенсивных работ к Летним Олимпийским играм 1992г. старые портовые территории были реконструированы под прогулочно-пляжную (рекреационную) зону. Центр и северная часть города освобождены от грузовых терминалов. Администрация порта открыла в центральной части города доступ к воде для всех жителей и туристов, которое мы знаем, как пространство, полностью вписанное в городскую среду, где традиция сливается с современностью, одно из уникальных и любимых мест Барселоны. На протяжении многих веков порт Барселоны играл активную роль в формировании будущего города, меняясь и преображаясь для комфортного проживания людей и экономического процветания. [8]

Данные по количеству пассажиров за 2012 год свидетельствуют, что наибольший их приток, более 1млн., в таких средиземноморских городах как Барселона, Генуя, Марсель, которые изменили свои портовые территории.

В последнее время стратегия деиндустриализации становится основным направлением в проектах преобразований в портовой зоне прибрежных городов. Все города принимают подобный метод городской эволюции: промышленный порт движется из центра на сопредельные или насыпные территории, а его место занимают культурные, коммерческие и туристические объекты в старой портовой зоне. Процесс диверсификации бизнеса и гармонизации общественной среды неизбежен в стратегии устойчивого развития города.

Пассажирские порты Средиземноморья, круизный пассажиропоток(2012)

Показательным результатом реновации портовой территории стало увеличение судозаходов на обновленные набережные круизных лайнеров.

В современном, постиндустриальном мире портовые города неизбежно сталкиваются с проблемой поиска устойчивого развития и основную задачу, которую необходимо решать - это качественное изменение среды обитания, реновация портовой территории. Развитие прибрежной территории играет значительную роль в стратегии городского планирования не только для улучшения экономической конкуренции в международной торговле и судоходстве, которые необходимы для коммуникации с внешним миром, но и способствует активизации малого и среднего бизнеса, улучшению «концентрации и разнообразия» [9] городской среды. Таким образом, в исследовании интеллектуальные идеи и проекты городского планирования прибрежной зоны, созданные для улучшения качества общественного пространства, являются основным объектом поиска, а «реновация портовых территорий» – общим объединительным названием.

Литература

1. Brian Hoyle «Global and local change on the port-city waterfront»
2. Ю Ли Куан. Из третьего мира - в первый. История Сингапура (1965-2000) / Ю Ли Куан. – Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2015. – 576 с.
3. Fainstein, S. S. 1994. The City Builders: Property, Politics, and Planning in London and New York. Oxford, England, and Cambridge, Mass.: Blackwell.
4. Georgison, J. P., and J. C. Day. 1995. Port Administration and Coastal Zone Management in Vancouver, British Columbia: A Comparison with Seattle, Washington. Coastal Management 23 (4): 265-291.
5. Hudson, B. J. 1996. Cities on the Shore: The Urban Littoral Frontier. London and New York: Pinter.
6. Савицкая О. С. Социально-экономические аспекты реновации портовых территорий / О. С. Савицкая, В. В. Халин. // Архитектурный вестник КНУБА. – 2016. – С. 484.
7. Всемирный Банк. Доклад о мировом развитии 2009г. «Новый взгляд на экономическую географию»
8. Халин В. В. Реновация портовой зоны или как изменить Одессу за 10 лет [Электронный ресурс] / В. В. Халин // Бизнес. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.business.ua>.
9. Флорида Р. Кто твой город? Креативная экономика и выбор места жительства. / Ричард Флорида. – Москва: Strelka Press, 2014. – 368 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕНОВАЦІЇ ПОРТОВИХ ТЕРИТОРІЙ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ.

Анотація. У статті проаналізовані світові тенденції реновації портових територій і їх вплив на сталий розвиток великих міст.

Ключові слова - реновація, портові території, сталий розвиток, деіндустріалізація, інновація.

PRIMARY TRENDS RENOVATION OF COASTAL PORT AREAS IN BIG CITIES

Annotation. The article analyzes the global trends in the renovation of port areas and their impact on the sustainable development of large cities.

Keywords - renovation, port area, sustainable development, global phenomenon of de-industrialization, innovation.

аспірант Муха Т.О.,
студентка Дем`янчук А.А.,
Науковий керівник к. арх., доцент Савченко О.О.
Ккафедра архітектури будівель та містобудування
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОЕКТУВАННЯ ВЕРТИКАЛЬНИХ АГРАРНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ

Розглядаються етапи розвитку та приклади досвіду проектування вертикальних аграрно-рекреаційних комплексів.

Ключові слова: вертикальна агроферма, агрорекреація, агромісто, екоархітектура.

Актуальність. Одними з проблем людства є те, що з кожним роком площа родючих земель скорочується. Вплив антропогенних факторів призводить до кліматичних змін: посухи, опустелювання та зростаюча непередбачуваність опадів скорочують врожайність у багатьох країнах. У той же час скорочення запасів викопного палива робить сільське господарство більш затратним. Також чисельність населення людства продовжує стрімко зростати, настільки ж стрімко зростає і потреба в територіях сільськогосподарського призначення на урбанізованих територіях. Одним з варіантів для вирішення цих проблем можуть стати вертикальні ферми, які в майбутньому можуть з'явитися в більшості великих міст світу.

Вступ. Вертикальна ферма являє собою високоповерхову автоматизовану теплицю, в якій насадження будуть розміщуватися на різних ярусах будівлі. Розташовуватися такі ферми будуть в міському середовищі, що істотно скоротить не тільки витрати на транспортування, але і поліпшить якість продуктів. До речі, кажучи про якість, воно обумовлюється тим, що продукти можуть вирощуватися круглий рік, незалежно від зовнішньої температури і погодних умов. Вертикальні ферми самі створюють всі необхідні умови не тільки для вирощування сільськогосподарських культур або рослин, а й для тваринництва. Також вертикальні ферми будуть здатні переробляти вуглекислий газ, очищати технічну воду, виробляти електроенергію з біопалива та багато іншого.[1]

Виклад основного матеріалу: Вертикальні ферми беруть свій початок від терасного землеробства, яке застосовувалося практично всіма землеробськими народами, що живуть в гірських або передгірних районах.

Етапи розвитку вертикальних ферм

№	Назва	Час	Характеристика	Приклад
1	2	3	4	5
1	Терасне землеробство (майкопська археологічна культура)	IV тис. до н. е	Землеробство, що велося на культивованих полях, розташованих на декількох рівнях пагорбів, у вигляді широких сходинок. Тераси необхідні для консервації ґрунту, для уповільнення або недопущення швидкої ерозії поверхні.	Терасне землеробство в долині Пунакха.
2	Проекти багатоповерхових веж	1950-х р.	Для більш ефективного використання вертикальних комунікацій будівлі застосовується тип односекційного будинку-вежі вони вигідні на невеликих ділянках або в зонах реконструкції.	Десятиповерховий баштовий блок Лондона Харлоу
3	Концепція вертикальної ферми-хмарочоса в США	1990-х р.	Високоавтоматизованого агропромислового комплексу, розміщеного в спеціально спроектованій висотній будівлі. Інтенсивний підхід до використання території, вертикальне багаторушне розміщення насаджень.	Hortus Celestia
4	Плавучі вертикальні ферми в Сінгапурі	2012-х р.	Систему із петлеподібних плавучих веж, розташованих на поверхні навколишніх морських бухт, для вирощування сільськогосподарських культур протягом всього року.	«Плавуча гнучка архітектура», F.R.A

5	Масове будівництво вертикальних ферм в містах	2030-х р.	Сільське господарство майбутнього буде малочим походити на те, що сьогодні вкладається в це поняття. Не буде ніяких полів, ніяких комбайнів і тракторів. Картину міст доповнять ферми в хмарочосах.	
---	---	-----------	---	---

Ідея фермерського господарства в умовах міського середовища все більше викликає цікавість у багатьох науковців та дослідників. Концепція вертикальних ферм запропонував ще в 2009 році професором Діксоном Деспом'є з Колумбійського університету.

Еріком Елігенсеном і Діксоном Деспом'є була розроблена ферма у вигляді Піраміди . За задумом ферма розрахована як на рослинництво, так і на тваринництво. Для автономної роботи також будуть перероблятися внутрішні відходи та стічна вода. Вона являє собою сільськогосподарський концепт, який спрямований на збереження світових продовольчих запасів.

Вертикальні ферми – це завершені екосистеми, здатні виробляти навіть рибу та птицю, і в той же час повторно використовувати внутрішні відходи. Ферма Піраміда, серед інших, включає систему регулювання тиску і опалення, яка розщеплює стічні води на воду і вуглець для живлення устаткування і освітлення. За його оцінками теплиці можуть бути створені при використанні тільки 10 відсотків води і 5 відсотків землі, необхідної для орних полів.[2]

Іспанська архітекторська фірма JARA Architects запропонувала проект динамічної вертикальної ферми Dynamic Vertical Networks який може бути розташований недалеко від міських центрів. Побудована з легких металів, ферма Duv-Net здатна виробляти продукти харчування круглий рік, тим самим підтримуючи місцеву економіку і збуваючи вирощені овочі та фрукти на місцевих же ринках. Проект був удостоєний премії Citation на конкурсі FuturArc Prize 2013. [3]

Висотний будинок-ферму «R4 apartment» від сингапурської компанії «Surbana International Consultants» також можна віднести до категорії висотних ферм. Цей проект отримав головний приз «Skyrise Greenery Awards»* 2010 - нагороди, що присуджується за створення екологічних будівель[4].

Проект шведсько-американської компанії «Plantagon» виглядає більш реальним для наших днів. Вертикальна ферма у вигляді геодезичного купола має

внутрішньоспіральну рампу, на якій будуть розташовуватися рослини. «Plantagon» планує побудувати свою першу вертикальну ферму протягом трьох років. З розробкою технічної частини ферми допомогла інженерно-консультаційна фірма «Sweco». [1]

Висновок: Вертикальні ферми мають значну переваги в середніх та великих містах в порівнянні зі звичайними фермами. Вони зможуть повністю забезпечити доступними, якісними і натуральними продуктами при швидкому зростанні населення планети. Також ці ферми допоможуть звільнити велику площу землі, яка може бути використана в інших цілях.

Отже, вертикальні аграрно-рекреаційні комплекси є перспективною темою для дослідження їх застосування в світі.

Література:

1. Ильдар Кодиров :Вертикальные фермы – автономные агрокомплексы будущего - <http://gridder.ru> (Електронний ресурс)
2. Вертикальная ферма :Промгидропоника © 2010 - 2016 Екатеринбург, Пермь. <http://verticalfarm.ru/skyfarm.htm> (Електронний ресурс)
3. Новый проект динамической вертикальной фермы для выращивания продуктов в Китае <http://www.vzavtra.net> (Електронний ресурс)
4. <https://uk.wikipedia.org> (Електронний ресурс)

Аннотация

Рассматриваются этапы развития и примеры опыта проектирования вертикальных аграрно-рекреационных комплексов.

Ключевые слова: вертикальная агроферма, агрорекреация, агрогород, экоархитектура.

Annotation

The stages of development, and of the experiences of designing vertical agrarian and recreational complexes.

Keywords: vertical agro farm, agro recreation, agro city, eco architecture.

аспірант Жихарева К.В.

*науковий керівник : докт. арх., професор Слєпцов О.С.
кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

РЕКОНСТРУКЦІЯ СКВЕРІВ В ІСТОРИЧНІЙ ЧАСТИНІ МІСТА НА ПРИБЛИЗІ СКВЕРУ НА ПЛ.СОБОРНІЙ В М. БІЛА ЦЕРКВА

Досліджено територію скверу на пл. Соборній в центральній частині міста біля навчального закладу БНАУ, площею 1га. Проведено аналіз сучасного стану зелених насаджень та планувальної структури території. Виявлено основні проблеми та недоліки функціонування скверу, його зон та дорожньо-стежкової мережі. Розроблено концепцію з реконструкції та функціонально - просторової трансформації скверу.

Ключові слова: сквер, насадження, реконструкція, трансформація, історична частина міста, ландшафтна архітектура, функціональне зонування, учбовий заклад, равелін, бастіон.

Постановка проблеми та аналіз ситуації. Сучасний стан скверів, парків та міських садів в містах України, взагалі - жахливий. Як правило, вони були закладені ще в радянські часи і на сьогоднішній час мають занедбану дендрологію, застарілий благоустрій, невдосконалену організацію рельєфу, відсутність ландшафтного дизайну, сучасного освітлення та мережі водовідведення. Їх суспільні функції не відповідають сучасним потребам і повинні бути переосмислені та трансформовані. Така ситуація характерна для багатьох міст України, тому реконструкція міських зелених зон є дуже важливою та актуальною.

Не є винятком і сквер на Соборній площі, який знаходиться біля Білоцерківського національного аграрного університету (далі БНАУ) та костьолу Іоанна Хрестителя в історичній частині міста Біла Церква. Ділянка межує на південному сході з навчальним корпусом БНАУ, на південному заходу - з територією костьолу Іоанна Хрестителя, а з північного заходу та сходу оточена дорогами загальноміського значення. На території знаходиться пам'ятник «Загиблим студентам та викладачам сільськогосподарського інституту в роки Великої Вітчизняної війни 1941-45рр.». Дендрологію скверу становлять такі види: береза повисла, клен гостролистий, тополя біла, рубінія псевдоакація, верба повисла, липа серцелиста, дуб звичайний, в'яз шорсткий,

ялина звичайна, сосна звичайна, туя західна. З чагарників - спірея Вангутта, форзиція європейська, шипшина собача. Деякі з дерев мають сухі гілки, заражені омелою або втратили привабливість. Відсутність планової заміни насаджень в межах 3-5% загальної кількості дерев щороку протягом 25 років призвела до необхідності термінового проведення капітального ремонту насаджень у значних об'ємах [1] в місті і, зокрема, в сквері. Майданчик перед меморіалом вимощений бетонними плитами, основні доріжки мають асфальтове покриття (в деяких місцях зруйноване), а другорядні – з гранвідсіву. Вздовж основних доріжок висаджені кущі спіреї Вангутта. Використання скверу лише як транзитне та меморіальне, хоча основне його функціональне призначення – це тимчасовий відпочинок. На даний час, територія знаходиться в занедбаному стані, відсутні будь-які елементи ландшафтного дизайну, лавочки, урни, ліхтарі та освітлення. Сквер непривітний, не цікавий і не функціональний. Виходячи з аналізу досліджуваної території, для покращення її загальної привабливості та повноцінного функціонування, необхідно провести інвентаризацію зелених насаджень, їх санітарну чистку та часткову вирубку і зробити комплексну реконструкцію та функціонально - просторову трансформацію скверу та прилеглої території.

Об'єкт дослідження: сквер на площі Соборній в історичній частині міста Біла Церква.

Мета дослідження: розробка концепції реконструкції та функціонально – просторової трансформації скверу на пл. Соборній в історичному центрі міста Біла Церква.

Методи дослідження: метод натурного обстеження, аналіз нормативних та архівних даних, метод експериментального проектування.

Результати дослідження: При реконструкції озеленюваних територій виникає ряд питань, які необхідно вирішити. Дуже важливо визначити черговість поставлених завдань. Спочатку проводиться архітектурно-ландшафтна оцінка з метою виявлення композиційного потенціалу та естетичних особливостей території з урахуванням характеру прилеглих до неї просторів і визначення можливостей архітектурно-ландшафтної композиції ділянки. Оцінка території передбачає аналіз планувальної структури території з виявленням основних функціональних зон та видових точок, виявлення найбільш активних елементів ландшафту (як сприятливих, так і несприятливих), а також можливостей посилення позитивних якостей природного середовища та максимальної нейтралізації її негативних сторін. Визначається наявність інженерних мереж, проводиться інвентаризація зелених насаджень з визначенням їх видового складу та сучасного стану. За потреби, розробляється план санітарної рубки. В історичному центрі міста обов'язково проводиться історичний аналіз ділянки та прилеглої території. При реконструкції озеленюваних територій можливо як

збереження існуючого природного ландшафту так і створення штучного. Це рішення приймається в залежності від функціонального призначення окремої зони і кожної ділянки, що потребує реконструкції, з нейтралізацією несприятливих, з естетичної точки, зору факторів. Однією з важливих задач проектувальника в даних умовах є дбайливе ставлення до рослинності, створення оптимальних умов для тимчасового відпочинку, тобто, створення естетично цілісного простору. Продумане зонування при реконструкції паркової території зумовить рівномірність розподілу потоків відвідувачів, а також логічність рішення об'ємно-планувальної композиції парку. В залежності від того, наскільки продумано зонування його території, визначається подальше розміщення всіх компонентів парку [2]. Планування алей та доріг, їх класифікація, вибір типу покриття та ув'язка з рельєфом, повинні відповідати їх функціональному призначенню, тобто забезпечувати інтелектуальні та фізичні зв'язки між об'єктами.

Досліджувана територія має досить цікаву історію. Згідно плану білоцерківської фортеці 1769р [3], вона була побудована на початку XVII ст. за принципами нідерландської системи фортифікації перебудована з чотирма бастіонами¹, мала рів та два рavelіна². Люстрація 1765р. так описує стан Білоцерківської фортеці: вал, що боронив підступи, оточував фортецю довкола, був обставлений палями дубовими, місцями, - у чотири ряди; глибокий рів з трьох боків, з четвертої – ріка. Висота валу – 2 саж. (4,32м), з боку ріки – 3,5 саж (7,56м). В'їзд з боку міста відбувався через три брами, одна з яких – з шлагбаумом, друга – зі зводом, третя – у валу високому, крита, начебто, підземна. Найбільшим був бастіон над річкою. В середині фортеці – будинок коменданта та офіцерів, будівля вартових, гауптвахта, каплиця. Навколо міста – вал з невеликим палісадом[4]. Один з рavelінів був спрямований на південний-схід, інший – на північний схід. Саме південно-східний знаходився в південно-західній частині скверу і частково на території проїзної частині вул. Дружби. У 1740р. було закінчено будівництво старостівського замку під фортечною

¹ Бастіон (фр. *bastion* від лат. *Bastilio* - «будую укріплення») - п'ятикутна довгочасна (фортечна) або польова фортифікаційна споруда, що зводилася на кутах фортечної огорожі, призначалася для вогневого захисту фортечних мурів, ровів і обстрілу місцевості перед укріпленням. [Вікіпедія]

² Рavelін (фр. *ravelin*) - допоміжна фортифікаційна споруда трикутної форми, розташована перед ровом фортеці між бастіонами. Рavelін служив для прикриття фортечних мурів від артилерійського вогню, атак противника, а також для зосередження військ гарнізону перед вилазкою.

Рavelіни використовували у воєнних цілях з XVI ст. до кін. XIX ст. [Вікіпедія]

(Замковою) горою. На жаль, за наказом Катерини II в 1795р. міський вал, старостівський замок та інші фортифікаційні споруди було зруйновано. чотириколонним портиком в стилі «радянського неокласицизму»[5].

Вагомою спорудою міста є костюл св. Івана Хрестителя, збудованого Ксаверієм Браницьким на пагорбі Замкової гори в 1812-1816рр. В 1931р. на пл. Волі (нині пл. Соборна) розпочалося будівництво навчального корпусу сільськогосподарського інституту. На той час там вже існував гімназійний

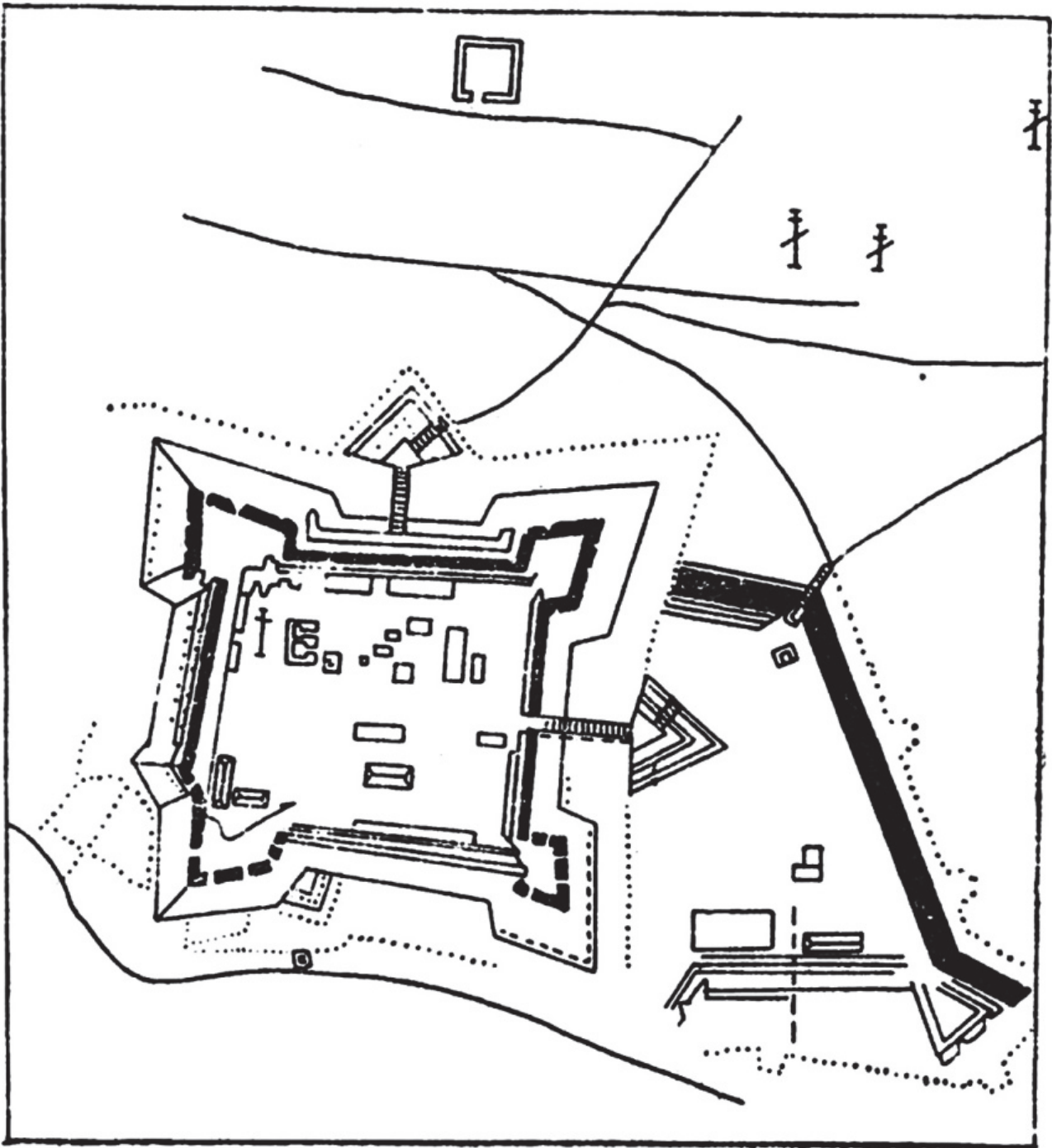

Рис.1. План Білоцерківської фортеці 1734р. [Білоцерківський краєзнавчий музей]

комплекс, який складався з 3 корпусів: головного триповерхового та двох двоповерхових філій. Головний корпус аграрного університету підкреслений чотириколонним портиком в стилі «радянського неокласицизму»[5].

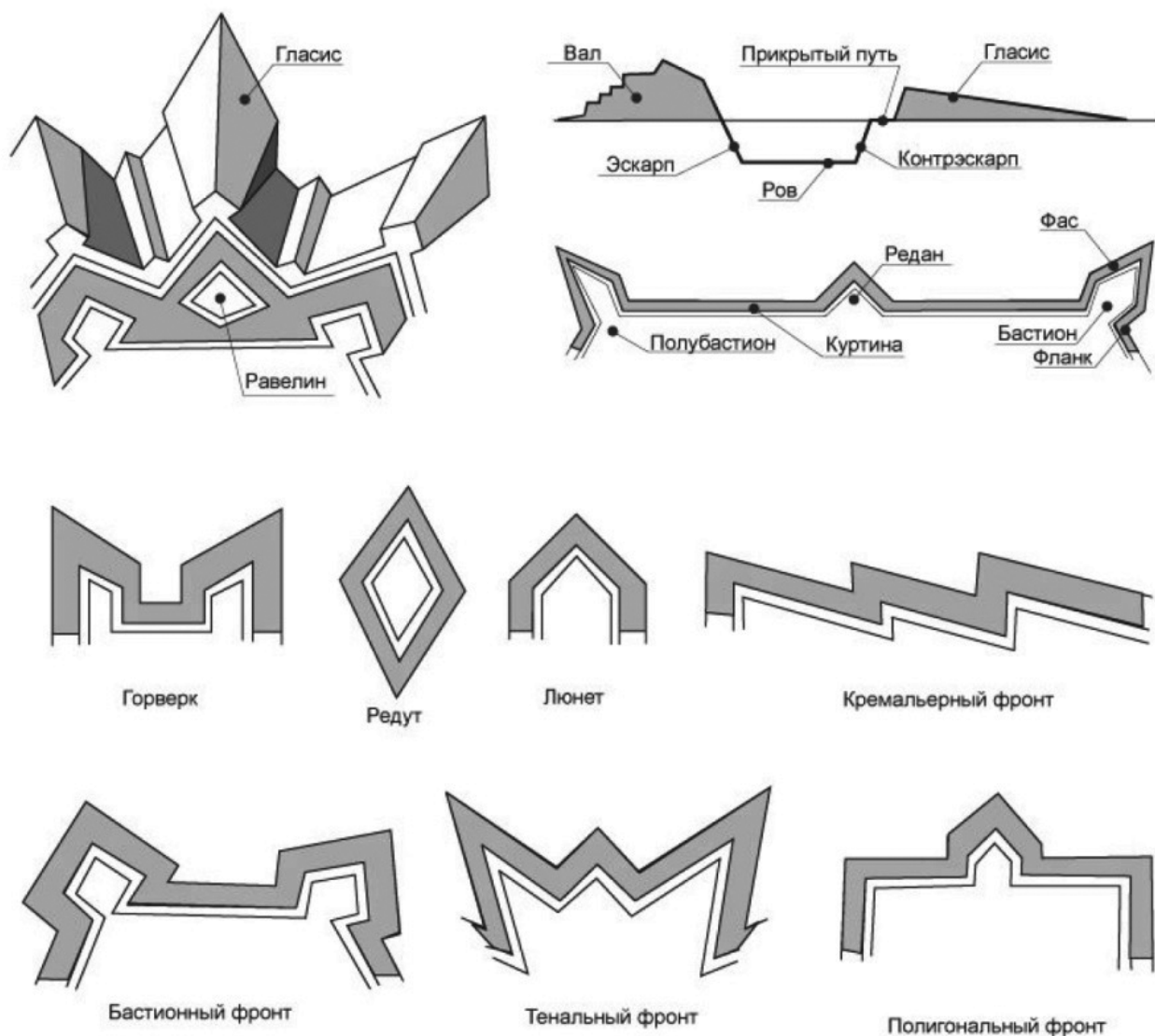
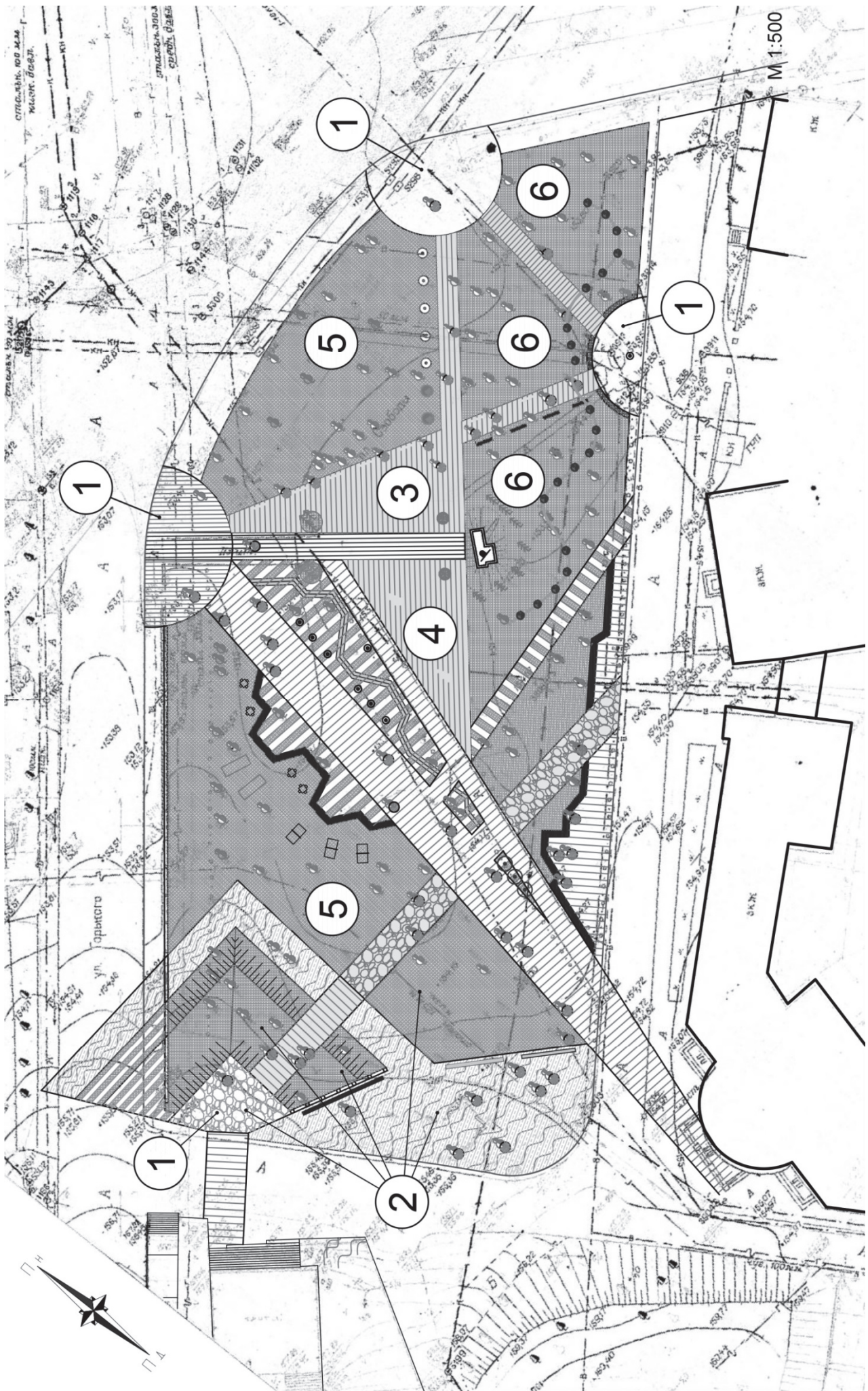

Рис.2. Фортифікаційні системи [Вікіпедія]

Виходячи з комплексного аналізу території скверу на пл. Соборній, проектним рішенням передбачено такі функціональні зони: ① вхідна; ② історична; ③ меморіальна; ④ експозиційна; ⑤ зона відпочинку; ⑥ зона садово-паркового мистецтва.

Перепад рельєфу в історичній зоні становить більше двох метрів, що дає можливість відтворити або хоча б зімітувати втрачені фортифікаційні споруди. Фрагмент рavelіну, що накладається на існуючу проїзну частину, буде продовжуватись, але у вигляді графіки мощення – зеленого та синього фему, імітуючи, таким чином, земляні укріплення та рів з водою. Від «оборонного»

майданчику равеліну йде доріжка через сквер до другорядного входу університету. Вона продовжує напрям сходів равеліну в східному напрямі. Таким чином, з'явилась її назва – «Дорога в минуле». З тильної сторони равеліну буде підпірна стінка з дерев'яного частоколу, на якій буде розташовуватись інформаційний стенд з історичною довідкою про історію Замкової гори за з макетом Білоцерківської фортеці. Навколо равеліну мощенням імітується рів з водою, що оточував равелін. Мощення блакитного кольору підходить майже до головного входу університету, утворюючи місце для зустрічі гостей університету та відвідувачів костюлу.

Меморіальна зона залишається, але трансформується: змінюється її конфігурація, направлення доріжки до другорядного входу університету. Також прибирається трикутна клумба на захід від пам'ятника, але дерева на ній залишаються. Тут також утворюється експозиційна зона для проведення різноманітних виставок. Мощення від зупинки по вул. Я. Мудрого до меморіалу проходить червоною смугою, таким чином, підкреслює його значення і важливість шанування історії.

Розширена основна осьова лінія, що збільшує візуальне розкриття центрального входу університету з центру міста. Вздовж неї утворюється повноцінна зона відпочинку, перш за все, для студентів. Частково прибирається газон в цій зоні. Використовується мощення з отворами для газонної трави або чергування смуг мощення і газону. Таким чином, створюється враження безперервності зелені. Зона відпочинку повинна бути освітлена, обладнана сучасними лавочками - паркетками, які можуть утворювати як суцільну ломану лінію, так і мати розриви, в яких можуть бути встановлені скульптури або дерева. Деревна рослинність була і залишається основним елементом благоустрою. Вона як складова частина території, що озеленюється в протилежність прямолінійності і геометричності забудови, вносить природний колорит, дещо пом'якшує напрям ліній і площин. Масиви зелені сприяють створенню такого середовища, яке позитивно впливає на всі сторони діяльності людини, здоров'я та задоволення естетичних потреб. В зеленій зоні відпочинку передбачається влаштування столів для настільного тенісу та гри в петанк³ а поруч з ними - невеличкі столики, де студенти можуть пограти в шахи чи просто попиту кави.

Зона садово-паркового мистецтва знаходиться в східній частині ділянки. Вона розпочинається колонадою на сході від майданчика біля пішохідного переходу через просп. Князя Володимира. Від колонади спрямовані дві доріжки: до пам'ятника та другорядного входу навчального закладу. В ній знаходяться топіарна композиція «По хвилях моєї пам'яті» та інші деревно-чагарникові композиції, які можуть створювати, наприклад, самі ж студенти кафедри садово-паркового господарства. Кожна деталь в сквері повинна бути виражена емоційно, найбільш ефектно показана, функціонально зручна та доречна.

Набувши всіх необхідних рис сучасного публічного простору, оновлений сквер, почне своє нове життя, об'єднає навколо себе людей різного віку та статусу з різними захопленнями, сподіваннями і, навіть, мріями, стане улюбленим місцем відпочинку і буде сприяти підвищенню комфорту проживання та культури населення – це буде вища нагорода для тих, хто долучився до перетворення від занедбаного та сумного скверу до нового, сучасного і, можливо, навіть трохи казкового...

³ Петанк (фр. pétanque від прованс. pèd tanco — дослівно «ноги - кілки»), при кидку гравець не повинен відривати п'яти від землі, поки м'яч її не торкнеться,— провансальський національний вид спорту, кидання куль. У грі, як правило, грають на жорсткому ґрунті або гравії, але можна також грати на траві, піску та інш.

Висновки: Парки, сквери, міські сади — є невід'ємними елементами міської забудови. Однак їх гідність визначиться тільки в тому випадку, якщо це буде якісний публічний простір, в якому логічно узгоджені і наведені в єдину систему елементи, що формують їх композицію. Особливо це актуально при проведенні реконструкції та трансформації цих територій. Саме в цьому проявляється майстерність проектувальника, тобто не тільки в умінні в конкретних природних умовах виявити всі характерні пам'ятки, збагатити їх шляхом підбору, групування і розміщення насаджень, і з допомогою планування дорожньої мережі показати відвідувачам в певній послідовності як одне гармонійне ціле, але й зробити його функціонально повноцінним, цікавим, публічним, з врахуванням сучасних потреб та тенденцій розвитку суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Роговський С. В. Причини деградації багаторічних зелених насаджень та шляхи вирішення наявних проблем на прикладі м. Біла Церква / С. В. Роговський // Науковий вісник НЛТУ України : збірник наук.-техн. праць. - Львів : РВВ НЛТУ України. - 2014. – Вип. 24.4 – С 133.
2. Косаревський І.А. Композиція городского парка./Київ «Будивельник», 1977. - 140с.
3. Российский государственный военно-исторический архив. – Ф. 349. – Оп. 3. – Од. 3б. 4164 – Арк.1.
4. Похилевич Л.И. Сказания о населенных местностях Киевской губернии. – К., 1864 // Перевидання – Біла Церква : Вид. О. Пшонкивський, 2005. – 398с.
5. Історико-архітектурний опорний план м. Біла Церква. – 2015р. – С. 5-112.

Анотація: Исследована територія сквера на пл. Соборной в центральній частині міста вздовж навчального закладу БНАУ, площею 1га. Проведено аналіз сучасного стану зелених насаджень і планувальної структури території. Виявлені основні проблеми і недоліки функціонування сквера, його зон і дорожньо-тропиночної мережі. Розроблено концепцію реконструкції і трансформації сквера.

Ключевые слова: сквер, насаждения, реконструкция, трансформация, историческая часть города, ландшафтная архитектура, функциональное зонирование, учебное заведение, рavelин, бастион.

Abstract: The square on Soborna square in the central part of the city near the university BNAU with a total area of hectares is explored. The analysis of the current situation of green space and planning structure of the territory was accomplished. The main problems and shortcomings in the functioning of the public garden, its zones and road and path network were identified. The concept for the reconstruction and transformation of the square was developed.

Keywords: square, plantations, reconstruction, transformation, historical part of the city, landscape architecture, zoning, education institutions, ravelin, bastion.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І ЗАДАЧІ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ У ВЕЛИКОМУ МІСТІ

Анотація – Аналізуються найбільш характерні ситуації в сфері формування житлової політики крупного міста, що постали в процесі переходу від соціалістичної до ринкової системи господарювання. Розглядаються конкретні можливості впливу міських органів влади на процеси формування міського житлового фонду.

Ключові слова: житловий фонд, соціальна безпека, багатоквартирне житло, поверховість, щільність, квартири, оренда, мешканці.

Постановка проблеми.

Однією із умов сталого збалансованого розвитку людської цивілізації є досягнення соціальної справедливості в суспільстві, яке неможливе без забезпечення громадян якісним і доступним житлом. Кожна країна, кожне місто має свій рівень задач і своє бачення можливих розв'язок цієї проблеми. В Україні дана проблема є сьогодні однією із найактуальніших, однак шляхи її розв'язання поки що не сформульовані навіть в загальних рисах. Між тим, грамотна житлова політика сприяє кількісному і якісному росту житлової забезпеченості громадян, забезпечує сталий безконфліктний розвиток міста і суспільства в цілому. Також відомо, що існує цілий ряд важливих параметрів житлового середовища, які не підлягають регламентації проектними нормами, але суттєво впливають на його комфортність, соціальне і психічне здоров'я мешканців, безпеку проживання і т.п. Регулювання всіх цих параметрів належить до компетенції державної і муніципальної житлової політики.

Стан дослідженості проблеми.

На даний момент автору даної статті невідомі роботи вітчизняних дослідників, які були б присвячені безпосередньо розгляду архітектурних проблем формування житлової політики в крупних містах України. Поодинокі публікації, які можна зустріти в соціальних мережах, носять публіцистичний характер і присвячені в основному розгляду окремих аспектів законодавчих актів, які торкаються в тій або іншій мірі питань формування житлового середовища. Переважно це коментарі, аналітичні огляди чи критика з боку девелоперів, інвесторів, представників бізнесу, потенційних і реальних споживачів. Це безумовно цінний емпіричний матеріал, який частково відображає стан справ в даній сфері знань, однак він, як правило, не виходить на рівень узагальненої

систематизованої інформації і тим більше не містить конкретних рекомендацій. Відтак розробка теоретичних і практичних питань що до можливих шляхів реалізації житлової політики в крупному місті є на сьогодні актуальною задачею, від вирішення яких в значній мірі залежить соціальне благополуччя в суспільстві.

Для початку необхідно відразу обумовити, що в даній статті за межі обговорення винесено ті аспекти житлової політики, які належать до компетенцій центральних органів державної влади - покращення рівня житлової забезпеченості громадян країни через регулювання цін та діяльності фінансових установ, задіяних в сфері житла, наукові дослідження, розробка проектних норм і контроль за їх дотриманням, типові і конкурсні проектування, юридично-законодавче забезпечення, впровадження різноманітних житлових програм, протидія спекуляціям, корупції, адресна фінансова допомога, тощо. Натомість головна увага зконцентрована на тих аспектах, які відносяться до компетенцій міської влади, і які власне є прикладною сферою діяльності архітекторів-науковців. Тут також важливо не перетнути ту межу, яка може розглядатись як втручання в царину бізнес-компетенцій інвесторів.

Достовірність постулатів забезпечується результатами проведених під керівництвом автора даної статті численних фокусних соціологічних досліджень, спрямованих на виявлення окремих аспектів формування і функціонування міського житлового фонду, багатоквартирного житла в цілому, а також на оцінку ефективності задіяних в Україні програм будівництва соціального і доступного житла. Був використаний також досвід розглядів проектів житлового будівництва на містобудівній раді при Департаменті архітектури та містобудування Львова, членом якої є автор даної статті.

Обговорення проблеми

На сьогоднішній день одним із чи не найважливіших параметрів міського середовища, які першочергово хвилюють громадян міста, є рівень соціальної (криміногенної) безпеки для його мешканців. Наші соціологічні дослідження, проведені в житлових районах Львова з різною поверховістю (1-2 поверхи, 4-5 поверхів, 5-9 поверхів і 9-14 поверхів), а також опитування дільничих міліціонерів, які працюють в цих районах, свідчать, що в забезпеченні цього параметра характер житлового середовища може відігравати дуже важливу, якщо не ключову, роль [5]. Причому встановлено, що фактор соціальної (криміногенної) безпеки є результатом комплексного впливу 3-х взаємопов'язаних характеристик: поверховості житлової забудови, щільності заселення житлового фонду та наявності чи відсутності соціальної сегрегації мешканців конкретного житлового утворення.

Так проведені у Львові опитування дільничих міліціонерів і соціологічні дослідження мешканців різних житлових районів з різною поверховістю підтвердили відому в наукових колах тезу, що з ростом поверховості і щільності

заселення житлових одиниць (квартир, житлових ячеек гуртожитків) суттєво зростає інтенсивність і кількість антисоціальних проявів в середовищі житлової забудови. З великої кількості зарубіжних публікацій також достеменно відомо, що з ростом поверховості (9 поверхів і більше) суттєво зростає рівень захворюваності серед мешканців [1].

Відтак, стає очевидним наступний висновок: якщо місто не бажає проблем, пов'язаних із ростом злочинності, не хоче нести додаткових витрат на боротьбу із цим явищем і просто хоче стати привабливим для потенційних туристів, якщо місто бажає скоротити прояви антисоціальної поведінки в житлових районах, а також зацікавлене у мінімізації захворювань мешканців, то воно мало би в своїй житловій політиці орієнтуватись на рекомендації ЄС що до поверховості багатоквартирного житла. Тобто на рівні видачі містобудівних умов та обмежень на проєктований об'єкт ввести жорстке обмеження поверховості житлової забудови для постійного проживання 7 поверхами, а також всіляко заохочувати спорудження 4-поверхового житла. Подібне обмеження поверховості сприятиме створенню гармонійного і соціально безпечного житлового середовища, а в історично сформованих містах ще й відіграє пам'яткоохоронну роль, допоможе зберегти міські панорами.

Однак дана регуляторна міра має супроводжуватись ще одним важливим кроком міської влади - недопущенням (або максимальним обмеженням) в житлових утвореннях соціальної сегрегації категорій населення з різними рівнями матеріальних статків. Має бути засуджена практика створення житлових кварталів тільки для вибраних членів суспільства – так званої еліти, сформованої на основі товщини їх гаманців. Як свідчить світова практика, неминучою антитезою таких елітних кварталів стає поява міських нетрів - неблагополучних територій, які стають джерелом соціального напруження, злочинності, проявів вандалізму, тощо... Аргументи що до небажання заможних громадян проживати по сусідству із незаможними не відповідають дійсності і є породженням реклами в ЗМІ. Навпаки, наші дослідження змішаних кварталів не виявили жодних антагонізмів, жодної статистично значимої підвищеної конфліктності між мешканцями з високим і низьким рівнем доходів. Навпаки, було виявлено толерантність між цими категоріями мешканців і неодноразові прояви взаємовигідної допомоги, співпраці, кооперації [3]. Відтак пропонується однозначна орієнтація на соціально-інтегровані змішані нові квартали, які по своїй соціальній структурі наближались би до середньостатистичних показників.

Оскільки спорудження соціально-інтегрованих нових житлових утворень, як правило, не входить в плани девелоперів, зацікавлених у спорудженні житла для заможних верств населення, для міської влади можна було б рекомендувати норму, яка давно і успішно діє у Франції – не менше 20% житлових одиниць в будь-якому кварталі має передбачатись для сімей з невеликим рівнем доходів.

Стосовно України таку норму можна було б уточнити - в структурі житлового фонду доступного житла і комерційного житла економ-класу та бізнес-класу слід передбачати не менше 20% житлових одиниць для соціально незахищених верств населення. Причому слід віддавати перевагу саме дисперсній інтеграції цих житлових одиниць в структуру житлових утворень. Рекомендується утримуватись від будівництва спеціалізованих будинків соціального житла, а створення крупних житлових комплексів виключно соціального житла взагалі неприпустимо.

Враховуючи актуальні сьогоденні запити ринку на малобюджетні покупки житла, тобто гостру потребу в невеликих квартирах, зумовлену низькою купівельною спроможністю основної маси населення, не складно передбачити появу девелоперських проектів з малометражними квартирами. В такому випадку місто може убезпечитись від потенційних ризиків і неприємностей соціальної сегрегації, якщо на рівні видачі містобудівних умов та обмежень введе жорсткі вимоги до подібних проектів - передбачати не менше 20% квартир для матеріально забезпечених покупців. Такі квартири мали би бути достатньо великими по площі, з комфортним розплануванням, можливо з більшою висотою поверху, вигідно розміщуватись в структурі житлових будинків (на кривлях як пентхаузи, на перших поверхах з приквартирними двориками, з привабливим виглядом з вікон, тощо).

У випадках спорудження соціального житла, незалежно від кількості малометражних квартир в житлових будинках, доцільно:

- орієнтувати архітекторів на розробку проектів з малометражними квартирами - при одній загальній площі передбачати в квартирі більшу кількість житлових кімнат мінімальної площі (спальня на одну особу може мати площу 6-7м², на дві особи - 10-12м²). Застосування подібних малометражних квартир дозволить задовольнити першочергову вимогу комфортності проживання - забезпечення кожного члена сім'ї окремою кімнатою і одночасно зменшити щільність заселення житлового фонду на рівні житлових приміщень, що є однією із ключових умов зниження рівня антисоціальної поведінки мешканців;

- не менше 20% соціальних квартир відразу спрямовувати для реалізації на ринку житла¹. Такий прийом дозволить суттєво підняти загальний рейтинг соціального житла, а також де-факто формувати соціально-інтегровані житлові утворення на протигагу соціальній сегрегації - чи не головному джерелу антисоціальної поведінки мешканців житлових утворень;

- надавати можливість приватизації квартир соціального житла через їх викуп мешканцями по ринкових цінах², можливо з пільгами, з урахуванням вже

¹ Подібна практика успішно застосовується в Китаї.

² Можливість приватизації соціального житла передбачена в законодавстві більшості країн членів ЄС.

здійснених ними орендних платежів за квартиру за весь час проживання як перший внесок у їх придбання³. Дана міра також спрямована на зменшення відтоку з соціального житла мешканців, матеріальний рівень яких покращився, що також сприятиме процесам формування соціально-інтегрованих житлових утворень.

Не зважаючи на приведені в багатьох працях численні серйозні недоліки багатоповерхового житла, його будівництво сьогодні продовжується, оскільки залишається досить привабливим для інвесторів, проєктантів, забудовників. Окрім того, є досить багато теоретиків, які вважають це житло єдиною можливістю для центрів крупних мегаполісів. В ситуації безальтернативності і умовах пануючого в Україні дефіциту житла сьогодні воно ще без проблем знаходить бажаючих в ньому поселитись. Разом з тим, існує висока ймовірність того, що з появою рівноцінних альтернативних рішень житла малої і середньої поверховості, популярність багатоповерхового житла знизиться, його мешканці почнуть його покидати. Виникне питання подальшої долі цього житла. З урахуванням того, що капітальність основних несучих конструкцій цих будинків сягає кількох сот років, знесення та утилізація сучасного багатоповерхового житла в майбутньому, якщо виникне така потреба, буде складною і ресурсозатратною задачею. Відтак актуалізується проблема їх адаптації до нових функцій. Зважаючи на те, що вже сьогодні перед країною постає дуже непрості масштабна задача санації житлового фонду 60-80-х років ХХ ст. (це приблизно 80% всього житлового фонду країни) - суспільство просто не має права примножувати ці проблеми. Тобто проєктування сучасних багатоквартирних житлових будинків, особливо підвищеної поверховості, багатоповерхових і висотних, необхідно здійснювати таким чином, щоб його можна було експлуатувати в майбутньому:

- по прямому призначенню, але можливо як спеціалізоване житло;
- змінивши пряму функцію (у випадку падіння попиту) – адаптувати під офіси, готелі, навчальні заклади, виробництво, тощо.
- малометражні квартири соціального житла доцільно проєктувати у вигляді пари квартир, що можуть при потребі бути об'єднаними в одну більшу квартиру, або таким чином, щоб вони могли бути приєднаними при потребі до звичайної квартири для її постійного чи тимчасового розширення.

Окрім адаптації до нових функцій, збудоване сьогодні багатоквартирне житло має передбачати можливість його санації в майбутньому, можливо в

³ Найбільш ефективно подібна процедура приватизації соціального житла його мешканцями була реалізована у Великобританії в ході широковідомої житлової реформи, проведеної М.Тетчер у 80-х роках ХХ ст..

кілька етапів, з урахуванням нових вимог, які ставитимуть перед подібними об'єктами умови стійкого розвитку поселень, а також тенденцій і прогнозів розвитку людства і планети: зміни клімату; вичерпування невідновлюваних планетарних ресурсів (енергетичних, земельних, матеріальних, чистої питної води...) на фоні росту загальної чисельності населення планети і посилення міграційних процесів. Оскільки сьогодні ні інвестор, ні споживач не готові нести додаткові витрати на досягнення будинками навіть стандарту «пасивного будинку», а держава не має додаткових ресурсів на стимулювання будівництва пасивного житла, яке в Європі найближчим часом може стати обов'язковим стандартом житла, то це означає, що в сучасні проекти житлових будинків потрібно закладати такі рішення, які б уможливили їх модернізацію, коли суспільство «дозріє» до необхідності це робити і матиме на це ресурси.

Початковим етапом могла б бути санація з метою досягнення стандарту «пасивного» будинку, наступний рубіж – будинок «нуль-енергії» і у віддаленій перспективі – «енергоактивне житло». Тобто має бути передбачена можливість налагодження рекуперації тепла відпрацьованого повітря, а це при централізованих системах рекуперації вимагає передбачити резервні канали для вертикальних і горизонтальних повітропроводів, технічних приміщень для установки рекуператорів. Аналогічно може бути влаштовано відбір тепла каналізаційних стоків, а це знову потреба в технічних приміщеннях для теплообмінників, теплових і циркуляційних pomp. Ці ж приміщення будуть затребувані, якщо виникне потреба у повторному використанні умовно чистих («сірих») каналізаційних стоків (від душу, ванної, умивальника, посудомийної і пральної машини...), а також використанні (збору, доочистки та зберігання) дощових і талих вод, і у випадку, якщо постане проблема довготривалої (сезонної) акумуляції сонячної енергії. В закордонній практиці вже напрацьовуються варіанти локальної, в межах житлових утворень, очистки і переробки продуктів життєдіяльності людини (органічні відходи, фекальна каналізація) для отримання газу метану і органічних добрив для тепличних господарств, а для цього також потрібні приміщення. Також необхідно передбачити ситуацію, коли популярні сьогодні поквартирні генератори тепла можуть стати економічно не вигідними, у порівнянні із сучасними системами центрального обігрівання, особливо з поширенням когенераційних установок, як це вже має місце в Швеції.

Міське управління архітектури цілком в праві вимагати виконання вищезазначених вимог в рамках видачі архітектурно-містобудівних умов та обмежень на проєктований об'єкт. Окрім того, воно може обумовлювати впровадження гібридних житлових об'єктів - в структуру житлового будинку закладати додатково нежитлову функцію, привабливу для бізнесу, наприклад паркінги, торгово-громадські центри, офіси, тощо. Відтак на гібридну функцію

можна частково перекласти фінансовий тягар спорудження соціального житла. До компетенцій міської влади входять ще кілька дієвих заходів в сфері доступного житла:

1 – активація будівельного ресурсу самих споживачів житла. Це дозволить масштабно задіяти робочі руки майбутніх мешканців, і означатиме, що, з одного боку, можливе суттєве здешевлення доступного житла, з іншого – в процес створення будуть задіяні додаткові колосальні людські, матеріальні і фінансові ресурси недержавного походження. Активацію будівельного ресурсу самих споживачів житла доцільно здійснювати в трьох напрямках:

1.1. - виділення ділянок під будівництво одnorодинного доступного житла в приміських зонах, в зоні впливу замських доріг і магістралей, як продовження існуючих поселень, або створення цілком нових житлових утворень - 14% городян готові власноруч зайнятися спорудженням власного будинку, ще біля 60% частину робіт виконували б самі, а під окремі види робіт винаймали б будівельні бригади. 71% опитаних віддають перевагу зведенню свого будинку в кілька етапів [2];

1.2 - надання дачним зонам в приміській зоні статусу житлової забудови з відповідним дозволом на реконструкцію чи розбудову дачних будинків;

1.3 - в багатоквартирному житлі до 30% квартир можливо проектувати як квартири поетапного освоєння таким чином, щоб в їх структурі був передбачений стартовий модуль - мінімальна викінчена площа квартири, достатня для тимчасового проживання (одна кімната з кухнею-нішою і санвузлом), решту приміщень мешканці мають можливість викінчити самостійно власними силами протягом певного часу⁴, що дозволить:

- зменшити вартість квартири на 15-20%;

- на першому етапі (вселення сім'ї в стартовий модуль) мешканці можуть відтермінувати вкладання коштів на внутрішнє опорядження і облаштування квартири;

- забезпечити молоді ростучі сім'ї квартирами «на виріст», одразу позбавивши їх проблем із придбанням більшої квартири.

Квартири поетапного освоєння мешканцями не претендують на тотальне домінування на ринку житла, вони орієнтовані приблизно на третину потенційних споживачів і тільки на сьогоднішній кризовий момент із забезпеченням житлом.

⁴ Згідно проведеного опитування, у випадку поступового освоєння квартир 15% сімей налаштовані самостійно виконувати опорядження та облаштування квартир, ще 30% - самостійно, але із залученням приватних майстрів для виконання особливо складних робіт, 45% - орієнтуються на приватних майстрів, решту 10% – на спеціалізовані фірми.

2 - віднайти важелі впливу на інвесторів, з метою заохотити їх до запровадження орендного житла [4]. Опитування засвідчило, що тих, хто хотів би орендувати житло сьогодні в 2,5 рази більше, ніж тих, хто віддає перевагу покупці квартири, оскільки це приблизно в стільки ж раз дешевше, ніж виплати банкам за іпотеку. В структурі житлового фонду є потреба як мінімум в 3-х типах орендного житла:

- орендні прибуткові будинки – комерційне орендне житло для отримання прибутку із здачі квартир в оренду;
- неприбуткове орендне житло з мінімальним рівнем рентабельності, який дозволяє лиш покрити витрати на експлуатацію, текучий ремонт, і можливо з часом - затрати на будівництво – це фактично доступне житло;
- дотаційне орендне житло для осіб, доходи яких не достатні для оплати в повному обсязі умов проживання в цьому житлі - це власне і є по суті соціальне житло.

Питання орендного житла не вичерпується будівництвом орендних будинків. Реально існуючий в Україні потужний ринок приватної оренди квартир і кімнат підказує ще один напрям, який може стати досить привабливим для покупців квартир: проектувати квартири у такий спосіб, щоб можна було б частину квартири безболісно здати при потребі в оренду. Соціологічне дослідження виявило, що такі квартири могли б мати попит серед потенційних споживачів. Так тих, хто вже сьогодні виявив готовність здавати в оренду надлишкову площу власної квартири в оренду – 50% опитаних, ще 16% готові до здачі в оренду, якщо до цього змусять матеріальні обставини. Тобто в сумі 2/3 опитаних позитивно відносяться до ідеї проектування квартир з частковими орендними функціями. Це по суті пара квартир з окремими входами: одна базова більша, друга - типу мініквартири (кавалерки), які можуть існувати цілком автономно одна від одної, або утворювати єдине ціле. Такі квартири-дуплекси могли б також вирішити ще ряд проблем:

- спільно-роздільного проживання сімей з 3-х поколінь, цивілізований і гуманний догляд за батьками похилого віку;
- спільно-роздільного проживання сімей з 2-х поколінь, в яких дорослі діти прагнуть самостійного проживання;
- реалізацію надлишкової площі в сім'ях, яких залишили дорослі діти;
- вигідна капіталізація фінансових заощаджень, яка дає стабільні доходи - це ліквідний товар, який не боїться інфляції і постійно росте в ціні.

Оскільки через тривалі терміни в окупності орендне житло сьогодні не користується популярністю серед потенційних інвесторів, існує необхідність розробки певних привабливих умов для залучення в цю сферу будівництва доступного житла приватного капіталу, наприклад безкоштовна земельна ділянка, пільгове оподаткування чи кредитування в обмін на згоду утримувати

низьку орендну плату за житло протягом певного періоду часу (15-20 років), як це практикується, наприклад, в Німеччині.

До актуальних задач житлової політики в крупному місті слід також віднести:

- юридично-правовий супровід заходів по реалізації житлової політики;
- просвітництво та виховання високої культури потенційного споживача міського житла, в тому числі – екологічної самосвідомості мешканців, включаючи і пропаганду розумних обмежень стосовно розмірів житла;
- впровадження в проектну практику партисипаційних методик.

Пріоритети житлової політики у більш віддаленій перспективі, диктуються актуальними вимогами забезпечення стійкого розвитку поселень, які передбачають зміщення акцентів на рівень житлового утворення, а саме створення сприятливих умов для влаштування в житлових кварталах:

- спільних систем збору, доочистки та зберігання дощової і талої води;
- спільних систем використання альтернативних енергоресурсів, їх довготривалого (сезонного) зберігання і розподілу;
- спільних систем збору та очистки умовно чистих, так званих «сірих» стічних вод, їх повторного використання для поливу зелених насаджень і технічних потреб;
- спільних систем відведення, збору і переробки органічних відходів життєдіяльності мешканців в метаногенеруючих установках.
- якмога більшої кількості місць праці, в тому числі - введення в структуру будови елементів виробництва сільськогосподарської продукції;
- місць для реалізації форм колективної життєдіяльності мешканців.

Висновки

Формування житлового фонду в крупному місті, особливо соціального і доступного житла, в значній мірі залежить від повноти використання всіх можливих форм житлової політики, арсенал яких досить дієвий і різноманітний, однак ступінь розуміння цього міською владою ще далекий від необхідного рівня. При цьому застосування багатьох можливих ефективних важелів житлової політики практично не потребують державного чи муніципального фінансування і лежать в площині організаційних і регуляторних форм. В цьому плані першочерговою задачею науковців в сфері житла є всебічна популяризація вже отриманих результатів наукових досліджень, а також їх уточнення і поглиблення в найбільш перспективних напрямках.

Література

1. Гнесь І.П. Вплив поверховості житла на здоров'я мешканців / І.П. Гнесь // Архітектура: зб. наук праць. – Л. : Видавництво Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2013. - №757. – С.67-69.
2. Гнесь І.П. Однородинне доступне житло як складова житлового фонду крупних міст. Досвід та перспективи розвитку міст України. Проблеми розвитку найкрупніших міст України: збірник наукових праць – Вип. 20. К.: Ін-т «Діпромісто», 2011, с.227-242.
3. Гнесь І.П. Принципи формування соціально–інтегрованого житла / І.П. Гнесь // Досвід та перспективи розвитку міст України: збірник наукових праць. – К.: Діпромісто, 2008. – Вип. 15. – С.118–128.
4. Гнесь І.П. Проблеми формування фонду орендного житла / І.П. Гнесь // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА, 2010. – №24. – С.287–299.
5. Гнесь І.П. Этажность жилой застройки как детерминанта антисоциального поведения жителей микрорайона / И.П. Гнесь // Традиції та новації у вищій архітектурно–художній освіті: збірка наукових праць вищих навчальних закладів художньо–будівельного профілю України і Росії. – Харків, 2008. –Випуск 1/2. – С.296–299.

Аннотация. Анализируются наиболее характерные ситуации в сфере формирования жилищной политики крупного города, возникшие в процессе перехода от социалистической к рыночной системе хозяйствования. Рассматриваются конкретные возможности влияния городских властей на процессы формирования жилищного фонда.

Ключевые слова: жилищный фонд, социальная безопасность, многоквартирное жилье, этажность, плотность, квартиры, аренда, жители.

The Summary - in this thesis the author is analyzing the most typical situation in the fields of housing policy of big cities that emerged in the transition from a socialist to a market economic system. Consider specific opportunities to influence local authorities on the development of urban housing.

Keywords: housing, social security, apartment, number of storeys, density, apartments, rent, tenants.

АРХІТЕКТУРА

БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

Одесская государственная академия строительства и архитектуры

РЕНОВАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОБЪЕКТОВ ПОД МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ КОМПЛЕКСЫ

Аннотация. В статье проанализированы некоторые социальные и экономические аспекты возникновения новых функций в промышленных объектах и их влияние на устойчивое развитие крупных городов.

Ключевые слова – реновация, промышленный объект, градостроительная иерархия, многофункциональные объекты.

Мы живем в эпоху постиндустриального общества, которая характеризуется в развитых странах (США, Великобритания, Япония) преобладанием в секторе экономики высокотехнологической промышленности, индустрии знаний и растущей доли сферы услуг в ВВП, а также конкуренцией во всех видах деятельности.

Из-за спектра проблем, возникающих в этой связи в других странах, в частности, в Украине, многие промышленные объекты прекращают свое существование, как следствие превращаются в депрессивную застройку, являясь изолированными от социальной среды города. Упадок градообразующих предприятий, неиспользуемые промышленные площадки, отсутствие архитектурно-эстетической взаимосвязи с жилыми территориями негативно влияют как на образные характеристики, так и на конкурентоспособность города. Кроме того, экономическая политика в настоящее время требует более эффективного использования городских территорий и создание благоприятной экологии.

Полифункциональность становится главной чертой современного города и проявляется на различных его уровнях - от крупных районов до отдельного здания. Развитие инфраструктуры сферы услуг крупного города, как показывает зарубежный и отечественный опыт, наиболее эффективно происходит в рамках многофункциональных комплексов. Новые типы таких комплексов становятся важным градостроительным звеном [1].

Формирование многофункциональных комплексов на основе реновации промышленных объектов позволяет эффективно решать проблемы современного города на всех уровнях градостроительной иерархии. Особенно актуальным это является для бездействующих промышленных объектов, которые расположены в зоне крупных городских магистралей и узлов, а также в центральных и прибрежных районах города.

Реновация предусматривает придание новой функции непроизводственного характера промышленным объектам, обеспечение их адаптации в современной градостроительной среде. Кроме экономической эффективности использования существующих промышленных зданий, реновация является способом сохранения исторической канвы города, решения эстетических и этических проблем существования старых заводов [2].

Пионерами в области перестройки промышленных объектов под новые функции являются США и Великобритания, поскольку постиндустриализация зародилась именно в этих странах в 50-х гг. прошлого века.

С точки зрения процесса реновации всю промышленность можно условно разбить на три группы – ступени в иерархии градостроительных связей: отдельные сооружения, комплекс разнохарактерных производств и большие промышленные районы [3].

Реновация отдельно взятых промышленных сооружений решает единичные градостроительные задачи, главной из которых является социализация промышленного объекта с учетом окружающей городской среды. Исторический аспект сохраняется, изменения вносятся на уровне функции, благоустройства территории, при необходимости, архитектурно-художественного облика здания.

Так, популярная *галерея Тейт-Модерн в Лондоне* разместилась в корпусе одной из электростанций. Право превратить промышленное строение в храм искусства выпало архитекторам Жану Херцогу и Пьеру де Мьюрону. Бывшая электростанция превратилась в многоуровневую галерею, в которой находятся произведения искусства «нового времени».

Газометр (газгольдер) в Оберхаузене, Германия, возведен в 1929 году для хранения газов, отработанных в процессе сталелитейного производства. Его высота 117 метров. Он был самым высоким газохранилищем в Европе. Сейчас этот объект занесен в Книгу рекордов Гиннеса как самый высокий выставочный зал Европы.

Построенный в 1920-е годы для Fiat, *Линготто* был одним из самых крупных и высокотехнологично оснащенных автосборочных заводов в Европе (рис.1). Пятиэтажный, 500 м длиной, вмещал в себе один миллион кубических метров объема и был оборудован автотреком на крыше. В 1982 г. завод был закрыт, а в 1984 году Fiat S.p.A. объявил конкурс и в 1985 году Ренцо Пьяно приступил к преобразованию здания. Проектом было предусмотрено перепрофилирование здания в многофункциональный центр, при этом сохраняя его архитектурную самобытность.

В отличие от реновации отдельных промышленных сооружений, **реновация промышленных комплексов** предполагает, коренную

градостроительную реконструкцию с интеграцией в городскую структуру на всех уровнях.

В XIX веке богатый фабрикант Эмиль Менье построил на берегу Марны, в 25 км от Парижа, шоколадную фабрику, а вокруг - целый городок для своих рабочих с жильем, школой, магазинами, церковью, больницей. *Мельница шоколадной фабрики Менье* – замечательный памятник промышленного зодчества XIX века. Архитектор Жюль Сонье построил мельницу на мощных каменных сваях, вбитых в дно реки. Легкий металлический каркас и тонкие кирпичные стены здания – пример рационального сочетания новаторской конструкции, функциональности и декоративности. Фирма "Менье" не выдержала конкуренции в 50-е г.г. XX века и больше не существует, комплекс зданий в 1995 году выкупила швейцарская фирма "Нестле". Сегодня здесь располагается дирекция "Нестле", музей фабрики, мэрия города, магазины, кафе с дегустацией шоколада.

Бизнес-центр "Красная Роза" — это современный деловой квартал, пионер эпохи комплексной реновации промышленных территорий Москвы (рис.1). Проект был начат в 2003 году и завершен в 2012. На территории размером в 6 гектаров расположены 10 уникальных зданий, различных по возрасту, концепции, категории. Изначально это были здания промышленных мануфактур. Старинные объекты сохранили свою индивидуальность, приобретая новую функцию: конференц-залы, удобные офисы, выставочные залы, рестораны, универсальные пространства. Деловая функция – это не первичное использование бывшей фабрики. С 2004 по 2009 г.г. в шедовых, красильных цехах располагалась дизайн-студия "Артплей". Она вмещала более 300 дизайн студий, предлагающих своим клиентам спектр товаров и услуг в сфере строительства и архитектуры, а также галереи, мастерские художников, кафе, бары, книжные магазины, музыкальный клуб, школу дизайна, кинотеатр и детскую художественную студию.

Комплекс Газгольдеров (Австрия) представляют собой четыре здания-резервуара для хранения газа, охраняемые как памятники архитектуры (62 м – внутренний диаметр и 72 метра высотой, 90000 м³ внутреннего пространства). Из-за сложившейся нерентабельности прибрежных промышленных территорий и несоответствия потребностям города, был создан проект преобразования газгольдеров в жилье и торгово-деловые помещения. Внутренняя начинка была демонтирована, башни перекрыты новыми куполами, повторяющими старинные очертания. Газгольдеры соединил между собой торговый пассаж, в нижних этажах разместились паркинги, а новой «начинкой» башен стали жилые и общественные помещения. Запроектированы концертный зал на 2000 человек,

кинотеатр, муниципальный архив, студенческое общежитие и т. д. Жилой фонд составляет около 800 квартир.

Реновация большого промышленного района (зоны) и его взаимодействие с городом представляет собой синтез явлений, происходящих на первых двух уровнях градостроительной иерархии. Решение данных проблем обогащает городскую среду, открывая перед ней новые горизонты. Примерами могут послужить район “Доклендс” в Лондоне и “Конфлюенс” в Лионе, район “Зеленый мыс” в Нидерландах и Хафенсити в Гамбурге, шахты Цольферайн в Эссене и др.

Пожалуй, самым известным примером полного и успешного преобразования производственного района является *история лондонских доков*. Доки появились еще в конце XVII века как охраняемая стоянка для судов и в течение долгого времени были одним из самых динамичных районов города, средоточием коммерческой активности. Однако в XX веке, с ростом объема контейнерных перевозок и строительством новых глубоководных контейнерных портов в Восточной Англии, грузооборот лондонского порта резко сократился. В 1972 году он утратил статус крупнейшего порта в стране.

В 1981 году была организована специальная Корпорация развития Доклендс, в обязанности которой входило перепланирование и реновация района. На тот момент район представлял собой скопление неприглядных многоэтажных зданий и домов ленточной застройки. В ходе переустройства была создана набережная с многочисленными пешеходными и велосипедными дорожками, обеспечивающими доступ к реке. Воздвигнуты пешеходные мосты, парки, а также первый в Великобритании заказник для птиц. Обновленный район Доклендс получил множество наград в области архитектуры и градостроительства. В 1987 году были открыты Доклендское легкое метро и аэропорт Лондон-Сити. Крупнейшие компании привлекались для строительства небоскребов, например 244-метровой башни One Canada Square, являвшейся до 2010 года самым высоким зданием Великобритании.

Другим показательным примером реновации некогда процветающего, но заброшенного промышленного района является история *района Коп Ван Зюйд в Роттердаме*. Район, название которого переводится как “Зеленый мыс”, представляет собой полуостров на правом берегу реки Маас, расположенный прямо напротив центральной части города. Как и Доклендс, в прошлом район играл большую роль в жизни портового города: здесь располагались доки, верфи и терминал для океанских лайнеров, и точно так же в 1960–1970-е годы район пришел в упадок из-за того, что порт переместился вниз по реке. В то время Коп Ван Зюйд представлял собой заброшенную территорию, отрезанную от реки складскими помещениями, а от прилегающей части города —

железнодорожными линиями. Положение дел усугублялось также тем, что прилегающие районы имели плохой социально-экономический климат.

В 1986 году было решено создать многофункциональную территорию — броский архитектурный комплекс на набережной, напрямую соединенный с центром города, призванный, помимо прочего, открыть доступ к ранее оторванной южной части города. Программа предполагала, что центр Роттердама в ходе развития города раскинется и на эту территорию. Отдельное внимание уделялось тому, чтобы жители близлежащих неблагополучных районов также выиграли от проводимой реновации. В ходе осуществления программы, был построен Мост Эразма, который благодаря, своей запоминающейся конструкции (“мост-лебедь”) стал одним из символов города. Была открыта станция метро и расширена трамвайная сеть, что значительно улучшило сообщение между южной и северной частями города. Речные такси, курсирующие между берегами реки, дополнили систему общественного транспорта. Помимо моста было построено несколько выдающихся архитектурных сооружений. К работе были привлечены такие знаменитые архитекторы, как Ренцо Пиано, Норман Фостер и Рем Колхас. Как и в Доклендсе, большое внимание уделялось доступности набережной и ее приспособленности для пешеходов.

В центре французского города Лиона, на полуострове Прескиль претворяется в жизнь грандиозный *проект под названием Lyon Confluence*, в переводе с фран. – "Слияние" (рис.1). Здесь, на месте слияния рек Роны и Соны, с начала 19 в. располагался грузовой порт Рамбу и связанные с ним, промышленные сооружения и объекты. К концу XX века значимость порта стремительно упала. В 1990-х годах власти Лиона задумали перепрофилировать 150 га портово-промышленных территорий, тянувшихся от железнодорожного вокзала Перраш (Perrache) к слиянию рек. Идеология преобразований была такова: дезанклавизация района за счет строительства четырех мостов (одного через Сону и трех через Рону) для обеспечения связи с остальным городом, дробление территории на относительно мелкие кварталы, полифункциональность, застройка средней этажности и активное, в т.ч. дисперсное озеленение.

Жан-Поль Вигье запроектировал коммерческий и досуговый центр Confluence. MVRDV, Massimiliano и Doriana Fuksas, Clement Vergely Architectes и др. проектировали жилые комплексы. Jakob и Macfarlane Architects явились создателями офисного центра "Оранжевый куб" и "Зеленого куба", где расположена штаб-квартира Евроньюс. По проекту Жана-Мишеля Вильмотта перестроен старый склад в мультифункциональный центр "Коммюнике", где есть галереи, ресторан и офисы. Таможенный склад был

построен в 1930-х годах и обслуживал потребности речного судоходства. В новом виде он стал акцентом набережной Соны. Бывшая торговая палата порта Рамбу перепрофилирована под арт-пространство, на крыше которого находится ночной клуб "Ле-Сюкр". С другой стороны здания сохранились оригинальные лестницы и колоритные трубы - бывшие сахарохранилища.

Работы, начавшиеся в 2003-м, планируется завершить в 2018 году. Всего запланировано создать жилье для 16 тысяч человек, 25 тысяч рабочих мест, провести сюда полноценный общественный транспорт, разбить парки, открыть торговые центры и музеи.

Выводы и перспективы дальнейшего исследования. В настоящее время крайне важно кардинально пересмотреть подход к стратегии архитектурно-планировочного развития городов. Современный город с индустриальным прошлым требует увеличения плотности застройки и комплексной реконструкции городской ткани для успешной жизнедеятельности. Принципы функционального зонирования городов, провозглашенные в теории в начале двадцатого века и осуществленные на практике, имели основополагающее значение для прошлого. Однако, на современном этапе идея автономии ключевых областей городской жизни, очевидным образом, исчерпала себя. Помочь городской структуре в процессе восстановления может идея строительства многоцелевых объектов на всех ступенях в иерархии градостроительных связей. Новые типы полифункциональных структур должны стать важным звеном в развитии городов.

Формирование многофункциональных комплексов на основе перепрофилирования остановленных промышленных предприятий в ракурсе поднятых градостроительных проблем становится весьма актуальным, требует детального изучения и проведения дальнейших исследований с разработкой научно-обоснованных рекомендаций и нормативных положений.

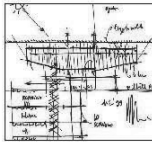

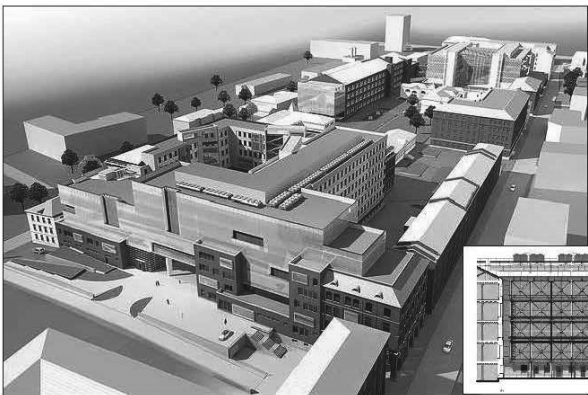
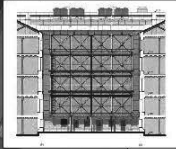
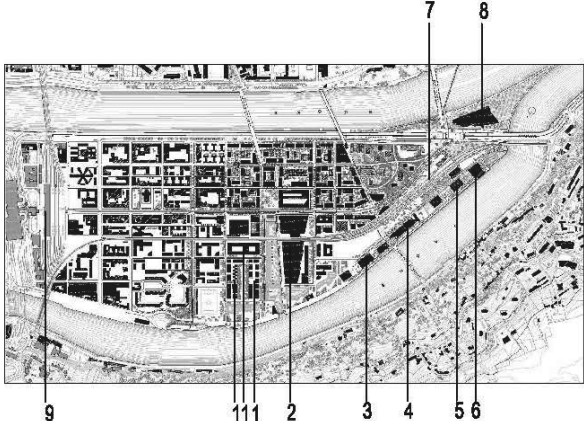
СВЯЗЕЙ ОТДЕЛЬНЫХ ОБЪЕКТОВ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ ПРОИЗВОДСТВ УРОВНИ В ИЕРАРХИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ РАЙОНОВ	ТИП	ПРИМЕР РЕНОВАЦИИ	ФУНКЦИЯ
	АВТОСБОРОЧНЫЙ ЗАВОД ЛИНГОТТО, ИТАЛИЯ	 <p style="text-align: center;">Общий вид</p> <p>Эскиз Ренцо Пиано</p> <p style="text-align: center;">Боковой фасад</p>	-Концертные залы -Театр -Торговые пассажи -Гостиница -Конференц-залы -Вертолетная площадка
	ФАБРИКА "КРАСНАЯ РОЗА", МОСКВА	 <p style="text-align: center;">Схема генерального плана. Общий вид</p> <p style="text-align: center;">Внутренний двор</p>	-Концертные залы -Офисы -Торговые пассажи - Деловой центр - Рестораны
РАЙОН "КОНФЛЮЕНС", ЛИОН, ФРАНЦИЯ		1. Жилье, офисы, отели 2. ТРЦ 3. Офисный центр 4. Культурный центр "КОММЮНИКИ" 5. Штаб-квартира Евроньюз 6. Выставочный центр 7. Городской трамвай типа "TRAM-TRAIN" 8. Музей Естествознания 9. Ж/Д вокзал Перраш	
РЕНОВАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ И ОБЪЕКТОВ			

Рис. 1. Примеры реновации промышленных объектов.

Литература:

1. Танеева Е. Ш. Формирование многофункциональных зональных комплексов : автореф. на соискание учен. степени канд. эк. н. : спец.18.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством” [Электронный ресурс] / Танеева Е. Ш. – М., 2006 – 28 с. – Режим доступа к автореф. : <http://economy-lib.com/disser/152527/a?#?page=28>
2. Супрунович Ю. А. Объемно-пространственная организация торговых комплексов на основе реновации промышленных объектов : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. арх. : спец.18.00.02 «Архитектура зданий и сооружений» / Супрунович Ю. А. – К., 2007. – 20 с.
3. Мамлеев О. Р. Реновация исторических производственных зданий и их адаптация в городской среде / О. Р. Мамлеев // АСД. – М : 2001. – № 1 – С. 21-27.

РЕНОВАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ ПІД БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНІ КОМПЛЕКСИ

Уреньов В. П. проф., док.арх., **Дмитрік Н. О.** асп.

Анотація. У статті проаналізовані деякі соціальні та економічні аспекти виникнення нових функцій в промислових об'єктах і їх вплив на сталий розвиток великих міст.

Ключові слова - реновація, промисловий об'єкт, містобудівна ієрархія, багатофункціональні об'єкти.

RENOVATION OF INDUSTRIAL OBJECTS INTO MULTIFUNCTIONAL COMPLEXES

Urenov V. P. Prof., Dok.arh., **Dmytrik N. O.** PhD Candidate

Abstract. This article has analysed some social and economic aspects in relation to emerging new functions in industrial objects and the impact of this on the sustainable development of large cities.

Key words: renovation, industrial object, civil engineering hierarchy, multifunctional objects.

УДК 728+721.021+728.1.051

В. І. Книш

*канд. арх., доцент кафедри теорії архітектури
Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ*

С.Г.Буравченко

*канд..архіт.,головний архітектор, Державне підприємство «Український
науково-дослідний і проектний інститут цивільного будівництва»*

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА БАГАТОКВАРТИРНЕ ЖИТЛО В АСПЕКТАХ СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНОЇ ІЄРАРХІЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНОЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ГРОМАДСЬКОГО ПОПИТУ

Анотація: В статті розглянуті та прокоментовані структурно-логічні схеми ієрархічної класифікації багатоквартирного житла (БЖ) Теоретично доведена доцільність використання системи в 12 АМО-пазлів, для оцінки пріоритетів впливовості складових елементів, в межах визначеної ієрархії, та графо-матричного оцінювання їх показників.

Ключові слова: багатоквартирне житло (БЖ), сучасний об'єкт нерухомості (СОН), роздрібно-гуртовий товар (РГТ), структура приватного використання (СПВ), простір публічного використання (ППВ), ієрархія, класифікація, попит, граф, матриця інцидентності.

Нещодавні трансформації, що відбулися у суспільстві та продовжуються відбуватись у сучасних реаліях, докорінно змінюють співгромадянські та міжособистісні відносини у багатьох сферах життєдіяльності населення. Найбільш ефективним засобом для вирішення житлових потреб у містах є будівництво багатоквартирного житла (БЖ), відтоді як формалізувався ринок створення та реалізації нерухомості та зайняв окрему нішу надзвичайної конкурентної боротьби. До цього моменту, словосполучення «багатоквартирне житло» встигло майже перетворитися на банальне типологічне визначення об'єктів, які структурно поєднують в одному об'ємі дві або більше квартир. Це відбулося тому, що протягом століття яке минуло, відбувалось безперервне його будівництво, а також практично-теоретичне удосконалення, починаючи із рівня бараків, аж до рівня створених хмарочосів. Природно, що така масштабність та всеосяжність призвели до виникнення низки стереотипних схем побудови будинків, які моделювали стиль помешкання, як для різних соціальних груп міського населення, так і відмінних за демографічним складом сімей.

Житлова забудова «безкінечно» розширювала міста на тлі технологічного впровадження у проектування та будівництво різнопланових науково-технічних

інновацій та винаходів у широкому спектрі методичного вирішення прагматичних проблем. Еволюційним шляхом (не без виключення) архітектори, соціологи та маркетологи, а також науково-фахова еліта різної спеціалізації, що мають відношення до будівництва та містобудування, крок за кроком типологізували, екологізували, здешевшували та урізноманітнювали, одним словом – удосконалювали БЖ. Все це здійснювалося у відповідності зі змінами у пріоритетах соціально-громадського попиту, а також економічного стану різних країн. У країнах, які з'явилися у пострадянському просторі, або тих, що колись мали державно-планову економіку, попередня відсутність конкуренції на ринку створення та реалізації БЖ, їх проектування та будівництва, умовно кажучи, було «підкорено» технологіям, середньостатистичній демографії, стану економічного розвитку країн, а не найбільш важливим потребам ринку, які у світі, як правило, диктують ключові вимоги з огляду на формування попиту на житло.

В СРСР і країнах, що мали державно-планову економіку, яка не передбачала ринку створення та реалізації нерухомості, удосконалювалось будівництво, за виключенням не потрібного. В ті часи не існувало маркетингу, який будь-де звичайно здатен коригувати напрямки розвитку будь-якої галузі у сфері створення товарів споживання, тим більше якщо це БЖ.

Саме так, на пострадянському просторі створення БЖ в якості засобу забезпечення населення житлом (за виключенням кооперативного будівництва) у сенсі державно-планового розуміння шляхів вирішення цієї проблеми, майже «миттєво» перетворилось в об'єкти нерухомості гуртово-роздрібного попиту.

На початкових стадіях формування ринку все начебто усіх влаштовувало. Навіть дещо покращилось, бо будівельні підприємства, які зберегли власний потенціал, отримали змогу продавати житло як товар та розвиватися. Будівельні структури, які невдовзі прийшли на ринок, почали будували начебто по-новому із застосуванням інноваційних технологій. Але хоча і по пристосованим до актуальних потреб рішенням, вони продовжували будувати житло по традиційним схемам попередників. А як могло бути інакше, коли в основу БЖ, відтепер вже у якості товару, щоразу закладаються рішення об'єктів за принципом доцільності, раціональності, технологічності та зручності будівництва, або інші у сенсі соціальних, демографічних, санітарно-гігієнічних та інших міркувань?

Так все вищеперераховане має бути у новоствореній групі гуртово-роздрібного товару (об'єктах БЖ). Надзвичайному консерватизму у галузі проектування БЖ сприяли в тому числі достатньо негнучкі розпорядчі будівельні норми [1, 2], що були відображенням уніфікованого житла доби його максимальної типізації. Особливо містобудівні норми є відбитком інваріантної моделі мікрорайонної забудови зразка 1960-80 рр.

Як і колись, для визначення якості БЖ природньо необхідні: відповідна конструктивна міцність та надійність в експлуатації, екологічність та енергоефективність, архітектурно-художня та об'ємно-планувальна прийнятність, інженерна та високотехнічна досконалість, а також багато чого іншого. Поступово з'ясувалося, що цього є замало. Бо як можна пояснити те, що фахово високоосвічені архітектори, які мають у власному арсеналі творчо та методично переосмислений потенціал прийдешніх поколінь, які десятиліттями узагальнювали, класифікували, структурували та модернізували засоби створення житла навіть за межами, які були визнані ефективними для формування сталих об'ємно-просторових структур, останнім часом почали втрачати авторитет та впливовість. Також можна спостерігати знецінення професії, на тлі значного зростання «замовнико-девелоперської» впливовості на проектування та будівництво БЖ.

Як відомо, серед замовників або девелоперів не часто зустрінеш архітектора, тобто людину, яка апріорі повинна фахово найкраще всіх розуміти, яким має бути БЖ і як його краще запроектувати. Тим не менш вони перемагають, поступово виштовхуючи архітекторів у бік ремісництва по задоволенню їх «слухних» архітектурних пропозицій.

Треба звернути увагу на те, що в зарубіжній практиці також відбувається поступове зниження провідної ролі архітекторів на прийняття рішень. але на тлі розвитку професійної аналітичної науки з маркетингу та девелопменту в будівництві житла [9]. Система маркетингу БЖ передбачає перманентний аналіз ринку продажів житла та надання додаткових послуг, а також оцінку результатів заселення і експлуатації, що надає впевненість, що продукт в повній мірі виправдав сподівання.

За цих умов назріла необхідність перегляду відношення до БЖ, не стільки з позицій визначення його ефективності для розселення міського населення у створювані для цього об'єкти нерухомості, скільки в розумінні його як гуртово-роздрібного товару для задоволення життєво необхідних потреб у пріоритетах попиту на ринку створення та реалізації нерухомості.

Не зайвим при цьому було б розглянути БЖ у вигляді сформованих осередків місцево-громадського співіснування, але вже у вимірі надання відповідної оцінки принципів створення в них сучасних структур приватного та просторів публічного використання. Не зайвим ще й тому, що обидві ці складові приватно-публічного використання, в разі адекватного сприйняття БЖ у сенсі товару на продаж, в реаліях сучасного суспільства також суттєво визначають його споживчі якості.

Так *перша реалія* - дозволяє підвищити громадське зацікавлення до запропонованого на продаж житла не тільки з огляду на рівень забезпечення комфорту приватних осель, але також з позиції оцінювання зручності,

довговічності, екологічності та іншого, у подальшій його експлуатації. Щодо *другої реалії* – її впливовість на попит знаходиться у відповідності із рівнем визначення якості та придатності позаквартирного простору для забезпечення соціально-побутових та рекреаційно-екологічних потреб громадського використання.

Таким чином, створення сучасного БЖ гіпотетично потребує переосмислення підходів до його формування в контексті актуалізації впровадження ієрархічного структурно-логічного оцінювання формоутворюючих складових з метою визначення пріоритетів для задоволення попиту на ринку створення та реалізації нерухомості.

При цьому словосполучення «створення та реалізація» не випадкове, бо навіть визначення БЖ за статусом товару у вигляді окремих квартир, будинку, групи будівель житлового комплексу, кварталу або мікрорайону, відбувається лише за умов корпоративно-скоординованої співпраці, де проектно-будівельний комплекс відіграє одну з вирішальних ролей у підвищенні ринкової конкурентоспроможності.

Крізь призму сьогодення подивимось на перетворення БЖ, у широкому розумінні, в об'єктно-товарну нерухомість роздрібно-гуртового попиту. З цією метою має сенс запропонувати на рис. 1 структурно-логічну схему ієрархічної класифікації відокремлено-поєднаних чотирьох основних складових БЖ, які дозволять всебічно розглянути характеристики БЖ у вимірі громадсько-маркетингового попиту на приватне житло.

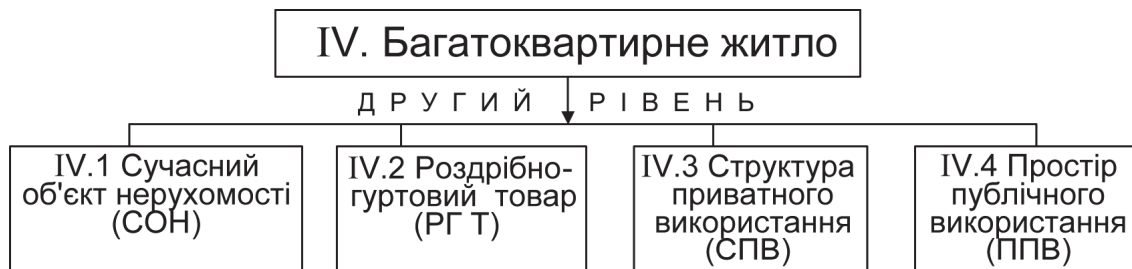

Рис 1. Структурно-логічна схема ієрархічного розподілу БЖ на класифікаційні елементи його формування у сучасних реаліях сформованого попиту на ринках створення та реалізації житлової нерухомості.

Щодо пояснення запропонованої на рис. 1 нумерації, яка починається з VI пункту у відображенні 2 та 3 рівнів класифікації слід зауважити, що це не випадково, бо наданий таким чином номер є порядковим у відповідності до місця розташування цієї схеми у головній структурно-логічній схемі з методики динамічного проектування БЖ, якому присвячене окреме комплексне дослідження. Але повернемося до даної структурно-логічної схеми ієрархічного розподілу БЖ на основні класифікаційні елементів з метою їх дослідження.

Насамперед має сенс проаналізувати перший класифікаційний елемент БЖ у визначенні «Сучасного об'єкта нерухомості (СОН)». Прийнята назва за задумом проведеного дослідження цілком відповідає сенсу його виділення у якості одного з основних. У даному випадку визначення «сучасний» надане задля звуження кола розгляду об'єктів того БЖ, створення якого темпорально відбувається у дані часи та не охоплює попередні періоди більш ніж 5-10-літньої давності. **Темпоральність в контексті даного дослідження – це характеристика швидкості протікання (плину) часу.**

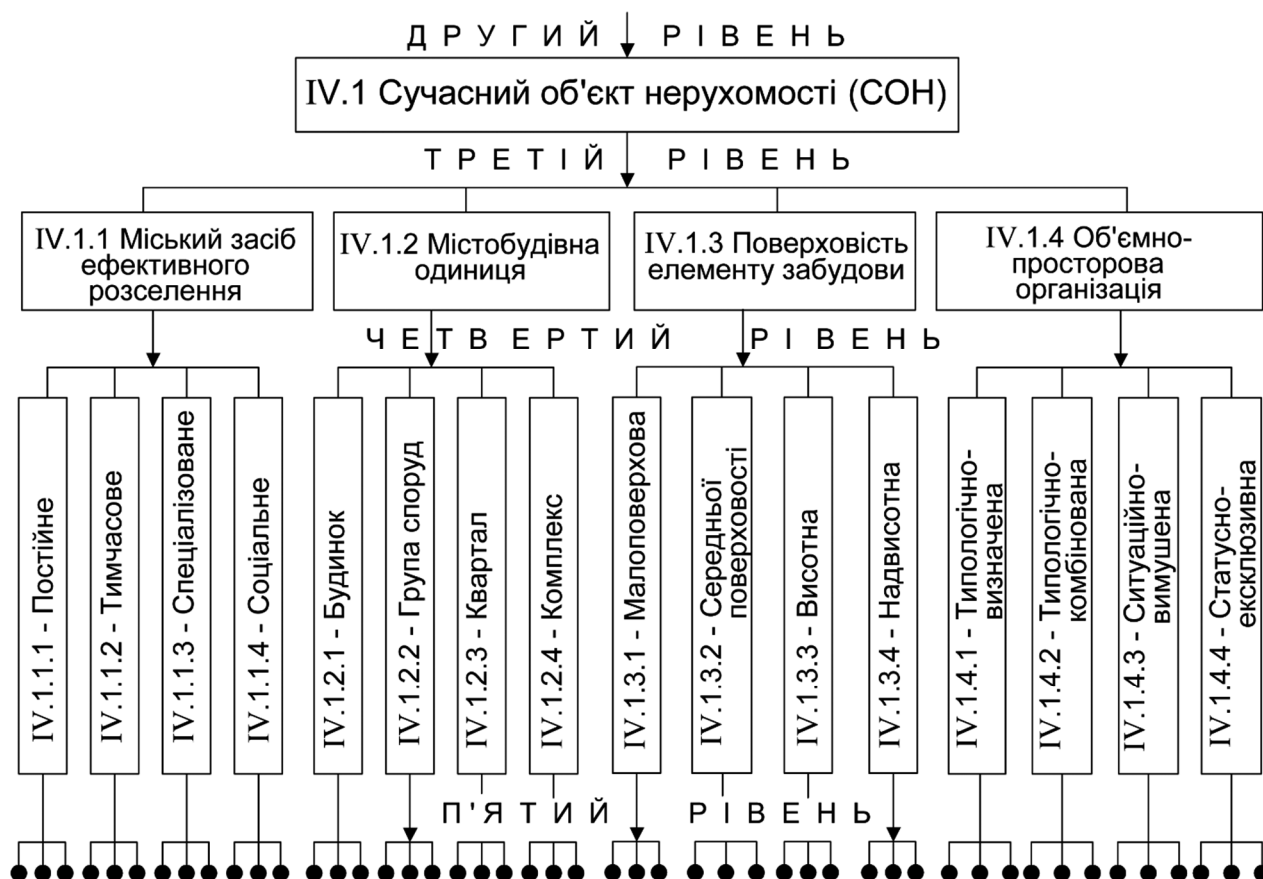

Рис. 2. Структурно-логічна схема ієрархічної класифікації БЖ на рівні формування СОН

При цьому СОН у змістовному сенсі повинен мати якнайменше 4 основні складові, детальна розшифровка яких, в межах дослідницької гіпотези, дозволить всебічно його розглянути. Таким чином, БЖ як СОН за прийнятим визначенням водночас можна вважати ефективним міським засобом для розселення, містобудівною одиницею, різноповерховим елементом забудови та об'ємно-просторово організованою структурою.

Мабуть не має сенсу окремо зупинятись на кожній з цих складових. Варто їх розглянути комплексно за структурно-логічною схемою формування СОН з метою визначення попиту та конкурентоспроможності БЖ на ринку в пріоритетах класифікаційного взаємного впливу. Це дозволить здобути

результативність у більш якісному вимірі. Запропонована на рис. 2 схема відображає ієрархію основних складових характеристик БЖ в контексті визначення ефективного засобу розселення міського населення.

За логікою, найбільш ефективним його розподілом є виділення основних чотирьох типів: постійного, тимчасового та спеціалізованого проживання, а також соціального забезпечення.

В межах гіпотези, що розглядається, саме ці типи здатні дозволити узагальнити соціально-демографічний, комерційно-маркетинговий, адміністративно-галузевий, антропологічно-віковий, та статусно-обумовлений, а також міграційно-вимушений попит на нерухомість в умовах споживчого ринку.

Але на відміну від країн, що є світовими лідерами, де масове будівництво житла, у відповідності з попитом, спрямовано на забезпечення будь-яких потреб, навіть у значно розширеному діапазоні, ніж той що розглядається для України, подібний розподіл поки що може слугувати лише орієнтиром з огляду на сучасну обмеженість ринку щодо урізноманітнення БЖ для розселення особливих категорій громадян.

Окрім будівництва деяких об'єктів статусно-обумовленого типу, тобто тих, які створюються задля задоволення ексклюзивно-елітних вимог або на противагу соціальних вимог вимушеного державно-інвестиційного будівництва для постійно-тимчасового перебування переселенців чи інших проблемних категорій співгромадян, БЖ будується лише на продаж. У кращому випадку, з метою розширення споживчого кола залучаються клієнти із числа недостатньо забезпечених громадян за пільговим кредитуванням та за рахунок держави. Для цієї категорії, подекуди, в містах розпочалось будівництво БЖ у так званому зменшеному форматі. Починаючи з появи на ринку нерухомості будинків із загальною площею квартир, яка є меншою ніж та, що вважалася мінімальною за державні будівельні норми, у боротьбі за попит площа квартир-студій досягла «історичного» мінімуму – 16-20 м², що нижче мінімальної нормативної за ДБН В 2.2-15 [2]. До речі, квартири-студії (у визначенні однокімнатних з кухнями-нішами) широко розповсюдились лише нещодавно, після переходу будівельної галузі на рейки ринкових відносин. Але те, що навіть у 50-х роках минулого століття вважалось неприйнятним (значне заниження загальної площі), сьогодні сформувало окрему нішу для забезпечення житлом частини суспільства. Зважаючи на подібну та інші тенденції швидкого реагування на попит різному фінансово спроможних груп населення та в контексті державного спрямування до Євросоюзу, невдовзі можна очікувати значне розширення міських засобів ефективного розселення, але не тільки в межах визначених четвертим рівнем структурно-логічної схеми (рис. 2), а також у більш деталізованому спектрі її 5-го рівня. З'ясувавши доцільність подібного розподілу

БЖ за принципом його використання, має сенс зупинитися на питанні щодо їх впливу на об'ємно-просторову структуру того чи іншого об'єкта нерухомості.

Важко сперечатися з тим, що обраний засіб розселення обумовлює сценічно-постановочне формування архітектурного середовища та подальше функціонування та експлуатацію об'єкта, специфіку планувальної та об'ємно-просторової структури, вирішення вбудовано-прибудованої частини БЖ тощо. Одна річ, коли мова йде про об'єкт для постійного мешкання, інша – коли про апартаменти як тимчасове житло або – житло спеціального призначення, на кшталт будинків пристарілих, інвалідів чи осіб з обмеженими можливостями.

Таким чином, визнавши впливовість засобів розселення на створення СОН, наступним кроком за логікою даного дослідження є містобудівне «габаритне» та об'ємно-планувальне відображення БЖ. Цілком природно при цьому було б розглянути СОН у якості містобудівних одиниць об'єктів визначеної поверховості та об'ємно-просторової організації. За містобудівною оцінкою СОН на четвертому рівні структурно-логічної схеми, доцільно класифікувати по чотирьом основним категоріям: будинок, група споруд, квартал та житловий комплекс. При цьому дана класифікація має здатність розширюватися на п'ятому рівні. Наприклад, по категорії «будинок», цей рівень дозволяє встановити додаткову конкретизацію характеристики об'єкта щодо його формоутворення в якості острівного чи точкового типу, зблокованого поєднанням двох або більшої кількості секцій, або вбудованого чи прибудованого, який «пломбує» розриви в історично сформованій забудові, а також каскадного (терасного).

За визначенням поверховості, для елементів забудови, також має сенс визначити 4 типи СОН: малоповерхові, середньої поверховості, висотні, надвисотні. Не спираючись на класифікацію поверховості із діючих ДБН, яка з часом може змінитися або бути переглянута, в процесі можливих трансформаційних змін у поглядах суспільства щодо пріоритетів у виборі комфортної для проживання поверховості з одного боку та нестримності інноваційно-технологічних удосконалень в будівництві з іншого. На все це та багато іншого необхідно зважати, бо те, що на сучасному рівні є майже недосяжним, у наближеній перспективі перейде до розряду традиційно-звичайного.

Аби дане дослідження розглядало аномальність пріоритетів визначення поверховості у різних регіонах світу, від традиційного 2-4-поверхового будівництва у багатьох країнах Західної Європи до 40 і вище поверхових хмарочосів, які масово будуються у КНР, Південній Кореї та інших азійських країнах, запропонована класифікація мала б мати дещо інший вигляд. Тому спираючись на багатолітній вітчизняний досвід з врахуванням змін, що відбулися за останню чверть століття на пострадянському просторі, гіпотетично припустимо, що у невіддаленій перспективі малоповерховими будуть вважатися

будинки до 9-ти поверхів, середньої поверховості – до 16-ти поверхів, висотними до 24-х та надвисотними ті, які зараз мають позначку рівня підлоги останнього житлового поверху на рівні 100 м включно. При цьому запропонована таким чином класифікація поверховості БЖ у визначених параметрах для кожної категорії на 5-му рівні структурно-логічної схеми може уточнюватися у відповідності до діючих ДБН (в чинній і новій редакції, що знаходиться на узгодженні, ми користуємося поверховістю в більш низьких діапазонах) або з інших архітектурно-творчих, конструктивно-технологічних міркувань та маркетинго-обумовлених уподобань.

Мабуть неможливо уявити неструктурованим СОН, особливо якщо це стосується БЖ. Але на відміну від традиційних його класифікацій за принципами створення внутрішньої планувальної структури дане дослідження пропонує на четвертому рівні наступну ієрархічну схему розподілу на типологічно визначену, комбіновану, ситуаційно-вимушену, а також статусно-ексклюзивну його об'ємно-просторові організації. Але така побудова схеми не виключає використання звичних для архітекторів принципів формування об'єктів. Для цього на 5-му змістовно невизначеному рівні структурно-логічної схеми передбачається можливість уточнення структури майбутнього об'єкта нерухомості. Це уточнення полягає у виборі, наприклад, секційного, галерейного або коридорного типу із типологічно визначеної складової об'ємно-просторової організації.

Наступна ієрархічна структурно-логічна схема сучасного соціально-громадського сприйняття БЖ на ринку відображає його в якості товарів роздрібно-гуртового попиту (рис. 3).

Основними складовими даної схеми є елементи інвестиційно-ресурсної, товарно-ринкової та грошово-обігової темпоральності в аспекті:

- забезпечення необхідних життєвих потреб,
- антиінфляційного заощадження,
- роздрібно-гуртового продажу та купівлі БЖ й здачі його в оренду.

На четвертому рівні цієї структурно-логічної схеми задля підтвердження гіпотези щодо ефективного задоволення життєво необхідних потреб житлозабезпечення доцільно розглянути варіанти вирішення цієї проблеми. Такі варіанти розглядаються зважаючи на оцінки фінансової спроможності тих, хто його потребує, а також дієздатності допоміжних засобів, на кшталт іпотечного кредитування та регулятивно-інвестиційного партнерства в альянсі зацікавлених сторін при створенні РГТ та його реалізації в якості БЖ.

Окремо оцінюванню підлягають рівні впливовості адресного фінансування державних та міських органів самоврядування, програм пільгового соціального

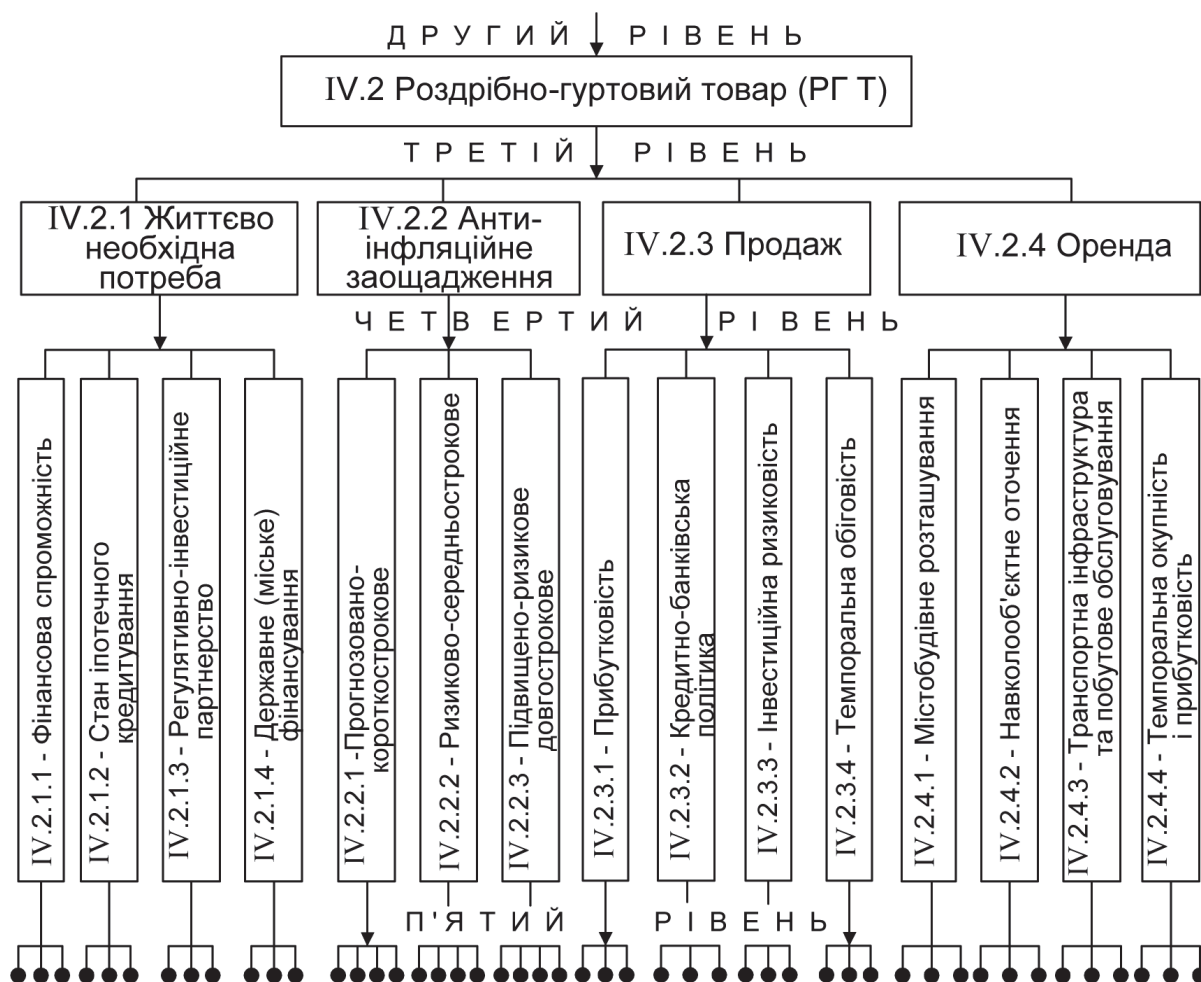

Рис 3. Структурно-логічна схема ієрархічної класифікації БЖ на рівні формування РГТ

забезпечення, безкоштовного задоволення попиту, насамперед купівельно-неспроможної частини, держслужбовців, військових та інших категорій, а також тих які мають відношення до будівництва соціально-спеціалізованих об'єктів з метою гуманітарної підтримки певної частини недієздатного населення, вимушених переселенців та інших нужденних категорій співгромадян.

Недосконалість банківської системи в Україні в плані збереження заощаджень у супротив відносно надійному засобу антиінфляційного їх захисту шляхом

придбання СОН обумовлює доцільність сприйняття БЖ у якості запобіжника у збереженні накопичень від ризиків сучасного ринку.

По мірі падіння курсу національної грошової одиниці, ціна 1 м² житла на первинному ринку, як правило, зростала, зберігаючи його визначену вартість у \$ США на момент купівлі. Але паралельно з цим, на тлі зменшення купівельної спроможності населення, до реалізації кожного року надходили десятки нових об'єктів БЖ. Тому поступово вартість новобудов та житла, що нещодавно було придбане з метою збереження заощаджень, почала зменшуватись. Ця тенденція має певну перспективу продовження у разі подальшого збільшення об'ємів будівництва та зменшення купівельної спроможності громадян. З цього приводу сприймання БЖ у якості антиінфляційного РГТ доцільно оцінити в межах прогнозовано короткострокових, а також середньо- і довгострокових ризиків більш чи менш значущих втрат у разі падіння вартості придбаного житла.

Наступна категорія характеристик БЖ знаходиться у маркетинго-оцінювальній площині кредитно-банківської політики, яка визначає прибутковість від підвищення попиту на житло, або ризиковість інвестицій у будівництво чи регулювання їх обігу. Особливо значним для цієї категорії є 5-й рівень структурно-логічної схеми, змістовна невизначеність якого, надає можливість, у разі необхідності, значно розширити аналітичне дослідження заходів підвищення прибутковості від продажу БЖ, у багатофакторній оцінці не менш ніж по 12 баловій АМО-пазловій системі, зміст і визначення якої наводиться нижче.

Останньою категорією в структурно-логічній схемі, що розглядає БЖ у якості РГТ є оренда житла, яка формує значну частину його попиту. На сьогодні, а також у наближеній перспективі, задача в оренду житла є і мабуть буде одним із прибуткових видів підприємницької діяльності, бо вкладенні у придбання нерухомості кошти, як правило, ефективно «працюють» та приносять орендодавцю щомісячний дохід, якнайменше на покриття його витрат. Але, зважаючи на те, що одним із головних пріоритетів у визначенні рентабельності будь-якого бізнесу, є термін повернення витрачених коштів на його організацію або створення, придатність БЖ для ефективної задачі його в оренду, також залежить від часу окупності та рівня прибутковості придбаної з цією метою нерухомості. Іншими словами, бажано якнайдешевше придбати помешкання та прагматично його облаштувати під задачу в оренду. Як альтернатива, витратити значно більше на придбання «елітного» житла із подальшим його ексклюзивним благоустроєм. У будь-якому разі задля відповідного отримання найбільш можливої орендної плати. Але у сучасних реаліях цього замало, адже придатність житла під задачу в оренду залежить не стільки від якості його благоустрою чи загальної або житлової площі помешкань, скільки від містобудівної ситуації щодо розташування будинку, оточення об'єкта, а також

сформованої інфраструктури транспорту та побутового обслуговування у межах пішохідної доступності.

На 5-му змістовно не визначеному рівні ці основні складові в оцінці прийнятності БЖ для подальшої здачі в оренду, можна значно розширити уточненням адресних категорій потенційних орендарів, на які вона розрахована.

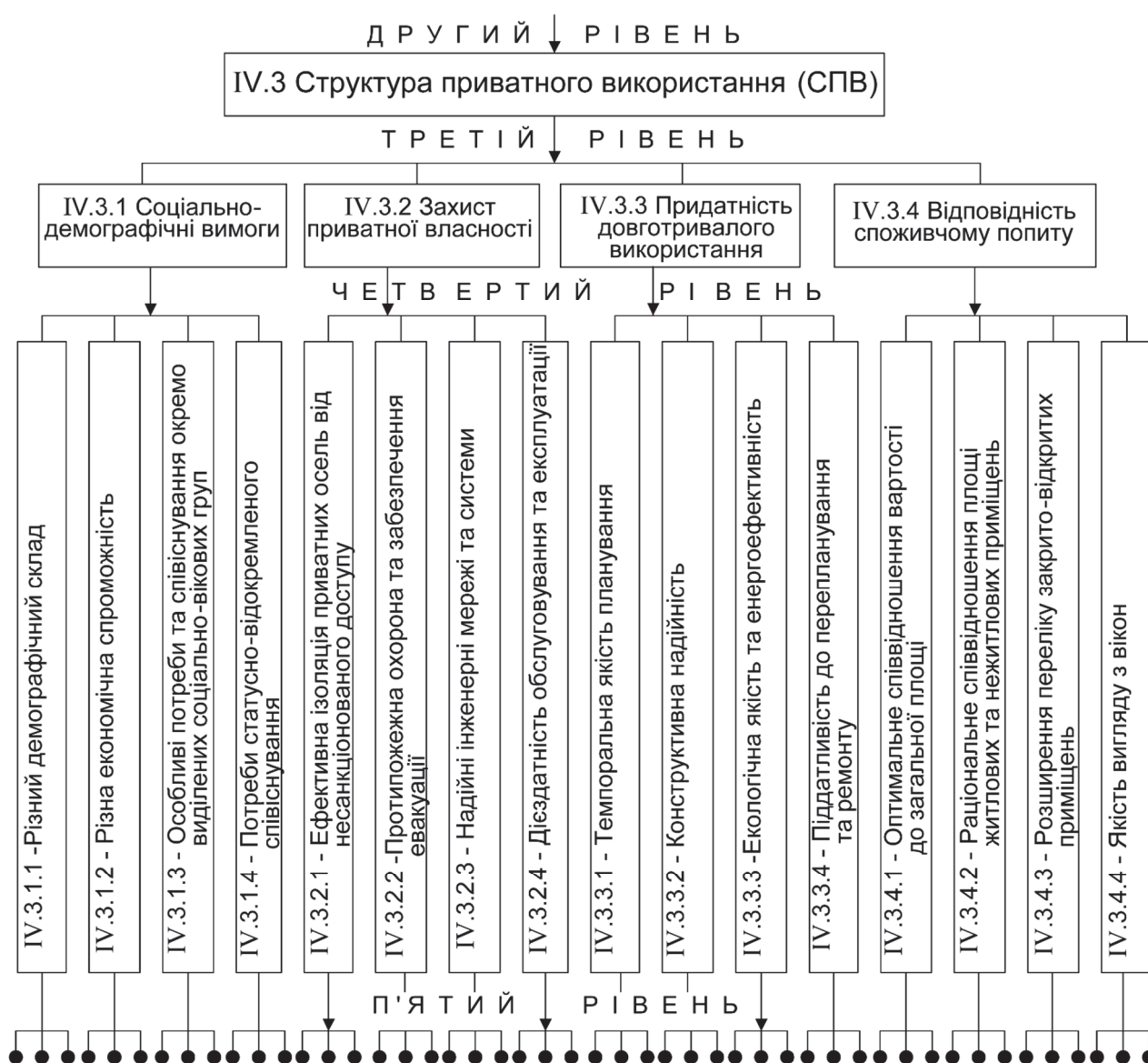

Рис 4. Структурно-логічна схема ієрархічної класифікації БЖ на рівні формування СПВ

Наступною структурно-логічною схемою ієрархічного визначення БЖ є її відображення на рис. 4 схема у якості класифікації об'єкта структурно-приватного використання (СПВ). Запропонована схема наглядно демонструє ієрархію життєво необхідних вимог до СПВ в сучасних реаліях на ринках створення та реалізації БЖ. Ця ієрархія докорінно відрізняється від тієї, яку використовували на попередніх етапах вітчизняного розвитку БЖ, для структурування вимог населення до індивідуального житла у розумінні

забезпечення середньостатистичного комфорту проживання. Попередні покоління здатні були позитивно сприймати будь-що, якщо це надавалось безкоштовно. Особливо зручною для громадян, була «роздача» квартир у відповідності до програм житлового забезпечення. В основному, увага тоді приділялась соціальній підтримці різних за демографічним складом сімей [3,4,5,6], а також забезпеченню санітарно-гігієнічних нормативів на кшталт інсоляційного режиму та протипожежної безпеки кожного помешкання окремо і будинку в цілому. Так вирішення подібних питань, на практиці масово поширювалась на все будівництво БЖ, на тлі експериментального впровадження інших планувальних та інженерно-технічних інновацій, але у вигляді «доморощених», так би мовити, винаходів, майже без урахування світового досвіду у галузі створення СПВ.

Також недосконалість житла, яке будувалось за часів СРСР, та протягом першого десятиліття новітньої України, пояснюється неспроможністю відповідного прошарку населення (за відсутності ринку нерухомості) із складу фінансово-спроможних споживачів виступати арбітром щодо формування попиту у визначенні якості, функціональності, комфорту приватного житла з огляду на масовий попит, комфорт та зручності його довгострокового використання.

Навіть ті поодинокі випадки, які виходили за межі всеосяжної зрівнялівки процесів «житлозабезпечення» суспільства, з огляду на наявність в країні локально-«ексклюзивного» будівництва об'єктів [7, 8, 12, 13], по деяким екологічним або енергозаощаджуючим показникам чи об'ємно-планувальному різноманіттю, ці новобудови не відповідали навіть середньому рівню квартир на ринку нерухомості лідируючих у світі економік.

З метою надання сучасної класифікаційної оцінки попиту на СПВ, доцільно розподілити потреби та вимоги ринку нерухомості, щодо її формування по основним чотирьом групам, для вирішення:

- соціально-демографічних вимог;
- захисту приватної власності;
- придатності до довготривалого використання, енерго-заощадження та контролю за мікрокліматом;
- відповідності споживчому попиту.

Кожна з цих визначених частин, також може бути розподілена на чотири оціночні складові, та доповнена на 5-му рівні змістовно-невизначеними, але відкритими для наповнення елементами уточнюючо-поглибленої факторної оцінки. Так формування соціально-демографічних вимог до СПВ з одного боку безперечно залежить від гендерного, кількісного та вікового складу сімей та їх економічної спроможності, а з іншого – від особливого попиту окремо виділених

соціально-вікових груп, чи громадських категорій у потребі відокремленого співіснування.

Щодо захисту приватної власності найбільш вагомими є наявність ефективних засобів, які унеможливають несанкціонований доступ у помешкання, а також відповідають високому рівню протипожежної охорони та забезпеченню евакуації в разі пожежі.

Енергозбереження – це не тільки реакція на подорожчання енергоносіїв та дефіцит газу. Практично в більшості країн ЄС вже заборонено здавання в експлуатацію житла класу енергоефективності нижче ніж А. Це глобальна екологічна тенденція. Саме таке житло користується найбільшим попитом і ознаками престижу при продажах. Одночасно – це житло з можливістю регулювання мікроклімату з метою здобуття найбільшого комфорту. Користувач налаштовує кліматичні умови під себе з урахуванням звичок, особливостей здоров'я та особистого режиму найкращої працездатності. Мікроклімат будинку і квартир також реагує на погодні умови та положення сонця на горизонті. А при тимчасовій відсутності мешканців цілком реально мінімізувати енергоспоживання за рахунок певного зниження температури та призупинення вентиляції.

Поряд з цим, для забезпечення захисту помешкань, не менш важливу роль відіграє надійність майнового збереження квартирного простору з огляду на здатність ефективного функціонування інженерних мереж зокрема, а також обслуговування та експлуатації будинків в цілому. В цьому плані є показовим міжнародний досвід проектування за стандартом, якій вже гармонізований як український - ДСТУ-Н Б СЕН/TS 14383-4 «Запобігання злочинам» [10], який демонструє не тільки важливість використання спеціальних систем безпеки, але й суттєвість ієрархії просторів будинків і житлового середовища.

На відміну від багатьох розвинутих країн світу, де громадяни мають змогу вільно обирати місце вигідної для них роботи або ведення бізнесу, яке передбачає безперешкодну міграцію та неодноразовий, в разі потреби, переїзд до інших міст чи навіть країн, тобто у нові приватні або орендовані оселі, придбання квартир на вітчизняному ринку знаходиться у пріоритеті «прив'язки» їх власників до місця постійного проживання. Поки що для більшості співгромадян у кращому випадку протягом їх життя випадає можливість лише одноразово придбати приватну оселю. Зважаючи на це, доцільним буде розглянути окремо групу факторів які визначають попит на СПВ у вимірі його придатності до довготривалого використання. Головною у цьому ракурсі є темпоральна якість планування приватних осель для комфортно-функціонального проживання сімей, які еволюційно та демографічно змінюються як кількісно, так і за віком. *Темпоральна якість* в нашому розумінні це збереження споживчих властивостей

і привабливості об'ємно-планувальних та інших архітектурних рішень житла незалежно від зміни критеріїв та актуальних вимог.

Не менш важливим при цьому є оцінка конструктивної надійності, енергоефективної та екологічної якості використаних у будівництві матеріалів. Але найбільш вагомими показниками в цьому переліку є піддатливість

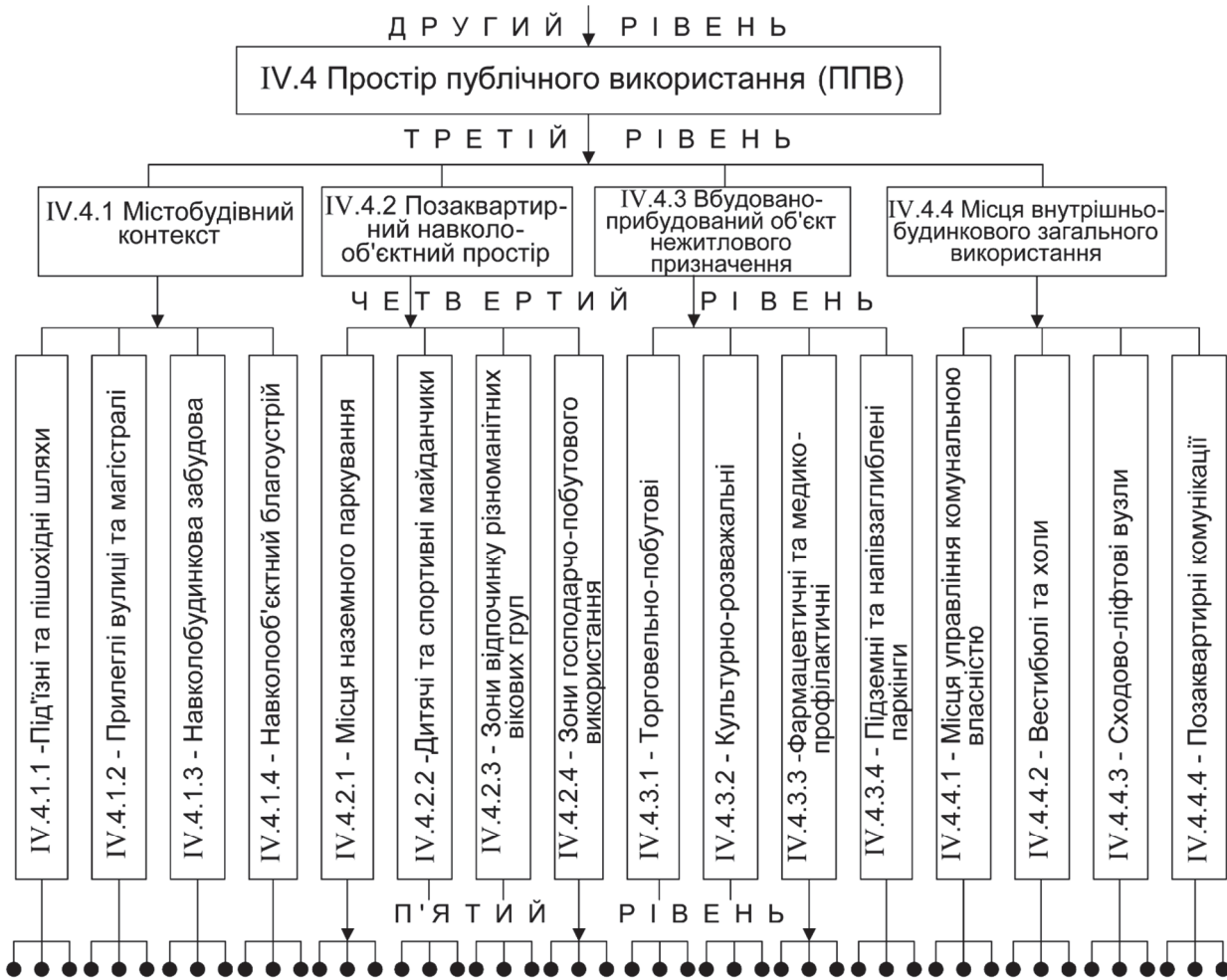

Рис 5. Структурно-логічна схема ієрархічної класифікації БЖ на рівні формування ППВ

придбаних осель до перепланування у відповідності зі змінами демографії, а також для ремонту, який дозволяє покращити комфорт у квартирах. Завершуючи розгляд БЖ на рівні формування СПВ важливо зупинитися ще на одному із ключових питань, яке дозволяє з'ясувати його відповідність сучасному споживчому попиту. Воно стосується оптимізації у співвідношенні вартості осель до їх загальної площі. На сьогоднішній день конкуренція на ринку знівелювала розбіжності ціноутворення від різних реалізаторів та визначила тенденцію до зменшення вартості як за 1 м² зокрема, так і загальної площі квартир кожного типу в цілому. Але оптимального співвідношення замало. Попит потребує ще і раціональності розподілу СПВ на житлову та нежитлову частини. Перевага у ньому як правило надається загальній площі квартир, що є

природнім та достатньо обґрунтованим. При цьому, не мале значення у визначенні пріоритетів попиту відіграє наповнення планувальної структури сучасних квартир нежитловими приміщеннями побутового призначення, а також відкритими назовні літніми терасами, балконами та лоджіями збільшеної площі. За задумом реалізаторів ці літні відкриті приміщення зі зниженою вартістю 1 м² можуть бути додатковим бонусом для задоволення попиту в разі їх застосування для штучного розширення житлового простору в межах визначеної вартості на момент придбання квартир.

На відміну від об'єктивних факторів підвищення попиту на СПВ все більшу роль у його визначенні відіграє місце розташування об'єкта з огляду на можливості забезпечення гідного спостереження панорами із вікна квартири. У відповідності до якісної характеристики панорами можливе значне підвищення вартості помешкання по відношенню до інших квартир будинку. Навіть супротив збільшення ціни їх 1 м² якісна панорама може забезпечити найшвидшу реалізацію. Завершивши дослідження ієрархічної класифікації СПВ, залишилося розглянути БЖ скрізь призму його формування на рівні простору публічного використання – ППВ (рис. 5). Формування ППВ у сучасних реаліях ринкової економіки України в контексті конкурентної боротьби за попит на БЖ у певному сенсі відіграє значну роль щодо його утримання в установлених межах, а також якнайбільш можливого підвищення. Сьогодні замало побудувати, умовно кажучи «красивий» будинок зі зручними для використання квартирами на продаж. Сучасним купівельно-спроможним клієнтам потрібно набагато більшого, бо вони зацікавлені у зручному розташуванні житла, якості позаквартирного і прибудинкового простору, а також у наближеності до житла вбудовано-прибудованих об'єктів торгівельно-побутового призначення. Важливим є не тільки придбане приватне помешкання але і внутрішньо-будинковий позаквартирний простір публічного використання.

Так для сприятливого враження, у містобудівельному контексті, при визначенні попиту, для потенційних споживачів має значення зручність під'їзних та пішохідних шляхів від прилеглих вулиць та магістралей, а також те, яка забудова та благоустрій території існує навколо будинку.

При цьому, не менш важливим у навколо об'єкту просторі є наявність автостоянок для наземного паркування, дитячих і спортивних майданчиків, зон, відведених для відпочинку різних вікових груп громадян, а також для громадсько-побутового використання. Нормування усіх цих відкритих майданчиків достатньо детально наведені в ДБН 360, але без врахування особливостей містобудівної ситуації і контингенту мешканців, орієнтованість на той чи інший спосіб життя та дозвілля.

Для визначення попиту значну роль відіграє те, чим заповненні перші нежитлові поверхи. Якщо це офіси, які ще не так давно мали бізнесово-визначену

доцільність, це набагато гірше, ніж вбудовано-прибудовані об'єкти супутнього торговельно-побутового, культурно-розважального, фармацевтичного та медико-профілактичного призначення, а також створені у підземній або на пів заглибленій частинах будівель паркінги для зберігання власного транспорту.

Сучасні маркетингові вимоги щодо формування ППВ, розповсюдились не тільки на поза об'єктне середовище у вирішенні вищеперерахованих питань, а також на весь «маршрут» до дверей власного помешкання, із вулиці, повз подвір'я.

Перифразуючи вислів відомого класика про те, що театр починається з гардеробу, на сьогодні можна стверджувати, що квартира повинна починатися з ганку, а далі вже йде вхідна група, сходово-ліфтові вузли та щоповерхові поза квартирні комунікації.

При цьому десь поблизу входів до парадних має бути вбудована установа по управлінню власністю (ЖЕК, ОСББ, тощо). Зручність використання усіх цих складових частин ППВ обумовлюють ієрархічну класифікацію місць внутрішньо-будинкового загального використання. У зв'язку з цим передбачений 5-й змістовно-невизначений рівень у запропонованій структурно-логічній схемі дозволяє розширювати, уточнювати та доповнювати прагматично-звужену їх функціональність. Наприклад, група вестибюлів та холів при нагоді може бути доповнена приміщеннями вахтерів, або для зберігання дитячих візків чи велосипедів, а група поза квартирних комунікацій уточнена у сенсі коридор це, чи галерея, або хол.

Всі класифіковані елементи - СОН, РГТ, СПВ, ППВ є основою оцінки факторів впливу на створення БЖ. Оскільки загальну картину їх взаємно впливовості можна уявити у вигляді повноцінного поєднання зазначених елементів сукупно, це фігурально буде нагадувати «пазлову» - цілостні зображення, що складаються з певної кількості взаємодіючих часток. Зважаючи на те, що при створенні БЖ, ці складові частки взаємодіють та мають різні рівні впливовості для їх архітектурно-методичного оцінювання (АМО) маємо сенс запропонувати нові оціночні одиниці взаємно впливовості, формалізовані як АМО-пазли. Можна запропонувати таку інтерпретацію поняття АМО-пазлу – як одиниці виміру для графо - аналітичних моделей повноти вирішення у проекті ринкових вимог проективної ситуації.

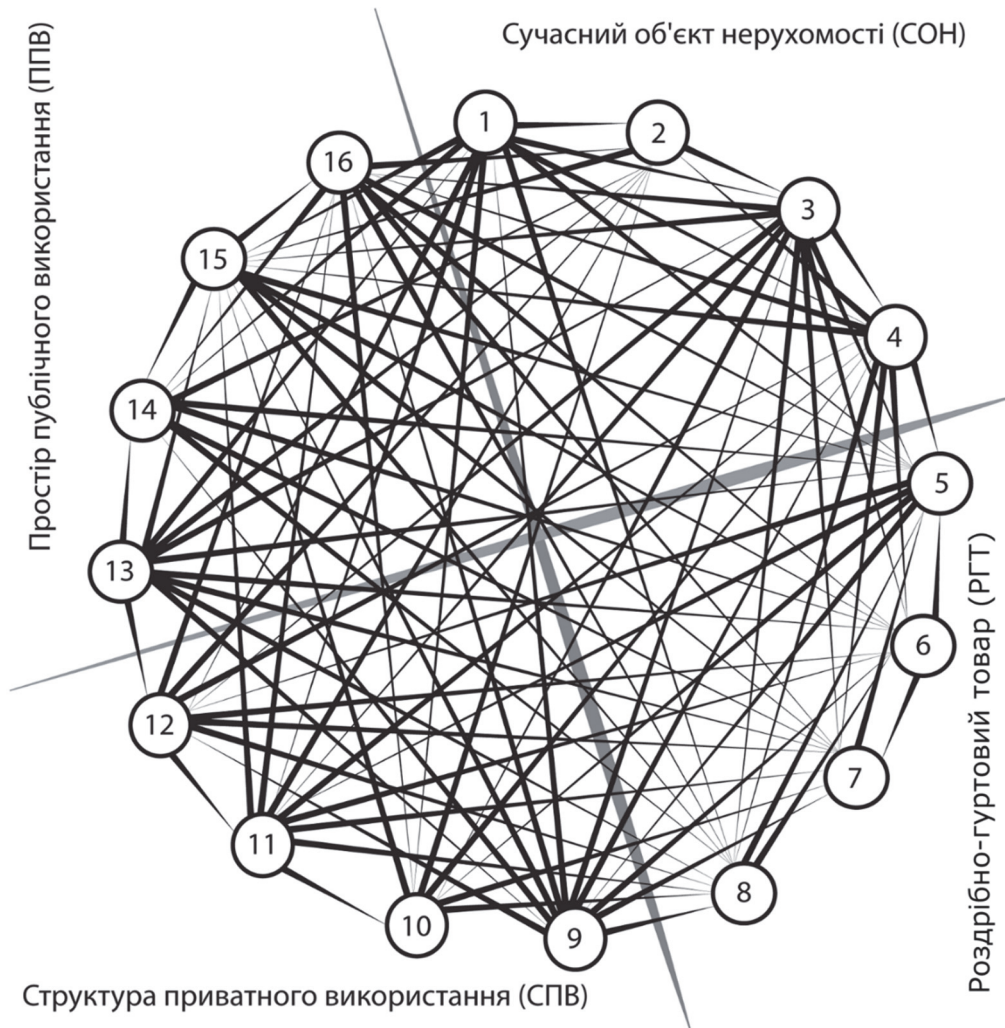
В математичній «теорії графів» [11] **матриця інцидентності** (*англ. Incidence matrix*) — одна з форм представлення графа в, в якій вказуються зв'язок між інцидентними елементами графа (ребро (дуга) і вершина). Стовпці матриці відповідають ребрам, рядки — вершинам. Ненульове значення у клітинці матриці вказує на зв'язок між вершиною і ребром (їх інцидентність).

Визначивши по чотирьом принциповим напрямкам дослідження БЖ структурно-логічними схемами ієрархічної його класифікації, далі маємо змогу за допомогою використання графу інцидентної впливовості та матриці

суміжностей оцінити пріоритетність СОН, РГТ, СПВ, ППВ у формуванні громадсько-маркетингового попиту на первинному ринку житлової нерухомості в Україні, за системою в 12 АМО-пазлового оцінення.

При цьому така системи оцінювання, була обрана спеціально. Її використання до 4-го рівня включно дозволяє визначати рівень пріоритетності прийнятих класифікаційних визначень. В основному, більшість груп по кожному напрямку були сформовані з 4-х основних елементів з розрахунковою оцінкою (12/4) у 3 АМО-пазли, але декілька з них мали лише 3 складові, що дозволило їх оцінити у (12/3) 4 АМО-пазли відповідно. Приймавши у якості аксіоми принцип рівнозначності оцінювання кожної з груп третього рівня у 12 АМО-пазлів та рівномірно розподіливши їх на класифікаційні елементи з оцінкою у 3 або 4 АМО-пазли, визначення пріоритетності у загальному вигляді кількісно конкретизувалось показниками нейтральності, впливовості чи залежності. Це надало можливість оцінювання за шкалою у 0,3,4,6,8,9,12 АМО-пазли.

Значне розширення шкали оціночної бази та закладенні можливості до більш ретельного визначення пріоритетів для саморегулювання та самообновлення структурно-логічних схем ієрархічної класифікації БЖ на різних рівнях його формування, обумовлюють наукову значущість та оригінальність дослідження, особливо з огляду на намір. щодо подальшого його проведення в межах теорії графів за матрично-інцидентною оцінкою [11]. Задля перевірки коректності побудови графу інцидентної взаємно впливовості серед визначених класифікаційних груп (див.рис.6) в межах проведення даного дослідження була залучена експертна група у кількості 16 осіб, яка повинна була із запропонованих 3-х або 4-х класифікаційних елементів 4-го рівня структурно-логічних схем у відповідності до визначеного ними рівня впливовості, оцінити важливість кожного та послідовність їх взаємодії поміж 16 вершин графа.

Примітка:

1-4 - Див. третій рівень на рис. 2

5-8 - Див. третій рівень на рис. 3

9-12 - Див. третій рівень на рис. 4

13 -16 - Див. третій рівень на рис. 5

Рис. 6 Граф інцидентної взаємовпливовості основних елементів структурно-логічної схеми ієрархічної класифікації БЖ, на громадсько-маркетинговий попит ринку сучасної житлової нерухомості.

При цьому експертам було надано право, в разі потреби вносити обґрунтовані пропозиції для уточнення схем ієрархічної класифікації, а також по системі в 12 АМО-пазлів оцінити впливовість взаємозв'язків, у матриці суміжності та оціночної пріоритетності основних класифікаційних елементів формування громадсько-маркетингового попиту на сучасному ринку нерухомості.

Усі наведені вище схеми, граф інцидентності та наведена на рис.7 матриця суміжності, пройшли експертну оцінку, та мають відповідний до неї вигляд. За результатами даної оцінки було визначено, що на сьогодні для створення БЖ основними факторами впливу на його формування у якості СОН,

СПВ, та ППВ є сукупність складових елементів з розряду що визначають житло РГТ для задоволення громадсько-маркетингового попиту. По матрично-інцидентній оцінці у +283 АМО-пазли БЖ у якості РГТ найсильніше впливає на формування СПВ на рівні -135 АМО-пазлів, та майже удвічі менше на ППВ з оцінкою -78 АМО-пазлів та СОН у -72 АМО-пазли відповідно.

Показник СОН щодо оцінки впливовості на формування підкреслює

БЖ		СОН				РГТ				СПВ				ППВ				БЖ
№	(-)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(+)	↓	IV.11	IV.13		IV.21		IV.23		IV.31		IV.33		IV.41		IV.43			
	→		IV.12	IV.14		IV.22		IV.24		IV.32		IV.34		IV.42		IV.44		
1	IV.11	0	+12	+12	+9	+9	0	0	+3	-12	+6	+12	+6	-12	+12	+12	0	СОН
2	IV.12	-12	0	+12	-12	0	0	0	0	0	-6	-9	-3	-6	-12	+12	-6	
3	IV.13	-12	-12	0	+12	+12	+3	+12	+6	-12	+6	+3	+3	-3	0	+3	+6	
4	IV.14	-9	+12	-12	0	+12	+3	+12	+6	-12	-6	-3	-9	0	0	+12	+12	
5	IV.21	-9	0	-12	-12	0	-6	-6	-6	+12	+12	+12	+6	-12	-12	-9	-9	РГТ
6	IV.22	0	0	-3	-3	+6	0	+12	-9	-3	0	-12	-12	-12	-12	-3	-9	
7	IV.23	0	0	-12	-12	+6	-12	0	0	-9	-12	-12	-12	-12	-12	-12	-9	
8	IV.24	-3	0	-6	-6	+6	+9	0	0	-3	-3	-6	-9	-6	-6	-12	-9	
9	IV.31	+12	0	+12	+12	-12	+3	+9	+3	0	0	0	+12	-3	+9	+9	+12	СПВ
10	IV.32	-6	+6	-6	+6	-12	0	+12	+3	0	0	-3	0	0	0	+3	-9	
11	IV.33	-12	+9	-3	+3	-12	+12	+12	+6	0	+3	0	-12	0	0	+9	+12	
12	IV.34	-6	+3	-3	+9	-6	+12	+12	+9	-12	0	+12	0	-3	0	0	+9	
13	IV.41	+12	+6	+3	0	+12	+12	+12	+6	+3	0	0	+3	0	+12	+6	0	ППВ
14	IV.42	-12	+12	0	0	+12	+12	+12	+6	-9	0	0	0	-12	0	-6	-3	
15	IV.43	-12	-12	-3	-12	+9	+3	+12	+12	-9	-3	-9	0	-6	+6	0	+6	
16	IV.44	0	+6	-6	-12	+9	+9	+9	+9	-12	+9	-12	-9	0	+3	-6	0	
	Σ1	-69	+42	-27	-18	+51	+60	+120	+54	-78	+6	-27	-36	-87	-12	+18	+3	
	Σ	-72				+285				-135				-78				

Рис. 7 Матриця суміжності та пріоритетності оцінювання БЖ

правомірність гіпотези, щодо визначення докорінних змін що відбулись у будівництві БЖ, з появою ринку його реалізації та алгоритмом урахування громадсько-маркетингового попиту на житло.

Найнижчий показник оцінювання впливовості сучасних реалій на формування СОН визначає правомірність гіпотези щодо назрілої необхідності комплексного перегляду принципів формування БЖ за методиками попередніх

періодів, але особливо тих, які застосовувались у колишньому СРСР. На разі це не говорить про докорінну відмову від всебічно набутого вітчизняного досвіду у містобудуванні, або засобах ефективного створення БЖ. чи принципах його формування. Мова йде лише про те, що у відповідності до «революційних» змін, які замість безкоштовної «роздачі» житла впровадили ринок продажу нерухомості, яка в решті решт набула статусу РГТ. Подальші еволюційні удосконалення БЖ, з недалекого минулого у наближене майбутнє, можуть бути достатньо ризикованим у вимірі його конкурентоспроможності споживчим характеристикам.

Відаючи належне традиційним підходам до створення СОН, які за матрично-інцидентною оцінкою більш ніж на чверть визначають рівень формування попиту навколо створених під реалізацію РГТ, розглянемо інші класифікаційні групи, які більш активно впливають на споживчу якість РГТ. Цілком логічно підтверджується матричний розрахунок найвищого показника, щодо наданої оцінки СПВ, від рівня ефективності вирішення якого майже на половину (трохи менше 40%) залежить споживчий попит на РГТ у сфері створення і реалізації БЖ. Логічно ще й тому, що потенційні покупці, особливо на рівні тих хто має за мету придбати помешкання, більш за все зацікавлені у його споживчій якості. Якщо помешкання прийнятне для споживача, на разі за оцінкою відповідної структурно-логічної схеми ієрархічної класифікації, можливий ризик, що це не відбудеться, зменшуються майже вдвічі, що і підтвердив матрично-інцидентний розрахунок. При цьому майже половини, або навіть двох третин явно не достатньо, на разі комплексного оцінювання БЖ у вимірі РГТ на рівні природно-об'єднаних в єдине об'ємно-просторове формування СОН та СПВ. Для відображення повної картини необхідно також задовольнити, більш ніж $\frac{1}{4}$ частину вимог споживчо-маркетингового попиту на рівні формування ППВ. Чим більше вимог з цієї класифікаційної групи буде задовільнено, тим більш привабливим в цілому на ринку буде виглядати БЖ у якості РГТ підвищеного попиту.

При цьому більш ретельно розглянути отримане співвідношення у -78 АМО-пазлів, слід звернути увагу на те, що за матрично-інцидентним визначенням його «вартість» могла б досягнути значно вищого рівня у -99 АМО-пазлів. Але для умови оцінювання ППВ лише у містобудівному контексті та позаквартирно-навколооб'єктному просторі, цей начебто парадокс має доволі логічне пояснення, яке можна знайти на 4-му рівні структурної схеми формування ППВ з огляду на експертно визначені рівнів впливовості: вбудовано-прибудованих об'єктів нежитлового призначення оцінених у +18 АМО-пазлів, та внутрішньо-будинкових місць загального використання оцінених у +3 АМО-пазлів. Важко сперечатися з тим, що вбудовано-прибудовані об'єкти або структура внутрішньо-будинкових комунікацій немає ніякого впливу на формування об'ємно-

просторової структури СОН, чи на розширення функціонально-споживчих якостей БЖ у контексті його відображення РГТ, або на загальну побутову СПВ, не кажучи вже про внутрішній класифікаційний взаємний вплив у межах ППВ.

Висновок

Таким чином, закладені в основу даного дослідження структурно-логічні схеми ієрархічної класифікації БЖ дозволили розглянути принципи його формування по чотирьом основним напрямкам: у якості сучасного об'єкту нерухомості, роздрібно-гуртового товару, структур приватного використання а також простору публічного використання.

За допомогою побудованого графа та матриці суміжності, також відбулась перевірка правильності гіпотези, щодо наявної необхідності, з урахуванням змін, що відбулися за останнє чверть століття в Україні, дещо модернізувати основні підходи до створення БЖ по схемі його перетворення у РГТ над широкого житлозабезпечуючого вжитку.

За допомогою експертного матрично-інцидентного оцінювання, більш ніж 60 складових елементів, які за логікою дослідження потребували окремої уваги, у кількісному вимірі була з'ясована пріоритетність кожного з них, а також по групам в цілому, з огляду на впливовість щодо задоволення громадсько-маркетингового попиту на БЖ. Кількісний склад цих елементів у пріоритетності відображення та системно-функціонального доповнення із частин змістовно-невизначених рівнів у електронно-автоматизованому режимі дозволить забезпечити досягнення високої якості формування БЖ як у сучасних реаліях ринку нерухомості, так і по мірі його перспективного розвитку.

Список літератури:

1. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень
2. ДБН В.2.2-15-2005 Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення
3. Рубаненко Б.Р. Жилая ячейка в будущем / Б.Р. Рубаненко, К.К. Карташова, Д.Г. Тонский и др.; Науч. ред. Б.Р. Рубаненко, К.К. Карташова. - М.: Стройиздат, 1982.- 198 с.
4. Карташова К.К. Формирование архитектуры структуры жилища на социально-демографической основе: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. д. арх.: (18.00.02)/ Московский архит. ин-т. - М., 1985. - 42 с.
5. Кияненко К.В. Архитектура и социальное моделирование жилища: автореф. дис. ... докт. арх. 18.00.02 / Кияненко Константин Васильевич; – Москва, 2005. – 34 с.

6. Дурманов В. Ю. Основные направления планировочного развития современного жилища (по результатам переписей и инвентаризаций жилищ развитых стран) / В. Ю. Дурманов. – Львов: ЛПИ, 1992. – 90 с.
7. Репин Ю.Г. Архитектура жилища / Ю.Г. Репин – К. : КП «НИИСЕП» – ППЦ «Тираж», 2003. - 288 с.
8. Яблонская А.Д. Развитие общества и разнообразие жилья / А.Д. Яблонская // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. збірник – К. : КНУБА. – 2009. – Вип.35. – С. 497–502
9. Peiser Richard B . Professional real Estate development /The ULI Guide to the business/ Peiser Richard B , Anne B. Frej / Second edition .Washington DC/ULI The Urban Land institute. 2003 - 450 p.
10. ДСТУ-Н Б СЕН/TS 14383-3:2011 (СЕН/TS 14383-3:2005, IDT) Запобігання злочинам. Міське планування та проектування будівель. Частина 3. Настанова з підвищення безпеки житлових будинків.
11. Харари Ф. Теория графов / Пер.с англ. и предисл. В. П. Козырева. Под ред. Г. П. Гаврилова. Изд. 2-е. - М.: Едиториал УРСС, 2003. - 296 с .
12. Буравченко С., Чижевський О. Комерційне квартирне житло. Його риси й особливості. Особняк - 1 (32) 2004 С. 4-16.
13. Книш В.І. Архітектурне проектування житла. Навчальний посібник.-К.:КНУБА.А+С.2012-176 с.

Аннотация: В статье рассмотрены и прокомментированы структурно-логические схемы иерархической классификации многоквартирного жилья. Теоретически доказана целесообразность использования системы в 12 АМО-пазлов, для оценки приоритетов влияния составляющих элементов, в пределах определенной иерархии, и графо-матричной оценки их показателей.

Abstract: In the article considered and commented structurally-logic schemes of hierarchical classification of apartment accommodation. Theoretically proved expediency of the use of the system in 12 АМЕ-puzzles, for the estimation of priorities of influence of component elements, within the limits of certain hierarchy, and is appraised their indexes by the graph incidence matrix.

Ключевые слова: многоквартирное жилье, современный объект недвижимости (СОН), рознично-оптовый товар (РОТ), структура частного использования, пространство публичного использования, иерархия, классификация, спрос, граф, матрица инцидентности.

Key words: apartment building, modern object of the real estate, retail-wholesale commodity, structure of the private use, space of the public use, hierarchy, classification, demand, graph, incidence matrix.

Доц каф АБС канд. арх. Мержиевская Н.Ю.

ст. гр. АБС-512м(н) Пигович А.Г.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ АРХИТЕКТУРЫ КИНОТЕАТРОВ

Аннотация. Рассматривается развитие архитектурно-планировочного решения учреждений кинопоказа.

Ключевые слова: кинотеатр, мультиплекс, конфигурация, реконструкция, в современных кинотеатрах, архитекторы.

Главное помещение кинотеатра — зрительный зал с экраном большого размера и системой воспроизведения звука, состоящей из нескольких громкоговорителей, обеспечивающих объёмный звук. В современных кинотеатрах часто располагается несколько зрительных залов, обязательна система кондиционирования воздуха, а современные звуковоспроизводящие системы состоят из множества отдельных звуковых каналов. При проектировании зданий для кинотеатров одной из главных задач считается достижение наилучших акустических характеристик кинозала для качественного звучания. В кинотеатрах обычно также имеются фойе для зрителей, гардероб, буфет, служебные помещения. Современные многозальные мультиплексы широко применяют безперемоточные плоттеры, позволяющие демонстрировать фильмы любой длительности одним постом без перезарядки. В сочетании с централизованным управлением кинозалами и высоким уровнем автоматизации кинопоказа это позволяет обслуживать весь мультиплекс одним киномехаником. Подавляющее большинство кинотеатров оснащаются кинопроекторами, рассчитанными на киноплёнку шириной 35 (99% коммерческих кинотеатров мира (которые еще не перешли на цифру) используют 35 мм плёнку, остальные 70 мм или IMAX формат или OMNIMAX). В современном мире, получили развитие киноцентры. [1]

Технологии кинопоказа. В современных цифровых кинотеатрах демонстрация кинофильма происходит цифровым кинопроектором с жесткого диска. Такая технология кинопоказа в настоящее время практически полностью вытеснила традиционную плёночную, вследствие своей гибкости и экономичности. Так, мировые премьеры могут происходить одновременно в разных точках земного шара, благодаря тому, что отпадает необходимость

физической доставки фильмокопий в каждый кинотеатр. Цифровые технологии, которые позволяют передавать цифровые данные фильма по защищенному каналу связи через интернет или спутниковый ретранслятор, получили широкое распространение в 2013 году.[2]

Кинотеатр 3D. Специально оборудованные кинотеатры приспособлены для демонстрации трёхмерного кино. Большинство современных цифровых кинотеатров проектируются и строятся в расчете на демонстрацию стереофильмов. При трехмерном кинопоказе, в зависимости от конкретной технологии, используется один или два кинопроектора (пленочных или цифровых). При этом каждый глаз зрителя видит свою часть стереопары, проецируемой на экран. В результате изображение воспринимается объемным. [2]

4D аттракционы. 4D аттракционы устанавливаются в каждом современном кинотеатре и представляют собой подвижную платформу с креслами, которая движется согласованно с сюжетом фильма на экране. Сеанс в таком аттракционе длится 10-15 минут, количество зрительских мест от 5 до 30. [5]

Кинотеатр IMAX. Кинотеатр, рассчитанный на технологию IMAX, существенно отличается от обычного. Большая разрешающая способность системы и качественная детализация изображения допускают расположение зрителей близко к экрану, что позволяет полностью перекрыть им поле зрения человека. За счет отсутствия «слепых» зон происходит эффект полного погружения в сцену, усиливающийся при демонстрации 3D кинофильмов. При этом зал не рассчитан на большую вместительность: обычно строится от 8 до 14 рядов кресел, задние из которых расположены от экрана на расстоянии, примерно равном его высоте. Все кресла обеспечивают «полулежачее» положение и наклон до 30°. Таким образом, зрители оказываются прямо перед экраном, стандартный размер которого 22×16,1 м, но может быть и значительно больше, в зависимости от размеров зала. В отличие от широкоформатного кино, IMAX изначально не имел совмещённой фонограммы на киноплёнке. Вместо неё использовалась отдельная перфорированная магнитная лента шириной 35 мм, синхронизированная с кинопроектором. На ней записывался 7-канальный звук по технологии, аналогичной использованной в формате «Синерама». В современных цифровых кинотеатрах звуковые данные воспроизводятся сервером с того же жёсткого диска, с которого воспроизводится изображение. Громкоговорители располагаются за экраном и вокруг кинозала для достижения максимального эффекта присутствия. При строительстве особое внимание уделяется акустическому оформлению зала, поэтому для соблюдения фазовых характеристик, динамики монтируются с применением лазерного луча для точного соблюдения монтажных расстояний. Первый кинотеатр IMAX DOME (сферорама

«Омнимакс») был открыт в Сан-Диего в 1973 году. Первый IMAX 3D кинотеатр был построен в Ванкувере к Экспо-86. [2]

Мультиплекс – это кинотеатр с несколькими кинозалами (фактически комплекс кинотеатров), как правило, тремя или больше. Если количество залов превышает 12, такие комплексы называют мегаплексами (megaplex). Кинозалы, как правило, небольшие, так как основная цель — показ нескольких фильмов одновременно, чтобы привлечь зрителей с разными предпочтениями. Мультиплекс также, помимо демонстрации кино, может предоставлять иные развлечения, позволяя посетителям получить максимум удовольствия. Для этого в здании кинотеатра могут устраиваться бар или кафе, бильярд, игровые автоматы, боулинг. [5]

Многофункциональный комплекс «Westside» (Рис.1) построен в 2008 году по проекту известного архитектора Даниэля Либескинда на периферии г. Берна. Westside демонстрирует характерный «почерк» архитектора: угловатые объемы скрывают ломанные линии и неожиданные повороты интерьера, освещенного через щелевидные проемы в перекрытиях. Внутри создана имитация города – некоего нового Берна с переулками и площадями; в комплекс входят собственно торговый центр с 55 магазинами, 10 кафе и баров, гостиница, кинотеатр-мультиплекс, аквапарк и апартаменты. Такое соединение функций, считают девелоперы и архитектор, должно создать в «Westside» настоящую городскую жизнь с активностью на «улицах» 24 часа в сутки. Сочетание в одном комплексе с мультиплексом, помимо привычных функций, аквапарка и гостиницы еще более увеличивает его коммерческий потенциал. [4]

Рис.1. Многофункциональный комплекс «Westside»

Многофункциональный торгово-развлекательный центр «Curgum Arena» (Рис.2). Используемые для отделки «Curgum Arena» материалы – это самого высокого качества гранита, стекло, сталь и дерева, а так же алюминиевые листы под медь, символизирующие значение этого ресурса для региона и для развития современной промышленности. В первом и втором этажах комплекса размещены торговые помещения и предприятия сферы услуг. Выше расположены фуд-корт и фитнес-центр. На третьем уровне размещен вход в

пятизальный миниплекс и офисные помещения. Гараж располагается в двух верхних уровнях и на крыше комплекса, для подъема машин оборудована круговая рампа в виде цилиндрической пристройки. Общая площадь здания составляет 35 тыс.кв.м., в нем насчитывается 130 магазинов и предприятий обслуживания. Внутренняя функциональная схема решена в виде треугольника, в вершине каждого из углов которого находятся вертикальные коммуникации, а в нижнем уровне – входы. В одной из вершин располагается главный вход и обширный круглый атриум. [4]

Рис.2. Многофункциональный торгово-развлекательный центр «Cyprum Arena»

Киноцентр, г. Пусан, Южная Корея, арх. бюро Кооп Химмельб(л)ау (Рис.3). В южнокорейском городе Пусан открылся киноцентр, построенный по проекту австрийского бюро «Кооп Химмельб(л)ау», Австрия. Характерный элемент здания, призванного стать новым домом для Пусанского международного кинофестиваля (BIFF) — самая длинная в мире консольная кровля с выносом в 85 м и размером 60 на 120 метров. Бросая вызов силе притяжения, консоль опирается на конусообразную колонну, внутри которой расположены главный вход и кафе. Инновационности сооружению добавляет то, что «изнанка» крыши-консоли покрыта светодиодными панелями. В дни работы кинофестиваля эта поверхность играет роль экрана для динамичного светового шоу, а также способно служить «холстом» для художников, работающих в жанре видео арта. Внутренние и внешние пространства здания могут вместить до 6 800 посетителей. На 60 тыс. м² комплекса расположены кинозалы, рестораны, многофункциональный зрительный зал на 1000 мест и многочисленные общественные зоны. [4]

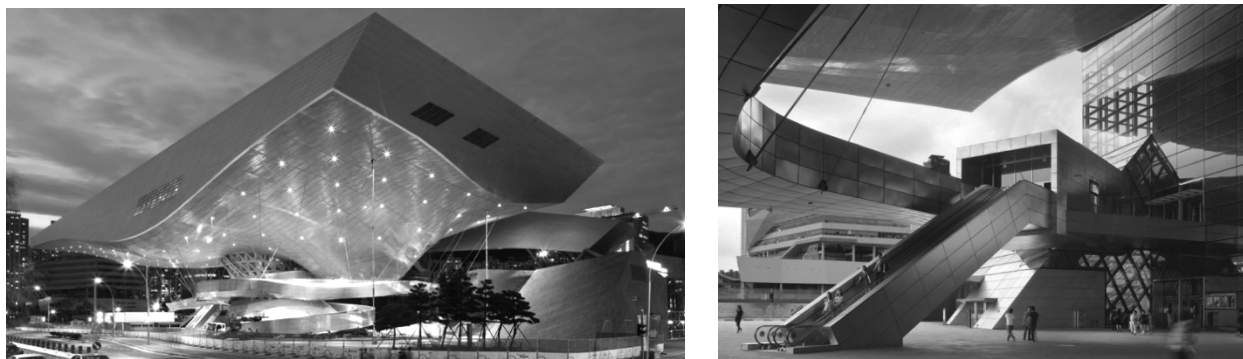

Рис.3. Киноцентр, г. Пусан, Южная Корея, арх. бюро Кооп Химмельб(л)ау

Сейчас кинотеатры (мультиплексы), ставшие для зрителя не только местом просмотра фильмов, но и местом общения, способны удовлетворить любые запросы потребителей. Наличие ресторанов, кафе и баров очень влияют на степень привлекательности конкретного кинотеатра. И если с инфраструктурой и современным оборудованием кинотеатров все не так плохо, то их репертуар оставляет желать лучшего. Нам еще далеко до уровня американских многозальников. В Европе и Америке кинотеатр на 8 – 25 залов показывает весь спектр кинематографа. Придя в кино всей семьей, можно найти продукт на любой вкус (мультфильмы, комедии, триллеры и т.д.).

Литература.

1. В.В.Адамович. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений
2. Протич. В., Подлипский Ю., Милославов В. Элементы проектирования кинотеатров и фильмобаз. Изд. Искусство., М., 1956.
3. Качерович А., Парфентьев А., Хрущев А. Звукотехника кинематографии, Госкиноиздат., М., 1950.
4. http://pnu.edu.ru/media/filer_public/d0/42/d04266bd-8c4f-4aa4-8604-e809d6c09094/23.pdf
5. «Мультиплекс» Савкова. Хабаровск Издательство ТОГУ 2013 М.

Анотація. Розглядається розвиток архітектурно-планувального рішення установ кінопоказу.

Ключові слова: кінотеатр, мультиплекс, конфігурація, реконструкція, в сучасних кінотеатрах, архітектори.

УДК 721.01

доц.каф. АБС Мержиевская Н.Ю.
ст. гр. АБС-511М(п) Шулипа Д.В.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ПРИЕМЫ ПО РАЗМЕЩЕНИЮ КИНОКОНЦЕРТНЫХ КОМПЛЕКСОВ

Аннотация. В данной статье рассмотрены основные приемы по размещению киноконцертных комплексов в структуре города и за его пределами. Проанализированы две основные тенденции размещения такого типа зданий. Детально освещена проблема выбора участка для культурно-зрелищных учреждений.

Ключевые слова: киноконцертный комплекс, культурно-зрелищные учреждения, централизованный комплекс, загородный комплекс, островное расположение, реконструируемая улица, культурный центр.

Своеобразие киноконцертных комплексов раскрывает не только их зрелищная часть, но и архитектурный облик самого здания. Естественно приоритетом является стремление поместить комплекс в живописную парковую зону, ближе к центру, сделав равнодоступным для населения разных районов города.

Киноконцертные комплексы обогащают архитектурно-пространственный ансамбль центра, поднимают его общественное значение. В этом большую роль играет не только собрание людей ради просмотра зрелищ, но и активное общение с единомышленниками - устраивая дискуссии на темы кино; прослушивая лекции ведущих специалистов в киноиндустрии; посещая занятия в студиях с известными творцами киноискусства; используя для общения богатый фонд, которым располагают библиотеки и медиатеки комплекса. Исходя из этого, киноконцертный комплекс становится своеобразным центром встречи людей.

Роль комплекса, как учреждения культуры, в городе очень высока (Рис.1, Рис.2). Его зрелищная часть с большими и малыми киноконцертными залами, выставочная часть с экспозиционными залами, комплекс массовых культурно-просветительных мероприятий, привлекают к нему потоки посетителей – жителей города и туристов. Поток этот возрастает, стимулируя оживление, активизацию социальной роли центра.

Центральное расположение объекта в городе позволяет ему активизировать работу, включать в поле своего влияния все новых посетителей. Центральное

положение здания - гарантирует удобную транспортную связь со всеми районами города; удаленность, создает известную изоляцию, нейтрализует его притягательность.

Таким образом, размещения киноконцертного комплекса в центральной части города рационально и для архитектуры города, и для комплекса, и для потенциального посетителя. Однако в этом есть и обратная сторона: место, где строится сооружение, не должно быть затесненным, а воздух загрязнен вредными выбросами автомобилей, что в центре неизбежно. Поэтому, размещению комплекса в городских центрах противостоит другая тенденция.

Появляется новый тип киноконцертного комплекса, который располагается за городом (Рис.3, Рис.4), часто, если представляется свобода выбора, в живописной местности, популярной во время отдыха и отпусков. Такой вариант стал чаще встречаться в зарубежной практике, во многих городах (в большинстве курортных) кинофестивали проходят на базе дворцов культуры и фестивалей, расположенных за городом. Но этот комплекс более специфичен, так как в основном он будет специализироваться на показе зрелищ фестивального типа, которые являются нерегулярными и проходят всего несколько раз в году.

Для повседневной эксплуатации этот вариант не является практичным, так как при такой удаленности от центра города основная масса посетителей будет прибывать только в выходные дни. Горожанин же рассматривает посещение комплекса как отдых от забот, напряжения повседневной жизни и работы.

Не смотря на некоторые плюсы расположения киноконцертных комплексов за городом, для проектирования объекта все же выгоднее будет расположение в центре, так как он рассчитан на ежедневное посещение людей.

Рис.1 Дворец Berlinale Palast в центре города Берлин, Германия.

Рис.2 Концертный дом Nordea в Таллине, Эстония

Следует учесть особенности прилегающего к будущему комплексу участка. Здание должно быть доступно и досягаемо (можно легко составить план местности, добраться, доехать общественным транспортом, возможно разместить на стоянке туристские автобусы или личные автомобили). Участок должен позволять решить вопросы реконструкции здания, пристройки дополнительных помещений. Доступность подразумевает также, что службы, задействованные в обеспечении безопасности комплекса, выполняют свои задачи беспрепятственно. При выборе участка или здания обязательно учитываются требования безопасности, предъявляемые к культурно-зрелищным учреждениям (наличие близлежащих зданий, их размещение относительно комплекса, наличие общих переходов). Учитывается и перспектива развития местности (строительство еще каких-либо зданий, коммуникаций, прокладка дорог и т. п., что может повлиять на качество внешней и внутренней среды киноконцертного комплекса, потребовать от него дополнительных затрат на ликвидацию негативных последствий: загазованности воздуха, вибрации, излишнего шума и т. д.).

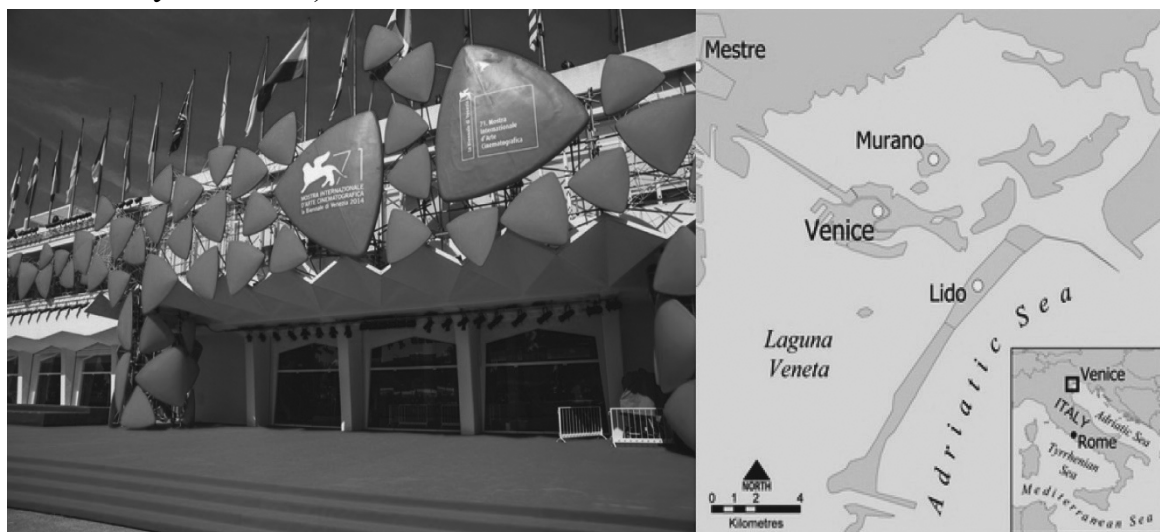

Рис.3 Дворец кино (Palazzo del Cinema) на острове Лидо в Венеции, Италия

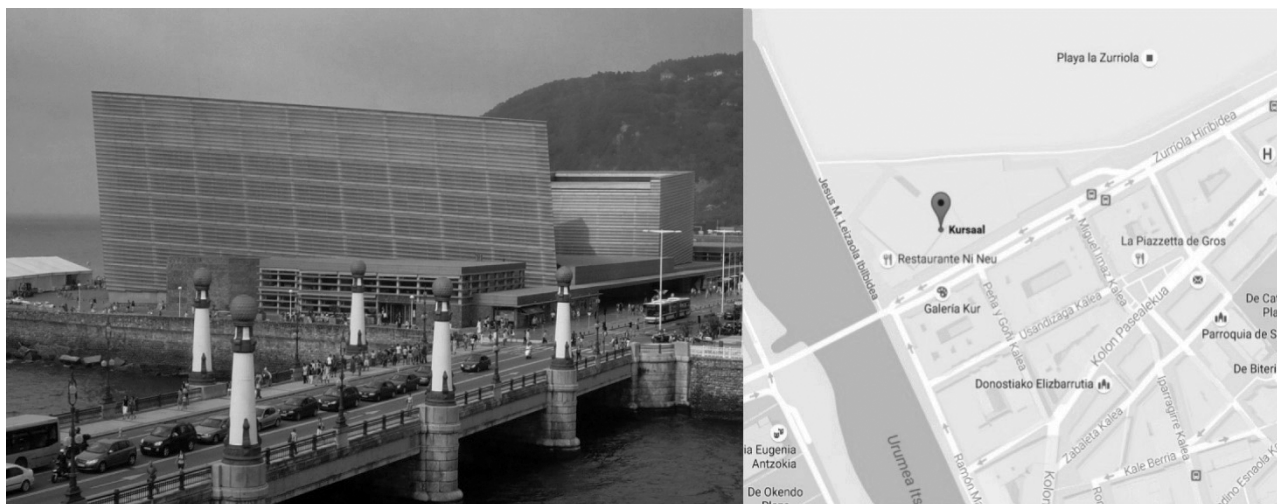

Рис.4 Дворец конгрессов Kursaal в Сан-Себастьяне, Испания.

Практика современного строительства дает характерные приемы расположения культурно-зрелищных комплексов в природной или градостроительной среде:

- островное свободное расположение здания на открытом природном участке. Предполагает круговой обзор здания с разных точек зрения. Такое положение требует увязки архитектурного решения здания с природным окружением. Положение комплекса в парке облегчает достижение связи интерьера с внешней средой, организацию летних открытых киноконцертных площадок, выставочные залы на открытом воздухе, террасирование территории, включение в композицию зелени и воды, предпосылки эстетической выразительности здания и защиты его от пыли и загрязненного воздуха;
- размещение комплекса в зоне реконструируемой улицы, площади города. Если здание располагается в ансамбле старого города, возникает проблема взаимосвязи старого и нового. Необходимо прежде всего определить, с какой целью включается в ансамбль новый объект. Если он должен стать ведущим элементом в композиции, ему придается значение статической доминанты. В том случае, когда объект включают в сложившуюся пространственную композицию, ему придается подчиненный характер, и целостность ансамбля достигается средствами соразмерности масштабов, единством ритма и модуля. В стесненных городских условиях киноконцертный комплекс, контрастируя со сложившейся застройкой, получает укрупненное объемное решение;
- размещение комплекса в составе культурного центра города. При этом здание рассматривается как часть нового. При размещении сооружения в единовременно создаваемом ансамбле структура объекта подчиняется творческому замыслу и наделяется соответствующими пластическими

качествами и пропорциональным строем. Расположение комплекса в культурном центре повышает его посещаемость.

Для культурно-зрелищного учреждения следует предпочитать участок, который имеет удобные транспортные связи с центром и другими районами города. При выборе участка окружение и территория оцениваются с позиции возможности развития комплекса во времени.

Литература.

1. Адамович В. В. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений. – Москва, 1984 г.
2. ДБН 360 - 92 **. Градостроительство. Планировка и застройка городских и сельских поселений. – Киев: «Мінрегіонбуд», 1992 г.
3. ДБН В.2.2-9-2009 Гражданские здания и сооружения. – Киев: «Мінрегіонбуд», 2010 г.
4. Современные тенденции в архитектурном проектировании, источник: www.cont-trend-arch-proect.blogspot.com/2014/04/blog-post_6836.html
5. Формирование типа культурно-зрелищного здания с учетом природных и градостроительных факторов - www.megapredmet.ru/2-11448.html

Анотація. У даній статті розглянуті основні прийоми по розміщенню кіноконцертних комплексів в структурі міста і за його межами. Проаналізовано дві основні тенденції розміщення такого типу будівель. Детально висвітлено проблему вибору ділянки для культурно-видовищних закладів.

Ключові слова: кіноконцертний комплекс, культурно-видовищні установи, централізований комплекс, заміський комплекс, острівне розташування, реконструюються вулиця, культурний центр.

Annotation. This article describes the basic techniques for placement cinema and concert complex in the city structure and beyond. We analyzed two main trends of this type of accommodation buildings. Detail illuminated site selection problem for cultural and entertainment establishments.

Key words: cinema complex, cultural and entertainment establishments, central complex, outside city complex, island location, redeveloped street, the cultural center.

УДК 725

доц. каф. АБС канд. арх Мержиевская Н.Ю.

ст. гр. АБС-511М(п) Петровская Ю.С.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

КОНЦЕПЦИЯ ГОСТИНИЦ БУДУЩЕГО: ИДЕАЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ДЛЯ ОТДЫХА

Аннотация. Все идеи будущего вдохновляют современный мир, чтобы покорять не только Землю, но и космос и глубины океана. В данной статье будут рассмотрены особенности формирования архитектурно-пространственной концепции отелей будущего.

Ключевые слова: гостиницы будущего, эко-отель, стратегии будущего, идеи будущего, концепции отелей, виртуальный мир.

Концептуальные отели будущего – не просто дань моде, но уже «новое лицо гостеприимства». Строгие линии и всегда актуальный минимализм – уже не лучшие из них. Сегодня акцент делается на ярко выраженную индивидуальность. И неважно, где находятся отели – в лесах Амазонки или на дне Тихого океана. Такие отели самодостаточны и сами меняют атмосферу вокруг себя, заряжая все вокруг особой энергетикой.

Еще в 2008 году ученые из немецкого Института Фраунхофера создали модель «умного» гостиничного номера с целью наглядно продемонстрировать работникам гостиничного бизнеса, как можно использовать новейшие технологии для улучшения комфорта постояльцев. Максимальный уют и удобство гостям должны были обеспечивать округлые формы, психологически способствующие расслаблению организма, «говорящие компьютеры», реагирующие на голосовые команды, и прочие радости бытия вроде сенсорных лампочек на полу, освещающих вам путь ночью.

Согласно прогнозу известного британского футуролога Яна Пирсона, регулярно высказывающего технопредположения о развитии архитектуры, искусства, медицины и науки будущего, номера в отелях к 2030 году научатся сами подстраиваться под привычки, вкусы и настроение гостей. Согласно предсказанию Яна, гости смогут сами «моделировать» пространство своего номера. [1]

Специалисты испанской дизайн-студии Serrano brothers представили новое достижение "ITH Room Xperience", продемонстрировавшее, какими могут быть

гостиничные номера в будущем. Зарубежные архитекторы предлагают сделать окна в номерах в форме глаз, а вместо стен установить прозрачные сенсорные дисплеи. Управление на них планируется осуществлять с помощью смартфона. [2]

Поскольку стены будут сенсорные, то клиенты смогут настроить такое изображение, какое захотят (Рис.1). К примеру, увидеть своих детей на пляже у моря со всеми звуками прибоя и криками чаек. А специальные датчики будут определять пульс посетителя, его кровяное давление, а также глубину сна прибывшего туриста или командированного. На следующий день будет проведен анализ полученных данных, после чего постояльцу дадут рекомендацию по питанию и величине физических нагрузок.

Подушка по желанию посетителя будет делать ему расслабляющий массаж, а тренер с сенсорного экрана поможет позаниматься физическими упражнениями. Виртуальный шопинг на стене поможет приезжим сократить время и обеспечит удобный «поход» в магазин с дивана. Общение с родными и близкими тоже будет своеобразным – в любой момент гость сможет вызвать жену, брата, сестру и т.д. - кого угодно на связь и увидеть рядом с собой, к примеру, сидящим на диване. [2]

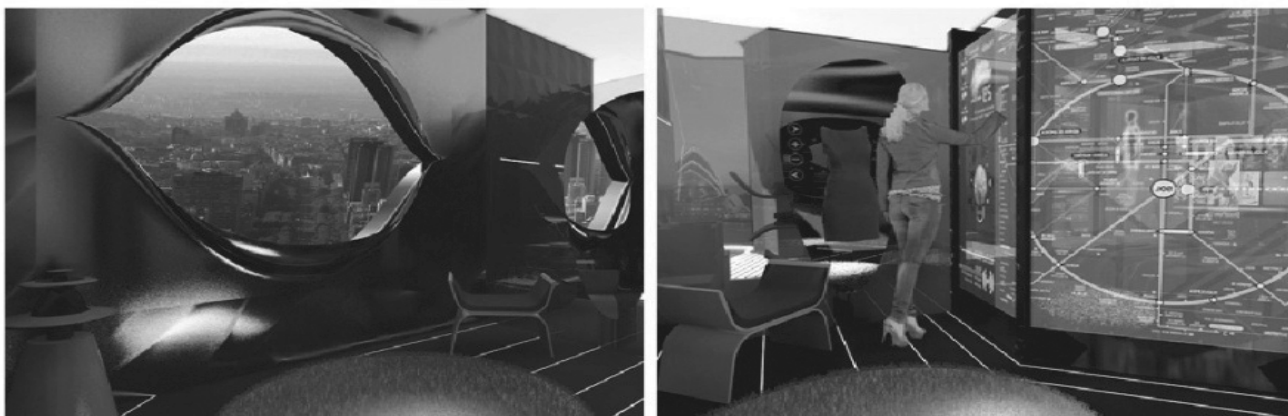

Рис.1. Гостиничный номер с сенсорными стенами и с «умными глазами» окнами.

Aeroscraft: летающий отель будущего (Рис.2). Созданный корпорацией Worldwide Aeros летающий отель рассчитан на 250 пассажиров. Он сможет путешествовать со скоростью 280 км/ч. На борту летающего отеля будет казино, рестораны, каюты. Такой себе круизный лайнер в небе. [3]

Рис.2. Летающий отель Aeroscraft на 250 пассажиров.

Космическая гостиница Galactic Suite (Рис.3). Космическая гостиница Galactic Suite Планы по покорению космоса не дают архитекторам покоя: отель Galactic Suite в проекте создателя из Барселоны представляет собой 22 капсулы-комнаты, 7 метров в длину и 4 метра в диаметре каждая. [3]

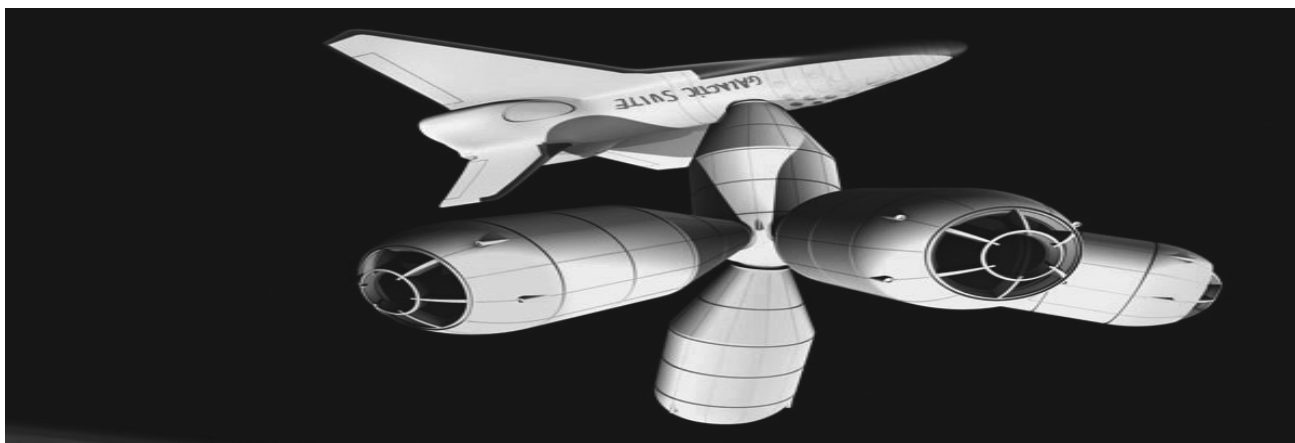

Рис.3. Космическая гостиница Galactic Suite.

Плавающий отель – MORPHotel (Рис.4). Вдохновило архитектора данного отеля устройство позвоночника подводных животных, способного подстраиваться под погодные условия, а также легко маневрировать вне зависимости от географических особенностей различных портов и гаваней. Архитектор Gianluca Santosuosso создала перемещающийся по воде отель с целью перевозки туристов из одной точки земного шара в другую, подобно круизному судну. Отличие лишь в том, что скорость движения плавучего отеля гораздо ниже, но именно это придаёт подобного рода путешествию особую изюминку. [3]

Рис. 4. Плавающий отель – MORPHotel. Архитектор Gianluca.

Океанская спираль «Shimizu» (Рис.5). Предложив в Японии лифт в космос, японские специалисты теперь опускаются под воду. Здесь компания «Shimizu» рассчитывает создать город будущего.

Предложенная ею структура должна предоставить жителям островных территорий возможность продолжить существование в свете повышающегося уровня моря. Как отмечают в «Shimizu», технологии должны достигнуть уровня, необходимого для реализации проекта, в течении следующих 15 лет.

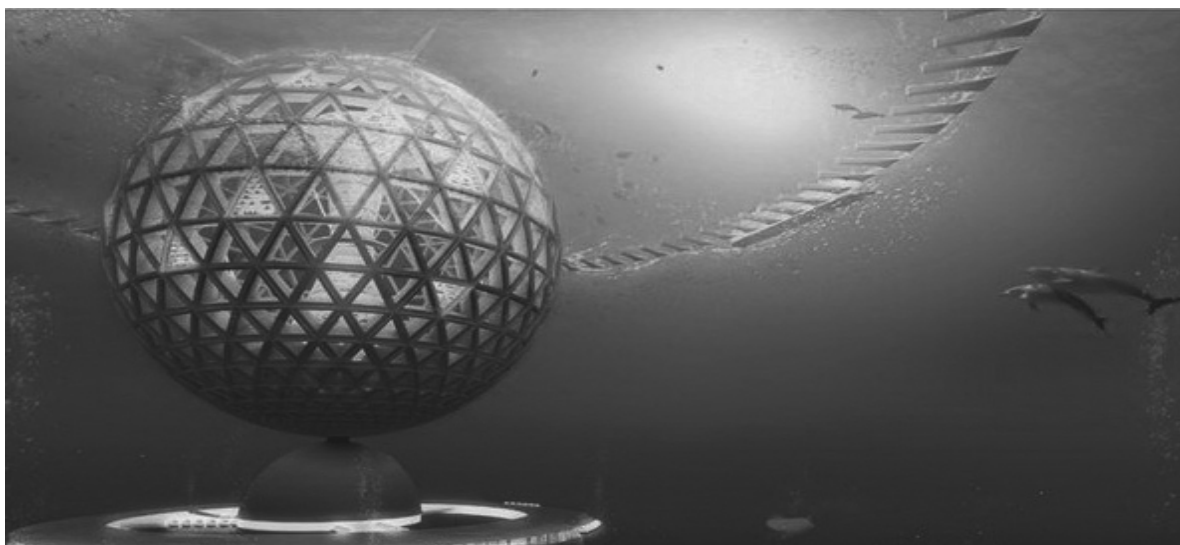

Рис.5. Подводный мир будущего.

В данный момент компания планирует постройку объекта, рассчитанного на 5000 человек. В сферической капсуле, диаметром 0,5км, предусматриваются 3 зоны: жилая, гостиничная и офисная.

Для удержания объекта на наружной глубине будет использоваться спиралевидный трос, отчасти давший проекту название (Океанская спираль).

Его длина составит 15 км. Почти на 4 км трос уйдет в океаническое дно, которое будет предоставлять городу необходимые ресурсы. [4]

Прогнозы на будущее, за редким исключением, всегда недооценивали скорость технического прогресса. За последние несколько десятилетий человечество обрело больше научных знаний, чем за всю предыдущую историю. Логично предположить, что к концу XXI века объем научных знаний удвоится еще не раз.

Литература.

1. Статья Юлии Балтийской «Отель будущего: прогноз», источник: <http://www.euromag.ru/catalogs/hotels/10640.html>
2. Статья Келли Стенфорд «Гостиницы будущего», источник: <http://prohotelia.com.ua>
3. Статья «10 самых потрясающих концептов отелей в будущем», источник: <http://www.novate.ru/blogs/210414/26123/>
4. Статья «Оригинальные иностранные идеи в сфере строительства», источник: <http://www.stroykat.com/n-originalnye-inostrannye-idei-v-sfere-stroitelstva-122954.html>
5. Статья Валентины Зитанской «Будущее не имеет заданной конфигурации, оно, как вода обладает текучестью и способностью принять любую форму», источник: <http://zhitanska.com/content/budushee-chelovechestva>

Анотація. Всі ідеї майбутнього надихають сучасний світ, щоб підкоряти не тільки Землю, але і космос і глибини океану. У даній статті будуть розглянуті особливості формування архітектурно-просторової концепції готелів майбутнього.

Ключові слова: готелі майбутнього, еко-готель, стратегії майбутнього, ідеї майбутнього, концепції готелів, віртуальний світ.

Annotation. All the ideas of the future inspired by the modern world to conquer not only the earth, but also the space and the ocean depths. This article will examine the features of formation of architectural and spatial concept of the future of hotels.

Key words: hotels the future, eco-hotel, the future strategy, the future ideas, concept hotel, virtual world.

ДЕРЕВ'ЯНА РЕКРЕАЦІЙНА АРХІТЕКТУРА В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ В ДРУГІЙ ПОЛ. ХХ СТ.

У статті досліджено вплив особливостей народного будівництва та державної політики СРСР на формування рекреаційної архітектури Карпатського регіону в другій половині ХХ ст. Висвітлено творчу діяльність та вплив на майбутні покоління архітектора Івана Боднарука –творця гуцульської регіональної архітектури.

Ключові слова: дерев'яна рекреаційна архітектура, Карпатський регіон, туристичний притулок, готель, регіоналізм, функціоналізм, «Гуцульський стиль».

Постановка проблеми. Питання дерев'яної рекреаційної архітектури починаючи з ХІХ – до початку 40-вих років ХХ ст. є достатньо дослідженим як з боку стилістики будівель, так і в контексті історичних подій, які впливали на розвиток галузі в цілому. Натомість, дослідженням, нечисленним, в порівнянні з попереднім періодом, відпочинкових будівель, які споруджені в другій половині ХХ ст. в Карпатському регіоні, приділяється дуже мало уваги в серед науковців. Тому, виникає потреба виявлення та комплексного аналізу таких дерев'яних будівель і комплексів. Важливим завданням є введення в наукове середовище імен тих архітекторів, які в умовах складної економічної політичної та ідеологічної ситуації змогли ввести в архітектуру Карпатського регіону характерні риси народного будівництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Комплексних досліджень архітектури дерев'яних будівель та рекреаційної галузі Карпатського регіону в другій половині ХХ ст. не виявлено. Питаннями формування архітектури туристичних притулків, в період від їх появи до наших днів, займалися Я.З. Карашецький та Ю.А. Рочняк. Еволюцію розвитку гірськолижних комплексів в українських Карпатах досліджували Г.М. Шульга та Я.О. Онуфрив. Варто відзначити працю Івано-Франківського архітектора З.Б. Соколовського, який у своїй книзі «Архітектори радянського Івано-Франківська», яка має, радше, біографічний характер, та описує творчу діяльність місцевих зодчих, дає коротку характеристику дерев'яної рекреаційної архітектури означеного періоду. Загалом у книзі представлені світлини збудованих та фрагменти проектної документації не реалізованих будівель, які мають різне функціональне призначення.

Мета. Показати стан розвитку курортної архітектури та рекреаційної галузі Карпатського регіону в другій половині ХХ ст. На основі аналізу архітектурного образу рекреаційних будівель визначити їх стильові та конструктивні особливості. Здійснити порівняльний аналіз типології будівель до- та післявоєнного періодів.

Вступ. Зміни у геополітичній ситуації 1940-вих років безпосередньо повинні були відобразитися і в архітектурній діяльності. У вступі до книги «Архітектура Радянської України» охарактеризовано роль комуністичної партії у розвитку архітектури радянської України такими словами: «Становлення і ріст радянської архітектури проходили під безпосереднім впливом політики партії і Радянської держави. Рішення партії і уряду з питань архітектури і будівництва визначали спрямованість архітектури на всіх етапах її розвитку, надихаючи здчих на нові звершення, на розроблення нових теоретичних положень, планування та реалізацію сміливих містобудівельних та архітектурних проєктів»[1].

Тотальна індустріалізація будівництва, розпочавшись в другій й половині 50-х років, торкнулась і Львова, який в цей час перебував вже в складі СРСР. Зокрема, ідеологія житлового будівництва ґрунтувалась на Постанові ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 31 липня 1957 р. «Про розвиток житлового будівництва в СРСР» і оголошувала боротьбу з «прикрашенням в архітектурі».

Провідні львівські здчі зрозуміли негативні наслідки, від масового застосування типових проєктів у забудові міста та регіону в цілому, в яких не враховувались регіональні особливості народного здчества. Найбільша небезпека полягала в спрощеному підході до проєктування як до передумови забезпечення гідних побутових умов проживання населення, в недооцінці рівня його духовних потреб і, відповідно – недооцінці значення архітектури як явища культури [2, с. 122–126].

Від 1960-х років і весь радянський період відбувалося пожвавлення туристичної галузі. Велика кількість приватних товариств мандрувало Карпатами, зупиняючись у наметових таборах, а поруч з цим на державному рівні були визначені загальносоюзні туристичні маршрути, які базувалися на частково відновлених передвоєнних будовах та новозбудованих туристичних притулках. Таким прикладом є туристична база «Лікувально-оздоровчий комплекс Пікуй» у селі Біласовиця (Воловецький р-н Закарпатської обл.), адаптований з колишньої чехословацької, а потім угорської прикордонної застави, туристична база «Едельвейс» у збереженому готелі міжвоєнного часу в Ясині (Рахівський р-н Закарпатської обл.) із притулком «Драгобрат» у масиві Свидовець біля г. Близниця. На місці знищеного притулку «Заросляк», що розташовувався у підніжжі г. Говерла виникла велика однойменна спортивно-готельна база.

Державна підтримка такого будівництва відіграла позитивну роль, але їхня кількість була помітно меншою, ніж у попередній період (кін. ХІХ – перша пол. ХХ ст.), а рівень утримання через «загальнонародну власність» був низьким [3]. З 1960-х років, також, спостерігається поживлення масового туристичного інтересу до Українських Карпат у сфері розвитку лижного спорту. Створюються добровільні спортивні товариства: «Динамо», «СКА», «Колос», «Праця». Фізкультурно-масова робота поєднується зі спортом вищих досягнень [4].

Виклад основного матеріалу. У працях архітекторів повоєнного періоду відчутні пошуки творчої інтерпретації своєрідних рис функціоналізму ще довоєнного часу. На долю випускників Львівської архітектурної школи випало завдання формувати сучасне архітектурне обличчя міст і сіл Карпатського регіону. Вони складали проекти забудови і реконструкції зруйнованого воєнними діями житлового фонду.

Стилістика функціоналізму та кубізму з часом відходила, в Карпатському краї почався період використання народного надбання регіональних рис у сучасній архітектурі. Саме Володимира Лукомського слід вважати одним із найпомітніших представників Львівської архітектурної школи. Завдяки його творчому почеркові в сучасній забудові Прикарпаття з'явилися своєрідні риси, пов'язані з народними традиціями. Йому як одному з перших з випускників Львівської архітектурної школи післявоєнного періоду за плідотворну діяльність на ниві архітектури в 1973 році було присвоєно звання заслуженого архітектора України. До любителів використання народних традицій у тогочасній архітектурі слід віднести і Лукію Лукомську та Степана Валевського. Але пальму першості таки слід віддати архітекторові Івану Боднарукові, який у ресторані «Гуцульщина» поєднав надбання народної та професійної архітектури. На його творчість рівнялися, його наслідувало багато архітекторів [5, с.5–6].

Іван Боднарук народився 15 травня 1910 року в заможній селянській родині. Навчався у першій українській гімназії м. Коломиї, яку закінчив в 1928 році. Згодом І. Боднарук вступив до Краківської академії мистецтв на архітектурний відділ, який закінчив у 1936 році, отримавши звання архітектора. Впродовж 1936 – 1939 років працював у приватній архітектурній майстерні у Кракові. У 1943 році Іван Боднарук повернувся до Коломиї, де його взяли на роботу вчителем у державну школу деревного промислу з викладанням рисунка, геометрії та будівництва. Вже після Другої світової війни працював головним інженером комунального господарства, начальником Київської філії «Облпроект» в м. Коломиї, а пізніше – в обласному управлінні містобудування та архітектури. У 1946 році його прийняли до Спілки архітекторів СРСР.

У 1951 році архітектор Іван Боднарук проектує в Коломиї літній кінотеатр «Комсомолець» у парку ім. Кірова. Будований з дерева, у традиціях народної архітектури, який мав стрімкі багатоярусні дахи, покриті гонтою, з трикутними декоративними «сліпими» вікнами на них. Стіни викладено з протес на рогах «у зруб». Огородження терас оздоблене декоративною різьбою по дереву, цоколь викладено з природного каменю. Кінотеатр був розрахований на 200 місць і працював тільки в теплий період року, оскільки опалення в ньому не було [5]. Довгий час приміщення кінотеатру не використовувалось за призначенням та знаходилось у занедбаному стані. А в 2008 році комунальні служби міста розібрали будівлю через її аварійний стан [6].

У перші післявоєнні роки в обласному центрі практикували проведення обласних сільськогосподарських виставок. До шостої такої виставки, що відкрилася в середині жовтня 1955-го року, гуцульські майстри спорудили головний павільйон обласної сільськогосподарської виставки в міському парку ім. Т. Шевченка в м. Івано-Франківськ за проектом архітектора Івана Боднарука. Будинок дерев'яний, одноповерховий, викладений з поєднанням протес та брусів у «зруб з лишком», з потужними ризалітами, які розташовані на головному і тильному фасадах. Центральний об'єм двосвітний. Ризаліти накриті двосхилим дахом і завершені трикутним фронтоном та двома слуховими вікнами трикутної форми. Дахи підтримуються декоративно оздобленими випустами протес у верхній частині стіни. Двосхилий дах з двома заломами первісно був накритий гонтою, яку пізніше замінили бляхою, в нижній частині має піднятий острішок. Цоколь викладено з тесаного каміння. Після 1957 року виставки перестали проводити, і в будинку розмістився літній кінотеатр «Трембіта». Від 1970-го кінотеатр не діяв, будинок стояв пустою, його намагалися передати кільком господарям. У 1973 році за будівля перейшла під опіку обласної ради з туризму, був проведений капітальний ремонт. Пізніше тут працював її наступник, ЗАТ «Івано-Франківськтурист»[5]. На сьогодні ця дерев'яна будівля не використовується за своїм функціональним призначенням хоча знаходиться в рекреаційній зоні міста. Варто відзначити, що внаслідок частої зміни власників зовнішній вигляд будівлі не зазнав значних змін та спотворень. можливо, причиною цього є те, що вона занесена до реєстру пам'яток архітектури місцевого значення.

Рис. 1. Будівля колишнього кінотеатру «Трембіта». Фото автора, 2016р.

У 1956 році Іван Боднарук проектує ресторан «Гуцульщина» (первісна назва «Трембіта») на 60 місць в м. Яремче на березі гірської р. Прут, біля водоспаду Пробій. Будівля дерев'яна, кладена з протес на високому масивному цоколі з каменю. В першому поверсі з великого холу можна потрапити до основного залу, поруч є і менший. Первісно з обох залів ресторану був вихід на літні тераси циркульної форми з дерев'яним декоративним різьбленим огороженням. Але в 1970-тих роках будівля ресторану зазнала значної перебудови. В цей час було збільшено великий зал за рахунок включення площі літньої тераси. По зовнішньому її контуру була встановлена стіна гранчастої форми з великими вікнами. Відповідно їй була перебудована частина даху над збільшеним залом та бічним об'ємом, який примикав до нього. Дах на залом повторював його гранчасту форму та завершувався невеликим трикутним фронтом, на чотирьох гранях були влаштовані виступаючі світлові віконця трикутної форми. Примикаючий об'єм завершувався чотирисхилим верхом з такими ж трикутними світловими та «сліпими» декоративно оздобленими віконцями та фронтонами трикутної форми. Первісно і дотепер дахи пориті гонтою. Всі виконані роботи по перебудові ресторану тільки покращили його естетичну привабливість та архітектурну цінність будівлі. В даний час будівля ресторану «Гуцульщина» є пам'яткою архітектури місцевого значення та охороняється законом. Візуально помітно, що частина столярних виробів, зокрема, вікна, двері та огороження терас, які були замінені, є ідентичними до тих, що були первісно встановлені. Це один з небагатьох випадків ціннісного ставлення до архітектурної спадщини краю.

Вартий уваги й інтер'єр ресторану, який наповнений елементами різьби по дереву та цінними предметами декоративно ужиткового мистецтва. Високу мистецьку цінність мають дерев'яні стеля, світильники з керамічними плафонами та колони, які оздоблені гуцульською різьбою. В інтер'єрі меншого залу домінуючою є справжня піч, оздоблена розписаним гуцульським

керамічним кахелем (з різними рослинними та орнаментальними мотивами, а також сценами з життя місцевих мешканців).

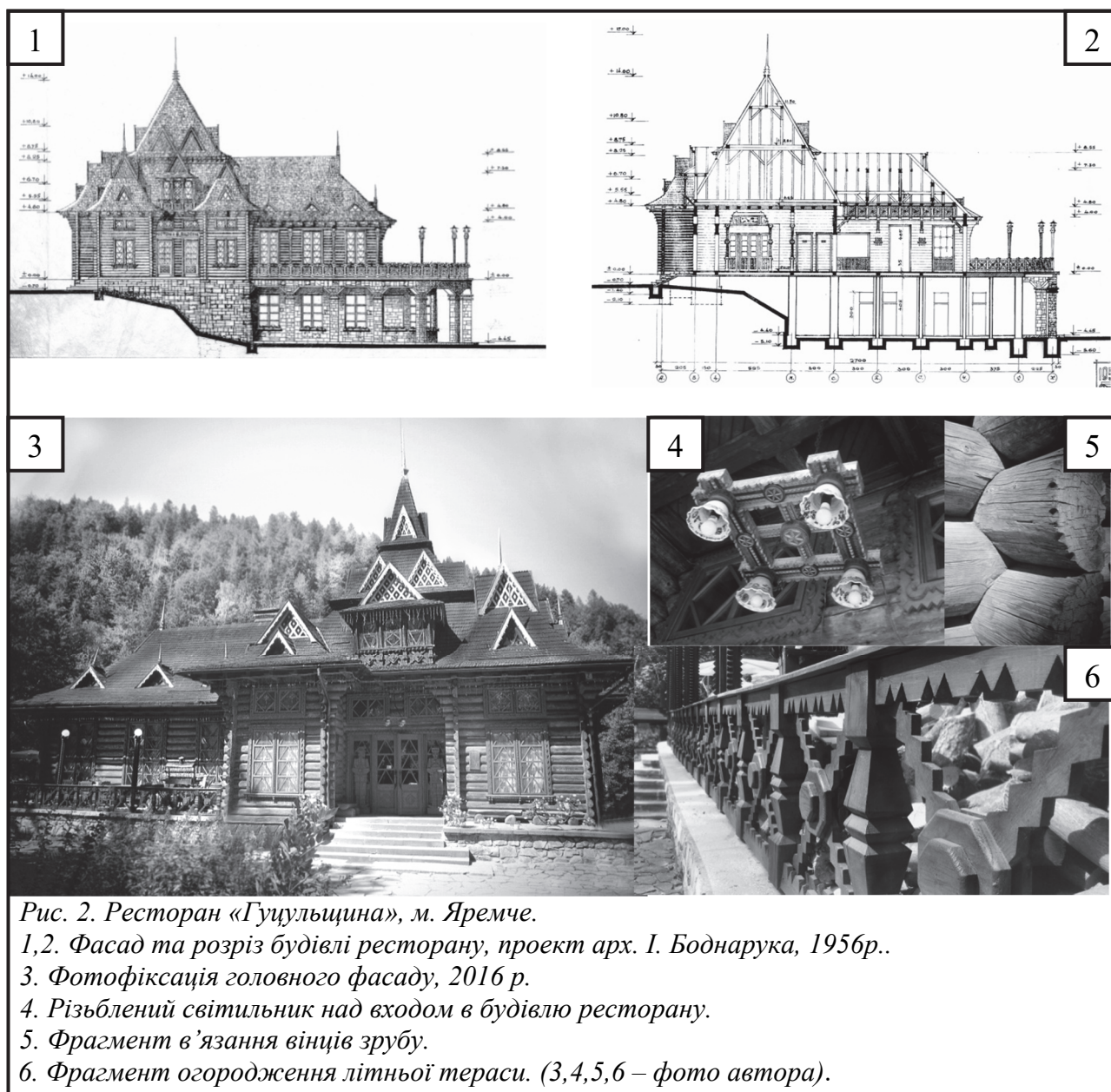

Рис. 2. Ресторан «Гуцульщина», м. Яремче.

1,2. Фасад та розріз будівлі ресторану, проект арх. І. Боднарука, 1956р..

3. Фотофіксація головного фасаду, 2016 р.

4. Різьблений світильник над входом в будівлю ресторану.

5. Фрагмент в'язання вінців зрубу.

6. Фрагмент огороження літньої тераси. (3,4,5,6 – фото автора).

На теренах Рожнятівського району Івано-Франківської області, неподалік села Осмолода в урочищі Підлюте, знаходиться ще одна рекреаційна будівля, яку довелось відбудувувати архітектору Іванові Боднаруку.

Підлюте – це урочище, розташоване на вузькій смузі між річкою Лімницею – найчистішою річкою в Європі, та горою Лютою. Історія цієї рекреаційної місцевості йде від початку ХХ ст., коли з ініціативи С. Сембратовича поруч із цілющими сірководневими джерелами споруджується лікувально-відпочинкова митрополича резиденція «Кедрова палата». Вибір саме цього урочища для резиденції не випадковий: в Підлютому три мінеральні джерела. Під час Першої світової війни здравницю було зруйновано, але невдовзі

її відбудував наступник митрополита – Андрей Шептицький. Втім, будівельним матеріалом вже служив не кедр, а смерека та ялина.

В радянський період митрополіча резиденція в урочищі Підлюте перейшла під опіку тогочасного партійного начальства з Києва і Москви. Транспортне сполучення в гори забезпечувала вузькоколійна дорога Брошнів-Осмолода, яка на даний момент розібрана і знищена. Здебільшого основною функцією колишньої здравниці була розважальна та відпочинкова, ніж лікувальна та оздоровча. Тривалий час «Кедровими палатами» опікувався місцевий лісокомбінат, згодом держлісгосп. У 70-х роках вони стали дачею тодішнього Голови Верховної Ради СРСР М. Підгорного. Тоді ж за нез'ясованих обставин виникла пожежа й осідок повністю згорів. Втім, будівлю швидко відбудували та реставрували з метою наближення її до первісного вигляду [7].

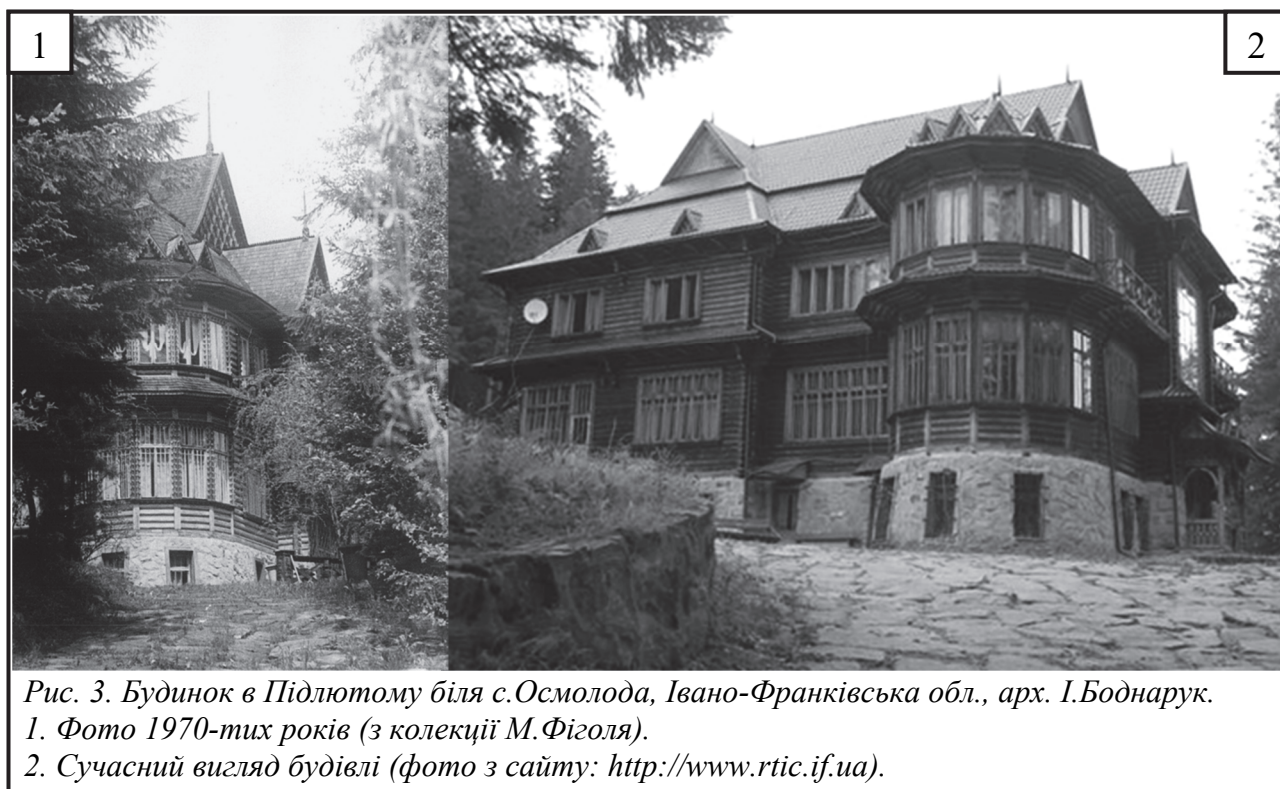

Рис. 3. Будинок в Підлютому біля с.Осмолода, Івано-Франківська обл., арх. І.Боднарук.

1. Фото 1970-тих років (з колекції М.Фіголя).

2. Сучасний вигляд будівлі (фото з сайту: <http://www.rtic.if.ua>).

При відбудові «Кедрової палати» І.Боднарук надав їй рис гуцульської архітектури, хоча ця будівля знаходиться далеко за межами етнографічного регіону Гуцульщини. Будівля двоповерхова, дерев'яна викладена з протес, на масивному кам'яному цоколі. Має великі вікна першого поверху над якими майже по всьому периметру зовнішніх стін розташовується невелике опасання, яке підтримують випусти вінців зрубу. Домінуючими в будівлі є два бічні півкруглі об'єми, накриті багатосхилим гранчастим верхом з виступаючими віконцями трикутної форми. Первісно дах було покрито гонтою. Після повернення комплексу у власність Івано-Франківської єпархії УГКЦ (в 1999р.),

будівлю було відремонтовано, встановлено нові столярні вироби, а гонтове покриття даху замінено на металеву черепицю вишневого кольору. Загалом будівля не втратила свого естетичного вигляду та первісного архітектурно-композиційного задуму зовнішнього вирішення фасадів.

Цікавою і непересічною особистістю є архітектор Володимир Лукомський, творчість якого безпосередньо вплинула на розвиток архітектури Івано-Франківської області. Визнання і славу йому принесла турбаза «Гуцульщина» у м. Яремче спроектована Івано-Франківською філією «Діпромисто» в 1960 – 1961 рр., де В. Лукомський працював на посаді головного інженера. Працюючи над комплексом турбази «Гуцульщина», яка складається з кількох спальних і господарського корпусів, їдальні, колиби, пішохідного моста через водоспад на р. Прут, В. Лукомський зумів об'єднати групу проєктантів, направити їх зусилля на розкриття свого творчого задуму в руслі нових пошуків національного архітектурного напрямку. Співавторами комплексу турбази були Іван Гринів, Іван Боднарук, Степан Валевський. У проєктуванні також брали участь архітектори Л. Лукомська, Б. Мартин, Л. Попиченко, В. Стасів, О. Фольта. У тому, що з'явилася можливість запроєктувати такий комплекс за індивідуальним проєктом у яскраво вираженому національному дусі, велика заслуга тогочасного головного архітектора області Д. Соснового. Комплекс був побудований у 1960-х роках, а 1968 року висувався на здобуття державної премії України ім. Т. Шевченка. В даний час спальні корпуси турбази «Гуцульщина» через аварійний стан розібрані, а на їх місці збудований новий рекреаційний об'єкт, тому їх первісний вигляд можна аналізувати тільки за архівними фотографіями. Комплексом турбази «Гуцульщина» була продовжена тема, розпочата Іваном Боднаруком, що полягала в переосмисленні традицій народної і професійної карпатської архітектури. І. Боднарук, І. Гринів, В. Лукомський відродили в 1960-х роках пригаслу на тоді течію регіонального стилю. [8, с.63-69].

Цікавим своєю архітектурою є готельно-ресторанний комплекс «Беркут» на Яблуницькому перевалі, автор Іван Гринів, навпроти якого, через дорогу запроєктовано і в 1971 році споруджено будинки-котеджі для відпочинку, які отримали неофіційну назву «Беркутята». В. Лукомський запроєктував їх спільно з архітектором Б. Мартином. Інтер'єри для цих котеджів створили архітектори Л. Попиченко та З Соколовський. Слід відзначити гармонійне поєднання інтер'єрів та екстер'єрів «Беркутят».

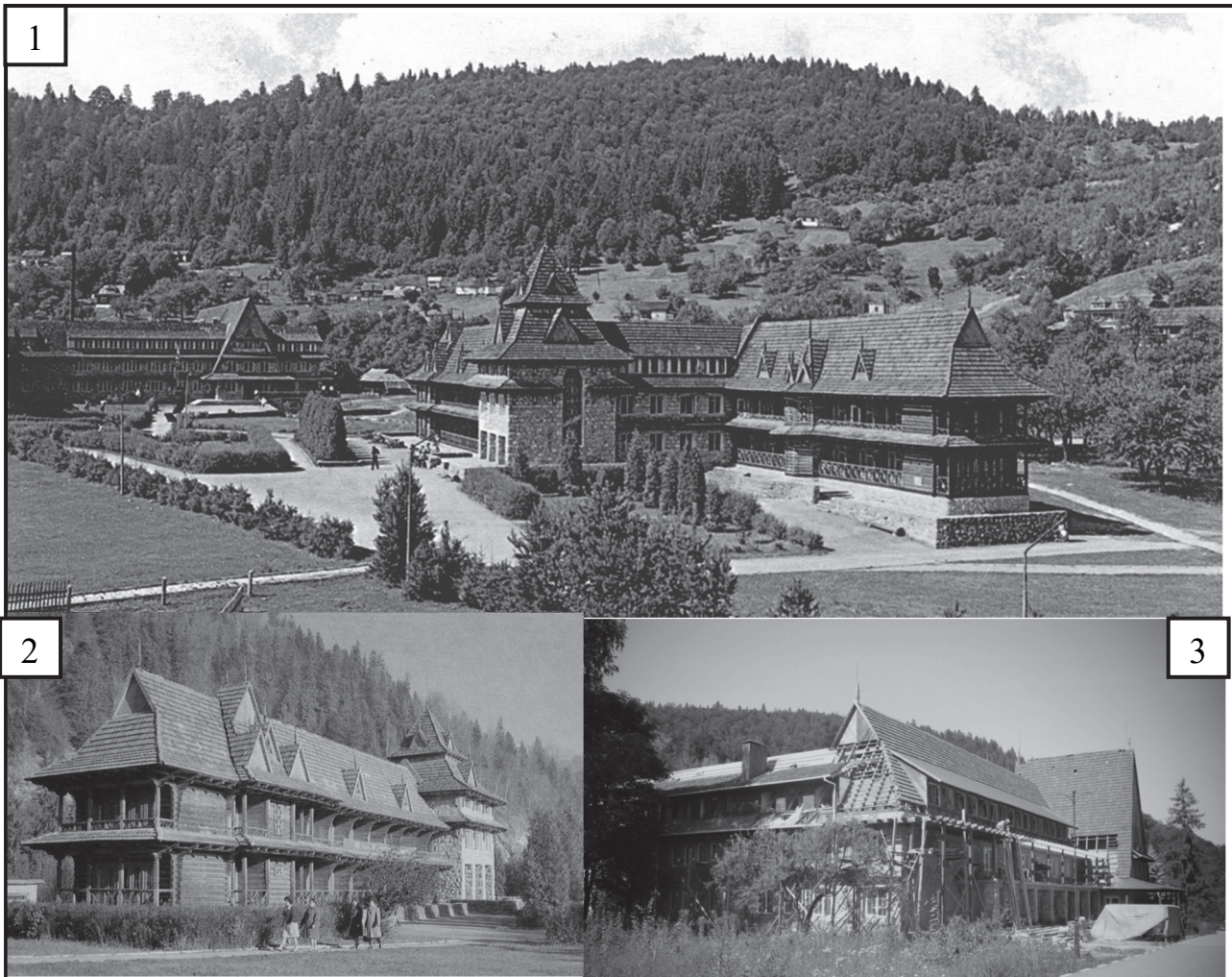

Рис. 4. Турбаза «Гуцульщина» в м. Яремче.

1. Турбаза «Гуцульщина» на поштовій листівці, 1978 рік.

2. Спальний корпус турбази, фото Р. Якименко.

3. Сучасний вигляд віцілого корпусу, 2016 р., (фото автора).

Ще одним, вартим уваги, рекреаційним об'єктом збудованим з дерева є колиба-шашличниця в урочищі Шандра біля с. Шевченкове Долинського р-ну, Івано-Франківської обл., поруч з трасою «Долина-Хуст», на березі р. Свіча. Неподальк є два лікувальні джерела, одне мінеральне, а друге з сірководневою водою. Дістатися до цього місця можна й вузькоколійною залізницею, яка наданий момент відновлена та функціонує. Автором проекту будівлі є архітектор Дмитро Сосновий, який також був прихильником застосування надбань народного зодчества та поєднання його з професійною архітектурою. Об'ємне вирішення будівлі за стилістикою та пропорційними співвідношеннями її основних частин ближче до бойківського житлового будівництва, хоча такий тип будівлі набув значного поширення на Гуцульщині.

Зараз на території комплексу розміщуються триповерховий будинок на 5 номерів, двоповерховий котедж, збережений та відремонтований ресторан-

колиба на 190 місць, міні-зоопарк, альтанки та дитячий майданчик. На в'їзній брамі зазначена дата заснування – 1976 р. [9].

Рис. 5. Колиба-шашличниця в урочищі Шандра, головний та бічний фасади, фото з сайту: www.shandra.if.ua, 2012 р.

Висновки. Карпатський регіон в другій пол. ХХ ст. через політичні обставини уже не входив у європейський архітектурний процес в контексті культурних та наукових зв'язків. Порівнюючи з попереднім періодом, рекреаційна діяльність, загалом, мала інший характер. Всі функції регулювання та планування у сфері будівництва і туризму були централізованими з боку державної влади. Але, не зважаючи на таку ситуацію, в галузі рекреаційної архітектури можливим було створювати нові проекти, а не пристосовувати типові. Таким чином на Прикарпатті було побудовано нечисленну кількість рекреаційних дерев'яних об'єктів, архітектура яких увібрала у себе здобутки попередніх періодів і відповідала тогочасним функціональним та технологічним вимогам. Але найважливішим було те, що архітекторам вдалося творчо переосмислити надбання, традиції та технологію народного зодчества і застосувати їх у своїй професійній діяльності. Результатом стало включення деяких рекреаційних будівель до реєстру пам'яток архітектури.

Варто відзначити, що змінилися й принципи та підходи до проектування такого типу будівель у плані їх типології, функціонального наповнення та розрахунку кількості відпочиваючих. Тобто, споруджувались турбази на велику кількість відвідувачів. Позитивним було те, що відроджувався потенціал рекреаційних територій, багатих на природні ресурси з лікувальними властивостями. Нажаль, були допущені й помилки при будівництві літніх корпусів турбази «Гуцульщина», які були розібрані через їх аварійний стан. Причиною цього стали постійні проблеми з функціонуванням системи каналізації та відсутністю системи опалення, що сприяло прискоренню руйнування матеріальної структури будівлі.

Популярним в цей період було будівництво ресторанів неподалік основних автомобільних шляхів. Вперше було пристосовано до цієї функції такий тип будівлі як колиба, яка у мешканців Карпат використовувалась для притулку лісорубів та пастухів. Основним та центральним елементом інтер'єру колиби є відкрите вогнище, дим від якого виходить через отвір у даху.

В довоєнний період в курортних містечках популярним було спорудження відпочинкових вілл. В радянський період всі вілли були передані населенню та виконували роль житлового будинку для декількох сімей. Заміною їм стала дачна забудова, яка здебільшого розташовувалась в приміській зоні великих міст, а її архітектура не мала мистецької цінності. Єдиним дерев'яним об'єктом, який виконував функцію резиденції партійної еліти були колишні «Кедрові палати» в урочищі Підлюте.

Отже, в радянський період в рекреаційній архітектурі Прикарпаття відбулись певні позитивні зміни, хоча не достатньо були використані лікувальні властивості природних ресурсів. Творчість Івана Боднарука та Володимира Лукомського вплинула на формування архітектури наступних десятиліть та світогляду майбутніх поколінь архітекторів.

Література.

1. Архитектура Украины на современном этапе / В.П. Дахно, В.И. Ежов, С.К. Килессо и др. – К.:Будівельник, 1984. – 7 с.

2. Ю.Є. Джигіль, І.В. Якубовський Ідеологічні джерела та практичні виходи львівського регіоналізму міжвоєнного періоду ХХ століття // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». - 2004.

3. Я.З. Карашецький, Ю.А. Рочняк Формування архітектури будівель гірських туристичних притулків, с. 72–79 /Вісник Національного Університету “Львівська Політехніка” № 674, архітектура – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010р. – С.415.

4. Базилевич Н. М. Лижний спорт: навчально-методичний посібник /Базилевич Н. М./ - Переяслав-Хмельницький, 2010р. – 161 с.

5. Зеновій Соколовський. Архітектори радянського Івано-Франківська. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2014, – 107с.

6. Коломия ТРК «Рідні медія»

Режим доступу: <http://kolomyia.org/se/sites/ko/8924/>

7. Електронний ресурс: Рожнятівська центральна районна бібліотека. Режим доступу: http://librozh.at.ua/index/quot_kedrovi_palati_quot_mitropolit_ljubiv_ce_misce/0-39

8. Шпільчак В.А., Ярема Л. М. Творчість архітекторів І. Боднарука, І. Гриніва, В. Лукомського в контексті розвитку архітектури Івано-Франківська і Прикарпаття 1960 – 1970 років, с.63-70 / *Науково-інформаційний вісник № 1, архітектура та містобудування, 2010*

9. Електронний ресурс: Гостинний двір «Колиба». Режим доступу: <http://shandra.if.ua/kontakt/>

WOODEN RECREATIONAL ARCHITECTURE IN THE CARPATHIAN REGION IN THE SECOND HALF. XXcen.

A. Savchuk

Annotation. *This article dwells upon the analysis of the influence of the national construction and features of the state policy of the USSR on the formation of the recreational architecture of Carpathian region in the second half of the twentieth century. Deals with the creative work and the impact on future generations of the architect Ivan Bodnaruk – the creator of Hutsul regional style in architecture.*

Key words: *wooden recreational architecture, Carpathian region, a tourist refuge hotel, regionalism, functionalism, «Hutsul style».*

ДЕРЕВЯННАЯ РЕКРЕАЦИОННАЯ АРХИТЕКТУРА В КАРПАТСКОМ РЕГИОНЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛ. XX в.

Аннотация: *В статье исследовано влияние особенностей народной стройки и государственной политики СССР на формирование рекреационной архитектуры Карпатского региона во второй половине XX века. Освещено творческую деятельность и влияние на будущие поколения архитектора Ивана Боднарука – творца гуцульской региональной архитектуры.*

Ключевые слова: *деревянная рекреационная архитектура, Карпатский регион, туристический приют, отель, регионализм, функционализм, «Гуцульский стиль».*

УДК 725.1

Аспірант Голуб К.В.

Науковий керівник, д.арх., проф. Куцевич В.В.

*Кафедра архітектурного проектування цивільних будівель і споруд
Київського національного університету будівництва і архітектури***ДОСВІД ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ БУДІВЕЛЬ В УКРАЇНІ**

Анотація: у статті проаналізовано та визначено етапи формування адміністративних будівель в Україні.

Ключові слова: адміністративні будівлі, вітчизняний досвід, етапи формування.

Розвиток суспільства на території сучасної України та становлення перших цивілізацій призвів до формування окрім житлових, інших видів споруд, центральне місце серед яких займали будівлі племенних зборів чи зборів старійшин. Такого роду споруди можна вважати прототипом адміністративних будівель. Наприклад, перша відома цивілізація на території сучасної України – «Трипільська», існувала 5-3 тис. р. до н.е., мала цілу мережу адміністративних будівель, що підтверджують археологічні дослідження тогочасних поселень Майданецьке та Тальянки, населення яких становило до 25 тис. людей (найбільші поселення Стародавнього Світу) [1].

Автор статті виділяє даний період (5 тис. р. до н.е. – V ст. н.е.), як **перший етап** формування адміністративних будівель.

Починаючи з V по IX ст. на території України окремі слов'янські племена об'єднуються в єдину державу – Київська Русь; у тогочасних великих містах (Київ, Новгород, Чернігів, Володимир та інших) формуються адміністрації підпорядковані київському князю. В центральній частині міста – «дитинці» розміщувалися боярські двори та княжі палаци, що виконували адміністративні функції; розміри «дитинця» досягали 10га (Київ, Переяслав). Так, зокрема, у Києві палац являв собою кам'яну двохповерхову споруду, довжина стін якого складала 45 на 11 м, з видовженими фасадними галереями, аркадами, службовими приміщеннями на нижньому поверсі і житловими на верхньому. Загальна площа палацу складала близько 500 м²; він мав кам'яний фундамент з глибиною закладання близько метра. Композиція будівлі мала об'ємно-просторовий центричний характер; центральна та бокові частини завершувались високими баштами з чотирискатними дахами, вкритими черепицею [2,3].

Розглянутий період з V по XIII ст. є **другим етапом** формування адміністративних будівель на території України.

У XIV ст. на території Галицько-Волинського королівства (Дрогобич, Львів) починається будівництво адміністративних будівель у вигляді ратуш (рис. 1) (*від пол. *Ratusz*; нім. *Rathaus, Rat* — рада і *haus* — будинок*); запозичений такий тип адміністративних будівель із західно-європейських країн. Вони були чотирикутні в плані з вежею, що інколи розташовувалась окремо. Після надання в XV ст. деяким містам магдебурського права, ратуші були перетворені на магістрати, такі міста мали значно ширші адміністративно-судові та господарчі права й краще розбудований апарат самоуправи.

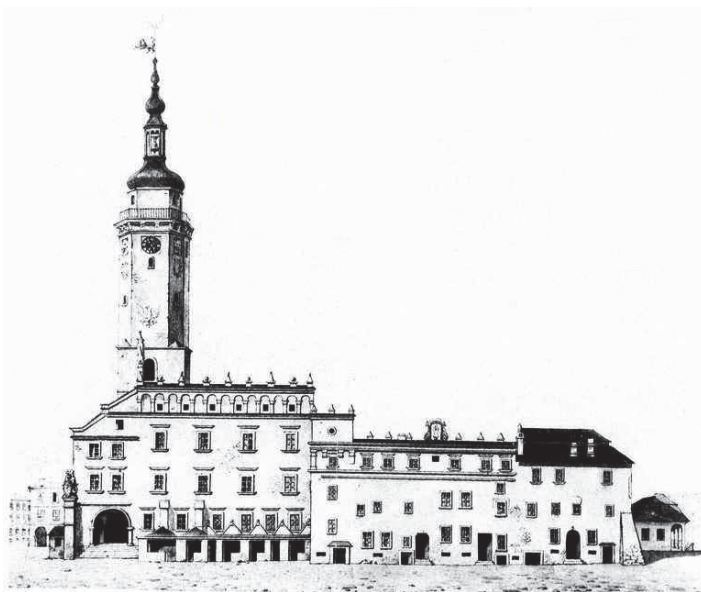

Рис. 1. *Стара Ратуша XV – поч. XVII століття. Львів*

Перші ратуші та магістрати здебільшого були дерев'яними і рідше муrowаними; зазвичай призматичні в плані компактні двоповерхові споруди розташовувалися посеред ринкових площ і виділялися високим спостережними вежами; наприклад в ратуші міста Дрогобич внизу містились кімнати вїта, писаря та канцелярія; бургомїстр і райці засідали у великій кімнаті другого поверху, там же була скарбівня, казна і міський архів, зали засідань та інше; в більшість ратушах були дзвони. У ратуші міста Заліщики була прогресивна для того часу опалювальна система: в підвалах будови знаходилися великі печі, від яких в середині стін розходилися ходи, по яких йшло гаряче повітря. Спочатку, ратуша була покрита очеретом, потім її накрили гонтою, а пізніше привезли з Коломиї черепицю. В бійницях стояли мездери (гармати невеликого розміру); в середині розташовувався магістрат; там же були і дві кімнати, в яких відбували покарання міщани за дрібні порушення, до 14 днів [5].

Яскравим прикладом будівлі органу місцевого самоврядування був перший Ніжинського магістрат, в якому засідала рада магістрату; до сфери їх компетенції відносили: адміністративні, господарські, фінансові, поліцейські та судові справи. Спираючись на «Справу про всі в Малій Росії казенні будинки» (1781 р.), дослідник і краєзнавець Ніжина О.Морозов зазначає, що старий

міський магістрат нагадував звичайну одноповерхову хату, що складалася із сіней, канцелярії, «присутственої кімнати», льодниці та сараю, - все це було розташовано на одній лінії та під одним дахом [8].

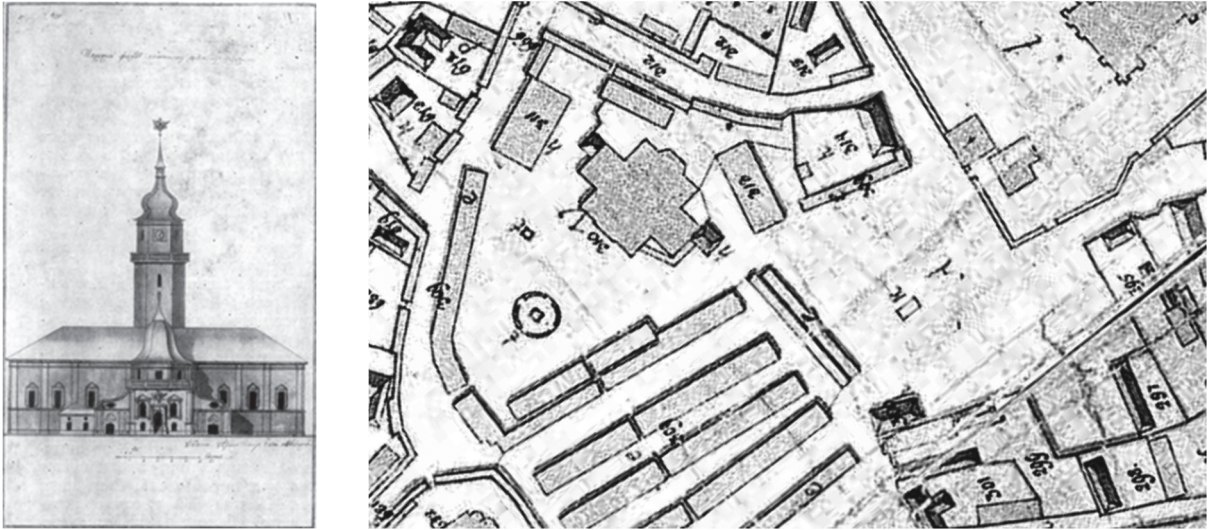

Рис.2. Київська ратуша XVII ст. Головний фасад та генплан

Першу Київську ратушу (рис. 2) збудували ще на початку XVI століття, розташовувалася вона на Подолі — центрі тогочасного міського життя, поблизу Братського монастиря. Оскільки, збудована вона була з дерева – неодноразово горіла і відбудовувалася, а в 1737 році на її місці, було збудовано нову кам'яну двоповерхову будівлю на півниціях. Велика за площею кам'яниця компактної симетричної структури мала дворядне анфіладне розпланування. З кінця XVII століття до 1811 року в Київській ратуші розташовувався орган самоврядування міста — Київський магістрат; комплекс мав окрім ратуші годинникову вежу, в той час – містобудівна домінанта головної площі Подолу, Торговища, Ринку, Магістратської площі, нині відомої як Контрактова площа [6].

Серед ратуш, що збереглися до нашого часу на території України можна відзначити ратуші у: Кам'янці-Подільському (XIV–XVI ст.) (рис. 3), Самборі (1668р.) (рис. 4) та Бучачі (1751р.) (рис. 5).

Рис.3. Ратуша в Кам'янці-Подільському

Рис.4. Ратуша у Самборі

Рис.5. Бучацька ратуша

В період розквіту Запорізької Січі адміністративні центри й резиденції гетьманів розміщувались в Чигирині (1648-1676рр.), Батурині (1669-1708рр.) та Глухові (з 1708р.) [4].

Так, наприклад, за час існування сотенного устрою (1715-1780 рр.), всі сотенні канцелярії (виконували адміністративну та судову функції) були зроблені з дерева і мали по одному поверху. На основі схематичного плану чернігівської сотенної канцелярії видно, що приміщення мали довжину майже 14 м, завширшки трохи більше 10 м; висота споруди до конька даху (вкритого дранню) майже 6,5 м, а висота стелі – 2,6 м. Вся будівля в плані поділена двома поперекowymi та однією повздовжніми стінами на шість камер. Вхід влаштований через сіни розміром 4,6 × 4,2 м, що виконували функцію тамбура і не мали дерев'яної підлоги; до внутрішнього кута сіней виходила мурована труба від груби, яка знаходилась у сусідній прихожій, але топилась із сіней.

Подібне планування мали сотенні канцелярії також у Батурині, Березні, Любечі, Ніжині, Новгороді-Сіверському, Сосниці, Стольному, Носівці та інших сотенних центрах [9]. Про це свідчать плани, фасади та описи урядових споруд Гетьманщини, реєстрація яких була проведена за наказом малоросійського генерал-губернатора П. Румянцева-Задунайського у зв'язку з запровадженням адміністративно-територіальної реформи 1781 р., в результаті якої були ліквідовані політична автономія Гетьманщини та полково-сотенний устрій; наразі ці дані зберігаються в Державному архіві Чернігівської області та Центральному державному історичному архіві України в Києві [8].

В 50-х – 70-х роках XVIII ст. зміцнення козацького самоврядування в межах Російської імперії зумовило зведення урядових і представницьких будівель – Гетьманського палацу в Глухові (рис. 6) гетьмана Кирила Розумовського (за проектом архітектора А. Квасова), палацу Любомирських у Рівному, низки магнатських резиденцій Західної України, ратуш і земських судів в усіх інших населених пунктах Гетьманщини [7];

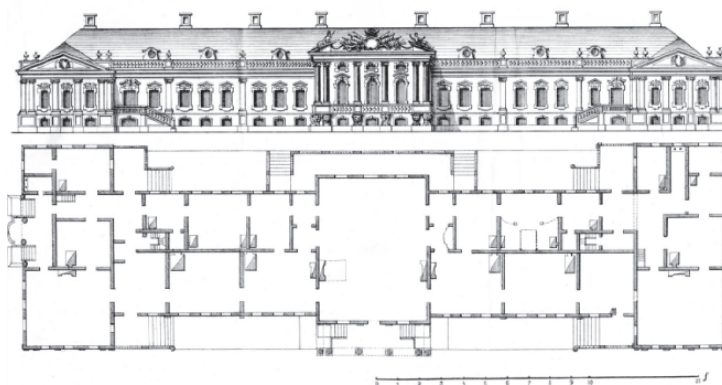

Рис. 6. Гетьманського палацу К.Розумовського в Глухові.
Головний фасад та план

В кінці XVIII ст., у добу класицизму, що прийшов на зміну бароко, тривало формування ансамблів міських центрів. Фасади передовсім формували об'єм будівель, а вже потім створювали форму площі або визначали напрямок вулиці. Однак адміністративні споруди не мали єдиного уніфікованого архітектурного образу, оскільки поєднувались з житлом чиновників; подвійність призначення будівель та поєднання різних функціональних елементів в одному об'ємі гальмували типологічний прогрес. Дотримуючись абстрактних композицій, зодчі створювали узагальнені образи споруд, внаслідок цього будівлі адміністрації часто не відрізнялися від навчальних чи лікувальних будинків, адже прообразом для них був житловий палац [4].

Рис. 7. Губернаторський палац в Харкові (арх. М. Тіхменов)

Наприклад, у Харкові (початковий проект московського архітектора М. Тіхменова втілював на практиці міський архітектор І. М. Вільянов, а пізніше архітектор П. А. Ярославський з Москви) в 1770-1777рр. спорудили губернаторський палац (нині головний корпус Української інженерно-педагогічної академії) (рис. 7), а для парадних прийомів у 1787 р. поруч збудували намісницький будинок із зальним розплануванням. Серед зведених такого роду споруд варто відзначити: палац Г.Потьомкіна в Херсонській фортеці, де крім дво- і триповерхового корпусу з величезною лоджією, запроєктовано два флігелі, звернені фасадами до площі, і більше десяти службових будівель, які групувалися навколо внутрішніх дворів і саду.

У муніципальних установах успадковано традиційну композицію – кубічний об'єм з центральною вежею блокувався з торговельними будівлями, прибутки від яких поповнювали міський бюджет, яскравим прикладом є новий кам'яний Ніжинський магістрат (1781р., арх. А.Квасов). Будинок магістрату був прямокутний у плані, витягнутий, симетричний за структурою, вирішений у стильових формах класицизму, складався з центрального двоповерхового корпусу і прилеглих до нього обабіч одноповерхових торгових рядів. В результаті запровадження реформи російського самодержавного уряду 1782 р. та

влаштування губерній і міських дум, за Ніжинським магістратом залишено лише поліцейські та судові функції (рис. 8) [8].

Рис. 8. Ніжинський магістрат. Головний фасад та плани поверхів
(арх. А.Квасов)

Миколаївський магістрат (1790р, арх. І.Старов) (рис. 9), на відміну від Ніжинського, займався перерахунком жителів міста, для цього всі купці та міщани, які проживали в Миколаєві, були зобов'язані подавати «ревизские сказки» із зазначенням всіх членів сім'ї, здійснював зарахування до числа міських міщан і купців, проводив ревізії (перепису населення); відповідав за проведення рекрутських наборів; видавав свідоцтва на право займатися торгівлею і ремеслом; вирішував питання про закріплення земельних ділянок (міської землі) за окремими особами; відповідав за розкладку і збір місцевих і загальнодержавних податків; розпоряджався міськими засобами; організовував боротьбу з епідеміями; виконував судові функції, зокрема розбирав майнові суперечки, приймав рішення щодо стягнення боргів, за більшістю цивільних і кримінальних справ. Всі ці функції потребували збільшення загальної площі споруди і впливали на архітектурно-планувальні рішення, що зокрема призвело до збільшення центральної частини споруди.

Рис. 9. Миколаївський магістрат (арх. І. Старов)

Західноукраїнські землі (Східна Галичина, Північна Буковина, Закарпаття) в цей період, внаслідок трьох поділів Польщі, опинилися під

владою Австрійської імперії; Східноукраїнські землі (Наддніпрянська Україна: Слобожанщина, Лівобережжя, Правобережжя та Південь) підпорядковувалися Російській імперії, де був поширений загальноімперський адміністративний устрій та створена велика територіально-адміністративна одиниця – Генерал-губернаторство, до складу якої входило декілька губерній, в результаті чого почалося будівництво палаців губернаторів, які здійснювали адміністративно-виконавчу функцію. З 1785 року починається будівництво міських дум та управ на Правобережній Україні та з 1793 року – на Лівобережній [12].

В Миколаєві вперше було обрано міську думу і створено її виконавчий орган – міська управа в 1797 році; їй, згідно Зводу Законів Російської імперії, була передана велика частина зобов'язань магістрату. Протягом 1-ї половини ХІХ століття вплив міського магістрату на життя міста поступово скорочувався і в середині 60-х років ХІХ століття у зв'язку з початком реформ органів самоврядування і судових органів, магістрати ліквідували [13].

Зі збільшенням бюрократичного апарату виникла потреба в нових адміністративних будинках. Тому в 1803р. були затверджені типові проекти архітектора А. Захарова, що вирізнялися своєю компактністю та скромністю, за якими в Полтаві на Круглій площі в 1810-1811 рр. звели будинки генерал-губернатора, цивільного губернатора та віце-губернатора (рис. 10а), а в Чернігові – цивільного губернатора та віце-губернатора. Зали першого поверху цих будинків відводилися для праці, кімнати другого – для житла. Осі головних фасадів підкреслювали портиками або розкріпованою середньою частиною.

Оригінальніше були вирішені адміністративні будинки в Одесі (1827-1830 рр., архітектори – А.Мельников і Ф.Бюффо), де згідно з містобудівною ситуацією середня частина триповерхової будівлі являла собою дугоподібний у плані об'єм, збагачений арковою лоджією внизу та пілястрами іонічного ордеру вгорі. Так, наприклад, палац цивільного губернатора в Сімферополі (1831-1834 рр., архітектори – П.Ельсон та І.Колодін) мав репрезентативний головний фасад і затишну галерею на дворовому фасаді. У Чернігові за проектом М. Маркелова в 1896р. зведено будинок цивільного губернатора (рис. 10б) у стилі неокласицизму. На Правобережжі та в Західній Україні для цього пристосовувалися існуючі будівлі, і лише у Львові споруджено імпозантний палац губернатора з плоским портиком (1821 р., архітектор Хельман).

а

б

Рис. 10. а – Палац віце-губернатора на Круглій площі в Полтаві (арх. А. Захаров); б – Будинок цивільного губернатора в Чернігові (арх. М. Маркелов)

Присутствені місця, як будинки для різноманітних управлінських установ, поступово відживали свій час. Лише в декількох містах з'явилися нові споруди цього типу, зокрема на Софійській площі Києва (1854-1857 рр., архітектори – М. Іконников, І. Штром і К. Скаржинський). У будинку Присутствених місць містилися: Губернське правління та його різні підрозділи («присутствія»), Казенна палата із скарбницею, Приказ громадського догляду, Палати цивільних та кримінальних справ, судові та поліцейські установи, архів, друкарня тощо [9].

На західноукраїнських землях подібну роль відіграло Крайове управління (Крайова Управа Герцогства Буковина), чотирьохповерхова будівля якого була споруджена в Чернівцях (1871-1873 рр., архітектор – Й. Глаубіц) (рис. 11а), симетрична, прямокутна в плані, з розвинутим ризалітом в центрі головного фасаду; в австрійський період крім кабінетів урядовців та залу засідань в приміщенні була квартира намісника дому Габсбургів (нині це 14-й корпус Чернівецького національного університету) [14]. Серед нечисленних будівель державної адміністрації Галичини високими якостями характеризувався будинок Галицького намісництва у Львові (1877-1880 рр., архітектор – Ф. Ксенжарський) (рис. 11б).

З часом було визнано за недоцільне об'єднувати в одному об'ємі різні функції. Насамперед виділили установи для судочинства, які в Катеринославі (суч. Дніпрі) споруджено за проектом О. Векшинського в 1896р., а в Херсоні – під керівництвом О. Пальшау ще в 60-ті роки. У 1891 р. архітектор В. Домбровський звів у Херсоні нову імпозанту споруду для судових установ, а у Львові за проектом архітектора Ф. Сковрона був зведений Палац справедливості у 1891-1895 рр. (рис. 11в).

а

б

в

Рис. 11. а – *Крайова управа Буковини в Чернівцях, 1871-1873 рр. (арх. Й. Глаубіц); б – Галицьке намісництво Галичини у Львові, 1877-1880 рр. (арх. Ф. Ксенжарський); в – Палац справедливості у Львові, 1891-1895 рр. (арх. Ф. Скворона)*

Стрімкий розвиток товарних відносин зумовив появу будівель казначейств (Нікополь і Бахмут, архітектор – Г. Панафутін), скарбниць (Гайсин, архітектор – М.Карчевський) і акцизних відомств (Полтава, архітектор – О.Ширшов). Найбільш поширеним типом подібних споруд стали банки. У 70-80-ті роки ХІХст. їхні операційні зали розташовували в глибині земельної ділянки, що ускладнювало доступ до них відвідувачів і зв'язки з іншими приміщеннями. Зведені в Одесі за проектами В. Мааса Державний (1881р.) і Земський (1882р.) банки своїми фасадами нічим не відрізнялися від житлових будівель. З часом сформувалися три розпланувальні прийоми сполучення головного залу з допоміжними робочими кабінетами та зоною вестибюля: вільний, лінійний і центричний. У зовнішньому вигляді споруд прагнули виразити їх капітальність, демонструючи цим надійність збереження фінансів. Тому майже всі споруди витримували в дусі італійського ренесансу.

Концентрація фінансово-кредитних споруд характерна і для Харкова, де більшість із них розташовувались на Миколаївській площі. Харківська контора Державного банку почала працювати з 1860 року (архітектори Р.П. Голеніщев, Ф.І. Шустер) і була створена на базі Державного комерційного банку, відкритого в 1843 році [15]. Чимало банків запроектував архітектор О. Бекетов. Першою в

1896-1898 рр. виросла споруда Земельного банку (рис. 12а), витримана у вишуканих формах раннього бароко. Поруч розташовувався Торговельний банк (1898-1899 рр.), в оформленні інтер'єрів якого брав участь В. Кричевський.

У другій половині ХІХ ст. невід'ємним компонентом міського організму був громадський центр, який охоплював значну територію. До його складу входили пасажі, криті ринки, вокзали, банки, біржі, споруди міських дум і управ, палаци губернаторів, судові установи, різні управління, навчальні заклади, театри, бібліотеки, музеї тощо.

Вищезазначений аналіз архітектурної спадщини дає підстави для виділення **третього етапу** з ХІV до кінця ХІХ століття, що характеризувався активним розвитком, диференціацією за функціональним призначенням та становленням об'ємно-просторових ознак адміністративних споруд на території України.

На початку ХХ ст. Київ став потужним адміністративним центром. Проводилась активна розбудова міста, особливо розгорнулось будівництво прибуткових будинків (на 1912р. їх тут було 5,5 тис., або 32% загальної кількості в Україні – 17 тис.), будівель банків, бірж, кредитних товариств, які були пишно оздоблені архітектурними деталями, в їх проектуванні брали участь кращі місцеві та іноземні зодчі.

Одним з таких визначних об'єктів став Державний банк у Києві (рис. 12б) (1902–1905, арх. О. Кобелев, О. Вербицький), центр якого становить великий операційний зал із середньою частиною, призначеною для відвідувачів, та бічними застленими прилавками для персоналу. Навколо залу розташовані менші приміщення відділень для роботи з відсотковими вкладками, поточними рахунками, ощадними та валютно-обмінними операціями.

Необхідно відмітити, що при проектуванні будівель банків архітектори враховували не тільки нові архітектурні, але й інженерні досягнення. Так, будинок Державного банку в Києві був оснащений центральним паровим опаленням, електричним освітленням, подвійною системою вентиляції – витяжною і нагнітальною. Сім електричних вентиляторів протягом години двічі перекачували в приміщеннях усе повітря. Взимку повітря обігрівалося батареями, влітку – охолоджувалося. Ще одна особливість цієї адміністративної споруди полягала в тому, що повітря для вентиляції забиралося з розарію, спеціально посаженого у дворі банку. Щоранку включалися спеціальні повітрязбірники і на всі поверхи робочих приміщень подавався аромат троянд.

а

б

Рис. 12. а – Земельний банк в Харкові, 1896-1898 рр. (арх. О. Бекетов); б – Державний банк в Києві, 1902-1905 рр. (арх. О. Кобелев, О. Вербицький)

В селах та містечках створювалися споживчо-кооперативні спілки та кредитно-кооперативні товариства. Кількість цих організацій постійно зростала: у 1900 р. їх було 450, а в 1915 р. – 6860. Відбулося подальше зростання й укрупнення селянсько-дворянських, а також промислових, регіональних і міжнародних банків, розташованих у значних містах.

Селянські банки розміщувалися в невеликих будинках з обмеженим набором приміщень, головним з яких був операційний зал. Подібні установи створювалися на основі поєднання кредитно-кооперативних і культурно-просвітницьких функцій. Крім операційного залу вони мали кімнати з бібліотеками, іноді – для роботи гуртків або зали зі спрощеною сценою для зібрань, як у селах Хомутець та Великі Сорочинці на Полтавщині (1913-1914рр.) (рис 13). Таке поєднання кількох соціально значущих функцій в одній споруді було, безсумнівно, прогресивним в умовах обмежених можливостей села чи містечка.

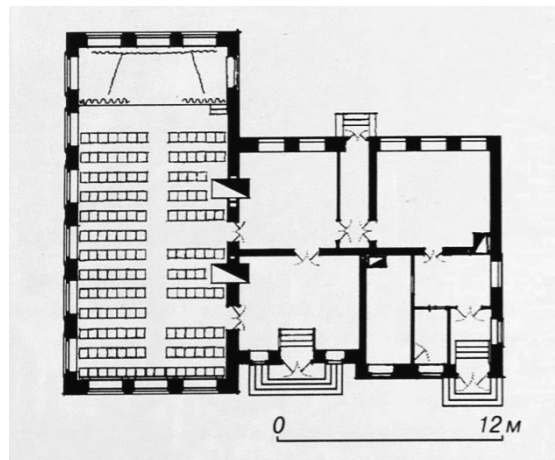
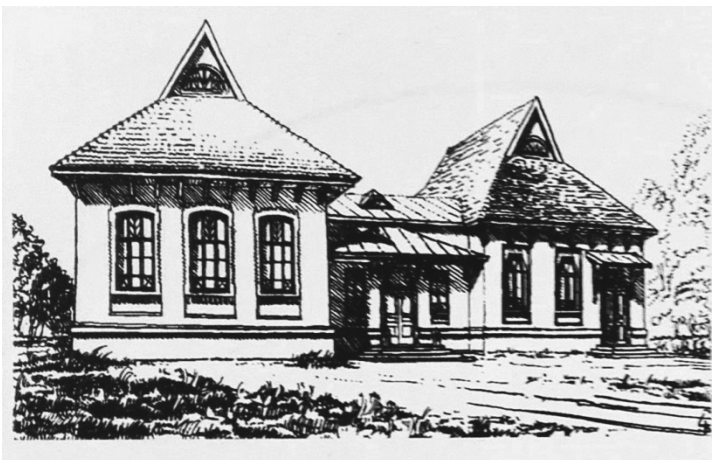

Рис. 13. Кредитно-кооперативне товариство в селі Хомутець на Полтавщині, 1913-1914 рр. (арх. О. Сластіон)

До числа найвизначніших пам'яток українського модерну належить передусім будинок Полтавського губерньського земства, споруджений за проектом В. Кричевського (1903-1908 рр.). Будинок адміністративного призначення має Ш-подібний план, складений від самого початку архітектором О. Ширшовим і затверджений у кінці 1902 року до будівництва. У його середній частині розміщуються вестибюль, центральний хол з парадно розкритими сходами, оточеними колонадою другого поверху, та великий зал засідань.

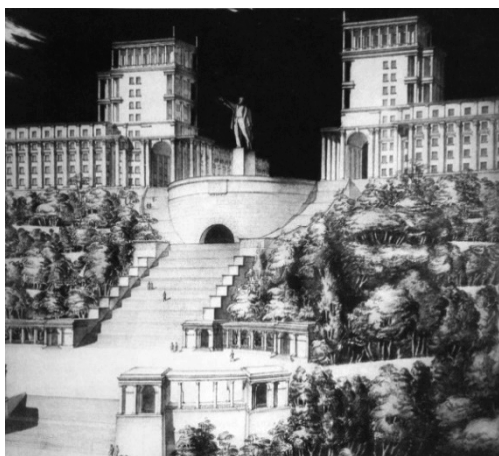
У 20-ті роки XIX ст. адміністративним будинкам різного рівня приділялася значна увага. Такими були банк у Донецьку (1930р., архітектор – В. Естрович), Держстрах у Харкові (нині – Інженерно-будівельний інститут, 1927р., архітектор – О. Молокін) та ін. Найбільшою адміністративною спорудою у Львові став восьмиповерховий Конторський будинок (1928-1929 рр., архітектор – Ф. Касслер), споруджений у формах функціоналізму та ілюструє нові принципи формотворення (рис. 14), вирізняється простотою, горизонтальними членуваннями великого призматичного об'єму, жорсткі обриси якого дещо пом'якшують запалі верхні поверхи [4,10].

Рис. 14. Адміністративно-конторський будинок у Львові, 1928 р.
(арх. Ф. Касслер)

В результаті переїзду столиці з Харкова до Києва в 1934 році виникла необхідність в будівництві крупних урядових та громадських споруд (рис. 15). В 1936–1939 рр. були збудовані: будинок ЦК КП(б)У, нині Міністерство закордонних справ України (проект П. Лангбарда) (рис. 16); будинок Наркомату внутрішніх справ, нині Кабінет міністрів України (1935-1939 рр., проект І. Фоміна) (рис. 17); будинок Верховної Ради УРСР (1936-1939 рр., проект В. Заболотного) (рис. 18); штаб Київського особливого військового

округу, нині Адміністрація Президента України (проект С. Григор'єва) (рис. 19) [11].

а

б

Рис. 15. Конкурсні проекти «Урядового центру Києва»: а - архітектор В. Веснін, б – архітектор І. Фомін, 1935р.

В 1960—70-ті роки з'являються перші прояви нової образності архітектури, використання сучасних індустріальних конструкцій та прогресивних будівельних матеріалів. Виникла необхідність у створенні приміщень для адміністративно-контрської та проектної роботи, з'явилися нові будівлі банків, проектних організацій, міністерств (будівля нинішнього Міністерства інфраструктури та інші). Надмірності в архітектурі адміністративних будівель були замінені використанням сучасних індустріальних конструкцій та матеріалів.

Рис. 16. Будівля ЦК КП(б)У (нині Міністерство закордонних справ України) (арх. П. Лангбард)

Рис. 17. Будівля Наркомату внутрішніх справ (нині Кабінет міністрів України) (арх. І. Фомін)

Рис. 18. Будинок Верховної Ради УРСР (нині Будинок Верховної Ради України) (арх. В. Заболотний)

Рис. 19. Штаб Київського особливого військового округу (нині Адміністрація Президента України) (арх. С. Григор'єв)

Розвиток інженерних технологій ХХІ ст. сприяв підвищенню поверховості будівель та створенню гнучкого планування, що дозволило трансформувати простір при зміні його призначення, що в результаті призвело до формування нового універсального типу адміністративно-офісних будівель для здачі в оренду в крупних містах. Висотні будівлі стали показником економічного прогресу держав і престижу ведучих, процвітаючих фірм (бізнес центри: «Гулівер» (2003-2012 рр., арх. Т. Григорова); «Парус» (2004-2007 рр., арх. С. Бабушкін та О. Комаровський); «101 Tower» (2009-2012 рр., арх. А.Коваль); «IQ Business Center» (2010-2013 рр., арх. А. Пашенько) в м. Києві (рис. 20).

а

б

в

г

Рис. 20. Бізнес центри в Києві: а – «Гулівер» (2003-2012 рр., арх. Т.Григорова); б – «Парус» (2004-2007 рр., арх. С.Бабушкін та О. Комаровський); в – «101 Tower» (2009-2012 рр., арх. А. Коваль); г – «IQ Business Center» (2010-2013 рр., арх. А. Пашенько)

Становлення сучасних адміністративних будівель триває дотепер. Цей період можна віднести до **четвертого етапу**.

Таким чином, дослідження та аналіз вище наведених даних дали можливість виділити чотири основних етапи формування адміністративних споруд в Україні: перший – 5 тис. р. до н.е. – V ст. н.е., другий – з V по XIII ст., третій – з XIV до кінця XIX століття та четвертий – з початку XX століття і до сьогодні.

Нажаль, з часу проголошення незалежності України, будівництво нових будівель адміністративного призначення практично припинилось, і станом на сьогодні, продовжують функціонувати переважно радянські об'єкти адміністративно-конторського призначення, які не відповідають сучасним потребам адміністрування, умовам експлуатації; безпеки; крім того такі споруди не є енергоефективними, що критично важливо, зважаючи на сучасні економічні виклики, внаслідок чого переважна більшість українських адміністративних будівель є надзвичайно дорогими в експлуатації, на відміну від європейських та світових аналогів, що дозволяє говорити про необхідність розроблення нових стандартів, на основі принципів: альтернативного використання джерел енергії; новітніх технологій в цілях економії ресурсів під час експлуатації тощо. Дана тема потребує подальших наукових пошуків.

Література:

1. Платонов С. М. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ТРИПІЛЬСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ / С. М. Платонов, С. О. Тарута. – Київ, 2004. – 703 с.
2. Асеев Ю. С., Архітектура Київської Русі / Ю. С. Асеев.— К.: Будівельник, 1969;
3. Кириченко Л. Розкопки століття: в центрі Києва знайшли стародавній палац князя Володимира [Електронний ресурс] / Леся Кириченко // Газета "Сьогодні". – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://kiev-ukr.segodnya.ua/kpeople/raskopki-veka-v-centre-kieva-nashli-drevniy-dvorec-knyazya-vladimira-716193.html>.
4. Історія української архітектури / Ю. С. Асеев, В. В. Вечерський, О. М. Годованюк та ін.; За ред. В. І. Тимофійенка. — К.: Техніка, 2003. — 472 с.
5. Климчук А. А. Перші ратуші на Західній Україні (XIV-XVIII ст.) [Електронний ресурс] / А. А. Климчук // Історична Волинь – Режим доступу до ресурсу: http://www.istvolyn.info/index.php?option=com_contentview=article&id=4325:-xiv-xviii-&catid=33&Itemid=17.
6. Вечерський В.В. Втрачені об'єкти архітектурної спадщини України. — К. : НДТІАМ - Головкивархітектура, 2002. — 592 с.

7. Таранушенко С.А. Урядові будівлі на Гетьманщині XVIII ст. / С.А. Таранушенко // Український історичний журнал. – 1971. – № 2 – С. 103.
8. Травкіна О. Опис Ніжинського магістрату 1781 р. / Ольга Травкіна. // Ніжинська Старовина. – 2014. – С. 146–148.
9. Адруг А.К. Архітектура Чернігова другої половини XVII – початку XVIII століть. – Чернігів: Чернігівський ЦНТЕІ, 2008 р. – 224 с.
10. Присутствені місця, 1854—1909 [Електронний ресурс] // Звід пам'яток історії та культури Києва – Режим доступу до ресурсу: <http://pamyatky.kiev.ua/streets/volodimirska/prisutstveni-mistsya-18541909>.
11. Трегубова Т. О. СТОЛИЦЯ ВЕЛИКОЇ ПРОВІНЦІЇ (XIX - початок XX ст.) / Т. О. Трегубова, Р. М. Мих. – Львів: Будівельник, 1989. – 270 с. – (Архітектурно-історичний нарис).
12. Васильченко В.І., Солярська І.О, Авдеєва М.С. Авдеєва Н.Ю. / Історія архітектури та містобудування. Навчальний посібник.- К.:НАУ, 2010. – 248 с.
13. Щукин В. В. Городовой магистрат в г.Николаеве [Електронний ресурс] / В. В. Щукин // Фаберова дача. Никлаевская область. Электронная историческая энциклопедия – Режим доступу до ресурсу: <http://history.mk.ua/magistrat-gorodovoj-magistrat-v-g-nik.htm>.
14. Архітектурні перлини. Крайове управління (14 корпус ЧНУ) [Електронний ресурс] // Чернівецька міська рада – Режим доступу до ресурсу: http://chernivtsy.eu/tacis/tourism/cv_arch_perl.html.
15. Рукавіцин І. Установи Державного банку на українських землях на початку XX століття / Ігор Рукавіцин. // Вісник Національного банку України. – 2013.

***Abstract.** In the article, author analyzed an experience and defined the stages of administration buildings formation in Ukraine.*

***Key words:** administrative buildings, domestic experience, formation stages.*

***Аннотація:** в статті проаналізовано досвід і визначено етапи формування адміністративних зданий в Україні.*

***Ключевые слова:** административные здания, отечественный опыт, этапы формирования.*

УДК 72.025.5

аспірантка **Н. В. Поцелуєва**
Науковий керівник: *док. арх., проф.* **Куцевич В. В.**
ПАТ «КиївЗНДІЕП»

МЕТОДИ РЕКОНСТРУКЦІЇ НАРКОЛОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті розглядаються існуючі методи реконструкції наркологічних закладів (НЗ) та автором пропонується новий реконструктивний захід.

Ключові слова: методи реконструкції, реконструкція, наркологічні заклади, підземно-просторовий метод.

Постановка проблеми. Аналіз існуючої матеріально-технічної бази діючих наркологічних закладів, дозволив виявити основні її недоліки, моральну та фізичну застарілість будівель, дефіцит робочих площ і приміщень різного призначення, а також недолік земельних ділянок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Є деякі роботи, які торкалися питань реконструкції не закладів охорони здоров'я, а інших різноманітних типів громадського призначення. Авторами є: Л. Ю. Брідня, О. П. Пекарчук, В. І. Дивак та інші.

Мета статті – розроблення пропозицій, щодо методів реконструкції наркологічних закладів.

Виклад основного матеріалу. Питання об'ємно-планувальної реконструкції НЗ істотно важливі, тому як, в результаті натурних обстежень, виявлено дефіцит приміщень різного характеру (лікувально-діагностичних, приміщень для перебування пацієнтів, фізкультурно-оздоровчих та ін.).

Автором статті проаналізовані існуючі методи реконструкції для виявлення перспективного методу реконструкції наркологічних закладів. (Табл.1).

Метод модернізації передбачає функціональний перерозподіл площ та приміщень. Він доцільний для будівель, де були проведені комплексні заходи з підвищення капітальності будівель та інженерне переобладнання. Модернізація націлена на поліпшення якісних і естетичних параметрів будівлі, що дозволяють збільшити його економічність і комфортність.

Метод внутрішньої реконструкції (реновації) передбачає перепланування існуючих приміщень, використання підвального, цокольного або горищного простору та трансформацію просторів загального користування без зміни габаритів будівлі [1,2].

Метод внутрішньо-зовнішньої реконструкції (реструктуризації) передбачає трансформацію об'ємно-просторового вирішення будівлі, яка супроводжується зміною її габаритів у результаті прибудови або надбудови додаткових об'ємів [3]. Надбудова існуючих будівель є ефективним архітектурно-планувальним прийомом, тому що не вимагає додаткових площ прилеглої території. Це дуже раціональний прийом для об'єктів, розташованих в щільній міській забудові. Для прийняття рішень по надбудові, необхідне детальне обстеження підстав, фундаментів, розмірів і міцності кладки стін. Надбудова здійснюється в межах 1 - 3 поверхів або більше і супроводжується капітальним ремонтом існуючої будівлі: заміною дерев'яних перекриттів на залізобетонні, переплануванням приміщень, заміною перегородок. Прибудови до існуючих будівель виконують в разі необхідності розширення приміщень, пристрої будівель - вставок при реконструкції міської забудови і т.п. [4].

Метод адаптації – зміна функціонального призначення всієї будівлі без зміни її зовнішніх габаритів [2]. Вибір цього методу є актуальним для будівель, розташованих в щільній міській забудові. Якщо внутрішнє планувальне рішення будівлі не повністю відповідає функціональному призначенню, то застосовується варіант повного перепланування з пристроєм нових внутрішніх стін, перегородок, перекриттів і покриття будівлі з урахуванням нової функції, але з незмінним збереженням зовнішнього об'єму будівлі і його архітектурного вигляду[7].

Метод знесення будівлі з заміною на нове будівництво - кардинальний прийом реконструкції, здійснюється в разі незадовільного стану будівлі, при якому вартість заходів з реконструкції значно перевищує номінальну вартість знесення будівлі і возведення нової.

Причинами знесення будівлі можуть бути такі особливості:

- 1) за умови виникнення дефектів, які знижують несучі характеристики будівлі;
- 2) аварійний стан - стан будівлі, при якому можна говорити про наступ вірогідності обвалення [5];
- 3) показники експлуатації об'єкта не відповідають сучасним вимогам;
- 4) невідповідність містобудівної концепції.

Метод реконструкції з розширенням будівлі. Він включає реконструкцію з прибудовою нової будівлі, надземного переходу та інше. Велика концентрація функцій приміщень будівлі перерозподіляється з раніше побудованого об'єкту на нові блоки (відділення).

Реконструкція з розширенням з приєднанням приміщень іншого функціонального призначення. Використовується для розширення необхідних функцій.

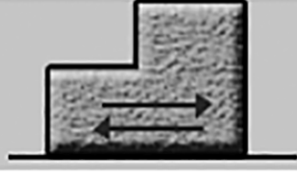
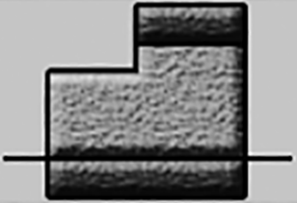

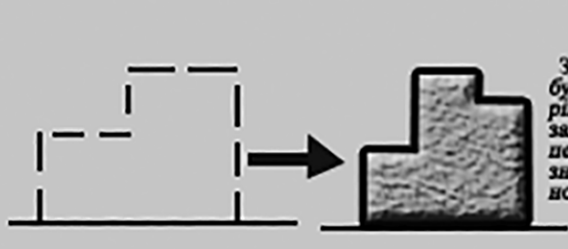
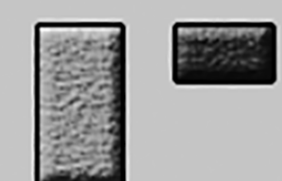
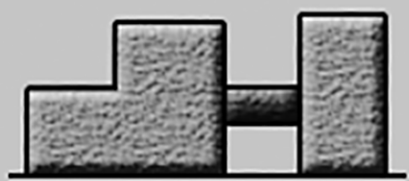
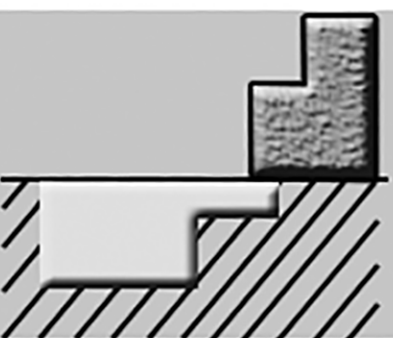
<p>Метод модернізації (функціональний перерозподіл площ та приміщень)</p>		<p>Метод адаптації</p> <p>Зміна функціонального призначення всієї будівлі без зміни її зовнішніх габаритів</p>
<p>Метод внутрішньої реконструкції (використання підвального, цокольного або горизонтального простору)</p>		
<p>Метод внутрішньо-зовнішньої реконструкції</p>		<p>Передбачає трансформацію об'ємно-просторового вирішення будівлі, яка супроводжується зміною її габаритів у результаті прибудови або надбудови додаткових об'ємів</p>
<p>Метод знесення будівлі з заміною на нове будівництво</p>		<p>Здійснюється, якщо стан будівлі знаходиться на такому рівні, при якому вартість заходів з реконструкції значно перевищує номінальну вартість знесення будівлі і возведення нової</p>
<p>Метод реконструкції з розширенням</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div data-bbox="507 1189 821 1368"> <p>Реконструкція з розширенням приміщень іншого функціонального призначення</p> </div> <div data-bbox="842 1189 1385 1368"> <p>Реконструкція з розширенням (прибудова нової будівлі)</p> </div> </div>	
<p>Метод підземно-просторовий (запропонований автором)</p>	 <p>Цей метод можливо застосовувати у випадку, якщо площа земельної ділянки не дозволить прибудувати об'єм на поверхні або обстеження фундаменту показало його невідповідність вимогам.</p>	

Табл.1. Існуючі методи реконструкції наркологічних закладів

Рис.1. Київська міська наркологічна клінічна лікарня «Соціотерапія», відділення №5, Київ, Україна.

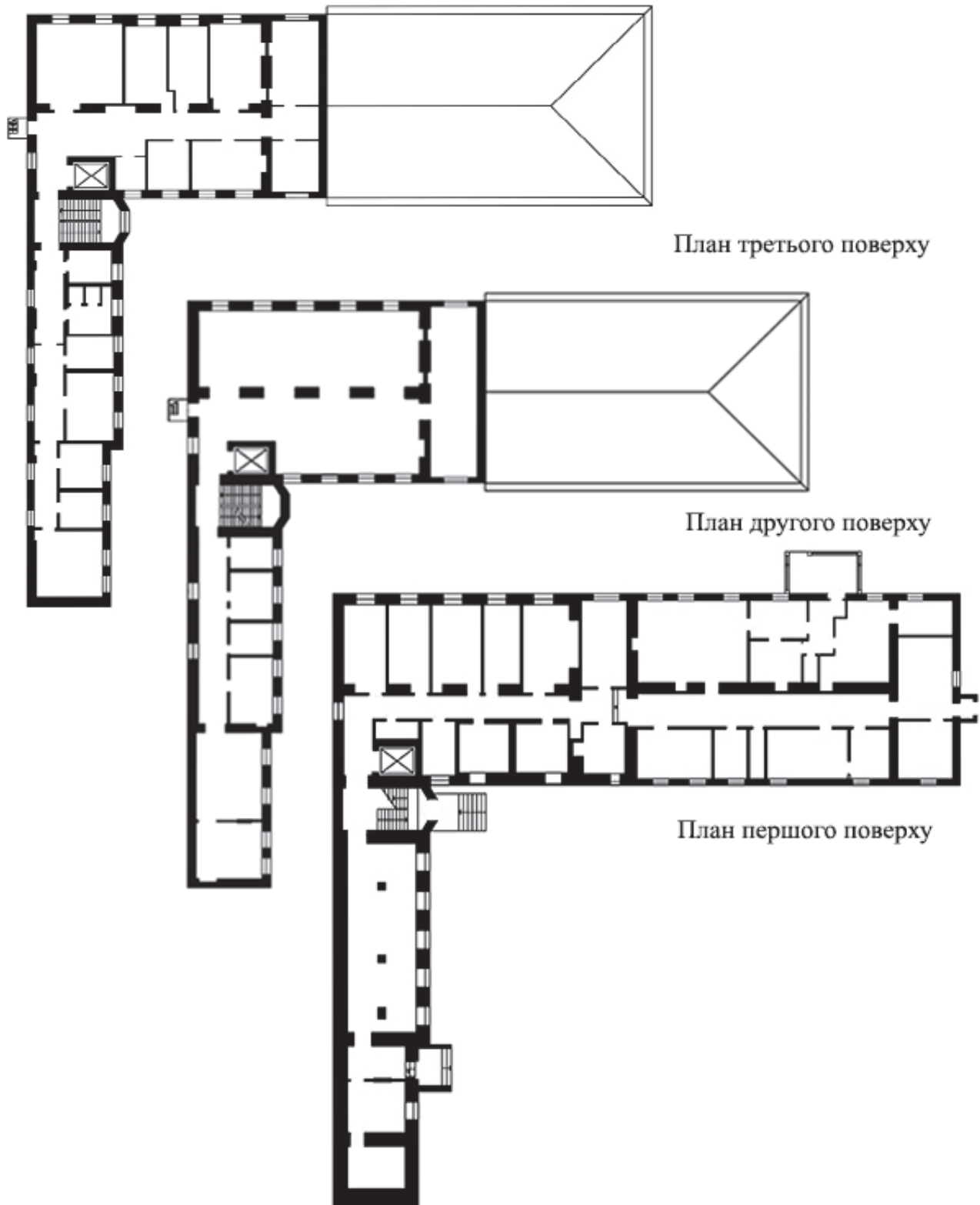

Рис. 2. Київська міська наркологічна клінічна лікарня «Соціотерапія», відділення №5, Київ, Україна. Плани поверхів.

На основі аналізу існуючих методів реконструкції перспективним рішенням є підземно-просторовий метод, запропонований автором. Як приклад, приведу будівлю Київської міської наркологічної клінічної лікарні «Соціотерапія», відділення №5, яка потребує розширення (Рис.1),(Рис.2). Передумовами для реконструкції з розширенням цього відділення є: малі площі приміщень, невідповідність санітарним умовам. Відсутність спортивних залів і приміщень для тренувальних, фізкультурно-оздоровчих занять, а також трудотерапії.

У більшості випадків роботи по реконструкції існуючих НЗ економічно вигідніші, ніж зведення нової будівлі, реконструкція займає менше часу, ніж нове будівництво; спрощення процедури узгодження проектної документації та інших дозвільних заходів; можливість проведення робіт одночасно з продовженням експлуатації закладів тощо [6].

Якщо будівля наркологічного профілю вже існує в міській забудові і не передбачається фізичного зносу, то доцільно застосовувати належне для цього об'єкту рішення. А саме, метод внутрішньо-зовнішньої реконструкції, який передбачає надбудову, а якщо площа ділянки дозволяє, то і прибудову поверхів.

Висновки. На підставі існуючого досвіду реконструкції громадських будівель і аналізу досліджуваних об'єктів, пропонується метод реконструкції вже існуючих НЗ - підземно-просторовий. Його можливо застосовувати, якщо площа земельної ділянки не дозволяє прибудовувати об'єм на поверхні (в наслідок чого, можливі перешкоди для проїзду транспортних засобів, пожежних машин, переміщення персоналу, пацієнтів та інше) або обстеження фундаменту показало його невідповідність вимогам. В результаті чого, виключається варіант добудови поверхів.

Усі діючі НЗ можуть бути розширені шляхом будівництва нових корпусів або приєднанням сусідніх реконструйованих будівель за допомогою галерей і підземних переходів або без них.

На основі опрацювання стану вітчизняного досвіду будівництва, проектування наркологічних установ можна зробити висновок про те, що реконструкція таких закладів, в певних випадках, має ряд переваг в порівнянні з новим будівництвом: 1) відсутність необхідності виділення нових територій під забудову; 2) зручне розташування (прямий доступ до центральних частин населених пунктів та прилеглих до центру територій).

Література:

1. Безродний П. П. Архітектурні терміни: Короткий російсько-український словник / П. П. Безродний; за ред. В. В. Савченка. – К.: Вища шк., 1993. – 272 с.
2. Большой строительный терминологический словарь - справочник. Официальные и неофициальные термины и определения в строительстве, архитектуре, градостроительстве и строительной технике / сост. В. Д. Наумов [и др.]; под ред. Ю. В. Феофилова – Минск: Минсктиппроект, 2008. – 816 с.
3. Попова Н. А. Реконструкция и реставрация историко-архитектурного наследия / Н. А. Попова – Саратов: изд-во «Аквариус», 2003. – 192 с.
4. Реконструкция зданий и сооружений / А. Л. Шагин, Ю. В. Бондаренко, Д. Ф. Гончаренко, В. Б. Гончаров; Под ред. А. Л. Шагина: Учеб. пособие для строит, спец. вузов. — М.: Высш. шк., 1991.— 352 с: ил.
5. Снос здания — причины, обоснование, задачи [Электронный ресурс]:// Режим доступа: <https://1cert.ru/stati/snos-zdaniya-prichinyi-obosnovanie-zadachi/> (20.11.2016) – Загл. с экрана.
6. Брідня Л. Ю. Методичні основи реконструкції типових готелів в Україні: автореф. дис. канд. арх.: спец. 18.00.02 /Л. Ю. Брідня. К.: Київський національний ун-т будівництва і архітектури, 2014. – 21с.
7. Шихов А. Н. Реконструкция зданий и сооружений: курс лекций/ А. Н. Шихов, М-во с.-х. РФ, федеральное гос. бюджетное образоват. учреждение высшего образов. «Пермская гос. с.-х. акад. им. акад. Д. Н. Прянишникова». – Пермь: ИПЦ «Прокрость», 2016. – 398 с.

Аннотация. В статье рассматриваются существующие методы реконструкции наркологических учреждений (НУ) и автором предлагается новое реконструктивное мероприятие.

Ключевые слова: методы реконструкции, реконструкция, наркологические учреждения, подземно-пространственный метод.

Abstract. The article describes the reconstruction of the existing methods of drug treatment facilities (DTF) and the author proposes a new reconstructive event.

Key words: methods of reconstruction, reconstruction, drug treatment centers, underground - spatial method.

АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ В ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛ. ХХ СТ.

Анотація. В статті висвітлено історичні факти, пов'язані із формуванням архітектури нафтогазових комплексів на прикладі Східної Галичини в ХІХ – першій пол. ХХ ст. Проаналізовано архітектурно-просторовий образ та подано класифікацію будівель за функціональним призначенням.

Ключові слова: нафтогазовий комплекс, НГК, архітектура, формування архітектури НГК.

Актуальність та постановка проблеми. Темпи життя, винаходи у техніці породжують нові ідеї і створюють передумови для появи чогось нового. Відповідно такі тенденції впливають і на архітектуру, а зокрема, на розвиток та функціонування НГК (надалі НГК). Дедалі більше проектів у світі пов'язані з будівництвом нафтових комплексів. Основною проблемою нафтопереробної промисловості України є необхідність проведення реконструкції і модернізації існуючих нафтопереробних підприємств. Важливим чинником є також впровадження нових технологій, інновацій та будівництво нових НГК, здійснення яких не можливе без розуміння передумов їх зародження, а також особливостей, що впливають на їх формування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні етапи та норми проектування газонафтопроводів описують у своїх працях Возняк М. П. та Кривенко Г. М. Питаннями перспективи та розвитку нафтогазової справи в Україні займаються такі науковці як Лапко О.О., Данилюк М.О., Шидловський А. К., Витвицький Я.С. та Бараннік В.О. Дослідники звертають увагу на технологічні процеси переробки нафто- і газопродуктів та розробляють низку праць щодо економічного розвитку даної галузі. На території Східної Галичини розташовуються нафтогазові підприємства, які потребують реконструкції, реорганізації та благоустрою територій. Проте проблемі розвитку архітектури НГК не приділялось необхідної уваги.

Мета статті. Подати історичний розвиток формування архітектури НГК на території Східної Галичини в період з ХІХ – першої пол. ХХ ст. Провести аналіз

їх архітектурно-просторового образу та класифікувати будівлі за функціональним призначенням.

Виклад основного матеріалу. 1. Історичні передумови формування нафтогазових підприємств. Нафтогазові підприємства сьогодні є невід'ємною частиною історично сформованого середовища. Частина підприємств відіграють значну роль в забудові населеного пункту, в формуванні його силуету, являються пам'ятками архітектури.

Промислові будівлі призначені для розміщення промислових виробництв і повинні забезпечувати необхідні умови праці людей і експлуатації технологічного обладнання [1, с. 4]. Чого не можна сказати про умови праці з початком видобування нафти. М. Максим'юк у своїй праці «Нафтові копальні Надвірнянщини» згадує про те, що з появленням колодязів, так званих «копанок», праця робітників була важка і вкрай небезпечна. Породу з такого колодязя піднімали дерев'яними відрами чи цебриками. Нерідко шнур обривався і повні відра калічили, а то й вбивали ріпника. Душилися робітники попутнім газом. Про цю важку і повну небезпеки працю описав у повісті «Борислав сміється» та в інших своїх творах Іван Франко [2, с. 6]. На переробку нафту відвозили підводами, а вже пізніше її доставляли залізницею.

У 1860-х роках на нафтових територіях Прикарпаття розпочалися спроби буріння за допомогою ударів долота об породу спочатку ручним, а пізніше і механічним способом. Саме тоді і розпочинається встановлення так званих нафтових веж дерев'яної конструкції. У плані така установка складалась із двох-трьох, а подекуди чотирьох об'ємів квадратної або прямокутної конфігурації. Триярусна вежа, що звужується до верху, увінчана двоскатним дашком. Аналогічне покриття мають і інші об'єми. В основу об'ємно-просторового

Рис. 1. Локальна залізниця на нафтоперегінному заводі в м. Печеніжсин. Поштівка 1904 р.

вирішення споруд закладена асиметрична композиція з виразним спадом висот (рис.1).

Наприкінці 80-х рр. ХІХ ст. запроваджують більш удосконалену систему ударного буріння, відому як «канадійська». Відбувалось спорудження веж висотою 20-32 м, застосовували дерев'яні штанги та прядивні канати [3]. На Прикарпатті

досить довго будували дерев'яні вишки, які були характерним елементом

Дерев'яними були тільки складські будівлі, ймовірно каркасної конструкції [4, 6].

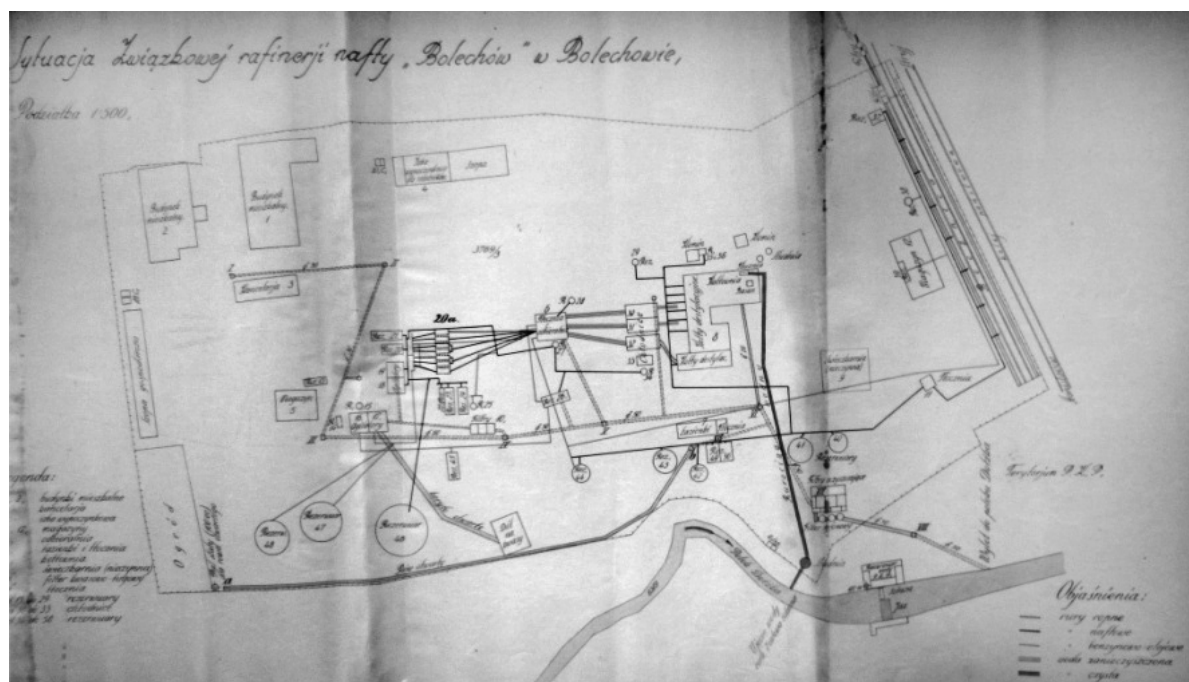

Рис. 6. Схема планування нафтоперегінного заводу в м. Болехові [7].

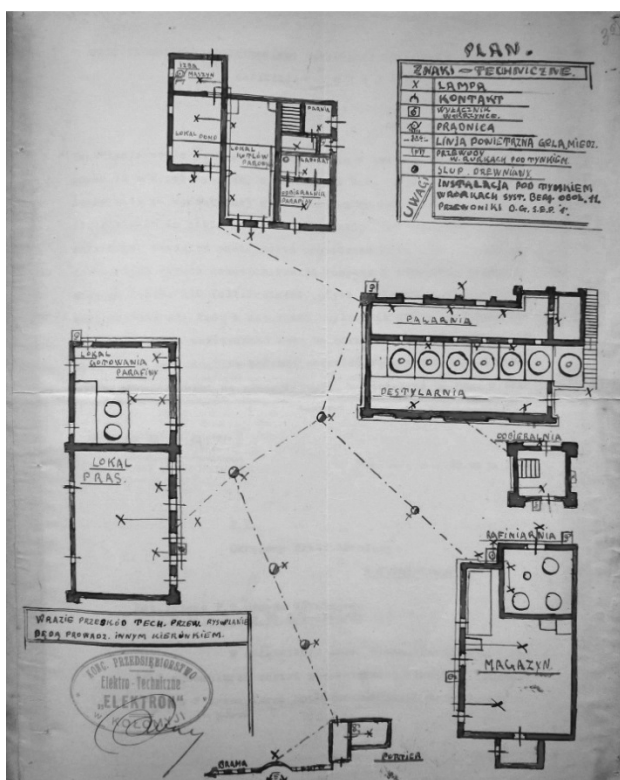

Рис. 7. Схема планування нафтоперегінного заводу фірми «Гате» [9].

На поч. XX ст. в м. Болехові діяв нафтоперегінний завод акціонерного товариства «Болехів». З технічного опису випливає, що до його складу входили житлові будинки, канцелярія, лабораторія, складські будівлі, котельня, будинок з відпочинковими кімнатами для працівників. На основі аналізу технічних креслень дізнаємось, що будівлі були одноповерховими, стіни виконані з цегли товщиною 30, 45 і 60 см. Дерев'яні дахові конструкції під одно- та двоскатними дахами. Котельня заводу мала металеві дахові конструкції з бляшаним покриттям [7].

У 1907 р. почав функціонувати **нафтоперегінний завод в м. Надвірна**, який на той час був досить значним підприємством. Територія заводу трапецієподібної форми, огорожена дерев'яним парканом висотою 2 м. Над головною в'їзною брамою розміщувався напис із назвою фірми. З північно-східного боку знаходилась інша брама, яка пов'язувала завод із близько розташованою залізничною станцією. Нафтоперегінний завод включав у себе такі будинки та споруди: порт'єрню, житлові будинки, канцелярію, лабораторію, павільйони, складські та виробничі споруди, кузню, бондарню, столярню і механічні майстерні. Будинки мурованої та дерев'яної конструкції, дахи яких покриті черепицею та оцинкованою бляхою [8].

На теренех Східної Галичини діяв ще один **нафтоперегінний завод фірми «Гате»** в с. Вербіж Нижній Коломийського повіту (нині с. Нижній Вербіж Коломийського району). Завод знаходився при повітовій дорозі Коломия-Печеніжин. Територія огорожена парканом з дубовими стовпами висотою 2,10 м. Над входом головної в'їзної брами виднілася вивіска з написом «BENAGAZ». До складу заводу входили : порт'єрня, житлові, складські та виробничі будівлі. Будинки були одноповерховими, з одно- та двоскатними дахами, покритими черепицею та бляхою [9].

3. Архітектурні особливості нафтогазових підприємств.

Аналізуючи історичні аспекти розвитку архітектурно-планувальної організації нафтопромислів Галичини, можна зробити висновок, що спорудження заводів велося в період з сер. XIX – поч. XX ст. В цей період в архітектурі набувають розвитку такі стилі як історизм та сецесія (модерн).

Початком нової архітектури – стилю історизму, що утвердився на галицькому ґрунті є початок змін у суспільно-політичному устрої Австро-Угорщини, а саме революційні події “Весни народів” 1848 р. [10, с. 189].

XX ст. потребувало нових пластичних форм, для утворення яких були необхідні нові матеріали – металеві конструкції, залізобетон, скло, що стали основою сучасної архітектури, початком якої став стиль «модерн». Новий стиль у XX ст. зародився і швидко розповсюдився у Європі [11, с. 19].

Тісний зв'язок з європейськими країнами сприяв розвитку стилю модерн, або як його називають сецесія, і в Україні. На теренах Галичини він утвердився на кінець XIX – початок XX століття [12]. Яскравим прикладом є пам'ятка промислової архітектури, що збереглась на території нафтопереробного заводу по вул. Вокзальна, 5 в м. Надвірна. Це одноповерховий будинок, який використовується сьогодні як склад. Має риси сецесії, які відтворені поєднанням нетинькованої цегли та отинькованими деталями [13, с. 45].

Найбільшого розвитку архітектура НГК набуває у період з сер. XIX – поч. XX ст. Будівництво заводів сприяло соціальному та економічному розвитку краю. Аналізуючи генеральні плани промислових підприємств за

функціонально-технологічною ознакою можна виділити наступні основні зони: вхідну, адміністративну, житлову, господарську, виробничу та складську. Деякі підприємства НГК історично формувались на територіях уздовж річкових берегів та залізничних шляхів. Будівлі підприємств одно- та двоповерхові, цегляні, одно- та двоскатні дахи покриті черепицею та бляхою. У плані будівлі прямокутної та складної конфігурації.

За функціональним призначенням будівлі та споруди заводів XIX – поч. XX ст. поділялись на:

- адміністративно-побутові приміщення;
- санітарно-побутові приміщення;
- житлові будинки;
- виробничі приміщення;
- складські споруди;

Отже, архітектура НГК Східної Галичини у складі Австро-Угорщини та Польщі зазнала значного розвитку. Під впливом іноземного капіталу сформувались основні великі підприємства та їх комплекси.

Висновки

1. Аналіз історичних передумов вказує на особливу роль НГК в промисловій архітектурі Східної Галичини.
2. Автором проведено дослідження п'яти об'єктів НГК. Розміщення та розпланування промислових територій вказує на технологічну обумовленість архітектурно-містобудівних рішень. Належна увага приділена впливу умов розташування ділянки на архітектуру будівель і споруд.
3. Проаналізовано особливості архітектурно-планувальних рішень об'єктів. Вони показують раціональність та ефективну доцільність нафтогазових підприємств. Виділено п'ять груп будівель за функціональним призначенням, їх розміщення на ділянці та взаємну обумовленість зв'язків.

Література

1. Архитектурное проектирование промышленных зданий / [В.Ф. Вавилин, В.В. Вавилин, Н.М. Кузнецов, С.А. Коротаев]. – Саранск.: Издательство Мордовского Университета, 2005. – 129 с.
2. Максим'юк М. Нафтові копальні Надвірнянщини / М. Максим'юк. – Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2010. – 92 с.
3. Осінчук З. П., Поліник М. М. Буріння свердловин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.logos.biz.ua/proj/naftogaz/pdf/0025-0030.pdf>
4. Державний архів Івано-Франківської області
Ф. 47 Станіславське окружне гірниче управління 1889-1939 рр. оп. 1
Спр. 506. Переписка с высшим горным округом во Львове, техническое описание и чертежи нефтеперегонного завода «Братья Габер» в городе Станиславе за 1934-1939 рр., 86 арк.
5. Каталог Головатого-Бондарева [Електронний ресурс]. – Ів.-Фр.: Івано-Франківська обласна організація Національної спілки краєзнавців України. – Режим доступу: <http://ifoonsku.ucoz.ua/Dokumentacija/KGB.pdf>
6. Державний архів Івано-Франківської області
Ф. 47 Станіславське окружне гірниче управління 1889-1939 рр. оп. 1
Спр. 505. План и техническое описание нефтеперегонного завода фирмы «Бензонафта» в гор. Станиславе за 1935-1937 рр., 69 арк.
7. Державний архів Івано-Франківської області
Ф. 47 Станіславське окружне гірниче управління 1889-1939 рр. оп. 1
Спр. 501. Чертежи и техническое описание нефтеперегонного завода акционерного общества «Болехов» в городе Болехове, Долинского повета за 1934-1937 рр., 68 арк.
8. Державний архів Івано-Франківської області
Ф. 47 Станіславське окружне гірниче управління 1889-1939 рр. оп. 1
9. Державний архів Івано-Франківської області
Ф. 47 Станіславське окружне гірниче управління 1889-1939 рр. оп. 1
Спр. 502. Чертежи и техническое описание нефтеперегонного завода фирмы «Гате» в с. Вербиж-Нижний Коломыйского повета за 1935-1937 рр., 173 арк.
10. Жук О. К. Розвиток львівської школи архітектури у період історизму (1870–1900 рр.) / О. К. Жук // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2004. – № 505 : Архітектура. – с. 188–192.
11. Історія архітектури та містобудування [Навчальний посібник] / Васильченко В.І., Солярська І.О., Авдєєва М.С. Авдєєва Н.Ю.. – К.: НАУ, 2010. – 248 с.
12. Поліщук Л. К. Сецесія в архітектурі Станіславова кінця ХІХ - початку ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. архіт.: 18.00.01 / Л.К. Поліщук. – К., 2003. – 20 с.

13. Звід пам'яток Івано-Франківської області. Надвірнянський район: енциклоп. вид.: у 2 кн/ авт. Кол.: Р.Гандзюк, Л.Поліщук, З.Федунків та ін. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. – Кн. 1-а. місто Надвірна.- 132 с.

Annotation

This article deals with the historical facts related to the formation of architecture of oil and gas complexes on the example of Eastern Halychyna in the XIX - first half of the XX century. Architectural and dimensional image was analyzed and the classification of buildings by functional purpose was submitted.

Key words: oil and gas complex, architecture, forming architecture of oil and gas complex.

Аннотация

В статье рассматриваются исторические факты, связанные с формированием архитектуры нефтегазовых комплексов на примере Восточной Галичины в XIX - первой пол. XX в. Проанализирован архитектурно-пространственный образ и представлена классификация зданий по функциональному назначению.

Ключові слова: нефтегазовый комплекс, НГК, архитектура, формирование архитектуры НГК.

УДК 725.9

*аспірант Суфранова М. В.**Науковий керівник: канд. арх., доцент Конопльова О. В.**кафедра Архітектури будівель і споруд, та дизайну**Харківського національного університету міського господарства**ім. О.М. Бекетова*

РОЗВИТОК АРХІТЕКТУРИ ВСЕСВІТНІХ ВИСТАВОК

Анотація. У статті представлений аналіз досвіду проектування Всесвітніх виставок з моменту відкриття першої Всесвітньої виставки в Гайд-парку і сьогодні, наведені описи найбільш видатних виставкових споруд і виявлено роль їх впливу на розвиток сучасної архітектури.

Ключові слова: Всесвітні виставки, ЕКСПО, експозиція, архітектура Всесвітніх виставок, павільйон, розвиток архітектури.

У цьому році виповнилося 165 років з моменту проведення першої Всесвітньої виставки в Лондоні. Всесвітні виставки – майданчики для передових конструкцій архітектури та дизайну, де виражені найновітніші ідеї в області науки та техніки.

Розглядаючи зразки побудованих комплексів ЕКСПО, помітним стає парадокс: Всесвітні виставки відбуваються регулярно, витрати ресурсів на їх побудову значні, інтерес до них величезний, проте обґрунтовані рекомендації з проектування відсутні, що змушує проектувальників інтуїтивно знаходити рішення. Все це, як правило, призводить до прорахунків і помилок, а також подальшої незатребуваності багатьох об'єктів. Це вказує на недостатнє дослідження і аналіз вже існуючого досвіду проектування.

Вже декілька поколінь вчених-архітекторів усього світу вивчають архітектуру ЕКСПО, серед них роботи Н. Коновалової, О. Орельської [2], найбільш повними працями російською мовою є книги В.М. Шпакова «Росія на Всесвітніх виставках» та «Історія Всесвітніх виставок» [2]. Серед німецьких вчених варто відзначити Вінфренда Кречмера [3], Томаса Шріферса, Вольганфа Фрібе і Вернера Хофманна, а також англійські роботи Паоли Антонеллі і Удо Культерманна, Анни Джексон, Пола Грінхальга [4], Еріка Матґе. Всі вони в своїх роботах проводять дослідження історії розвитку архітектури ЕКСПО, проте сучасні дослідження архітектурно-планувальної організації комплексів, які відповідають вимогам, і рекомендації до їх проектування відсутні.

Вже з кінця 18-го ст., промисловість виставлялася на національних заходах. В рамках розвитку залізниць, торгівлі та міжнародного товарообіг

виникає в середині 19-го століття ідея мирного, міжнародного зіставлення торгівлі, промисловості і мистецтва.

Друга половина XIX ст. пов'язана з появою Всесвітніх виставок. Виставкові будівлі вимагали обширного внутрішнього простору, максимальної його освітленості, коротких строків возведення та демонтажу. При цьому самі будівлі ставали експонатами, які демонстрували досягнення будівельної техніки.

Видатним символом першої Всесвітньої виставки став Кришталевий палац. Будівля нагадувало величезний скляний корабель. Крім виготовлених з дерева бічних стін цоколя зовнішня обшивка складалася цілком зі скла. Два подвійних ряду чавунних колон утворювали галереї, шириною 22 метри і 20 метрів [1, 15]. В основі проекту лежав раціональний спосіб будівництва - збірка споруди з серійних стандартних елементів. Пекстон розробив оригінальну конструкцію даху і перекриттів, що складалася з профільованих дерев'яних елементів, зібраних в ферми за допомогою литих скоб і кованих затяжок. Швидкий і ефективний метод монтажу готових скляних конструкцій, запропонований Джозефом Пекстон, отримав в XX столітті велике визнання і став швидко поширюватися у всіх країнах світу.

Друга Всесвітня виставка пройшла в Парижі в 1855 р. Це була перша Всесвітня виставка, яку приймала столиця Франції, пізніше в місті відбудуться ще 6 Всесвітніх виставок. Тоді площа виставки склала всього 15,2 га. За проектом архітектора Жана-Марі-Віктор Віль і інженера Алексіс Барро був побудований Палац індустрії. Проект поєднував в собі традиційне використання кладки і чавунні конструкції. Однак через обмеження вартості плани довелося дорацьовувати, для чого до роботи над проектом залучили інженера Алексіса Барро. В остаточному варіанті, кладка використовується тільки для зовнішніх стін, які повинні були бути товщиною в один метр і вісімнадцять сантиметрів. Проте, ці масивні стіни були ледь в змозі підтримувати вагу виступаючого карнизу, і були посилені чавунними колонами і балками.

Палац індустрії був 260 м в довжину і 105 м в ширину. Його основний неф був 190 м в довжину, і 48 м в ширину. Він був оточений з чотирьох боків галереями в два поверхи і 30 м в ширину. Його напівкруглі ферми становили 24 м і створювали величезний виставковий зал.

У 1867 р. в Парижі зародилася традиція розміщувати експозиції країн-учасниць в спеціально побудованих ними національних павільйонах, при проектуванні які передавали національної колорит, культуру побуту і традиції, а також передові досягнення в галузі будівництва та архітектури.

У 1873 р. всесвітня виставка вперше проводилася за межами Англії і Франції - у Відні. Експозиція була розміщена в парку Партер, центральний павільйон архітектора Фішгрета - «Палац індустрії» довжиною 907м і шириною 206м, над середньою будовою палацу височіла ротонда діаметром близько 110м,

що проіснувала до 1937 р. Ротонда, чиї розміри заворожували глядачів, була спроектована С. Русселем.

Надалі Всесвітні виставки проводилися і за межами Європи, зокрема, в 1876 р. виставка пройшла в місті Філадельфія, в 1904 р. в Сент-Луїсі.

Важливим етапом у розвитку споруд ЕКСПО і сучасних будівельних металоконструкцій була Всесвітня виставка 1889 року в Парижі, т. я. спеціально до її відкриття було зведено Ейфелеву вежу. Вона втілила в собі весь досвід архітектора і інженера Гюстава Ейфеля в області влаштування фундаментів і зведення опор в залежності від властивостей ґрунту і величини вітрового навантаження. Спорудження проектувалося як трьохсотметрова вежа ґратчастої конструкції на чотирьох основних опорах, заанкерених на велику глибину. Збірка кожного з трьох поверхів вежі вимагала свого вирішення. Три поверхи - три усічені квадратні піраміди, поставлені одна на іншу. Підстава на рівні землі є квадрат зі стороною 123,4 метра, на вершині діаметр становить всього 16 метрів. Створення металевого скелету при висотному будівництві справило настільки переконливе враження, що привела до справжнього перевороту в будівельній техніці та архітектурі.

Не менш вражаючим на Всесвітній виставці 1889 року в Парижі був гігантський Зал машинобудування. Його автори - інженер В. Контансен і архітектор Ф. Дютер - порушували звичні уявлення про прекрасне. Нові конструктивні форми створили переворот в архітектурно-естетичних уявленнях кінця 20 століття.

Кришталевий палац, Ейфелева вежа і Зал машинобудування були провісниками нового етапу в розвитку архітектури виставкових споруд, заснованих на технічних досягненнях століття. Їх вплив на подальшу архітектуру будівель ЕКСПО був величезним, хоча в XIX ст. подібні будинки були одиничними, будучи в основному плодом інженерної діяльності.

Разом з розвитком технічного прогресу з'явилися і нові архітектурні концепції. Так в Сан-Франциско головним атрибутом виставки стала «Вежа коштовностей», яка була 132 м у висоту і була вся усипана дорогоцінним камінням.

Але особливо значний переворот в свідомості архітекторів першої половини XX ст. справила Всесвітня виставка 1925 р. в Парижі. Виставка дала ім'я стилю ар-деко (від скорочення слів Arts Décoratifs в назві).

Представлений павільйон СРСР являв собою сміливе конструктивістське рішення будівлі К.С. Мельникова [6]. Незважаючи на те, що територія для павільйону була мала і незручна для будівництва: існуючі трамвайні колії проходили через ділянку, і влада міста заборонила їх переносити або демонтувати. Він представляв собою легку каркасну двоповерхову споруду, виконану з дерева. Прямокутна в плані будівля перерізана по діагоналі ведуть на

другий поверх відкритої сходами, на якій було споруджено оригінальне перекриття у вигляді похилих перехрещуються дерев'яних плит. Праворуч від сходів була споруджена вишка-щогла, увінчана серпом і молотом і буквами СРСР. У цій невеликій споруді використовувалися всі прийоми, які є надалі мовою конструктивізму і визначили шлях розвитку архітектури ХХ ст.

Також на цій виставці за проектом французького архітектора Ле Корбюзьє був побудований павільйон «Еспрі Нуво». Павільйон представляв елемент багатоквартирного будинку - експериментальну квартиру в двох рівнях. У проекті найбільш яскраво виражена, проголошена Ле Корбюзьє «естетика прямого угла», що зробила потужний вплив на архітектуру ХХ століття.

Прогресивні архітектурні ідеї були закладені і відомим архітектором Міс ван дер Роє в павільйоні на виставці в Барселоні у 1929 р. Архітектор поставив павільйон на цоколь з травертину з двома басейнами, які були облицьовані чорним склом. Покрівля спиралася на асиметричні стіни, що стоять окремо, з оніксу, травертину, зеленого мармуру і на два ряди сталевих, хрестоподібних в перерізі, хромованих стійок [7].

У період з першої Всесвітньої виставки до 30-х років ХХ століття (створення Міжнародного бюро виставок) були проведені 25 універсальних виставок. Всі вони стали поштовхом до розвитку в області архітектури, технології та інженерії.

На виставці 1937 року в Парижі (Франція) павільйони СРСР і Німеччини уособлювали міць двох держав. Радянський павільйон побудований за проектом Б. М. Иофана. На вершині радянського павільйону височіла 24-метрова скульптурна група «Робітник і колгоспниця» В. І. Мухіної. Німецький павільйон, за задумом архітектора А. Шпеєра, був побудований у формі римської цифри III. Біля підніжжя вежі павільйону було встановлено скульптурні групи Й. Торак, верх вінчав герб Третього Рейху[8].

Після тривалої перерви через Другу світову війну, першою проведеною в післявоєнний період була Всесвітня виставка 1958 року в Брюсселі, архітектура якої була стриманою і лаконічною в порівнянні з попередніми і наступними виставками, т. я. економіка і наука перебували на стадії відновлення. Головним символом виставки і досягненням сталеві індустрії Бельгії став головний павільйон - Атоміум. Споруда складається з дев'яти сфер діаметром 18 м, які відтворюють форму кристала заліза. Висота Атоміума становить 102 м. Сфери з'єднані між собою трубами довжиною 23 м.

Ще одним видатним архітектурним об'єктом виставки був павільйон фірми «Філіпс» - «Електронна поема» Ле Корбюзьє. Споруда мала форму намету і вільний еліпсоїдний план. Залізобетонне покриття площею близько 1000 м² у вигляді своєрідного тенту з трьома вістрями було утворено дванадцятьма

гіперболічними параболоїдами, що переходили один в інший, спираючись на непомітні зовні ребра каркаса

У Монреалі в 1967 році вперше з'явилася фірмова назва ЕКСПО. На ЕКСПО-67 були яскраво продемонстровані досягнення в галузі будівництва. Застосування нових конструктивних матеріалів визначили можливості формування незнайомих, абсолютно нових відмінних просторів, форм і композицій.

Одним з павільйонів був всесвітньо відомий геодезичний купол американського інженера Б. Фуллером, який об'єднав у своїй структурі тетраedr і сферу. Купол павільйону США мав діаметр 75 м, конструкція була покрита прозорою зовнішньою оболонкою, складеної з фарбованих акрилових панелей.

Ще однією оригінальною будівлею був експериментальний житловий комплекс «Хабітат-67». Квартири були розроблені так, щоб на невеликій території розмістити якомога більше корисного простору, в якому було б комфортно жити. Квартири являють собою залізобетонні блоки поставлені один на одного з виду в хаотичному порядку. Насправді таке розташування добре продумано, так як дозволяє приєднати до житлового простору ще й сад, який знаходиться на даху сусіднього блоку [2, 242-244].

У 1970 році вперше ЕКСПО пройшло в Азії в м. Осака. Головним гімном технічного досягнення в архітектурі стала просторова структура головного павільйону. Його відрізняв підкреслений техницизм композиції з повним оголенням конструкції і геометричними обрисами. Павільйон, спроектований Кензо Танге, - це піднята більш ніж на 30м над рівнем землі відкрита трубчаста структура, покрита прозорою поліетиленовою плівкою. Ґратчасту плиту підтримують шість опор [2, 252-266].

В історію світової архітектури увійшов також павільйон СРСР, що мав форму розгорнутого прапора, виконаного у вигляді сталевий складчастої конструкції. Увігнуту поверхню фасаду обшили металевими листами червоного кольору, завдяки чому грандіозна споруда (109 м) особливо ефектно виглядало на тлі блакитного неба. Знаменитий японський архітектор Кензо Танге, під керівництвом якого створювався генплан ЕКСПО-70, сказав так: "Павільйон СРСР як би велика червона квітка в квітучому дереві всієї виставки"[6].

ЕХРО 1982 у місті Ноксвілл, переслідувало благородну мету збереження і використання поновлюваних джерел енергії, під девізом «Енергія рухає світом». Орієнтиром ЕКСПО, Сонячна Сфера, побудована з 360 скляних панелей, ламінованих золотим вініловим напиленням, яке і дало сфері колір[3, 167].

У 1992 Всесвітню виставку приймало місто Севілья (Іспанія). Майже всі національні павільйони мали оригінальну архітектуру і концептуальний підхід до її вирішення, але на окрему увагу заслуговує павільйон «Майбутнього». Будівля стало як би символічним вираженням нової технології: його арки

висотою 36 м з рожевого граніту, підтримувані ажурними металевими конструкціями, піднімалися високо над рівнем даху і було добре видно з міста [2, 303-304].

У 2008 році виставку приймало іспанське місто Сарагоса. Величезний виставковий комплекс EXPO Zaragoza після реконструкції став одним з центрів бізнес-життя, а також втілює кращі традиції «зеленої» архітектури. Бізнес-парк в Сарагосі після його реконструкції та розширення став найбільшим у всій Іспанії. Площа території, на якій він розташований, займає 25 гектарів, а загальна площа приміщень - 164 180 м². Проект реконструкції, розроблений Estudio Lamela. [9]

Останнє з ЕКСПО, що уже відбулися, - ЕКСПО-2015 в Мілані. Для цього масштабного заходу багато країн створили унікальні павільйони. Автори проекту генплану - бюро «Херцог & де Мерон», які працювали спільно з Стефано Боєрі, Річардом Бердетт і Вільямом Мак Донаха. Нажаль Український павільйон так и не було побудовано. Проте проект від бюро Dmytro Aranchii Architects викликав чимало обговорень.

Огляд архітектури виставкових споруд ЕКСПО дає можливість виділити основні етапи розвитку їх архітектури:

- Кінець XIX ст. - етап «Технічного прогресу і нових матеріалів»
- Початок XX ст. - етап «Нові концепції в архітектурі та будівництві»
- Середина - друга пол. XX ст. - етап «Наукових і технічних досягнень»
- Кінець XX - початок XXI ст. - етап «Новий погляд на будівництво і експлуатацію будівель і споруд ЕКСПО»

На прикладі виставкових споруд можна побачити, як техніка і науково-технічний прогрес найсерйознішим і безпосереднім чином вплинули на архітектурно-просторові формоутворення і інженерно-конструктивні рішення. Різноманіття сучасних матеріалів відкрило нові можливості архітектурного формоутворення, що спричинило появу складних по контурах форм, пошукам нових стильових напрямків.

Література

1. Современная зарубежная архитектура / Орельская О.В. – М.: Академия. 2006 – 272 с.
2. История Всемирных выставок / В. Н. Шпаков. - М.: АСТ: Зебра Е, 2008. - 384 с.
3. Weltausstellungen 1933 - 2005 / Architektur Design Graphik / Andrew Garn mit Paola Antonelli, Udo Kultermann und Stephen Van Dyk. - DVA, 2008 – 224с.
4. Geschichte der Weltausstellungen / Winfried Kretschmer. Frankfurt / Main: New York: Campus Verlag, 1999.
5. Всесвітня виставка (1873) [Електронне джерело]:

[https://ru.wikipedia.org/wiki/Всемирная_выставка_\(1873\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Всемирная_выставка_(1873))

6. 6 знакових російських павільйонів на Всесвітніх виставках [Електронне джерело]: <http://archspeech.com/article/sebya-pokazat-6-znakovyh-russkih-pavil-onov-na-vsemirnyh-vystavkah>

7. Павільйон Німеччини (Барселона) [Електронне джерело]: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Павильон_Германии_\(Барселона\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Павильон_Германии_(Барселона))

8. Всесвітня виставка (1937) [Електронний джерело]: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Всемирная_выставка_\(1937\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Всемирная_выставка_(1937))

9. EXPO Zaragoza - нове життя Експоцентру в Сарагосі [Електронне джерело]: <http://www.novate.ru/blogs/050314/25597/>

Sufranova M.V.

National university of urban economy in Kharkov O.M. Beketov

Abstract. In the article you can find information about analyses of ability to project Worldwide exhibitions from the time when first Worldwide exhibition was opened in Hyde Park and till today, also here is shown detailed descriptions of exhibition halls and its power of influence on modern architecture.

Key Words: Worldwide exhibitions, EXPO, exposition, architecture of Worldwide exhibitions, hall, development of architecture

Суфранова М. В.

аспірант кафедри АЗиС ХНУГХ ім. А. Н. Бекетова

Аннотация. В статье представлен анализ опыта проектирования Всемирных выставок с момента открытия первой Всемирной выставки в Гайд-парке и настоящее, приведены описания наиболее выдающихся выставочных сооружений и выявлена роль их влияния на развитие современной архитектуры.

Ключевые слова: Всемирные выставки, ЭКСПО, экспозиция, архитектура Всемирных выставок, павильон, развитие архитектуры.

канд. арх., доцент А.О. Горіна
кафедра «Основ архітектури і архітектурного проектування»
Київського національного університету будівництва і архітектури

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ КІННОСПОРТИВНОГО КЛУБУ

Анотація: У статті розкрито історичне становлення кінноспортивного клубу, особливості його архітектурно-планувальної організації, номенклатури приміщень. Розглянуто варіанти сучасного об'ємно-просторового вирішення.

Ключові слова: кінноспортивний клуб, кінноспортивний манеж, іподром, кінний спорт, школи верхової їзди, трибуни, стайня.

Актуальність теми. Кінний спорт – технічно складний вид спорту, високий результат в якому досягається завдяки систематичним тренуванням та гармонічній роботі вершника та коня. Історія взаємин людей і коней сягає сивої давнини: кінь був приручений у період енеоліту і займав у житті людей особливе місце [1, с. 7]. В наш час існує безліч кінноспортивних споруд: іподромні комплекси, ранчо, кінноспортивні школи, кінноспортивні клуби, кінні заводи, приватні стайні, кінні туристичні бази, поні клуби та ін.

Найстарішою кінною спорудою є іподром, який виник в епоху архаїчної Греції, і зазнавши безліч перетворень, є актуальним і нині. В XIV ст. в Італії виникли школи верхової їзди, які мали складну планувальну структуру приміщень [2]. Навчатись в таких школах могли лише офіцери та дворяни. Згодом, у зв'язку з потребами армії, починають формуватись кавалерійські кінні манежі [3]. Сучасні кінноспортивні клуби сформувались за прототипом середньовічних кінних шкіл, які спеціалізуються на класичних дисциплінах кінного спорту.

Аналіз останніх досліджень. Історію виникнення та особливості формування кінноспортивного клубу розглянули наступні автори: Ершова Е., Гарнец А.М., Зыбіна Д.Д., Иванов М.С., Штатнова К., Ортнер Р. та ін.

Мета статті полягає: визначити сучасне поняття кінноспортивний клуб, процес його становлення, описати які споруди передували його створенню, навести планувальні схеми та об'ємно-планувальні рішення сучасних кінноспортивних клубів.

Виклад основного матеріалу. Кінь був приручений багато тисячоліть тому. Цим питанням займалось багато істориків та дослідників, але точна дата досі не відома. Є припущення, що коня почати спочатку використовувати в сільському господарстві при розведенні порід. В іншій теорії описується

використання коней для ведення бою та палацових церемоній у найдавніших цивілізаціях [4, 5]. Одомашнення коня відбувалось приблизно у IV ст. до н.е. Перші споруди були для утримання коней, тобто стайні [5, 6]. Перші кінні змагання провели в Олімпії (680 р. до н.е.), на іподромі [7, с. 91-94]. Іподром являв собою видовжену арену, з трьох боків оточену трибунами, з іншого боку (під кутом) розташовувались стартові стійла зі стайнями. Історії відомий ще один тип грецького іподрому – іподром з театром у м. Пессинунт [8, с. 173].

Як зазначає дослідник Іванов М.С. у Римській імперії, запозичивши досвід Давньої Греції, збудували «Циркус Максимус», за планувальною схемою схожий на іподром. Відмінність полягала в тому, що його трибуни мали багато ярусів та зводились на конструкціях. Стайні та стартові стійла мали ускладнене планування та більшу кількість приміщень [5]. Візантійська імперія продовжила традицію будівництва римських цирків, збудувавши у Константинополі великий іподром [9].

Типологію кінних споруд продовжують кінні ристалища, які виникають в середньовіччі з приходом моди на лицарські змагання та тренування кавалерії [4, с. 50]. Історія їх виникнення бере свій початок у Франції, де створювали огорожені майдани округлої форми для ристаній. Дослідник Ж.Ж. Руа в своїй книзі «История рыцарства» приводить опис майдану для лицарського турніру. Це був невеликий округлий чи прямокутний майдан «ристалище» з піщаним покриттям, по середині була дерев'яна огорожа чи натягнутий канат (щоб коні не зіштовхнулись), вздовж якого вершники мали змагатись у своїй силі. По периметру майдан оточували дерев'яні трибуни з королівською ложею.

У XIV століття в Неаполі виникає перша кінна школа верхової їзди. У 1572 році згадується вперше віденська найкраща тодішня школа верхової їзди, яка існує і нині. У Версалі в XVII ст. будується «Школа пажів» (Ecole des Pages), яка пізніше стає центром виїздки у Європі. Так кінні школи розповсюдились по всьому світу, і сьогодні багато кінноспортивних організацій збудовано на за їх прототипом.

В сучасному розумінні кінноспортивна школа (КСШ) – це заклад, де відбувається тренування молодих спортсменів з різних дисциплін кінного спорту. Включає в себе тренувальні криті та відкриті манежі для верхової їзди, класи для теоретичних занять, приміщення спортсменів та тренерів, побутові, господарські та допоміжні приміщення, а також відкриті споруди для моціону коней, господарчі споруди, склади та гаражі сільськогосподарської техніки.

З 80-х років XX ст. номенклатуру кінноспортивних споруд розширили кінноспортивні клуби, які будувались на базі КСШ, державних кінних баз чи створювались завдяки розвитку окремих приватних господарств.

Кінноспортивний клуб (КСК) – це клуб любителів кінного спорту, який спеціалізується переважно на якомусь одному виді кінного спорту (виїздка,

триборство чи конкур). Номенклатура приміщень подібна до КСШ, але немає класів для теоретичних занять, лекційних аудиторій, є додаткові роздягальні для членів клубу та окремі для відвідувачів, солярій для коней, басейн, ресторан та ін. (рис. 1). Основною спорудою КСК є критий кінний манеж.

Особливістю перших кінних шкіл було проектування манежу із залом без єдиної проміжної опори. Такі манежі були вперше перекриті дерев'яними фермами. Сучасні манежі кінноспортивних клубів запозичили планувальну схему та номенклатуру приміщень середньовічної кінної школи, дещо її удосконаливши.

В кінноспортивному клубі навчання та тренування проходять на протязі декількох годин, інші часи доби присвячені догляду та утриманню коней (рис.2). Із існуючої номенклатури споруд можна виділити три групи: *перша група* – споруди для утримання коней; *друга* – спортивні споруди; *третья* – обслуговуючі споруди.

При проектування КСК потрібно чітко виконувати технологію, пов'язану з виробничими процесами (рис. 3). Як засвідчує дослідник Зибіна Д.Д., об'ємні рішення КСК історично склались шляхом тиражування денників по горизонталі [10]. Тобто ми можемо бачити поєднання лінійно розвинутого об'єму стаєнь (з допоміжними приміщеннями) та прямокутного великого манежу. Основним планувальним елементом стайні є денник (прямокутне приміщення для утримання коня). Планувальні рішення даної споруди залежать від розміщення денників, і можуть бути: однорядними, дворядними, круговими, периметричними.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Перші кінноспортивні споруди – іподроми було сформовано в Давній Греції, які проіснували до XIII ст. Визначено їх планувальну структуру та функціональне призначення.
2. З XIV формуються середньовічні школи верхової їзди, які стали прототипом сучасного кінноспортивного клубу.
3. Кінноспортивний клуб має складну номенклатуру споруд: господарчі, спортивні, обслуговуючі.

Список використаних джерел:

1. Горіна А.О. Принципи архітектурно-планувальної організації іподромних комплексів : дис. ... – канд. арх. : 18.00.02 / Горіна Анна Олександрівна; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – Київ : КНУБА, 2014. – 194, [4] л. : іл..

2. Горіна А.О. Історія формування архітектури кінноспортивного манежу // Архітектурний вісник КНУБА: НАУК. – виробн.. збірник/Відповід. Ред. Куліков П.М. – К.: КНУБА, 2015. – Вип. 7 – С. 158-163.
3. Ершова Е. Австрия: танцующие лошади Дунайской империи / Елена Ершова // М.: Золотой мустанг. – 2004. – № 1. – С. 10-17.
4. Гарнец А.М., Зыбина Д.Д. Эволюция архитектуры конных сооружений: от конюшен Рамсеса II до современных конноспортивных комплексов. Часть I. Древний и классический периоды / А.М. Гарнец // Academia. Архитектура и строительство. – М: Издательство изд. «Архитектура и строительство», 2015. № 2. – С. 46-53.
5. Урусов С.П Книга о лошади. – М., 2000.
6. Иванов М.С. Олимпийские игры и конный спорт. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – С. 9-16.
7. Всеобщая история архитектуры: в 12 томах / под общ. ред. Д. Е. Аркина и др. – М.: Издательство Академии архитектуры СССР, 1944-1949.- т. II: Архитектура античного рабовладельческого общества / Под ред. В.Д. Блаватского, В.Ф. и др. – Кн. 1: Архитектура Древней Греции. – 1949. – 566 с.
8. Брунов Н.И. Очерки по истории архитектуры: в 3-х томах. Том 1 – Н.И. Брунов. – М., Л.: Academia, 1935. – 621с.
9. Андреев А. И. Памятники Древнего Рима [Электронный ресурс] / А. И. Андреев – М. 1861 г. – С 114-128. – Режим доступа: <http://elar.uniyar.ac.ru>
10. Зыбина Д.Д. Влияние технологических требований на архитектуру конноспортивных комплексов / Д.Д. Зыбина // Academia. Архитектура и строительство. – М: Издательство изд. «Архитектура и строительство», 2014. №3. – С. 29-35.

Аннотация

В статье раскрыто историческое становление конноспортивного клуба, особенности его архитектурно-планировочной организации, номенклатуры помещений. Рассмотрены варианты современного объемно-пространственного решения.

Ключевые слова: конноспортивный клуб, конноспортивный манеж, ипподром, конный спорт, школы верховой езды, трибуны, конюшня.

Annotation

The article deals with the historical formation equestrian club, especially its architectural and planning organization, the range of facilities. Versions of the modern volume-spatial solution is viewed.

Keywords: equestrian club, equestrian arena, racetrack, horse riding, riding school, stands, stables. The variants of the modern three-dimensional solution.

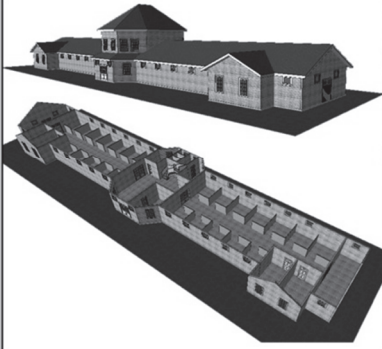

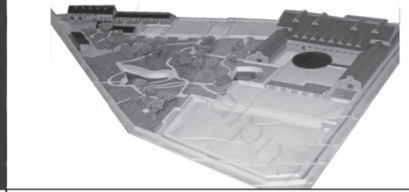
ГОСПОДАРЧІ СПОРУДИ	Стайня		Левада
	Об'ємне вирішення	Деталі інтер'єру	
			
	Проект стайні на 24 денника.	КСК "Ескадрон" Одеса.	
СПОРТИВНІ СПОРУДИ	Манеж критий	Манеж відкритий	Шпрингартен
			
	КСК "Магнат", с. Чубинське.	КСК "Магнат", с. Чубинське.	Круглий
			
	КСК "Horse Park", Кентукі	Школа верхової їзди, Лондон.	Прямий
			
Манеж кінного шоу Аппассіоната	Проект поля для виїздки	КСК, Московська обл.	
ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД КСК	Приклади об'ємних вирішень КСК		
			
	КСК "Maxima Stables". Арх. Зибіна Д, Філін С., 2012-2015 рр.	КСК "Дергачов", Київська обл.	
		КСК "Equito Rus", Московська обл.	

Рис. 2. Основні споруди кінноспортивного клубу.

Визначення розмірів планувального елемента господарських кінних споруд

Біологічні процеси коней, які впливають на проектування стайень.

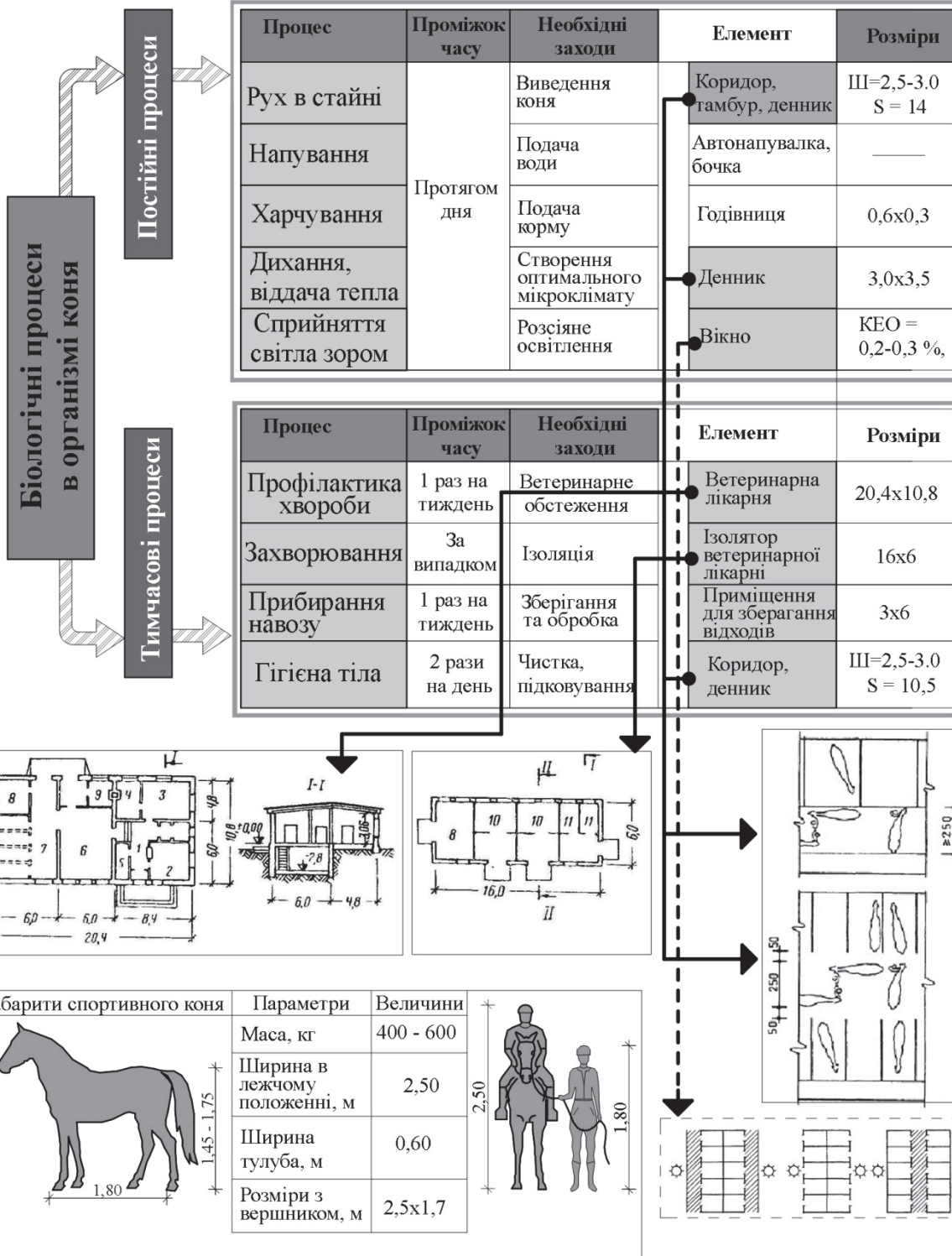

Рис. 3. Основні параметри приміщень стайні [1].

ПРО ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ КІНОТЕАТРІВ У СТРУКТУРІ ТОРГОВЕЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ (НА ПРИКЛАДІ М.АСТАНА)

В роботі наводиться короткий аналіз теоретичних основ і досвіду проектування кінотеатрів в структурі торгово-розважального комплексу (на прикладі м.Астана).

Ключові слова: кінотеатри, торгово-розважальні комплекси, теоретичні основи, досвід проектування.

ВСТУП. Кінотеатри, які еволюціонували від невеликих будівель з моноекранами до сучасних кінокомплексів та пережили на своєму шляху періоди популярності й занепаду відвідуваності, на сьогодні є високотехнологічними об'єктами архітектурної творчості. У період розбудови колишньої радянської країни проектуванню кінотеатрів було присвячено низку публікацій, серед яких слід виділити видання Академії архітектури СРСР «Архитектура кинотеатров» [1], в якому детально висвітлений досвід проектування й будівництва кінотеатрів у СРСР, їх типи і проблеми розвитку на той час. Актуальним залишається і видання німецького автора Пауля Боде «Современные кинотеатры» [2], де докладно представлено різновиди кінотеатрів, їх складові, приклади будівництва й облаштування таких об'єктів. А також дослідження Калінцева В. А. [3], де представлено взаємозв'язок між глядацькою залогою та потоком людей. Слід відмітити також роботи Е. Нойферта [4], О. Хомякова [5], М.Савченка [6], сучасних науковців, які досліджують проблематику, пов'язану з історією формування даних об'єктів - О.Ковпак, Л.Шевченко [7], сучасним їх функціонуванням – Н.Бородченко [8], І.Романюк [9] та інших. Порівняно широко ознайомитися з архітектурними рішеннями сучасних кінотеатрів у світі можна завдяки глобальній електронній мережі чи використовуючи окремі інформаційні електронні джерела. Характерним є те, що у ході проектування сучасних кінотеатрів важливу роль відіграють особливості їх експлуатації. Дані об'єкти, в залежності від взаємодії з середовищем, поділяються на кінотеатри у відкритому міському або заміському середовищі (на узбережжі, на воді, на дахах хмарочосів тощо) та у закритих приміщеннях. Сучасним кінотеатрам, як правило, притаманні рішення в руслі інноваційного дизайну з врахуванням ергономічних вимог та технологічних досягнень.

На сьогодні відпрацьованими є основні етапи проектування такого роду об'єктів, які запропоновані фахівцями Науково-дослідного та проектно-інвестиційного центру будівельних конструкцій [10]. 1.Складання бізнес-плану, розрахунок окупності. 2. Зонування і розробка планів кінотеатру, мультиплекса чи розважального комплексу загалом. 3. Кінотехнологічне проектування, основна задача якого — розрахунок геометричних параметрів майбутньої кінозали у відповідності з рекомендаціями SMPTE EG 18-1994 (Society Of Motion Picture And Television Engineers) та вітчизняними ОСТ 19-154-2000 «Кінотеатри і Кіноустановки. Технологічні параметри глядацьких залів». 4. Розрахунок архітектурної і електроакустики приміщення кінозали, де за допомогою програм комп'ютерного моделювання забезпечується оптимальний рівень реверберації (Rt60) та високий коефіцієнт розпізнавання мови та музичних сигналів. 5. Розрахунок звукоізоляційних конструкцій кінозалів. 6. Відпрацювання дизайну інтер'єрів кінотеатру. 7. Проектування, постачання і монтаж систем звукопідсилення. 8. Проектування, постачання і монтаж систем кіно- і відео-проекції. 9. Інтер'єрне та спеціальне освітлення, системи управління. 10. Розміщення, постачання і монтаж крісел. 11. Гарантійне і післягарантійне обслуговування. Даний алгоритм можна, з врахуванням окремих специфічних умов, використовувати для вирішення завдань з проектування кінотеатрів і в інших країнах, в т.ч. і в Республіці Казахстан.

ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ. Серед законодавчої та нормативної літератури, де регламентуються основні вимоги до проектування кінотеатрів у дані країні, можна виділити Закон Республіки Казахстан від 16 липня 2001 року № 242-ІІ «Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.10.2015 г.» [11], а також набір нормативних документів (табл.1).

Вивчення вихідних даних, ретельне ознайомлення із середовищем, яке вже існує (до якого слід вставити кінотеатр), засвідчило про наявність переліку певних умов і обмежень, які слід врахувати в процесі проектування даного об'єкту. Тобто, завдання, яке отримали фахівці ТОВ «Група компаній СП», було не стандартним і полягало у формуванні кінотеатру фактично у структурі діючого торговельно-розважального комплексу «Євразія», який відкрився 15 років тому і поступово розширює свої площі в межах кварталу [12,13,14]. Даний об'єкт розташований у центрі найбільш густонаселеного району, де мешкає близько 44% населення міста Астана і має досить розвинену об'ємно-просторову структуру (рис.1). Крім торговельних площ даний комплекс включає дитячий розважальний парк, льодовий каток, різноманітні ресторани, кафе і фаст-фуди. Також там проводяться численні тематичні свята, акції, лотереї тощо.

Таблиця 1.

Окремі нормативи республіки Казахстан, які можна використовувати при проектуванні кінотеатрів.

Шифр	Назва документу
СН РК 1.02-03-2011	«Порядок разработки, согласования, утверждения и состав проектной документации на строительство»
ГОСТ 21.101-97 (межгосударственный стандарт - СПДС)	«Система проектной документации для строительства. Основные требования к проектной и рабочей документации»
СНиП РК 3.02-02-2009	«Общественные здания и сооружения»
СНиП РК 3.01-01 Ас-2007	«Планировка и застройка города Астаны»
СНиП РК 3.02-20-2004	«Культурно-зрелищные учреждения»

Рис. 1. Структура торговельно-розважального комплексу «Євразія» (за матеріалами компанії-забудовника).

Процес проектування кінотеатрів, які входять до складу торгових комплексів, зазвичай має певні особливості. Дані питання висвітлені у виданнях та нормативних документах, що вказані вище, а також в інших джерелах, як наприклад [15]. За доцільне вважається їх одночасне проектування. При цьому слід організувати розподіл потоків покупців та глядачів, забезпечивши їх мінімальний перетин, а значить комфортність для відвідувачів загалом. Також слід передбачити відсутність «мертвих зон», куди не потрапляє певна кількість людей взагалі. А також, що досить важливо, забезпечити розподіл шляхів їх евакуації. Загалом, в такому середовищі, кінотеатр має стати функціонально, планувально та композиційно невід’ємною складовою частиною діючого великого комплексу.

Якщо говорити конкретно, то слід було поєднати новий кінотеатр переходом із діючими приміщеннями будівлі «ICE CLUB», максимально зберегти ємність автомобільної стоянки, що знаходиться в межах кварталу і примикає до вказаної вище будівлі та ТРЦ «Євразія -3», а також забезпечити композиційну єдність кінотеатру з діючими будівлями комплексу, а саме – із образним вирішенням в першу чергу ТРЦ «Євразія – 3» (рис.1,2).

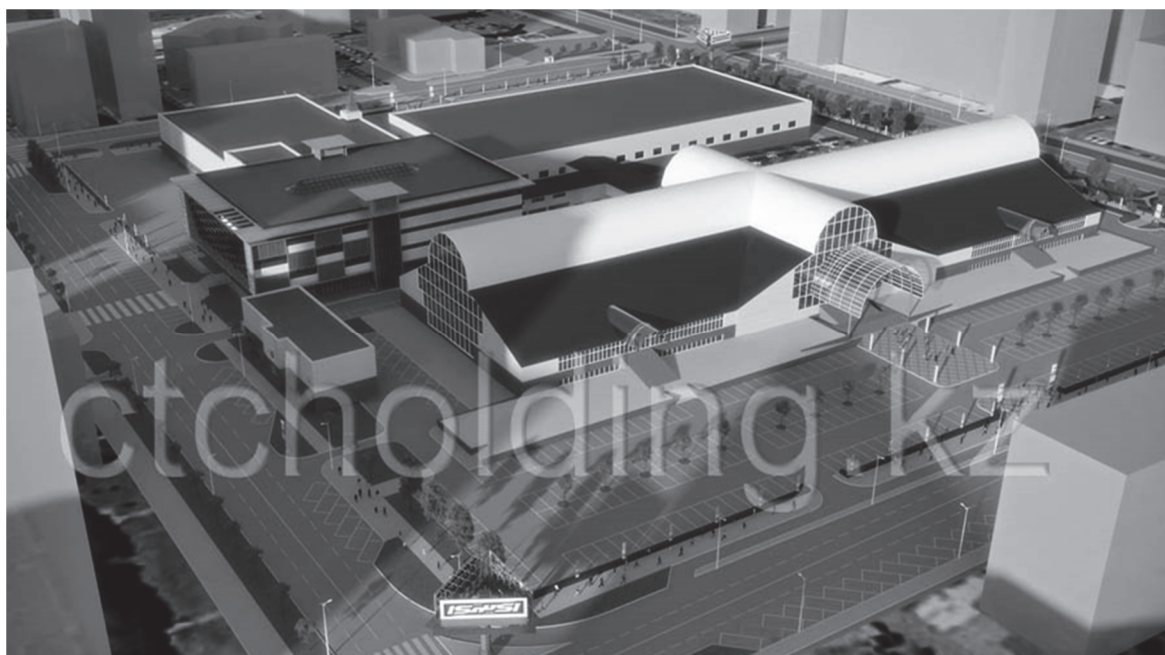

Рис.2. Загальний вигляд торговельно-розважального комплексу «Євразія» (за матеріалами компанії-забудовника).

Проектними групами ТОВ «Група компаній СП» було запропоновано три варіанти вирішення даного питання.

Варіант 1. Кінотеатр пропонується розташувати на другому поверсі над відкритою автостоянкою, яка з'єднана ліфтом з фойє кінотеатру (рис.3).

Рис.3. План другого поверху кінотеатру у складі торговельно-розважального центру «Євразія-4» (проектна пропозиція №1).

Кінотеатр має окремий вхід з площі торговельно-розважального центру та водночас поєднаний переходом з приміщеннями будівлі «ICE CLUB». Вестибюльна група містить гардероб та каси, у фойє присутні елементи фаст-фуду, кожен кінозал має два евакуаційних виходи, що поєднані між собою кулуарами та виходять на евакуаційні сходи. Кінотеатр вміщує 6 глядацьких залів, два з яких передбачається запроєктувати з 4D атракціями з використанням відповідного обладнання: масиви з 4-х спарених активних крісел Simuline 4DChair, панелі спецефектів Simuline 4DEffectBar, стробоскопи StrobeATOMIC 3000, генератори туману SimulineFog, Simuline 4DFan тощо. Завдяки використанню ліфтів, виділених місць в кінозалах та запроєктованих відповідних санітарних приміщень враховані потреби мало мобільних верст населення. Образне рішення будівлі відповідає характеру існуючої забудови та утворює з торговельно-розважальним комплексом єдиний містобудівельний композиційний ансамбль (рис.4).

Рис.4. Загальний вигляд об'єкта в середовищі оточуючої забудови (проектна пропозиція №1).

Варіант 2. Кінотеатр, поєднаний переходом з приміщеннями будівлі «ICE CLUB», пропонується розташувати на другому поверсі над відкритою автостоянкою, яка з'єднана ліфтом та сходами з фойє кінотеатру (рис.5).

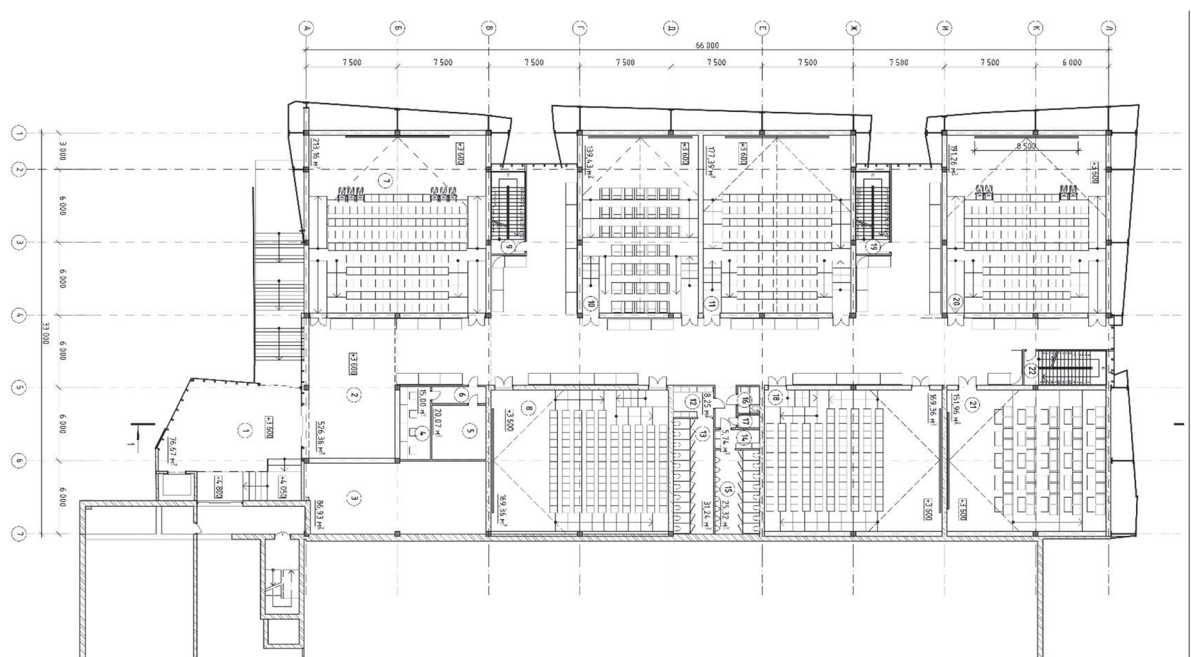

Рис. 5 План другого поверху кінотеатру у складі торговельно-розважального центру «Євразія-4» (проектна пропозиція №2)

Кінотеатр має головний вхід з площі торговельно-розважального центру та додаткові три входи з автостоянки, що розміщена на першому поверсі. Вестибюльна група представлена гардеробом та касовими приміщеннями. У

кінотеатрі передбачено 7 глядацьких залів, 2 з яких – 3D, та 1 зала – для VIP. Кінотеатр має просту планувальну структуру, композиційною основою якого є фойє, що обладнане місцями для відпочинку та очікування сеансів. З кожного кінозалу передбачено по два евакуаційні виходи до приміщення фойє.

Образне вирішення будівлі кінотеатру виконане з використанням фасадних перфорованих систем (рис.6), що мають ряд вагомих переваг, а саме: легкість конструкції, захист приміщень від перегрівання, сучасний привабливий вигляд.

Рис. 6 Загальний вигляд об'єкта (проектна пропозиція №2).

Варіант 3. Кінотеатр, поєднаний переходом з діючими приміщеннями будівлі «ICE CLUB», пропонується розташувати на другому поверсі над відкритою автостоянкою, яка з'єднана сходами з фойє кінотеатру (рис.7).

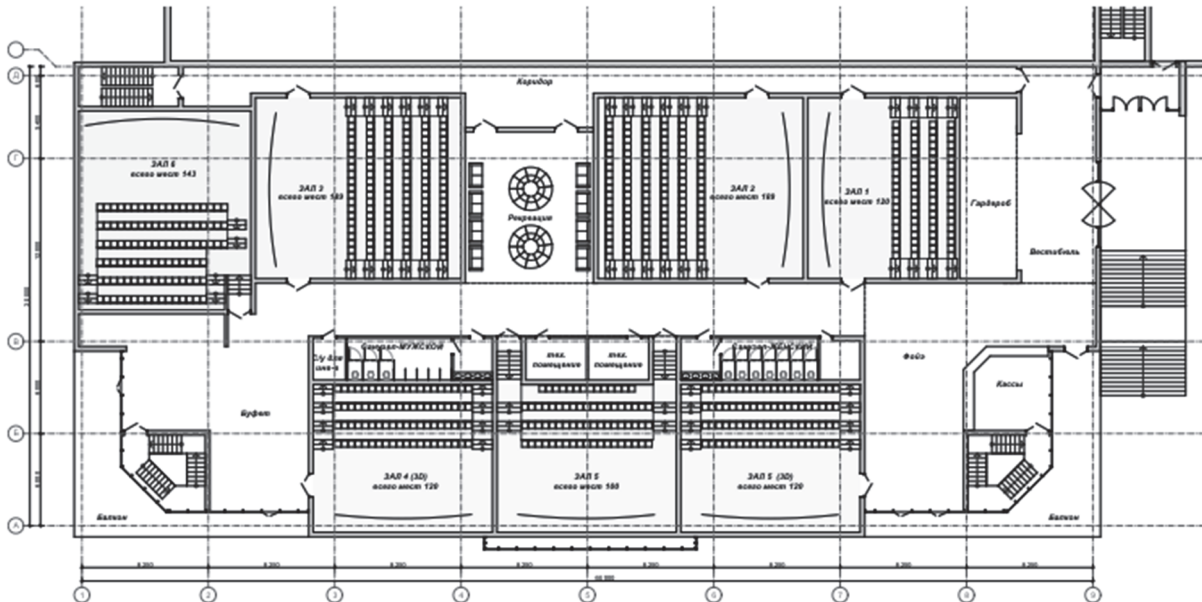

Рис. 7. План другого поверху кінотеатру у складі торговельно-розважального центру «Євразія-4» (проектна пропозиція №3)

Кінотеатр має головний вхід з площі перед торговельно-розважальним центром та додаткові два входи з автостоянки, що розміщена на першому поверсі. Вестибюльна група представлена гардеробом, до фойє примикає касове приміщення. У кінотеатрі також передбачено 7 глядацьких залів, 2 з яких – 3D. Кінотеатр має просту планувальну структуру, композиційною основою якого є вісь коридору між фойє та буфетом. З кожного кінозалу передбачено по два евакуаційні виходи до приміщення фойє.

Образне вирішення будівлі кінотеатру виконане на основі поєднання трьох композиційних частин – центральної (головної) та двох бокових - виконаних з фасадних геометричних комбінаторних зашкелених систем (рис.8). Дане рішення побудоване на основі симетрії та виділяє головне композиційне ядро – блок основних функціональних приміщень (глядацьких залів).

Рис. 8. Загальний вигляд об'єкта (проектна пропозиція №3).

Наведені приклади варіантів кінотеатру в м.Астана звичайно не претендують на рівень завершених проектних рішень, вони були відпрацьовані на стадії ескізного проектування. В ході перемовин із представниками замовника для подальшого відпрацювання був вибраний перший варіант.

ВИСНОВКИ. Загалом на сьогодні можна вказати на існування певних тенденцій у процесі формування кінотеатрів у структурі торговельно-розважальних комплексів, які не лише виявлені в ході проведеного аналізу, а і враховані фахівцями ТОВ «Група компаній СП» в ході варіантного проектування такого роду об'єкта в м.Астана.

Така споруда – як кінотеатр – на сьогодні має попит серед населення та відповідно залишається актуальною для потенційного замовника як об'єкт масового відвідування, в т.ч. як складової частини великих торговельно-розважальних комплексів.

Кінотеатр як один з видів громадського середовища знаходиться у фазі активного розвитку та вдосконалення завдяки використанню сучасного високотехнологічного обладнання.

Окремо слід виділити тенденцію у розвитку кінотеатрів, яка полягає у створенні невеликих тематичних залів місткістю 50 – 100 місць, що розширює можливості емоційного та фізичного сприйняття сюжету кінокартини завдяки активному використанню сучасного обладнання 3D– 5D атракціонів.

Зовнішній вигляд будівлі кінотеатру має розроблятися із врахуванням сучасних технологічних та стилістичних тенденцій в архітектурі, а також враховувати умови існуючого середовища (природно-кліматичні, містобудівні), рівень розвитку місцевої будівельної індустрії (на розгляд замовника) та спиратися на наявні фінансові ресурси.

Література:

1. Архитектура кинотеатров / [Щербаков В.В., Быков В.Е., Белилин Г.К., Хазанов Д.Б.]. – М.: Гос-ое изд-во литературы по строительству и архитектуре, 1955. – 166 с. – (НИИ архитектуры общественных и промышленных сооружений).
2. Бодэ П. Современные кинотеатры / Бодэ П., Брундиг Э., Милте К.; пер с нем. И.Л. Черня и М.В. Леонене. – М.: Изд-во литературы по строительству, 1964. – 112 с.
3. Калинин В.А. Проектирование залов кинотеатров с учетом движения людских потоков: автореф. дис. на соискание уч. степени к.техн.наук : спец. Другие специальности / В.А. Калинин – М. МИСИ, 1966. – 26 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/proektirovanie-zalov-kinoteatrov-s-uchetom-dvizheniya-lyudskikh-potokov>) (дата звернення: 5.12.2016).
4. Нойферт Э. Строительное проектирование / Э. Нойферт. – М.: Стройиздат, 1991. – 392 с.
5. Хомяков А.И. Модернизация зданий и сети кинотеатров: автореф. дис. на соискание уч. степени к.арх. : спец. 18.00.02 «Архитектура зданий и сооружений» / А.И. Хомяков. – М., 1990. – 26 с.
6. Савченко М.Р. Зал и зрелище. Условия видимости: Кинозалы, театральные, концертные, спортивные залы и арены. Функциональная форма. Критерий комфортности / М.Р.Савченко. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 200 с.
7. Ковпак О. Еволюційний шлях кінотеатрів / О. Ковпак, Л. Шевченко //Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб.наук.праць. – 2013. – Вип. 2. – С. 165-171.
8. Бородченко Н.В. Передумови розвитку постмодернізму в створенні внутрішнього простору видовищних споруд (кінотеатрів та театральних)

- концертних залів) / Н.В. Бородченко // Dynamics of human intelligence evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation: XIIIth International Scientific and Practical Conference, November 10 – November 14, 2011: materials digest of the Conference. – Kiev, London, 2011. – P. 6-9.
9. Романюк І.В. Особливості експлуатації як основа проектування сучасних кінотеатрів. URL: <http://nauka.zinet.info/37/romanyuk.php> (дата звернення: 5.12.2016).
 10. Проектирование кинотеатров. Науково-дослідний та проектно-інвестиційний центр будівельних конструкцій. URL: <http://www.ndpi.kiev.ua/pages/2433> (дата звернення: 5.12.2016).
 11. Закон Республики Казахстан від 16 липня 2001 року № 242-ІІ «Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.10.2015 г.). URL: http://www.госэкспертиза.kz/sites/gosexpertiza/files/z-n_rk_ob_arhitektur_gradostroit_i_stroit_deyat_no242-ii_ot_16.07.2001_g._s_izm_ot_28.10.2015g.pdf (дата звернення: 5.12.2016).
 12. ТРЦ "Евразия". О компании URL: <http://evraziya.kz/about/> (дата звернення: 5.12.2016).
 13. Торговый центр "Евразия" URL: http://ru.esosedi.org/KZ/AST/688881/torgovyy_tsentr_evraziya/ (дата звернення: 5.12.2016).
 14. Торговый центр "Евразия3" г. Астана URL: <http://ctcholding.kz/proekty/torgovyy-tsentr-evraziya3-g-astana> (дата звернення: 5.12.2016).
 15. Особенности проектирования кинотеатров в торговых центрах. URL: <http://mastercenter.net/articles/osobennosti-proektirovaniya-kinoteatrov-v-torgovyh-centrah> (дата звернення: 5.12.2016).

Аннотация.

В работе приводится краткий анализ теоретических основ и опыта проектирования кинотеатров в структуре торгово-развлекательного комплекса (на примере г.Астана).

Ключевые слова: кинотеатры, торгово-развлекательные комплексы, теоретические основы, опыт проектирования.

Annotation.

The paper provides a brief analysis of the theoretical foundations and experience theater design in the structure of retail and entertainment complex (in Astana example).

Keywords: movie theaters, shopping malls, theoretical foundations, design experience.

ШАНОВНІ НАУКОВЦІ!

У київському національному університеті будівництва і архітектури видається науково-виробничий збірник «Архітектурний вісник КНУБА» 3 рази на рік для фахівців у галузі будівництва, архітектури та містобудування, працівників науково-дослідних організацій, студентів, викладачів, аспірантів та докторантів (заступник відповідального редактора д-р арх., професор Слепцов О. С.), який отримав Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 20217 – 10017Р.

Збірник видається за рахунок коштів авторів. Вартість однієї сторінки становить 40 грн.

ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ

1. Публікації подаються українською, російською або англійською мовами у відповідності до вимог ДАК України від 10.02. 1999 р. № 1-02/3 «Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію» та від 15. 01. 2003 р. № 7-05/1 «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України».

2. Стаття має бути роздрукована на паперових носіях – 1 примірник і обов'язково подаватися на електронному носії.

3. Рукописи статей подаються на аркушах формату А4; з обов'язковим повним заповненням сторінок з полями: верхнім – 25 мм, боковими і нижнім – 20 мм), в текстових редакторах типу WORD шрифтом Times New Roman Cyr 14 пт., з інтервалом 18 пт (набирається у позиції «точно»).

4. На кожну статтю члени редколегії обов'язково пишуть рецензії. Бланки рецензій можна отримати в кім. 217.

5. На статті аспірантів пишуть відгук (або рецензію) їх керівники. Бланки рецензій можна отримати в кім. 217.

БЕЗ РЕЦЕНЗІЙ СТАТТІ НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ!

6. До кожної статті обов'язково заповнити супровідну анкету. Бланки анкет можна отримати в кім. 217. Або скачати на сайті:

<https://sites.google.com/site/arhviknuba/avtoram>

БЕЗ АНКЕТ СТАТТІ НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ!

7. Аспіранти обов'язково вказують свого науково керівника.

8. Ілюстрації й таблиці повинні чітко читатися в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4). Тобто, розмішуватися не в тексті, а на окремих аркушах. Кожна стаття повинна містити не більше 6 ілюстрацій.

9. Статті до збірника подаються за адресою: м. Київ, вул. І. Клименка, 2, Архітектурний факультет КНУБА, Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування, каб. 217., тел. (044) 241 – 55 – 64. Електронна адреса: avknuba@gmail.com

Контакти:

- Заступник відповідального редактора, докт. арх., професор кафедри основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА

СЛЄЩОВ ОЛЕГ СЕМЕНОВИЧ

Робочий телефон кафедри: **(044) 241 – 55 – 64;**

- Відповідальний секретар, доцент кафедри основ архітектури і архітектурного проектування

НІКАНОРОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Моб.: **050 – 638 – 52 – 85;**

- Електронна адреса: avknuba@gmail.com

ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ:

УДК

*Канд. архітектури, доцент Миколаєнко М. М.,
кафедра ...
Київського національного ...*

НАЗВА СТАТТІ

Анотація (мовою статті)

Ключові слова (мовою статті):

Текст статті.

- Ілюстрації й таблиці повинні чітко читатися в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4). Тобто, розміщуватися не в тексті, а на окремих аркушах. Кожна стаття повинна містити не більше 6 ілюстрацій;

- список літератури згідно ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006.

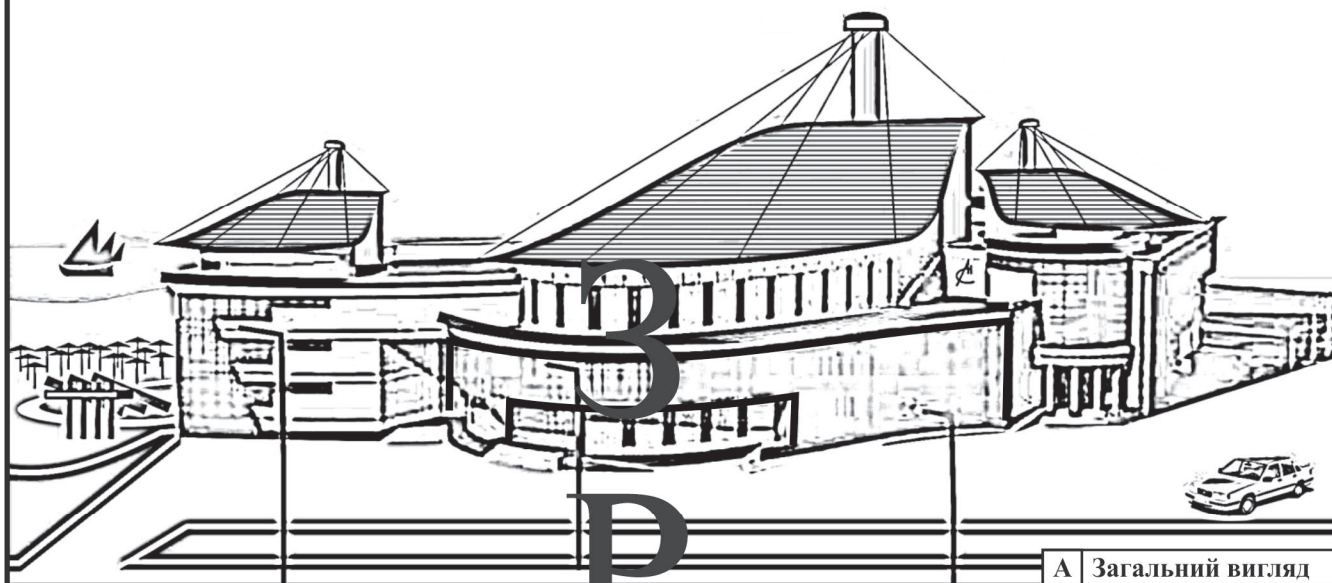
Аннотація (російською або українською)

Ключевые слова:

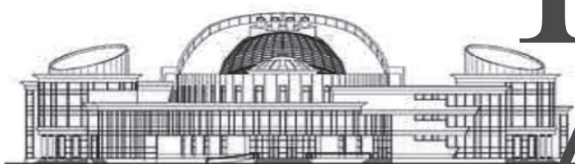
Abstract (анотація англійською мовою)

Key words: (ключові слова англійською мовою):

Водно-туристичний комплекс на 250 місць за адресою:
Україна, Одеська обл., с. Бурлача Балка /Архітектор: С. О. Ніканоров/

А Загальний вигляд

Б Головний фасад

В Боковий фасад

Експлікація	
№	Найменування
1	Головний корпус водно-розважального комплексу 1-пов.: Адміністрація; Спортивно-розважальний корпус цілорічного користування; центр загально-оздоровчого обслуговування; їдальня; 2-пов.: житлові кімнати
2	Автостоянка
3	Басейн і водні гірки сезонного користування
4	Павільйон швидкого харчування
5	Павільйон з продажу сувенірів
6	Пляж
7	Майданчики відпочинку
8	Парк
9	Флотель або яхт-клуб для організації водних туристичних маршрутів

Д Генеральний план

ЗМІСТ

Вітання Дьоміна М. М.	3
Вітання Штолько В. Г.	6
Демура К. Г.	8
Слепцов О.С., Кумейко М.К. Презентація книги «Клара Демура: архітектор – педагог»	10
Слепцов О.С., Ладан Т.М., Ніканоров С.О., Пивоваренко О.В. Щоденник обмірно-проектної практики. Дубно – літо 2016	17
Слепцов О.С., Куковальська Н.М., Ніканоров С.О., Горіна А.О., Адаменко М.В. Враження від проведення курсового проекту обміри пам'ятки архітектури та обмірно-проектної практики в національному заповіднику «Софія Київська»	86
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ	103
Безродний П.П. Таємничість конкурсного проектування	104
Кудряшова І. В., Мартыненко А.С. Способы трансляции народного зодчества в архитектуре модернизма. Ле Корбюзье	111
Каменський В. І. Розвиток планувальної структури та містобудівної композиції міст Візантії (V-XIV ст. до н.е.)	122
Дубинский В. П., Весна А. В. Глобальные концепции и теория глобального города	130
Данилов С. М. Морфологическая матрица анализа проблем города как открытой развивающейся системы	144
Кедровська І.П. Визначення сутності композиції	154
Горбик О. О. Сильові риси архітектури стародавнього Єгипту	159
Проскуряков В. І., Юрійчук Р.Д. Чернівецький період всесвітньо відомого архітектора Фрідріха Кізлера	164
Охрім Х.А. Темпоральна модель архітектури італійського футуризму	170
Орленко Микола Архітектурно-археологічні дослідження Михайлівського Золотоверхого монастиря	177

Дубинский В. П., Белоусько А. Ю. Исторический аспект формирования образа архитектурной среды под влиянием потребностей заказчика	182
Лукомська З. В., Поліщук Л. К. Особливості містобудівного розвитку історичного міста Почаєва	197
Соченко В. І., Соченко Д. В. Архітектурні ансамблі в контексті історичного розвитку світової храмовбудівної культури	205
Кравченко Д.О. Впровадження зелених зон на територію простору дитячих онкологічних центрів	212
Слєпцов О. С., Щербаков О. В., Меженна Н. Ю., Русевич Т. В. Конкурсне проектування як метод навчальної підготовки студентів архітекторів	218
Погранична І. І. Втрачені палацові комплекси авторства Якуба Кубицького на території України	236
Биваліна М. В. Шумозахисні зелені насадження	243
Огиенко И. Р. Применение цвета в архитектуре	251
Чобітько О. М. Історія і дослідження дзвіниці на Ближніх печерах (Ковніровської)	257
Бачинська Л. Г. Сучасна людина та її потреби - основа для формування системи підготовки фахівця-архітектора	263
Бачинська О. В. Порівняльний аналіз сучасних православних церков та їх споруд в Україні, Білорусі та Росії	276
Главацький О. З. Архітектурно-урбаністичний аналіз місць підвищеної кримінологічної небезпеки у м. Львові	283
МІСТОБУДУВАННЯ	303
Халин В.В. Основные тенденции реновации портовых территорий в больших городах.....	304
Муха Т. О., Дем`янчук А. А. Аналіз досвіду проектування вертикальних аграрно-рекреаційних комплексів	312
Жихарева К.В. Реконструкція скверів в історичній частині міста на прикладі скверу на пл. Соборній в м. Біла Церква	316

Гнесь І. П. Актуальні проблеми і задачі житлової політики у великому місті	325
АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД	335
Уренев В. П., Дмитрик Н. О. Реновация промышленных объектов под многофункциональные комплексы	336
Книш В. І., Буравченко С. Г. Сучасний погляд на багатоквартирне житло в аспектах структурно-логічної ієрархічної класифікації та оціночних пріоритетів громадського попиту	344
Мержиевская Н. Ю., Пигович А. Г. Современные тенденции развития архитектуры кинотеатров	366
Мержиевская Н. Ю., Шулипа Д. В. Приемы по размещению киноконцертных комплексов	371
Мержиевская Н.Ю., Петровская Ю.С. Концепция гостиниц будущего: идеальное пространство для отдыха	376
Савчук А. І. Дерев'яна рекреаційна архітектура в Карпатському регіоні в другій пол. ХХ ст.	381
Голуб К. В. Досвід формування адміністративних будівель в Україні	393
Поцелуєва Н. В. Методи реконструкції наркологічних закладів	409
Дуфенюк О. М. Архітектурні особливості підприємств нафтогазового комплексу Східної Галичини в ХІХ – першій пол. ХХ ст.	416
Суфранова М. В. Розвиток архітектури всесвітніх виставок.....	425
Горіна А.О. Архітектурно-планувальна організація кінноспортивного клубу	432
Шулик В. В., Обідний О. Б., Гальченко О. О. Про теоретичні основи і досвід проектування кінотеатрів у структурі торговельно-розважальних центрів (на прикладі м. Астана)	439
ІНФОРМАЦІЯ	449

Архітектурний вісник КНУБА
Науково-виробничий збірник

Випуск 10

Підписано до друку: 20.04.2016 р.
Папір офсетний. Наклад 100 прим.

Віддруковано ПАТ «Віпол»
03151, м. Київ, вул. Волинська, 60;
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія ДК № 4404 від 31.08.2012 р.
Зам. 16- .